Sven Wimnell 16 januari 2017:

Att förbättra världen. Att förbättra Sverige. Inkomstskattesystemet ger orimligt höga skatter för de lägsta inkomsterna. De måste kompenseras för det. Det behövs en politik för hushållens förhållanden.

http://wimnell.com/omr36-39zzzzb.pdf

Sven Wimnell 16 januari 2017: Att förbättra världen.
Att förbättra Sverige. Inkomstskattesystemet ger orimligt höga skatter för de lägsta inkomsterna. De måste kompenseras för det. Det behövs en politik för hushållens förhållanden.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzb.pdf

Innehåll:

Sida

5 **Kapitel 1: Att förbättra världen**

6 Margot Wallström: ”Det här vill vi uppnå i säkerhetsrådet
8 Sveriges säkerhet måste ses i ett bredare perspektiv
10 Om FN
14 Säkerhetsrådet

17 Sven Wimnells hemsida på Internet: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen ?
19 Ämnet om samhällsplaneringens problem
20 Utvecklingens krafter
21 Systemet för mänskliga verksamheter
24 Människornas levnadsförhållanden och utvecklingens krafter

27 ”För hållbar förändring: undvik Trumpfällorna

29 Sveriges regeringar under 100 år
31 Makthavare i världen efter andra världskriget

33 En svensk världsplanering
35 Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete. Sida
40 Sveriges bistånd till världen via alla organisationer inom alla sektorer 2015

42 **Kapitel 2: Att förbättra Sverige**

43 Riksdagens historia
46 Inkomstskatterna

48 Konsumentverkets beräkningar 2016
53 Månadskostnader år 2016, förvärvsarbetande icke-pensionärer
53 Årskostnader år 2016, förvärvsarbetande icke-pensionärer
54 Pensionärer 2016
54 Årskostnader år 2016, pensionärer
55 Flytta hemifrån

56 Det behövs förbättringar på många områden, men en viktig del gäller att man har pengar till sina levnadskostnader
57 2006-2016 Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn.
63 Underskott och överskott i hushållsbudgetarna

63 Fyra förslag som förbättrar för de lägsta inkomsterna
63 1 Bostadsbidrag införs för barnlösa ickepensionärer
65 Kommentarer till försäkringskassans regler om bostadsbidrag för unga 18-28 år.
68 2 Systemet för pensionärernas bostadstillägg.
69 3 Bostadsbidrag för barnfamiljer
69 4.TV-avgiften avskaffas för privathushåll
71 Problem med bostadslån. Varken amorteringskrav eller sämre ränteavdrag i huvudregeln bör föreslås av regeringen

74 Något om skatte- och bidragshistoria
77 Mer om skatter och bidrag
83 Tillägg om skatter

85 Konsten att följa Odysseus i kampen mot populismen
89 De ökade klyftorna i samhället oroar finansministern
92 ”Regeringen måste lämna den borgerliga tvångströjan. (V)
94 Vänsterpartiet har tyvärr inte förstått skattesystemet och deras skatteförslag är inte bra
95 Så bör principerna för ett nytt skattesystem se ut. (TCO)
97 TCO föreslår i DN principer för ett nytt skattesystem, men deras förslag rör detaljer som kan ordnas inom ramen för det gällande skattesystemet i den mån det är lämpligt

Det nuvarande inkomstskattesystemet är enkelt och bra om man bortser från jobbskatteavdraget och brister i kompensationerna för de höga orimliga skatterna vid de lägsta inkomsterna.

Man måste ha klart för sig att systemet är en kompromiss som kräver kompensationer vid de lägsta inkomsterna. och de kompensationera bör inte ses som bidrag. Systemet gynnar makar/ sambor. Kompensationerna måste ta hänsyn till att ensamstående är missgynnade. Det gäller både pensionärer och icke-pensionärer. Ungdomsbostadsbidragen utgår från en låg levnadsstandard. Pensionsmyndigheten gör kompensationerna för pensionärer med de lägsta inkomsterna på ett sätt som deras tjänstemän inte kan klargöra. Socialförsäkringsministern borde förklara hur det går till och vilken levnadstandard de utgår från. Och ändra de orimliga reglerna för pensionärernas bostadstillägg.

99 Från SCB: Statistik för alla 2015
99 Det här är KPI
100 Statistikdatabasen. Officiell statistik från SCB och andra myndigheter
102 I inkomststatistiken skiljs inte mellan ensamstående och makar/ sambor
104 Sammanräknad förvärvsinkomst för boende i Sverige hela året efter region, kön, ålder, inkomstklass, tabellinnehåll och år.
106 Det går inte att med SCBs statistik få klarhet om dem som har lägre inkomst än 200 000 kr per år och som därigenom inte har till de lägsta rimliga levnadskostnaderna

107 Hushållskostnader och stödformer od
107 Undersökningar om migration och löner o d
108 Regeringen. Socialförsäkringar
111 Socialstyrelsen. 3 mars 2016
112 Flyktingsituationen
113 Hitta rätt myndighet / Ekonomiskt bistånd
115 Hitta rätt myndighet / Ekonomiskt bistånd / Försörjningsstöd
116 Ekonomiskt bistånd / Riksnormen
118 Ansvariga statsråd
119 Försäkringskassan 2 mars 2016
120 Bostadsbidrag – barnfamiljer
123 Bostadsbidrag till unga utan barn
125 Centrala studiestödsnämnden. 3 mars 2016
126 Belopp heltidsstudier
127 Sveriges förenade studentkårer
128 SFS Studentbudget 2016

129 Förbättringar för de lägsta inkomsterna
133 Regeringen ombildades 25 maj 2016 .
135 22 politikområden för politiken 26 maj 2016
136 22 politikområden för politiken 26 maj 2016
Komletterad med namn och adresser 4 januari 2017.
138 Utredningar efter 30 maj 2016
139 Hur det är och vad som bör göras finns i dessa utredningar och allt ska inte upprepas nu.
14 Sammanfattningsvis

141 Bild Sveriges urbanisering
141 Karta Sveriges befolkning
142 Dödsorsaker
142 De vanligaste yrkena
143 Parlamentariska landsbygdskommitténs slutbetänkande
145 Energikommissionens betänkande
146 Regeringens forskningspolitiska proposition

148 Något från Svenska Läkaresällskapet 6-7 december 2016.
148 Kroniska sjukdomar.
149 Hälsoklyftor.
150 Rankinglistor för hälsoproblem
152 Gör skolan och arbetslivet oss sjuka?
156 Demensvård
157 Jämlik hälsa: Nationell strategi
158 Hjärnmotion.
158 Levnadsvaneprojektet 2016

159 Partiernas viktigaste frågor 2017
161 Retoriken tyder på tidig upptakt tillvalåret 2018
162 Det nya svarta i politiken
164 Riksdagens snabbprotokoll 2016/17:52 Onsdagen den 11 januari Kl. 09.00–13.11 16.00–16.02

Kapitel 3: Några tidningsartiklar 18 december 2016 till 10 januari 2017 som rör de sämst ställda, hälso- och sjukvård, stress, trygghet, hemlösa, barn, ungdomar, kvinnor och äldre. Och historia. Sida 219.

Tidningsartiklar kan ge uppfattningar om vad som pågår, ge fakta och många slags åsikter, både önskvärda och ej önskvärda.

Artiklar om ekonomi, näringar, försvar od och om utrikes förhållanden kan av utrymmesskäl ej komma med, de får komma senare.

516 **Tillägg 15 januari 2017**
516 Enfaldiga riktlinjer för behandling av depression
519 Sockerpiller för miljarder
520 Det viktigaste vi kan göra är att prata om det
523 Facket öppnar för kompromiss
524 Läkarlarm om situationen på akuten
525 Blått laserljus förvandlar musen till ett rovdjur
527 Därför kan må bra-hormonet också få oss att vilja slåss mer

529 **Tillägg 16 januari 2017**
529 Socialstyrelsen tar upp dialog med kritiker
530 Oseriösa rekryteringstester kostar miljoner
534 Myndigheter överväger att slopa kritiserade metoder
535 “Billigare och lika bra att bara dra lott om jobben
537 Sjuksköterskor har fått nog – säger upp sig
540 Därför kommer Trumps politik bli mindre förfärande än han själv

Kapitel 1: Att förbättra världen.

5 Kapitel 1: Att förbättra världen.
6 Margot Wallström: ”Det här vill vi uppnå i säkerhetsrådet
8 Sveriges säkerhet måste ses i ett bredare perspektiv
10 Om FN
14 Säkerhetsrådet

17 Sven Wimnells hemsida på Internet: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen ?
19 Ämnet om samhällsplaneringens problem
20 Utvecklingens krafter
21 Systemet för mänskliga verksamheter
24 Människornas levnadsförhållanden och utvecklingens krafter

27 ”För hållbar förändring: undvik Trumpfällorna

29 Sveriges regeringar under 100 år
31 Makthavare i världen efter andra världskriget

33 En svensk världsplanering
35 Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete. Sida
40 Sveriges bistånd till världen via alla organisationer inom alla sektorer 2015

DN MÅNDAG 2 JANUARI 2017

“ Margot Wallström: ”Det här vill vi uppnå i säkerhetsrådet”

Sverige tar över ordförandeklubban. Det finns inga enkla lösningar för världens konflikter, men FN:s fredsinsatser måste effektiviseras och kvinnor inkluderas i fredsprocesserna. Säkerhetsrådets sätt att arbeta måste förbättras, exempelvis bör vetoanvändningen begränsas, skriver utrikesminister Margot Wallström (S).

Nu inleds Sveriges medlemskap i FN:s säkerhetsråd. Under januari månad är vi dessutom ordförandeland.

Det sker i en tid som präglas av många komplicerade konflikter. Syrien är fortsatt en mardröm. Spänningarna i vårt närområde har ökat. Samarbeten som EU och FN, som skapades under efterkrigstiden för att säkra freden, ifrågasätts. I allt högre grad höjs i stället röster som talar för isolering och nationalism.

Det finns därför ingen tid att förlora om vi vill göra skillnad och försöka påverka utvecklingen i världen i en bättre riktning. ”FN har inte skapats för att föra mänskligheten till himlen utan för att rädda den från helvetet”, sade dåvarande generalsekreteraren Dag Hammarskjöld 1954. Citatet känns i dag mer relevant än på länge.

Samtidigt som det finns problem i säkerhetsrådet har vi nyligen sett exempel på att det går att göra framsteg. Dagen innan julafton enades säkerhetsrådet om den första resolutionen om fredsprocessen i Mellanöstern på åtta år. Resolutionen innebär ett viktigt folkrättsligt klargörande av världssamfundets syn på bosättningarna.

I går, i samma stund som Sverige tog plats i säkerhetsrådet, blev António Guterres ny generalsekreterare för FN. Vi är uppmuntrade av Guterres vision inför sitt uppdrag, med fokus på att stärka FN:s förmåga att förebygga väpnade konflikter.

Det tänker vi ta fasta på under Sveriges ordförandeskap i januari månad. Vi vill:

1 Ge António Guterres en god start. Vi avser bidra till att lägga grun-den för en aktiv och konstruktiv relation mellan säkerhetsrådet och den nye generalsekreteraren. Det är nödvändigt för att FN ska kunna ta sig an de många utmaningarna på freds- och säkerhetsområdet.

2 Lyfta FN:s arbete med konfliktförebyggande samt kopplingen mellan kvinnor, fred och säkerhet. FN måste på ett betydligt bättre sätt förebygga och hindra återfall i väpnade konflikter, inkludera kvinnor i fredsprocesser och se sambanden mellan fred, säkerhet och utveckling.

Det behövs tidig varning om risker och annalkande kriser. Det måste i sin tur följas av tidig handling, vare sig det handlar om medling eller mer kraftfulla åtgärder. Kvinnors aktiva inflytande i fredsprocesser är en strategisk fråga för internationell fred och säkerhet. Det är både rätt och smart – forskning visar att fredsavtal håller längre om kvinnor har deltagit i förhandlingar. Syriska, somaliska, andra kvinnors röster måste hörs i säkerhetsrådet.

3 Förbättra säkerhetsrådets sätt att arbeta. Vi vill bidra till ett säkerhetsråd som är mer handlingskraftigt, transparent, och legitimt. Vårt arbetssätt ska präglas av öppenhet och dialog på ett sätt som bidrar till både förankring och förtroende. En bredd av fredsaktörer, såsom civila samhället, bör involveras.

Nästa vecka, den 10 januari, bjuder Sverige in till en öppen debatt på ministernivå om konfliktförebyggande. Vi kan inte ignorera varningssignaler, för att i nästa stund lägga till ytterligare väpnade konflikter – och mänskligt lidande – på säkerhetsrådets dagordning.

Debatten kommer att bli generalsekreterarens första formella möte med säkerhetsrådet. Syftet är att ge honom och medlemsländerna en grund för att stärka FN:s arbete med att förebygga och förhindra återfall i konflikt.

Vi är väl förberedda. Sverige har varit observatör i rådet och genomför konsultationer med dess samtliga länder. På hemmaplan har vi haft dialog med riksdagen och civila samhället, och vi har inrättat ett referensråd med experter.

Sverige ska som medlem i säkerhetsrådet vara ansvarsfull, professionell, trovärdig, dialoginriktad och öppen. Sveriges utrikespolitik vilar på en stadig grund av folkrätt, mänskliga rättigheter, jämställdhet och ett humanitärt perspektiv. Vi kommer att fortsätta att motverka kränkningar av FN-stadgans våldsförbud, av de mänskliga rättigheterna och av den internationella humanitära rätten. Vetoanvändningen i säkerhetsrådet måste begränsas – särskilt vid situationer av massövergrepp som i Syrien.

Som rådsmedlem kommer det mesta av vår tid att ägnas åt hantering av de situationer, kriser och insatser som dominerar rådets arbete och dagordning. Och eftersom rådets agenda är händelsestyrd – en konflikt kan blossa upp på rekordtid – krävs beredskap för det oväntade.

Världssamfundet konfronteras i ökad utsträckning med nya utmaningar. Pandemier, naturkatastrofer och klimatförändringar och cyberhot är exempel på detta. FN-systemet i dess helhet behöver hantera dessa nya sorters hot mot internationell fred och säkerhet i det tjugoförsta århundradet.

FN:s fredsinsatser måste effektiviseras. Samtidigt behöver också säkerhetsrådet, som formulerar mandat för insatserna, ta hänsyn till vilken kapacitet som finns att genomföra uppgiften. Det sexuella våld som internationell trupp begått mot civilbefolkningen i bland annat Centralafrikanska republiken är fullständigt oacceptabelt. Sverige kommer med kraft driva krav på effektiv nolltolerans.

Sverige värnar FN:s samarbete med regionala organisationer. Det gäller inte minst samarbetet inom fred och säkerhet med EU och Afrikanska unionen. Som aktiv medlem i såväl FN som EU avser Sverige självklart att bidra till att stärka samarbetet dem emellan.

Det finns inga enkla lösningar för världens många konflikter eller för motsättningarna i säkerhetsrådet. Långsiktigt, tålmodigt arbete är vad som krävs. Att stå upp för principer och dialog eller fortsätta jobba för jämställdhetsintegrering kan vara otacksamt och emellanåt obekvämt – likväl måste det göras för att bygga den gemensamma säkerhet och hållbara fred som vi tror på.

Vi gör det med utgångspunkten att Sverige är ett öppet och omvärldsberoende land i en globaliserad värld. För oss är det avgörande att världens länder löser problem gemensamt, och att blod på slagfältet ersätts med tålamod vid förhandlingsbordet. Sverige ska bidra till att upprätthålla den internationella ordningen där FN och dess säkerhetsråd är kärnan. De kommande två åren gör vi det som medlem av rådet.

Sverige valdes in i säkerhetsrådet med övertygande stöd: 134 röster. Världens länder sade sitt. Nu är det upp till oss att axla ansvaret som följer.

Margot Wallström (S), utrikesminister “

DN SÖNDAG 8 JANUARI 2017

”Sveriges säkerhet måste ses i ett bredare perspektiv”

“ Regeringen presenterar säkerhetsstrategi. Vi definierar de nationella intressen som är vägledande och de grundläggande värden som ligger till grund för vår säkerhet. Utifrån detta analyserar vi åtta primära hot. För att genomföra strategin behöver hela det svenska samhället engageras, skriver statsminister Stefan Löfven (S).

Sveriges fred, frihet och säkerhet ska värnas. Staten har ingen viktigare uppgift än denna.

Det nya säkerhetsläget, de tilltagande maktpolitiska rivaliteterna, och den bredare säkerhetspolitiska utvecklingen ställer nya krav på statens kapacitet att värna säkerheten för Sveriges invånare. Det ställer också nya krav på att tänka strategiskt, över längre perioder, och på att bättre förstå säkerhetsutvecklingen, både i vår omvärld men också inom vårt eget land.

Under den senaste tiden har det säkerhetspolitiska läget i vårt närområde försämrats, särskilt efter Rysslands olagliga annektering av Krim. Vi har fått rapporter om främmande undervattensverksamhet på svenskt territorialvatten, och vi har sett en kraftig ökad militär aktivitet kring Östersjön. Den internationella terrorismen slår mot allt fler oskyldiga civila. Klimatförändringarna blir alltmer påtagliga, med mer dramatiskt väder och fler regionala konflikter som driver människor på flykt. Känsligheten har ökat för störningar i viktiga samhällsfunktioner – elnät, järnvägar, vattenförsörjning. Informationsteknologin, som förbättrat tillvaron för de allra flesta, har samtidigt skapat nya sårbarheter som kan utnyttjas av både stater och individer.

Säkerhetsfrågorna måste nu dessutom ses ur ett bredare perspektiv än tidigare. Detta har präglat arbetet i regeringens säkerhetspolitiska råd som jag inrättade efter mitt tillträde som statsminister. Det breda säkerhetsbegreppet är också grunden för den nationella säkerhetsstrategi som regeringen presenterar i dag, när Folk och försvars rikskonferens inleds i Sälen.

För första gången samlar nu en svensk regering sin syn på Sveriges säkerhet i bred bemärkelse. Säkerhetsstrategin utgår från målen för vår säkerhet, tar ut riktningen och sätter ramarna för det arbete som krävs för att värna vår säkerhet och för att lägga de gemensamma resurserna där de gör bäst nytta. I strategin definierar regeringen de nationella intressen som är vägledande för vårt säkerhetsarbete. Strategin talar också om de grundläggande – och oförytterliga – värden som ligger till grund för vår säkerhet. Utifrån dessa intressen och värden analyserar strategin åtta primära hot som utmanar förmågan att skydda vår befolkning och vårt land.

1 Militära hot. Att ett enskilt militärt väpnat angrepp skulle riktas direkt mot Sverige är fortsatt osannolikt. Men kriser och incidenter som inbegriper militära maktmedel kan aldrig uteslutas. Den militära alliansfriheten tjänar oss väl, och bidrar till stabilitet och säkerhet i norra Europa. Samtidigt fördjupas våra försvars- och säkerhetspoliiska samarbeten. Sverige stärker nu sitt försvar efter många års avveckling, och skapar en modern och sammanhållen totalförsvarsplanering, inklusive ett psykologiskt försvar anpassat efter dagens förhållanden.

2 Informations- och cybersäkerhet. Cyberhotet är allvarligt och påtagligt. Nyligen har amerikanska myndigheter rapporterat att de har belägg för att det senaste presidentvalet otillbörligt påverkats av operationer som styrts från Ryssland. Även Sverige kan bli föremål för såda-na påverkansförsök. Samtidigt som vi ska fortsätta att utveckla vår kapacitet att dra nytta av alla de möjligheter som digitaliseringen innebär, ska vi utveckla vår kapacitet att minska sårbarheter, motstå försök till påverkan, och stärka vår informations- och cybersäkerhet.

3 Terrorism och våldsbejakande extremism. De flesta terroristattentat genomförs utanför Europas gränser, men utvecklingen visar hur Europa alltmer drabbas av terrorism. Flera av våra grannländer har utsatts hårt och även i Sverige är terrorismen ett överhängande hot. Den svenska strategin mot terrorism bygger på att förebygga, försvåra och förhindra. Individer i riskzoner måste fångas upp, innan de radikaliseras. Polisen och andra myndigheter ska ha ordentliga resurser och förmågor för att avvärja terroristhot.

4 Organiserad brottslighet. Den organiserade brottsligheten blir grövre, större och mer hotfull. Handel med människor, vapen och droger är de yrkeskriminellas vardag. Vissa nätverk har både avsikt och förmåga att störa grundläggande demokratiska processer. Det behövs förebyggande insatser i tidig ålder och en ökad polisiär närvaro. Arbetet för att motverka förekomsten av illegala vapen och explosiva varor ska fortsätta. I de särskilt brottsutsatta områdena krävs extra uthålliga insatser.

5 Hot mot energiförsörjning. Störningar i försörjningen av el, bränsle, gas och värme kan leda till allvarliga konsekvenser, både för människors liv och hälsa och för samhällets funktionalitet. Ett tryggt och robust energisystem ska bygga på en diversifierad energimix, säkra transporter och välfungerande energimarknader. Minskat beroende av fossila bränslen förbättrar försörjningstryggheten.

6 Hot mot transporter och infrastruktur. Särskilt riskfyllt är störningar och bortfall av resurser som drivmedel, elförsörjning, fordonsförsörjning och it/telekommunikationer. För samhällsviktiga transporter är det extra angeläget med robusthet och utbytbarhet. Detta gäller inte minst vår livsmedelförsörjning. Vitala delar av transportinfrastrukturen behöver ett bättre skalskydd.

7 Hälsohot. Hot mot befolkningens hälsa är smittsamma sjukdomar men också andra typer av biologiska och kemiska hot. Dessa kan ha formen av bakterier, virus och andra mikroorganismer, men det kan också vara radioaktiva, biologiska och kemiska vapen. Ett särskilt svårt hot mot den moderna sjukvården är den ökade resistensen mot antibiotika. I Sverige behövs beredskapsplaner som övas, och resurser för hantering av olika typer av hälsohot som influensapandemier.

8 Klimatförändringar. Klimatförändringarna hotar redan i dag vissa staters befolkningar och existens. På inget annat område är behovet av förebyggande åtgärder mer uppenbart. Sverige ska stärka sin ledande roll i det internationella samarbetet för ett hejda klimatförändringarna. Den förstärks av vår egen nationella politik för minskade fossila utsläpp, och vårt utvecklingsbiståndsfokus på att minska de globala utsläppen av växthusgaser.

För genomförandet av den nationella säkerhetsstrategin behöver hela det svenska samhället engageras. Aktivt deltagande från myndigheter,

enskilda individer, näringsliv och civilsamhälle är därför av avgörande betydelse för att förebygga och hantera kriser.

Regeringen bär dock det övergripande ansvaret, och alla departement kommer att utgå från strategin när nu nästa steg ska tas och arbetet med olika initiativ drivas vidare. Vi ska bättre kunna värna totalförsvarets intressen på olika områden i samhället. Det ska därför göras en översyn av regelverken så att strategiska säkerhetsavgöranden inte blir till kommunala eller privata ställningstaganden, utan nationella beslut.

Det finns samtidigt anledning att överväga hur näringslivets säkerhetsskyddsarbete kring samhällskritisk teknologi och verksamhet som är av strategiskt intresse för Sverige bäst kan utföras.

De allra flesta frågor med bäring på svensk säkerhet har samlat breda majoriteter i Sveriges riksdag. Jag anser att det bör vara möjligt att nå en bred samling också i arbetet med att förverkliga innehållet i denna strategi. En starkare svensk säkerhet skapas inte genom politiskt spel och taktiserande, utan genom strävan efter samsyn och samarbete för landets bästa.

Stefan Löfven, statsminister “

Från svenska FN-förbundet www.sfn.se/ FNs egen hemsida finns på un.org

Om FN

Förenta Nationerna är en unik organisation som består av självständiga stater som sammanslutit sig för att arbeta för fred i världen och ekonomiska och sociala framsteg. Unik därför att ingen annan organisation kan sägas företräda alla världens länder på det sätt som FN gör.

FN i korthet

- Bildades 24 oktober 1945 då FN:s stadga trädde i kraft efter andra världskriget.
- Fanns från början 51 medlemsländer.
- Idag finns det 193 medlemsländer.

Vad är FN?
FN är ett mellanstatligt, globalt forum för samarbete, beslut och överenskommelser i frågor som är viktiga för hela mänskligheten. Samarbetet bygger på frivillighet och ska inte inkräkta på någon stats rätt till självbestämmande. Det är frivilligt att gå med och frivilligt att ansluta sig till olika konventioner. Dock har alla medlemmar en skyldighet att följa FN-stadgan och folkrättens principer.

Är FN en sorts världsregering?
Nej. En regering representerar ett land och ett folk. FN representerar varken en särskild regering eller ett enskilt folk. Det är en organisation med suveräna stater som medlemmar. FN kan bara göra det som medlemmarna själva bestämmer och kan i princip inte tvinga ett land att göra något. Undantaget är beslut fattade av FN:s säkerhetsråd, som är bindande för FN:s medlemsstater. FN är en mellanstatlig organisation, inte överstatlig som EU, där medlemsländerna lämnar över beslutanderätten för delar av det egna landets politik till EU:s styrande organ.

FN:s stadga

I stadgan framgår syfte, befogenheter och uppgifter för FN, hur FN i grunden ska vara uppbyggt och hur maktfördelnngen mellan de olika organen ser ut. Här står även vilka rättigheter och skyldigheter medlemmarna har. Läs FN: stadga här.

FN:s mål och huvuduppgifter

FN:s stadga anger fyra mål för FN:

- Att upprätthålla internationell fred och säkerhet.
- Att utveckla vänskapliga förbindelser mellan länder.
- Att genom internationellt samarbete främja utveckling och respekt för mänskliga rättigheter.
- Att utgöra en medelpunkt för länders samverkan för att nå dessa mål.

FN:s offiella språk

I FN finns sex språk på vilka alla officiella dokument ska finnas tillgängliga och till vilka anföranden i generalförsamlingen simultantolkas. Dessa är arabiska, engelska, franska, kinesiska, ryska och spanska.

Har du frågor om FN?

Hittar du inte svaret på dina frågor om FN på vår hemsida går det bra att skicka en fråga till vår infojour. Du kan även ringa: 08-462 25 80.

Ansvarig för sidan: FN-förbundets webbredaktör
Uppdaterad 17 november 2015. Publicerad 12 maj 2008

Att använda FN:s logotype
FN i Sverige
FN:s historia
FN:s högkvarter
FN:s medlemsländer
FN:s nyhetstjänster
FN:s årsböcker (ny sida)
FN-dokument
FN-förkortningar
FNs ekonomi
FN-stadgan
Generalsekreterare
Internationella FN-dagar
Organisation
  Huvudorgan
  FN:s underorgan
  FN:s fackorgan
Sverige och FN

FN-systemet

FN har sex huvudorgan vars uppgifter och befogenheter är inskrivna i FN:s stadga. Under dessa sorterar ett stort antal underorgan, program och organisationer med olika ansvarsområden och arbetsuppgifter. Tillsammans med fackorganen utgör dessa vad vi kallar för FN-systemet.

FN har sex huvudorgan

- Generalförsamlingen
- Säkerhetsrådet
- Ekonomiska och sociala rådet
- Förvaltarskapsrådet
- Internationella domstolen
- Sekretariatet

Huvudorganen har alla sitt säte i New York, förutom Internationella domstolen som finns i Haag i Nederländerna.

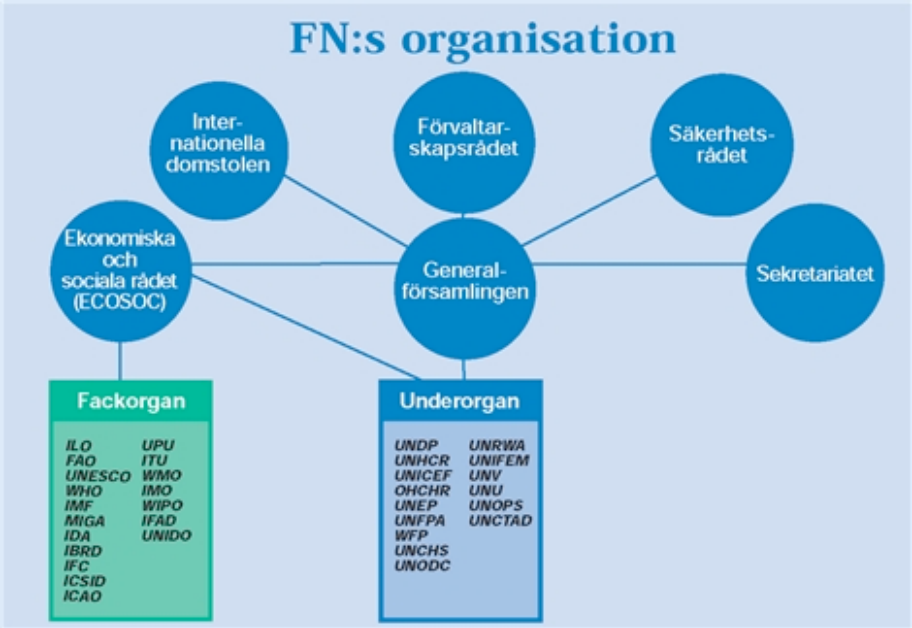

Underorgan

I takt med att FN:s ansvarsområden utvidgats har FN:s generalförsamling inrättat allt fler underorgan, i många fall på förslag av ekonomiska och sociala rådet, ECOSOC, eller FN-konferenser. De arbetar med ekonomiska, sociala och humanitära frågor, vart och ett med sitt specifika mandat. Underorganen är direkt underställda FN och rapporterar om sin verksamhet till ECOSOC och generalförsamlingen.

Varje underorgan leds av en chef som utnämns av generalförsamlingen eller FN:s generalsekreterare. Underorganen har egna budgetar och finansieras med bidrag från FN:s medlemsländer. Bidragen är frivilliga, vilket gör att många av dem brottas med ständiga ekonomiska problem.

Fackorgan

Fackorganen är självständiga internationella organisationer och har hand om det mellanstatliga samarbetet inom bestämda ämnesområden. Det kan handla om att arbeta fram internationella regler för t ex postgång, sjöfart, civilflyg och väderlekstjänst. Utmärkande för fackorganen, jämfört med underorganen, är att de har egna beslutande församlingar bestående av dess medlemsländer. Några fackorgan fanns före FN, andra bildades i anslutning till FN:s tillkomst. Ytterligare andra har tillkommit efteråt.

Fackorganen samarbetar med varandra, FN och FN:s underorgan via Ekonomiska och sociala rådet, ECOSOC, som de rapporterar till en gång per år. Nästan alla fackorgan deltar via FN:s utvecklingsprogram, UNDP, i FN-systemets gemensamma biståndss- och utvecklingsarbete.

Internationell spridning

FN:s under- och fackorgan är utspridda över jorden med tyngdpunkt på Europa och USA. Några få organ finns i utvecklingsländer. Helt självständiga, men anslutna till FN, är WTO, Världshandelsorganisationen) och IAEA, Internationella atomenergiorganet.

Har du frågor om FN?

Hittar du inte svaret på dina frågor om FN på vår hemsida går det bra att skicka en fråga till vår infojour. Du kan även ringa: 08-462 25 80.

Ansvarig för sidan: FN-förbundets webbredaktör
Uppdaterad 16 september 2015. Publicerad 7 maj 2008

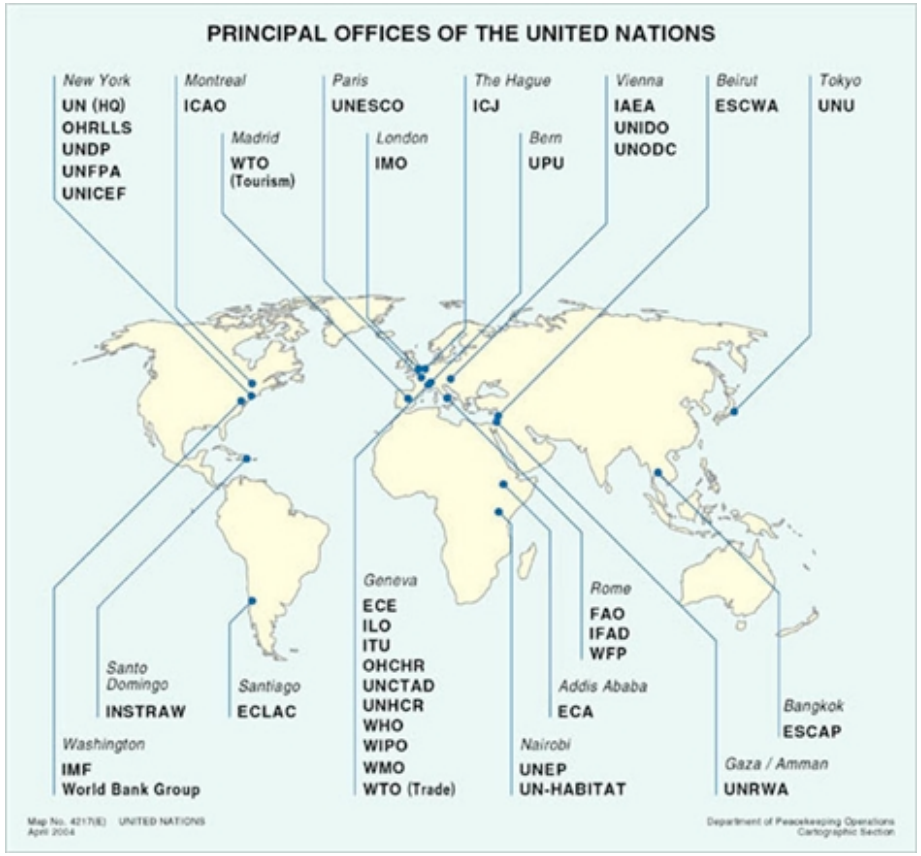

Karta över var i världen FN har sina kontor

Säkerhetsrådet

Säkerhetsrådets ansvar är att upprätthålla världsfred och avvärja hot mot den internationella säkerheten.

Medan generalförsamlingen kan diskutera vilket globalt problem som helst, ägnar sig säkerhetsrådet enbart åt frågor som rör fred och säkerhet. FN:s alla medlemsländer har åtagit sig att följa säkerhetsrådets beslut och genomföra dem.

Säkerhetsrådets uppgifter:

- Undersöka varje konflikt eller situation som kan leda till en internationell konflikt.
- Presentera förfaringssätt och förlikningsvillkor för att få fram en lösning.
- Rekommendera handlingar mot varje hot eller aggressiv handling.
- Presentera förslag för generalförsamlingen i samband med val av generalsekreterare

Medlemmar

Säkerhetsrådet består av 15 medlemmar varav fem är permanenta medlemmar. Dessa är: USA, Storbritannien, Frankrike, Ryssland samt Kina. De fem permanenta medlemsländerna har vetorätt och kan var för sig stoppa ett beslut i rådet.

Övriga tio medlemmar väljs in på två år vardera enligt modellen fem länder från Asien och Afrika, två från Latinamerika, två från gruppen Västeuropa, Kanada, Australien och Nya Zeeland samt ett från Östeuropa.

Ordförandeposten innehas en månad i taget och cirkulerar bland medlemmarna i bokstavsordning efter ländernas engelska namn. Sverige har vid tre tillfällen suttit i säkerhetsrådet: 1957-58, 1975-76 och 1997-98.

I säkerhetsrådet sitter följande länder:

Ständiga medlemmar:

- Frankrike
- Kina
- Ryssland
- Storbritannien
- USA

Övriga medlemmar (år när mandatet går ut)

- Angola (2016)
- Chad (2015)
- Chile (2015)
- Jordan (2015)
- Lithuania (2015)
- Malaysia (2016)
- New Zealand (2016)
- Nigeria (2015)
- Spain (2016)
- Venezuela (Bolivarian Republic of) (2016)

Läs mer om rådets medlemmar på säkerhetsrådets hemsida

Mötesordning

Till skillnad från generalförsamlingen håller inte säkerhetsrådet regelbundna möten. När som helst dygnet runt kan medlemmarna i säkerhetsrådet kallas till möte med några timmars varsel. Därför måste varje land som är medlem i rådet ständigt ha en representant på plats i New York.

Slutna och öppna möten

Säkerhetsrådet håller så gott som dagligen möten som kallas konsultationer och som inte är offentliga. Vid dessa kan såväl parterna i en konflikt som generalsekreteraren delta eller synpunkter inhämtas från andra aktörer, till exempel humanitära organisationer

I rådssalen hålls de offentliga mötena där uttalanden läses upp och omröstningar med handuppräckning sker. Hur länderna tänker rösta är redan klarlagt i de informella mötena.

Beslut och vetorätt

Säkerhetsrådet antar en mängd resolutioner varje år. För att ett resolutionsförslag ska gå igenom måste man ha nio ja-röster av femton möjliga och bland dessa de fem permanenta medlemmarnas. Dessa har vetorätt, vilket innebär att de var för sig kan stoppa ett beslut. Vetorätten är omdiskuterad och många länder ifrågasätter den. Vetorätten gäller ej i så kallade procedurfrågor.

Läs mer om användandet av vetot

Hur hanterar säkerhetsrådet konflikter?

Vilka åtgärder säkerhetsrådet kan besluta om står i FN-stadgans kapitel VI och VII. När en konflikt som hotar internationell fred och säkerhet blossar upp, uppmanar säkerhetsrådet parterna att gå till förhandlingar för att lösa konflikten på fredlig väg.

Säkerhetsrådet kan också föreslå egna lösningar på konflikten. Om strider har utbrutit är säkerhetsrådets första steg att få stopp på striderna – eldupphör – så att förhandlingar mellan parterna kan börja. Säkerhetsrådet kan upprätta en fredsbevarande styrka som får till uppgift att bland annat övervaka ett vapenstillestånd.

Fredsframtvingande åtgärder enligt kapitel VII i stadgan

Om ett eller flera länder inte följer säkerhetsrådets beslut kan rådet besluta om sanktioner mot landet/länderna i fråga. Andra länder uppmanas då att avbryta sina kontakter med landet/länderna. Det kan handla om diplomatiska, kulturella och idrottsliga utbyten, flygförbindelser och handel. Rådet kan använda vapenembargo för att minska tillgången på vapen hos parterna och därmed tvinga fram en fredlig lösning. Till rådet finns flera sanktionskommittéer knutna, som ska övervaka att sanktionerna har effekt.

Läs mer om sanktionskommittéerna

Användandet av våld

Som sista utväg kan säkerhetsrådet besluta om kollektiva militära insatser med rätt att använda våld. Dessa kan antingen vara under FN:s kommando och flagg, som i Kongo 1961, Somalia 1992 och Östtimor 1999. Eller så kan säkerhetsrådet godkänna att medlemsländer genomför stridsinsatserna, som i Korea 1950 och Irak 1990 där ett antal länder deltog i respektive insats under USA:s kommando.

Varför ingriper inte FN oftare?

En av de vanligaste frågorna om FN handlar om varför inte FN ingriper oftare och mer kraftfullt. Det man i första hand då tänker på är varför inte säkerhetsrådet kan fatta fler och snabbare beslut.

Ofta är detta en svår balansgång där hänsyn måste tas till en rad faktorer. Alla medlemmar i FN är suveräna stater och de bestämmer själva över sina territorier och sin lagstiftning. FN får inte blanda sig i länders enskilda angelägenheter. Detta är en viktig utgångspunkt i FN:s stadga och hur det internationella samarbetet ska bedrivas och kunna få legitimitet hos alla medlemmar.

Men, hur ska FN reagera när civilbefolkningen plågas och landets egen regering inte kan skydda sina medborgare eller till och med själva utövar våld mot dessa? Det finns en tröghet i FN-systemet, och medlemsländerna har ofta mycket olika synsätt på politiska konflikter.

Under den tidsperiod som gick under beteckningen "det kalla kriget" lamslogs mycket av arbetet på grund av stormakternas låsta positioner. Fortfarande är vetorätten i säkerhetsrådet ett hinder. Dock finns det sedan 2005 en möjlighet för FN att ingripa oftare..

Skyldighet att skydda

Sedan hösten 2005 har FN beslutat att det råder en skyldighet att skydda civilbefolkningar från folkmord, etnisk rensning och krigsförbrytelser. I princip innebär detta att FN ska kunna fatta beslut om tvingande åtgärder för att skydda civilbefolkning och som alltså sätter mänsklig säkerhet framför principen om medlemsländers suveränitet

Läs mer om skyldighet att skydda

Ansvarig för sidan: FN-förbundets webbredaktör
Uppdaterad 15 april 2015. Publicerad 20 oktober 2010

Sven Wimnells hemsida på Internet: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen ?

Utvecklingen mot framtiden beror huvudsakligen av människornas verksamheter. De har sedan 18 år tillbaka på hemsidan grupperats i 129 verksamhetsområden i huvudområden numrerade 1-9.

På Sven Wimnells hemsida på Internet, ges en redovisning av ett forskningsarbete med titeln: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen. Med ett klassifikationssystem för mänskliga verksamheter. Forskningen har med varierande intensitet pågått sedan mitten av 1960-talet.

Utvecklingen mot framtiden beror huvudsakligen av människornas verksamheter. De har ordnats in i 129 verksamhetsområden i nio huvudområden numrerade 1-9. I områdena finns verksamheter som tillsammans formar världens framtid: myndigheter och privata företag och organisationer, arbetare, tjänstemän, filosofer, forskare, lärare, elever, författare, människor av alla slag med alla upptänkliga verksamheter, yrkesverksamheter, fritidsverksamheter, tankeverksamheter o s v

Hemsidan lades in på Internet våren 1998. Redovisningen omfattar sju inledande dokument och 129 dokument med verksamhetsområden som i första hand ska belysa hur verksamheterna fördelas på de olika områdena. De första åren fylldes de 129 sidorna med sådant, men det visade sig att allt inte kunde läggas in, det skulle bli för mycket. Därför gjordes särskilda bilagor, vanligen i pdf-format, som fick länkar på de 129 sidorna.

På område 40 förtecknas bilagor som har att göra med klassifikationssystemets utformning. Klassifikationssystemet innebär en samhällsbeskrivning som beskriver de olika verksamheterna, verksamhetsområdena och hur de beror av varandra.

Senare har arbetet mer växlats över till att påverka utvecklingen genom politiken och många bilagor om det har gjorts och finns förtecknade på område 36-39. Många bilagor handlar både om att visa systemets uppbyggnad och att påverka politiken och mycket gäller att bara undersöka verksamheterna i de olika områdena.

Det är så mycket som händer att det är svårt att både sköta de 129 områdena på hemsidan och att göra bilagor. Arbetet gäller att hålla koll på alla som med verksamheter påverkar utvecklingen. Det är så många att enda möjligheten i det arbetet är att skaffa kunskaper från hemsidor på Internet. Människor som väsentligt påverkar utvecklingen finns ofta i företag och organisationer som numera måste ha hemsidor på Internet för att kunna göra sig gällande. Hemsidesinnehavare som man har anledning besöka har vanligen sitt material svåröverskådligt och ändrar ofta åsikter och adresser. Det är inte möjligt att ständigt kontrollera dem och deras ändringar.

I mars 2011 gjordes en revidering av de 129 områdena, där mycket plockades bort. I april 2014 påbörjas revideringar då ännu mer tas bort. Det finns på de 129 områdena på hemsidan inte plats för några mer omfattande beskrivningar eller beskrivningar som har kort giltighetstid. Områdena måste i stor utsträckning få innehålla länkar till bilagor som innehåller beskrivningar av verksamheter och länkar till beskrivningar.

De särskilda utredningarna/bilagorna finns förtecknade i följande pdf, som också innehåller innehållsförteckningar till de senaste årens utredningar.

Sven Wimnell 080203+++: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen? Ett forskningsarbete. Utredningar och deras innehåll. (http://wimnell.com/omr40zf.pdf)

I början är dokumenten uppdelade på olika kategorier, men från och med 8 april 2011 (sidan 164) förtecknas de i kronologisk ordning, varvid den senaste läggs underst.

De senaste utredningarna, som var för sig ofta redovisar aktuella saker i alla de 129 delområdena. De förtecknas i början av hemsidan i kronologisk ordning med den senaste allra överst. Adressen till hemsidan är http://wimnell.com

Utredningen den 1 oktober 2015 innehåller mycket omfattande och aktuella uppgifter om högskolor, forskning, klassifikationssystemet för verksamheter m m.
Sven Wimnell 1 oktober 2015: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen ? Med ett klassifikationssystem för mänskliga verksamheter som hjälp vid planeringen av framtiden.
http://wimnell.com/omr40zj.pdf

Utredningen den 5 februari 2016 innehåller en sorts sammanfattning av arbetet med samhällsplaneringens problem t o m 4 februari 2016.
Sven Wimnell 5 februari 2016: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen? Med ett system för mänskliga verksamheter som kan hjälpa oss att forma framtiden. http://wimnell.com/omr36-39zzzk.pdf

Utredningen den 1 april innehåller en repetition av förslag och något om politik efter 4 februari 2016 till slutet av mars 2016.
Sven Wimnell 1 april 2016: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen? Tillägg till utredningen 5 februari 2016. http://wimnell.com/omr36-39zzzl.pdf

Utredningen den 2 april innehåller tidningsartiklar efter 4 februari 2016.
Sven Wimnell 2 april 2016: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen. Tidningsartiklar och debattartiklar efter 4 februari 2016. http://wimnell.com/omr36-39zzzm.pdf

Utredningen den 4 april 2016 innehåller regeringens prioriteringar och förslag om regionplaneringar i Sverige.
Sven Wimnell 4 april 2016: Utvecklingens krafter. Levnadsförhållanden. Regeringens verksamheter och prioriteringar enligt hemsidan på internet 2 april 2016. Vad gör Kristina Persson ? Planering av Sverige. Utbildning och kultur. http://wimnell.com/omr36-39zzzn.pdf

Utredningen den 29 april 2016:
Sven Wimnell 29 april 2016: Vårbudgeten 2016, tidningsartiklar och förslag om en svensk världsplanering för svenska behov och planeringar för Sverige och 6 svenska regioner.
http://wimnell.com/omr36-39zzzo.pdf

Sven Wimnell 8 maj 2016: Hushållens levnadskostnader. Samhällskunskap, samhällsplanering. Sveriges regioner. Regionplanering. Förstamajtal 2016. Miljöpartiet. Oppositionen. Kungen
http://wimnell.com/omr36-39zzzp.pdf

Sven Wimnell 9+16+26 maj 2016: Sveriges 6 regioner. Länsstyrelser, landsting och kommuner. Invånare 2005 och 2013. Antalet bostäder 2010. Länkar till deras hemsidor på internet 6 maj 2016 med uppgifter om allt de vill visa upp m m.
http://wimnell.com/omr36-39zzzq.pdf

Sven Wimnell 30 maj 2016: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen ? Ny regering 25 maj 2016.
http://wimnell.com/omr36-39zzzr.pdf

Sven Wimnell 4 juni2016: Verksamheterna i 22 politikområden och något om samhällsplaneringens problem. Kulturministern: Skattepengar ska inte gå till hatretorik och polarisering.
http://wimnell.com/omr36-39zzzs.pdf

Sven Wimnell 18 juni 2016: Världen och Sverige 5-13 juni. Regeringens utbildningspolitik, politik för fysiska och sociala miljöer i regioner och kommuner och politik för hushåll samt partiledardebatt.
http://wimnell.com/omr36-39zzzt.pdf

Sven Wimnell 29 augusti 2016: Brev till statsråd.
Om bostäder och skolor m m.
http://wimnell.com/omr36-39zzzu.pdf
Även om skatter o d.

Till statsminister Stefan Löfven
den 10 september 2016.
http://wimnell.com/omr36-39zzzv.pdf

Sven Wimnell 10 oktober 2016:
Riksmötets öppnande 13 september 2016. Statsbudget 2017. Budgetmotioner. Debatter. Kommentarer. Läget i Sverige och i världen. De politiska partierna. Jämlikhet.
http://wimnell.com/omr36-39zzzx.pdf

Sven Wimnell 9 november 2016:
Verksamheter och kunskaper som alla i en demokrati bör känna till och vad regeringen gör och borde göra. Och tidningsartiklar.
http://wimnell.com/omr36-39zzzy.pdf

Sven Wimnell 3 december 2016:
De nya regionerna. Läget i världen. Mänskliga verksamheter som styr världen. Regeringens politik och brist på politik. Samhällsplaneringens problem. Planering av fysiska och sociala miljöer. Tidningsartiklar. http://wimnell.com/omr36-39zzzz.pdf

Sven Wimnell 20 december 2016: Ett bättre nytt år önskas. Kunskaper och etik. Statsministerns jultal. Tidningsartiklar 12-20 december 2016, Ett system för mänskliga verksamheter som styr utvecklingen. Hur ska man kunna förbättra världen?
http://wimnell.com/omr36-39zzzza.pdf

Ämnet om samhällsplaneringens problem

Ämnet om samhällsplaneringens problem har utretts i samband med forskarutbildningen i samhällsplanering vid Nordiska Institutet för Samhällsplanering, Nordplan. Intitutet bildades 1968 av de nordiska länderna med plats i Stockholm. Av någon anledning lades det ner efter ett par decennier.

Innan nedläggningen publicerade intitutet dock en rapport, Nordplan meddelande 1986:5 "Sven Wimnell : Samhällsplaneringens problem: ett klassifikationssystem som hjälpmedel."

Systemet ordnar samhällsplaneringens problem på ett systematiskt sätt. Enligt Libris finns rapporten på bibliotek :

Umeå universitetsbibliotek,
Kungl. biblioteket,
Nordregio, Biblioteket,
Riksdagsbiblioteket,
Stockholms universitetsbibliotek, Geobiblioteket,
Lunds universitets bibliotek, Universitetsbiblioteket,
Malmö stadsbibliotek, Informations- och lånecentralen och
Sveriges lantbruksuniversitets bibliotek, Alnarpsbiblioteket.
Handelshögskolan i Stockholm

Följande sidor från omr36-39zzzn

Utvecklingens krafter.

Utvecklingen i världen i framtiden beror av människornas verksamheter och av naturens verksamheter, dess krafter och resurser. Människornas verksamheter gäller tankeverksamheter och handlingar hos individer, grupper, organisationer och institutioner o d. Naturen och människorna påverkar och påverkas.

För att få grepp om utvecklingen måste man ha beskrivningar om människornas och naturens verksamheter. Människornas tankar och handlingar är för det mesta inte beskrivna utan bara utförda, Individer, grupper, organisationer etc är ofta dåliga på att beskriva sina tankar och handlingar, det behövs i stor utsträckning särskilda åtgärder för att få fram nödvändiga beskrivningar, det behövs bl a forskningar inom en lång rad vetenskaper och utredningssystem.

Naturen har inga tankar och kan inte själv beskriva vad den gör, för att få fram beskrivningar om naturens krafter och resuser blir det bl a uppgifter för människor inom naturvetenskaperna att göra beskrivningar om naturen. På det hela taget är det då människornas verksamheter som avgör världens framtid.

För framtidsplaneringen har forskats fram en planeringsfilosofi och ett klassifikationssystem för mänskliga verksamheter som ska ge bättre underlag för kunskaper om verksamheterna och deras samband - för bättre demokrati och bättre framtid i en gemensam värld.

De mänskliga verksamheterna har på översta nivån grupperats i nio huvudområden:

1. Psykologiska och filosofiska verksamheter.	**20 områden**
2. Religiösa verksamheter o d.	**5 områden**
3. Politikvetenskaper och politiska verksamheter.	**15 områden**
4. Sambandsforskningsverksamheter. Infostruktur.	**3 områden**
5. Naturforsknings- och matematikverksamheter.	**11 områden**
6. Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.	**30 områden**
7. Formgivning av fysiska och sociala miljöer.	**21 områden**
8. Språkvetenskap. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur.	**12 områden**
9. Blandade saklitterära verksamheter. Tidningar.	
Allmän geografi. Biografi. Allmän historia.	**12 områden**
Summa	**129 områden**

Huvudområdena har underindelats i delområden enligt en decimalprincip som framgår av de härefter följande sidorna.

Alla röstberättigade måste känna till vad demokratiska samhällen består av och hur de fungerar och behöver känna till systemet för de mänskliga verksamheterna.

Isynnerhet de som sysslar med information och utbildning och de som har makt och ledande ställning i verksamheterna behöver kunskaper om allt och har i sitt arbete nytta av att väl känna till alla verksamheter som formar framtiden.

Systemet för mänskliga verksamheter.

1. Psykologiska och filosofiska verksamheter
20 områden:

Texten för områdena är länk till hemsidan.

SW 1 Psykologiska och filosofiska verksamheter.

SW 10 Samlade kunskaper och övergripande värderingar
SW . 101 Bibliografiska verksamheter. Arkiv.
SW . 102 Biblioteksverksamheter. Databaser. Internetsökning
SW . 103 Allmänna encyklopedier. Övergripande värderingar.
SW . 104 Övergripande filosofiska verksamheter om samband
SW . 105 Övergripande om forskning
SW . 106 Övergripande om ekonomiska verksamheter
SW . 107 Övergripande filosofier om utbildning o d.
SW . 108 Samhällskunskap.
SW . 109 Ide- filosofi- och lärdomshistoria.

SW 11/19 Individernas inre verkligheter.
SW 11 Individens lager av kunskaper, erfarenheter o d.
SW 12 Individens visioner, framtidsvisioner o d.
SW 13 Individens känslor, värderingar od. Estetik.
SW 14 Individens ideologi / uppfattning om samband o d.
SW 15 Individens psykiska mekanismer Psykologi o d.
SW 16 Individens logik. Vetenskpsteori o d.
SW 17 Individens moral och uppfattningar om moral.
SW 18/19 Filosofer, äldre och senare, i öst och väst.

2. Religiösa verksamheter o d.
5 områden:

SW 2 Religiösa verksamheter o d.
SW 20 Övergripande religiösa verksamheter o d.
SW 21 Allmän religionsvetenskap.
SW 22/28 Kristna religioner.
SW 29 Icke kristna religioner o d.

3. Politikvetenskaper och politiska verksamheter.
15 områden

SW 3 Politikvetenskaper och politiska verksamheter.

SW 31 Statistik och demografi.
SW 32 Statsvetenskap.
SW 33 Nationalekonomi, internationell ekonomi.
SW 34 Lagar o förordningar, traktat, juridik.

SW 35 De demokratiskt valda församlingarnas verksamheter.
SW . 351 Sveriges riksdag (och motsvarande utomlands)
SW . 352 Kommun- och landstingsfullmäktige (och mots.)
SW . 353 Sveriges regering (och motsvarande utomlands)
SW . 354 Mellanfolkliga centrala organ (FN, EU o d).

SW 36/39 Politiska krav och politiska planeringar:
SW 36 ...om individernas kroppsliga förhållanden.
SW 37 ...om utbildning o d.
SW 38 ...om fysiska miljöer o ekonomiska verks.
SW 39 ...om sociala miljöer, nöjen, sport o d.

4. Sambandsforskningsverksamheter. Infostruktur.
3 områden:

SW 4 Sambandsforskningsverksamheter.
SW 40 Systemvetenskap.Infostruktur.
SW 41-49 Samband o samordning mellan olika verksamheter.

5. Naturforsknings- och matematikverksamheter.
11 områden

SW 5 Naturforsknings- och matematikverksamheter.
SW 50 Allmänt om naturforskning. Naturkunskap.
SW 51 Matematik.
SW 52 Astronomi, rymdforskning.
SW 53 Fysik o d.
SW 54 Kemi o d.
SW 55 Geologi, meteorologi, hydrologi o d.
SW 56 Paleontologi, arkeologi o d.
SW 57 Biologi, ekologi. Naturgeogr. Utv.lära, ärftlighet
SW 58 Botanik.
SW 59 Zoologi.

6. Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.
30 områden:

SW 6 Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.
SW 60 Allmänt om teknologiska o ekonomiska verksamheter.

SW 61 Hälso- o sjukvårdsverks., räddning o d. Veterinärverks.
SW 62 Ingenjörsverksamheter (konstruktion o d)
SW 63 Biologisk produktion. Jordbruk, skogsbruk, jakt, fiske od.
SW 64 Hushållsarbeten. Energi- och hygienförsörjning.
SW . 641 Matlagning. 642 Måltider, matservering.
SW . 643 Organisation av boende, personalrum o d, hotell.
SW . 644 El-, gas-, värme-, vatten- hygienförsörjning o d.
SW . 645 Användning av inventarier o d.
SW . 646 Personlig hygien o d, klädvård (utom tvätt o d)
SW . 647 Allmän hushållsekonomi. Inkomster o utgifter mm.
SW . 648 Städnings-, rengörings- och tvättverksamheter o d.
SW . 649 Personvård: barn, hemsjukvård.

SW 65 Adm, distribution, kommunikation, organisation o d.
SW . 651 Kontorsarbete o d. Datoranvändning.
SW . 6520-6524 Opolitisk offentlig civil förvaltning.
SW . 6525-6529 Militära verksamheter.
SW . 653 Handelsverksamheter.
SW . 654 Telekommunikationsverksamheter.
SW . 655 Förlagsverksamheter o d.
SW . 656 Transportverksamheter, resbyrå, lagring o d.
SW . 657 Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.
SW . 658 Allm.företagsekonomi, Arbets-förmedling o -marknad.
SW . 659 Marknadsförings- och reklamverksamheter od.

SW 66/68 Tillverkning av varor.
SW 66 Tillverkning av kemivaror od.
SW 67 Tillverkning av bearbetningsvaror o d
SW 68 Tillverkning av komplexvaror.

SW 69 Tillverkning/ byggande av byggnader o anläggningar.

7. Formgivning av fysiska och sociala miljöer.
21 områden:

SW 7 Formgivning av fysiska och sociala miljöer.
SW 70 Allmänt om konst o kultur.

SW 71 Övergripande formgivning/planering av fysiska miljöer.
SW 72 Formgivning av byggnader o anläggningar, arkitektur.
SW 73 Skulptur o d. Museiverksamheter, konstutställning.
SW 74 Konsthantverk, formgivning av bruksföremål. Inredning.
SW 75 Konstmåleri. 76 Grafisk konst, teckenkonst. 77 Fotografi.
SW 78 Musik (konserter o d 792)

SW 79 Seder o bruk, nöjen, sociala miljöer o verks. Sport.
SW . 7911-7913 Seder och bruk.
SW . 7914-7919 Film, radio, TV, offentliga fester mm.
SW . 792 Teater. Opera. Konserter. Revyer. Konstdans.
SW . 793 Sällskapsnöjen. Sällskapsdans. Lek.
SW . 794 Spel. Skicklighets-och turspel. Lotteri. Lotto. Tips etc.

SW 795 Sociala miljöer och sociala verksamheter.
SW . 7951 Sociologi. Socialvård..
SW . 7952/7956 Sociala miljöer, sociala verksamheter.
SW . 7957 Undervisning o d.
SW . 7958 Sociala miljöer o sociala verksamheter i boendet.
SW . 7959 Sociala miljöer o verks.i allmänna grupper o d.

SW 796/799 Sport, idrott o d.

8. Språkvetenskap. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur.
12 områden:
SW 8 Språkvetenskap. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur.
SW 80 Språkliga verksamheter. 802/809 motsvarar 82/89.
SW 81 Litteraturvetenskap. Litteraturhistoria.
SW 82/89 Skönlitteratur på olika språk.
SW 82 Engelsk skönlitteratur o d.
SW 83 Tysk, nederländsk, nordisk skönlitt.
SW 84 Fransk skönlitteratur o d.
SW 85 Italiensk skönlitteratur o d.
SW 86 Spansk och portuguisisk skönlitteratur o d.
SW 87 Grekisk och latinsk skönlitteratur o d.
SW 88 Slavisk och baltisk skönlitteratur o d.
SW 89 Skönlitt på orientaliska och övriga språk o d .

9. Blandade saklitterära verksamheter. Tidningar. Allmän geografi. Biografi. Allmän historia.
12 områden:
SW 9 Saklitterära verks.Allmän geografi o historia. Biografi.
SW 90 Tidningar, tidkrifter, journalistik. Blandade ämnen.
SW 91 Allmän geografi, reseskildringar. 913/919 mots. 93/99.
SW 92 Biografiska verksamheter, släkthistoria o d.
SW 93/99 Historieskrivande verksamheter, allmän historia.
SW 93 Allmänt om allm. historia. Världs- och forntidshistoria.
SW 94 Medeltidens o nya tidens hist. i allmänhet och i Europa.
SW 95 Medeltidens o nya tidens historia i Asien.
SW 96 Medeltidens o nya tidens historia i Afrika.
SW 97 Medeltidens o nya tidens hist i Nord- o Mellanamerika.
SW 98 Medeltidens o nya tidens historia i Sydamerika.
SW 99 Medeltiden o nya tiden: Australien. Oceanien. Poler. Rymden.

Människornas levnadsförhållanden och utvecklingens krafter.

Människornas levnadsvillkor beror av fyra föränderbara faktorer :

Individens kroppsliga förhållanden, dvs individens kroppsliga status och personliga hjälpmedel för de kroppsliga behoven.
Individens psykiska förhållanden, dvs individens olika psykiska tillstånd och aktiviteter, individens inre verklighet.
Individens fysiska miljö - fysiska samhälle. De fysiska miljöerna gäller det fysiska i omgivningarna. De fysiska miljöerna kan gälla:
* De fysiska miljöerna som estetiska objekt med kulturella värden och funktioner.
* De fysiska miljöerna som materiella objekt med ekonomiska värden och teknologiska funktioner.
Individens sociala miljö - sociala samhälle, dvs människornas psykiska samspel, de sociala miljöerna.

Förändringsprocesserna i världen hålls i de mest väsentliga avseendena igång av människornas verksamheter :

Individernas viljor.
Kollektiva viljor. (Politik).
Handlingar för kroppen (ekonomiska- teknologiska handlingar).
Handlingar för psyket (informationshandlingar- kulturella handlingar).
Verksamheterna påverkar varandra i en påverkanskedja utan slut.

Människorna påverkar och påverkas genom verksamheter i fyra olika roller i livet:

A.Huvudroll: allmän levnadsroll lekmannaroll-fritidsroll.

A1: att i största allmänhet leva med kropp och psyke i de fysiska och sociala miljöerna med de möjligheter och innanför de ramar som ges av de politiska styrningarna.

A2: att påverka de politiska styrningarna som direkt eller indirekt styr individernas levnadsförhållanden, som beror av de fyra ovan nämnda faktorerna.

B. Biroll: förvärvslivsroll-expertroll-yrkesroll.

B1: att hitta lämplig plats i de gemensamma förvärvslivssystemen och göra arbetet med hänsyn till egna egoistiska krav.

B2: att sköta arbetsuppgifterna i förvärvsarbetet med hänsyn till vad de övriga samhällsmedlemmarna kan begära att få uträttat i den gemensamma arbetsfördelningen.

Individer och samhällen planerar framtiden.

Planeringar går ut på att finna vad man bör vilja och innehåller fyra planeringsmoment som kan redovisas på många olika sätt alltefter omständigheterna i varje planeringsfall :

Hur var det ?	Kunskaper och erfarenheter från det förgångna.
Hur är det ?	Riktiga kunskaper om rådande förhållanden.
Hur kan det bli ?	Vilka alternativ är möjliga i framtiden ?
Hur bör det bli ?	Vilket eller vilka alternativ bör man välja ?

Dessa frågor bör ställas ifråga om alla mänskliga verksamheter. Man bör utforma svaren på frågorna om hur det bör bli med hänsyn till effekterna, sedda i jämlikhetsperspektiv, på individernas levnadsvillkor, som ges av

psykiska och
kroppsliga förhållanden och av deras
fysiska och
sociala miljöer.

Vill man förbättra världen - göra världen till en bättre plats - måste man arbeta på alla de fyra områdena om psykiska och kroppsliga förhållanden och fysiska och sociala miljöer. De fyra områdena påverkar varandra och direkt eller indirekt slutmålet: tillfredsställelse för individen.

Ska man gemensamt kunna åstadkomma en bättre framtid i världen måste man ha gemensamma framtidsvisioner, det kräver gemensamma viljor och gemensamma planeringar. I en demokrati är alla medansvariga för utvecklingen och får försöka bilda sig uppfattningar och ta ställning och försöka påverka verksamheterna inklusive samverkansverksamheterna i lämplig riktning. I en demokrati är det viktigt att alla medborgare är så väl informerade att de kan delta i styrningarna mot framtiden. Det ställer stora krav på informationssystemen.

Resonemangen leder till att man bör göra allt som är möjligt för att till alla genom utbildning och information sprida ut kunskaper om världsförbättringsproblemen, dvs kunskaper om hur det var och är, kan bli och bör bli. För att ha något att sprida ut måste man hålla igång forskningar, utredningar och planeringar. För att hålla ihop allt detta måste man hålla igång även kontinuerliga planeringar om forskning, utredning, utbildning, information och planeringar.

Planeringar bör finnas dels för en mängd ämnesområden-verksamhetsområden, dels för geografiska områden av olika storlekar. För alla planeringar bör finnas flera framtida tidshorisonter. Både tillstånd och framför allt processer bör planeras. Man bör alltså ha planeringar för tillstånd i rummet vid olika tidpunkter och planeringar för processer som fördelar i rummet och förändrar med tiden.

Man bör noga skilja mellan planeringar och beslut. Planeringar är beslutsunderlag. När alla fått alla informationer i planeringsprocesserna ska allas åsikter slussas igenom i hierarkierna till dem som fått makt att besluta, och det är också informationsprocesser som ingår i samhällsplaneringens problem.

Till problemen hör också informationsprocesserna från beslut till det slutliga verkställandet. Samhällsplaneringsprocesserna bildar ett jättelikt informationssystem som rymmer alla informationsflöden. I själva verket är det så att de förekommande informationsprocesserna bildar eller utgör de förekommande planerings- och beslutsprocesserna.

Samhällsplaneringsprocessernas och beslutsprocessernas problem kan ses som en mängd informationsproblem med ca 7 miljarder personers, dvs världsbefolkningens, inre informationsproblem i psykiska processer och ett yttre informationsproblem med informationsutbyten mellan alla dessa personer. Samhällsplanering innebär bl a konstruktion av förslag till framtider, då det konstruktiva arbetet utförs i de psykiska processerna med hjälp av kunskapsmaterial som tillkommer genom både inre och yttre informationsflöden.

Förändringsprocesserna hålls igång av informationsflöden i och mellan människorna, och därför övergår förändringsproblemen och samhällsplaneringens problem i ett stort problem om produktion och spridning av kunskaper och värderingar, som leder till handlingar som förändrar världen.

Vill man förbättra världen bör man i första hand förbättra individernas inre verkligheter och viljor och förbättra de politiska-demokratiska styrningsprocesserna. Det kan man göra genom åtgärder på planerings-, forsknings-, utrednings-, utbildnings- och informationsområdena.

Arbetet om samhällsplaneringens problem vänder sig till dem som har makten över förändrings- och fördelningsprocesserna på olika nivåer och i synnerhet på de politiska nivåerna. Eftersom Sverige är en demokrati har i princip folket makten. Arbetet vänder sig därför till folket, men då den s k representativa demokratin tillämpas har de förtroendevalda politikerna makten och arbetet vänder sig därför främst till dem.

Men det vänder sig också i hög grad till alla som på ledande sätt på opolitiska nivåer medverkar vid förändring av individernas kroppsliga och psykiska förhållanden och deras fysiska och sociala miljöer, och de finns inom alla delar av systemet. Arbetet vänder sig i hög grad till alla som sysslar med utbildning och information.

I rollen A1 behöver man information så att man klarar det dagliga livet. I den rollen kan man ställas inför problem var man ska köpa varor bäst, hur man lagar bra mat, hur man kan resa bäst, hur man gör för att bota krämpor, vart man vänder sig när man blir sjuk, hur man knypplar, vad aktierna står i, vad de ger på bio och teater, vem som vann fotbollsmatcherna etc etc. I den rollen vet man vad man vill efterfråga och det kan då vara bra med en söktjänst där man bara skriver in t ex ”fotbollsmatcher” eller ”magont”. I ett väl utvecklat nät ska man då få ”träffar” som beskriver det man är ute efter.

I rollen B1 gäller det att hitta ett bra jobb man trivs med och man får betalt för så mycket man vill ha. I den rollen måste man välja utbildning om man inte har någon man tycker räcker och då får man söka på utbildningar och lediga jobb.

I rollen B2 gäller det att göra jobbet bra, dvs man måste göra det på bästa sätt och på rätt tid. Vill man använda Internet för den här rollen får man söka på det yrke man valt och se om man kan få några tips om hur man bör göra. Arbetsgivarna bör tala om hur arbetet ska skötas och anställda och specialister och forskare kan komma med förslag till förbättring av arbetsrutinerna.

Rollen A2 är den verkligt svåra rollen : Att påverka de politiska styrningarna som direkt eller indirekt styr individernas kroppsliga och psykiska förhållanden och fysiska och sociala miljöer. Klassifikationssystemet som redovisas här är uppbyggt i första hand med hänsyn till rollen A2, men tillfredsställer automatiskt informationsbehoven i de andra rollerna eftersom man i rollen A2 behöver veta bland annat allt som man behöver veta i de andra rollerna. Det som man ytterligare behöver veta i rollen A2 är hur alla verksamheter påverkar varandra och behöver veta vad man ska sträva mot, dvs veta vilka verksamheter som behövs och hur de bör vara fördelade.

Information för rollen A2 kan man inte få genom att söka på ett enda ord utan man måste orientera sig i hela informationsutbudet. För att inte drunkna i all information måste man ha hjälp att få ordning på frågorna, och den hjälpen får man med det uppgjorda klassifikationssystemet för verksamheter.

DN LÖRDAG 14 JANUARI 2017

”För hållbar förändring: undvik Trumpfällorna”

Nu höjs röster, både från höger och vänster, att ta efter Donald Trumps kommunikationsstrategi. Men lärdomar från kommunikationsforskningen visar att detta har dåliga förutsättningar att leda till långsiktig förändring. I stället behöver vi skapa en samhällsdialog om visioner och färdvägar för det hållbara samhället, skriver tre miljöforskare.

I efterdyningarna efter det amerikanska presidentvalet, Brexit och högerpopulistiska partiers framgångar i Europa växer diskussionen i tv:s nyhetssändningar, i tidningarnas krönikor och på ledar- och debattsidor om villkoren och uttrycksformerna för det offentliga samtalet – ett slags debatt om debatten. Här har man ofta fokuserat på problemen kring det aggressiva tonläget på sociala medier.

Men i denna ”debatt om debatten” skönjer vi också framväxten av en annan argumentationslinje, som förespråkar att politiker och debattörer som värnar ett öppet och demokratiskt samhälle bör ta lärdom av kommunikationsstrategier som Trump och andra populister använt sig av.

Efter det amerikanska presidentvalet har vi bland annat sett rubriker som ”Lär av Trump och SD – så vinner ni röster” (Aftonbladet 13/11) och ”Det kan vi lära av populisterna” (Expressen 9/11). Två argument finns i debatten: Dels att politiker och experter vinner på att appellera till väljarnas rädsla, dels att inspireras av populisternas förmåga att förenkla budskap.

Liknande argumentationslinjer ser vi också internationellt. Åtskilliga debattörer och analytiker understryker att två lärdomar från Trumps kampanj är att förenklade budskap, gärna i svart och vitt, och anspel-ningar på rädsla är effektiva strategier som bidrog till hans framgång (till exempel The Conversation 10/11, Business2community 7/11, The Coverage 10/11, Huffington Post 28/5, Slate 2/11, Vanguard 21/11).

Det kan mycket väl vara så att ett förenklat twittrande av negativa budskap är en framgångsrik strategi på kort sikt, om man med framgång menar att ta sig till Vita Huset eller Rosenbad. Men om man med framgång menar att skapa beredskap och stöd i ett öppet demokratiskt samhälle för en långsiktig socialt, ekonomisk och miljömässigt hållbar samhällsförändring, då visar forskningen på andra kommunikationsstrategier:

1Rädsla fungerar sällan som konstruktiv drivkraft i det långa loppet. Budskap som är ämnade att framkalla rädsla kan initialt väcka medvetenhet om allvaret i frågan. Men kommunikation som under längre tid organiseras kring värstascenarion och katastrofbudskap riskerar att leda till bakslag. Snarare än att leda till motivation och handlingskraft kan det medföra uppgivenhet, likgiltighet och handlingsförlamning. Kartläggningar av forskningslitteraturen (till exempel Ballantyne, 2016, i *Wileys Interdisciplinary Reviews: Climate Change*, och Wibeck, 2014, i *Environmental Education Research*) visar snarare att konstruktiva, handlingsorienterade och lösningsinriktade budskap uppfattas som mera relevanta, användbara och engagemangsskapande.

Detta innebär inte att förminska allvaret i de utmaningar som såväl demokratin som klimatet står inför. Men skall vi nå en långsiktig förändring, långt bortom en eller annan mandatperiod, handlar det om att utveckla de hoppfulla och positiva berättelserna. Därför bör före-

trädare för det öppna och demokratiska samhället undvika frestelsen att anamma samma retoriska strategier och tonläge som rädslepopulismen. Istället behöver vi mer av debatt kring hur vi i dessa turbulenta tider kan skapa ett mer dialoginriktat kommunikationsklimat som präglas av konstruktiva samtal kring visioner för ett hållbart och inkluderande samhälle och vägar dit.

2 Trump-inspirerade kommunikationsmodeller utgår från att mottagarna, allmänheten, är passiva och manipuleras genom kommunikation. Ett återkommande argument uppmanar till att ”prata så folk förstår”. Detta uttryck signalerar att budskap måste förenklas för att människor ska kunna ta dem till sig. Vår forskning visar på motsatsen. I våra studier har vi låtit medborgare ur den så kallade ”allmänheten” delta i fokusgruppssamtal – fokuserade gruppintervjuer – kring komplexa, vetenskapsbaserade och ibland etiskt laddade miljöfrågor. Fokusgrupperna har genererat en rad kloka tankar och synpunkter från samtalsdeltagare som vänt och vridit på frågorna och lyft fram olika viktiga och relevanta perspektiv med utgångspunkt från sina vardagserfarenheter. Detta trots att det handlat om frågor av komplicerad, ofta abstrakt, karaktär som de inte varit experter på. Liknande slutsatser kommer fram i internationella studier som använt gruppbaserade metoder som fokusgrupper, konsensuskonferenser, medborgarpaneler och workshops för att studera medborgares förståelse av komplexa frågor kring exempelvis miljö, klimat eller ny teknik. Snarare än att förenkla budskapen gäller det alltså att hitta former för dialog som ger utrymme för människor att pröva, utveckla och ibland även ompröva sina argument.

3 Debatten om debatten riskerar att få en slagsida mot ett alltför ensidigt betonande av journalisters och politikers roll. Den senaste tiden har vi sett flera exempel på hur medieföreträdare rannsakat sin egen, sina kollegors och våra folkvaldas roll i det hårdnande debattklimatet (se till exempel Aftonbladet 21/11: ”Vi måste skapa ett nytt samtal”).

Denna självreflektion är självfallet viktig. Men utöver detta menar vi att det är viktigt att tänka längre, att involvera fler aktörer i dialogen. I en tid med fundamentala vägval är det angeläget att vi hittar former för att på konstruktiva sätt samtala om framtiden, om vad som kännetecknar ett gott och hållbart samhälle och vilka vägarna är för att nå dit.

En ursprungsbetydelse av ordet kommunikation är just ”ömsesidigt utbyte”. Sådana utbyten av tankar och idéer behöver föras på många arenor och av många aktörer, och får inte bli en angelägenhet enbart för politiker och medier. Det goda och konstruktiva samtalet kring visioner för ett hållbart och inkluderande samhälle och vägar dit behöver föras i skolor, på fritidsgårdar, i föreningar, kaféer, bibliotek och andra mötesplatser. En viktig lärdom från den omfattande litteraturen om miljö- och klimatkommunikation är att ju mer utmanande och komplexa problem samhället ställs inför, desto mer behövs de positiva och hoppfulla berättelserna som inspirerande drivkraft, och desto mer behöver vi kommunicera – i ordets verkliga bemärkelse.

Anne Gammelgaard Ballantyne, doktorand i miljövetenskap med inriktning mot miljökommunikation, Linköpings universitet samt Aarhus Universitet.

Björn-Ola Linnér, professor vid Tema Miljöförändring med inriktning mot klimatpolitisk forskning, Linköpings universitet och Stockholm Environment Institute samt programchef för Mistra Geopolitics.

Victoria Wibeck, professor vid Tema Miljöförändring och Centrum för klimatpolitisk forskning med inriktning mot kommunikationsvetenskap, Linköpings Universitet “

Sveriges regeringar under 100 år

Nedan finner du en förteckning över de ca 40 olika regeringar som har styrt Sverige under de senaste 1900-talets början.

Årtal Statsminister Typ av regering

1900-09-12
1902-07-0 Fredrik von Otter Borgerlig

1902-07-05
1905-04-13 Erik Gustaf Boström Borgerlig

1905-04-13
1905-08-02 Johan Ramstedt Expeditionsministär

1905-08-02
1905-11-07 Christian Lundeberg Borgerlig samlingsregering

1905-11-07
1906-05-29 Karl Staaff Liberal

1906-05-29
1911-10-07 Arvid Lindman Höger

1911-10-07
1914-02-17 Karl Staaff Liberal

1914-02-17
1917-03-30 Hjalmar Hammarskjöld Höger

1917-03-30
1917-10-19 Carl Swartz Höger

1917-10-19
1920-03-10 Nils Edén Koalition: Liberal, Socialdemokratisk

1920-03-10
1920-10-27 Hjalmar Branting Socialdemokratisk

1920-10-27
1921-02-23 Louis De Geer (dy) Ämbetsmannaministär

1921-02-23
1921-10-13 Oscar von Sydow Ämbetsmannaministär

1921-10-13
1923-04-19 Hjalmar Branting Socialdemokratisk

1923-04-19
1924-10-18 Ernst Trygger Höger

1924-10-18
1925-01-24 Hjalmar Branting Socialdemokratisk

1925-01-24
1926-06-07 Rickard Sandler Socialdemokratisk

1926-06-07
1928-10-02 Carl Gustaf Ekman Koalition: Frisinnad, Liberal

1928-10-02
1930-06-07 Arvid Lindman Höger

1930-06-07
1932-08-06 Carl Gustaf Ekman Frisinnad

1932-08-06
1932-09-24 Felix Hamrin Frisinnad

1932-09-24
1936-06-19 Per Albin Hansson Socialdemokratisk

1936-06-19
1936-09-28 Axel Pehrsson (i Bramstorp) Bondeförbundet

1936-09-28
1939-12-13 Per Albin Hansson Koalition: Socialdemokratisk, Bondeförbundet

1939-12-13
1945-07-31 Per Albin Hansson Koalition: Socialdemokratisk, Bondeförbundet, Folkpartiet och Högern

1945-07-31
1946-10-06 Per Albin Hansson Socialdemokratisk

1946-10-11
1951-10-01 Tage Erlander Socialdemokratisk

1951-10-01
1957-10-31 Tage Erlander Koalition: Socialdemokratiskt, Bondeförbundet

1957-10-31
1969-10-14 Tage Erlander Socialdemokratisk

1969-10-14
1976-10-08 Olof Palme Socialdemokratisk

1976-10-08
1978-10-18 Thorbjörn Fälldin Koalition: Centerpartiet, Moderata samlingspartiet och Folkpartiet

1978-10-18
1979-10-12 Ola Ullsten Folkpartiet

1979-10-12
1981-05-19 Thorbjörn Fälldin
Koalition: Centerpartiet, Moderata samlingspartiet och Folkpartiet

1981-05-19
1982-10-08 Thorbjörn Fälldin Koalition: Centerpartiet, Folkpartiet

1982-10-08
1986-02-28 Olof Palme Socialdemokratisk

1986-03-01
1990-02-26 Ingvar Carlsson Socialdemokratisk

1990-02-26
1991-10-04 Ingvar Carlsson Socialdemokratisk

1991-10-04
1994-10-07 Carl Bildt Koalition: Moderata samlingspartiet, Centerpartiet, Folkpartiet och Kristdemokratiska samhällspartiet

1994-10-07
1996-03-22 Ingvar Carlsson Socialdemokratisk

1996-03-22
2006-10-06 Göran Persson Socialdemokratisk

2006-10-06 Fredrik Reinfeldt Koalition: Moderata samlingspartiet, Centerpartiet, Kristdemokraterna och Folkpartiet

I september 2014 förlorade de borgerliga valet och en regering Stefan Löfven med socialdemokrater och miljöpartister trädde till.

Makthavare i världen efter andra världskriget.

(010604. Datum och stavning är troligen rätt, men det kan finnas fel i stavningen av namnen.)

Sovjetunionen.
Upphörde 1991.Unionen ersattes av OSS, Oberoende Staters Samvälde, men Ryssland framstår som främste makthavaren.

1917-24 Vladimir Iljitj Lenin. Död i ämbetet.

24-53 Josef Stalin .Död i ämbetet.
53-55 Georgij Malenkov (regeringschef) utmanövrerad 1955+Nikita Chrustjev (förste sekr. i kommunistpartiet).
55-58 Chrusjtjev (k-partiet) + Nikolaj Bulganin (regeringsch, utstött 1958. Död 1975.
58-64 Chrusjtjev (k-sekr.+regch.) Avsatt. Död 1971.
64-77 Alexej Kosygin (reg-ch). Död1980+ Leonid Bresjnev (sekr k-partiet)
77-82 Bresjnev (k-sekr+president).Död i ämbetet
82-84 Jurij Andropov (k-sekr+president) Död i ämbetet
84-85 Konstantin Tjernenko (k-sekr+ president . Död i ämbetet.
85-91 Mikhail Gorbatjov (president mm)

53-56 Utrikesminister V Molotov.
57-85 Utrikesminister Andrej Gromyko
85-91 Utrikesminister Edvard Sjevardnase
91-91 Utrikikesm. Alex Bessmertnych + Boris Pankin + Sjevardnase

Ryssland.
1992-99 Boris Jeltsin
2000-2008 Vladimir Putin
2008-2012 Dmitrij Medvedev
2012- Vladimir Putin

Amerikas förenta stater. USA.Presidenter.
1933-45 Franklin D Roosovelt (D=demokrat= amerikansk vänster). Död i ämbetet.
45-53 Harry S Truman. (Demokrat)
53-61 Dwight D Eisenhower (R= republikan= amerikansk höger)
61-63 John F Kennedy (Dem, mördad)
63-69 Lyndon B Johnson (Dem)
69-74 Richard M Nixon (Rep,Avsatt)
74-77 Gerald R Ford (Rep)
77-81 Jimmy Carter (Dem)
81-89 Ronald Reagan (Rep)
89-93 George Bush (Rep)
93-00 Bill Clinton (Dem)
2001-08 George W Bush (Rep)
2009- Barack Obama (Dem)

Storbritannien/England. Premiärministrar.
1940-45 Winston Churchill (konservativ med samlingsregering)
45-51 Clement Attlee (Labour =vänster)
51-55 Churchill (konservativ= höger)
55-57 Anthony Eden (k)
57-63 Harold Macmillan (k)
64-70 Harold Wilson (lab)
70-74 Edward Heath (k)
74-76 Wilson (lab)

76-79 James Callaghan (lab)
79-90 Margaret Thatcher (k)
90-97John Major (k)
97- 07 Tony Blair (lab)
07-10 Gordon Brown (lab)
10-16 David Cameron (k)
16- Theresa May (k)

Frankrike. Makthavare och Presidenter.
1944-46 Provisoriska regeringar, chef till jan 1946 Charles de Gaulle, motståndsledare under kriget, därefter Gouin, Bidault, Blum.
47-59 "Fjärde republiken", relativt svag presidentmakt med många regeringar med svårigheter. Presidenter: 1947-54 Vincent Auriol, 54-59 René Coty. De Gaulle regeringschef fr o m juli 1958.
59- "Femte republiken", med stark presidentmakt, skapad av de Gaulle.

Härefter presidenter:
59-69 Charles de Gaulle (höger)
69-74 Georges Pompidou (höger)
74-81 Valery Giscard d 'Estaing (höger)
81-95 Francois Mitterand (socialist=v)
95-07 Jacques Chirac (höger)
07-12 Nicolas Sarkozy (höger UMP)
12- François Hollande (vänster)

Tyskland. Förbundskansler.
(tom hösten 1990 enbart Västtyskland)
1949-63 Konrad Adenauer (CDU= högerparti)
63-66 Ludwig Erhard (CDU)
66-69 Kurt Georg Kiesinger (samlingsreg)
69-74 Willy Brandt (SPD= socialdem=v)
74-83 Helmut Schmidt (SPD)
83-98 Helmut Kohl (CDU)
98- 2005 Gerhard Schröder (SPD)
2005- Angela Merkel (CDU)

Förbundsrepubliken Kina
1949-76 Mau Tse-tung (Zedong)
1977-97 Deng Xiaoping . Död 1997.....
president Hu Jintao
2013 mars president Xi Jinping
premiärminister mars Li Keqiang

FNs generalsekreterare
1946-53 Trygve Lie
53-61 Dag Hammarskjöld
61-71 U Thant
71-81 Kurt Waldheim
82-92 Javier Péres de Cuellar
92-96 Boutros Boutros Ghali
97-2006 Kofi Annan
2007-2016 Ban Ki Moon
2017- António Manuel de Oliveira Guterres

En svensk världsplanering har behandlats i kapitel 4 i

Sven Wimnell 29 april 2016: Vårbudgeten 2016, tidningsartiklar och förslag om en svensk världsplanering för svenska behov och planeringar för Sverige och 6 svenska regioner.
http://wimnell.com/omr36-39zzzo.pdf

sida

262 **Kapitel 4: En svensk världsplanering.**

265 Människor påverkas hela livet av fysiska och sociala miljöer de vistas i.

266 Sveriges riksdag

274 Förenta Nationerna, FN
274 Svenska FN-förbundet

277 EU Europeiska unionen

283 Sveriges regering

288 Regeringen inleder arbetet med att genomföra de globala målen
289 17 globala mål för hållbar utveckling
293 1 Ingen fattigdom
294 2 Ingen hunger
296 3 Hälsa och välbefinnande
297 4 God utbildning för alla
299 5 Jämställdhet
300 6 Rent vatten och sanitet
302 7 Hållbar energi för alla
303 8 Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt
304 9 Hållbar industri, innovationer och infrastruktur
305 10 Minskad ojämlikhet
307 11 Hållbara städer och samhällen
308 12 Hållbar konsumtion och produktion
310 13 Bekämpa klimatförändringen
311 14 Hav och marina resurser
312 15 Ekosystem och biologisk mångfald
314 16 Fredliga och inkluderande samhällen
315 17 Genomförande och globalt partnerskap

318 Regeringsförklaringen den 15 september 2015
328 Budgetpropositionen för 2016
332 En lång färd mot ett nytt globalt klimatavtal

334 Utrikesdeklarationen 2016
340 Sveriges regering
340 Utrikesdepartementet
342 Margot Wallström Utrikesminister
343 Isabella Lövin Biståndsminister
344 Bistånd och utveckling
345 Sverige och FN
346 Om Sverige och FN
348 Myndigheter med flera
349 Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete, Sida

354 Mänskliga rättigheter.
355 De mänskliga rättigheterna
356 De mänskliga rättigheternas historia

356 Vilka rättigheter finns det?
357 Rätten att inte bli diskriminerad
358 Rätten till liv - dödsstraffet
359 Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR)
361 Yttrandefrihet
363 Lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck
367 Kvinnors åtnjutande av mänskliga rättigheter
368 Barnets rättigheter
370 Rättigheter för personer med funktionsnedsättning
372 Rätten till en tillfredsställande levnadsstandard
372 Rätten till hälsa
373 Rätten till arbete
373 Rätten till utbildning
375 Tanke- och religionsfrihet
375 Förenings- och församlingsfrihet
376 Privat- och familjelivet
377 Urfolkens rättigheter
379 Rättigheter för nationella minoriteter
382 Förbud mot slaveri och slavhandel
383 Förbud mot tortyr
384 Flyktingars rättigheter
386 Migranters rättigheter

387 Demokrati och mänskliga rättigheter
387 Rättsstaten och mänskliga rättigheter
388 På lätt svenska: Vad är mänskliga rättigheter?
389 Om mina mänskliga rättigheter kränks
390 Mänskliga rättigheter i Sverige
391 Konventioner om mänskliga rättigheter som Sverige har anslutit sig till
392 Internationell granskning av Sverige
392 Enskilda klagomål mot Sverige

393 Mänskliga rättigheter i svensk utrikespolitik

393 UD:s rapporter om mänskliga rättigheter
395 De mest centrala konventionerna om mänskliga rättigheter samt Romstadgan

396 UD:s rapporter om läget för de mänskliga rättigheterna i världen
399 UD:s rapporter om mänskliga rättigheter Afrika (söder om Sahara)
400 UD:s rapporter om mänskliga rättigheter Asien och Oceanien
401 UD:s rapporter om mänskliga rättigheter Europa och Centralasien
402 UD:s rapporter om mänskliga rättigheter Mellanöstern och Nordafrika
402 UD:s rapporter om mänskliga rättigheter Nordamerika Latinamerika och Karibien

403 Lärarhandledning för gymnasieskolan om mänskliga rättigheter 2014
410 Vem gör vad?
411 Frågor & svar

412 Hans Rosling - en av världens främsta globala tänkare.
413 Gapminder
414 Världsnaturfonden WWF
415 Världsarvslistan

415 Sveriges och omvärldens historia
415 Filosofins historia.
415 Högskolor, forskning och alla verksamheter som hjälp vid planeringen av framtiden.

416 Hur ska man kunna göra en svensk världsplanering?
417 Något regeringen borde börja med att klarlägga.
418 UD:s rapporter om mänskliga rättigheter.
419 Beakta det som nämns i inledningen i kapitel 1:

419 Vilka är statsrådens utredningar, åsikter och förslag?
Hur inverkar höstbudgeten 2015, vårbudgeten 2016 och artiklarna i kapitel 3 på den svenska världsplaneringen ?

420 Ett sätt att berätta om Förenta Staterna
420 Mänskliga rättigheter i Förenta Staterna 2012
434 Människornas levnadsförhållanden och utvecklingens krafter.
437 Systemet för mänskliga verksamheter.
440 Systemet med mänskliga verksamheter, nedbantat till 44 områden. Kan vara lämplig uppställning på biblioteken.
416 Söktjänsten google: http://www.google.com
416 Eller gå in på Nationalencyklopedin ne.se

Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete. Sida http://www.sida.se/Svenska/

Om oss
Aktuellt och press
Publikationer och bilder
Så arbetar vi
Här arbetar vi
Engagera dig
För samarbetsparter

Sajtkarta

- Vårt uppdrag
  - Sidas verksamhetsidé
- Organisation
  - Styrelsen
  - Generaldirektörens stab
  - Internrevision
  - Avdelningen för partnerskap och innovation
  - Avdelningen för internationella organisationer och tematiskt stöd
  - Avdelningen för Asien, Mellanöstern och humanitärt bistånd
  - Avdelningen för Afrika
  - Avdelningen för Europa och Latinamerika
  - Avdelningen för ekonomi och administration
  - Avdelningen för juridik och upphandling
  - Kommunikationsavdelningen

- HR-avdelningen
- Avdelningen för verksamhetsutveckling
- Rådet för forskningssamarbete
- Så styrs vi
  - Förordning med instruktion
  - Regleringsbrev och återrapportering
  - Policy och strategier
  - Våra åtgärdsplaner
- Budget
- Lediga jobb
- Sida 50 årsjubileum 2015
- Om webbplatsen
  - Sajtkarta

Aktuellt och press

- Nyheter
  - 2016
  - 2015
  - 2014
  - 2013
  - 2012
  - 2011
- På gång
  - Tidigare evenemang
- Development Talks
- Pressrum
  - Pressmeddelanden
  - Pressinbjudningar
  - Pressbilder
  - Sidas bildbank
- Debattartiklar
  - 2016
  - 2015
  - 2014
  - Arkiv 2013
  - Arkiv 2012
- Sida i medierna
  - 2016
  - 2017
  - 2015
  - 2014
  - 2013
  - 2012
- Prenumerera

Publikationer och bilder

- Publikationer
  - 2016
  - 2015
  - 2014
  - 2013
  - 2012
  - 2011
  - 2010
  - 2009
  - 2008
  - 2007
  - 2006
  - 2005
  - 2004
  - 2003
  - 2002

- 2001
- Äldre publikationer
  - 1997
  - 1996
  - 1995
  - 1994
  - 1993
  - 1992
  - 1991
  - 1990
  - 1989
  - 1988
  - 1987
  - 1986
  - 1985
  - 1984
  - 1983
  - 1982
  - 1977
  - 1976
  - 1975
  - 1974
  - 1972
  - 1971
- Sidas bildbank
- Sidas videoportal

Så arbetar vi

- Biståndets resultat
  - Människan i centrum
  - Biståndsbarometer
  - Väl investerad tid
  - Resultatexempel
- Arbetssätt och metoder
  - Så går en insats till
  - Samordning och samarbetspartners
  - Finansieringsformer
  - Öppenhet och transparens
  - Vårt arbete mot korruption
  - Stöd till forskning
  - Aktörssamverkan
  - Informations- och kommunikationsteknologi
  - Vårt arbete med utvärderingar
- Våra verksamhetsområden
  - Humanitärt bistånd
  - Demokrati, mänskliga rättigheter och yttrandefrihet
  - Jämställdhet
  - Miljö och klimat
  - Hälsa
  - Marknadsutveckling
  - Lantbruk och livsmedelsäkerhet
  - Utbildning
  - Hållbar samhällsbyggnad
  - Konfliktlösning, fred och säkerhet
- Det här är svenskt bistånd
  - Två sorters bistånd
  - Sveriges biståndsländer
  - Biståndsbudgeten
  - Frågor och svar om budgetstöd
  - Politik för global utveckling (PGU)
  - Svensk biståndshistoria
  - Om fattigdom

- De svenska biståndsaktörerna
  - Civilsamhället
- Internationellt samarbete
  - Parisdeklarationen
  - Busandeklarationen
  - Globala mål för hållbar utveckling
  - Svenskt bistånd via FN
  - Svenskt bistånd via EU
  - Svenskt bistånd via Världsbanken
- Svensk opinion om bistånd

Här arbetar vi

- Afrika
  - Regionalt samarbete i Afrika
  - Burkina Faso
  - Demokratiska Republiken Kongo
  - Etiopien
  - Kenya
  - Liberia
  - Mali
  - Mellanöstern och Nordafrika
  - Moçambique
  - Rwanda
  - Somalia
  - Sudan
  - Sydsudan
  - Tanzania
  - Uganda
  - Zambia
  - Zimbabwe
- Asien
  - Regionalt samarbete i Asien
  - Afghanistan
  - Bangladesh
  - Irak
  - Kambodja
  - Mellanöstern och Nordafrika
  - Myanmar (Burma)
  - Palestina
  - Syrien
- Europa
  - Regionalt samarbete i Europa
  - Albanien
  - Bosnien-Hercegovina
  - Georgien
  - Kosovo
  - Moldavien
  - Ryssland
  - Serbien
  - Turkiet
  - Ukraina
  - Vitryssland
- Latinamerika
  - Regionalt samarbete i Latinamerika
  - Bolivia
  - Colombia
  - Guatemala
- Globala utvecklingsinsatser
  - Resultatexempel
  - Stöd till think tanks
- Utfasade samarbetsländer
  - Botswana

- Burundi
- Centralasien
- Indien
- Indonesien
- Kina
- Laos
- Makedonien
- Namibia
- Nicaragua
- Sierra Leone
- Sri Lanka
- Sydafrika
- Vietnam
- Östtimor

Engagera dig

- Att arbeta med bistånd
- Lediga jobb på Sida
  - Anställda berättar
  - Tillsatta befattningar
  - Personalstrategi
  - Förmåner och villkor
- Praktik och sommarjobb på Sida
- Internationella tjänster
  - Bilaterala Biträdande Experter (BBE)
  - Junior Professional Officer (JPO)
  - Special Assistant to the Resident Coordinator (SARC)
  - Junior Professionals in Delegation (JPD)
  - Experter till internationella organisationer
  - Valobservation
- Sidas stipendier och praktikprogram
- Boka en föreläsning genom Sida Alumni
- Lokalt engagemang genom Globala Kommunen
- Skolmaterial
  - Journalistik från hela världen
  - Värderingsövningar
  - We_change, gymnasiesatsning för hållbar utveckling
  - Den livsfarliga historien – kunskap för fred, försoning och framtid
- Tips på annat engagemang
  - Volontärarbete och praktikantprogram
  - Utbildningar
  - Kulturutbyten
  - Föreningar
  - Stipendier
  - Organisationer och företag som Sida samarbetar med
- Vanliga frågor om engagemang

För samarbetsparter

- Aktörsgrupper
  - Civila samhället / organisationer
  - Forskarsamhället och universitet
  - Näringslivet
  - Offentlig sektor
- Resurser för alla aktörsgrupper
  - Kurser och utbildning
  - Metod och verktyg
  - Challenge Funds
  - Utlysningar
  - Upphandlingar
  - Utvärderingar
  - Grafiska riktlinjer

Sidas uppdrag
Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete, Sida, är en statlig myndighet som arbetar på uppdrag av Sveriges riksdag och regering för att minska fattigdomen i världen. Genom vårt arbete och tillsammans med andra bidrar vi till att genomföra Sveriges politik för global utveckling.

Läs mer om oss

Kontakt
Valhallavägen 199
105 25 Stockholm

Växel: 08-698 50 00
Fax: 08-20 88 64
E-post: sida@sida.se

Kontakta oss

Snabblänkar
Pressrum
Publikationer
Kurser
Sajtkarta
Om webbplatsen och cookies

Anmäl korruption

Openaid.se

Följ oss

Sveriges bistånd till världen via alla organisationer inom alla sektorer 2015

6246 aktiviteter med en totalsumma av SEK 54,0 md, summerat på

Flyktingkostnader i Sverige SEK 20,2 md
Multilateralt kärnstöd SEK 13,5 md
Länder SEK 11,1 md
Övrigt (bilateralt, ospecificerat) SEK 5,5 md
Regioner SEK 2,0 md
AdministrationskostnaderSEK 1,7 md

Välkommen till Openaid.se
Openaid.se är en webbaserad informationstjänst om Sveriges bistånd byggd på öppna myndighetsdata.

Här kan du följa när, till vem och för vilka ändamål biståndsmedel har betalats ut och med vilka resultat.

Observera att delar av biståndsdatan för 2016 ännu inte har rapporterats och därför inte syns på Openaid.se. Läs mer om Openaid.se här.

Ny data visar hela svenska biståndet 2015
Openaid.se uppdateras kontinuerligt med ny data allteftersom nya projekt tillkommer och nya utbetalningar görs. Vissa uppgifter får vi dock in med viss fördröjning – vilket främst gäller data som vi samlar in från andra myndigheter. Ett sådant exempel är kostnaderna …
Fortsätt

Kapitel 2: Att förbättra Sverige.

42 Kapitel 2: Att förbättra Sverige
43 Riksdagens historia
46 Inkomstskatterna

48 Konsumentverkets beräkningar 2016
53 Månadskostnader år 2016, förvärvsarbetande icke-pensionärer
53 Årskostnader år 2016, förvärvsarbetande icke-pensionärer
54 Pensionärer 2016
54 Årskostnader år 2016, pensionärer
55 Flytta hemifrån

56 Det behövs förbättringar på många områden, men en viktig del gäller att man har pengar till sina levnadskostnader
57 2006-2016 Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn.
63 Underskott och överskott i hushållsbudgetarna

63 Fyra förslag som förbättrar för de lägsta inkomsterna
63 1 Bostadsbidrag införs för barnlösa ickepensionärer
65 Kommentarer till försäkringskassans regler om bostadsbidrag för unga 18-28 år.
68 2 Systemet för pensionärernas bostadstillägg.
69 3 Bostadsbidrag för barnfamiljer
69 4.TV-avgiften avskaffas för privathushåll
71 Problem med bostadslån. Varken amorteringskrav eller sämre ränteavdrag i huvudregeln bör föreslås av regeringen

74 Något om skatte- och bidragshistoria
77 Mer om skatter och bidrag
83 Tillägg om skatter

85 Konsten att följa Odysseus i kampen mot populismen
89 De ökade klyftorna i samhället oroar finansministern
92 ”Regeringen måste lämna den borgerliga tvångströjan. (V)
94 Vänsterpartiet har tyvärr inte förstått skattesystemet och deras skatte förslag är inte bra
95 Så bör principerna för ett nytt skattesystem se ut. (TCO)
97 TCO föreslår i DN principer för ett nytt skattesystem, men deras förslag rör detaljer som kan ordnas inom ramen för det gällande skattesystemet i den mån det är lämpligt

Det nuvarande inkomstskattesystemet är enkelt och bra om man bortser från jobbskatteavdraget och brister i kompensationerna för de höga orimliga skatterna vid de lägsta inkomsterna.

Man måste ha klart för sig att systemet är en kompromiss som kräver kompensationer vid de lägsta inkomsterna. och de kompensationera bör inte ses som bidrag. Systemet gynnar makar/sambor. Kompensationerna måste ta hänsyn till att ensamstående är missgynnade. Det gäller både pensionärer och icke-pensionärer. Ungdomsbostadsbidragen utgår från en låg levnadsstandard. Pensionsmyndigheten gör kompensationerna för pensionärer med de lägsta inkomsterna på ett sätt som deras tjänstemän inte kan klargöra. Socialförsäkringsministern borde förklara hur det går till och vilken levnadstandard de utgår från. Och ändra de orimliga reglerna för pensionärernas bostadstillägg.

99 Från SCB: Statistik för alla 2015
99 Det här är KPI
100 Statistikdatabasen. Officiell statistik från SCB och andra myndigheter
102 I inkomststatistiken skiljs inte mellan ensamstående och makar/ sambor
104 Sammanräknad förvärvsinkomst för boende i Sverige hela året efter region, kön, ålder, inkomstklass, tabellinnehåll och år
106 Det går inte att med SCBs statistik få klarhet om dem som har lägre inkomst än 200 000 kr per år och som därigenom inte har till de lägsta rimliga levnadskostnaderna

107 Hushållskostnader och stödformer od
107 Undersökningar om migration och löner o d
108 Regeringen. Socialförsäkringar
111 Socialstyrelsen. 3 mars 2016
112 Flyktingsituationen
113 Hitta rätt myndighet / Ekonomiskt bistånd
115 Hitta rätt myndighet / Ekonomiskt bistånd / Försörjningsstöd
116 Ekonomiskt bistånd / Riksnormen
118 Ansvariga statsråd

119 Försäkringskassan 2 mars 2016
120 Bostadsbidrag – barnfamiljer
123 Bostadsbidrag till unga utan barn
125 Centrala studiestödsnämnden. 3 mars 2016
126 Belopp heltidsstudier
127 Sveriges förenade studentkårer
128 SFS Studentbudget 2016

129 Förbättringar för de lägsta inkomsterna
133 Regeringen ombildades 25 maj 2016 .
135 22 politikområden för politiken 26 maj 2016
136 22 politikområden för politiken 26 maj 2016
Komletterad med namn och adresser 4 januari 2017.
138 Utredningar efter 30 maj 2016
139 Hur det är och vad som bör göras finns i dessa utredningar och allt ska inte upprepas nu.
14 Sammanfattningsvis

141 Bild Sveriges urbanisering
141 Karta Sveriges befolkning
142 Dödsorsaker
142 De vanligaste yrkena
143 Parlamentariska landsbygdskommitténs slutbetänkande
145 Energikommissionens betänkande
146 Regeringens forskningspolitiska proposition

148 Något från Svenska Läkaresällskapet 6-7 december 2016.
148 Kroniska sjukdomar.
149 Hälsoklyftor.
150 Rankinglistor för hälsoproblem
152 Gör skolan och arbetslivet oss sjuka?
156 Demensvård
157 Jämlik hälsa: Nationell strategi
158 Hjärnmotion.
158 Levnadsvaneprojektet 2016

159 Partiernas viktigaste frågor 2017
161 Retoriken tyder på tidig upptakt tillvalåret 2018
162 Det nya svarta i politiken
164 Riksdagens snabbprotokoll 2016/17:52 Onsdagen den 11 januari Kl. 09.00–13.11 16.00–16.02

Från Start 1 jan 2017

Riksdagens historia

Hur länge har det funnits en riksdag i Sverige? Svaret är inte helt enkelt. Det beror på vad man räknar som en riksdag. Först efter valet 1921 blev riksdagen fullt ut en demokratisk representation för hela folket.

Redan år 1435 kallade man till ett möte i Arboga för att diskutera och besluta om viktiga frågor för landet. Arboga möte har därför ibland kallats Sveriges första riksdag.

Men först vid Gustav Vasas två riksmöten i Västerås 1527 och 1544 kan man tala om en riksdag som representerade de fyra ständen – adel, präster, borgare och bönder. Själva termen riksdag började användas under 1540-talet

Här kan du läsa mer om några viktiga punkter i riksdagens historia.

Utskotten tar form

På 1600-talet skapades tydligare regler för riksdagen. Systemet med utskott växte fram.

Regler togs fram om vilka som skulle kallas till riksdagen och vid vilka tillfällen som riksdagen skulle kallas in.

Under det karolinska enväldet i slutet på 1600-talet fick kung Karl XI alltmer makt. Riksdagens ställning försvagades, och riksdagen blev i praktiken ett lydigt redskap i kungens händer.

Hattar och mössor

Riksdagen fick en större dominans under frihetstiden på 1700-talet. Då koncentrerades i stort sett all makt till de fyra ständen.

Ett partisystem började växa fram. Två partier, hattar och mössor, dök upp på den politiska arenan. Dessutom utvecklades en form av parlamentarism som hade likheter med den parlamentarism vi har i dag. Många traditioner i dagens riksdagsarbete har rötter i den här tiden och då särskilt inom utskotten.

Riksdagens ställning kom att försvagas genom ekonomiska kriser, motsättningar mellan ständerna och korruption. När Gustav III genomförde sin oblodiga statskupp 1772 gled undan för undan mer makt över i kungens händer. Riksdagen förlorade makt och inflytande.

Ny grundlag reglerade makten

År 1809 fick Sverige en ny grundlag. Den reglerade hur makten skulle delas mellan riksdagen och kungen.

I den nya grundlagen fick domstolarna och myndigheterna en självständig ställning. Dessutom inrättade Sverige som första land i världen 1809 en Justiteombudsman, JO. Till JO kunde medborgarna vända sig med klagomål på myndigheterna.

En av de nya grundlagarna 1809 var regeringsformen. Principen om maktdelning fick stort inflytande på regeringsformen. Det innebar att man alltmer skilde mellan

den lagstiftande, dömande och verkställande makten i samhället.

1809 års regeringsform, låt vara med stora förändringar, kom att gälla till och med 1974. Den lag som reglerar riksdagsarbetet, riksdagsordningen, kom till 1810.

Tvåkammarsystemet

Under åren 1809–1974 gjordes viktiga förändringar i författningen för att även de framväxande nya samhällsklasserna skulle bli representerade.

År 1865 avskaffades ståndsriksdagen och ersattes med ett tvåkammarsystem. Första kammaren valdes indirekt genom landstingen och de största städernas kommunala församlingar. Den ansågs representera "bildningen och förmögenheten". Endast män var valbara och det fanns ålders-, inkomst- och förmögenhetsvillkor. Vid val till andra kammaren var rösträtten begränsad till män och för att få rösta krävdes att man hade en fast egendom eller betalade skatt på en årlig beskattningsbar inkomst.

Vid kommunala val hade en del kvinnor rösträtt enligt 1862 års kommunallagar: de som var myndiga, ogifta och hade en egen inkomst eller förmögenhet som var tillräckligt stor. Genom en rösträttsreform 1907–1909 kunde kvinnor med rösträtt också bli invalda i kommunala församlingar. År 1918 infördes allmän och lika rösträtt i kommunala val.

Rösträtt till alla

Varför hade inte alla människor i Sverige rösträtt? Den frågan debatterades livligt från 1860-talet, och kraven på en allmän rösträtt blev alltmer högljudda. Den första motionen från en ledamot om lika politiska rättigheter för kvinnor och män lämnades in i riksdagen 1884, men motionen avslogs. Frågan återkom gång på gång men utan resultat.

Allmän rösträtt för män vid val till andra kammaren genomfördes 1909. Den första propositionen om rösträtt och valbarhet för kvinnor i riksdagsval lades fram av regeringen Staaff 1912. Propositionen röstades dock ned i den konservativt dominerade första kammaren. Utanför riksdagen pågick en stark opinionsbildning för den kvinnliga rösträtten, bland annat genom särskilda föreningar. Rösträtten är historiskt sett en av kvinnorörelsens stora frågor.

Valet 1921

Under trycket av den våg av revolutioner som skakade Europa vid slutet av första världskriget beslutade riksdagen om allmän och lika rösträtt för kvinnor och män den 24 maj 1919. Reformen genomfördes efter förslag från en koalitionsregering bestående av liberaler och socialdemokrater. Efter valet 1921 tog fem kvinnor plats i riksdagen, och inte förrän efter detta val blev riksdagen fullt ut en demokratisk representation för hela folket.

Även efter 1921 var det möjligt att utesluta vissa grupper från rösträtt. Ett krav som fortsatte att gälla för män var att de skulle ha fullgjort värnplikten. Detta krav avskaffades 1922 genom ett riksdagsbeslut. Intagna på häkten och anstalter fick inte rösträtt förrän 1937. De som gjort personlig konkurs eller var anvisade till ekonomiskt stöd i form av fattighjälp fick rösträtt först 1945. Den sista inskränkningen av rösträtten försvann 1989 när riksdagen avskaffade omyndigförklaring.

Jämsides med den allmänna rösträtten utvecklades och accepterades allmänt det parlamentariska styrelseskicket, som innebär att regeringen är beroende av riksdagens stöd för att kunna styra landet.

Enkammarsystemet

År 1971 övergavs tvåkammarsystemet och en kammare med 350 ledamöter infördes.

Samtidigt gjordes utskottsorganisationen om. Systemet med olika utskott för lagfrågor respektive budgetfrågor övergavs och 16 utskott för olika ämnesområden, fackutskott, inrättades.

Tre år senare, 1974, fick Sverige en ny författning. Parlamentarismens principer skrevs in i författningen och talmannen fick en central roll när en ny regering ska bildas.

Lotteririksdagen

Systemet med 350 ledamöter i kammaren, som infördes 1971, hade brister. Besvären med ett jämnt antal ledamöter visade sig ganska snart.

Vid riksdagsvalet 1973 fick de socialistiska och borgerliga blocken 175 riksdagsplatser var. Detta resulterade i att flera beslut i riksdagen kom till med lottens hjälp.

Den 10 januari 1975 hölls riksdagens högtidliga öppnande, som från och med detta år kallades riksmötets öppnande, i ett provisoriskt riksdagshus vid Sergels torg. 1975 års riksmöte varade endast under vårsessionen eftersom riksdagens arbetsår ändrades från att tidigare ha omfattat en vår- och en höstsession till att omfatta en höst- och en vårsession.

Den 15 oktober 1975 öppnades således 1975/76 års riksmöte och från och med 1976/77 års riksmöte har kammaren 349 ledamöter.

Fyraårig valperiod

1994 fattade riksdagen två viktiga beslut, dels att valperioden skulle förlängas från tre till fyra år, dels att budgetarbetet skulle bli mer effektivt.

Det senare innebär att budgetåret numera följer kalenderåret och att budgetpropositionen läggs fram av regeringen och behandlas av riksdagen under hösten.

Texten granskades: 16 december 2016

Inkomstskatterna

Sverige var under 1800-talet ett utpräglat klassamhälle. Sverige styrdes av kungen med hjälp av de fyra stånden i riksdagen, adel, präster, borgare och bönder. Någon plats för arbetare fanns inte.

Ståndsriksdagen avsaffades 1865 och ersattes med ett tvåkammarsystem. Arbetare med inkomst eller förmögenhet som var tillräckligt stor fick rösta, men det var till föga hjälp.

Socialdemokratiska partiet bildades 1889 och hade som första mål åttatimmarsdag och rösträtt för alla. Åttatimmarsdagen blev lag i slutet på 1910-talet. Rösträtten ökade steg för steg, först för män och sist för kvinnor som med full rätt kunde rösta första gången 1924. Det året fick de också komma in i läroverk, tidigare hade det inte varit möjligt. Kommuner hade möjlighet att i stället ordna kommunala flickskolor för realskolenivån.

Parlamentarismens principer att riksdagen skulle ha det översta ansvaret för styrningen av Sverige och inte kungen genomfördes informellt på 1910-talet men blev inte lag förrän 1974 då talmannen fick en central roll när en ny regering ska bildas.

På 1920-talet hämtades statsministern ibland från de borgerliga partierna, ibland från socialdemokraterna , men 1932 hade socialdemokraterna blivit så starka att de kunde inneha statsministerposten i 44 år till 1976.

Före andra värdskriget rådde en tradition att kvinnornas främsta uppgift var att bli gifta och försörjda av en man. De blev då "hemmafruar" med uppgift att sköta hushåll och barn, med hjälp av pigor om mannen hade hög inkomst.

Att föda barn utan att vara gift ansågs som skamligt. De som råkade ut för det försökte se till att de kunde föda i hemlighet någonstans. Tidningen Husmodern innehöll massor av annonser om det.

När de fått barnet gällde det att skaffa inkomster till försörjning eller adoptera bort. Det var ont om yrken för kvinnor: sjuksköterskor, sjukvårdsbiträden, barnmorskor. lärarinna på småskolor, hushållsarbete, butiksbiträde, serveringspersonal, enklare kontorsarbtete, skrivmaskinsarbete o d, hantverk i kvinnovänligt arbete, sömmerska, textilarbetare, man kunde inte bli polis, militär eller präst. Blev man gift med en general eller prost blev man generalska eller prostinna.

Under kriget fick kvinnor överta mäns arbete när de var inkallade. I början av 1900-talet var jordbruket den största branschen. med teknikens utveckling miskade behovet av arbetskraft i jordbruket, städerna växte. Kvinnorna blev mer och mer självständiga.

Efter kriget beskattades makar gemensamt enligt regler om sambeskattning. Det ogillades mer och mer och det kom krav om särbeskattning. Allmänna skatteberedningen gjorde en stor utredning om det men kom inte med förslag om hur det skulle gå till. Ett par andra statliga utredningar gav heller inte förslag och finansminister Gunnar Sträng åtog sig att lösa problemet. Han kom med 1970 års skattereform. Förslaget minskade antalet statliga skatteskikt och marginalskatterna för de högsta inkomster sänktes. "Dynamiska effekter" skulle göra att statens skatteinkomster inte skulle bli för låga.

Skatteomläggningen borde i möjligaste mån ske så att skatten blev efter förmåga. Ett problem var att förvärvarbetande make med

hemmafru utan inkomst skulle få samma skatt som förvärvsarbetande ensamstående. Det löstes med ett hemmamakeavdrag. Avdraget var inte idexreglerat och realvärdet minskade vartefter med inflationen. När realvärdet kommit nära noll avskaffades det, men då hade de flesta hemmafruarna försvunnit.

Ett annat problem var att de lägsta rimliga levnadskostnaderna för förvärvsarbetande makar då som nu inte var dubbelt så stora som för förvärvsarbetande ensamstående utan bara cirka 150%. Det hade gått att lösa med olika storlekar på gundavdrag för makar och ensamma, men det accepterades inte. Grundavdraget blev lika stort per person, men det sattes relativt lågt. Det medförde att de med de lägsta lönerna fick orimligt höga skatter, något som partierna inte kompenserat tillräckligt för.

Ett annat problem var att kapitalinkmomstskatten inte blev väl ordnad. Kvar blev att skuldräntor fick avdrag med den marginaleffekt som blev för arbetsinkomsterna och således större ju större inkomsterna var, vilket inte var bra. Det förbättrades något av statsminister Torbjörn Fälldin (C) i förslag 1982, som genomfördes av socialdemokraterna eftersom Fälldin förlorade valet 1982

I skattereformen 1990 fick kapitalinkomstskatten nuvarande form med statlig skatt 30% oavsett inkomstens storlek. Den sattes till 30% för att ungefär motsvara kommunalskatterna som ligger ungefär där.

De flesta betalar ingen statlig inkomstskatt, bara kommunal inkomstskatt. Kapitalinkomstskatten på 30 % är för de flesta ungefär som kommunalskatten.

Progessiviteten i inkomstskattesystemet ombesörjs av den staliga inkomstskatten som 2017 börjar vid inkomst cirka 38000 kr per månad.

I sista minuten 1990 gjordes i skattereformen på förslag av LO en ändring av reglerna för kommunalskatten. För att lindra skatten för de lägsta inkomsterna bestämes att grundavdraget vid låga inkomster skulle ökas ett antal procent upp till inkomt litet över 100 000 kr per år, istället skulle sedan grundavdaget minska en viss procent vid inkomst däröver.

Inkomtsskattesystemet består enligt detta av en kommunalskatt som med nyss nämnda undantag är lika med den skatt kommunerna bestämmer samt en statlig skatt vid inkomst över en viss nivå som rksdagen avgör. Till det en kapitalinkomstskatt på 30% oavsett arbetsinkomstens storlek. Man bör observera, att skuldräntor (negativ kapitalinkomst) bör medge avdrag 30%.

Kvar står sedan att de med de lägta inkomsterna får orimligt höga skatter på grund av att grundavdraget inte når upp till lägsta rimliga levnadskostnader. Det ska nu behandlas.

Från http://www.konsumentverket.se/ 15 februari 2016

“ Konsumentverkets beräkningar 2016

Konsumentverket gör varje år en beräkning av vad som är rimliga kostnader för hushåll av olika storlek. Siffrorna kan vara en utgångspunkt när du vill gå igenom din ekonomi. Du kan också jämföra våra beräkningar med dina egna.

Konsumentverkets beräkningar baseras på ett basbehov av varor och tjänster och visar exempel på kostnader för detta. I beräkningarna förutsätts att du inte har några funktionsnedsättningar eller sjukdomar som innebär extra utgifter för till exempel hjälpmedel, särskild kost eller mediciner. Det förutsätts också att du bor i lägenhet och inte har några utgifter för trädgård eller reparationer.

Observera att inte alla hushållskostnader ingår i beräkningarna. Kostnader som inte ingår är till exempel resor, hälso- och sjukvård, glasögon, presenter, semester, kalas, alkohol, tobak och spel.

Läs mer

Vill du läsa mer om Konsumentverkets beräkningar kan du läsa i rapport 2013:1 och 2013:4 som finns att ladda ner från www.konsumentverket.se

Använd beräkningarna

Skriv in dina egna kostnader i tabellen eller använd Konsumentverkets siffror om du är osäker på hur mycket du gör av med. Flytta sedan över dina kostnader till budgeten på sidan 3.
Beloppen i tabellerna har avrundats till jämna tiotal kronor.

Detta innehåller kostnadsposterna

All mat lagas hemma: Barn och vuxna äter alla måltider hemma, baserat på Konsumentverkets matsedel som finns på Konsumentverkets webbplats. Det är en fyraveckors näringsberäknad matsedel som täcker dagsbehovet av energi och näring för respektive åldersgrupp. Matsedeln består av frukost, lunch, middag och två till tre mellanmål.

All mat utom lunch vardagar lagas hemma: Matkostnad där lunch fem dagar per vecka är borträknad, du får själv lägga till kostnad för lunch på restaurang. Barnen äter i skolan.

Övriga matkostnader som du har för exempelvis festmåltider och extra fika (hemma eller på uteställe) ingår inte i beräkningen. Du måste själv lägga till den kostnad du har för detta.

Personlig hygien: Gäller sådant som tvål, tandkräm, blöjor, hårklippning med mera samt kostnad för ett årligt tandläkarbesök (undersökning) för vuxna.

Kläder och skor: Ett basbehov av kläder och skor som används till vardags, på fritiden och vid festligare tillfällen. Här ingår även tillbehör som väska, klocka och paraply.

Fritid och lek: Vanliga fritidsaktiviteter, leksaker, böcker, skidor, cykel, föreningsavgift med mera.

Mobiltelefon: Kostnad för telefon med kontantkort.

Barn-/ungdomsförsäkring: Kostnad för sjuk- och olycksfallsförsäkring för barn och ungdomar. Försäkringen omfattar även sjukdom och olycksfall under fritid.

Förbrukningsvaror: Dagligvaror som främst används för vård och skötsel av hemmet som tvätt- och rengörings- medel, toalett- och hushållspapper med mera.

Hemutrustning: Möbler, husgeråd, tv, dator med mera. Vitvaror som disk- och tvättmaskin ingår inte.

Medier: Kostnad för bredband, fast telefoni, tv-licens och dagstidning med mera.

Hemförsäkring: Kostar olika beroende på hemmets försäkringsbelopp och bostadsort.
Storstad: över 200 000 invånare.
Mellanstor stad: 50 000–200 000 invånare.
Mindre tätort: under 50 000 invånare. “

	1 person	2 personer
Förbrukningsvaror	100	130
Hemutrustning	370	450
Medier	920	950
Hemförsäkring		
storstad	140	150
mellanstor stad	100	110
mindre tätort	90	100
Summa gemensamma kostnader		
storstad	1530	1680
mellanstor stad	1490	1640
mindre tätort	1480	1630

Individuella kostnader per månad

KVINNOR	18-30år	31-60år	61-74år	75-år
Alla måltider i hemmet	1870	1840	1690	1640
Alla måltider i hemmet utom lunch	1430	1400	1290	1250

	18-30år	31-49år	50-60år	61-år
Personlig hygien inkl. tandvård	530*	530	510	510
Kläder och skor	610	610	610	610
Fritid och lek	640	640	640	640
Mobiltelefon	250	240	230	210
Summa kostnader, exklusive livsmedel	2030	2020	1990	1970

MÄN	18-30år	31-60år	61-74år	75-år
Alla måltider i hemmet	2460	2350	2110	1910
Alla måltider i hemmet utom lunch	1880	1780	1620	1460

	18-30år	31-49år	50-60år	61-år
Personlig hygien inkl. tandvård	400*	400	400	400
Kläder och skor	600	600	600	600
Fritid och lek	640	640	640	640
Mobiltelefon	250	240	230	210
Summa kostnader, exklusive livsmedel	1890	1880	1870	1850

* För 18- och 19-åringar minskas summan med cirka 55 kr/månad p.g.a. fri tandvård.

Förvärvsarbetande i åldrar 18-65 år

Hemförsäkring i storstad. Kostnader för alkohol, tobak, tips och spel ingår inte i någon av posterna. Inga kostnader för semester ingår.

Mat:

Alla måltider i hemmet. Matkostnad för alla måltider i Konsumentverkets matsedel. Det är en fyraveckors näringsberäknad matsedel som täcker dagsbehovet av energi och näring för respektive åldersgrupp. Matsedeln består av frukost, lunch, middag och två till tre mellanmål. Inklusive matlåda till jobbet.

Kvinna 18-30 år 1870 kr per mån. 31-60 år 1840 kr. 61-74 år 1690 kr. 75- år 16400 kr.

Kvinna 18-65år:
13x1870+30x1840+5x1690= 24310+ 55200+ 8450= 87960=48x1832
Säg kvinna 18-65 år1830 kr per mån.

Kvinna 66-80 år:
66-74år: 9x1690+ 6x1640= 15210+9840=25050=15x1670
Säg kvinna 66-80 år 1670 kr per mån
.
Man 18-30 år 2460. kr. 31-60 år 2350 kr. 61-74 år 2110 kr. 75- år 1910 kr

Man 18-65 år:
13x2460+30x2350+5x2110=31980+70500+10550=113030=48x2355
Säg man 18-65 år2360 kr per mån.

Man 66-80 år:
66-74år:9x2110+6x1910=18990+11460=30450=15x2030.
Säg man 66-80 år 2030 kr per mån

Personlig hygien inkl. tandvård: Gäller sådant som tvål, tandkräm, blöjor, hårklippning m.m. samt kostnad för ett årligt tandläkarbesök (undersökning) för vuxna.

Kvinna 18-30 år 530 kr per mån. 31-49år 530kr.
50-60år 510kr. 61-65år 510kr.

Kvinna 18-65år:
13x530+ 19x530+16x510=6890+10070+8160=25120=48x523
Säg kvinna 18-65 år 520kr per månad.

Kvinna 66-80år: 510 kr per månad.

Man 18-65 år 400kr per månad.
Man 66-80år 400kr per månad

Man 66-80år: 380kr per månad

Kläder, skor: Ett basbehov av vanliga kläder och skor som används till vardags, på fritiden och för något festligare tillfälle. Här ingår även tillbehör som väska, klocka och paraply.
Kvinnor 610 kr per mån, män 600 kr.

Fritid, lek: Vanliga fritidsaktiviteter, leksaker, böcker, skidor, cykel, föreningsavgift m.m.
Kvinnor och män 640 kr/mån.

Mobiltelefon: Kostnaden för telefon med kontantkort.
Säg kvinnor och män 18-65 år 240 kr per månad,
66-80 år 210 kr per månad

Gemensamma kostnader per månad:

Förbrukningsvaror: Dagligvaror som främst används för vård och skötsel av hemmet som tvätt- och rengöringsmedel, toalett- och hushållspapper m.m. **1 person 100 kr per mån. 2 pers 130 kr.**

Hemutrustning: Möbler, husgeråd, tv, dator m.m. Vitvaror som disk- och tvättmaskin ingår inte.. **1 pers 370 kr per mån, 2 pers 450 kr.**

Medier: Kostnad för bredband, fast telefoni, tv-licens och dagstidning m.m. **1 pers 920 kr per mån, 2 pers 950 kr.**

Hemförsäkring: Kostar olika beroende på hemmets försäkringsbelopp och bostadsort. Storstad: över 200 000 invånare. Mellanstor stad: 50 000– 200 000 invånare. Mindre tätort: under 50 000 invånare.
I person storstad 140 kr per mån. 2 pers 150 kr. (Mellanstad 89/100. Mindre tätort 80/90.)

El. 2010 angavs: Den här posten är en uppskattad genomsnittlig förbrukning i kilowatt i hyreslägenhet: 1 person 180 kWh per månad, 2 personer 240 kWh.
Fortum - ELLEVIO 2016 El i Stockholm, treårskontrakt: fast avgift ca 86 kr per mån. KWh-pris ca 1,33 kr. Gör:
1 person 326 kr per mån. 2 pers 405 kr.
Säg 1 person 330 kr. 2 personer 410 kr.

Övrigt:

Kollektivresor och fackavgifter (inkl a-kassa):
Konsumentverket visar kostnader för en 20- åring, som har egen inkomst och bor i en mellanstor stad. Den egna bostaden är på två rum och kök:
Kollektiva lokalresor 540 kr per månad och fackavgifter (inkl a-kassa) 450 kr per månad. Summa 990x12= 11880 per år.

I Stockholm kostar busskort 790 kr per mån (pensionär 490 kr)
Säg för åldrar 18-65 år:790+450 =1240kr per mån =14880 kr per år.
För arbetsresor får i skatten dras av delar över 10 000 kr per år, 790 kr per månad ligger under gränsen.

Bostadskostnader:
Ny månadshyra per lägenhet året efter undersökningsåret, kr efter region, nybyggår/värdeår, lägenhetstyp och år. 2015:
2 rok: 5 230 kr per månad = 62 760 kr per år
3 rok: 6 385 kr per månad = 76 620

Genomsnittlig ny månadshyra för 3 rum och kök 2015 efter region, med felmarginal. Ny månadshyra 2015, kronor

Stor-Stockholm	7 054 ± 121
Stor-Göteborg	6 498 ± 101
Övriga större kommuner	6 495 ± 96
Övriga mindre kommuner	5 842 ± 81
Riket	6 385 ± 52

Regional hyresförändring i procent mellan 2014-2015

Stor-Stockholm	1,3%
Stor-Göteborg	1,2%
Övriga större kommuner	1,5%
Övriga mindre kommuner	1,3%

Gränsen mellan större och mindre kommuner går vid 75 000 invånare.

Billigare att bo i mindre kommuner
Den genomsnittliga månadshyran för en lägenhet på tre rum och kök år 2015 är 6 385 kronor. Storstäderna har en högre hyresnivå än de mindre kommunerna. Ett hushåll i en kommun med färre än 75 000 invånare får betala drygt 1 200 kronor mindre i hyra per månad för en trea än ett hushåll i Stor-Stockholm.

Lägsta hyreshöjningen på åtta år
Hyrorna ökade med i genomsnitt 1,3 procent mellan 2014 och 2015. Det är den lägsta hyreshöjningen sedan 2007. En lägenhet på tre rum och kök har i genomsnitt en hyra på 6 385 kronor i månaden på riksnivå. Hyresnivån varierar mellan storstäderna och mindre kommuner. Under de senaste åtta åren har hyreshöjningen varierat från 1,3 procent (i år) till 3,3 procent mellan år 2008 och 2009. Sedan 2012 har hyreshöjningarna blivit lägre varje år.

Hyresförändring under de senaste åtta åren, hela riket

År	**Hyresförändring, procent**
2014/2015	1,3%
2013/2014	1,7%
2012/2013	2,2%
2011/2012	2,8%
2010/2011	2,4%
2009/2010	1,6%
2008/2009	3,3%
2007/2008	2,7%

Ökningen av hyran under 2000-talet och i slutet av 1990-talet var generellt mycket lägre än under 1970-, 80- och början av 90-talet (i löpande priser). Den största ökningen skedde under åren 1990 till 1992 som resultat av skatte- och subventionsförändringar. 1991 var höjningen nästan 30 procent.

Mellan 1969 och 2014 har genomsnittlig hyra per kvadratmeter blivit ungefär 16 gånger högre. Samtidigt har den allmänna prisnivån blivit drygt 8 gånger högre. Omräknat till fasta priser har hyrorna alltså fördubblats under denna tidsperiod.

Om hyrorna 2015/2016 ökar 1,3 % blir hyrona 2016:
2 rok: 5230 x 1.013 = 5298 kr/mån = 63 576 kr/år, säg **63 600 kr/år**
3 rok: 6385 x 1,013 = 6468 kr/mån = 77 616 kr/år, **säg 77 600 kr/år**

Utrymmesstandard :
Enligt Diagram 10.2, sid 225 i SCBs Bostads- och byggnadsstatistisk årsbok 2008, hade i hyreslägenheter 2002:

Hushåll med en person
- 64 år i genomsnitt ca 1,8 rok (1,77),
65 - år cirka 2,0 rok (2,08).
Hushåll med makar, 2 personer
- 64 år cirka 2,8 rok (2,72),
65 - år cirka 3,0 rok (2,98).
(Siffrorna inom parentes från tabell 10.7 på sid 230 i årsboken).

I bostadsrättslägenheter, tab 10.7 ungefär som i hyrslägenheter:
Ensam - 64 år 1,95 rok,
65- år 2,46.
Makar - 64 år 2,92 rok,
65- år 3,14 rok.

I småhus är rumsantalen cika 2 rum större än i hyrslägenheter:
Ensam - 64 år 4,17 rok,
65 - år 4,19.
Makar - 64 år 4,72,
65 - år 4,64 rok.

Mot bakgrunden av dessa siffor är det rimligt att räkna med
2rok för ensam och
3rok för makar. (Utan barn).

Boverkets principer för bostadsytor innebär att 2 rok för ensam och 3 rok för makar ger likvärdig bostandard.

Månadskostnader år 2016, förvärvs-arbetande icke-pensionärer.

Individuella respektive gemensamma kostnader:	Ensam man	Ensam kv.	Makar
Livsmedel. Alla mål äts hemma eller matlåda	2360	1830	2360+1830
Hygien (personlig)	400	520	400+520
Kläder och skor	590	600	590+600
Lek och fritid	640	640	640+640
Mobiltelefon	240	240	240+240
Förbrukningsvaror	100	100	130
Hemutrustning (inklusive dator)	370	370	450
Media (Fast telefon, Internet mm)	920	920	950
Hemförsäkring	140	140	150
Hushålls-el	330	330	410
Summa per månad 2016	**6090**	**5690**	**10420**
Genomsnitt för ensam man + kv/mån		**5890**	

Årskostnader år 2016, förvärvs-arbetande icke-pensionärer.

Individuella respektive gemensamma kostnader:	Ensam man	Ensam kv.	Makar
Summa per månad 2016 enligt månadsedovisningen.	**6090**	**5690**	**10420**
Genomsnitt för ensam man + kv/mån	**5890**		
2016 per år:	**70680**		**125040**
Bostadshyra per år säg :			
Ensam 2rok, 12x 5300	63600		
Makar 3rok, 12x 6450			77400
Summa per år 2016, bostad + övrigt	134280		202440
Förvärvsarbetande:arbets-resor+ fackavgifter säg	14880		29760
Summa per år 2016: bostad + övrigt	**149160**		**232200**
Här är inget räknat för höga semesterkostnader eller andra resor än lokalresor.			
Säg för enkelhets skull, avrundat	**149000**		**232000**

Makar 156 % av ensam.

Ensam man	151400	
Ensam kvinna	146600	skillnad 4800 kr

Pensionärer 2016

Individuella respektive gemensamma kostnader:	Ensam man	Ensam kv.	Makar
Livsmedel. Alla mål äts hemma	2030	1670	2030+1670
Hygien (personlig)	400	510	400+510
Kläder och skor	600	610	600+610
Lek och fritid	640	640	640+640
Mobiltelefon	210	210	210+210
Förbrukningsvaror	100	100	130
Hemutrustning (inklusive dator)	370	370	450
Media (Fast telefon, Internet mm)	920	920	950
Hemförsäkring	140	140	150
Hushålls-el	330	330	410
Summa per månad 2016	**5740**	**5500**	**9610**
Genomsnitt för ensam man + kv/mån		**5620**	

Kollektiva lokalresor säg 240 kr per månad per person, medger 2 tur- och returresor resor i veckan i en zon i Stockholm = 2880 kr per år.
Vårdkostnad 1100 kr per år (gräns i försäkringen)
Läkemedelskostnad 2200 kr per år (gräns i försäkringen)
Hemtjänst: Säg (lågt räknat) ensam 1200 kr per år, makar 1800 per år.

Summa för dessa kostnader 2880+1100+2200 = 6180 kr per person.
samt med hemjänst:
Ensam 7380 kr per år
Makar/sambor 14160 kr per år

Årskostnader år 2016, pensionärer.

Individuella respektive gemensamma kostnader:	Ensam man	Ensam kv.	Makar
Summa per månad 2016 enligt månadsedovisningen.	**5740**	**5500**	**9610**
Genomsnitt för ensam man + kv/mån	**5620**		
2016 per år:	**67440**		**115320**
Bostadshyra per år säg :			
Ensam 2rok, 12x 5300	63600		
Makar 3rok, 12x 6450			77400
Summa per år 2016, bostad + övrigt	131040		192720
Lokalresor m m säg	7380		13200
Vård, läkemedel			
Hemtjänst.			
Summa per år 2016: bostad + övrigt	**138420**		**205920**
Säg för enkelhets skull, avrundat	**139000**		**206000**

Makar 148 % av ensam.

Ensam man	140440	
Ensam kvinna	137560	skillnad 2880 kr

kv.se Läs mer på: elpriskollen.se hallakonsument.se omboende.se

Flytta hemifrån

Att flytta hemifrån innebär att du står på egna ben, men det är också en hel del som du behöver känna till för att det ska fungera bra. Att betala hyran i tid, vad hemförsäkringen täcker och att du har pengar över till mobilen till exempel.

En förutsättning för att klara av att sköta ett hushåll är att ha kontroll på både inkomster och utgifter. En ohållbar budget kan nämligen bjuda på en del överraskningar.

Alla kostnader blir plötsligt dina
När du bor hemma hos föräldrarna finns allt: köksgrejer, el, mat, hemförsäkring, möbler och dammsugare. När du bor i egen lägenhet är det du som måste se till att allt finns – och du måste betala för det.

Räcker pengarna
Räkna ut hur mycket pengar du har över efter att hyran är betald. Räcker det till mat, el, hemförsäkring och mobilen? Har du råd att köpa möbler, kläder, skor och att träna? Har du råd att spara? Om du inte har råd att betala en räkning så är det viktigt att du genast kontaktar den du fått räkningen av. En obetald räkning på 600 kr kan snabbt komma upp i över 2000 kr om du inte gör något åt det. På sidorna 4-5 kan du läsa mer om vad du kan göra när pengarna inte räcker och se ett exempel på vad som händer med en obetald räkning.

Bo billigare
Du kanske kan dela på hyran med en kompis eller flytta in i ett kollektiv och få nya kompisar. Då är ni flera som delar på de gemensamma kostnaderna. Hela lägenheten behöver kanske inte inredas på en gång, det kan vara bra att vänta lite och känna efter vad du egentligen behöver. Att köpa till exempel begagnade möbler och porslin är mycket billigare och du kan fynda kul och originella grejer.

Skaffa en hemförsäkring när du flyttar hemifrån, det kostar runt 100 kronor i månaden. Om något försvinner eller går sönder så kan du få ersättning och slipper betala allt själv. Välj det elbolag som är bäst för dig

Exempel: Vad det kan kosta för en 20-åring med egen inkomst att bo hos föräldrar eller ha eget boende

Utgifter per månad	**Bo hos föräldrar**	**Eget boende**
All mat lagas hemma utom lunch vardagar	1 660	1 660
Förbrukningsvaror	70*	100
Hemutrustning	160*	370
Medier	250*	920
Hyra, el	1 860*	5 070
Hemförsäkring	30*	100
Summa hushållsutgifter	**4 030**	**8 220**
Övriga utgifter		
Personlig hygien	530	530
Kläder och skor	610	610
Fritid	640	640
Mobil	250	250
Utelunch (20 ggr/månad)	1 720	1 720
Kollektiva lokalresor	540	540
Medlemskap i fack och a-kassa	450	450
Summa övriga utgifter	**4 740**	**4 740**
Total summa utgifter per månad	**8 770**	**12 960**
Per år	**105 240**	**155 520**

*** En fjärdedel av hushållets kostnader eftersom beräkningen utgår ifrån ett hushåll med fyra personer.**
Om all mat lagas hemma utgår lunchkostnad och det blir billigare per månad, kvinnor 1220 kr och män 1080 kr, per år respektive 14640 kr och 12960, säg genomsnitt 13 800 kr per år

Totalsumman blir per år	**91 440**	**141 720**

Från **http://wimnell.com/omr36-39zzzp.pdf** sid 8-

Det behövs förbättringar på många områden, men en viktig del gäller att man har pengar till sina levnadskostnader.

För förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn gäller 2016 följande:

Bostadshyran antages vara 5300 kr per mån = 63 200 kr per år för ensam och 6450 kr per mån för makar/sambor= 77 400 kr/år.

Hushållsbudgeten för de minsta rimliga levnadskostnaderna är
för ensam 149 000 kr
för makar/sambor 232 000 kr
I de angivna lägsta kostnaderna ingår ej semesterkostnader och andra resor än lokalresor.

Vid höga inkomster blir det överskott i hushållsbudgetarna sedan de lägsta rimliga levnadskostnaderna och skatten betalats.

Vid de lägsta inkomsterna blir det underskott i hushållsbudgetarna sedan de lägsta rimliga levnadskostnaderna och skatten betalats.

Det framgår av följande tabeller för åren 2006-2016.

I den sista tabellen visas för ensam utan barn, mellan 2006 och 2014 :

underskottet vid inkomst 6 000 kr per månad har ökat med drygt 16 000 kr för året (1348 kr per månad).

överskottet vid inkomst 60 000 kr per månad har ökat med drygt 32 000 kr för året (2678 kr per månad).

2006. Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn.

Bostadshyran antages vara 4200 kr per mån = 50400 kr per år för ensam och 5100 kr per mån för makar/sambor= 61 200kr/år.

Överskott avser överskott i hushållsbudgeten sedan 120 000 kr betalats för det minsta rimliga i ensamhushåll och 180 000 för makar/sambor. I de angivna lägsta kostnaderna ingår ej semesterkostnader och andra resor än lokalresor. (Skattetabell 33, kolumn1.)

Ensam							**Makar lika inkomst**		**Årsinkomst per person**
Mån. lön	Prelskatt /mån	/år	Efter skatt /mån	/år	Över-skott/år		Överskott/år		
6001	1364	16368	4637	55644	-64356		-68712 (55644x 2-180000)		
7001	1628	19536	5373	64476	-55524		-51048		84 000
8001	1892	22704	6109	73308	-46692		-33384		96 000
9001	2161	25932	6840	82080	-37920		-15840		108 000
10001	2491	29892	7510	90120	-29880		240	kris-	120 000
11001	2849	34188	8152	97824	-22176		15648	gräns	132 000
12001	3212	38544	8789	104468	-14532		20936		144 000
13001	3575	42900	9426	113112	- 6888		46224		156 000
14001	3938	47256	10063	120756	756	kris-	61512		168 000
15001	4301	51612	10700	128400	8400	gräns	76800		180 000
16001	4664	55968	11337	136044	16044		92088		192 000
17001	5027	60324	11974	143688	23688		107376		204 000
18001	5390	64680	12611	151332	31332		122554		216 000
19001	5753	69036	13248	158976	38976		137952		228 000
20001	6151	73812	13850	166200	46200		152400		240 000
21001	6514	78168	14487	173844	53844		167688		252 000
22001	6877	82524	15124	181488	61488		182976		264 000
23001	7240	86880	15761	189132	69132		198264		276 000
24001	7603	91236	16398	196776	76776		213552		288 000
25001	7966	95592	17035	204420	84420		228840		300 000
26001	8324	99888	17677	212124	92124		244248		312 000
27001	8799	105588	18202	218424	98424		256848		324 000
29001	9859	118308	19142	229704	109704		279408		348 000
30001	10389	124668	19612	253344	115344		290688		360 000
35001	13039	156468	21962	263544	143544		347088		420 000
40001	15731	188772	24270	291240	171240		402480		480 000
45001	18631	223572	26370	316440	196440		452880		540 000
50001	21531	258372	28470	341640	221640		503280		600 000
55001	24431	293172	30570	366840	246840		553680		660 000
60001	27331	327972	32670	392040	272040		604080		720 000

2008. Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn.

Bostadshyran antages vara 4300 kr per mån = 51 600 kr per år för ensam och 5200 kr per mån för makar/sambor= 62 400kr/år.

Överskott avser överskott i hushållsbudgeten sedan 124 000 kr betalats för det minsta rimliga i ensamhushåll och 186 000 för makar/sambor. I de angivna lägsta kostnaderna ingår ej semesterkostnader och andra resor än lokalresor. (Skattetabell 33, kolumn1.)

Ensam							**Makar lika inkomst**		
Mån. lön	Prelskatt /mån	/år	Efter skatt /mån	/år	Över-skott/år		Överskott /år		
6001	836	10032	5165	61980	-62020		-62040 (61980x2-186000)		
7001	1074	12888	5927	71124	-52876		- 43752		**Ensams**
8001	1338	16056	6663	79956	-44044		-26088		**förbättring**
9001	1602	19224	7399	88788	-35212		-8424		**på skatten**
10001	1910	22920	8091	97092	-26908		8184	kris-	**2006 - 2008**
11001	2230	26760	8771	105252	-18748		24504	gräns	3428
12001	2551	30612	9450	113400	-10600		40800		3932
13001	2872	34464	10129	121548	- 2452		57096		4436
14001	3193	38316	10808	129696	5696	kris-	73392		4940
15001	3513	42156	11488	137836	13856	gräns	83672		5456
16001	3834	46008	12167	146004	22004		106008		5960
17001	4155	49860	12846	154152	30152		122304		6464
18001	4475	53700	13526	162312	38312		138624		6980
19001	4796	57552	14205	170460	46460		154920		7484
20001	5149	61788	14852	178224	54224		170448		8024
21001	5470	65640	15531	186372	62372		186744		8528
22001	5790	69480	16211	194532	70532		203064		9044
23001	6111	73332	16890	202680	78680		219360		9548
24001	6435	77220	17569	210892	86828		235784		10052
25001	6766	81192	18235	218882	94820		251764		10400
26001	7097	85164	18904	226848	102848		267696		10724
27001	7428	89136	19573	234876	110876		283752		12452
29001	8247	98964	20754	249048	125048		312096		15344
30001	8777	105324	21224	254688	130688		323376		15344
35001	11427	156468	23574	282888	158888		379776		15344
40001	14077	168924	25924	311088	187088		436176		15848
45001	16874	202488	28127	337524	213524		489048		17084
50001	19774	237288	30227	362724	238724		539448		17084
55001	22674	272088	32327	387924	263924		589848		17084
60001	25574	306888	34427	413124	289124		640248		17084

2009. Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn.

Bostadshyran antages vara 4450 kr per mån = 53 400 kr per år för ensam och 5420 kr per mån för makar/sambor= 65 040kr/år.

Överskott avser överskott i hushållsbudgeten sedan 130 000 kr betalats för det minsta rimliga i ensamhushåll och 195 000 för makar/sambor. I de angivna lägsta kostnaderna ingår ej semesterkostnader och andra resor än lokalresor. (Skattetabell 33, kolumn1.)

Ensam							**Makar lika inkomst**	
Mån. lön	Prelskatt /mån	/år	Efter skatt /mån	/år	Över-skott/år		Överskott /år	
6001	729	8748	5272	63264	-66736		-68472 (63264x2-195000)	
7001	977	11724	6024	72288	-57712		- 50424	**Ensams**
8001	1225	14700	6776	81312	-48688		-32376	**förbättring**
9001	1474	17688	7527	90324	-39676		-14352	**på översk.**
10001	1745	20940	8256	99072	-30928		3144 kris-	**2006 - 2009**
11001	2055	24660	8946	107352	-22648		19704 gräns	- 472
12001	2365	28380	9636	115632	-14368		36264	+164
13001	2676	32112	10325	123900	- 6100		52800	788
14001	2986	35832	11015	132180	2180	kris-	69360	1424
15001	3297	39564	11704	140448	10448	gräns	85896	2048
16001	3607	43284	12394	148728	18728		102456	2684
17001	3918	47016	13083	156996	26996		118992	3308
18001	4228	50736	13773	165276	35276		135552	3944
19001	4539	54468	14462	173544	43544		152088	4568
20001	4881	58572	15120	181440	51440		167880	5240
21001	5191	62292	15810	189720	59720		184440	5876
22001	5502	66024	16499	197988	67988		200976	6500
23001	5812	69744	17189	206268	76268		217536	7136
24001	6123	73476	17878	214536	84536		234072	7760
25001	6437	77244	18564	222768	92768		250536	8348
26001	6768	81216	19233	230796	100796		266592	8672
27001	7100	85200	19901	238812	108812		282624	10388
29001	7761	93132	21240	254880	124880		314760	15176
30001	8091	97092	21910	262920	132920		330840	17576
35001	10444	125328	24557	294684	164684		394368	21140
40001	13094	157128	26907	322884	192884		450768	21644
45001	15759	189108	29242	350904	220904		586808	24464
50001	18659	223908	31342	376104	246104		557208	24464
55001	21559	258708	33442	401304	271304		557208	24464
60001	24459	293508	35542	426504	296504		658008	24464

2010. Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn.

Bostadshyran antages vara 4700 kr per mån = 56 400 kr per år för ensam och 5700 kr per mån för makar/sambor= 68 400 kr/år.

Överskott avser överskott i hushållsbudgeten sedan 134 000 kr betalats för det minsta rimliga i ensamhushåll och 201 000 för makar/sambor. I de angivna lägsta kostnaderna ingår ej semesterkostnader och andra resor än lokalresor. (Skattetabell 33, kolumn1.)

Ensam							**Makar lika inkomst**	
Mån. lön	Prelskatt /mån	/år	Efter skatt /mån	/år	Över-skott/år		Överskott /år	
6001	687	8244	5314	63768	-70232		-73464 (63768x2-201000)	
7001	918	11016	6083	72996	-61004		- 55008	**Ensams**
8001	1149	13788	6852	82224	-51776		-36552	**förbättring**
9001	1380	16560	7621	91452	-42548		-18096	**på översk.**
10001	1644	19728	8357	100284	-33716		-432 kris-	**2006 - 2010**
11001	1943	23316	9058	108696	-25304		16392 gräns	-3128
12001	2244	26928	9757	117084	-16916		33168	-2384
13001	2545	30540	10456	125472	- 8528		49944	-1640
14001	2846	34152	11155	133860	- 140	kris-	66720	-896
15001	3147	37764	11854	142248	8248	gräns	83496	-152
16001	3448	41376	12553	150636	16636		100272	592
17001	3749	44988	13252	159024	25024		117048	1336
18001	4050	48600	13951	167412	33412		133824	2080
19001	4351	52212	14650	175800	41800		150600	2824
20001	4682	56184	15319	183828	49828		166656	3628
21001	4983	59796	16018	192216	58216		183434	4372
22001	5284	63408	16717	200604	66604		200208	5116
23001	5585	67020	17416	208992	74992		216984	5860
24001	5886	70732	18115	217380	83380		233760	6604
25001	6201	74412	18800	225600	91600		250200	7180
26001	6532	78384	19469	233628	99628		266256	7504
27001	6863	82356	20138	241656	107656		282312	9232
29001	7524	90288	21477	257724	123724		314448	14020
30001	7854	94248	22147	265764	131764		330528	16424
35001	10134	121608	24867	298404	164404		395808	20860
40001	12784	153408	27217	326604	192604		452208	21364
45001	15434	185208	29567	354804	220804		508608	24364
50001	18323	219876	31678	380136	246136		559272	24496
55001	21223	254676	33778	405336	271336		609672	24496
60001	24123	289476	35878	430536	296536		660072	24496

2011. Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn.

Bostadshyran antages vara 4700 kr per mån = 56 400 kr per år för ensam och 5700 kr per mån för makar/sambor= 68 400 kr/år.

Överskott avser överskott i hushållsbudgeten sedan 134 000 kr betalats för det minsta rimliga i ensamhushåll och 201 000 för makar/sambor. I de angivna lägsta kostnaderna ingår ej semesterkostnader och andra resor än lokalresor. (Skattetabell 33, kolumn1.)

Ensam						Makar lika inkomst
Mån. lön	Prelskatt /mån	/år	Efter skatt /mån	/år	Över-skott/år	Överskott /år
6001	680	8160	5321	63852	-70148	- 73296
7001	911	10932	6090	73080	-60920	- 54840
8001	1142	13704	6859	82308	-51692	- 36384
9001	1373	16476	7628	91536	-42464	- 17928
10001	1630	19560	8371	100452	-33548	- 96 kris-
11001	1930	23160	9071	108852	-25148	16704 gräns
12001	2231	26772	9770	117240	-16760	33480
13001	2532	30384	10469	125628	- 8372	50256
14001	2833	33996	11168	134016	16 kris-	67032
15001	3134	37608	11867	142404	8404 gräns	83808
16001	3435	41220	12566	150792	16792	100584
17001	3736	44832	13265	159180	25180	117360
18001	4037	48444	13964	167568	33568	134136
19001	4338	52056	14663	175956	41956	150912
20001	4669	56028	15332	183984	49984	166968
21001	4970	59640	16031	192372	58372	183794
22001	5271	63252	16730	200760	66760	200520
23001	5572	66864	17429	209148	75148	217296
24001	5873	70476	18128	217536	83536	234072
25001	6181	74172	18820	225840	91840	250680
26001	6510	78120	19491	233892	99892	266784
27001	6843	82116	20167	242004	108004	283008
29001	7504	90048	21497	257964	123964	314928
30001	7834	94008	22167	266004	132004	331008
35001	9931	119172	25070	300840	166840	400680
40001	12581	150972	27420	329040	195040	457080
45001	15231	182772	29770	357240	223240	513480
50001	18054	216648	31947	383364	249364	565728
55001	20954	251448	34047	408564	274564	616128
60001	23854	286248	36147	433764	299764	666528

2012. Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn.

Bostadshyran antages vara 4900 kr per mån = 58 800 kr per år för ensam och 6000 kr per mån för makar/sambor= 72 000 kr/år.

Överskott avser överskott i hushållsbudgeten sedan 142 000 kr betalats för det minsta rimliga i ensamhushåll och 216 000 för makar/sambor. I de angivna lägsta kostnaderna ingår ej semesterkostnader och andra resor än lokalresor. (Skattetabell 33, kolumn1.)

Ensam						Makar lika inkomst
Mån. lön	Prelskatt /mån	/år	Efter skatt /mån	/år	Över-skott/år	Överskott /år
6001	660	7920	5341	64092	-77908	- 87816
7001	891	10692	6110	73320	-73178	- 69360
8001	1122	13464	6879	82548	-59452	- 50904
9001	1353	16236	7648	91776	-50224	- 32448
10001	1591	19092	8410	100920	-41080	- 14160 kris-
11001	1891	22692	9110	109320	-32680	2640 gräns
12001	2192	26304	9809	117708	-24492	19416
13001	2493	29916	10508	126096	-15904	36192
14001	2794	33528	11207	134484	-7516 kris-	52968
15001	3095	37140	11906	142872	872 gräns	69744
16001	3396	40752	12605	151260	9260	86520
17001	3697	44364	13304	159648	17648	113296
18001	3998	47976	14003	168036	26036	120072
19001	4299	51588	14702	176424	34424	136848
20001	4630	55560	15371	184452	42452	152904
21001	4931	59172	16070	192840	50840	169680
22001	5232	62784	16769	201228	59228	186456
23001	5533	66396	17468	209616	67616	217296
24001	5834	70008	18167	218004	76004	203232
25001	6135	73620	18866	226392	84392	236784
26001	6451	77412	19550	234600	92600	253200
27001	6782	81384	20219	242628	100628	269256
29001	7445	89340	21556	258672	116672	301344
30001	7775	93300	22226	266712	124712	317424
35001	9565	114780	25436	305232	163232	394464
40001	12215	146580	27786	333432	191432	45o864
45001	14865	178380	30136	361632	219632	507264
50001	17578	210396	32423	389076	247076	562152
55001	20478	245736	34523	414276	272276	612552
60001	23378	280536	36623	439476	297476	662952

2013 Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn.

Bostadshyran antages vara 5100 kr per mån = 61 200 kr per år för ensam och 6100 kr per mån för makar/sambor= 73 200 kr/år.

Överskott avser överskott i hushållsbudgeten sedan 145 000 kr betalats för det minsta rimliga i ensamhushåll och 220 000 för makar/sambor. I de angivna lägsta kostnaderna ingår ej semesterkostnader och andra resor än lokalresor. (Skattetabell 33, kolumn1.)

Ensam							Makar lika inkomst
Mån. lön	Prelskatt /mån	/år	Efter skatt /mån	/år	Över-skott/år		Överskott /år
6001	575	6900	5426	65112	-79888		- 89776
7001	779	9348	6222	74664	-70336		- 70672
8001	982	11784	7019	84228	-60772		- 51544
9001	1185	14220	7816	93792	-51208		- 32416
10001	1388	16656	8613	103356	-41080		- 13288
11001	1651	19812	9350	112200	-32800	kris-	4400
12001	1916	22992	10085	121020	-23980	gräns	22040
13001	2180	26160	10821	129852	-15148		39704
14001	2445	29340	11556	138672	-6328	kris-	57344
15001	2683	32196	12318	147816	2816	gräns	75632
16001	2948	35376	13053	156636	11636		93272
17001	3240	38880	13761	165132	20132		110264
18001	3504	42048	14497	173964	28964		127928
19001	3769	45228	15232	182784	37784		145568
20001	4060	48720	15941	191292	46292		162584
21001	4325	51900	16676	200112	55112		180224
22001	4590	55080	17411	208932	63932		197864
23001	4855	58260	18146	217752	72752		215504
24001	5120	61440	18881	226572	81572		233144
25001	5384	64608	19617	235404	90404		250808
26001	5655	67860	20346	244152	99152		268304
27001	5946	71352	21055	252660	107660		285320
29001	6529	78348	22472	269664	124664		319328
30001	6819	81828	23182	278184	133184		336368
35001	8269	99228	26732	320784	175784		421568
40001	10654	127848	29347	352164	207164		484328
45001	13104	157248	31897	382764	237764		545528
50001	15554	186648	34447	413364	268364		606728
55001	18244	218928	36754	441084	296084		662168
60001	20944	251328	39057	468684	323684		717368

2014 Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn.

Bostadshyran antages vara 5100 kr per mån = 61 200 kr per år för ensam och 6200 kr per mån för makar/sambor= 74 400 kr/år.

Överskott avser överskott i hushållsbudgeten sedan 145 000 kr betalats för det minsta rimliga i ensamhushåll och 222 000 för makar/sambor. I de angivna lägsta kostnaderna ingår ej semesterkostnader och andra resor än lokalresor. (Skattetabell 33, kolumn1.)

Ensam							Makar lika inkomst
Mån. lön	Prelskatt /mån	/år	Efter skatt /mån	/år	Över-skott/år		Överskott /år
6001	629	7548	5372	64464	-80536		- 93072
7001	851	10212	6150	73800	-71200		- 70672
8001	1073	12876	6928	83136	-61864		- 55728
9001	1295	15540	7706	92472	-52528		- 37056
10001	1517	18204	8484	101808	-43192		- 18384
11001	1757	21084	9244	110928	-34072	kris-	-144
12001	2052	24624	9949	119388	-25612	gräns	16776
13001	2378	28536	10623	127476	-17524		32952
14001	2644	31728	11357	136284	-8716	kris-	50568
15001	2940	35280	12061	144732	-268	gräns	67464
16001	3236	38832	12765	153180	8180		84360
17001	3561	42732	13440	161280	16280		100560
18001	3828	45936	14173	170076	25076		118152
19001	4124	49488	14877	178524	33524		135048
20001	4449	53388	15552	186624	41624		151248
21001	4745	56940	16256	195072	50072		168144
22001	5041	60492	16960	203520	58520		185040
23001	5337	64044	17664	211968	66968		201936
24001	5633	67596	18368	220416	75416		218832
25001	5929	71148	19072	228864	83864		222000
26001	6224	74688	19777	237324	92324		218808
27001	6520	78240	20481	245772	100772		269544
29001	7112	85344	21889	262668	117668		303336
30001	7417	89004	22584	271008	126008		320016
35001	9067	108804	25934	311208	166208		400416
40001	11525	138300	28476	341712	196712		461424
45001	14175	171700	30826	369912	224912		517824
50001	16825	201900	33176	398112	253112		574224
55001	19670	236040	35331	423972	278972		625944
60001	22570	270840	37431	449172	304172		676344

Skattetabell:
/www.skatteverket.se/download/18.3810a01c150939e893fbaed/manadslon_tabell33.pdf

Kolumnindelningen för 2016 års skattetabell

Skattetabell för beräkning av skatteavdrag för år 2016
Arbetsgivare gör skatteavdrag vid varje utbetalningstillfälle. På inkomst som är huvudinkomst görs skatteavdrag enligt tabell eller enligt beslut från Skatteverket. På ersättningar som inte är huvudinkomst görs skatteavdrag med 30 %. Skatteavdrag ska inte göras om den sammanlagda ersättningen till arbetstagaren beräknas bli lägre än 1 000 kr under året.

Kolumnindelning
I de lägsta inkomstskikten blir skatteavdraget större om allmän pensionsavgift ska betalas på inkomsten. Denna avgift betalas av personer som är födda 1938 eller senare. Skattereduktionen för arbetsinkomster (jobbskatteavdrag) påverkar också kolumnindelningen eftersom storleken på reduktionen är beroende av om den skattskyldige är över eller under 65 år vid inkomstårets ingång och också av hur stora inkomsterna är.

Tabellerna innehåller sex olika kolumner. Samma skatteavdrag kan förekomma i vissa inkomstskikt i fler än en kolumn.

Kolumn 1 avser löner, arvoden och liknande ersättningar till den som är född 1951 eller senare. Allmän pensionsavgift ska betalas och inkomsten ger rätt till jobbskatteavdrag.

2016 Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn.

Bostadshyran antages vara 5300 kr per mån = 63 200 kr per år för ensam och 6450 kr per mån för makar/sambor= 77 400 kr/år.

Överskott avser överskott i hushållsbudgeten sedan 149 000 kr betalats för det minsta rimliga i ensamhushåll och 232 000 för makar/sambor. I de angivna lägsta kostnaderna ingår ej semesterkostnader och andra resor än lokalresor. (Skattetabell 33, kolumn1.)

Ensam							Makar lika inkomst
Mån. lön	Prelskatt /mån	Prelskatt /år	Efter skatt /mån	Efter skatt /år	Över-skott/år		Överskott /år
6001	630	7560	5371	64452	-84548		- 103096
7001	852	10224	6148	73788	-75212		- 84424
8001	1074	12888	6927	83124	-65876		- 65752
9001	1296	15552	7705	92460	-56540		- 47080
10001	1518	18216	8483	101796	-47204		- 28408
11001	1760	21120	9241	110892	-38108		-10216 kris-
12001	2056	24672	9945	119340	-29660		6680 gräns
13001	2352	28224	10649	127788	-21212		23576
14001	2647	31764	11354	136248	-12752	kris-	40496
15001	2943	35316	12058	144696	-4304	gräns	57392
16001	3239	38868	12762	153144	4144		74288
17001	3535	42420	13466	161592	12592		91184
18001	3831	45972	14170	170040	21040		108080
19001	4127	49524	14874	178488	29488		124976
20001	4452	53424	15549	186588	47588		141176
21001	4748	56976	16253	195036	46036		158072
22001	5044	60528	16957	203484	54484		174968
23001	5340	64080	17661	211932	62932		191864
24001	5636	67632	18365	220380	71380		208760
25001	5932	71184	19069	228828	79828		225656
26001	6228	74736	19773	237276	88276		242552
27001	6524	78288	20477	245724	96724		259448
29001	7115	85380	21886	262632	113632		293264
30001	7423	89076	22578	270936	121936		309872
35001	9073	108876	25928	311136	166208		390272
40001	11376	136512	28825	343500	194500		455000
45001	14026	168312	30975	371700	222700		511400
50001	16682	200184	33319	399828	250828		567656
55001	19581	234972	35420	425040	276040		618080
60001	22631	271572	37370	448440	299440		664880

http://wimnell.com/omr36-39zzs1.pdf sid 34:

Underskott och överskott i hushållsbudgetarna

För inkomståren 2006, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013 och 2014 har undersökts hur stora underskotten och överskotten blir i hushålls-butdgetarna för förvärvsarbetande med inkomster mellan 6000 och 60 000 kr per månad, för ensamma och makar med líka stora inkomster.

Underskott och överskott avser det som återstår av inkomsten sedan inkomstskatt betalats och det betalats för de minsta rimliga levnads-kostnaderna enligt konsumentverkets belopp. I de angivna lägsta kost-naderna ingår ej semesterkostnader och andra resor än lokalresor. (Skattetabell 33, kolumn1.)

Skillnader mellan 2006 och 2014 redovisas i tabellen till höger.

Den borgerliga alliansen har menat att jobbskatteavdragen mest tillfallit låg- och medelinkomsttagare, men tabellen visar att
*** underskotten har ökat för inkomster 13000 och lägre,**
*** att överskotten har minskat för inkomster 14000-25000 och**
*** att överskotten har ökat för inkomster 26000 och högre och med cirka 23000-32000 kr per år för inkomser 35000 och högre.**

Den nya regeringen vill minska jobbskatteavdragen för inkomster 50000 kr och högre och sänka inkomsgränsen för statlig skatt till 35000 kr. Det tycks finnas överskott att ta av.

Försämringarna för inkomster 25000 och lägre borde åtgärdas.

2006-2014 Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn.

Överskott avser överskott i hushållsbudgeten sedan inkomstskatt betalats och det betalats för de minsta rimliga levnadskostnaderna enligt konsumentverkets belopp. I de angivna lägsta kostnaderna ingår ej semesterkostnader och andra resor än lokalresor. (Skattetabell 33, kolumn1.)

Ensam Mån. lön	2006 Över-skott/år	2014	Skillnad	
6001	-64356	**-80536**	**-16180**	**Underskottet har ökat**
7001	-55524	**-71200**	**-15676**	**Underskottet har ökat**
8001	-46692	**-61864**	**-15172**	**Underskottet har ökat**
9001	-37920	**-52528**	**-14608**	**Underskottet har ökat**
10001	-29880	**-43192**	**-13312**	**Underskottet har ökat**
11001	-22176	**-34072**	**-11896**	**Underskottet har ökat**
12001	-14532	**-25612**	**-11080**	**Underskottet har ökat**
13001	-6888	**-17524**	**-10636**	**Underskottet har ökat**
14001	756	**-8716**	**-9472**	**Överskottet har minskat**
15001	8400	**-268**	**-8668**	**Överskottet har minskat**
16001	16044	**8180**	**-7864**	**Överskottet har minskat**
17001	23688	**16280**	**-7408**	**Överskottet har minskat**
18001	31332	**25076**	**-6256**	**Överskottet har minskat**
19001	38976	**33524**	**-5452**	**Överskottet har minskat**
20001	46200	**41624**	**-4576**	**Överskottet har minskat**
21001	53844	**50072**	**-3772**	**Överskottet har minskat**
22001	61488	**58520**	**-2968**	**Överskottet har minskat**
23001	69132	**66968**	**-2164**	**Överskottet har minskat**
24001	76776	**75416**	**-1360**	**Överskottet har minskat**
25001	84420	**83864**	**-556**	**Överskottet har minskat**
26001	92124	**92324**	**200**	**Överskottet har ökat**
27001	98424	**100772**	**2348**	**Överskottet har ökat**
29001	109704	**117668**	**7964**	**Överskottet har ökat**
30001	115344	**126008**	**10664**	**Överskottet har ökat**
35001	143544	**166208**	**22664**	**Överskottet har ökat**
40001	171240	**196712**	**25472**	**Överskottet har ökat**
45001	196440	**224912**	**28472**	**Överskottet har ökat**
50001	221640	**253112**	**31472**	**Överskottet har ökat**
55001	246840	**278972**	**32132**	**Överskottet har ökat**
60001	272040	**304172**	**32132**	**Överskottet har ökat**

Fyra förslag som förbättrar för de lägsta inkomsterna. (http://wimnell.com/omr36-39zzzl.pdf 76-78)

Politiken ändrar sig hela tiden. Sammanställningarna görs vartefter vid tidpunkter då det hänt något inom politiken som bedömts viktigt att kommentera. Det blir då nödvändigt att anknyta till det som hänt förut. Det gör att saker och ting ofta behöver upprepas. Ämnet är så stort att allt inte kan upprepas varje gång. Varje sammanställning har sitt eget tema där vissa sidor av det hela behandlas. Förslag till åtgärder måste upprepas eftersom ingen tycks reagera på dem.

Några förslag har upprepats många gånger. det gäller förslag om förbättringar för de lägsta inkomsterna. De borgerliga partierna gynnade överklassen. Nu behövs förbättringar för underklasserna. Här är förslag om det. Förslagen anges här i korthet, men de finns behandlade mer urförligt i de nämnda sammanställningarna. Bl a i

Sven Wimnell 20 april 2015: Arbetslöshet och välfärd. Samhällsplaneringens problem. Utbildning, skatter och bidrag. Vårbudgeten. **http://Wimnell.com/omr36-39zzz.pdf**

1 Bostadsbidrag införs för barnlösa icke-pensionärer

Bostadsbidragen som gäller för åldrarna 18-28 år utvecklas till att gälla även för åldrarna 29-64 år och där med avtrappning 20% vid stigande inkomst.

Från försäkringskassan:

Bostadsbidrag till unga utan barn 2015

Du som är ung och har låga inkomster kan få bostadsbidrag. Hur mycket du kan få beror på dina inkomster, dina boendekostnader och bostadens storlek. Du söker bidrag utifrån vilka inkomster du tror att du kommer att få under hela kalenderåret. Får du högre inkomster än du beräknat kan du få betala tillbaka pengar, får du lägre inkomster kan du få mer bidrag i efterskott.

I det här faktabladet beskrivs först reglerna för bostadsbidrag. Sedan följer tabeller för att hjälpa dig att räkna ut om du har rätt till bostadsbidrag, och i så fall hur mycket. Du kan gå direkt till tabellerna för preliminärt bostadsbidrag för att få veta ungefär hur stort bidrag du kan få. Men tänk på att den bostadskostnad som du får räkna med när du söker bidrag, inte alltid är densamma som din verkliga bostadskostnad. Du kan läsa mer om det i faktabladet *Information om bostadskostnad och inkomst*.

Vilka ungdomar utan barn kan få bostadsbidrag?

Du som har fyllt 18 men inte 29 år kan få bostadsbidrag. Makar eller sambor ska båda vara under 29 år. Du måste bo i egen bostad (ett

godkänt andrahandskontrakt går bra) och vara folkbokförd i Sverige på den adress som du söker bidrag för. I vissa fall kan man dock göra undantag från folkbokföringskravet.

Du som kommer till Sverige för att studera kan normalt inte få bostadsbidrag. Du kan inte få bostadsbidrag om du eller din maka, make eller sambo får bostadstillägg, eller har ansökt om bostadstillägg men inte får det på grund av för hög inkomst.

Hur mycket bidrag du får beror på:
hur många personer som bor i hushållet
bostadskostnad och bostadsyta , inkomst och förmögenhet.

Hur mycket kan jag få i bidrag?

Du kan som mest få 1 300 kronor per månad i bostadsbidrag.
Du kan få bidrag till de bostadskostnader som överstiger 1 800 kronor per månad.
Du kan inte få bidrag för bostadskostnader över 3 600 kronor per månad.
Du får inte bidrag för mer än 60 kvadratmeter.
Du kan inte få bidrag om dina inkomster är högre än 86 720 kronor per år. Makar och sambor kan inte få bidrag om de tillsammans har inkomster som är högre än 103 720 kronor per år.

I tabellen nedan visas hur stor del av bostadskostnaden som du kan få bidrag för. Bostadskostnaden anges i kronor per månad.

Andel av bostadskostnader som du får bidrag för
Du får bidrag för 90 % av bostadskostnader mellan
1 800 och 2 600 kronor
Du får bidrag för 65 % av bostadskostnader mellan
2 600 och 3 600 kronor

Har du höga inkomster minskas bostadsbidraget

Den inkomst Försäkringskassan använder för att räkna ut vad du får i bostadsbidrag kallas bidragsgrundande inkomst. Du som får studiemedel ska ange hela studiebidraget som bidragsgrundande inkomst. (Vid beräkning av bostadsbidrag räknar Försäkringskassan 80% av den summa du har skrivit). Andra bidragsgrundande inkomster är till exempel lön, skattepliktiga förmåner, arbetslöshetsersättning och kapitalinkomster. Du kan läsa mer om hur olika typer av inkomster räknas i faktabladet *Information om bostadskostnad och inkomst*.

Om du bor ensam minskas bidraget med en tredjedel av den del av din bidragsgrundande inkomst som överstiger 41 000 kronor. För makar eller sambor minskas bidraget med en tredjedel av den del av hushållets sammanlagda bidragsgrundande inkomst som överstiger 58 000 kronor. Det beräknade bidraget per månad avrundas till närmast lägre hundratal kronor.

Exempel

Du bor ensam och din bostadskostnad är 4 000 kronor per månad. Maximalt bidrag är 1 300 kronor per månad.

Du har uppskattat din bidragsgrundande inkomst till 50 000 kronor, alltså 9 000 kronor mer än 41 000 kronor.

En tredjedel av 9 000 kronor är 3 000 kronor. 3 000 delat i 12 blir 250 kronor per månad. Bostadsbidraget per månad beräknas då så här:
90 procent av bostadskostnad mellan 1 800 och 2 600 kronor + 720
65 procent av bostadskostnader mellan 2 600 och 3 600 kronor + 650
Summa maximalt bidrag, kronor = 1 370
Inkomstavdrag (9 000/3) /12 – 250
Summa bidrag = 1 120
Bidrag som betalas ut = 1 100

Alla dina inkomster under året räknas

Alla inkomster som du får från den 1 januari till den 31 december räknas med. Det betyder att inkomster som du får under den tid som du inte får bidrag också räknas med. Inkomsten anses nämligen lika fördelad under årets månader. Du ska alltid beräkna skattepliktiga inkomster före avdrag för skatt.

Exempel

Du ska studera hela året och räknar med att arbeta på sommaren och under vissa helger. Studiebidraget är 12 000 kronor per termin och du beräknar arbetsinkomsten till sammanlagt 34 000 kronor. Du tänker också sälja några aktier och räknar med 2 000 kronor i kapitalvinst. Den bidragsgrundande inkomsten beräknas till 55 200 kronor.

Studiebidrag 19 200 kr (80 % x 24 000 kr)

Lön 34 000 kr

Kapitalvinst 2 000 kr = 55 200 kr för hela året

55 200 delat i 12 är 4 600, vilket blir den inkomst vi räknar med att du har per månad.

Kommentarer till försäkringskassans regler om bostadsbidrag för unga 18-28 år.

Från zzz 20 april 2015

Boverkets norm om bostadsstandard.

Tabell B1.Målsättningar och definitioner kring trångboddhet Källa: Thiberg (1985), SCB och Boverket(1993)

Norm År	Målsättning	Definition av trångboddhet
Norm 3 1974	Ingen ska behöva sova i kök eller vardagsrum. Eget sovrum till varje hushållsmedlem med undantag av gifta/samboende par.	Fler än en boende per rum kök och ett rum oräknade samt enpersonshushåll i ett rum och kök eller mindre. Finns samboende i hushållet reduceras rumskravet med ett rum.

2 rum och kök är det minsta för en ensam person. Försäkringskassan föreskriver att bidrag inte ges för mer än 60 kvm. Det var enligt tabeller nyss genomsnitt i riket för 2rok 2013.

Bostadsbidragen

• Man kan inte få bidrag för bostadskostnader över 3 600 kronor per månad = 43 200 kr per år. Det räcker bara till 1rok, som 2013 kostade 42160 kr. 2rok kostade 57715 och “övriga” (rum och kokvrå o d) 41705.

Man kan konstatera, att kassan inte räknar med fullvärdiga bostäder för de unga som ska få bostadsbidrag

Inkomsten får inte vara högre för en ensam än 86 720 kronor per år. = 7227 kr per månad. Makar och sambor kan inte få bidrag om de tillsammans har inkomster som är högre än 103 720 kronor per år (8643 kr/ månad).

Du får bidrag för 90 % av bostadskostnader mellan
1 800 och 2 600 kronor
Bidraget 90% av 800 kr = 720 kr

Du får bidrag för 65 % av bostadskostnader mellan
2 600 och 3 600 kronor
Bidraget 65% av 1000 kr= 650 kr

Summa bidrag 1370 kr som avrunas till 1300 kr = 15600 kr per år.

Om bidragstagaren fått tag i en lägenhet på 1rok eller lägre kan han få bidrag 15 600 kr per år när hyran är 43 200 kr per år. Dvs hans hyra efter bidrag blir 27600 kr per år

Men inkomsten får för en ensam inte vara högre än 41000 kr per år = 3417 kr per månad. Är den högre minskas bidraget med 1/3 av inkomsten över 41000 kr. 15600 kr är avtrappat efter inkomstökning 46800kr, dvs till inkomt 87800 kr. (kanske blir 86720 kr efter avrundningar)

Beräkningar enligt
Sven Wimnell 3 april 2015: Svenska folket och dess boende, nya lägenhetstyper, hushålls- och bostadsstatistik. Hushållskostnader, samhällsplaneringens problem och regeringens verksamheter och ansvar. http://wimnell.com/omr36-39zzy.pdf

Normal hyreskostnad för en ensam var 2014: 61200 kr per år, det har han minskat till 27600 kr, dvs minskat med 33600 kr, om inkomsten är 41000 kr per år.

Hans årskostnad för hushållet blir 145000-33600= 111400 kr

Om hans inkomster är 3417 kr kr per månad = 41000 kr per år blir underskottet i hushållsbudgeten år 2014: minst 80000 - 33600 = minst 46400 kr.
Andra kostnader än hyra var 145000 - 61200= 83800 kr, dessa kostnader måste han minska med minst 46400 kr, dvs minska med 55 %.

Om hans inkomster är 7000 kr/mån= 84000 kr/år är bidragen nästan helt avtrappade. Räknar man med att hans hyra är 3600 kr/mån = 43200 kr per år är hans hyra 61200-43200 = 18000 kr lägre än i en normal budget med hyra 61200.

Hans underskott blir då 71200 - 18000 = 53200 kr per år. Dvs med billig bostad och inget bostadsbidrag. Hans marginalskatt är ca 22%. För varje tusenlapp han ökar sin inkomst ökar hans disponibla inkomst med ca 78%. **Han har då minkat underskottet till noll när inkomsten är 68205 kr högre per år. 84000+68205 = 152205 per år = 12684 kr/månad.**

Vid ca inkomst 12000 kr per månad kan han klara sin hushålls-budget utan underskott, med en hyra 3600 kr/månad = 43200 kr per år, Hyra av 1rok eller lägre.

Med hyra av 2rk skulle han behöva ha inkomst 15000 kr per månad för att slippa underskott i hushållsbudgeten. Försäkringskassans bidrag för makar/sambor tycks skilja sig från ensammas bidrag bara genom att inkomstgränsen för maximalt bidrag är 17000 kr högre än för ensamma. Om det är lämpligt avvägt kan inte bedömas nu utan närmare beräkningar.

Om ensamma:
Beräkningarna visar att bidrag kan bli högst 15600 kr per år och då får inkomsten var högst 41000 kr per år = 3417 kr/månad. Bidraget är borttrappat vid inkomst omkring 85000 kr per år = ca 7000 kr/månad

När maximalt bidrag ges måste man minska sina kostnader för annat än hyra till hälften av normala utgifter, annars har man inte råd att ha någon bostad. Den bostad man kan ha är 1rok eller mindre för 43200 kr per år, vad man kan få tag på. Den hyran är ca 70% av den hyra som boverkets norm för ensam boende ger, 61200 kr per år.

Med hyran 43200 måste inkomsten vara ca 12000 kr/månad för att man ska kunna ha normal standard för övrigt. Med boverkets norm för bostaden måste man ha inkomst ca 15000 kr per månad.

Bostadsbidragssystemet för unga 18-28 år ger inga överdrivet stora bidrag och bör i ett första steg för förbättring för barnlösa med låga inkomster införas för dem genom att åldersområdet sätts till 18 - 64 år så att alla under pensionsåldern kan få bidragen.

Regler för makar/sambor måste sättas på lämpligt sätt. Hänsyn till kapital tas bort, vilket betydligt förenklar, För hänsyn till inkomst av kapital bör gälla skattemyndigheternas beslut i inkomstdeklarationen, även underskott i inkomst av kapital.

<u>Förhållandet ensamma och makar/sambor</u>

När ensam har inkomst 41000 kr per år=3417/mån är skatten enligt skattetabell för inkomstår 2015: 264/mån =3168 kr/ år , **disponibelt efter skatt 37832 kr**

Om makar/sambor har inkomst tillsammans 58000 kr och har lika lön har de vardera lön 29000 = 2417/mån och skatten blir 186x12x2 = 4464kr. **Disponibelt blir 53536 kr**

Makarnas 53536 är 142% av ensams 37832.
Vid full standard har makar/sambor kostnader ca 150% av ensams, 145000 resp 222000.

Om de får bostadsbidrag med 15600 kr har ensam disponibelt 37832+ 15600= 53432
makarna har disponibelt 53536 +15600 = 69136 kr
Makarnas 69136 är 129% = av ensams 53432
Man kan preliminärt anta att de proportionerna kan duga.

Ensams 53432 är ca 37%% av full standard och makarnas 69136 är ca 31% av full standard. Det är ungefär lika dåligt för både ensamma och sambor., bara ca en tredjedel av normal standard

När de kommit upp till en tredjedel av normal standard börjar man trappa ner bostadsbidragen. Det finns anledning fundera på om det är lämpligt.

Om inkomst vid slutet av avtrappningen.

Ungdomsbostadsbidragen är slutavtrappade vid inkomst ca 85000 kr = ca 7100/månad för ensam. Men då är skatten 849x12 = ca 6588/år. Disponibelt 85000-6588 = 88412 kr = ca 61 % av full standard 2015 för ensam 145000.

Underskotten för ensamma börjar redan vid inkomst 15000 kr per månad.= 180 000 kr per år. Det skulle vara bra att ha en avtrappning som slutade vid denna inkomst. Om bobidraget är 15600 kr och börjar trappas av vid inkmst 41000 som i gällande system blir avtrappnings-sträckan 180000-41000=139000 och avtrappningsfaktor 11%.

Om man sätter avtrappningen till 20 % blir avtrappningssträckan 78000. 20% av 78000=15600. Då skulle avtrappningen sluta vid inkomst 41000+78000= imkomst 119000 kr/år = 9917 kr/månad.

Inkomståret 2014 var underskottet för ensam vid inkomst 10000 kr per månad 43192 kr på året. Det vore bra om bobidraget kunde verka åtminstone till den inkomsten.

Vid full standard behöver ensam 145000 kr disponibelt per år= 12083 kr per månad. vid inkomst 10000kr per månad var underskottet 3599 kr per månad = 30% fullstandarden. dvs standarden är 70% av full standard.

Det finns inte tid nu att undersöka lämplig standard för studerande.

Om man låter åldrarna 29-64 år få bostadsbidragen kan man räkna med att studerande är borta i den gruppen och att man kan förändra reglerna för de äldre. För den äldre åldersgruppen är det lämpligt att minska avtrappningsfaktorn till 20%.

2 Systemet för pensionärernas bostadstillägg.

Regeln om att 15 % av förmögenheter ska tas upp som inkomst vid beräkning av bostadstilläggen avskaffas
Regeln 15% innebär en förmögenhetsskatt som tillsammans med vanlig skatt på räntan år 2013 är över 500% av bankavkastningar. För fastigheter innebär regeln en extra förmögenhetsskatt på 7,75% av taxeringsvärdet utöver den avgift för fastigheter som betalas på skatt-sedeln Se sidan 352 i **http://wimnell.com/omr36-39zs.pdf**

3 Bostadsbidrag för barnfamiljer.

Regeln om att 15 % av förmögenheter ska tas upp som inkomst vid beräkning av bostadsbidragen avskaffas.
Det är dock inte lika angeläget som för pensionärerna. Marginal-effekterna av regeln är för barnfamiljerna bara en tredjedel av pensionärernas högsta marginaleffekt av samma regel.

Men när förmögenhetsskatt nu tagits bort så att ickepensionärerna inte betalar förmögenhetsskatt kan det verka ologiskt att för de barnfamiljer som är beroende av bidrag ha kvar den förmöghetsskatt som 15%-regeln innebär: på marginalen 20% av 15%= 3% där pensionären har 9, 3% (62% av 15%=9,3%) och icke-pensionärerna 0%.

Hur noga var man med att beräkna statens kostnader när förmögenhetsskatten togs bort? När det gjordes borde man på samma gång ha tagit bort regeln 15% i bostadsbidragssystemen.

Enligt DN 3 feb 2013 var sparräntorna då cirka 1% (se sida 352):
Om banfamiljen har 200 000 på banken är räntan säg 1% = 2000 kr.
Skatten på räntan är 30%= 600 kr.
Bostadsbidraget minskar med 20% av räntan 2000 kr= 400 kr
Förmögenhetstillägget är 15 % av 100 000= 15000 och det minskar bostadsbidraget med med 20% av det= 3000 kr.
Skatt och bidragsminskning blir : 600+400+3000= 4000 kr.
Den verkliga inkomsten av 200 000 kr på banken är räntan 2000 kr och det ger en förlust på 4000-2000=2000 kr=100% av räntan 2000 kr
En förståndig barnfamilj bör ta ut pengarna från banken och lägga dem i madrassen och tjäna 2000 kr per år, på 10 år 20 000 kr.

Om riksdagen anser att de nuvarande regeln om 15% är lämplig och förenlig med de jämlikhetsideal man förespråkar, kan regeln behållas, men om så inte är fallet bör regeln om att 15 % av förmögenheter ska tas upp som inkomst vid beräkning av bostadsbidragen avskaffas.

4.TV-avgiften avskaffas för privathushåll.

Motsvarande belopp betalas som en kollektivavgift av riksdagen till public-serviceföretagen. För riksdagens finansieringen avskaffas inflationsindexregleringen av jobbskatteavdragen och minskas jobbskatteavdragen för alla med 1200 kr per år = 100 kr per månad utom för inkomster under cirka 11 000 kr per månad.

Svensk radio kom till 1925. Radiopratare var främst Sven Jerring. För att lyssna behövde man mottagare. Det var kristallmottagare med en nål som skulle styras mot en kristall. En del lyssnare, isynnerhet ungdomar, byggde själva sina apparater. De gav dåligt ljud och man behövde hörlurar.

Sedan kom apparater att köpa, med rör och högtalare. Men de var dyra, många hade inte råd att köpa. I mitten på 1930-talet kunde man köpa en femrörs Luxor för 300 kr på avbetalning, i dagens penningvärde motsvarar det ungefär vad en stor TV-apparat nu kostar.

Det blev vanlig att lyssna på utländsk radio, man kunde ta in hundratals namngivna stationer som man ställde in med rattar.

För att få lyssna krävdes att man till Radiotjänst hade betalat radiolicens för 10 kr om året.

Många köpte nog radio till olympiska spelen 1936, på vintern i Garmisch-Partenkirchen och på sommaren i Berlin, där Hitler gjorde propaganda för sin politik. Man kunde höra hans stora tal i radion. Och höra reportage om Jesse Owen.

Svensk radio började om dagarna med klockorna i stadshuset klockan tolv och dagens dikt. Sedan följde ofta levande musik av kapell som då var vanliga. Halv ett kom Dagsnyheter från TT, väderleksrapport och börsnoteringar. I början av kvällen kom en timmes grammofonmusik. Senare Dagsnyheter från TT igen och diverse program, bl a underhållningsprogram som blev en stor del av svenska folkets underhållning.

För sin information om världen och vad som hände i den hade man främst tidningar, radio och bio med förspel som innehöll diverse saker, bl a varje vecka journaler som SF-journalen och tyska UFA-journalen som visade bl a Hitler och tysk propaganda.

De stora morgontidningarna var Stockholmstidningen, Dagens Nyheter och Svenska Dagbladet. Ute i landet hade de flesta inte råd med stocksolmstidningarna utan lär mest ha nöjt sig med att prenumerera på en lokaltidning som kunde komma som varannansdagstidning med tidning tre dar i veckan.

Bio kom till som stumfilm som blev ljudfilm 1929-1930. Ljudet ordnades till en början med grammofonskivor som filmskötaren skulle passa in till bilderna, sedan fördes koder för ljudet in i kanten av filmremsan så att ljudet passade precis till bilderna. Al Jolsson med Sonny Boy hörde till de första på ljudfilmen.

På söndgarna var det på eftermiddagen mattinéer för barn, biljetter 55 öre, och bl a rafflande cowboyfilmer utlöste glädjetjut hos barnen.

När kriget var slut kom såsmåningom svartvit TV, tjocka apparater, TV-licenser, kanal 2, färgTV och på de allra senaste åren platta TV-apparater.

Internet kom till i början av 1990-talet, hade liten omfattning i början, men är nu jättestort och oumbärligt.

Sedan TV kommit till har biogåendet minskat. Internet har tagit annonser från tidningarna som nu är på fallrepet.

Mobiltelefonerna har kommit i rasande fart och har utvecklats till att ta hand om bilder, man fotograferar med telefonerna, tar in från internet, läser tidningar etc.

Användningen av internet har utvecklats. Alla som vill synas och höras måste finnas på internet. Det sägs att man kan få veta allt på internet, men det myckna som finns där gör det svårt att vaska fram det man vill ha tag i.

Den nuvarande TV-avgiften är orättvis därför att den kräver samma avgift för ensamma som för hela familjer som bara behöver en licens för flera personer.

SVT har nu en stor verksamhet på Internet, man kan bl a se TV-program där utan att ha betalt TV-avgift. För att lyssna på radio behövs nu ingen avgift.

*

Radio och SVT sysslar med publicservice som gäller information som alla behöver och som alla enligt en följd av demokratins princip måste ha. Det enda rimliga är att TV-avgiften avskaffas för hushållens del och kostnaden för publicserviceverksamheterna betalas av staten till dem som utför verksamheterna som en kollektivavgift från hushållen, samtidigt som hushållens jobbskatteavdrag minskas i motsvarande mån och då på sätt som tar bort orättvisor.

TV-avgiften för företag bör behållas som nu.

Lagstiftningsmässigt är det enkelt att genomföra omläggningen. Alla regler om hur publicservice-verksamheterna ska bedrivas blir kvar och riksdagen får som nu göra de lagförändringar om ändringar i det som den vill ha. Riksdagen bestämmer nu vilken omfattning verksamheterna ska ha och vad de får kosta. Det är något som ligger vid sidan om frågan om fördelning av kostnaderna på individerna i svenska folket.

Jobbskatteavdragen är olämpliga och måste reformeras så att välfärdsfördelning blir bättre, mer pengar till låga inkomster som måste tas från de högre inkomsterna. Den föreslagna omläggningen av TV-avgifterna är ett led i detta. Andra led är att förbätttra sjuk- och arbetslöshetsersättningar o d och samtidigt minska jobbskatteavdrag vid höga inkomster.

*** TV-avgiften bör ersättas med en kollektivavgift för hushållen, betald av staten, samtidigt som jobbskatteavdragen minskas med 100 kr per månad utom för de lägsta inkomsterna. Det kan ske genom en enkel ändring av en brytpunkt i skalan för jobbskatteavdragen. Inflationsuppräkningen av jobbskatteavdragen bör tas bort och avdragen frysas till de avdrag som gäller för inkomståret 2015.**

Det är lämpligt att göra en enkel justering av brytpunkten som nu ligger vidinkomst 2,94 prisbasbelopp= 130536 kr per år= 10878 kr/månad. I skiktet nedanför denna gräns är marginaleffekten 4,28% och ovanför gränsen 6,495%. Genom att höja gränsen kommer avdraget att minska över gränsen. Vid inkomst 3,04 prisbasbelopp har avdraget minskat 100 kr per månad så när som på 4 kr. Brypunkten bör därför sättas vid 3,04%.

Från **http://wimnell.com/omr36-39zzzl.pdf** (sid 73-75)

Problem med bostadslån. Varken amorteringskrav eller sämre ränteavdrag i huvudregeln bör föreslås av regeringen.

I 1990 års skattereform infördes en ny typ av kapitalinkomstbeskattning: Kapitalinkomster beskattas med 30% och kapitalutgifter ger avdragsrätt 30%, en procentsats som skruvas ner vid vissa höga kapitalutgifter. Systemet bör behållas och procentsatsen 30% behållas för både kapitalinkomster och kapitalutgifter. Vad man kan gör är att studera minskningen av avdragsrätten vid höga kapitalutgifter, procentsatser och storleksgränser, och eventuellt minska avdragsrätten genom att ändra procentsatser och storleksgränser vid höga inkomster.

Inflationen är nu låg och riksbanken vill att den ska öka till 2%. Riksbanken har rätt att självständigt styra den s k reporäntan. Riksbanken gjorde den negativ i början av 2015, Löntagarnas organisationer vill ha 2% inflation så att de kan kräva höjda löner.

Riksbankschefen menar att hushållen lånar för mycket pengar, men har inga förslag om hur man ska få hushållen att låna mindre, det är inte hans bord.

I det läget har det från olika håll kommit förslag om att minska hushållens ränteavdrag och att införa amorteringskrav för dem. Finansinspektionen har haft förslag till krav om amorteringar på nya lån från och med 1 augusti 2015, men har den 23 april 2015 dragit tillbaka förslagen då finansinspektionen troligen inte har rätt att utfärda sådana krav. Då menar somliga att det är nödvändigt att försämra ränteavdragen. Statsminister Stefan Löfven och finansminister Magdalena

Andersson är med rätta emot detta då det på olämpligt sätt rubbar hushållens hushållsbudgetar, hushållen måste ha en rimligt bra stabilitet i reglerna som styr hushållens budgetar.

Amorteringskrav och minskade ränteavdrag minskar hushållens möjligheter att köpa saker och ting, det minskar konsumtionen, och bidrar till att inflationen inte ökar så som riksbankschefen vill. företagen kan inte höja priserna och inte investera så att arbetslösheten sjunker. Både amorteringskrav och försämrade ränteavdrag motverkar riksbankschefen önskemål om högre inflation.

Varken amorteringskrav eller sämre ränteavdrag i huvudregeln bör föreslås av regeringen.

Finansmarknadsministern (MP) tycks nu vilja införa amorteringskrav för bostadslån.
Det är en olämplig högerpolitik som gynnar dem med höga inkomster. Statsministern och finansministern bör som socialdemokrater övertyga finansmarknadsministern om att förslaget inte bör genomföras.

Amorteringskraven är en mycket svår belastning för dem med låga inkomster, de kan inte ha råd att köpa lägenheter. De lägen-- heter de inte köper blir tillgängliga för dem med högre inkomster, som har stora överskott i sina hushållsbudgetar och väl tål amorteringskraven. Kraven gynnar alltså de högre inkomsterna, vilket knappast kan vara en politik som passar socialdemokraternas ambitioner.

Tanken med statligt styrda amorteringskrav är felaktig, amorteringskraven är i första hand en fråga mellan banker och låntagare, inte något för staten att lägga sig i.

Varken amorteringskrav eller sämre ränteavdrag i huvudregeln bör föreslås av regeringen.

Somliga menar att hushåll som lånar pengar till bostäder riskerar att gå i konkurs och tvingas sälja sina hus. För att förhindra det vill de försämra för låntagarna så att de går omkull och tvingas sälja sina hus. Förstå logiken i det den som kan.

Amorteringskrav och försämring av ränteavdragets 30% drabbar alla med hus, bl a alla de som varit tvungna köpa bostad för att få någonstans att bo. isynnerhet yngre personer. De yngre nu kan ofta låna till bostad med hjälp av föräldrarnas medverkan och med hjälp av annat som gör att deras hushållsbudgetar är mycket känsliga för amorteringskrav och försämringar av ränteavdrag. De förslag om försämringar som förekommer drabbar bl a dem med låga inkomster.

Det finns en annan logik ifråga om försämringar.

Istället för att försämra för alla husägare kan man försämra för dem som har hus med ovanligt högt värde och ovanligt höga ränteavdrag, vanligen ägare med höga inkomster.

Enligt "Dags att deklarera" får man för underskott av kapital skatterduktion med 30% om underskottet är högst 100 000 kr. Om underskottet är större än 100 000 kr är skattereduktionen 30% av 100 000 plus 21% av den del av underskott som överstiger 100 000 kr (gäller inte ivesteringsavdrag).

Om man sänker underskottsgränsen 100 000 kr till 50 000 kr: skatterduktionen vid underskott 100 000 kr blir 15 000 kr för delen under 50 000 kr och 21 % för delen däröver, 10 500 kr, tillsammans reduktion 25 500 kr, dvs reduktionen minskar med 4 500 kr. Relativt litet. **Skattereduktionen för underskott 100 000 kr blir 25, 5% av underskottet.**

Om man dessutom sänker procentsatsen 21% till 11 % blir skattereduktionen för delen mellan 50 000 och 100 000 11% av 50 000= 5500 kr och skatterduktionerna tillsammans 15 000 + 5500= 20 500 kr. **Skatterduktionen för underskott 100 000 blir 20,5% av underskottet.** Kännbart.

Vid underskott över 100 000 kr blir skattereduktionen för delen över 100 00 kr: 11%.

Riksbankschefen menar att småhusägarna har för stora lån och vill att de ska minska lånen. Men det finns ingen bra förklaring till varför det är bra med låga lån.

Tvärtom: det är bra med höga lån så att folk kan skaffa sig bostad. Den nuvarande regeln om att lånen bör vara högst 85% av husvärden bör behållas.

Förslagen om amorteringar visar att bostadskostnaderna med amorteringsförslagen stiger med 51 000 kr per år för ett hus värt 3 miljoner kr (kan vara 2rok) och med lån 85% av värdet. Om årslönen är 300 000 kr= 25 000 kr per månad (ungefär mittlönen i Sverige) innebär ökningen 17 % av lönen.

Är lönen 20 000 kr per månad = 240 000 kr per år blir ökningen 21% av lönen. Vid löner under 22 000 kr per månad för ensam blir det underkott i hushållsbudgetarna.

Om amorteringsreglerna ska gälla bara nya lån kan det alltså bli 51 000 kr i skillnad per år mellan nya och gamla låntagare, vilket är en mycket besvärande (och oacceptabel) skillnad med hänsyn till levnadskostnader. och besvärande med hänsyn till rörligheten på bostadsmarknaden,

När hushållen med de nya lånen förlorar 51 000 kr på amorteringar måste de minska konsumtionen för att leva och staten förlorar säg 15% därav på momsinkomster = cirka 8000 kr per hushåll. De som lånar ut får cirka 2000 kr lägre räntor. Låntagarna får det bättre med att betala räntor på lånedelar som inte amorteras än att betala amorteringar.

Utan amorteringar får låntagarna möjlighet att fördela sina kostnader på ett sätt över tiden som de kan leva med.

Att införa de föreslagna amortringskraven är ett sätt att öka klassklyftorna och är därför inget som socialdemokraterna bör göra.

Observera artikeln i kaptel 2:
DN MÅNDAG 28 DECEMBER 2015:
“ Jakten på den perfekta kartan.
Nationalekonomin förtjänar verkligen kritik. Någon fulländad modell som passar i alla sammanhang kommer man dock aldrig att hitta.

Ända sedan slutet av 1800-talet, då nationalekonomin alltmer utnyttjade matematik och statistik och utvecklade vetenskapliga pretentioner, har dess utövare beskyllts för en rad synder. Anklagelserna – hybris, ingen hänsyn till sociala mål utöver inkomster, alltför stor tilltro till matematiska metoder och oförmåga att förutsäga viktiga ekonomiska skeenden som finanskriser – har i regel kommit utifrån eller från oliktänkande i professionens utkant..... “

Från http://wimnell.com/omr36-39zzzl.pdf (sid 63-73)

Något om skatte- och bidragshistoria.

Sid 27-29 i 36-39zz.pdf (20 maj 2013) Kompletterad 3 april 2015.

"Jag har noga följt riksdagens fördelningspolitik sedan 1964 och nästan varje år lämnat kommentarer och förslag. De nuvarande statsråden var 1964 i genomsnitt 13 år gamla.

Fram till den 20 april 1989 skrev jag 4920 sidor om skatte-och bidragssystem o d. Den 20 april 1989, som var SAPs hundraårsdag, började jag en ny serie som då började med sidan 1. Mina utredningar har vanligen gått till statsråd, i första hand statsministrar, finans- och skatte-, social-, och bostadsministrar, till ledarna för alla eller de största partierna inom eller utom regeringen, samt ibland till riksdagsutskott. Sedan jag börjat lägga in skatteutredningarna på min hemsida, http://wimnell.com , har den gamla sidnumreringen upphört. Sista sidnumret var 3557 den 8 april 2004.

Under mellankrigstiden och tiden närmast efter andra världskriget var en väsentlig del i hushållsstrukturen att av makar var den ene, vanligen mannen, förvärvsarbetande med inkomster till hushållet, och den andre, vanligen frun - hemmafrun, var hemma och skötte hemmet. Skattesystemet byggde på det och innehöll sambeskattning av makarna. Kvinnorna skulle bli gifta och försörjda. Ogifta kvinnor fick försörja sig själva. Sedan började fruarna ta arbete och systemet med sambeskattning började te sig alltför ålderdomligt.

Bl a med uppgiften att avskaffa sambeskattningen arbetade Allmän-na Skatteberedningen i början av 60-talet. Utredningens förslag var dåliga, det enda som kom ut av utredningen var momsen. Finansminister Gunnar Sträng (s) tillsatte Familjeskatteberedningen, som lämnade förslag som kan betecknas som svagsinta.

Gunnar Sträng utfomade på egen hand, med sina närmaste medhjälpare, 1970 års skattereform. I reformen avskaffades, huvudsakligen, sambeskattningen, men Sträng lyckades inte göra en reform som tillgodosåg kravet på skatt efter förmåga vilket hade varit möjligt. Ett led i reformen var en hemmamakeskattereduktion (april 2015: som jag föreslog Sträng), som till en del fyllde några krav om skatt efter förmåga. Denna skattereduktion smälte sedan bort med inflationen och togs såsmåningom bort helt. När den togs bort hade hushållsstrukturen förändrats så att det inte fanns många hemmafruar kvar.

Det har hela efterkrigstiden funnits sådana som klagat över höga marginalskatter. I skattepropositionen 1970 tog Sträng bort allt om marginalskatter, han menade, att det viktiga var skatterna och inte marginalskatterna. Efter reformen var visserligen skatteskalan vid höga inkomster böjd uppåt, men det fanns en komponent som gjorde, att kurvan blev nästan rak. De gamla marginalskattekverulanterna fortsatte dock att tala om att marginalskatterna ökade med stigande inkomst, trots att så inte var fallet.

Under 50-och 60-talen var bostadsbristen ett stort politiskt kapitel. (april 2015: Jag påpekade det för Erlander och han har sedan sagt att han ångrat den tidens bostadspolitik) Det s k miljonprogrammet under 60-talet och början av 70-talet gav en miljon nya bostäder, en fantastisk satsning. Efteråt har många klankat på bostäderna från programmet, men lägenheterna håller god standard. Brådskan att bygga bort bostadsbristen gjorde att det blev många stora flerbostadshus, som sedan ogillades av somliga. De som fick bostäder fick ändå någonstans att bo, vilket är en fördel. På senare tid har kommit propåer om att

stadslandskapen är för litet stadslika och att det behövs mer tät bebyggelse. När miljonprogrammet var utfört gick musten ur och det har sedan knappast funnits någon bostadspolitik med prisvärt engagemang. Efter miljonprogrammet följde småhusbyggande. Ingvar Carlsson var den förste bostadsministern (som inrättades på 70-talet. (april 2015: som sedan togs bort, men finns nu igen) och avskaffade paritetslånen som betalades av de boende och ersatte dem med räntebidrag som betalades av staten. Senare har gjorts försök att förbättra bostadsfinansieringssystemet.

I 1970 års skatterform fanns kvar den kapitalinkomstbeskattning som gjorde att det gick att tjäna stora pengar på ränteavdrag, eftersom skattelättnad av ränteavdrag följde förvärvsinkomstens marginalskatt. (april 2015: jag gav förslag om att ge kapitalinkomsskatten skattesats oberoenda av inkomstens storlek). 1982 års skatterform ändrades dessa avdragseffekter något. I 1990 års skattereform skildes kapitalinkomstskatten från skatt på andra inkomster, varigenom effekterna av ränteavdragen fick en bättre form.

Det har hänt mycket i skattesystemet sedan 1970. En tid minskades inkomstskatterna och i stället ökades arbetsgivaravgifterna. Senare har det gått i andra riktningen: arbetsgivaravgifter har minskats och istället har införts egenavgifter på inkomstsidan, och nu håller man på och reducerar egenavgifterna genom avdragsrätter.

Bostadsbidragen har ändrats många gånger sedan 1970 och sällan med goda resultat. Många av dem som i regeringarna sysslat med bostadsbidrag har blivit landshövdingar. Långa tider levde riksdagsmännen i tron att barnen i Sverige bara bestod av tvillingar, man buntade ihop barnen två och två och gav bostadsbidrag per par. För avtrappning av bostadsbidrag fanns länge två procensatser, den högsta 23 %, nu är det en på 20%. I mitten på 70-talet förlorade socialdemokraterna regeringsmakten till de borgerliga, som införde flerbarnstillägg. 1982 återtog socialdemokraterna makten.

I skattesystemet fanns mellan 1970 och 1990 mycket höga marginalskatter vid höga inkomster. Bostadsbidrag kunde utgå vid mycket höga inkomster i fall med många barn, och vid höga inkomster kunde summan av avtrappning och marginalskatt ligga nära 100 %. Hans Gustafsson var den bäste bostadsministern och på mitt förslag överförde han en del av bostadsbidragen till ej avtrappade flerbarnstillägg, vilket i några fall minskade de annars otrevliga höga summamarginaleffekterna.

Hans Gustafsson införde också, efter påpekanden från mig, bostadsbidrag för barnlösa med låga inkomster, dels ett s k ungdomsbostadsbidrag, dels ett bidrag för äldre icke-pensionärer med låga inkomster. Det senare bidraget har i ovist nit tagits bort i samband med nedragningarna under 90-talet, men bör återinföras enligt mina förslag.

I 1990 års skattereform sänktes marginalskatten mycket avsevärt för de högsta inkomsterna, reformatorerna räknade med “dynamiska effekter” som skulle göra så att staten ändå skulle få in tillräckligt med pengar för den förlust staten gjorde med de sänkta marginalskatterna. De dynamiska effekterna som verkligen uppstod skulle redovisas när de hade uppstått. Redovisningar har förekommit, men har smygits undan, det har nog inte uppstått så mycket dynamiska effekter man hoppats på, men det är inte heller lätt att räkna ut. Nu är det glömt att marginalskatterna sänktes rejält för höga inkomster och höginkomsttagare fortsätter med att kräva sänkta marginalskatter.

I samband med 1990 års skattereform ändrades bostadsbidragen för barnfamiljerna. Ändringarna av skatterna medförde behov av ändrade bobidrag, och barnfamiljerna kompenserades i bostadsbidragen, noga räknat kompenserades två gånger, men det var det nog inte många som förstod. En förändring var att tidigare fem kategorier barnantal minskades till tre: ett, två och tre+. Det finns numera inte många familjer med fyra eller fler barn.

En epokgörande och storartad förändring har inträtt med det nya systemet med maxtaxa på dagis. Det minskar marginaleffekten för berörda med ca 5%enheter. Märkligt är, att partier som vanligen brukar kräva sänkta marginalskatter, ogillat maxtaxan.

I 1970 års skattereform var skatteskalan inte indexreglerad och folkpartiledaren Bertil Ohlin, som vid den tiden var oppositionsledare, krävde många år enträget en indexreglering. Utan indexreglering och med inflation och högre löner fick staten in mer och mer i skatter, vilket Gunnar Sträng gillade. I ett TV-program kommenterade Ohlin detta och sa, att om han varit finansminister skulle han nog också gillat en skatteskala utan indexreglering. Nu är skalan indexreglerad genom koppling till basbelopp.

I de sista skälvande minuterna innan 1990 års skattereformproposition lades fast krävde LO och fick en förändring av grundavdraget på så sätt, att grundavdraget vid en viss låg inkomst ökades på med 25% (2004 20%) av ökande inkomst och sedan vid en viss inkomst litet över 100 000 sedan minskas med 10% av ökande inkomst. Detta gör, att en skatt längst ned på 32% minskades till 24% (2004 25,6%) i ett intervall och därefter ökas till 35,2% för att vid vissa höga inkomster gå ned till 32%, och över den s k brytpunkten öka till 52% och längst upp till 57%. Detta lär vara föga känt av den stora allmänheten. I de hjälpredor de skattskyldiga får från myndigheterna inför deklarationen finns inte detta nämnt, däremot finns tabeller med grundavdrag för olika inkomster, men det lär inte vara många som med ledning av tabellerna räknar ut vilka marginalskatterna är i olika inkomstlägen.

Jag har aldrig vågat föreslå politikerna att studera systemet med höjningar och sänkningar av grundavdraget, därför att jag fruktar att om de okunniga politikerna ger sig på det, och börjar ändra, blir det bara sämre.

Skatteskalan före 1970 och i 1970 års skattereform bestod av många skikt med allt högre skattesatser. Det stora antalet skattesatser gjorde skattesystemet onödigt otrevligt och komplicerat. Många år föreslog jag förenklingar av skalan till tre skikt. Mina förslag har burit frukt. I 1990 års skattereform var det i princip två skikt (bortsett från det buckliga grundavdraget), som åstadkoms av den procentuella kommunalskatten och av den kommunala plus den statliga procentuella skatten över den s k brytpunkten, ett begrepp jag införde för länge sedan. I slutet på 90-talet har det blivit ett skikt till allra överst där den statliga skatten ökar till 25%. Den gamla skalan med många skikt är nu bortglömd.

Ett stort fel med det nuvarande skattesystemet är att det inte fördelar efter bärkraft. Enligt min mening har man ingen kraft att betala skatt förrän man har inkomster över det som behövs för att leva med en rimlig lägsta levnadsstandard. År 2004 var de lägsta rimliga levnadskostnaderna för vuxna icke-pensionärer avrundat 108 000 kr per år för ensam och 162 000 kr per år för två makar/sambor. (2006 120 000 respektive 180 000) Makar/ sambor 150% av ensam. (2009 130/195) (2010 134/201) (2011 134/201 (2012 142/216) (2013 145/220)

Levnadsstandard beror av många förhållanden, men en viktig komponent är tillgången till pengar för det nödvändigaste. Det är dessa pengar som är av intresse när man ska konstruera ett skattesystem som fördelar efter bärkraft. Det ska redan nu sägas, att det idag, på grund av politiskt motstånd, torde vara nästan omöjligt att konstruera ett system som fördelar efter bärkraft, men man kan göra förbättringar i den riktningen.

Jag har mycket ägnat mig åt dem med låga inkomster eftersom politikerna intresserar sig så litet för dem. När det gäller icke-pensionärerna är barnlösa med låga inkomster missgynnade, för dem bör införas bostadsbidrag enligt mina förslag, som jag lämnat under många år.

Bostadsbidragen för barnfamiljerna har jag lämnat förslag om. TV-licensen är en dryg post för dem med låga inkomster, den är orättvis och missgynnar ensamstående. Licensen (avgiften) bör för hushållen ersättas med en kollektivlicens betald av staten. Jag har lämnat förslag om finansiering. “

Från omr 36-39zz sid 32 m m

Mer om skatter och bidrag.

Politikerna har under årens lopp då och då talat om att skatt ska utgå efter bärkraft och skattekraft och bidrag ska utgå efter behov. Men varken regeringen, riksdagen eller partierna har någonsin under de senaste femtio åren visat upp hushållsbudgetar som visar behov eller visat hur bärkraft hänger ihop med hushållsbudgetar.

Jag har nästan varje år under denna tid redovisat hushållsbudgetar och påpekat att inkomsterna vid låga inkomster inte räcker till hushållsbudgetarna och att skatter och bidrag bör bestämmas med hänsyn till det. Tyvärr har politikerna inte rätttat sig efter det, och fortfarande måste många med låga inkomster betala skatter trots att inkomsterna inte räcker till rimliga levnadskostnader.

Skattefördelningen bör ske efter bärkraft. Den bör ske med hänsyn till inkomst och med hänsyn till hushållsutgifter för rimliga behov.

Skattefördelningen har två dimensioner: Vertikal och horisontell fördelning.

Den vertikla fördelningen gäller fördelningen på personer med samma rimliga utgifter men med olika höga inkomster. Den horisontella fördelningen gäller fördelning på personer med olika rimliga utgifter men samma inkomster.

I den allmänna skattedebatten talas nästan bara om den vertikala fördelningen av skatterna - med hänsyn till inkomstens storlek.

Den vanligaste komplikationen i den horisontella fördelningen är förekomsten av barn. Oberoende av inkomstens storlek medför barn kostnader som det finns skäl att ta hänsyn till vid fördelningen av skatter och bidrag.

Eftersom vi har ett progressivt skattesystem som innebär att man procentuellt tar ut mer skatt vid högre inkomster än vid låga är det olämpligt att utforma hänsynen till barnkostnader som ett avdrag på inkomsten, det innebär att skattelättnad för barn blir större vid höga inkomster än vid låga. Därför sker hänsynen till barn genom barnbidrag som är lika stora oberoende av inkomstens storlek. Barnbidragen kan ses som en negativ skatt.

Före skattereformen 1970 sambeskattades makar. Det ville man komma ifrån och i reformen infördes särbeskattning, dvs makara beskattades var för sig efter sina inkomster. På den tiden var det vanligt att makar fördelade sina insatser så att mannen hade heltidsarbete med penninginkomster medan frun var hemma med barnen och stod vid spisen och tvättbaljan, utan penninginkomster, var hemmafru.

Vid övergång till särbeskattning uppstod problem för hemmafruarna. Mannen behövde kompensation för att han försörjde en hemmafru. Hemmafrun kunde inte spara in på hushållsutgifterna till de kostnader hon förorsakade mannen. Man införde då ett hemmamakeavdrag som var en horisontell fördelningsfaktor och lika stor vid alla inkomster. Hade man utformat det som ett avdrag på skatten skulle män med höga inkomster och större marginalskatter få större skattelättnader än de med låga inkomster.

När åren gick blev det färre hemmafruar och hemmamakeavdraget smälte i någon takt med det bort med inflationen. Till slut togs hemmamakeavdraget bort när hemmamakarna (hemmafruarna) var nära utrotade.

I början efter skattereformen 1970 hade man kvar bl a sättet att dra av för räntekostnader, avdrag gjordes med samma maginaleffekt som för inkomsten, dvs ju högre inkomst man hade och ju högre marginalskatt man hade desto mer tjänade man på ränteavdragen,

Direktören med hög lön och hög maginalskatt kunde få större skattelättnader av skuldränteavdragen än den lägst betalda i firman om man hade samma sorts hus att bo i och samma skuldräntor. Det var inte bra. I skatterformen 1982 rättades detta till något, men i reformen 1990 blev det klart att ränteavdragen blev samma vid olika inkomster. Man stannade då för 30% skatt på ränteinkomster och 30% skatteavdrag för skuldräntor. Hänsynen till räntorna hör till den horisontella fördelningen, räntorna har inget med inkomsterna att göra. Nu får direkören och springpojken vid inkomstbeskattningen samma hänsyn.

Bostadsbidragen hör till de horisontella fördelningshänsynen, men är också dimensionerade efter inkomstens storlek. För barnfamiljerna trappas de av med 20% av ökande inkomst.

Det borgerliga blocket vann valet 2006 med löften om skattesänkningar för låg- och medelinkomsttagare och åtgärder som skulle ge jobb åt arbetslösa och minska "utanförskapet". Det blev stora skattesänkningar för dem med höga inkomster och nedskärningar som mest drabbar dem med låga inkomster. Arbetslösheten är stor. De borgerliga har ställt i utsikt att de ska forsätta på samma sätt.

En central fråga, som alltid, är skatterna. Vem ska betala dem och vad ska de användas till. De som ska betala är individer, hushåll och företag och skatterna ska gå till saker som är till nytta för de kategorierna. Skatterna tas ut på skattebaser: skatter på arbetsinkomster, inkomster av företag, vinster och kapital, skatt på varor mm.

En högerfilosofi är att de som har höga arbetsinkomster inte arbetar om de inte får lägre skatter och högre bidrag och att de med låga inkomster inte arbetar om de får lägre skatter och högre bidrag.

Den borgerliga alliansen hatar bidrag och har satt ett annat namn på jobbskatteavdragen, nämligen avdrag, som är detsamma som bidrag. Jobbskatteavdragsbidragen är vid höga inkomster mycket stora.

Folkpartiet framför krav om att den s k värnskatten ska tas bort, annars vill ingen utbilda sig, och utbildat folk är nödvändigt i den globala konkurrensen. Kravet är nonsens. De som inte vill utbilda sig på grund av värnskatten har fel inställning till utbildning och om de avstår utbildning är det bara bra. Samhället bör undvika att släppa fram giriga personer till välbetalda platser där de bara tänker på att skaffa sig själva förmåner.

De som nu ihärdigt propagerar för lägre skatter för höginkomster borde istället intressera sig för dem med låga och de lägsta inkomsterna och kräva förbättringar för dem. Skattesänkningarna bör bedömas med hänsyn till levnadskostnaderna.

Levnadskostnaderna för en ensam förvärvsarbetande icke-pensionär är 2013 145 000 kr per år. Den som tjänar 15 000 kr per månad har efter skatt så att det går ungefär jämnt upp, d vs inget överskott i budgeten. Ensam som tjänar 60 000 kr per månad har sedan dessa levnadskostnader betalats ett överskott i hushållsudgeten på 324 000 kr, som kan användas till bilar, resor, dyrare bostad, lyxartiklar mm.

Motsvarande kostnader för makar/sambor är 2013 220 000 kr Om makarna har lika stora inkomster behöver de bara tjäna cirka 11 000 kr var per månad för att få ihop till kostnaderna. Tjänar de 60 000 kr var per månad har de 717 000 kr överskott sedan hushållskostnaderna betalats.

Ensam som tjänar 12 000 kr per månad skulle kunna betala levnadskostnaderna, men måste betala skatt så att det blir ett underskott i hushållsbudgeten på cirka 24 000 kr, och borde begära socialbidrag till skatten, vilket naturligtvis inte går för sig. Han eller hon tjänar alltså till sin försörjning men måste sänka sin levnadsstandard cirka 17 % på grund av skatten.

Krav om att avskaffa värnskatten visar på synnerligen olämplig oförmåga. Ingen i riksdagen har de senaste 40 åren visat intresse för att på lämpligt sätt avväga skatterna efter levnadskostnaderna.

Skattereformen 1970 föregicks av många skatteutredningar. I en utredning stod att det inte gick att hitta ett belopp för levnadskostnader som kunde ligga till grund för skattefördeningar. Det var mycket dumt skrivet. Redan då fanns socialbidragsbelopp att utgå från. Nu är dessa belopp tydligare och grundar sig på bantade belopp i konsumentverkets budgetar.

Bostadskostnader är inte med i de beloppen utan bedöms från fall till fall. Emellertid finns statistik om svenska folkets bostadsstandard och statistik om bostadskostnader. En lägsta rimlig levnadskostnad kan beräknas från konsumentverkets budgetar och från statistik om hyror i hyreslägenheter i riket eftersom sådana lägenheter är de enda som är aktuella vid de lägsta inkomsterna. Det är tillräckligt många hyresboende för att det ska duga som grund. Statistiken för andra boendefor-

mer ger skäl för att det är lämpligt. När det gäller bostadsstandard ger statistik och utrymmesnormer från Boverket skäl räkna med 2rok för ensam och 3rok för makar/sambor.

Enligt detta blir de lägsta rimliga levnadskostnaderna 2013 för förvärvsarbetande icke-pensionärer: ensam 145 000 kr och för makar/sambor 220 000. Makarnas belopp blir nära precis 150% av beloppet för ensam, och så har det varit sedan 1970. För pensionärer blir det något annorlunda.

Ett problem när man ska avväga inkomstskatterna vid de lägsta inkomsterna är att det per person är dyrare levnadskostnader för en ensam än för makar/sambor. Sambeskattningen togs bort i skattereformen 1970 och man kan inte få en lämplig skattefördelning genom att höja grundavdraget, eftersom det bör vara lika per person. Om man sätter grundavdraget så att ensamma får lämplig skatt får makar för låg skatt och sätter man grundavdraget så att makar får lämplig skatt får ensamma för hög skatt. Det är därför lämpligt att lösa det problemet med bostadsbidrag som kan formas så att man får en bättre fördelning vid låga inkomster. Det är här fråga om horisontell fördelning där rimliga hushållskostnader är olika för ensamma och makar.
Som komplement till inkomstskattesystemet finns nu barnbidrag, flerbarnstillägg och bostadsbidrag för barnfamiljer som avses korrigera skattesystemets skevheter. För barnlösa ungdomar finns också bostadsbidrag och för barnlösa äldre låginkomster har funnits bostadbidrag, som dock tagits bort. Det är skäl att återinföra bostadsbidrag för barnlösa äldre icke-pensionärer.

Det är möjligt beräkna levnadskostnader för barnfamiljer, men det är mer komplicerat än för kategorierna vuxna ensamma och vuxna makar och man måste då också ta med barntillsynskostnader. Det är regeringens och riksdagens uppgift att följa barnkostnaderna och vartefter justera belopp för barnbidrag o d.

Tillsynskostnaderna är relativt stora för småbarn, men kostnaderna för mat och kläder mm är då relativt låga. För mellanbarn är tillsynskostnaderna lägre och för de största barnen inga alls, men ju äldre barnen blir desto högre blir kostnadena för mat och kläder etc.

Beräkningar av barnkostnader har gjorts i

Sven Wimnell 10+12 maj 2011+ 7 feb 2013: Barnfattigdom och annan fattigdom. http://wimnell.com/omr36-39zm.pdf

Det är tidsödande att göra sådana beräkningar, de måste göras för olika barnatal, olika åldrar på barnen, olika inkomstnivåer och för ensamma och makar. Genomsnittskostnaden var 2011 inklusive bostadskostnader omkring 38 000 kr per barn och år, Partierna borde redovisa sådant men tycks sakna både förmåga och intresse för det.
I detta sammanhang är det lämpligt påpeka TV-avgiftens inverkan. Den är orättvis och missgynnar ensamma. Den bör avskaffas för hushållen och ersättas med en kollektivavgift för hushållen som betalas av riksdagen och som kan bindas till folkmängdens utveckling om riksdagen inte förmår fortsätta att avgöra hur mycket som ska läggas på TV. Avgiften är nu drygt 2000 kr per år och är en stor belastning vid låga inkomster. TV har haft en löjlig patrull som åkt omkring och sjungit för sådana som betalar avgiften samtidigt som man påstår att SVT är fri television. Avskaffa snarast TV-avgiften som är att se som en skatt. De pengar som behövs för det kan tas från Jobbskatteavdragen enligt förslag.

Pensionärer med låga inkomster: Det nya systemt med garantipensioner ger det omöjligt att kontrollera om pensionerna som utbetalas är riktiga. Reglerna för bostadstilläggen är orimliga och bör ändras på flera punkter. Det gäller bland annat reglerna för hur kapitalförekomst ska påverka.

Fastighetsskatter och förmögenhetsskatter.

Kd-ledaren Göran Hägglund gjorde en stor insats för att förbättra fastighetsbeskattningen. En stor del av befolkningen äger småhus och för dem har fastighetsskatten många år varit en pina. Skatten har byggt på fastighetstaxeringarna, som bygger på uppmätta marknadspriser för fastigheter i omvärlden. Skatterna har byggt på fiktiva inkomster på husen, inkomster som i verkligheten inte funnits. Husägarna har inte haft inkomster av husen som kunnat användas till fastighetsskatten.

Det gamla systemet har fått en bättre efterföljare. För reavinstskatten finns förmånliga regler om uppskov som kostar mycket pengar för staten, regler som kanske är alltför förmånliga.

Fastighetsskatten, förmögenhetsskatten, arvs- och gåvoskatterna bör ej återinföras. Statliga inkomstskatten bör ej tas bort.

Fastighetsskatterna och förmögenhetsskatterna är ett elände därför att fastigheter och förmögenheter för många inte alltid inbringar pengar som räcker till skatterna. Arvs- och gåvoskatter ger upphov till onödigt manipulerande.

Den mest rättvisa skatten är skatten på förvärvsinkomster som handlar om pengar man disponerar och är mer kontrollerbara än de andra skatterna.

Om förmögenheter: det finns olika slags förmögenheter, man kan ha ett hus eller pengar på banken, men en viktig typ av förmögenhet är den förmåga man har genom kunskaper och erfarenheter. Denna förmögenhet beskattas inte, man beskattar avkastningen av kunnandet, dvs inkomster man har av kunnandet, avkastningen av kunnandet. Samma bör gälla för de materiella förmögenheterna, man beskattar avkastningen.

De svenska politiska partierna har aldrig förstått sig på problemen med fördelningen av inkomstskatterna, isynnerhet för de lägsta inkomsterna där de olika hushållkostnaderna, mest på grund av bostadskostnaderna, för ensamma och makar/sambor spelar stor roll.

För pensionärerer och barnfamiljer görs en sorts anpassning genom bostadstillägg vid låga inkomster. Samma sorts anpassning borde ske för icke-pensionärer utan barn, för dem borde införas lämpliga bostadstillägg. Sådana tillägg har funnits en tid men tagits bort.

Genom jobbskatteavdragen har skattefördelningen ytterligare försämrats.

Man bör observera, att makar/sambor (utan barn) vanligen klarar sig bra om båda har inkomster. Ensamstående är missgynnade i skattesystemet eftersom de ensamma ska betala hela levnadsstandarden. Om man sänker skatterna så att ensamma klarar sig vid låga inkomster kommer makar/sambor att bli överkompenserade. Man kan klara detta problem bara med hjälp av lämpligt utformade bostadsbidrag.

Under de senaste 40 åren har man i riksdagen inte kunnat få syn på någon vettig sammanhängande framställning om skatte- och bidragsfördelningsproblem. Varken de rödgröna eller de borgerliga partierna har gjort någon redovisning om levnadskostnaderna och satt skatter och bidrag i relation till det. Skattelättnaderna: bör bedömas med hänsyn till levnadskostnaderna.

Erik Åsbrink föreslår " kraftigt höja grundavdrag så att även låginkomsttagarna skulle få en skattesänkning." Det är ett okunnigt förslag. Höjer man grundavdragen sänker man visserligen skatten för låginkomster, men också för dem med höga inkomster, och då försämrar

man skattefördelningen. Om man höjer grundavdragen för att låginkomster ska få lägre skatt måste man höja marginalskatten för låginkomster så att de högre inkomsterna inte får sänkt skatt.

Problemet med låginkomsterna löses bäst med bostadsbidrag.
Erik Åsbrink skriver också: " Enligt en samstämmig uppfattning bland ekonomer är fastighetsskatten en av de bästa (eller minst skadliga) skatterna. " Ja, enligt ekonomerna kanske, men ekonomena har vanligen dåliga uppfattningar, eller inga alls, om fördelningsproblem.

Hela världens finanssystem är förstörda av ekonomerna....

I den nyss nämnda utredningen om barnfattigdomen har diskuterats förändringar av jobbskatteavdragen, men något förslag har inte lämnats. Att förvärvsarbetande har extrakostnader kan man gå med på,men inte så stora som motiverar nuvarande jobbskatteavdrag och framför allt inte avdrag som stiger med inkomsten.

Det lär knappast finnas någon som direkt kan förstå jobbskatteavdragens konsekvenser vid läsandet av skatteverkets beskrivningar

Konsekvenserna kan man enklast få uppfattningar om genom att se på skatteverkets tabeller för preliminärskatter, där skatteverket säkert räknat rätt. De tabellerna har använts för att beräkna hushållens över- och underskott i hushållsbudgetarna.

Över- och underskott finns redovisade för 2006 och för flera av de senaste åren. Jämför man år 2006 och 2013 finner man att låginkomster fått mycket betydande försämringar och höginkomster mycket betydande förbättringar, något som borde få socialdemokraterna upprörda.

Förbättringar för låginkomster har föreslagits genom införande av bostadsbidrag för barnlösa i förvärvsarbetande åldrar och genom att slopa den nuvarande TV-avgiften och istället minska jobbskatteavdragen med 100 kr per månad utom för låga inkomster och pensionärer.

Se mer om detta på sidorna 312-369 i
Sven Wimnell 1 mars 2013: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen? Med ett klassifikationssystem för verksamheter som förändrar världen.
http://wimnell.com/omr36-39zs.pdf

Observera sidan 349:
"Pensionärerna med låga pensioner. Göran Persson genomförde svåra försämringar för pensionärer. Han gjorde inget för att ta bort försämringarna. Mona Sahlin gjorde heller ingenting i förbättrande syfte. De förlorade också valen.
Om dessa pensionärer finns mycket skrivet och ett sammandrag finns på sidorna 95-105 i Sven Wimnell 16 maj 2012: Politik i maj 2012 och socialdemokra-ternas möjligheter att vinna valet 2014.
http://wimnell.com/omr36-39zq.pdf " Sid 105: " Ingen i regeringen eller riksdagen har visat tillräckligt intresse för de lägsta inkomsterna. "

Tillägg om skatter.

Alliansregeringspartiernas rötter finns i den dominerande överklassen före första världskriget 1914-1918, del i den överklass nere i Europa som skapade kriget och skickade ut miljontals unga män att dö meningslöst när de ville ha en annan framtid.

Vad jag förstått byggdes det socialdemokratiska partiet först upp mest av arbetare som hade arbetsinkomster. Bland dem fanns ett hat mot sådana som inte kunde försörja sig - "inte göra rätt för sig". I sina berömda tal om solidaritet vände sig Per-Albin Hansson mest mot överklassen, men också mot sina egna.

Solidariteten mot de sämst ställda växte till sig. Andra världskrigets konekvenser för Sverige hjäpte nog till med det. Efter det kriget kom bl a barnbidrag, studiestöd, allmän sjukförsäkring m m.

Ekomiska skribenter som vill se världen i stort menar nu ofta att 1980 var en vändpunkt. Då började girigheten gripa kring sig och alla skulle tänka på sig själva och klara sig själva. Världen skulle bygga på konkurrens och marknadsprinciper, allt skulle privatiseras.

Folkparttiledaren menar nu att de som har låga inkomster är ansvarslösa. De som inte har arbetsinkomster men sjukersättningar ska hjälpas att få inkomster genom att man tar bort sjukersättningarna. Arbetslösa ska hjälpas till arbete genom att man tar bort arbetslöshetsersättningar. Den här synen bör brytas

De förslag till riksdagsbeslut som lämnats i det föregående behöver inte utredas i långa utredningar, de kan sättas igång direkt. Det som satsas på låginkomster går troligen direkt till konsumtion som leder till arbete för arbetslösa, som i sin tur konsumerar och betalar skatt så att pengarna kommer tillbaka till de offentliga kassorna.

Fastighetsskatten, förmögenhetsskatten, arvs- och gåvoskatterna bör ej återinföras. Statliga inkomstskatten bör ej tas bort.

Fastighetsskatter och förmögenhetsskatter är ett elände därför att fastigheter och förmögenheter för många inte alltid inbringar pengar som räcker till skatterna. Arvs- och gåvoskatter ger upphov till onödigt manipulerande.

Den mest rättvisa skatten är skatten på förvärvsinkomster som handlar om pengar man disponerar och är mer kontrollerbara än de andra skatterna.

Ränteavdrag och kapitalinkomstskatter bör ligga kvar på 30%

Om förmögenheter: det finns olika slags förmögenheter, man kan ha ett hus eller pengar på banken, men en viktig typ av förmögenhet är den förmåga man har genom kunskaper och erfarenheter. Denna förmögenhet beskattas inte, man beskattar avkastningen av kunnandet, dvs inkomster man har av kunnandet, avkastningen av kunnandet. Samma bör gälla för de materiella förmögenheterna, man beskattar avkastningen.

De svenska politiska partierna har aldrig förstått sig på problemen med fördelningen av inkomstskatterna, isynnerhet för de lägsta inkomsterna där de olika hushållkostnaderna, mest på grund av bostadskostnaderna, för ensamma och makar/sambor spelar stor roll.

För pensionärerer och barnfamiljer görs en sorts anpassning genom bostadstillägg vid låga inkomster. Samma sorts anpassning borde ske

för icke-pensionärer utan barn, för dem borde införas lämpliga bostadstillägg. Sådana tillägg har funnits en tid men tagits bort.

Genom jobbskatteavdragen har skattefördelningen ytterligare försämrats.

Man bör observera, att makar/sambor (utan barn) vanligen klarar sig bra om båda har inkomster. Ensamstående är missgynnade i skattesystemet eftersom de ensamma ska betala hela levnadsstandarden. Om man sänker skatterna så att ensamma klarar sig vid låga inkomster kommer makar/sambor att bli överkompenserade. Man kan klara detta problem bara med hjälp av lämpligt utformade bostadsbidrag.

Under de senaste 40 åren har man i riksdagen inte kunnat få syn på någon vettig sammanhängande framställning om skatte- och bidragsfördelningsproblem. Varken de rödgröna eller de borgerliga partierna har gjort någon redovisning om levnadskostnaderna och satt skatter och bidrag i relation till det. Skattelättnaderna: bör bedömas med hänsyn till levnadskostnaderna.

Nyligen har det tagit fart i det gamla förslaget om skatt på finansiella transaktioner. Det finns troligen ingen som kan konstruera och administrera en sådan skatt. De stora finansiärerna kommer att motarbeta och gå runt en sådan skatt och ta betalt för att hantera den så att det till slut blir konsumenterna som får betala skatten, hela adminstrationen och domstolarna som ska döma i brotten mot skatten.

Det finns många förslag om skatter på kapital av olika slag. Det bästa torde vara att helt avstå från alla skatter på kapital och inrikta sig på att ta skatt på avkastningarnna, att avskaffa de regler som gör det möjligt att hitta kryphål som kan minska kapitalinkomstskatterna.

En skatt på kapital kommer bara att till sist drabba de små kapitalisterna som vill spara för oförutsedda utgifter, eventell sjukdom och eventuell ålderdom. och som kanske drömmer om att få ihop kapital till en egen verksamhet.

Låt de stora kapitalisterna hålla på med sitt kapital, som de ibland använder för nyttiga saker. Men bolagsskatterna, som är ett slags kapitalinkomstskatt, tycks ha blivit för låga.

I det man bör göra ingår intresse och förbättringar för de lägsta inkomsterna och minskning av gapet mellan fövärvsarbetande och andra.

Vi har offentliga verksamheter och privata verksamheter för hushållen och för näringsverksamheter.

Socialdemokraternas fiender är inte näringsverksamheterna utan de andra partierna. Därför bör socialdemokraterna inte beskatta näringslivets kapital utan beskatta näringslivets kapitalinkomster. Till kapialinkomster hör vinster.

Alla verksamheter bör omges av lämpliga restriktioner som hindrar skador och leverans av onyttigheter. Näringslivet ska hålla god arbetsmiljö, goda löner och trygghet i anställning. Vinster bör beskattas, men att beskatta kapitalet lär inte ha mycket gott med sig, bara leda till onödigt krångel. När kapital säljs kan finns skäl att ta ut skatt, men då är ju kapitalet en vara.

Detta synsätt kan ge konflikter med v och kanske också mp, som kan tänkas vilja bekämpa ägandet. Kapitalisterna tenderar att missbruka sin makt, men det bör man komma till rätta med ge-

nom restriktioner på verksamheterna och det som levereras. Om företagarna slipper skatt på kapital kan de tåla restriktioner.

De svenska nationalekonomerna har varit och är föga intresserade av välfärdsfördelningen. Det de mest diskuterar är hur staten ska få in inkomster, och det är lätt att hitta på det om man inte tar hänsyn till välfärdproblem och välfärdsfördelning.

Det har nu på många håll gjorts förslag till ändring av systemet för inkomstskatterna, och det påstås ofta, att alla tycker att inkomstskattesystemet behöver ändras. Men de stora dragen i systemet är bra, det behövs ingen stor omläggning av systemet, det som kan behövas är justeringar av detaljer.

Det som främst är dåligt är jobbskatteavdraget, men vid alla justeringar måste man ta hänsyn till att man inte bör ändra för mycket och inte för snabbt därför att ändringar kan slå hårt på välfärdsfördelningen, isynnerhet vid låga inkomster. De som har höga inkomster och stora överskott i hushållsbudgetarna har stora marginaler som gör att de kan tåla ändringar.

När man sänkte momsen på mat var det ett misstag. Att nu höja den momsen är inte lätt, man måste då införa kompensationer som är svåra att beräkna.

Att införa nya amorteringskrav på lån till bostad drabbar sådana med låga inkomster, med följd att de inte kan ha en egen bostad. De med höga inkomster klarar sådant utan bekymmer.

Amorteringskrav och minskade ränteavdrag minskar rörligheten och förändrar finansmarknaden med oöverskådliga problem med svåra konsekvenser för isynnerhet låga inkomster.

DN LÖRDAG 7 JANUARI 2017

“ Konsten att följa Odysseus i kampen mot populismen

Vågen av populism över världen kräver en genomtänkt hållning om demokratierna ska bestå. Författaren Niklas Rådström finner en möjlig metod i Odysseus möte med Polyfemos: att vara Ingen.

Tre gånger under sina irrfärder ställer Odysseus samma fråga då han finner sig strandsatt vid för honom främmande kuster. Frågan han ställer lyder ungefär:

”Var har jag hamnat? Bor här vildar och illgärningsmän utan rätt och lagar eller gästfritt folk med ett sinne, som gudarna fruktar?”

Första gången han frågar sig detta är efter att naken spolats iland på fajakernas ö. Det förefaller vara ett harmoniskt samhälle där han blir mottagen som ärad gäst. Fajakerna framstår som öppna och vittberesta med nyfikenhet och bred kunskap om världen.

Andra gången han i dikten ställer frågan är när han berättar om hur han anländer till cyklopernas land. Polyfemos, den cyklop som spärrar in Odysseus och hans manskap i sin grotta för att äta upp dem, är inskränkt och självgod. Om skeppskonst visar sig han och hans gelikar vara okunniga och de har således inte sett något av världen. Likt själv-bespeglande narcissister tycks de i första hand endast se till sig själva, vakar sniket över sina rikedomar och projicerar sina egna brister på andra då de ser främlingar som potentiella stråtrövare och våldsmän.

Att döma av hur populismen har kommit att färga politiken under senare år är det hos cykloperna som våra samhällen riskerar att se sig strandsatta. Farage, Trump, Le Pen, Åkesson, Erdogan, Orban, Hofer, Wilders – nya namn tycks oavbrutet föras till deltagarlistan på den politiska dagordningen. Hur har det kommit sig att det är här vi lidit skeppsbrott?

Politiska kommentatorer hänvisar emellanåt till det åsiktsfönster som fått namn efter den amerikanske opinionsbildaren Joseph Overton. Med Overtonfönstret menas den utblick mot frågeställningar och ståndpunkter som alls är möjliga att föra upp på den politiska agendan. För att flytta det fönstret krävs varken bygglov eller genomtänkt byggnadsritning. Det räcker med en kraftig murbräcka – det är vad populismen förstått.

Det där fönstret kan slås upp mot vad som helst: platt skatt för alla och föreställningar som att nationell kulturidentitet hotas av ohämmad invandring eller att miljöproblem bara är propaganda iscensatt av främmande intressen. När väl fönstret är öppnat samlas intill tankesmedjan som slagit upp det först dess närstående medier, sedan delar av det politiska etablissemanget och så är det som syns utanför den uppslagna gluggen en tänkbar tanke att ta ställning till, hur grotesk än vyn ter sig.

För att förstå populismen måste man inse att den egentligen inte är en politisk ståndpunkt eller har en sammanhängande ideologisk världsuppfattning. Populismen är snarare ett språk som formaterar hur dess anhängare ser på och kommunicerar kring världen. Populismen är en tankefigur som menar sig se vanligt folk som en ädel och rättänkande massa som står enad över klassgränser och andra motsättningar. Mot denna ställs i populismens språk samhällets byråkrati och ekonomiska och politiska elit som en självtillräcklig och odemokratisk fiende. Populismen försöker, ofta med en enstaka fråga som vapen, mobilisera det ädla flertalet mot etablissemangets korrupta fåtal.

Det som ”skapar de förutsättningar som leder till populistisk extas”, skrev den politiske filosofen Ernesto Laclau, är ”en situation där en pluralitet av otillfredsställda krav samverkar med de institutionella systemens oförmåga att bemöta dem.” Med det kan man säga att också de påståenden som populismen för fram mycket väl kan ha en giltig problemställning och verkliga samhällsförhållanden i botten, även när slutsatserna är absurda och destruktiva. Vi kan påminna oss om att Oscar Wilde en gång påpekade att också dåliga dikter kommer ur äkta känslor.

Det finns ingen förutbestämd tanke om vilka som hör till ”oss här nere” och vilka som hör till ”dem där uppe”. Det kämpande flertalet kan såväl bestå av en slutkörd arbetarklass som en sönderstressad medelklass, marginaliserade småbrukare eller missförstådda trosbekännare. Det självtillräckliga fåtalet är storbankerna, medierna, statsförvaltningen eller de politiska partier av olika färg som populismen ser som en enda kameleontisk helhet.

Det viktiga för populismen är det vertikala perspektivet av ”vi här nere” och ”de där uppe”. Den horisontella politiska skalan av vänster och höger förlorar giltighet i den populistiska blicken. I det intalade underifrånperspektivet befinner sig samtliga politiska partier på samma punkt någonstans ovanför den vertikala skalans

nedre fäste. Det är därför Sverigedemokraterna kan framställa sig själva som det enda oppositionspartiet.

I en nyutkommen bok, ”The populist explosion”, går den amerikanske journalisten John B Judis igenom den våg av populistiska rörelser som vällt fram under senare år, såväl från höger som vänster. Den vänsterpopulism som kommit till uttryck i exempelvis Bernie Sanders kampanj och i södra Europa hos spanska Podemos, grekiska Syriza och den italienske komikern Beppo Grillos Femstjärnerörelse konstaterar Judis dock skiljer sig på en avgörande punkt från den högerpopulism som växt sig stark i norra och östra Europa.

Vänsterpopulismen ställer ett folkflertal mot en självtillräcklig ekonomisk elit, som när Ockupera Wall Street-rörelsen talar om flertalets 99 procent mot finanselitens 1 procent. Här kräver vänsterpopulismen en rättvisare ekonomisk fördelning och den gör det egentligen utan vänsterns traditionella klassperspektiv och radikala kritik av kapitalismen. Det är snarare en närmast romantisk tankefigur där de giriga ställs mot de utsugna och i den ligger kanske fröet till en ny vänster som frigjort sig från sitt totalitaristiska arv.

Högerpopulismen däremot för in ytterligare ett moment då den anklagar eliten för samröre och slapphet mot en föränderlig tredje grupp. Denna kan bestå av invandrare, färgade, terrorister, media, bidragstagare och utländska investerare sammanfösta i en syndabocksroll som den populistiska demagogin ger stundtals demoniska proportioner. Även om högerpopulismen saknar flera av fascismens klassiska drag är den härvidlag dess nära syskon.

T S Eliot lade en gång fram tanken om ”det objektiva korrelatet” som ett sätt att i en bild, en situation eller kedja av händelser blotta och dela en identifierbar och allmängiltig känsla och närvaro. Eliot talar naturligtvis om en litterär metod, men den amerikanske historikern Garry Wills menar att just detta har Trump och den populistiska demagogin överfört till politikens språk och lärt sig att bemästra till fulländning. I den högerpopulistiska retoriken kan kritiken av etablissemanget genom syndabokstänkandet komma att representera vad som helst och blir då som en projektionsduk för anhängarnas eget hat och frustration.

Det gör att högerpopulismens sympatisörer också kan vara blinda för hur nära deras ledare ibland står det etablissemang de säger sig kritisera och utmana. Den rörelse som resulterat i Brexit startades redan 1994 av mångmiljonären James Goldsmith och att Donald Trump har mycket litet gemensamt med alla de av sina väljare som ser sig som marginaliserade och förlorare i en globaliserad samtid är uppenbart.

Högerpopulismen är som Polyfemos grotta där endast självtillräcklighet och egenintresse härskar och där varje intryck utifrån enögt ses med misstänksamhet och förakt. Till sist, när cyklopen slukat alla andra i det kannibalistiska frosseriet, ekar där tomt och ensamt.

Tredje gången som Odysseus ställer sin fråga är då han återkommit till sin hemö. Han har sovande burits iland under natten och vaknar på en av Ithakas stränder. Han frågar sig då om det samhälle han återvän-der till är det samma som det han tjugo år tidigare lämnade för att strida vid Troja eller om det tagits över av ”vildar och illgärningsmän, utan regler och lagar”?

På många sätt är det den fråga varje medborgare i ett öppet och dynamiskt demokratiskt samhälle dagligen vaknar upp till. Har vårt eget engagemang och de institutioner vi skapat styrka nog att stå emot de krafter som i jakten på makt, bekräftelse och ekonomisk vinning försöker göra vårt gemensamma till sin enskilda egendom?

Å ena sidan kan populismen ge uttryck för otillfredsställda behov som samhällets institutioner inte förmått möta. Därvidlag kan populismen stå för något berättigat då det att kunna identifiera de brister och behov som är grundade i människors dagliga liv är avgörande för politikens legitimitet.

Å andra sidan tenderar populismen att undandra sig ansvar och den sortens lösningar som tar hänsyn till medborgarnas olikhet vilket är centralt i det demokratiska livet. Demokratins grund ligger inte i att vi är lika varandra, utan i det faktum att vi är olika men bebor en värld som vi tillsammans har ansvar för. Demokratins främsta uppgift är att skapa institutioner som förmår härbärgera alla våra passioner, övertygelser och motsättningar och rikta dem mot gemensamma mål. I sitt tunnelseende är det något som populismen aldrig kan förmå.

Populismen är inte en ståndpunkt som går att ställa mot andra. Popu-lismen saknar ståndpunkt. Den är inte ens en hållning. Snarare är populismen ett slags systematisk hållningslöshet, som vi nu ser styras upp i en organiserad hållningslöshet. Populismen kan förmå sig att påstå nästan vad som helst så länge det uttrycks i dess språk och inom dess tankefigur. Ibland får vi höra att ”man måste ta debatten” med de populistiska demagogerna. Det finns all anledning att sätta mycket stor tilltro till samtalets möjlighet och dynamik, men populismen går inte att möta i ett normalt meningsutbyte. Populismen är skamlös. Den kan ljuga dig rakt upp i ansiktet utan att vika med blicken.

Så hur ska vi egentligen handskas med den utmaning som de högerpopulistiska krafterna utgör? Kanske kan vi återvända till Odysseus i Polyfemos grotta för ett svar. Cyklopen har spärrat in Odysseus och hans kamrater i sin grotta för att sluka dem en efter en till kvällsvard. Den saga som utgör flykten ur grottan hör till den homeriska diktens mest kända.

När cyklopen frågar efter Odysseus namn svarar Odysseus att han ska säga vad man kallar honom om han får en gåva i utbyte. Sedan Polyfemos lovat detta säger Odysseus med en ordlek på sitt grekiska namn att han heter Ingen. Då svarar cyklopen att hans gengåva blir att den sista av de fångna som han äter upp blir Ingen.

De flesta vet hur historien slutar. Odysseus super ner cyklopen till medvetslöshet och sticker därefter ut hans enda öga. När Polyfemos ropar på hjälp och hans grannar kommer rusande vrålar han att Ingen försöker med list att mörda honom. Hans grannar lämnar honom då ensam, övertygad om att han blivit galen.

Att vara Ingen för populismen är kanske just den rätta strategin för att inte förbli fånge i dess tomt ekande grotta. Populismen lever av vår blick och vår nyfikenhet. Debatter fyllda av skamlösa utbrott, men dränerade på substans, virvlar av skandaler, ryktesspridning och twitterflöden – allt det är förföriskt inte bara trots, utan kanske just genom sin meningslöshet och idioti. Men vi tenderar alla att dras in i

dess förnedrande malström medan det allvar och den klartänkthet slumrar som verkligheten kräver av oss.

Hur ironiskt distanserade vi än förhåller oss och hur övertygade om det omöjliga i den populistiska agendan vi än är, så blir Brexit den förda politiken och Donald Trump installeras som president. Och det har inte bara skett därför att populismens språk lockar somliga i sin förenkling, utan också därför att vi alla lyssnat och gjort oss till Någon i dess blick. Odysseus visste kanske bättre när han i Polyfemos grotta sade sig vara Ingen.

För att bli Ingen gentemot de populistiska krafterna krävs att vi tar politiken och allas vårt ansvar för den på allvar och inte minst att dialogen mellan de folkvalda och deras uppdragsgivare resulterar i strukturer och institutioner som inkluderar hela samhället i all dess mångfald och potential. Sedan kan vi kanske lämna populismen med sitt enda öga utstucket att i självömkan tyna bort i sin egentligen mycket ensliga och tragiska grotta.

Niklas Rådström “

DN FREDAG 30 DECEMBER 2016

“ De ökade klyftorna i samhället oroar finansministern

De växande klyftorna ökar risken för att landet dras isär och riskerar att leda till att människor protesterar via röstsedlarna, enligt finansminister Magdalena Andersson. – Kartan håller på att ritas om mitt framför ögonen på oss. Vi lever i ett väldigt politiskt dynamiskt skede, säger hon.

Två frågor har dominerat den politiska agendan under 2016: De oväntade valresultaten i USA och i britternas folkomröstning om EU-medlemskapet, samt hanteringen av den stora flyktingströmmen som kom till Sverige förra hösten.

För finansminister Magdalena Andersson hänger de bägge frågorna intimt ihop. Om inte de nyanlända får jobb riskerar den stora flyktinginvandringen att leda till växande klyftor i samhället. Då ökar också risken för växande missnöje bland medborgarna såsom i USA och Storbritannien.

– När en stor grupp människor inte har upplevt någon välståndsförbättring under en lång period, samtidigt som man ser att några har fått det väldigt mycket bättre. Det är klart att det kan leda fram till att man vill se något helt annat.

Magdalena Anderssons slutsats är att ökad ojämlikhet leder till att människor protesterar via röstsedlarna. Hon betonar samtidigt att både IMF och OECD har börjat understryka att länders regeringar måste föra en politik för inkluderande tillväxt, där många fler får ta del:

– Det är något som vi måste diskutera också här. Med den politiska utveckling som vi ser i Storbritannien och USA, tycker jag att de rikaste procenten även i Sverige borde oroa sig för de ökade klyftorna. I länder som dras isär, riskerar man att få politiska rörelser som vill backa snarare än gå framåt.

Hon betonar att Sverige inte är vaccinerat mot den här sortens reaktioner. Finansdepartementet ska nu närmare följa utvecklingen med hjälp av en särskild måttstock, den så kallade Gini-koefficienten, som visar löneskillnaderna i samhället.

Vilka konkreta förslag som kommer att läggas är dock höljt i dunkel. Magdalena Andersson pratar gärna om vad regeringen redan gjort, som sänkt pensionärsskatt, höjda bostadstillägg och höjt underhållsstöd för ensamstående. Hon antyder att skatteskillnaden mellan pension och lön ska avskaffas och att vallöftet om höjt barnbidrag ska infrias men vill i övrigt inte gå in på vilka planer regeringen har.

– Men det är klart att en socialdemokratiskt ledd regering med hjälp av Miljöpartiet vill förbättra för dem som har små marginaler, säger Magdalena Andersson.

I hennes strävan att minska klyftorna kommer förmågan att få in de nyanlända på arbetsmarknaden att bli avgörande. Hon hoppas att regeringens åtgärder ska ge effekt, men anser att det kommer att krävas mer. Några ytterligare statsbidrag, utöver redan utlovade tio miljarder kronor, ska dock kommunerna inte räkna med.

– Kommunerna behöver också göra sitt jobb. Nu finns extratjänster i välfärden och traineejobb som är två olika sätt att se till att de nyanlända kommer in på arbetsmarknaden. Det är viktigt att kommunerna tar den möjligheten.

Att fler människor måste komma i arbete är Magdalena Anderssons lösning på hur välfärden ska finansieras. Ny bankskatt och flygskatt kommer att bidra, men andra skatte-höjningar finns inte på hennes agenda.

– Den svenska modellen bygger på att man arbetar och betalar sin skatt. Vi kan inte finansiera välfärden utan att alla som kan bidra också gör det, säger Magdalena Andersson.

– Därför kommer regeringen att behöva jobba mer med hur människor snabbare ska kunna komma i arbete. Det tar för lång tid i dag och det är inte acceptabelt, tillägger hon.

Genom migrationsöverenskommelsen mellan regeringen och de fyra allianspartierna förra hösten infördes en tillfällig lag som försvårar för flyktingar att få uppehållstillstånd. Lagen slutar gälla om ungefär ett och ett halvt år. Men redan nu pågår en livlig debatt om huruvida Sverige kan gå tillbaka till den mer generösa flyktingpolitik som rådde före hösten 2015.

Magdalena Andersson vill i dagsläget inte spekulera om vad som ska ske:

– Det har hänt otroligt mycket, så jag tror att man ska vara litet försiktig med att alltför tvärsäkert uttala sig. Men en sak är helt tydlig: den situation som vi hade förra hösten, dit ska vi aldrig tillbaka. ”Öppna era hjärtan” visade sig inte vara en hållbar politik, framhåller hon – med passning till förre statsministern Fredrik Reinfeldt.

Frågan är också varifrån mer pengar till välfärden skulle tas. Kommer skatterna att höjas?

– Vi vill se någon form av bankskatt och har för avsikt att införa en flygskatt, förklarar Magdalena Andersson.

Enligt henne är andra skattehöjningar inte aktuella. Hon anser att förra regeringen gjorde ett historiskt misstag när fastighetsskatten slopades och man inte samtidigt minskade ränteavdragen. Nu är det betydligt svårare att göra en förändring som griper rakt in i hushållsekonomin.

Sådana planer finns inte hos regeringen, men i längden kan den heta bostadsmarknaden och hushållens stigande skuldsättning ändå tvinga fram åtgärder.

– Ingen seriös politiker kan utesluta att det kan komma ett läge där vi behöver göra något åt ränte-avdragen. Men om det skulle ske, så måste det vara med stor omsorg om hushållens ekonomi.

Regeringen har tidigare kommit överens med alliansspartierna om ett amorteringskrav som ska dämpa skuldsättningen. Nu inväntar man effekterna.

– Men det går inte att utesluta att det krävs ytterligare åtgärder, säger finansministern.

Hans Olsson hans.olsson@dn.se
Johan Schück johan.schuck@dn.se”

“**Fakta. Ginikoefficienten**
Ofta använd som mått på fördelningen av inkomster eller förmögenheter. Ginikoefficientens skala går från 0 till 1, där den allra lägsta nivån betyder att alla individer har lika mycket och den allra högsta nivån innebär att en enda individ har allt. I praktiken hamnar alla länder någonstans däremellan.

I fråga om disponibla inkomster ligger Sverige på en Ginikoefficient mellan 0,26 och 0,27, enligt finansdepartementet. Det är högre än i början av 2000-talet, men Sverige hör ändå till de OECD-länder som har en relativt jämn inkomstfördelning.

Fakta. Magdalena Andersson

Född: Den 23 januari 1967 i Uppsala.

Familj: Gift med professor Richard Friberg. Två barn. Bosatt i Nacka.

Karriär i korthet: Civilekonom 1992, därefter doktorand vid Handelshögskolan i Stockholm. Från 1996 och tio år framåt politisk tjänsteman i regeringskansliet, på slutet statssekreterare på finansdepartementet. 2007–2009 rådgivare åt Mona Sahlin, därefter överdirektör på Skatteverket. Från februari 2012 socialdemokratisk finansministerkandidat. Finansminister sedan oktober 2014.

Gjort under 2016: Har fått prioritera mottagandet av flyktingar. Ledde bostadssamtal mellan regeringen och alliansspartierna, men nådde inte resultat. Lyckades däremot göra upp med alliansen om ändrat överskottsmål för de offentliga finanserna. Lade fram statsbudget med nytt stöd på 10 miljarder kronor till kommuner och landsting. Såg till att minska rotavdraget och sänka taket för rutavdraget, samt ta bort jobbskatteavdraget för höga inkomster.

Planer inför 2017: Räknar med starkare arbetsmarknad och offentliga finanser under nästa år, tänker komma med förslag som stöder den utvecklingen. Vill lägga fram förslag om bankskatt och flygskatt, men däremot inte höja andra skatter. Ska lyfta fram jämlikhetsfrågorna och låta finansdepartementet noggrant följa hur det går med fördelningen av inkomster. Avvaktar annars med konkreta förslag till den ekonomiska vårpropositionen i april och budgetförslaget i september. “

DN FREDAG 30 DECEMBER 2016

”Regeringen måste lämna den borgerliga tvångströjan” (V)

“ De rika drar ifrån. Många föräldrar har inte råd med ny vinterjacka till barnen och många äldre tvingas leva på en för låg pension. Sverige har blivit ett land med stora klyftor. Regeringen har inte velat göra något åt det här, men vi kommer att arbeta enträget för att minska orättvisorna, skriver partiledaren Jonas Sjöstedt (V) och Ulla Andersson (V).

Sveriges ekonomi går bra, men det är långt ifrån alla som får ta del av det. Under lång tid har klyftorna ökat. Trots det är den här regeringen inte beredd att vidta de åtgärder som krävs för att på allvar minska orättvisorna och få ett samhälle som fungerar bättre för alla.

I vårt land ska människor känna sig del-aktiga. Vi ska leva i ett samhälle där vi tar tillvara på varandra och där vi kan lita på att vi får det stöd och den service vi behöver för att kunna leva fria liv under anständiga villkor. Vi vill att alla människor i Sverige ska kunna vara stolta över att leva i ett land byggt på solidaritet och jämlikhet.

Där är vi inte i dag. Även om det är mycket som går bra i Sverige, är vi inte i ett läge där vi har en ekonomisk politik för alla. Vi har ett skatte-system som är riggat för de rika. Det har aldrig funnits fler svenska miljardärer än i dag och de är dessutom rikare än någonsin. Samtidigt är det många, många pensionärer som tvingas leva på en för låg pension. Alldeles för många föräldrar har inte råd med någon ny vinterjacka till barnen trots att den gamla är för liten. Sverige har blivit ett land med stora klyftor. Ett land där de rikaste drar ifrån oss andra.

Det är ett allvarligt problem. Jämlikhet har ett egenvärde. Det skapar ett stabilare samhälle med färre problem. Det finns decennier av forskning och fakta som visar det väldigt tydligt: ekonomisk jämlikhet påverkar sammanhållningen i samhället, tilltron till demokratin, hälsa, kriminalitet. Så utvecklingen med min-skad jämlikhet är oroande. Ökade inkomstskillnader verkar även generellt leda till lägre ekonomisk tillväxt, till exempel för att det leder till att personer med lägre inkomster underinvesterar i utbildning. Den borgerliga teorin om att rika människor investerar i sådant som i längden är bra för alla har däremot inte så mycket täckning i verkligheten. Snarare ser vi hur ökad ojämlikhet och för lite skatteinbetalningar från dem som har mest, leder till att samhällets infrastruktur inte utvecklas så bra som den borde.

En majoritet av befolkningen ser också negativt på att klyftorna ökar. Trots det så ligger inte Sverige långt efter USA när det gäller den översta tiondelens andel av den samlade förmögenheten. LO:s färska rapport ”Den ekonomiska ojämlikheten” visar hur ojämlikheten ser ut och vilka konsekvenser det får. LO har bestämt sig för att ta sig an ojämlikheten. Det välkomnar vi.

Under de senaste 30 åren har de som har allra störst inkomster dragit ifrån resten av befolkningen. Detta verkar främst bero på att kapitalinkomsterna blivit större och mer koncentrerade till den rikaste delen av befolkningen. De flesta löntagare får förlita sig på just sin lön (eller ersättningar baserade på tidigare lön) medan de rika har både lön och ägande som ger dem ytterligare inkomster. Det handlar om sådant som utdelningar, ränta, kapitalvinster, hyra och avkastning från annat ägande. Inkomstfördelningen avgör i hög grad vad Sverige kommer att producera och konsumera. Det påverkar därför oss alla och vår gemensamma utveckling och framtid. Därför finns det några områden där vi ser att ordentliga steg måste tas.

Bostäderna
I dag gynnas den som äger sin bostad på en rad olika sätt. I praktiken kan man säga att den som bor i hyresrätt är med och betalar för ägda villor och bostadsrätter. Det måste bli ett slut på att boende i Danderyd och Lidingö gör enorma ränteavdrag på sina stora villor och samtidigt lyfter ytterligare avdrag för nykaklade kök, byte av bubbelbadkar och gräsklippning. Hyresgästerna drabbas samtidigt av dyra lyxrenoveringar och högre hyror.

Tryggheten
Under en lång rad år har den ekonomiska tryggheten minskat genom att den som behöver våra försäkringssystem har fått allt lägre ersättning jämfört med utvecklingen av priser och löner. Den som blir sjuk eller arbetslös halkar också efter eftersom de inte fick ta del av jobbskatteavdragen som de borgliga partierna införde. Om man drabbas av sjukdom och inte kan arbeta, eller om man förlorar jobbet för att företaget man jobbar på flyttar verksamheten utomlands, då ska man inte också straffas med en högre skatt.

Välfärden
De fyra högerpartierna sänkte skatten med 140 miljarder under sin tid i regeringsställning. Därför har vi en välfärd som efter år av urholkning i dag på många sätt går på knäna. Ska vi kunna finansiera den välfärd som behövs för ett jämlikt och rättvist samhälle där medborgarna känner sig trygga behövs mer än fagra löften. Det kommer i längden inte att gå att bedriva en solidarisk politik med ett osolidariskt skattesystem. Det behövs finansiering i form av högre skatter för de som har allra mest.

Skattesystemet
I dag gynnas den som har egendomar och inkomster från annat än arbete. Det är helt skattefritt att ärva, att få gåvor och att äga dyra saker. Vi vill ha ett skattesystem som är bra för alla, inte bara de rikaste. Det måste också bli ett slut på att Electrolux och Volvo betalar mindre i bolagsskatt mätt i kronor än vad blomsterhandeln på hörnet gör. Alla avdragsmöjligheter i bolagsskatten har gjort att småföretagen bidrar mer till vårt samhälle än vad storföretagen gör. Så kan vi inte ha det.

Tyvärr har regeringen inte velat göra något åt det här på riktigt. Det putsas i kanterna och varje liten uns av förflyttning som innebär att de med högst inkomster ska få bidra något mer är en kamp i varje budgetförhandling. Regeringen har drivit på för att rut ska byggas ut. De rikastes ränteavdrag ska tillåtas vara hur stora som helst. Att ens tro att förmögenheter skulle kunna beskattas mer än i dag verkar inte finnas i tankevärlden. Men det kan väl ändå inte vara meningen att en socialdemokratiskt ledd regering ska anse att borgarna har bättre skattepolitiska värderingar än de själva – och att man ska låsa hela sin ekonomiska politik genom att acceptera den tvångströjan? Om man vill skapa jämlikhet och trygghet kan man helt enkelt inte låta ”lagt kort ligga”.

Det här är fullt realistiska målsättningar i ett rikt land som Sverige. Därför kommer vi enträget, i och mellan varje budgetförhandling med regeringen, göra vad vi kan för att utjämna inkomst- och förmögenhetsskillnader. Och därför hoppas vi att så många fler ska trycka på så att vi bryter ned det motstånd som finns hos regeringspartierna mot att beskatta kapital och höga inkomster. Det här landet kan så mycket bättre.

Jonas Sjöstedt, partiledare Vänsterpartiet
Ulla Andersson, ekonomisk politisk talesperson Vänsterpartiet “

Vänsterpartiet har tyvärr inte förstått skattesystemet och deras skatteförslag är inte bra.

Jonas Sjöstedt och Ulla Andersson i vänsterpartiet hör i riksdagen till de fltigaste när det gäller att försöka förbättra för de sämst ställda. Men de kan anses representera ordspråket “vilja men inte kunna” när det gäller skatter.

Skattereformen 1970 som införde särbeskattningen gynnade makar och sambor och missgynnade ensamstående. Skattereformen 1990 gynnar makar och sambor och missgynnar ensamstående De borgerliga partiernas regeringar gynnade makar och sambor ännu mer när de införde jobbskatteavdragen. Det ger för höga skatter isynnerhet vid låga inkomster.

Svenska folket vill ha särbeskattningen där intresset huvudsakligen gäller den vertikala fördelningen vid högre inkomster, men som omfattar några komponenter som gäller den horisonella fördelningen, barnbidrag och bostadsbidrag o d.

Barnbidrag och bostadsbidrag o d bör inte ses som bidrag utan som kompensation för skattesystemets dåliga utfall. Det går att konstruera ett system som är bättre med hänsyn till krav om skatt efter förmåga, men svenska folket vill inte ha det.

Uppgiften i skattesammanhang blir då att utforma kompensationerna väl, något som de politiska partierna alla år försummat. Västerpartiet borde ha intresserat sig för det, men inte förstått att skattesystemet är en kompromiss och inte ett fullfjädrat system. Hade vänsterpartiet förstått skattesystemet hade de för länge sedan infört bostadsbidrag för barnlösa med låga inkomster.

Sådant bidrag infördes av bostadsminister Hans Gustafsson (S), men han dog och bidraget togs bort.

Vänsterpartiets största skatteförslag nu tycks grunda sig mer på ett hat mot överklasser än intresse för att mildra de orimligt höga skatterrna vid de lägsta inkomsterna. De vill bl a införa förmögenhetsskatt och fastighetsskatt grundade på fiktiva inkomster från förmögenheter och fastigheter. Det går inte att fastställa värden på förmögnheter och fastigheter som ger ett rättvist uttag av skatter. Skatt bör tas ut på de verkliga avkastningarna. Man bör akta sig för vänsterpartiets förslag.

Det är skäl att påminna om att avskaffandet av arv- och gåvoskatterna skedde på rekommendation från vänsterpartiet.

Det nuvarande inkomstskattesystemet är enkelt och bra om man bortser från jobbskatteavdraget och brister i kompensationerna för de höga orimliga skatterna vid de lägsta inkomsterna.

Man måste ha klart för sig att systemet är en kompromiss som kräver kompensationer vid de lägsta inkomsterna. och de kompensationera bör inte ses som bidrag. Kompensationerna måste ta hänsyn till att ensamstående är missgynnade. Det gäller både pensionärer och icke-pensionärer. Ungdomsbostadsbidragen utgår från en låg levnadsstandard. Pensionsmyndigheten gör kompensationerna för pensionärer med de lägsta inkomsterna på ett sätt som deras tjänstemän inte kan klargöra. Socialförsäkringsministern borde förklara hur det går till och vilken levnadstandard de utgår från. Och ändra de orimliga reglerna för pensionärernas bostadstillägg.

De som har de lägsta inkomsterna kan till en del vara för lata, men i de flesta fallen kan man anta att de har låga inkomster på grund av olyckliga omständigheter, dålig utbildning och dålig arbetsförmedling om de inte har särskilda handikapp.

DN TISDAG 10 JANUARI 2017
Från TCO, Tjänstemännens centralorganisation.

”Så bör principerna för ett nytt skattesystem se ut” (TCO)

“ Nu behövs ett nytt skattesystem. Vi har i vårt nya skattepolitiska program involverat breda grupper i det svenska samhället, verksamma i såväl privat som offentlig sektor och gjort avvägningar som även de politiska partierna skulle behöva göra. Låt vårt program vara utgångspunkt för en diskussion, skriver Eva Nordmark, ordförande TCO.

Sverige står inför många stora utmaningar. Digitalisering och automatisering tillsammans med demografiska förändringar som en ökad medellivslängd påverkar framtidsutsikterna. Med rätt förutsättningar kan det innebära stora samhällsvinster. Men vårt skattesystem är omodernt och riskerar att påverka konkurrenskraft, sysselsättning och välfärd negativt. Det är därför dags för en ny skattereform. TCO pekar ut vad en sådan måste innehålla i sitt nya skattepolitiska program.

Varje morgon går 1,1 miljoner medlemmar i TCO-förbunden till jobbet. Det är bland annat ingenjörer, sjuksköterskor, lärare, socialsekreterare, handläggare på statliga myndigheter, journalister, it-konsulter och poliser. De är välutbildade och professionella yrkesutövare med arbetsuppgifter av avgörande betydelse för Sveriges välstånd och välfärd.

Skattefrågorna har under en lång tid varit prioriterade för TCO. När den förra skattereformen genomfördes i början av 1990-talet spelade vi en central roll genom att agera brobyggare över blockgränsen.

Att Sverige behöver en ny skattereform har framförts av forskare, organisationer och andra aktörer under längre tid. Det är inte konstigt. När grunden lades för den senaste stora reformen vägde en mobiltelefon fem kilo och nästan ingen hade hört talas om internet. Den Europeiska unionen hade 12 medlemmar och Sverige var inte en av dem. Den höga inflationen betalade av mångas bolån och klimathotet var okänt för de flesta. Kort sagt har förändringarna i vår omvärld blivit så stora att det nu behövs ett samlat omtag.

TCO har antagit ett nytt skattepolitiskt program som också innehåller en skiss till en ny skattereform. Arbetet har skett i en omfattande process med TCO:s förbund. De representerar breda grupper i det svenska samhället, verksamma i såväl privat som offentlig sektor.

Vi har i vårt arbete haft att göra många av de avvägningar mellan ibland motstående intressen som även de politiska partierna skulle behöva göra för att skapa en bred skattereform. Det gör att vårt program skulle kunna tjäna som utgångspunkt för en diskussion.

TCO går nu från att argumentera för att det behövs en skattereform till att beskriva hur en sådan bör se ut. Dessa är de grundläggande principerna en ny reform måste bygga på:

1 Det måste löna sig att utbilda sig och ta ansvar. I dag utgör skatt på arbete nästan två tredjedelar av statens och kommunernas skatteintäkter. De genomsnittliga lönerna för många yrken med långa utbildningar och stort ansvar har marginalskatter på mer än 50 procent. Vi menar att färre borde betala statlig inkomstskatt men även att den borde sänkas. Ingen ska behöva betala mer än hälften av en inkomstökning i skatt. Vi tror inte att det är marginalskatten som avgör utbildningsvalet i unga år, men den är av betydelse i valet av vidareutbild-

ning, kompetensutveckling och att ta på sig exempelvis ett chefsuppdrag.

2 Ett förändrat skatteutjämningssystem. Levnadsförhållandena är mycket ojämna runt om i landet vilket leder till en farlig men också onödig polarisering. I många kommuner går det bra med både stark ekonomisk och samhällelig utveckling. I andra kommuner är läget betydligt dystrare. Det återspeglar sig till exempel i de stora skillnaderna i kommunala skattesatser men också i de stora skillnaderna i välfärdens villkor. Att en lärare i Dorotea betalar drygt 1 300 kronor mer i skatt per månad än om hen hade bott i Vellinge är inte rimligt, än mindre om en hög kommunalskatt inte heller leder till en god välfärd.

3 Entreprenörskap och växande företag. Teknisk utveckling och digitalisering förändrar samhället på ett genomgripande sätt. Ett modernt skattesystem måste därför vara rustat för den förändringen. Globalisering och digitalisering leder till nya affärslogiker. Skattesystemet måste därför omstruktureras för att säkra välfärdens långsiktiga finansiering.

En ny ordning måste gynna växande och kunskapsintensiva företag. Vi måste också tänka nytt för att underlätta för utveckling och risktagande. Sverige måste bli ett mer attraktivt land att lokalisera verksamheter i.

4 Oförändrad skattekvot men höjd skatt på konsumtion och miljöskadlig verksamhet. TCO tar inte ställning till den totala skattekvoten men vi ser i nuläget inte att det finns något utrymme för generella skattesänkningar. Tvärtom behövs ökade investeringar i till exempel utbildning och infrastruktur. Det innebär att vissa skatter bör höjas, främst på konsumtion och miljöskadlig verksamhet. I konsumtion ingår även boende, där beskattningen måste läggas om för att gynna ökad rörlighet och därmed ett effektivare användande av bostadsbeståndet.

5 Legitimitet och effektivitet. Ett nytt skattesystem måste vara legitimt och upplevas som rättvist och effektivt. Som medborgare ska vi få valuta för våra skattepengar. En av de större bristerna från det gamla systemet är att många avvikelser från skattesystemets ursprungliga principer om neutralitet och likformighet har gjorts. Det har lett till att dagens system är ett svåröverskådligt lapptäcke.

6 Bredd i både omfattning och stöd. För att skattesystemet ska vara bärkraftigt krävs det att det både är heltäckande och har ett brett parlamentariskt stöd. Bara så kan man säkra den viktiga långsiktigheten och därmed skapa stabila spelregler för jobb och företagande.

Vårt förslag utgör relevanta principer som nästa stora skattereform måste bygga på. Vi i TCO är som alltid redo att lyssna och diskutera men framförallt är vi beredda att på nytt agera brobyggare mellan de konstruktiva krafter som vill skapa ett nytt skattesystem som gör Sverige starkare. Tiden är däremot knapp. Politiken måste ta ansvar för att stärka konkurrenskraft, sysselsättning och välfärd.

Eva Nordmark, ordförande TCO “

TCO föreslår i DN principer för ett nytt skattesystem, men deras förslag rör detaljer som kan ordnas inom ramen för det gällande skattesystemet i den mån det är lämpligt.

Sverige var under 1800-talet ett utpräglat klassamhälle. Adel, präster, borgare och bönder var överklasser med politiskt inflytande. Sedan kom socialdemokraterna för pigor, drängar, arbetare och andra utan inflytande. De borgerliga partierna är högerpartier som härstammar från överklasserna. Socialdemokraterna är vänstern.

Bondeförbundet kunde locka till sig enkelt folk på landsbygden och blev därigenom litet åt vänster. Bondeförbundet samarbetade stundtals med soccialdemokraterna. Den legendariska bondeledaren Gunnar Hedlund hade som valspråk att förbundet gillar alla bra förslag. Senare blev partiet centerpartiet och ser sig nu som ett parti för småföretagare. Präster, miltärer och företagare har ofta varit konservativa borgerliga.

Löntagarorganisationerna är i princip opolitiska, men socialdemokraterna har alltid haft stöd från LO. Man kan anta att SACO-medlemmarna ofta röstar borgerligt. TCO har haft dragning åt vänster och har haft socialdemokrater som ledare.

TCOs skatteförslag nu har inget om fördelningen av skatterna och låtsas att låginkomsttagare inte existerar och att det inte finns några besvärliga fördelningsproblem. Det är ett tecken på att TCO nu har en populistisk dragning åt höger och borgerligheten.

Till partierna har kommit Sverigedemokraterna som är ett främlingsfientligt, globaliseringsfientligt, nationalistisk, högerpopulistiskt parti med politik i stil med vad den nye amerikanske presidenten Trumps vill.

Statsminister Stefan Löfven försöker driva en politik för hela svenska folket i enlighet med den pågående globaliseringen som gör alla folk starkt beroende av varandra och kräver samarbete för att världen inte ska gå under. Han försöker göra de borgerliga partierna till socialdemokrater, men de strävar envist emot och vill fälla honom och bilda en högerregering, kanske med hjälp av Sverigedemokraterna.

TCOs programpunkt 1 i tidningsartikeln gäller att minska skatten för dem med höga inkomster, så att skatten för TCO-medlemmarna blir lägre. TCO vill höja hyrorna, vilket är olämpligt och vill också återinföra fastighetsskatten, som också är olämpligt. TCO vill minska räntekostnadsavdragen, ett populistiskt förslag som strider mot skattesystemets princip om kapitalinkomstskatten.

Det nuvarande inkomstskattesystemet är enkelt och bra om man bortser från jobbskatteavdraget och brister i kompensationerna för de höga orimliga skatterna vid de lägsta inkomsterna.

Man måste ha klart för sig att systemet är en kompromiss som kräver kompensationer vid de lägsta inkomsterna. och de kompensationerna bör inte ses som bidrag. Kompensationerna måste ta hänsyn till att ensamstående är missgynnade. Det gäller både pensionärer och icke-pensionärer. Ungdomsbostadsbidragen utgår från en låg levnadsstandard. Pensionsmyndigheten gör kompensationerna för pensionärer med de lägsta inkomsterna på ett sätt som deras tjänstemän inte kan klargöra. Socialförsäkringsministern borde förklara hur det går till och vilken levnadstandard de utgår från. Och ändra de orimliga reglerna för pensionärernas bostadstillägg.

De som har de lägsta inkomsterna kan till en del vara för lata, men i de flesta fallen kan man anta att de har låga inkomster på grund av olyckliga omständigheter, dålig utbildning och dålig arbetsförmedling om de inte har särskilda handikapp.

Från TCOs hemsida på internet, TCO.se, 10 januari 2017:
“<u>Arbetsgruppens förslag på fem minuter</u>

Arbetsgruppens övergripande förslag i korthet
• En samlad bred skatteöversyn bör genomföras. Den bör ha brett parlamentariskt stöd så att stabiliteten och förutsägbarheten över tid blir god.
• Utgångspunkten för en översyn bör vara neutralitet och likformighet, men ändå ge ett skattesystem som är effektivt och ändamålsenligt.
• Beskattningen av arbete bör minska och skiftas över mot skatt på konsumtion och miljöskadlig verksamhet.

Förslag om internationell samverkan i korthet
Det internationella samarbetet kring skattepolitik bör förstärkas. I en gränsöverskridande ekonomi behövs även gränsöverskridande samarbete kring beskattningen.
• En gemensam bolagsskattebas bör införas i EU.
• Samarbetet bör förstärkas vad gäller skatteundandragande och skatteflykt.
• Digitalisering och teknisk utveckling ställer ökade krav på samverkan.
• EU bör arbeta för att rörligheten för individer underlättas genom enklare skatteregler vid tillfälligt arbete i annat EU-land.
• EU bör inte ges utvidgad beslutskompetens på beskattningsområdet.

Förslag om inkomstskatt i korthet
Det måste löna sig bättre att utbilda sig och ta ansvar. Inkomstskatten bör sänkas genom att färre betalar statlig inkomstskatt och att denna sänks.
• Brytpunkten för statlig inkomstskatt bör höjas och skattesatsen sänkas så att principen ”hälften kvar” uppnås.
• Andra inkomstskatteförändringar som gynnar kompetensutveckling, risktagande och ansvarstagande bör övervägas såsom exempelvis kompetenssparande och förbättrade regler för personaloptioner.

Förslag om kommunalskatt i korthet
Den kommunala inkomstskatten bör inte öka även om behoven inom vård och utbildning ökar. Därför krävs ett väl fungerande skatteutjämningssystem och att statens finansiering av välfärdstjänsterna ökar.
• Det kommunala skatteutjämningssystemet behöver en grundläggande översyn och uttaget av kommunal inkomstskatt behöver begränsas.
• Den kommunala inkomstskatten bör bli mer enhetlig över landet.

Förslag om arbetsgivaravgifter i korthet
Arbetsgivaravgifterna bör ses som försäkringsavgifter. Genom höjda tak i socialförsäkringarna ökar försäkringsmässigheten.
• Taket i arbetslöshetsförsäkringen bör höjas i ett första steg till 28 000 kr per månad.
• Taket i sjukförsäkringen bör höjas till tio basbelopp.
• Taken bör indexeras mot inkomstutvecklingen.
• I en översyn av skattesystemet bör ett mål också vara att minska skillnaden mellan de effektiva ersättningsnivåerna före och efter skatt.

Förslag om konsumtion och miljö i korthet
Mer av beskattningen bör belasta konsumtion och miljöskadlig verksamhet. Momsen bör åter bli i huvudsak enhetlig. Principen bör vara att förorenaren betalar och att varje verksamhet ska bära sina egna kostnader
• Överväg att ta bort 12-procentnivån på momsen.
• RUT och ROT bör ha samma skatterabatt och tak.
• Bredda möjligheten att använda tjänster för att få livspusslet att gå ihop.
• Skatteuttaget från miljöskadlig verksamhet, trafik och energi behöver ökas.

Förslag om företagande och entreprenörskap i korthet
Skattevillkoren ska bättre gynna växande och kunskapsintensiva företag. Reformering ska syfta till att förbättra balansen mellan risk och vinst. Detta för att stärka utvecklingskraften för fler och bättre jobb.
• Bolagsskatten är viktig men jämfört med andra villkor konkurrenskraftig och är därför inte prioriterad att sänka.
• Balansen mellan beskattningen av eget och lånat kapital måste förbättras liksom mellan inhemskt och utländskt ägarkapital.
• Digitalisering och gränslös verksamhet gör att beskattningen av vissa tjänster måste ses över, men skattefritt kan inte vara lösningen.
• Fåmansbolagsreglerna bör reformeras så att de bättre gynnar verkligt risktagande i växande företag, men inte används som ett sätt att undvika statlig inkomstskatt.
• Ett system med personaloptioner för anställda som är med och bygger upp ett företag bör införas.

Förslag om kapitalinkomstskatt i korthet
En översyn av kapitalinkomstbeskattningen bör utgå dels från enhetlighet, dels från att gynna inhemskt och privat företagsägande.
• Kapitalinkomstbeskattningen bör bli mer enhetlig. En s k boxmodell bör utredas.

Förslag om bostadsbeskattning i korthet
Beskattningen av bostadssektorn bör totalt sett bli något högre. Den behöver avsevärt mer utformas för att främja rörlighet och effektivt utnyttjande av bef. bostadsstock.
• Realisationsvinstskatten för bostadsförsäljningar bör sänkas, och vara möjlig att skjuta upp vid återinvestering i bostad.
• Ränteavdragen bör successivt trappas ned.
• En fastighetsskatt som är mer proportionell mot boendets värde bör återinföras. “

Från SCB: Statistik för alla 2015 (pdf)

I Statistik för alla 2015–2016 hittar du statistik från SCB och andra statistikproducenter.

Innehåll

Befolkning 4

Hälsa & välfärd 9

Boende 11

Kultur & fritid 13

Utbildning 15

Arbetsmarknad 17

Ekonomi 19

Miljö 24

Trafik 26

Brott 27

Demokrati 29

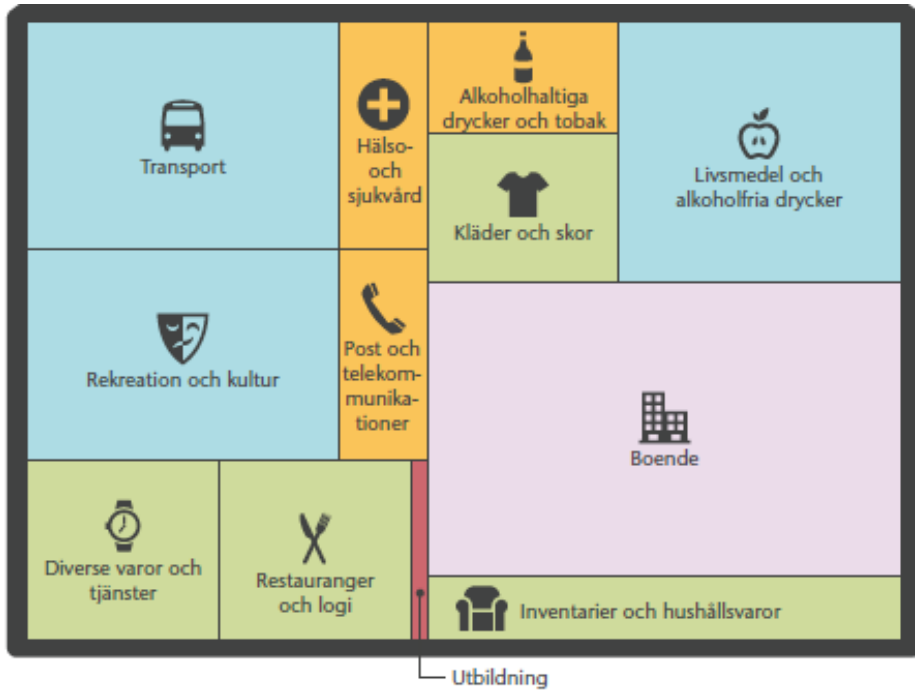

Det här är KPI

Transport
Rekreation och kultur
Hälso- och sjukvård
Post och telekommunikationer
Alkoholhaltiga drycker och tobak
Kläder och skor
Livsmedel och alkoholfria drycker
Boende
Diverse varor och tjänster
Restauranger och logi
Inventarier och hushållsvaror
Utbildning

Varje månad tar SCB reda på om priserna i Sverige har gått upp eller ner. Genom att samla in prisuppgifter på vanliga varor och tjänster tar vi fram konsumentprisindex (KPI). För att veta vad vi ska mäta har SCB tagit fram en ”varukorg” som innehåller fördelningen av de varor och tjänster som svenska konsumenter köper.

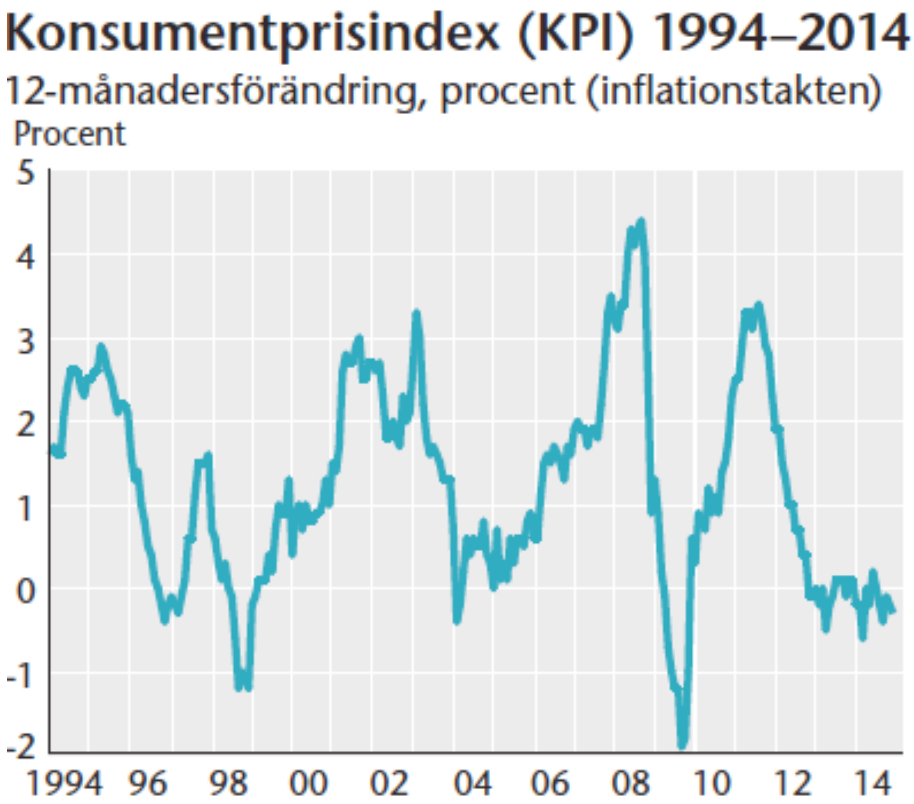

Statistikdatabasen. Officiell statistik från SCB och andra myndigheter.

Uppdatering av Statistikdatabasen sker måndag-fredag kl. 9.30.
Välj tabell Välj variabel Visa tabell

Senast publicerade tabeller
Kom igång med Statistikdatabasen

1
Välj tabell
2
Välj variabel
3
Visa tabell

- Arbetsmarknad
- Befolkning
- Boende, byggande och bebyggelse
- Demokrati
- Energi
- Finansmarknad
- Handel med varor och tjänster
- Hushållens ekonomi
  - Hushållens boende
  - Hushållens boendeutgifter
  - Hushållens ekonomi (HEK)
  - Hushållens ekonomi allmän statistik
  - Hushållens tillgångar och skulder
  - Hushållens utgifter (HUT)
  - Inkomster och skatter

Inkomster - Individer

Inkomst av tjänst (antal personer, medelvärden och totalsumma) efter region, kön, ålder och inkomstklass. År 2000 - 2014 *[2016-02-04]*

Sammanräknad förvärvsinkomst för boende i Sverige den 31/12 resp år (antal personer, medel- och medianinkomst samt totalsumma) efter region, kön, ålder och inkomstklass. År 1991 - 2014 *[2016-02-04]*

Sammanräknad förvärvsinkomst för boende i Sverige hela året (antal personer, medel- och medianinkomst samt totalsumma) efter kön, inkomstklass och ålder i 1-årsklasser. År 1999 - 2014 *[2016-02-04]*

Sammanräknad förvärvsinkomst för boende i Sverige hela året (antal personer, medel- och medianinkomst samt totalsumma) efter region, kön och ålder i 1-årsklasser. År 1999 - 2014 *[2016-02-04]*

Sammanräknad förvärvsinkomst för boende i Sverige hela året (antal personer, medel- och medianinkomst samt totalsumma) efter region, kön, ålder och inkomstklass. År 1999 - 2014 *[2016-02-04]*

Sammanräknad förvärvsinkomst för boende i Sverige hela året (antal personer, medel- och medianinkomst samt totalsumma) efter region, utbildningsnivå, kön och ålder. År 2000 - 2014 *[2016-02-04]*

Inkomster – Hushåll
Inkomster – Konsumtionsenhet
Inkomströrlighet
Skatter

Hälso- och sjukvård
Jord- och skogsbruk, fiske
Kultur och fritid
Levnadsförhållanden
Miljö
Nationalräkenskaper
Näringsverksamhet
Offentlig ekonomi
Priser och konsumtion
Socialförsäkring m.m.
Socialtjänst
Transporter och kommunikationer
Utbildning och forskning
Ämnesövergripande statistik

Statistikdatabasen är gratis att använda.
Den innehåller officiell statistik från SCB och 15 andra myndigheter. Statistiken spänner över många ämnen och ofta över lång tid, så kallade tidsserier.
Det går att ta ut upp till 50 000 tabellceller på en gång.

Se instruktionsfilmen om Statistikdatabasen (wmv)

Ta fram en tabell genom att välja ämne och variabler

När du gör ett uttag ur Statistikdatabasen visas statistiken i form av en tabell baserad på vilket ämne och vilka variabler du väljer. Du kan välja att till exempel visa statistik för en viss region, åldersgrupp eller vissa årtal.

Så här tar du fram en tabell ur Statistikdatabasen (pdf)

Ladda ner statistikfiler

Tabellerna du tar fram kan du även ladda ner som statistikfiler i olika format. Sen kan du bearbeta och analysera statistiken vidare med hjälp av till exempel ett kalkyl- eller statistikprogram, t.ex. PC-Axis, ett program utvecklat av SCB i samarbete med andra statistikbyråer världen runt.

Läs mer om och installera PC-Axis (engelsk text)

Statistikatlasen och regional statistik visar variation över landet

Är du intresserad av att se statistiken fördelad på olika län eller kommuner? Det här finns till din hjälp:

Statistikatlasen är en interaktiv visualisering av statistik på regional nivå.Statistikatlasen

Läs mer om hur du kan använda Statistikatlasen (pdf)

I inkomststatistiken skiljs inte mellan ensamstående och makar/sambor.

Då är det svårt att ordna en bra statistik eftersom makar/sambors lägsta rimliga levnadskostnader bara är 150% av ensams kostnader och inte 200%. Även på andra sätt är statistiken inte tillräckligt anpassad till de undersökningar som behövs när man vill klara ut jämlikheter.

Det finns mycket statistik om disponibla inkomster, men den bygger på godtyckliga och ej väldefinieade schabloner som SCB gör, den statistiken är inte användbar vid seriösa undersökningar.

Antal personer efter hushållsställning 2014

Antal i 1000-tal

	Kvinnor	Män
Barn	1 204	1 372
Ensamstående föräldrar	269	86
Ensamboende personer	848	768
Personer i samboförhållande	711	711
Personer i gift par/ registrerad partner	1 529	1 528
Ej ensamboende personer, övriga	189	259
Uppgift saknas	124	147
Totalt	4 875	4 872

Källa: SCB

Andel hushåll efter hushållsstorlek 2014

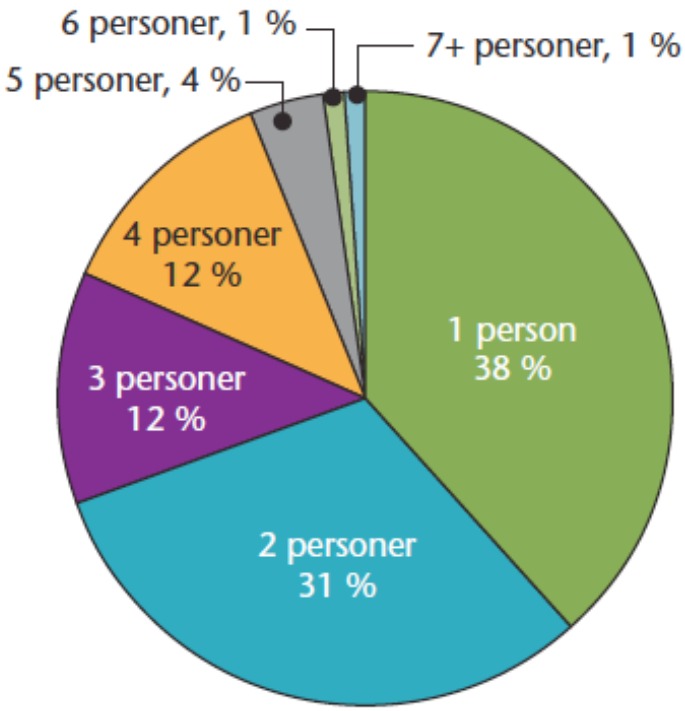

Källa: SCB

Inkomststruktur för hushåll uppdelade i decilgrupper per konsumtionsenhet, medelvärde, tkr efter inkomstkomponent, Statistiska mått och år

Från Inkomstfördelningsundersökningen **i** Hushållens ekonomi (HEK)

2013

Löne- och företagarinkomst		**Kapital**	**Pension**	***)**	****)**
Samtliga personer	194,6	30,8	68,2	6,3	10,7
Decilgrupp 1	23,2	-0,6	19,7	6,5	11,9
Decilgrupp 2	38,5	1,0	54,6	17,3	15,2
Decilgrupp 3	51,2	2,3	92,0	9,6	9,4
Decilgrupp 4	96,7	3,7	87,0	6,5	11,3
Decilgrupp 5	144,0	4,0	76,4	4,5	13,9
Decilgrupp 6	199,0	6,7	60,8	4,4	12,0
Decilgrupp 7	249,1	8,0	52,3	3,4	11,4
Decilgrupp 8	291,7	12,8	57,0	3,4	8,9
Decilgrupp 9	357,8	19,1	68,8	3,7	7,5
Decilgrupp 10	494,6	251,0	113,6	3,5	5,8

*) **Sjuk- och aktivitetsersättning (förtidspension)**
) **Sjuk- och föräldrapenning samt arbetsmarknadsstöd m.m.

I inkomsttabellen på nästa sida (från Inkomster- individer):

Gräns för att få inkomster efter skatt till lägsta rimliga hushållskostnader , barnlösa förvärvsarbetande.
Ensam röd
Makar/sambor med lika stora inkomster grön

I tabellen framgår inte om personerna är ensamstående eller är makar/sambor.

Sammanräknad förvärvsinkomst för boende i Sverige hela året efter region, kön, ålder, inkomstklass, tabellinnehåll och år

	Medelinkomst, tkr	Medianinkomst, tkr	Totalsumma, mnkr	Antal personer
	2014	2014	2014	2014
00 Riket				
Totalt				
Totalt 16+ år				
Totalt	268,8	244,5	2 097 157,6	7801 143
0	0,0	0,0	0,0	411 816
1-19 tkr	8,5	7,5	2 534,7	299 177
20-39 tkr	29,7	29,6	4 979,6	167 387
40-59 tkr	49,9	49,7	7 988,2	160 148
60-79 tkr	70,0	70,0	9 298,7	132 912
80-99 tkr	91,5	92,7	21 522,7	235 340
100-119 tkr	109,8	108,6	34 689,0	316 050
120-139 tkr	130,2	130,3	40 977,7	314 763
140-159 tkr	150,2	150,3	51 918,7	345 605
160-179 tkr	170,2	170,4	65 452,3	384 492
180-199 tkr	189,9	189,8	68 680,4	361 713
200-219 tkr	209,9	209,9	73 634,6	350 779
220-239 tkr	230,0	230,0	78 858,3	342 881
240-259 tkr	249,9	249,9	83 336,1	333 436
260-279 tkr	270,1	270,1	90 928,6	336 689
280-299 tkr	290,1	290,1	102 496,6	353 344
300-319 tkr	309,9	309,9	112 440,2	362 789
320-339 tkr	329,9	329,8	113 989,5	345 561
340-359 tkr	349,8	349,7	107 452,7	307 201
360-379 tkr	369,7	369,6	100 979,6	273 151
380-399 tkr	389,7	389,6	89 737,0	230 271
400-499 tkr	442,7	439,0	325 995,3	736 355
500-599 tkr	544,1	541,2	171 251,5	314 741
600-799 tkr	678,9	669,3	161 142,5	237 365
800-999 tkr	884,3	877,0	67 915,1	76 798
1000+ tkr	1548,2	1234,8	108 957,8	70 379

Sammanräknad förvärvsinkomst för boende i Sverige hela året efter region, kön, ålder, tabellinnehåll och år

	Medelinkomst, tkr	Medianinkomst, tkr	Totalsumma, mnkr	Antal personer
	2014	2014	2014	2014
00 Riket				
Totalt				
16 år	4,5	0,0	443,4	98 671
17 år	8,9	4,8	893,3	100 442
18 år	17,6	8,6	1 866,6	105 874
19 år	50,3	37,6	5 715,1	113 564
20 år	98,5	78,5	11 975,3	121 570
21 år	117,1	94,2	14 769,5	126 085
22 år	134,5	107,1	17 683,4	131 513
23 år	152,2	131,4	20 444,6	134 325
24 år	169,9	160,9	23 117,9	136 041
25 år	187,0	186,2	24 250,6	129 651
26 år	205,4	212,2	26 284,5	127 979
27 år	221,3	233,1	27 030,2	122 165
28 år	235,4	248,7	28 608,7	121 522
29 år	247,8	260,4	29 646,1	119 646
30 år	257,2	267,3	29 890,0	116 225
31 år	266,4	275,0	30 450,3	114 284
32 år	276,6	281,3	31 918,8	115 410
33 år	287,5	289,7	33 072,1	115 043
34 år	296,2	295,3	35 260,1	119 054
35 år	304,5	301,4	35 466,2	116 462
36 år	313,3	305,8	35 496,4	113 307
37 år	322,3	311,9	37 176,5	115 341
38 år	332,0	317,8	38 947,4	117 299
39 år	340,0	321,9	41 556,4	122 207
40 år	348,9	327,2	44 572,4	127 761
41 år	357,0	331,1	45 021,4	126 101
42 år	360,7	334,2	46 304,1	128 362

Sammanräknad förvärvsinkomst för boende i Sverige hela året efter region, kön, ålder, tabellinnehåll och år

	Medelinkomst, tkr	Medianinkomst, tkr	Totalsumma, mnkr	Antal personer
	2014	2014	2014	2014
43 år	367,1	337,8	47 118,0	128 356
44 år	365,2	336,1	45 759,5	125 314
45 år	368,7	338,2	45 460,1	123 288
46 år	369,7	338,6	47 611,8	128 791
47 år	373,3	339,6	50 468,5	135 207
48 år	371,2	338,1	50 611,4	136 362
49 år	369,9	336,3	50 448,7	136 401
50 år	367,3	334,5	49 872,9	135 781
51 år	365,4	332,2	46 186,6	126 395
52 år	359,8	328,4	43 280,0	120 278
53 år	359,7	328,1	41 851,9	116 351
54 år	351,7	324,0	40 342,0	114 698
55 år	352,6	324,1	40 546,0	114 991
56 år	350,6	323,6	40 101,2	114 379
57 år	348,8	322,3	40 254,6	115 395
58 år	344,2	320,0	39 688,4	115 314
59 år	342,1	317,1	38 699,7	113 117
60 år	340,7	314,3	37 633,7	110 444
61 år	335,2	313,0	37 795,9	112 758
62 år	333,2	310,0	37 090,8	111 330
63 år	326,0	302,7	35 694,1	109 493
64 år	316,4	292,0	35 994,8	113 761
65 år	315,7	277,4	37 022,6	117 259
66 år	300,4	248,3	36 146,1	120 332
67 år	287,4	236,4	34 601,6	120 399
68 år	275,4	227,0	33 218,8	120 626
69 år	268,3	221,1	31 740,3	118 283
70 år	250,3	205,8	28 739,4	114 827
71 år	234,2	192,3	24 802,6	105 905

Sammanräknad förvärvsinkomst för boende i Sverige hela året efter region, kön, ålder, tabellinnehåll och år

	Medelinkomst, tkr	Medianinkomst, tkr	Totalsumma, mnkr	Antal personer
	2014	2014	2014	2014
72 år	227,3	190,7	21 769,0	95 770
73 år	217,6	185,1	18 125,8	83 316
74 år	209,2	181,3	16 303,0	77 921
75 år	203,1	179,4	15 521,3	76 439
76 år	197,8	177,0	14 168,5	71 637
77 år	197,3	179,2	13 059,1	66 200
78 år	193,8	177,8	12 089,9	62 390
79 år	191,3	176,5	11 002,7	57 503
80 år	185,0	171,6	9 897,5	53 495
81 år	183,3	171,3	9 200,0	50 198
82 år	182,0	170,1	8 934,7	49 087
83 år	181,0	168,3	8 320,2	45 956
84 år	179,1	167,1	7 821,9	43 665
85 år	178,8	166,5	6 924,8	38 727
86 år	177,1	164,7	6 460,9	36 479
87 år	176,5	163,3	5 609,9	31 790
88 år	175,1	160,6	5 021,3	28 681
89 år	174,1	159,3	4 427,0	25 434
90 år	171,6	155,0	3 689,9	21 506
91 år	170,3	152,8	3 087,9	18 128
92 år	166,8	149,7	2 410,0	14 445
93 år	167,5	148,7	2 059,3	12 296
94 år	166,9	147,8	1 657,4	9 930
95 år	166,4	144,2	1 014,3	6 097
96 år	164,2	141,5	693,9	4 225
97 år	160,1	136,3	483,8	3 022
98 år	155,8	132,5	305,1	1 958
99 år	150,6	127,0	178,3	1 184
100+ år	143,7	120,3	276,7	1 925

Ekonomiskt bistånd

Antal	Procent av biståndsmottagare[1)]	Bistånd i medelfolkmängden	Miljoner kronor
2 000	522 242	5,9	11 465
2 001	469 004	5,3	10 235
2 002	434 046	4,9	9 818
2 003	418 395	4,7	9 344
2 004	417 491	4,6	9 772
2 005	406 743	4,5	9 614
2 006	392 466	4,3	9 624
2 007	378 552	4,1	9 576
2 008	384 671	4,2	9 888
2 009	422 320	4,5	11 590
2 010	437 050	4,7	11 999
2 011	418 039	4,4	11 343
2 012	399 410	4,2	10 616
2 013	411 485	4,3	10 803

1 Inklusive barn

Källa: Socialstyrelsen

(Rubrikerna tycks omkastade)

Det går inte att med SCBs statistik få klarhet om dem som har lägre inkomst än 200 000 kr per år och som därigenom inte har till de lägsta rimliga levnadskostnaderna.

Är de ensamstående eller makar/sambor, Är de pensionärer eller icke-pensionärer, män eller kvinnor, unga eller gamla, förvärvsarbetande eller ej, Studerande med studiebidrag elle ej, Barnösa eller har barn och hur många. Har bostadbidrag eller ej. Är sjuka eller handikappade eller ej. Har speciella understöd eller speciella stöd eller ej.

Hushållskostnader och stödformer od har behandlats på sidorna 22- 43 i

Sven Wimnell 8 maj 2016: Hushållens levnadskostnader. Samhällskunskap, samhällsplanering. Sveriges regioner. Region-planering. Förstamajtal 2016. Miljöpartiet. Oppositionen. Kungen
http://wimnell.com/omr36-39zzzp.pdf

Från http://wimnell.com/omr36-39zzzl.pdf (sid 105-126)

Sida
22 Undersökningarna som gäller hushållskostnader o d
23 Regeringen. Socialförsäkringar
27 Flyktingsituationen
28 Ekonomiskt bistånd
30 Försörjningsstöd
31 Riksnorm 2016.
33 Ansvariga statsråd
34 Försäkringskassan 2 mars 2016
35 Bostadsbidrag – barnfamiljer
38 Bostadsbidrag till unga utan barn
40 Centrala studiestödsnämnden. 3 mars 2016
40 Hur mycket kan du få?
41 Belopp heltidsstudier
42 Sveriges förenade studentkårer.
43 SFS Studentbudget 2016

Undersökningar om migration och löner o d

Får ej plats här.

Se http://wimnell.com/omr36-39zzzl.pdf (sid 127-174)

Migrationsproblem i regeringen och migrationsverket.
Regeringens arbete med flyktingsituationen.
Arbetsmarknaden, i regeringen.
Borgerliga krav om lag om lön för invandrare och arbetsmarknadsministerns kommentar till det.
LOs Kongressrapporten Vägen till full sysselsättning och rättvisare löner.
Hotell och restaurangfackets löner för unga o d med låga inkomster.
Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen.
Svenska målareförbundet med bl a avtalskrav.
Lars Calmfors: Låglönedebattens lågvattenmärke.
LO: Ihåligt argument för höga vd-löner.
LO: Jämställdhetspolitik handlar om klass och kön.
LO: Sveriges Jämställdhetsbarometer 2016.
LO: Bara parterna kan hindra utnyttjande av arbetslösa.
Arbetsförmedlingen: Subventionerade anställningar - Kartläggning ur ett bransch- och företagsperspektiv.
LO-basen dömer ut sänkta lägstalöner för enkla jobb
Löfven kan tvingas välja LO eller MP

Från regeringen. se 3 mars 2016

Regeringen. Socialförsäkringar

Socialförsäkringen handlar om att ge ekonomisk trygghet vid sjukdom, ålderdom och när barnen är små. Området omfattar sjukförsäkringen, pensionerna samt föräldraförsäkring och bidrag till föräldrar.

Relaterad navigering

- Socialförsäkringar i statens budget
- Mål för socialförsäkringar
- Rättsdokument
- Myndigheter med flera
- Kontakt

Socialförsäkringar i statens budget

Området Socialförsäkringar omfattas av utgiftsområdena 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning, 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom och 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn i regeringens budgetproposition för 2016. Vid sidan av statens budget finns dessutom ålderspensionssystemet.

Statens budget för 2016

Den 21 september 2015 lämnade regeringen sitt budgetförslag för 2016 till riksdagen.

- Läs om budgetförslaget för 2016 och ladda ner budgetpropositionen som pdf
- Tidigare budgetar

Mål för socialförsäkringar

Det finns särskilda mål för de tre delområden som ingår i området socialförsäkringar: föräldraförsäkring och bidrag till föräldrar, pensioner och sjukförsäkring.

Föräldraförsäkring och bidrag till föräldrar

Målet för området är att den ekonomiska familjepolitiken ska bidra till en god ekonomisk levnadsstandard för alla barnfamiljer samt minska skill-naderna i de ekonomiska villkoren mellan hushåll med och utan barn. Den ekonomiska familjepolitiken ska även bidra till ett jämställt föräldraskap.

Rättsdokument

Rättsinformation är ett samlingsbegrepp för alla dokument som är ett resultat av lagstiftningsprocessens steg, baserat på Rättsinformationsförordningen, (SFS 1999:175).

Regeringskansliet publicerar följande rättsinformation på webbplatsen:

- Departementsserien (Ds) och promemorior
- Förordningsmotiv (Fm)
- Kommittédirektiv (Dir.)
- Propositioner (Prop.)
- Skrivelser (Skr.)
- Statens offentliga utredningar (SOU)
- Sveriges internationella överenskommelser (SÖ)

Kompletta serier av rättsinformation finns från halvårsskiftet år 2000

Genvägar

Andra webbplatser och databaser med rättsinformation:

- Lagar och förordningar - Regeringskansliets rättsdatabaser
- Svensk författningssamling (SFS) i tryckt format
- Förordningsmotiv i tryckt format
- Lagrummet - svensk rättsinformation

- Digitaliserade SOU:er på Kungliga Bibliotekets webbplats
- Rättsinformationsförordningen, (SFS 1999:175) på riksdagens webbplats och framåt. Det kan dock finnas enstaka rättsdokument från tidigare år.

Myndigheter med flera

Till varje departements ansvarsområde hör ett antal statliga myndigheter som ska tillämpa de lagar och utföra den verksamhet som riksdag och regering har beslutat om. Regeringskansliet förvaltar också ett antal företag, hel- eller delägda av staten. Cirka 163 000 personer är anställda i dessa företag. Det finns även ett antal stiftelser som har bildats av staten.

- Försäkringskassan
  17 december 2014 från Socialdepartementet
- Inspektionen för socialförsäkringen (ISF)
  17 december 2014 från Socialdepartementet
- Pensionsmyndigheten
  17 december 2014 från Socialdepartementet

Hittar du inte vad du söker? Sök i allt innehåll. Sök

Socialdepartementet

Socialdepartementet ansvarar för frågor som rör samhällets välfärd. De handlar om att främja människors hälsa och samtidigt se till att sjuka får den vård de behöver. De omfattar försäkringar för att människor ska vara ekonomiskt trygga när de är sjuka, äldre eller när barnen är små. Omsorg om personer med sociala svårigheter, med funktionsnedsättning eller äldre ingår också. Dessutom arbetar departementet med rättigheter för barn och för personer med funktionsnedsättning och med jämställdhet mellan kvinnor och män.

Områden

Barnets rättigheter
Folkhälsa och sjukvård
Funktionshinder
Idrott
Jämställdhet
Social omsorg
Socialförsäkringar
Spelpolitik

Relaterad navigering

- Social-departementets delar i statens budget
- Rättsdokument
- Utredningar och kommittéer
- Myndigheter med flera
- Remisser
- Organisation
- Kontakt

Social omsorg

Social omsorg handlar om samhällets stöd och hjälp till människor som är särskilt utsatta eller i svårigheter. Området omfattar individ- och familjeomsorg, stöd till personer med funktionsnedsättning och äldreomsorg.

Relaterad navigering

- Social omsorg i statens budget
- Mål för social omsorg
- Rättsdokument
- Myndigheter med flera
- Kontakt

Mål för social omsorg

Det finns särskilda mål för de tre delområden som ingår i social omsorg: individ- och familjeomsorg, personer med funktionsnedsättning samt äldreomsorg.

Omsorg om äldre människor
Äldre ska kunna leva ett aktivt liv och ha inflytande i samhället och över sin vardag, kunna åldras i trygghet och med bibehållet oberoende, bemötas med respekt samt ha tillgång till god vård och omsorg. Kvaliteten i äldreomsorgen ska vara hög. Äldre och anhöriga ska kunna lita på att vården och omsorgen är bra och att det finns tillräckligt med anställda med lämplig utbildning och erfarenhet.

Individ- och familjeomsorg
Målet är att stärka förmågan och möjligheten till social delaktighet för människor i ekonomiskt och socialt utsatta situationer och att stärka skyddet för utsatta barn.

Socialtjänsten ska främja var och ens ekonomiska och sociala trygghet och hjälpa till med att skapa jämlika levnadsvillkor. På så sätt görs det möjligt för människor att aktivt delta i samhällsgemenskapen.

Delaktighet, självbestämmande och rättssäkerhet är grunden för en väl fungerande socialtjänst. Insatser inom socialtjänsten ska grundas på kunskap och ha god kvalitet. De ska även utformas utifrån den enskildes behov och förutsättningar. Kontinuitet och möjligheten att få välja hur omsorgen och stödet ska utformas och av vem man tar emot insatserna är en viktig del i detta.

Personer med funktionsnedsättning
Målen för området Personer med funktionsnedsättning är en samhällsgemenskap med mångfald som grund, att samhället utformas så att människor med funktionsnedsättning i alla åldrar blir fullt delaktiga i samhällslivet och jämlikhet i levnadsvillkor för flickor och pojkar, kvinnor och män med funktionsnedsättning.

Hinder för människors delaktighet i samhället ska rivas. Det är en fråga om jämlikhet och rättvisa. Kvinnor, män, flickor och pojkar med funktionsnedsättning ska ha möjlighet att verka i vardagen på lika villkor vad gäller delaktighet och tillgänglighet.

Myndigheter med flera

- Ersättningsnämnden
  17 december 2014 från Socialdepartementet
- Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd (FORTE)
  17 december 2014 från Socialdepartementet
- Inspektionen för vård och omsorg (IVO)
  17 december 2014 Socialdepartementet
- Myndigheten för delaktighet
  17 december 2014 från Socialdepartementet
- Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd (MFoF)
  01 januari 2016 från Socialdepartementet
- Myndigheten för vård- och omsorgsanalys
  17 december 2014 från Socialdepartementet
- Socialstyrelsen
  17 december 2014 från Socialdepartementet
- Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU)
  17 december 2014 från Socialdepartementet
- Statens institutionsstyrelse (SiS)
  17 december 2014 från Socialdepartementet

Socialstyrelsen. 3 mars 2016.

Socialstyrelsens uppdrag är att värna hälsa, välfärd och allas lika tillgång till god vård och omsorg. Verksamheten rör socialtjänst, hälso- och sjukvård samt smittskydd.Ordförklaringar
Socialstyrelsens webbplats
För dig som arbetar inom hälso- och sjukvården eller socialtjänsten och möter nyanlända flyktingar:
Läs mer om vård och omsorg för asylsökande och andra flyktingar.
För privatpersoner: Vill du göra en insats för ett ensamkommande barn?

Socialtjänst

På denna finns genvägar till frågor som rör socialtjänsten.
För allmänheten

- Ekonomiskt bistånd – för privatpersoner
- Äldreguiden

Jag arbetar med

- ANDTS – riskbruk, missbruk och beroende
- Asylsökande
- Barn och familj
- Ekonomiskt bistånd – för socialtjänstpersonal
- Funktionshinder
- Hemlöshet
- Missbruk och beroende
- Psykisk ohälsa
- Vålds- och brottsrelaterade frågor
- Vårdhygien
- Äldre

Ansöka och rapportera

- Blanketter
- Statsbidrag

Regler och vägledning

- Föreskrifter och allmänna råd (SOSFS) om socialtjänst
- Handböcker
- Meddelandeblad
- Rätten till bistånd för EU/EES-medborgare
- Nationella riktlinjer för vård och stöd vid missbruk och beroende
- Nationella riktlinjer för psykosociala insatser vid schizofreni eller schizofreniliknande tillstånd
- Nationella riktlinjer för vård och omsorg vid demenssjukdom

Utveckling och kvalitet

- Evidensbaserad praktik och metodguide
- Indikatorbiblioteket
- Jämlik vård, hälsa och omsorg
- Statistik
- Öppna jämförelser

Publicerat om detta ämne

Sortera listan på: Populärast Datum Titel

Vård och omsorg om äldre – Lägesrapport 2016
2016-02-26 10:55
Utvärdering av samverkansformen sociala insatsgrupper – Delredovisning av ett regeringsuppdrag
2016-02-26 09:30

Individ- och familjeomsorg – Lägesrapport 2016
2016-02-25 09:00
HSLF-FS 2016:3 Socialnämndernas skyldighet att lämna statistiska uppgifter om insatser för barn och unga
2016-02-23 09:30
Insatser och stöd till personer med funktionsnedsättning – Lägesrapport 2016
2016-02-23 09:00
Kartläggning av orosanmälningar i 22 kommuner
2016-02-19 09:00
Att möta personer med adhd – Ett inspirations- och diskussionsmaterial med utgångspunkt i fyra filmer om bemötande i socialtjänsten
2016-02-15 10:00
Tips när du ska ha möte med en person som har adhd
2016-02-15 10:00
Att lyssna på barn i familjehem – En modell för nationell uppföljning av barn i familjehem
2016-02-05 13:00
Sociala insatsgrupper – Lokal samverkan för att förhindra ungdomar från att begå brott
2016-02-04 16:00

Visa fler – publicerat om detta ämne

Flyktingsituationen

För dig som arbetar inom hälso- och sjukvården eller socialtjänsten och möter nyanlända flyktingar:
Läs mer om vård och omsorg för asylsökande och andra flyktingar.

För privatpersoner: Vill du göra en insats för ett ensamkommande barn?

Rätten till socialt bistånd för medborgare inom EU/EES-området– en vägledning

Ladda ner sida RSS

Rapporten, som främst vänder sig till dem som arbetar inom socialtjänsten, ska ge vägledning om hur rätten till socialt bistånd i Sverige ser ut för medborgare inom EU/EES området. Den är en revidering av rapporten EG-rätten och socialtjänsten – en vägledning som publicerades 2008.
Ladda ner
Beställ
Visa varukorgen
För att handla i Socialstyrelsens webbutik måste du ha en webbläsare som stödjer JavaScript. Om du inte har det kan du beställa publikationer genom Socialstyrelsens beställningsservice.</p>

Publiceringsår: 2014 Artikelnummer: 2014-6-16
ISBN: 978-91-7555-190-6
Format: POD Antal sidor: 27 Språk: Svenska Pris (inkl. moms): 42 kr

Kontakt
Annika Remaeus 075-247 32 93

Mer hos oss
Ekonomiskt bistånd till utländska medborgare

Om oss
Om Socialstyrelsen
Organisation
Lediga jobb

Om webbplatsen
Sökhjälp
Webbkarta
Cookies

Prenumerera
Nyhetsbrev
RSS
HSLF-FS

Kontakta oss
socialstyrelsen@socialstyrelsen.se Växel: 075-247 30 00
Fler kontaktuppgifter

- Dina rättigheter i vård och omsorg
- Sjukvård
- Ekonomiskt bistånd
- Provberäkning
- Försörjningsstöd
- Livsföring i övrigt
- Riksnormen

Ekonomiskt bistånd (som tidigare kallades socialbidrag) söker du hos socialtjänsten i din kommun. Socialstyrelsen är en statlig myndighet och handlägger inte ärenden om ekonomiskt bistånd.

På de här sidorna kan du bland annat läsa om vilka regler som gäller och göra en provberäkning, men om du vill ansöka om ekonomiskt bistånd måste du alltid kontakta din kommun.

Ekonomiskt bistånd är ett stöd som du kan få från din kommun om du har ekonomiska problem. Du kan få ekonomiskt bistånd till din försörjning (försörjningsstöd) eller till andra behov som exempelvis läkemedel, tandvård, glasögon eller hemutrustning. Möjligheten att få ekonomiskt bistånd påverkas av hela hushållets inkomster och tillgångar.

Fritidspeng har avskaffats

Fritidspeng för barn i familjer med försörjningsstöd går inte längre att söka. Ersättningen avskaffades den 1 januari 2016. I stället har riksnormen för barn höjts inom försörjningsstödet.

Kronofogden informerar om existensminimum

Vi har ingen information om det som många kallar för existensminimum. Det heter numera förbehållsbelopp. Det kan du läsa mer om på Kronofogdens webbplats via länken i högermenyn.

Gör en provberäkning

På sidan Provberäkning kan du göra en förenklad beräkning av om din ekonomi ligger över eller under nivån på försörjningsstöd. Resultatet är ingen garanti för att du kan eller inte kan få försörjningsstöd. Dina uppgifter sparas inte i systemet.

Regler om ekonomiskt bistånd i socialtjänstlagen

I socialtjänstlagen står vad som ingår i försörjningsstödet och att det ska finnas en riksnorm för en del av kostnaderna. Riksnormen täcker kostnader för bland annat livsmedel, kläder och telefon och är lika för alla. Det övriga försörjningsstödet täcker skäliga kostnader för bland annat boende, hushållsel och hemförsäkring. Enligt lagen kan du också få bistånd till annat du behöver.

Ansök om ekonomiskt bistånd hos din kommun

Om du vill ansöka om ekonomiskt bistånd ska du ta kontakt med socialtjänsten i din kommun. Du ska även kontakta dem om du vill ha mer information om ekonomiskt bistånd eller om hur de ser på just din situation.

Du har alltid rätt att göra en ansökan om bistånd och få den prövad. Om du får helt eller delvis avslag på det du ansöker om ska du få ett skriftligt beslut med en motivering. Om du inte är nöjd med beslutet kan du överklaga det.

När du kommer till socialtjänsten

Socialtjänsten bedömer och beslutar vem som ska få bistånd och hur mycket det ska vara. De ska då titta på omständigheterna i varje enskilt fall. En grundförutsättning är att man inte kan klara av situationen på egen hand trots att man har försökt. Är man till exempel arbetslös krävs det att man aktivt söker arbete eller deltar i verksamhet som kommunen eller Arbetsförmedlingen har för arbetssökande. Om man behöver andra insatser för att kunna övergå till egen försörjning kan man ta upp det med socialtjänsten.

Försörjningsstöd

- Ladda ner sida
-
- RSS

Försörjningsstödet består av dels riksnormen, dels skäliga kostnader utanför riksnormen. I riksnormen ligger kostnader som är någorlunda lika för alla. Till exempel ingår kostnader för mat, kläder och hygien.

Socialtjänsten kan beräkna beloppen i riksnormen till en högre eller lägre nivå om det finns särskilda skäl. Ett hushåll kan ha en högre kostnad än normalt för exempelvis mat, eller sakna en kostnad som ingår i riksnormen.

Kostnader för boende ligger utanför riksnormen

Kostnader för boende och en del andra behov där variationen kan vara stor, ligger utanför riksnormen. Eftersom dessa kan variera beroende till exempel på var och hur man bor kan vad som är skäligt inte bestämmas på nationell nivå.

Om en sökande har en kostnad för boendet som inte anses skälig, rekommenderar Socialstyrelsen att socialtjänsten ger den biståndssökande tid på sig för att sänka kostnaden. Denna tidsperiod bestäms från fall till fall.

Skäliga kostnader utanför riksnormen

Kostnader som kan bli aktuella är de för

- boende
- hushållsel
- arbetsresor
- hemförsäkring
- medlemskap i fackförening och arbetslöshetskassa.

Nivån på kostnaderna ska vara skälig. Bedömningen ska utgå ifrån individens behov och situation men också ta hänsyn till vad en låginkomsttagare normalt kan kosta på sig.

Om kostnaderna är skäliga räknas de in i behovet av ekonomiskt bistånd.

Riksnormen för försörjningsstöd

- Ladda ner sida
-
- RSS

Tillsammans med skäliga kostnader för vissa andra behov avgör riksnormen nivån på försörjningsstödet. Beloppen bestäms av regeringen inför varje nytt kalenderår och gäller som miniminivå för de behov som riksnormen ska täcka.

Riksnormen för 2016 (gäller från och med 1 januari 2016)

I tabellerna här nedanför ser du riksnormen för 2016.

Personliga kostnader per hemmavarande barn och skolungdom, i kronor

Ålder	0 år	1-2 år	3 år	4-6 år	7-10 år	11-14	15-18	19-20
Summa personliga kostnader	1840	2080	1830	2080	2660	3090	3500	3530
Utan lunch 5 dagar/vecka	1710	1900	1650	1830	-	-	-	-

Personliga kostnader vuxna, i kronor

	Ensamstående	Sambor
Summa personliga kostnader	2950	5320

Gemensamma hushållskostnader, i kronor

Antal personer	1	2	3	4	5	6	7
Summa gemensamma hushållskostnader	940	1050	1320	1500	1720	1960	2130

För att beräkna kostnaden för hushåll med fler än sju personer lägger man till 170 kronor för varje ytterligare hushållsmedlem. Det motsvarar skillnaden mellan hushåll med sex respektive sju personer.

En person som ingår i ett hushåll utan att vara sambo

En vuxen person kan ingå i en hushållsgemenskap med en eller flera andra personer, utan att räknas som sambo.

För att räkna ut riksnormen för honom eller henne lägger man ihop personens del av de gemensamma hushållskostnaderna med personliga kostnader för ensamstående.

För en person som bor i ett hushåll med 5 personer, skulle uträkningen se ut så här:
1 720 kr / 5 + 2 950 kr = 3 294 kr

Riksnormen tar hänsyn till

- hur många personer som finns i hushållet
- ålder på barn och skolungdomar
- om barn och skolungdomar äter lunch hemma
- om vuxna är ensamstående eller sambor.

Riksnormen innehåller kostnader för

- livsmedel
- kläder och skor
- fritid och lek
- hygien
- barn- och ungdomsförsäkring
- förbrukningsvaror
- dagstidning
- telefon
- tv-avgift.

Riksnormen för 2016 – för utskrift

Publicerat om detta ämne

Sortera listan på: Populärast Datum Titel

Riksnormen för ekonomiskt bistånd 2006–2016 2015-10-12 07:52
Normer för ekonomiskt bistånd (socialbidrag) 1985-2005 2009-09-28 15:29
Översyn av riksnormen 2007-01-01 01:00
Förutsättningar för socialbidragsarbete – en jämförelse mellan fyra kommuner 2005-01-01 01:00
Socialbidrag i forskning och praktik 2000-01-01 01:00

Visa fler – publicerat om detta ämne

Sammanfattning

Riksnorm 2016. Ensam vuxen	kr per månad	Sambor
Summa personliga kostnader	2950	5320
Summa gemensamma hushållskostnader	940	1050
Summa	3890	6370
Enligt konsumentverket utom hemförs.+el	5420	9860
Lägre än konsumentverket	1530	3490
Lägre per år	18360 kr	41880 kr
Summa enligt ovan	3890 kr	6370kr
Livsmedel enligt konsumentverket	2095	4190
Övrigt	1795	2180 för
• kläder och skor		
• fritid och lek		
• hygien		
• förbrukningsvaror		
• dagstidning		
• telefon		
• tv-avgift.	är mycket lågt.	
För lågt per år	21540 kr	26160 kr

Ansvariga statsråd

Annika Strandhäll
Socialförsäkringsminister
Gabriel Wikström
Folkhälso-, sjukvårds- och idrottsminister
Åsa Regnér
Barn-, äldre- och jämställdhetsminister

Genvägar

- Feministisk regering
- Åtgärdsprogram för ökad hälsa och minskad sjukfrånvaro

Annika Strandhäll
Socialförsäkringsminister
Socialdepartementet
"Trygga socialförsäkringar och pensioner får människor att våga välja sin egen bana i livet. Vi ska ha en balans mellan skydd och krav i sjukförsäkringen och en pension som är rättvis och räcker till. Som minister i Sveriges första feministiska regering är skillnaderna i villkor för kvinnor och män en naturlig utgångspunkt i mitt reformarbete."

Annika Strandhälls områden Socialförsäkringar

- Cv
- Statssekreterare
- Presskontakter
- Pressbilder
- E-post till registrator
- Kontakt

Partitillhörighet
Socialdemokraterna
Personligt
Född 1975
Utbildning
2007–2008
Arbets- och organisationspsykologi, psykologiska institutionen, Göteborgs universitet
2007
Organisation och ledarskap, sociologiska institutionen, Göteborgs universitet
Fullmaktsutbildning Vision
TCO facklig högskola
1991–1995
Gymnasium
Befattningar och uppdrag
Anställningar
2011–2014
Förbundsordförande Vision
1996–2011
Projektledare för arbetsmarknadsprojektet Föreningsslussen, Göteborgs stad
Utvecklingssekreterare AT 1000
Projektassistent arbetsmarknadsprojektet Föreningskraft
2003–2004
Young workers coordinator for the European region/ Ferney Voltaire France, Public Services International (PSI)
Uppdrag
2013–2014
Vice styrelseordförande i försäkringsbolaget Folksam Sak
2013–2014
Vice ordförande i LO-TCO:s biståndsnämnd
2011–2014
Ledamot i regeringens delegation för jämställdhet i arbetslivet
2011–2014
Styrelseledamot i Offentliganställdas Förhandlingsråd, OFR
2011–2014
Styrelseledamot i Omställningsfonden

2011–2014
Ledamot i TCO:s styrelse
2011-2013
Styrelseledamot i försäkringsbolaget Folksam Sak
2008–2011
Andre vice förbundsordförande Vision
2005–2008
Ordförande SKTF Göteborg
2000–2002
Vice ordförande och arbetsmiljöansvarig SKTF Göteborg
1999–2000
Avdelningsstyrelsen Göteborg, ansvarig för arbetsmarknadsfrågor och rekrytering
Internationella uppdrag
2013–2014
Vice ordförande i Public Services International, PSI
2011–2014
Styrelseledamot i Nordiska tjänstemannarådet, NTR
2011–2014
Styrelseledamot i European Federation of Public Service Unions, EPSU
2011–2014
Vice ordförande i Nordens Offentliganställdas Fackliga Samorganisation, NOFS

Publicerad 08 oktober 2014 · Uppdaterad 24 mars 2015
Dela

- Facebook
- Twitter
- LinkedIn
- E-post

Den här sidan är uppmärkt med följande kategorier:
Annika Strandhäll Socialdepartementet

Försäkringskassan 2 mars 2016

Aktuella belopp 2016

Basbelopp Prisbasbeloppet (PBB) 44 300 kronor

Barn och familj	Månad
Underhållsstöd	1 573
Förlängt underhållsstöd för studerande	1 573

	Barnbidrag	Flerbarnstillägg	Summa
Barnbidrag och flerbarnstillägg			
1 barn	1 050	–	1 050
2 barn	2 100	150	2 250
3 barn	3 150	604	3 754
4 barn	4 200	1 614	5 814
5 barn	5 250	2 864	8 114
6 barn	6 300	4 114	10 414

Bostadsbidrag – barnfamiljer

Barnfamiljer med låga inkomster kan få bostadsbidrag. Hur mycket du kan få beror på dina inkomster, dina boendekostnader, bostadens storlek och hur många barn du har. Du söker bidrag utifrån vilka inkomster du tror att du kommer att ha under året. Får du högre inkomster än du beräknat kan du få betala tillbaka pengar, får du lägre inkomster kan du få mer bidrag i efterskott.

I det här faktabladet beskrivs först reglerna för bostadsbidrag. Sedan följer tabeller för att hjälpa dig att räkna ut om du har rätt till bostadsbidrag, och i så fall hur mycket. Du kan gå direkt till tabellerna för preliminärt bostadsbidrag för att få veta ungefär hur stort bidrag du kan få. Men tänk på att den bidragsgrundande bostadskostnaden, den bostadskostnad som du får räkna med när du söker bidrag, inte alltid är densamma som din verkliga bostadskostnad.

Vilka barnfamiljer kan få bostadsbidrag?

Du måste bo och vara folkbokförd på den adress som du söker bidrag för. I vissa fall kan man dock göra undantag från folkbokföringskravet. Du kan få bostadsbidrag oavsett om du äger bostaden eller hyr den.

Du räknas som barnfamilj om du har barn som bor hos dig eller som bor hos dig ibland. Ditt barn får räknas med i hushållet tills han eller hon fyller 18 år, eller är över 18 år och får studiehjälp eller förlängt barnbidrag. Barn som studerar på gymnasienivå får studiehjälp och barn över 16 år som studerar på grundskolenivå eller i särskola får förlängt barnbidrag.

Hur mycket bidrag du kan få beror på:

* hur många personer som bor i hushållet, bostadskostnad och bostadsyta, inkomst och förmögenhet
* om barnet bor mest hos dig, växelvis hos dig och den andra föräldern eller mest hos den andra föräldern
* var barnet är folkbokfört
* vem som har vårdnaden om barnet.

Några viktiga gränser

* Du kan inte få bostadsbidrag om du betalar mindre än 1 400 kronor i månaden för din bostad.
* Du kan inte heller få bostadsbidrag om du eller din maka, make eller sambo tillsammans har en inkomst som är högre än 426 000 kronor om året.
* Bidraget minskas om du som är ensamstående har en årsinkomst högre än 117 000 kronor. För gifta och sambor är gränsen 58 500 kronor var.
* Du har inte rätt till bidrag om vi beräknar ditt bostadsbidrag till mindre än 100 kronor per månad.
*Du som bara har tidvis boende barn kan bara få bostadsbidrag om du bor i en bostad som är större än 40 kvadratmeter och har minst två rum och kök.

Preliminärt och slutligt bidrag

Bostadsbidraget som du får är ett preliminärt bidrag. Det betyder att vi beräknar det med hjälp av uppgifterna som du lämnar, men ditt slutliga bidrag bestäms i efterhand när taxeringen är klar för det kalenderår som du fick bidrag under. Om det då visar sig att du hade lägre inkomster än du räknade med, kan du få bidrag i efterskott i form av en tilläggsutbetalning. Hade du tvärtom högre inkomster än du räknade med, kan du bli skyldig att betala tillbaka pengar. Det lägsta

beloppet som vi betalar ut i efterskott eller du måste betala tillbaka är 1 200 kronor.

Exempel

* Slutet av 2012: Du beviljas bostadsbidrag från och med januari till och med december 2013.

* Slutet av 2014: Försäkringskassan får uppgifter från Skatteverket om dina inkomster under 2013.

* Januari 2015: Om du ska betala tillbaka pengar får du ett informationsbrev från Försäkringskassan som talar om vilka uppgifter Skatteverket har lämnat, och vad det slutliga bidraget beräknats till.

* Februari 2015: Du som har fått rätt preliminärt bostadsbidrag eller som ska få en tilläggsutbetalning får besked om slutligt bostadsbidrag.

* Mars 2015: Du som ska betala tillbaka bidrag får besked om slutligt bostadsbidrag. .....

Tabeller och exempel

Det är alltså dina inkomster, dina bostadskostnader, bostadens storlek, hur många barn du har och var barnen bor som avgör om du har rätt till bostadsbidrag och hur mycket du i så fall kan få.

Högsta bidragsgrundande inkomst

De här två tabellerna visar den högsta inkomst du eller din maka, make eller sambo kan ha för att ha rätt till bostadsbidrag. Den inkomst som Försäkringskassan tar hänsyn till när vi beräknar bidraget kallas bidragsgrundande inkomst. Normalt är det helt enkelt vad du tjänar före skatt, men det finns en del speciella regler för till exempel vilka avdrag du får göra.

Tabell 1 gäller för ensamstående och gifta par eller sambor som båda har en inkomst som är högre än 58 500 kronor om året. Det är er sammanlagda inkomst som räknas och vilka andra inkomster som är bidragsgrundande.

Tabell 1

Om du har	är den högsta bidragsgrundande inkomsten per år
ett barn	318 000 kronor
två barn	366 000 kronor
tre barn	426 000 kronor

Tabell 2 gäller för gifta par och sambor där båda eller en av er har en inkomst som är högst 58 500 kronor om året. Här ska ni bara räkna med inkomsten för den av er som har den högsta inkomsten.

Tabell 2

Om du har	är den högsta bidragsgrundande inkomsten per år
ett barn	259 500 kronor
två barn	307 500 kronor
tre barn	367 500 kronor

Så minskas bidraget när du tjänar över gränsen

Om du tjänar under gränserna i tabell 1 eller 2 men mer än 117 000 kronor om året (för makar 58 500 kronor vardera) minskas bidraget med 20 procent av vad du tjänar utöver 117 000 respektive 58 500 kronor.

Exempel ensamstående

Du tjänar 135 000 kronor per år

135 000 – 117 000 = 18 000

20 % x 18 000 = 3 600

Dela 3 600 med 12 = 300

Du får 300 kronor mindre i månaden i bidrag

Bidragsgrundande bostadskostnad

De bostadskostnader du har rätt till bidrag för kallas bidragsgrundande bostadskostnad. Hur hög den högsta bidragsgrundande bostadskostnaden är beror på hur många barn du har.

Bostadskostnader upp till 1 400 kronor kan du inte få bidrag för.

Det finns ett tak för hur stora bostadskostnader som kan vara bidragsgrundande, och det finns ett tak för hur stor bostadsyta du kan få bidrag för. Men det finns också en garantinivå som gör att du alltid får ersättning för bostadskostnader upp till ett visst belopp.

Bostadskostnad

Tabell 3 Högsta bidragsgrundande bostadskostnad

Om du har	är den högsta bidragsgrundande bostadskostnaden per månad
ett barn	5 300 kronor
två barn	5 900 kronor
tre barn	6 600 kronor

Bostadsyta

Tabell 4 Största bostadsyta som ger rätt till bidrag

Om du har	kan du få bidrag för en bostadsyta på (antal kvadratmeter)
ett barn	80
två barn	100
tre barn	120
fyra barn	140
fem eller flera barn	160

Garantinivå

Garantinivån innebär att du alltid får räkna med kostnader upp till ett visst belopp när du söker bidrag, även om regeln som begränsar bostadsytan ger dig en lägre beräknad bostadskostnad än så. Men du får förstås aldrig räkna med mer än vad du faktiskt har för bostadskostnad.

Tabell 5 Garantinivå – bostadskostnad du får ersättning för oavsett bostadsyta

Om du har	är garantinivån
ett barn	3 000 kronor
två barn	3 300 kronor
tre barn	3 600 kronor
fyra barn	3 900 kronor
fem eller flera barn	4200kronor

.....

Att räkna ut barnfamiljernas kostnader är komplicerat, man ska bl att räkna med dagiskostnader och fritidskostnader för barn. Se

Sven Wimnell 10 maj 2011: Barnfattigdom och annan fattigdom.
http://wimnell.com/omr36-39zm.pdf

Bostadsbidrag till unga utan barn

Du som är ung och har låga inkomster kan få bostadsbidrag. Hur mycket du kan få beror på dina inkomster, dina boendekostnader och bostadens storlek. Du söker bidrag utifrån vilka inkomster du tror att du kommer att få under hela kalenderåret. Får du högre inkomster än du beräknat kan du få betala tillbaka pengar, får du lägre inkomster kan du få mer bidrag i efterskott.

I det här faktabladet beskrivs först reglerna för bostadsbidrag. Sedan följer tabeller för att hjälpa dig att räkna ut om du har rätt till bostadsbidrag, och i så fall hur mycket. Du kan gå direkt till tabellerna för preliminärt bostadsbidrag för att få veta ungefär hur stort bidrag du kan få. Men tänk på att den bostadskostnad som du får räkna med när du söker bidrag, inte alltid är densamma som din verkliga bostadskostnad. Du kan läsa mer om det i faktabladet *Information om bostadskostnad och inkomst*.

Vilka ungdomar utan barn kan få bostadsbidrag?

Du som har fyllt 18 men inte 29 år kan få bostadsbidrag. Makar eller sambor ska båda vara under 29 år. Du måste bo i egen bostad (ett godkänt andrahandskontrakt går bra) och vara folkbokförd i Sverige på den adress som du söker bidrag för. I vissa fall kan man dock göra undantag från folkbokföringskravet.

Du som kommer till Sverige för att studera kan normalt inte få bostadsbidrag. Du kan inte få bostadsbidrag om du eller din maka, make eller sambo får bostadstillägg, eller har ansökt om bostadstillägg men inte får det på grund av för hög inkomst.

Hur mycket bidrag du får beror på:
hur många personer som bor i hushållet
bostadskostnad och bostadsyta , inkomst och förmögenhet.

Hur mycket kan jag få i bidrag?

Du kan som mest få 1 300 kronor per månad i bostadsbidrag.
Du kan få bidrag till de bostadskostnader som överstiger 1 800 kronor per månad.
Du kan inte få bidrag för bostadskostnader över 3 600 kronor per månad.
Du får inte bidrag för mer än 60 kvadratmeter.
Du kan inte få bidrag om dina inkomster är högre än 86 720 kronor per år. Makar och sambor kan inte få bidrag om de tillsammans har inkomster som är högre än 103 720 kronor per år.

I tabellen nedan visas hur stor del av bostadskostnaden som du kan få bidrag för. Bostadskostnaden anges i kronor per månad.

Andel av bostadskostnader som du får bidrag för
Du får bidrag för 90 % av bostadskostnader mellan
1 800 och 2 600 kronor
Du får bidrag för 65 % av bostadskostnader mellan
2 600 och 3 600 kronor

Har du höga inkomster minskas bostadsbidraget

Den inkomst Försäkringskassan använder för att räkna ut vad du får i bostadsbidrag kallas bidragsgrundande inkomst. Du som får studiemedel ska ange hela studiebidraget som bidragsgrundande inkomst. (Vid beräkning av bostadsbidrag räknar Försäkringskassan 80% av den summa du har skrivit). Andra bidragsgrundande inkomster är till exempel lön, skattepliktiga förmåner, arbetslöshetsersättning och kapitalinkomster. Du kan läsa mer om hur olika typer av inkomster räknas i faktabladet *Information om bostadskostnad och inkomst*.

Om du bor ensam minskas bidraget med en tredjedel av den del av din bidragsgrundande inkomst som överstiger 41 000 kronor. För makar eller sambor minskas bidraget med en tredjedel av den del av hushållets sammanlagda bidragsgrundande inkomst som överstiger 58 000 kronor. Det beräknade bidraget per månad avrundas till närmast lägre hundratal kronor.

Exempel

Du bor ensam och din bostadskostnad är 4 000 kronor per månad. Maximalt bidrag är 1 300 kronor per månad.

Du har uppskattat din bidragsgrundande inkomst till 50 000 kronor, alltså 9 000 kronor mer än 41 000 kronor.

En tredjedel av 9 000 kronor är 3 000 kronor. 3 000 delat i 12 blir 250 kronor per månad. Bostadsbidraget per månad beräknas då så här:
90 procent av bostadskostnad mellan 1 800 och 2 600 kronor + 720
65 procent av bostadskostnader mellan 2 600 och 3 600 kronor + 650
Summa maximalt bidrag, kronor = 1 370
Inkomstavdrag (9 000/3) /12 – 250
Summa bidrag = 1 120
Bidrag som betalas ut = 1 100

Alla dina inkomster under året räknas

Alla inkomster som du får från den 1 januari till den 31 december räknas med. Det betyder att inkomster som du får under den tid som du inte får bidrag också räknas med. Inkomsten anses nämligen lika fördelad under årets månader. Du ska alltid beräkna skattepliktiga inkomster före avdrag för skatt.

Exempel

Du ska studera hela året och räknar med att arbeta på sommaren och under vissa helger. Studiebidraget är 12 000 kronor per termin och du beräknar arbetsinkomsten till sammanlagt 34 000 kronor. Du tänker också sälja några aktier och räknar med 2 000 kronor i kapitalvinst. Den bidragsgrundande inkomsten beräknas till 55 200 kronor.

Studiebidrag 19 200 kr (80 % x 24 000 kr)

Lön 34 000 kr

Kapitalvinst 2 000 kr = 55 200 kr för hela året

55 200 delat i 12 är 4 600, vilket blir den inkomst vi räknar med att du har per månad.

Centrala studiestödsnämnden. 3 mars 2016

Studerande högskola
- Snabbguide om studiemedel
- **Hur mycket kan du få?**
  - Heltid eller deltid?
  - Belopp heltidsstudier
  - Belopp deltidsstudier
  - Längsta tid med studiemedel
  - Spara veckor
  - Inkomst och fribelopp
  - För dig som har barn
  - För dig som får extra kostnader
  - För dig som arbetat tidigare
  - För dig som har en funktionsnedsättning
  - Högre bidraget
  - Begränsa din skuld
- Vad krävs för att få studiemedel?
- Söka studiemedel
- När kommer pengarna?
- Sommarstudier
- Utbytesstudier
- Sjuk, vård av barn eller närstående
- Anmäl ändringar
- Hur överklagar du beslut?
- Betala lån och återkrav
- Studera utan studiemedel
- Frågor och svar

För dig som är utländsk medborgare
- Villkor för att få studiestöd
- Hur ansöker du?
- Anmäl ändringar
- Frågor och svar - utländska medborgare
- Lyssna

Hur mycket kan du få?

Studiemedel består av bidrag och lån. Det finns även olika tillägg som du kan få i särskilda situationer.

Hur mycket du får beror på om du studerar på heltid eller deltid och hur länge du studerar. Du kan ansöka om bara bidrag om du vill. Du kan även välja att låna färre veckor än vad du har rätt till för att inte få så hög skuld. Läs mer på sidan Begränsa din skuld.

Belopp

Här kan du se aktuella belopp för 1 vecka, 4 veckor och 20 veckor.
Belopp heltidsstudier
Belopp deltidsstudier

Tillägg

Det finns några olika tillägg i form av bidrag eller lån som du kan få i särskilda situationer.

Högre bidrag för kompletterande pedagogisk utbildning

Du som studerar på högskola och läser en kompletterande pedagogisk utbildning (KPU) kan få ett högre bidrag. Det gäller dig som studerar vid en KPU som leder till en ämneslärarexamen inom matematik, biologi, fysik, kemi, naturvetenskap eller teknik. Högre bidraget

Tilläggsbidrag - för dig som har barn
Om du har barn och samtidigt studerar, kan du få tilläggsbidrag.
För dig som har barn

Tilläggslån - för dig som arbetat tidigare
Du som har arbetat tidigare kan få låna lite mer pengar. Det gäller från det år du fyller 25.
För dig som arbetat tidigare

Merkostnadslån - för dig som får extra kostnader
Du kan ta merkostnadslån om du har extra kostnader för dina studier, exempelvis dubbel bosättning och resor.
För dig som får extra kostnader

Uppläggningsavgift

När du tar studielån får du betala en administrativ avgift på 150 kronor per halvår. Den avgiften kallas för uppläggningsavgift och dras från den första utbetalningen av lånet.

Bidraget ger pension

Bidragsdelen av studiemedlen är pensionsgrundande. Det betyder att staten betalar in en viss pensionsavgift för dig när du studerar. Tilläggsbidraget och de olika lånen är däremot inte pensionsgrundande.

Du måste uppfylla ett antal andra villkor innan pensionen, som grundas på studiebidrag, kan betalas ut. Vid närmare frågor om pension, kontakta Pensionsmyndigheten

Senast uppdaterad: 2016-02-10

Belopp heltidsstudier

Här hittar du information om hur mycket du kan få när du studerar på heltid.

Studiemedel består av bidrag och lån. Du kan ansöka om bara bidrag om du vill.

Genom att låna färre veckor än vad du har rätt till kan du påverka hur stor din skuld blir. Läs mer på sidan Begränsa din skuld.

Studiemedel när du studerar på heltid, 2016

Så här mycket får du i bidrag och lån

	1 vecka, kr	4 veckor, kr	20 veckor, kr
Bidrag	704	2 816	14 080
Lån	1 772	7 088	35 440
Totalt	**2 476**	**9 904**	**49 520**

Så här mycket får du i eventuella tillägg

	1 vecka, kr	4 veckor, kr	20 veckor, kr
Tilläggsbidrag 1 barn	146	584	2 920
Tilläggsbidrag 2 barn	239	956	4 780
Tilläggsbidrag 3 barn	287	1 148	5 740
Tilläggslån	877	3 508	17 540
Merkostnadslån	beloppen varierar*	beloppen varierar*	beloppen varierar*

* Beloppen beror bland annat på vilken typ av extra kostnader du har.

Exempel - Mark läser på heltid
Mark läser på heltid och har bidrag och lån. Han har två barn. För varje period på fyra veckor får han totalt 10 860 kronor. Av detta är 2 816 kronor bidrag, 7 088 kronor lån och 956 kronor tilläggsbidrag för barnen.

Läs mer

- Studiemedelsbelopp för studier i Sverige 2016 (pdf, nytt fönster)
- Studiemedelsbelopp för studier i Sverige 2015 (pdf, nytt fönster)
- Tilläggsbidrag (för dig som har barn)
- Tilläggslån (för dig som arbetat tidigare)
- Merkostnadslån (för dig som får extra kostnader)

Senast uppdaterad: 2015-11-26

Mina sidor
Logga in i Mina sidor
Om våra e-tjänster
Skaffa mobilt bank-id

Lästips

- Ändra bidrag och lån
- Studiemedelsbelopp
- Kontakta webbredaktionen

sfs.se 3 mars 2016

Sveriges förenade studentkårer.

SFS Studentbudget 2016 - studenter går back 202 kronor i månaden

Studiemedlet ligger under 2016 på 9904 kronor per månad. Samtidigt uppgår de vardagliga utgifter som studenter har till 10106 kronor. Det betyder att studenter som lever på studiemedel går back 202 kronor varje månad, även om oförutsedda kostnader och till exempel vård och nöjen inte räknas med.

Studenter går fortfarande back varje månad och studiemedlet utgörs till största delen av studielån. Det visar Årets studentbudget från Sveriges förenade studentkårer.

SFS studentbudget släpps varje år i februari. Förra årets budget visade på en minskad förlust för studenterna, vilket berodde på att lånedelen i studiemedlet höjdes med cirka 1000 kronor. Årets och förra årets studentbudget visar att studenter har fått det bättre, men att studiemedlet fortfarande inte räcker till att täcka de vardagliga utgifterna.
– En grupp som drabbas extra hårt är studenter med barn. De har ofta högre utgifter och fler oförutsedda kostnader än andra studenter, säger SFS ordförande Caroline Sundberg.

Förra årets höjning av lånedelen i studiemedlet har också ökat studenters skuldbörda vilket påverkar deras ekonomiska situation på sikt. SFS anser att studiemedlet bör utgöras av lika stora delar lån och bidrag eftersom studier till lika stor del är en investering för samhället som för individen.

– Stora skulder skrämmer bort potentiella studenter från högre utbildning. Det är framförallt personer från studieovana hem som kommer att välja att inte läsa vidare, säger SFS ordförande Caroline Sundberg. Här kan du läsa Årets studentbudget 2016.

SFS Studentbudget 2016

l SFS sludentbudget är en sammanställning av omkostnaderna under en månad för en student som lever på studiemedel.

SFS har släppt en studentbudget varje år sedan 2006.

l beräkningarna förutsätts att studenten inte har oförutsedda utgifter eller utgifter för exempelvis hjälpmedel, mediciner eller liknande.

Alla hushållsskostnader ingår inte i beräkningarna. Till exempel ingår inte kostnader för el, övriga resor, hälso- och sjukvård, glasögon, presenter, semester, kalas; alkohol, tobak och spel.

Inkomster (kronor)	
Lån	**7088**
Bidrag	**2816**
Studiemedel 4 veckor	**9904**
Utgifter (kronor)	
Bostad *	**3390**
Medier inklusive telefon * *	**920**
Mat, hemlagad Inklusive mattåda **	**2130**
Kläder, skor **	**605**
Personlig hygien inklusive tandvård **	**465**
Hemförsäkring * *	**110**
Förbrukningsvaror **	**100**
Kottektivresor **	**540**
Hemutrustning **	**370**
Fritid **	**640**
Studiematerial ***	**810**
Kåravgift ****	**26**
Summa utgifter	**10106**
Resultat	**-202**

*** Studentbostadsföretagen, genomsnittlig hyra för 2015**

**** Konsumentverket Koll på pengarna, 2015**

***** Stärk stöd för studenter - tryggt, enkelt och flexibelt, SOU 2009:28 s. 259. Uppräknat med KPI för 2015**

****** SFS, genomsnittlig avgift per termin hos de fem största medlemskårerna hos SFS**

SFS är den natinella studentorganisationen i Sverige och den samlade studentrösten, som driver alla de gemensamma frågor som rör studenter på det nationella och intemationella planet. Information om SFS och kontaktuppgifter hittar du pä www.sfs.se.

SFS samarbetspartner Studentkortet har möjliggjortort arbetet med att ta fram studentbudgeten.

Med stöd av Studentkortet - för en bättre studentekonomi. Studentkortet

SFS Sveriges förenade studentkårer

Max bostadsbidrag 720 + 0,65 x 790= 720+514 = 1304 kr/mån = 15648/år. Men det blir inget bostadsbidrag eftersom inkomsten är för hög:
Årsinkomst 9904 x 12 = 118 848. Årsinkomst vid beräkning av bostadsbidrag 80% av 118848 = 95078 kr = 54078 över 41000. Avtrappning av bidraget är 54078/3= 18026 kr som är större än 15648 kr.

Förbättringar för de lägsta inkomsterna har behandlats bl a i

Sven Wimnell 20 april 2015: Arbetslöshet och välfärd. Samhällsplaneringens problem. Utbildning, skatter och bidrag. Vårbudgeten. http://Wimnell.com/omr36-39zzz.pdf

En mycket omfattande genomgång av alla problem.

Innehåll

Sida

6 **Kapitel 1. En början.**

7 Viktigast: arbete eller välfärd.
10 Personlig situation och välfärd. Skatter och utbildning.
11 Hushållsverksamheter. Hemkunskap.
13 Arbetsförmedling och träningsjobb.

14 ”Automatiseringen har tagit bort 450 000 jobb på fem år.
16 Så kan Sverige utrota ungdomsarbetslösheten på bara några år.
17 Chefer måste ta ansvar för ökande psykiska ohälsan.
19 6 500 nya utbildningsplatser redan i år ska stärka Sverige.
21 Det behövs en statlig haverikommission för att utreda sjuksköterskornas villkor.
24 Alla mellan 18 och 24 bör kallas till medborgartjänst.
26 Birgitta Forsberg: I Landet Lagom behöver sällan någon stå till svars.
27 Politikproffs i kulisserna styr utan demokratiskt mandat.
30 Vi stämmer högskola för dålig utbildningskvalitet.
32 SD visar sitt janusansikte.
33 Tillväxten kan bli EU:s giftbägare.

36 **Kapitel 2. Samhällsplaneringens problem och grunderna för den svenska politiken.**

37 Samhällsplaneringens problem.
38 Yuval Noah Harari: ”Sapiens. En kort historik över mänskligheten.
40 Människornas levnadsförhållanden och utvecklingens krafter.
43 Klassifikationssystem för verksamheter.
45 22 politikområden.
46 De 22 politikområdena och klassifikationssystemets verksamheter.
50 Regeringen styr Sverige.
52 Politiska problem i de 22 politikområdena.
54 Särskilda utredningar 30 januri 2010 - 17 juni 2013.
56 Utredningar före 30 januari 2010.
57 Ska vi tacka Stalin för Europas frihet?
59 Tillbaka till framtiden.
63 Politisk skräll med höga ideal.
64 Politikproffsen tar över.

66 Förhistorien. Historisk tid. Demokrati. Globalisering. Forskningsarbetets början.Skattereformer. Socialdemokraterna.
69 Politikerna - folkets valda representanter.

74 **Kapitel 3. Utbildning o d.**

75 Om utbildning i skolan.
76 Läroplan för grundskolan, förskoleklassen,fritidshemmet 2011
80 Ämneslärare saknar utbildning för att undervisa.
83 Många obehöriga lärare i skolan.
84 Religion och levnadskunskap.
86 Kursplan - Samhällskunskap, Grundskolan.
87 Tema SO.
87 Hur viktiga är SO-ämnena ur ett samhälleligt perspektiv?
88 Hur ser SO-undervisningen ut i praktiken?
90 Hur viktigt är det att lärarna har ämnesdidaktiska kunskaper?
91 Kursplaner.
91 Något för kulturministern och demokratiministern.
92 Något för arbetsmarknadsministern och näringsministern.
93 Planering och styrning. En svensk världsplanering behövs.
94 En inledning om planering.
96 Det första steget om folkets kunskaper och värderingar.
97 Svenska väljare okunniga.
98 Innehållet i : Sven Wimnell 31 januari 2014:
Fel i skolor. Folkrörelser, Folkbildning och Studieförbund.
Utbildning och forskning. Vuxnas och 15-åringars kunskaper.
PISA. Civilsamhället. Kultursamhället.
101 Innehållet i: Sven Wimnell 4 september 2014:
Utbildningssystemet och samhällsplaneringens problem.
107 ”Förbättra resultaten i skolan genom att
kasta ut datorerna från lektionerna.
109 Kunskapsklyftan riskerar bli en av de stora klassfrågorna.
111 Öka kännedomen om landets natur.
112 Alla mellan 18 och 24 bör kallas till medborgartjänst.
114 Domstolarna accepterar mer våld från de vuxna i skolan.

117 **Kapitel 4. Skatter och bidrag.**

119 Något om skatte- och bidragshistoria.
122 Mer om skatter och bidrag.
127 Tillägg om skatter.
129 Matmomsen.
130 Problem med lån.
132 Deklarationsdags. Bostadsförsäljningar.
133 Var glad för att du slipper djävulsblanketten.
134 10 tips som hjälper dig med din deklaration.

137 Årskostnader år 2014, förvärvsarbetande icke-pensionärer.
137 Årskostnader år 2014, pensionärer.
138 2006. Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn.
138 2014 Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn.
139 Underskott och överskott i hushållsbudgetarna.
139 2006-2014 Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn.
140 Beräkningar av barnkostnader.
141 Villaägarna: Mer rättvist rikta kravet mot banken.

143 **Förslag till riksdagsbeslut.**
144 Kompletteringar/revideringar till förslagen om riksdagsbeslut.

147 **TV-avgiften avskaffas för privathushåll.**
149 Branschen har fått styra för mycket i digitalradiofrågan.
151 Experter delade om ökat surfande.
154 Använder internet dagligen.
154 Tillgång till surfplatta i hemmet.

155 **Systemet för pensionärernas bostadstillägg.**
156 Pensionärerna med låga pensioner.

156 Förbättringar för pensionärer med låga inkomster.
157 Bostadstillägg för pensionärer.
158 I samband med småhus finns två sätt att bo.
159 Viktiga händelser i bostadstilläggens historia.
167 Ingen i regeringen eller riksdagen har visat tillräckligt intresse för de lägsta inkomsterna.
167 Januari 2013: Förslagen för bostadstilläggen på sid 95 i http://wimnell.com/omr36-39zq.pdf bör bli att man helt slopar reglerna som föreskriver att kapital/förmögenheter och fastigheter ska påverka bostadstilläggen.
170 Så beräknar vi dina inkomster.
171 Så beräknar vi din bostadskostnad.
173 Så mycket kan du få i bostadstillägg.
174 Så beräknar vi ditt bostadstillägg.
176 Avtrappningsregler.
178 Från pensionsmyndigheten 22 april 2015.
178 Bostadstillägg till pensionärer.
178 Om bostadstillägg.
179 Innan du ansöker om bostadstillägg.
179 Ansökan om bostadstillägg.
180 Så mycket kan du få i bostadstillägg.
181 Efter du har ansökt.
182 För dig som har bostadstillägg.
182 Socialförsäkringsbalken (2015)

186 **Bostadsbidrag bör införas för barnlösa ickepensionärer.**
187 Bostadsbidrag bör införas för barnlösa ickepensionärer som inte kan få ungdomsbostadsbidragen.
188 Från försäkringskassan 18 april 2015.
189 Bostadsbidrag till unga utan barn 2015.
193 Bostadsbidrag – information om bostadskostnad och inkomst. 2015.
197 Svenska folket och dess boende.
198 De föreslagna nya lägenhetstyperna.
199 B1.Målsättningar och definitioner kring trångboddhet.
200 Ritning 2rok och 3rok.
201 Ritning studentbostäder.
202 Ritning 2rok med större sovrum
203 Två studentbostäder med gemensamma utrymmen för entré, badrum, kök och balkong.
204 Bostad 2 r o k med större sovrum.
205 Förslag till lägenhetstyper i ny bostadsbebyggelse.
207 Årshyra per lägenhet.
209 Genomsnittlig yta per lägenhet.
210 Kommentarer till försäkringskassans regler om bostadsbidrag för unga 18-28 år.
214 Traineejobb.

215 **Bostadsbidrag för barnfamiljer.**

216 **Skatteverkets belopp och procentsatser för inkomstår 2015. Försäkringskassans aktuella belopp 2015. Prisbasbelopp. Grundavdrag inkomståret 2015. Avtrappning av bostadsbidrag 2015. Jobbskatteavdraget. Marginalskatter/marginaleffekter.**
217 SKATTEVERKET Belopp och procentsatser för inkomstår 2015.
219 Försäkringskassan. Aktuella belopp 2015.
220 Prisbasbelopp inkomstår 2015: 44500.
220 Grundavdrag enligt Wikipedia.
221 Grundavdrag enligt Swedbank. 2015.

221 Med kommunala skatter 33% 2015.
221 Avtrappning av bostadsbidrag 2015. Barnfamiljer.
223 Förr fanns tabeller över bostadsbidrag för olika barnantal och olika inkomster. De går inte att finna nu.
224 Jobbskatteavdraget.
226 Marginaleffekter av skatt och bidrag. 2015.
227 Jobbskatteavdraget år 2015 diagram.
228 Marginalskatt år 2015, diagram.
229 Tabeller för grundavdrag och preliminärskatt inkomståret 2015.
230 Grundavdrag 2015.
235 Skattetabeller för beräkning av preliminär A-skatt 2015.
236 Skatteavdrag för månadslön 2015

243 **Från Ekonomifakta 11 april 2015. Skatter.**
243 Skattetrycket.
244 Skattetryck - internationellt.
245 Skattetrycket per typ av skatt.
246 Skatteintäkter per skatt.
247 Skattestrukturen 2014.
248 Arbetsgivaravgift.
249 Sociala avgifter.
250 Sociala avgifter över tid.
251 Marginalskatt år 2015.
252 Genomsnittsskatt.
253 Jobbskatteavdraget.
255 Kommunalskatter.
256 Skatt på arbete - internationellt.
257 Skatt på arbete för en genomsnittlig löntagare.
257 Andra skattefrågor.

258 **Kapitel 5. Vårbudgeten 2015.**

259 Ett Sverige som håller ihop - vårbudgeten för 2015.
259 Vårbudgeten på 5 minuter.
264 Finanspolitikens inriktning.
267 2015 års ekonomiska vårproposition.
268 Vårändringsbudget för 2015.
269 Statens budget 2015 i siffror.
270 Skatteförslag i vårändringsbudgeten 2015.
274 Sammanfattning prognos för den ekonomiska utvecklingen.
276 Den statliga budgetprocessen.
278 Det finanspolitiska ramverket.
280 Bedömningen av finanspolitikens långsiktiga hållbarhet.

282 Regeringens proposition 2014/15:100 2015 års ekonomiska vårproposition Förslag till riktlinjer.
282 Innehållsförteckning.
284 Tabellförteckning.
286 Diagramförteckning.
288 Förslag till lag om ändring i riksdagsordningen.
289 Tabeller.

319 Regeringens proposition 2014/15:99 Vårändringsbudget för 2015.
319 Innehållsförteckning.
321 Tabellförteckning.
321 Diagramförteckning.
322 Tabeller.

333 **Kapitel 6. Budgetdebatt i riksdagen 15 april 2015.**

Regeringen ombildades 25 maj 2016 .

Se:
Sven Wimnell 30 maj 2016: Samhällsplaneringens problem.
Hur ska man kunna förbättra världen ? Ny regering 25 maj 2016.
http://wimnell.com/omr36-39zzzr.pdf

En stor genomgång om regeringen och dess verksamheter.

Innehåll:

4 **Sven Wimnells hemsida på Internet: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen ?**
6 Människornas levnadsförhållanden och utvecklingens krafter.
7 Utvecklingens krafter.
10 Systemet för mänskliga verksamheter.
13 Systemet med mänskliga verksamheter, nedbantat till 44 områden.

33 **Regeringsombildning 25 maj 2016**
34 Nya laget ska försöka rädda jobbpolitiken
36 Lövin krävde att få bli vice statsminister

38 **Statsministern**
38 Samordnings- och energiminister
39 22 politikområden för politiken 26 maj 2016

42 **Utrikespolitik.**
45 **Europapolitik.**
48 **Juridikpolitik**
55 **Försvarspolitik**
58 **Miljöpolitik**.
59 Ardalan Shekarabi
61 Sveriges kommuner 2013
62 Promemoria 2016-03-09 Diskussionsunderlag i form av en kartbild. Nya regioner.
64 Region 1-6
70 Sven Wimnell 8 maj 2016: Hushållens levnadskostnader. Samhällskunskap, samhällsplanering. Sveriges regioner. Regionplanering. Förstamajtal 2016.Miljöpartiet.Oppositionen. http://wimnell.com/omr36-39zzzp.pdf
72 Sven Wimnell 9+16+26 maj 2016: Sveriges 6 regioner. Länsstyrelser, landsting och kommuner. Invånare 2005 och 2013. Antalet bostäder 2010. Länkar till deras hemsidor på internet 6 maj 2016 med uppgifter om allt de vill visa upp. http://wimnell.com/omr36-39zzzq.pdf
73 Det finns fysiska och sociala miljöer
75 Boverket
80 Naturvårdsverket
83 Socialstyrelsen
88 Folkhälsomyndigheten
114 Sveriges Kommuner och Landsting
120 Miljöpartiets partiprogram.
121 Miljöpartet.Kongress 2016

142 **Transportpolitik**
145 **Bostadsbyggnadspolitik.**
148 **Landsbygdspolitik**

151 **Minister för internationellt utvecklingssamarbete och klimat**
152 En svensk världsplanering.
157 **Sjukvårdspolitik**

160 **Socialförsäkrings- och hushållspolitik.**
161 Något om välfärd. 26 maj 2016.
163 Samhällsplaneringens problem, hur ska man kunna förbättra världen.Med ett klassifikationssystem för mänskliga verksamheter,
165 Underskott och överskott i hushållsbudgetarna
166 Konsumentverkets beräkningar 2016
171 Månadskostnader år 2016, förvärvsarbetande icke-pensionärer.
171 Årskostnader år 2016, förvärvsarbetande icke-pensionärer.
172 Pensionärer 2016
172 Årskostnader år 2016, pensionärer
173 Fyra förslag.
176 Problem med bostadslån. Varken amorteringskrav eller sämre ränteavdrag i huvudregeln bör föreslås av regeringen.
178 Sven Wimnell 8 maj 2016: Hushållens levnadskostnader. Samhällskunskap, samhällsplanering. Sveriges regioner. Regionplanering. Förstamajtal 2016.Miljöpartiet.Oppositionen. http://wimnell.com/omr36-39zzzp.pdf
181 Om boende, 17 januari 2016. Det måste byggas mycket mer bostäder än vad som var i förslag i början av 2015.

197 **Socialtjänstpolitik**

200 **Utbildningspolitik**
201 Svenska politiker har ett par grundlägande uppgifter.
203 Om utbildning i skolan.
204 Religion och levnadskunskap
206 Kursplan - Samhällskunskap, Grundskolan.
207 Tillägg i mars 2016 om undervisningen i Religion och levnadskunskap och Samhällskunskap
208 Decemberöverenskommelsen, läget i Sverige och världen och om att ge människorna de utbildningar, kunskaper och informationer de behöver.
218 Sven Wimnell 31 januari 2014: Fel i skolor. Folkrörelser, Folkbildning och Studieförbund. Utbildning och forskning. Vuxnas och 15-åringars kunskaper. PISA. Civilsamhället. Kultursamhället. http://wimnell.com/omr36-39zzf.pdf
220 Sven Wimnell 4 september 2014: Utbildningssystemet och samhällsplaneringens problem. http://wimnell.com/omr36-39zzm.pdf

228 **Kulturpolitik**

233 **Jobbpolitik**
233 Arbetsförmedling i länen

236 **Näringspolitik**
237 Svenskt Näringsliv. Våra regionkontor
243 Handelsbanken.

246 **Handelspolitik**
251 **Migrationspolitik**
253 **Polispolitik**

257 **Statens finanser och statligt stöd till regioner och**
-263 **kommune**r

22 politikområden för politiken 26 maj 2016

Under årens lopp har innehållet i dominerande politikområden skiftat. Utredningar har visat att dagens politiska problem kan inordnas i 22 politikområden som hvudsakligen stämmer överens med regeringens ministerområden. http://www.regeringen.se

* **Partiledaren/statsministern Stefan Löfven.**
* **Allmänt om regeringens politik.**

* **Utrikespolitik.**
  Politik för en utrikesminister.

* **Europapolitik.**
  Politik för en EU-minister.

* **Politik för juridik.**
  Politik för en justitieminister.

* **Försvar.**
  Politik för en försvarsminister.

* **Miljö**
  Politik för miljöminister för fysiska och sociala miljöer i regioner och kommuner.

* **Transporter.**
  Politik för en infrastrukturminister.

* **Bostadsproduktion.**
  Politik för en bostadsminister som ser till att det produceras.

* **Landsbygdspolitik.**
  Politik för en landsbygdsminister.

* **Politik för internationellt utvecklingssamarbete och klimat.**
  Minister för internationellt utvecklingssamarbete och klimat.

* **Sjuk- och hälsovård o d.**
  Politik för en socialminister med hälso- och sjukvård.

* **Hushållet. Mat, boende, konsumtion, hushållsekonomi o d**
  Politik för en socialförsäkringsminister med ansvar för hushållsverksamheter.

* **Barn- och äldreomsorg. Välfärd. Socialtjänst**
  Politik för en barn- och äldreminister m m med välfärd och socialtjänst o d

* **Utbildning. Forskning.**
  Politik för utbildningsministrar.

* **Information, konst, kultur o d.**
  Politik för en kultursminister. Med demokrati.

* **Jobb.**
  Politik för en arbetsmarknads- och etableringsminister.

* **Näringar.**
  Politik för en näringsminister.

* **Handel.**
  Politik för handelsminiser.

* **Migration.**
  Politik för en migrationsminister.

* **Polisen. Brott. Kriminalvård.**
  Politik för en inrikesminister för brott och polis o d

* **Politik för statens finanser och statens stöd till regioner och kommuner o d.**
  Politik för finans- finansmarknads- och civilministrar.

22 politikområden för politiken 26 maj 2016

Komletterad med namn och adresser 4 januari 2017.

Under årens lopp har innehållet i dominerande politikområden skiftat. Utredningar har visat att dagens politiska problem kan inordnas i 22 politikområden som hvudsakligen stämmer överens med regeringens ministerområden. http://www.regeringen.se

*** Partiledaren/statsministern Stefan Löfven.**
*** Allmänt om regeringens politik.**
Statsminister Stefan Löfven
statsradsberedningen.registrator@regeringskansliet.se

Samordnings- och energiminister Ibrahim Baylan
miljodepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Utrikespolitik.**
Politik för en utrikesminister.
Utrikesminister Margot Wallström
utrikesdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Europapolitik.**
Politik för en EU-minister.
EU- och handelsminister Ann Linde
utrikesdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Politik för juridik.**
Politik för en justitieminister.
Justitie- och migrationsminister Morgan Johansson
justitiedepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Försvar.**
Politik för en försvarsminister.
Försvarsminister Peter Hultqvist
forsvarsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Miljö**
Politik för miljöminister för fysiska och sociala miljöer i regioner och kommuner.
Miljöminister Karolina Skog
miljodepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Transporter.**
Politik för en infrastrukturminister.
Infrastrukturminister Anna Johansson
naringsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Bostadsproduktion.**
Politik för en bostadsminister som ser till att det produceras.
Bostads- och digitaliseringsminister Peter Eriksson
naringsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Landsbygdspolitik.**
Politik för en landsbygdsminister.
Landsbygdsminister Sven-Erik Bucht
naringsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Politik för internationellt utvecklingssamarbete och klimat.**
Minister för internationellt utvecklingssamarbete och klimat.
Minister för internationellt utvecklingssamarbete och klimat samt vice statsminister Isabella Lövin
utrikesdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Sjuk- och hälsovård o d.**
Politik för en socialminister med hälso- och sjukvård.
Folkhälso-, sjukvårds- och idrottsminister Gabriel Wikström
socialdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Hushållet. Mat, boende, konsumtion, hushållsekonomi o d**
Politik för en socialförsäkringsminister som bore ha ansvar för hushållsverksamheter.
Socialförsäkringsminister Annika Strandhäll
socialdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Barn- och äldreomsorg. Välfärd. Socialtjänst**
Politik för en barn- och äldreminister m m med välfärd och socialtjänst o d
Barn-, äldre- och jämställdhetsminister Åsa Regnér
socialdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Utbildning. Forskning.**
Politik för utbildningsministrar.
Utbildningsminister Gustav Fridolin
utbildningsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

Minister för högre utbildning och forskning Helene Hellmark Knutsson
utbildningsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

Gymnasie- och kunskapslyftsminister Anna Ekström
utbildningsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Information, konst, kultur o d.**
Politik för en kultursminister. Med demokrati.
Kultur- och demokratiminister Alice Bah Kuhnke
kulturdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Jobb.**
Politik för en arbetsmarknads- och etableringsminister.
Arbetsmarknads- och etableringsminister Ylva Johansson
arbetsmarknadsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Näringar.**
Politik för en näringsminister.
Närings- och innovationsminister Mikael Damberg
naringsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Handel.**
Politik för handelsminiser.
EU- och handelsminister Ann Linde
utrikesdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Migration.**
Politik för en migrationsminister.
Justitie- och migrationsminister Morgan Johansson
justitiedepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Polisen. Brott. Kriminalvård.**
Politik för en inrikesminister för brott och polis o d
Inrikesminister Anders Ygeman
justitiedepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Politik för statens finanser och statens stöd till regioner och kommuner o d.**
Politik för finans- finansmarknads- och civilministrar.
Finansminister Magdalena Andersson
finansdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

Finansmarknads- och konsumentminister, biträdande finansminister Per Bolund
finansdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

Civilminister Ardalan Shekarabi
finansdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Andra aktörer**
Partisekreterare (S) Lena Rådström Baastad
Socialdemokraterna Partiet info@socialdemokraterna.se

Karl-Petter Thorwaldsson. Ordförande i LO
karl-petter.thorwaldsson@lo.se

Vänsterpartiledare Jonas Söstedt
Sjöstedt Jonas <jonas.sjostedt@riksdagen.se>

Ulla Andersson, vänsterpartiet
Andersson (v) Ulla <ulla.andersson@riksdagen.se>

Utredningar efter 30 maj 2016

Sven Wimnell 4 juni2016: Verksamheterna i 22 politikområden och något om samhällsplaneringens problem. Kulturministern: Skattepengar ska inte gå till hatretorik och polarisering.
http://wimnell.com/omr36-39zzzs.pdf

Sven Wimnell 18 juni 2016: Världen och Sverige 5-13 juni. Regeringens utbildningspolitik, politik för fysiska och sociala miljöer i regioner och kommuner och politik för hushåll samt partiledardebatt.
http://wimnell.com/omr36-39zzzt.pdf

Sven Wimnell 29 augusti 2016: Brev till statsråd.
Om bostäder och skolor m m.
http://wimnell.com/omr36-39zzzu.pdf
Även om skatter o d.

Till statsminister Stefan Löfven
den 10 september 2016.
http://wimnell.com/omr36-39zzzv.pdf

Sven Wimnell 10 oktober 2016:
Riksmötets öppnande 13 september 2016. Statsbudget 2017. Budgetmotioner. Debatter. Kommentarer. Läget i Sverige och i världen. De politiska partierna. Jämlikhet.
http://wimnell.com/omr36-39zzzx.pdf

Sven Wimnell 9 november 2016:
Verksamheter och kunskaper som alla i en demokrati bör känna till och vad regeringen gör och borde göra. Och tidningsartiklar.
http://wimnell.com/omr36-39zzzy.pdf

Sven Wimnell 3 december 2016:
De nya regionerna. Läget i världen. Mänskliga verksamheter som styr världen. Regeringens politik och brist på politik. Samhällsplaneringens problem. Planering av fysiska och sociala miljöer. Tidningsartiklar. http://wimnell.com/omr36-39zzzz.pdf

Sven Wimnell 20 december 2016: Ett bättre nytt år önskas. Kunskaper och etik. Statsministerns jultal. Tidningsartiklar 12-20 december 2016, Ett system för mänskliga verksamheter som styr utvecklingen. Hur ska man kunna förbättra världen?
http://wimnell.com/omr36-39zzzza.pdf

Hur det är och vad som bör göras finns i dessa utredningar och allt ska inte upprepas nu.

Opinionen och medierna får fortsätta granska världen och regeringen och statsråden får arbeta så gott de kan. Förhoppningsvis tar regeringen hänsyn till det som händer och framförs.

Miljöministern bör intressera sig mer för miljöerna och socialförsäkringsministern bör göra klart för sig de behov som ska täckas av försäkringarna och som hon inte har lyckats reda ut.

Miljöministern har en viktig roll att ge underlag för arbeten med att öka jämlikheten i alla avseenden mellan olika delar av landet. De fysiska och sociala miljöerna, vilka har de varit, hur är de, hur kan de bli och hur bör de bli ? Regioner, kommuner, landsting.

Socialförsäkringsministern bör studera hushållsverksamheterna av alla de slag som svenska folket sysslar med minst halva livet. Per dygn sömn 8 timmar och övriga verksamheter i hemmet minst 4 timmar, summa minst 12 timmar. Det är först fråga om mat och allt annat vi stoppar i oss på gott och ont: ont på grund av dålig kost och missbruk som betydligt försämrar förmågan att arbeta och leva väl. Matlagning, matservering, motion. Sedan boendet och försörjning med vatten, avlopp, energi och avfallshantering o d. använding av tillbehör, kläder och personlig hygien, umgänge och verksamheter i hemmet, pengar till levnadskostnaderna, städning, vård av barn, sjuka och äldre o d, husdjur. Det är saker som ger levnadsstandarden och som måste klargöras innan man kan utforma socialfösäkringar på ett trovärdigt sätt.

Runt omkring hushållsverksamheterna finns alla andra verksamheter som alla bör ha tillgång till på ett jämlikt sätt: försvar, sjukvård, socialtjänst, fritidssysslor utanför hemmet, utbildning, arbetsplatser, polis o s v.

De fysiska och sociala miljöerna har en kärna i hushållsverksamheterna som är de primära välfärdsbildande verksamheterna i Sverige och i hela världen.

Landsbygdsministern kompletterar miljöministerns verksamheter om fysiska och sociala miljöer som gäller både tätorter och landsbygd.

Grundläggande för välfärden är bostäder. Bostadsminister leder bostadsproduktionen.

Trots mycket information till utbildningsministrarna hanterar de inte sina mycket viktiga verksamheter på ett tillräckligt bra sätt.

Socialförsäkringsministern har kanske inte den kompetens som behövs för att forma politiken för hushållen. En möjlighet är då att Ibrahim Bylan blir Samordnings- och energiminister samt hushållsminister.

Sammanfattningsvis

Sverige bör ha en minister för hushållen och hushållsverksamheterna, som redovisar hur det var, är, kan bli och bör bli, och som ser till att de blir bra,
i princip **Socialförsäkringsminister Annika Strandhäll**.

Runt hushållen serviceområden :

*** Statsminister Stefan Löfven Statsledning.**

*** Samordnings- och energiminister Ibrahim Baylan**

*** Utrikesminister Margot Wallström. Utrikesförhållanden.**

*** EU- minister Ann Linde. EU-förhållanden.**

*** Justitieminister Morgan Johansson. Lagar och regler.**

*** Försvarsminister Peter Hultqvist. Försvar.**

*** Miljöminister Karolina Skog. Fysiska och sociala miljöer i regioner, landsting och kommuner**.

*** Infrastrukturminister Anna Johansson. Transporter.**

*** Bostadsminister Peter Eriksson. Ledning av bostadsproduktion.**

*** Landsbygdsminister Sven-Erik Bucht. Kompletterar miljöministern.**

*** Minister för internationellt utvecklingssamarbete och klimat Isabella Lövin Stöd och samarbete.**

*** Folkhälso-, sjukvårds- och idrottsminister Gabriel Wikström. Hälso-och sjukvård.**

*** Barn-, äldre och jämställdhetsminister Åsa Regnér. Socialtjänst.**

*** Utbildningsminister Gustav Gustav Fridolin. Grundskola.**

*** Minister för högre utbildning och forskning Helene Hellmark Knutsson. Högre utbildning och forskning.**

*** Gymnasie- och kunskapslyftsminister Anna Ekström. Gymnasier mm.**

*** Kultur- och demokratiminister Alice Bah Kuhnke. Kultur och demokrati.**

*** Arbetsmarknads- och etableringsminister Ylva Johansson. Arbete och etablering.**

*** Närings- och innovationsminister Mikael Damberg. Näringar.**

*** Handelsminister Ann Linde. Handel.**

*** Migrationsminister Morgan Johansson. Migration.**

*** Inrikesminister Anders Ygeman. Brott och polis.**

*** Finansminister Magdalena Andersson. Statens finanser.**

*** Finansmarknadsminister Per Bolund. Finansmarknad.**

*** Civilminister Ardalan Shekarabi. Statligt stöd till kommuner.**

Tre faser i Sveriges urbanisering

Sveriges befolkning i tätort och på landsbygd, från 1800 till 2010

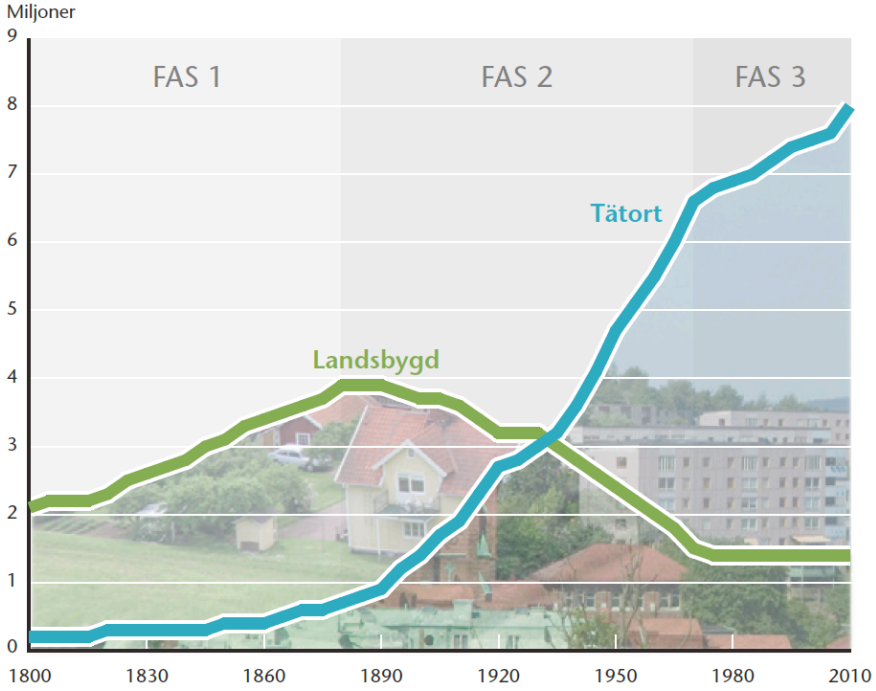

Källa: SCB

Sveriges karta om befolkningen fick styra formen på landet

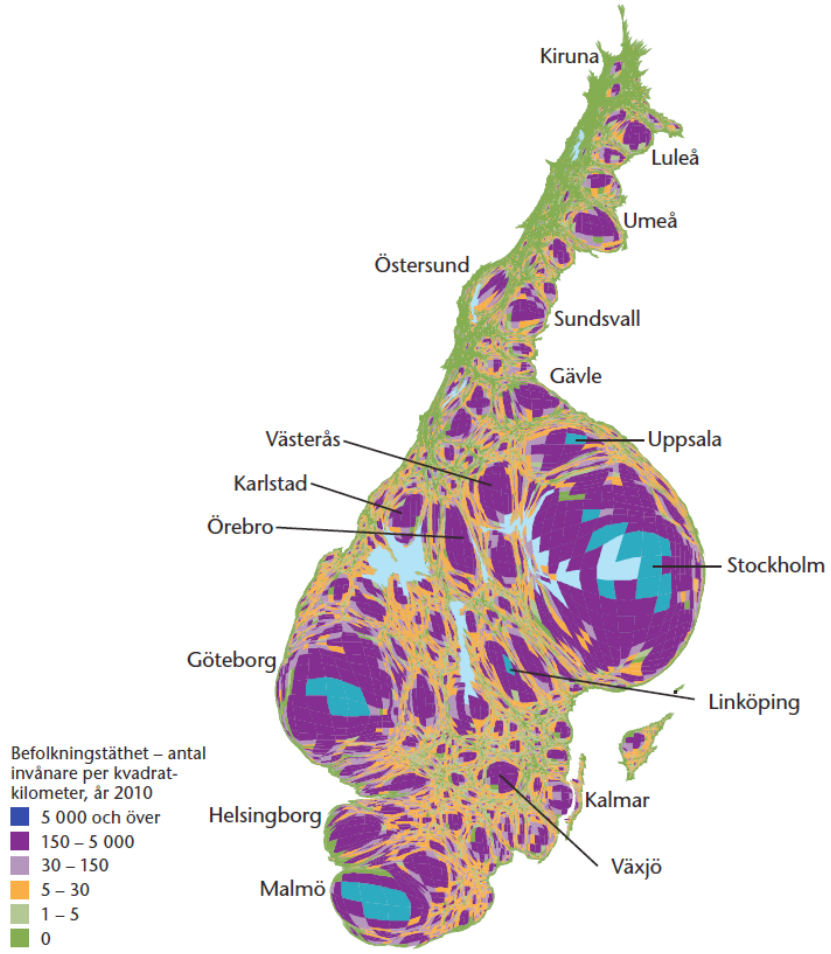

Källa: SCB

Dödsorsaker 2013

Antal döda

Dödsorsak	Kvinnor	Män
Samtliga	**46 777**	**43 728**
Cirkulationsorganens sjukdomar	17 597	15 972
Tumörer	11 226	11 907
Andningsorganens sjukdomar	3 096	2 989
Psykiska sjukdomar och syndrom samt beteendestörningar	3 920	2 019
Yttre orsaker till sjukdom och död (skador, förgiftningar)	1 772	3 044
Sjukdomar i nervsystemet, ögat och örat	2 301	1 692
Symtom, sjukdomstecken och onormala kliniska fynd och laboratoriefynd	1 854	1 239
Matsmältningsorganens sjukdomar	1 352	1 377
Endokrina sjukdomar, nutritionsrubbningar och ämnesomsättningssjukdomar	1 162	1 270
Vissa infektions- och parasitsjukdomar	1 217	1 063
Sjukdomar i urin- och könsorganen	539	579
Sjukdomar i muskuloskeletala systemet och bindväven	297	142
Sjukdomar i blod och blodbildande organ samt vissa rubbningar i immunsystemet	168	132
Medfödda missbildningar, deformiteter och kromosomavvikelser	124	126
Hudens och underhudens sjukdomar	94	84
Vissa perinatala tillstånd	51	93
Graviditet, förlossning och barnsängstid	7	.

Källa: Socialstyrelsen

20 vanligaste yrken för kvinnor och män 2013

Yrke	Antal kvinnor	Totalt	Kvinnor %
Undersköterskor, sjukvårdsbiträden m.fl.	162 840	175 980	93
Vårdbiträden, personliga assistenter m.fl.	123 389	154 723	80
Barnskötare m.fl.	83 074	97 342	85
Förskollärare och fritidspedagoger	81 659	89 053	92
Försäljare, fackhandel	65 176	104 734	62
Grundskollärare	62 597	79 823	78
Övrig kontorspersonal	62 335	83 550	75
Hotell- och kontorsstädare m.fl.	54 649	71 122	77
Försäljare, dagligvaror	50 173	74 396	67
Skötare och vårdare	49 179	67 069	73
Köks- och restaurangbiträden	46 177	67 680	68
Bokförings- och redovisningsassistenter	42 418	47 472	89
Övriga sjuksköterskor	42 116	46 642	90
Administrativa assistenter	37 528	48 361	78
Administratörer i offentlig förvaltning	33 009	51 818	64
Företagssäljare	28 109	96 178	29
Kontorssekreterare, läkarsekreterare m.fl.	25 245	26 270	96
Socialsekreterare och kuratorer	24 142	28 570	85
Redovisningsekonomer m.fl.	19 775	24 898	79
Receptionister m.fl.	19 645	24 000	82

Yrke	Antal män	Totalt	Män %
Företagssäljare	68 069	96 178	71
Systemerare och programmerare	64 322	80 290	80
Lastbils- och långtradarförare	53 813	56 727	95
Byggnadsträarbetare, inredningssnickare m.fl.	47 455	48 019	99
Lagerassistenter m.fl.	43 836	55 374	79
Försäljare, fackhandel	39 558	104 734	38
Fastighetsskötare	33 323	37 704	88
Datatekniker	32 928	41 580	79
Vårdbiträden, personliga assistenter m.fl.	31 334	154 723	20
Verktygsmaskinoperatörer	30 954	34 688	89
Motorfordonsmekaniker o motorfordonsreparatörer	29 794	30 308	98
Installationselektriker	26 402	26 768	99
Maskiningenjörer och maskintekniker	24 907	28 391	88
Försäljare, dagligvaror	24 223	74 396	33
Övriga maskinoperatörer och montörer	23 014	30 293	76
Övriga ingenjörer och tekniker	22 783	28 299	81
Byggnadsingenjörer och byggnadstekniker	22 412	26 215	85
Köks- och restaurangbiträden	21 503	67 680	32
Maskinmekaniker, maskinmontörer och maskinreparatörer	21 383	21 966	97
Övrig kontorspersonal	21 215	83 550	25

Källa: SCB

Från regeringen.se:

Sven-Erik Bucht tar emot Parlamentariska landsbygdskommitténs slutbetänkande

I dag, den 4 januari, överlämnande den parlamentariska landsbygdskommitténs ordförande Johan Persson utredningens slutbetänkande, För Sveriges landsbygder – en sammanhållen politik för arbete, hållbar tillväxt och välfärd, till landsbygdsminister Sven-Erik Bucht. Kommittén har i sitt slutbetänkande gett förslag på 75 åtgärder för landsbygdens framtid.

I juni 2015 tillsatte regeringen en parlamentarisk kommitté med uppdrag att ta fram en sammanhållen politik för Sveriges landsbygder. Utgångspunkten har varit att ge alla delar av landet möjlighet att utvecklas efter sina särskilda förutsättningar och att tillgodose människors behov av jobb, välfärd och en god livsmiljö.

- Det är glädjande att se att kommittén bestående av alla riksdagspartier har tagit fram en sådan gedigen slutprodukt. Det ger styrka åt ett kvalificerat underlag som kan bidra till en attraktiv landsbygd med jobb och tillväxt, säger landsbygdsminister Sven-Erik Bucht.

- Det är en styrka att vi har kunnat bli överens över partigränserna både om inriktningen och organiseringen av en nationell landsbygdspolitik och nästan samtliga av de konkreta förslagen. Det bäddar för att kommitténs förslag kan bli genomförda. Med den samlade kraften i de 75 förslag vi lämnar är det möjligt att vända utvecklingen och skapa framtidstro i hela vårt land, säger kommitténs ordförande Johan Persson.

- Vi kan inte acceptera att befolkningen i landsbygderna upplever att samhället överger dem och att det sker en fortsatt tudelning av Sverige. Vi behöver en sammanhållen politik för att ta tillvara de resurser som finns i landsbygderna och säkerställa att det är möjligt att arbeta, bo och leva i hela landet, fortsätter kommitténs ordförande Johan Persson.

Här följer några av de viktigaste förslagen ur den parlamentariska landsbygdskommitténs slutbetänkande.

- Näringslivspaket till kommuner med störst utmaningar.
- Ny modell och ökade medel för utbyggnad av bredband till alla innan 2025.
- Samverkan mellan lärosätena och kommunerna för att höja kompetensnivån.
- Fler bostäder genom landsbygdslån.
- Säkerställ finansieringen av kommunala välfärdstjänster.
- En ökad statlig närvaro genom t.ex. en samlad serviceorganisation för ex. Försäkringskassan, Skatteverket och Pensionsmyndigheten.
- Omlokalisering av 10 000 statliga jobb från Stockholmsområdet.
- Underlätta för det civila samhället att utveckla landsbygderna.
- Särskild informationsskrift från den parlamentariska landsbygdskommitténs slutbetänkande.

Ansvarig: Näringsdepartementet

Ladda ner:

- För Sveriges landsbygder – en sammanhållen politik för arbete, hållbar tillväxt och välfärd, SOU 2017:1 (pdf 3 MB)
- För Sveriges landsbygder – en sammanhållen politik för arbete, hållbar tillväxt och välfärd, kortversion, SOU 2017:1 (pdf 2 MB)

Därför behövs en sammanhållen landsbygdspolitik Det finns både möjligheter och utmaningar i landsbygderna. I landsbygderna finns ett vitalt näringsliv med höga produktionsvärden som måste ges goda förutsättningar att möta framtida marknader. En del av detta näringsliv utgår från platsbundna resurser som är viktiga för Sverige som helhet. Bland annat är landsbygdernas natur- och kulturmiljöresurser viktiga för att ta Sverige in i en biobaserad och fossilfri ekonomi och för att göra Sverige till en utvecklad besöksnation. Därför är det viktigt med befolkade, aktiva och växande landsbygder.

I dag saknas en sammanhållen politik för landsbygderna som på ett tydligt sätt tar avstamp i de utmaningar och möjligheter som samhället står inför. En övergripande ambition för kommittén är att presentera en sådan sammanhållen politik för landsbygdernas utveckling de närmaste 30 åren. En politik som syftar till optimism och framtidstro i hela Sverige.

Människor som verkar och bor i landsbygderna bidrar till vårt gemensamma samhällsbygge och har rätt till goda levnadsvillkor. Vår mest grundläggande utgångspunkt är att landsbygderna ska ges samma förutsättningar att utvecklas som andra delar av vårt land och ge dem som arbetar och bor i landsbygderna likvärdiga förutsättningar till ett gott liv.

Utvecklingen i landsbygderna har under lång tid gått i en riktning som står i strid med en sådan ambition. Resultatet har blivit att näringslivets potential inte har utnyttjats och att skillnaderna i tillgång till offentlig service mellan olika landsdelar har ökat. En fortsatt tudelning av vårt land kan inte accepteras varken av ekonomiska, sociala, miljömässiga eller demokratiska skäl. Landsbygderna erbjuder många av lösningarna när det gäller framtidens utmaningar, inte minst inom klimatpolitiken, men då måste det vara möjligt att verka och bo där.

Medborgarna i vårt land ingår i olika typer av sociala och ekonomiska sammanhang. Många av dessa har de anslutit sig till frivilligt; det vi kallar det civila samhället. Andra sammanhang skapas genom att medborgarskapet innebär skyldigheter och rättigheter i förhållande till samhällets institutioner. Enligt vår mening är emellertid ett medborgarskap inte bara en formalitet, det är också ett uttryck för ett samhällskontrakt mellan medborgarna och det allmänna i form av stat, landsting och kommuner. Om det blir ett allt för stort gap mellan de förväntade rättigheterna och den faktiska verkligheten finns det en risk för att detta samhällskontrakt kommer att lösas upp. Detta kan få långtgående konsekvenser för förtroendet för samhället och demokratin.

Vi menar att samhällskontraktet bör vidareutvecklas för att säkerställa att medborgarna och näringslivet i landsbygderna ges samma förutsättningar som i övriga delar av vårt land. För att åstadkomma detta lämnar Parlamentariska landsbygdskommittén 75 förslag som sammantaget lägger grunden för ett mer sammanhållet Sverige, där alla, oberoende av var man bor, ges grundläggande förutsättningar att leva ett gott liv.

I vårt arbete med att utforma en sammanhållen politik för landsbygdernas utveckling har vi utgått från tre övergripande perspektiv:

- Likvärdiga förutsättningar för medborgarna att arbeta, bo och leva i landsbygderna.
- Öka landsbygdernas förmåga att ta till vara förutsättningarna för företagsamhet och sysselsättning på ett långsiktigt hållbart sätt.
- Öka landsbygdernas möjligheter att bidra till en positiv utveckling av samhällsekonomin.

Från regeringen.se

Ibrahim Baylan har tagit emot Energikommissionens betänkande

I dag, den 9 januari, överlämnade Energikommissionens ordförande Bo Diczfalusy utredningens betänkande Kraftsamling för framtidens energi till energiminister Ibrahim Baylan. Det innehåller 12 förslag och 30 bedömningar, och baseras på den ramöverenskommelse om energipolitiken som slöts mellan fem partier (S, M, MP, C och KD) den 10 juni 2016.

- Sverige har goda förutsättningar för att vara världsledande i omställningen till ett förnybart energisystem. Energikommissionens betänkande och slutsatser är dels viktiga för omställningen men också viktiga för att säkra stabil och prisvärd tillgång till el till hushåll och industri under omställningen, säger Ibrahim Baylan, samordnings- och energiminister.

Energikommissionen föreslår bland annat följande mål:

- Målet år 2040 är 100 procent förnybar elproduktion. Det är ett mål, inte ett stoppdatum som förbjuder kärnkraft och innebär inte heller en stängning av kärnkraft med politiska beslut. Sverige ska år 2030 ha 50 procent effektivare energianvändning jämfört med 2005. En viktig utgångspunkt för förslagen är att Sverige senast år 2045 inte ska ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären, för att därefter nå negativa utsläpp.
- Energikommissionen lämnar en rad förslag och bedömningar för att göra det möjligt att nå målen. De innebär bl.a. att:
  - Elcertifikatsystemet förlängs och utökas med 18 TWh nya elcertifikat till år 2030. Det ska också utredas om havsbaserad vindkraft kan få bättre ekonomiska villkor genom att anslutningsavgiften till näten slopas.Kärnkraftsskatten avvecklas stegvis under en tvåårsperiod med start 2017.De principer om förutsättningarna för planering av nya kärnkraftsreaktorer som Alliansregeringen föreslog ligger kvar.
  - Fastighetsskatten på vattenkraft sänks.

Energikommissionen lämnar också förslag och bedömningar till en rad nya utredningar, bland annat om ett nytt program för energieffektivisering i den energikrävande industrin och om hur man kan få bort hinder för att utveckla nya energisnåla tjänster och få mer aktiva elkunder.

I Europa och i Sverige förs en bred diskussion om vilken framtida elmarknadsmodell som ska användas. Enligt Energikommissionen finns det inget skäl att i det korta perspektivet ändra den befintliga marknadsmodell Sverige och Norden använder. Däremot är det rimligt att över tid föra en bred diskussion om hur den framtida elmarknaden ska organiseras.

En genomförandegrupp tillsätts, som är sammansatt av representanter från de partier som slöt ramöverenskommelsen. Den ska kontinuerligt följa upp överenskommelsen.

– De förslag och bedömningar som kommissionen lägger fram skapar en bra grund för den framtida energipolitiken. Nu är det upp till regering och riksdag att fatta skarpa politiska beslut, säger kanslichefen Bo Diczfalusy.

Länk till betänkandet Kraftsamling för framtidens energi.

Från regeringen.se

Regeringens forskningspolitiska proposition överlämnad till riksdagen

I propositionen, Kunskap i samverkan – för samhällets utmaningar och stärkt konkurrenskraft, presenteras regeringens syn på forskningspolitikens inriktning i ett tioårigt perspektiv, med särskilt fokus på satsningar 2017–2020. Viktiga hörnstenar i propositionen är ökade basanslag till universitet och högskolor, satsningar på forskning kopplad till globala samhällsutmaningar, och ökade resurser för att stärka Sveriges innovationsförmåga.

- Pressmeddelande: Kunskap i samverkan – för samhällets utmaningar och stärkt konkurrenskraft
- Prop. 2016/17:50 Kunskap i samverkan – för samhällets utmaningar och stärkt konkurrenskraft
- Kunskap i samverkan - regeringens forskningsproposition
- Debattartikel: Höjda basanslag ska öka kvaliteten i forskningen

Kunskap i samverkan – för samhällets utmaningar och stärkt konkurrenskraft

Regeringen har i dag överlämnat den forskningspolitiska propositionen Kunskap i samverkan – för samhällets utmaningar och stärkt konkurrenskraft till riksdagen. I propositionen presenteras regeringens syn på forskningspolitikens inriktning i ett tioårigt perspektiv, med särskilt fokus på satsningar 2017–2020. Viktiga hörnstenar i propositionen är ökade basanslag till universitet och högskolor, satsningar på forskning kopplad till globala samhällsutmaningar, och ökade resurser för att stärka Sveriges innovationsförmåga.

– Namnet på propositionen försöker fånga den färdriktning regeringen vill se. Det handlar om ökad samverkan mellan högskola, näringsliv och samhälle i stort i syfte att möta våra stora samhällsutmaningar och stärka vår konkurrenskraft. Det har tidigare funnits en övertro på att det politiskt går att identifiera framstående forskning för att nå snabba resultat. För regeringen är det i stället viktigt att skapa goda och långsiktiga förutsättningar för forskare och forskningen att få fram den främsta forskningen, säger Helene Hellmark Knutsson, minister för högre utbildning och forskning.

Målet för forskningspolitiken är att Sverige ska vara ett av världens främsta forsknings- och innovationsländer och en ledande kunskapsnation, där högkvalitativ forskning, högre utbildning och innovation leder till samhällets utveckling och välfärd, näringslivets konkurrenskraft och svarar upp mot de samhällsutmaningar vi står inför, både i Sverige och globalt.

Regeringen har i höstbudgeten aviserat en höjning av anslagen för forskning och innovation på över 3 miljarder kronor till 2020. Genom

de åtgärder som föreslås i den forskningspolitiska propositionen fortsätter regeringen att stärka Sverige som kunskapsnation.

En utgångspunkt för propositionen är att värna den fria forskningen samtidigt som forskningspolitiken kopplas till globala och nationella samhällsutmaningar som är relevanta för vårt samhälle. Forskning kring klimat, hälsa och livsvetenskap samt en ökad digitalisering kommer därför att prioriteras framöver.

Vetenskapsrådets forskningsanslag utökas för en satsning på humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning och särskilda insatser görs för att öka kvaliteten i skolan genom praktiknära forskning och en ökad vetenskaplig grund i lärar- och förskollärarutbildningarna.

För att universitet och högskolor i hela landet ska kunna ta ett större och långsiktigt ansvar för utvecklingen av forskningen vill regeringen successivt öka basanslagen för forskning och utbildning på forskarnivå. Den ökning av basanslagen som görs kommer fördelas med hänsyn tagen till samverkansdimensionen.

Regeringen stärker jämställdheten genom en rad åtgärder, bland annat nya mer ambitiösa rekryteringsmål för professorer. Villkoren för unga forskare förbättras och karriärvägen görs tydligare för att främja mobiliteten. Meriteringsanställningen blir mer enhetlig och ska utlysas i öppen konkurrens nationellt och så långt det är möjligt även internationellt.

– Alla svenska universitet och högskolor måste ha rimliga förutsättningar att bedriva högre utbildning på vetenskaplig grund och bygga upp starka och profilerade forskningsmiljöer. Genom att öka basanslagen förväntar sig regeringen samtidigt att lärosätena ska ta ett tydligare ansvar för att stärka samverkan med det omgivande samhället, förbättra karriärvägarna för unga forskare och öka forskningsanknytningen i den högre utbildningen, säger Helene Hellmark Knutsson, minister för högre utbildning och forskning.

För att lägga grunden för ny, långsiktig och fördjupad gränsöverskridande samverkan och stärkt innovationsförmåga presenterar regeringen även en förstärkning av strategiska innovationsområden, forskningsinstitut och test- och demonstrationsmiljöer.

I propositionen presenteras även ett antal åtgärder för att forskare, näringsliv och offentlig sektor så långt som möjligt ska ha tillgång till den bästa forskningsinfrastrukturen.

Expertgruppen för oredlighet i forskning utökas med två ledamöter och två ersättare

För att expertgruppen för oredlighet i forskning vid Centrala etikprövningsnämnden ska kunna hantera det ökade antalet ärenden om forskningsfusk som inkommer från universitet och högskolor har regeringen beslutat om en förordningsändring som innebär att gruppen utökas med två ordinarie ledamöter och två ersättare.

- Pressmeddelande: Expertgruppen för oredlighet i forskning utökas med två ledamöter och två ersättare

Något från Svenska Läkaresällskapet 6-7 december 2016. Hem

Stefan Lindgren om kroniska sjukdomar

6 december, 2016

Kroniska sjukdomar är hälso- och sjukvårdens största utmaning och måste prioriteras resursmässigt. Hälso- och sjukvården behöver organisatoriskt anpassas till denna huvuduppgift samtidigt som den resurseffektivt och med hög kompetens möter behovet av akutsjukvård. Vården av patienter med kroniska sjukdomar innefattar inte enbart den inledande behandlingen utan i lika hög grad långsiktig kontinuitet, tillgänglighet och samordning av behandling och uppföljning. Här ingår rehabilitering samt psykologiskt och socialt stöd.

Goda levnadsvanor kan förbygga uppkomsten av kroniska sjukdomar, men också förbättra prognosen och livskvaliteten för kroniskt sjuka. Låg fysisk aktivitet, tobaksbruk, riskbruk av alkohol samt matvanor anses enligt samstämmiga uppgifter ligga bakom 80 procent av alla hjärtsjukdomar och stroke liksom 30 procent av all cancer. Svenska Läkaresällskapet bidrar genom Levnadsvaneprojektet och Kommissionen för prevention till att främja goda levnadsvanor.

Eftersom sjukdomsframkallande levnadsvanor i högre utsträckning förekommer hos personer med låg socioekonomisk livssituation, är insatser för dem särskilt viktiga. Men de måste genomföras så att de verkligen når dessa, och inte bara dem som redan är motiverade. Svenska Läkaresällskapet vill bidra till en utveckling av hälso-och sjukvården som främjar kontinuitet och samordning, men också till vetenskapligt grundade insatser för att främja hälsan i samhället och ge personer med kroniska sjukdomar bästa möjliga hälsa och livskvalitet.

Stefan Lindgren, ordförande Svenska Läkaresällskapet

Debatt: Vi måste minska hälsoklyftorna

7 december, 2016

Har vi inte en moralisk skyldighet att motverka de sociala skillnader i hälsa som finns om vi har kunskaper om vad som behöver göras för att överbrygga hälsoklyftorna?

Paradoxen i vår tid är att sjukvårdens framsteg och ekonomiskt välstånd gör att både gruppen äldre och personer med kroniska sjukdomar blir allt större. Hur mycket resurser hälso- och sjukvården än får, kommer det alltid att krävas prioriteringar, fokus på levnadsvanor och större delaktighet för att vårdens ”Mission impossible-uppdrag” ska vara möjlig.

Förebyggande insatser måste prioriteras

När fler personer lever allt längre med kroniska sjukdomar får det stora ekonomiska konsekvenser både för den enskilde och för samhället i stort. Dessa personer är också i högre grad långtidssjukskrivna och står utanför arbetsmarknaden, något som i sig är ett stort hot mot hälsan.

I verkligheten har inte alla människor i Sverige samma möjligheter till en god hälsa och ett långt liv

Det är därför av strategisk betydelse att tidig diagnostisering förbättras och större möjligheter skapas att vara delaktig i sin vård. Det förutsätter också att förebyggande insatser prioriteras högre.

– I Sverige har man inte satsat på prevention. Folk har sagt ”hälso- och sjukvård” i 30 år, men vi måste få ett skifte, fokusera mer på hälsa, inte bara på sjukvårdsproduktion, sade Johan Carlson, generaldirektör för Folkhälsomyndigheten, på en hearing hos SNS med Kommissionen för Jämlik hälsa.

Kommissionen för Jämlik hälsa tillsattes 2015 av regeringen – med uppdrag att lämna förslag som kan bidra till att hälsoklyftorna minskar.

Laglig rätt till lika möjligheter

Nästan alla människor i Sverige delar uppfattningen att hälsa är mycket viktigt (86 procent, 70 procent uppger kärlek, 63 procent lycka och 8 procent menar att rikedom är mycket viktigt, visar SOM-undersökning). Att alla ska ha samma möjligheter till en god hälsa och ett långt liv uttrycks i svensk grundlag, i FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna, liksom i WHO:s stadgar.

Läs mer: Kommissionen för jämlik hälsa

Olle Lundberg, ordförande för kommissionen och professor i forskning om ojämlikhet i hälsa, Stockholms universitet, lyfter i betänkandet till Gabriel Wikström sju livsområden där ojämlikhet i villkor och möjligheter (resurser) är avgörande för en jämlik hälsa.

– I verkligheten har inte alla människor i Sverige samma möjligheter till en god hälsa och ett långt liv, säger han.

– Mellan människor i olika yrken, med olika lång utbildning eller med olika stor inkomst finns påtagliga skillnader i hälsa, sjukdomsrisk och förväntad livslängd. Redan under de första levnadsåren finns och uppstår skillnader i livsvillkor som påverkar deras hälsa. Barn med olika familjebakgrund får olika förutsättningar, på samma sätt som deras föräldrar och andra vuxna har olika villkor och möjligheter till god hälsa.

Tydliga hälsoklyftor

I gruppen av människor med kronisk sjukdom är skillnaderna ännu tydligare.

– Hälsa är del i ett stort samspel, men har inte tagit särskilt stor plats i politiken. Vi grälar inte om hälsans plats i den politiska debatten. Och inte ens samspelet mellan hälsa och arbete tar särskilt stor plats, säger Olle Lundberg.

Visst, folkhälsan har utvecklats positivt för befolkningen som helhet. De flesta av oss kan se fram emot ett både längre och friskare liv än generationer före oss. Men god hälsa är inte jämlikt fördelad, inte ens i Sverige. Hälsoklyftorna mellan olika socioekonomiska grupper är tydlig nästan oavsett vilket hälsoproblem det gäller, visar kommissionens betänkande.

Psykisk ohälsa, möjligheten att arbeta ett helt arbetsliv, tandhälsa, fetma och allmänt hälsotillstånd verkar påverkas av socioekonomiska skillnader, men kan också kopplas till kön, etnisk tillhörighet och funktionsnedsättning.

Med tanke på vad Kommissionen för jämlik hälsa hittills kommit fram till, kan man hävda att det finns en moralisk skyldighet att minska sociala skillnader i hälsa. Om vi nu har kunskaper om hur det kan göras. Skillnaderna i hälsa är orättfärdiga och kräver insatser på samhällsnivå. Orsakerna till skillnaderna kan nämligen inte reduceras till slump och otur eller olyckliga och felaktiga val av enskilda individer eller familjer.

Största hoten mot hälsan
Hjärt-kärl-sjukdomar, cancer, diabetes och kroniska lungsjukdomar är de största bakom förtida dödlighet. De allra största hoten mot hälsa i dagens Sverige är ändå arbetslöshet och låg utbildningsnivå.

Text: Ulrica Segersten Illustration: Joakim Forsberg

Rankinglistor för hälsoproblem – ledande riskfaktorer

7 december, 2016

Hälsoproblemen som orsakar mest förtida död, 2015:

- Ischemisk hjärtsjukdom
- Cerebrovaskulära sjukdomar (Stroke, hjärtinfarkt, hjärnblödning)
- Lungcancer
- Alzheimers sjukdom
- Självskada
- Tjock- och ändtarmscancer
- KOL
- Bröstcancer
- Prostatacancer
- Nedre luftvägsinfektion

Rankningslista över de tio främsta riskfaktorerna kombinerat för förtida död och funktionsnedsättning, mätt med DALY i Sverige.
Källa: Institute for Health Metrics and Evaluation 2015

Hur mår Sverige? Icke smittsamma sjukdomar svarar för majoriteten av förtida dödsfall i världen. I Sverige svarar kroniska sjukdomar för 90 procent av alla dödsfall och står för två tredjedelar av vår sjukdomsbörda (enligt FN).

De hälsoproblem som orsakar flest fall av förtida död är hjärt-kärl-sjukdomar (37 procent), cancer, psykisk ohälsa och lungsjukdomar – alla mer eller mindre kroniska tillstånd.

Ska man, hur absurt det än kan te sig, skapa en tio-i-topp-lista för vilka hälsoproblem i Sverige som orsakar störst funktionshinder, är det smärtor i rygg och ländrygg, nedsatt syn och hörsel, depressioner, hudsjukdomar, diabetes, migrän, ångest, funktionshinder i rörelseorganen och sjukdomar i munhålan, enligt Institute for Health Metrics and Evaluation (IHME).

IHME som är ett globalt oberoende forskningscenter vid University of Washington har analyserat riskfaktorer för ohälsa och dödsfall i över 100 länder.

Hälsoproblemen, både de som orsakar förtida död och funktionshinder, har fyra huvudsakliga gemensamma riskfaktorer: tobak, alkohol, ohälsosamma matvanor och otillräcklig fysisk aktivitet. Räknat som förlorade friska levnadsår, och inte endast dödlighet, är psykisk ohälsa en av de stora sjukdomskategorierna, lika stor som cancer. En bakomliggande faktor som behöver uppmärksammas mer är vilken roll arbetslöshet och utanförskap har för ovannämnda riskfaktorer.

Det betyder att levnadsvanor har allt större påverkan på folkhälsan i Sverige. Forskarna vid IHME föreslår att man även politiskt behöver lägga större fokus på beteende och samhällsvetenskaplig forskning kring prevention.

Avgörande med livsstilsförändring efter hjärtinfarkt
För den som drabbats av hjärtinfarkt är rökstopp, fysisk träning och hälsosammare matvanor avgörande för att minska risken för en andra infarkt. Trots det fortsätter nästa hälften att röka efter sin hjärtinfarkt. *Källa: Hjärt-Lungfonden*

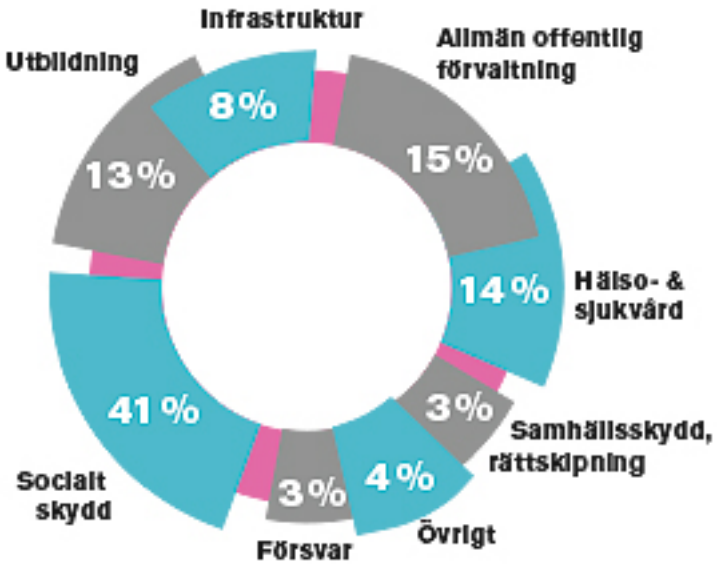

I dag går knappt 0,2 procent av BNP till investeringar i medicinsk forskning, medan vårdkostnaderna står för 14 procent. (2014)

Historiskt
Fram till 1920-talet var vården av kroniskt sjuka obefintlig och kan närmast beskrivas som en icke-fråga inom sjukvårdspolitiken.
Källa: Socialstyrelsen

Läs mer: Rankinglistor – hälsorisker
Text: Ulrica Segersten

Gör skolan och arbetslivet oss sjuka?

7 december, 2016

Vad kan vi själva göra för att undvika farlig stress, psykisk ohälsa och fysiska skador på en rad viktiga organ i kroppen? Peter Friberg forskar på dagens unga för att finna framtidens svar.

Rökning, riskbruk av alkohol, otillräcklig fysisk aktivitet och ohälsosamma matvanor. Dessa fyra dåliga levnadsvanor ökar risken för att bli sjuk i en kronisk sjukdom. I dag talas det också allt oftare om stress i detta sammanhang.

Peter Friberg, professor i klinisk fysiologi vid Sahlgrenska akademin och överläkare på Sahlgrenska Universitetssjukhuset, har under hela sitt yrkesliv intresserat sig för dessa frågor. Han är bekymrad över dagens höga sjukskrivningstal på grund av psykisk ohälsa.

Läs mer: Den stora utmaningen
Läs mer: Sjukskrivningarna ökar

– Vi måste helt enkelt lära oss att hantera det här med stress bättre. Vi behöver sätta oss ner över kunskapsgränserna, professionella yrkesmänniskor, patienter, elever och politiker, för att diskutera hur vi skapar en vettig skola och ett vettigt arbetsliv. Systemet med arbetstid till exempel, det känns väldigt gammaldags. Varför inte individualisera mer? Reflektioner om ”lagomtid”, och om möjligheten att kunna jobba mindre under hektiska småbarnsår för att ta igen det senare, det är viktiga frågor som kan ha stor inverkan på hälsan.

Stressen har blivit kroppens värsta ovän
Det är egentligen märkligt. Stress – denna så viktiga fysiologiska reaktion, som genom evolutionen har hjälpt oss att överleva i akuta

nödsituationer – har i vårt moderna samhälle omvandlats till kroppens och själens värsta ovän. Inte nog med att stress i allra högsta grad är delaktig i lejonparten av dagens sjukskrivningar, den kan dessutom i det tysta orsaka stor skada på många viktiga organ i kroppen.

”Alla dessa stressade 40-åringar som kommer till vårdcentralen. De mår inte bra, är yra, har huvudvärk. Och skyhögt blodtryck.”

Det var de rent kroppsliga mekanismerna som väckte Peter Fribergs intresse från början. Och då pratar vi bokstavligen ”från början”. Läkare var drömyrket redan som barn.

– Fråga mig inte varför, men på något sätt har jag alltid tyckt det var spännande med hälsa. På gymnasiet skrev jag uppsatser om fysisk träning och effekten på blodkärlen, och under doktorandtiden undersökte jag mekanismer bakom stress och blodtrycksreglering i djurmodeller. På den tiden diskuterades det inte så mycket om stress i samband med psykisk ohälsa, då handlade det mest om kopplingen mellan stress och högt blodtryck, och därmed kärlförändringar och åderförkalkning.

Ett lömskt tillstånd

Högt blodtryck anses fortfarande vara ett av de allra största hoten mot folkhälsan, både i Sverige och globalt, och ökar risken för till exempel hjärtinfarkt, stroke, njursjukdom och demens. Tillståndet är lömskt eftersom det ofta inte ger några tydliga symtom förrän skadan redan är skedd. I Sverige har ungefär två miljoner människor högt blodtryck, vilket har fått Peter att tänka utanför den traditionella boxen i sitt senaste stressforskningsprojekt. Han vill studera människorna innan de blir patienter. Genom att undersöka 4 000 13-åringar, och följa upp vad som händer efter 2, 5 och 10 år, hoppas Peter på att, tillsammans med sina medarbetare, räta ut många frågetecken.

Peter Friberg, professor och överläkare vid Sahlgrenska Akademin och Universitetssjukhuset.

– Alla dessa stressade 40-åringar, mitt i arbetslivet, som kommer till vårdcentralen. De mår inte bra, är yra, har huvudvärk. Och så mäter de blodtrycket för första gången och det visar sig ligga skyhögt. Utan att någon vet varför. Jag vill börja tidigare och undersöka hur det ser ut hos våra unga, både när det gäller riskfaktorer och skyddsfaktorer för att utveckla kronisk stress och högt blodtryck. Vilken påverkan har familjesituationen? Miljön? Och hur ska vi komma till rätta med den ojämlikhet som nu råder? I Göteborg skiljer det nästan ofattbara 10 år i förväntad livslängd mellan de som har lägst respektive högst socioekonomi. Vi ser även en tydlig könsskillnad redan i unga år i det att flickor är väsentligt mer stressade än pojkar. Olika individer kanske kräver olika insatser, och det är egentligen först när vi har bättre kunskap om detta som vi kan hjälpa till, i rätt tid och på rätt sätt.

En etisk skyldighet att prata om levnadsvanor

Och därmed är Peter inne på ett annat favoritämne, prevention. Att lägga mer fokus på att förebygga sjukdomar är en hjärtefråga för denne folkhälsans förkämpe. Och han tycker det borde gälla alla aktörer, såväl försäkringsbolag och arbetsgivare som de egna kollegorna inom läkarkåren.

– Läkarutbildningen är extremt sjukdomsfixerad. Vi skulle behöva lära oss mycket mer om folkhälsa och epidemiologi. I dag finns det starka bevis för hur mycket levnadsvanorna påverkar hälsan, och jag ser det som en etisk skyldighet för en läkare att prata med sina patienter om det här.

Men hur undviker man att ett patientsamtal utmynnar i meningslösa moraliseringar? För de flesta vet väl redan, innerst inne, att det är dumt att röka, dricka, äta chips och sitta still.

– Ja … men det handlar om att förstå på djupet. Kunskap är det enda som kan revolutionera. Det är svårt att fatta sina livsval utan tillräcklig grund, och det är många förvirrande budskap i informationsbruset i dag. Vi läkare måste förklara mekanismerna för patienterna, allt som händer i kroppen, den evidens som finns. Vi behöver också känna in den människa som sitter framför oss. Våga ställa frågan: ”Hur mår du egentligen? På riktigt?”. Lyssna på svaret, bena ut varför en patient dricker för mycket. Förstå ”the causes of the causes”. Detta kräver tid.

”I Göteborg skiljer det nästan ofattbara 10 år i förväntad livslängd mellan de som har lägst respektive högst socioekonomi.”

Peter försökte ta sig den tiden under de många år som han mötte patienter på blodtrycksmottagningen. Därför hände det allt som oftast att han blev lite sen. Hur undvek han då själv att stressen tog över?

– Jag försökte fokusera på att jag gjorde något vettigt och meningsfullt. Och genom att gå ut i väntrummet och förklara situationen för väntande patienter, behöll jag en viss egen-kontroll.

Då blir stressen farlig för kroppen

Han är mycket medveten om att det är få förunnat att kunna styra över sin arbetsvardag på det sättet.

– Stress handlar ju ofta om att kraven är för stora, samtidigt som kontrollen är för liten. Att ha för mycket att göra utan att kunna leverera som man önskar. Jag tror att det föder stor frustration hos väldigt många människor, inte minst bland vårdpersonal och andra offentliga yrkesgrupper, som lärare och poliser.

Läs mer: Utmattningssyndrom i arbetslivet

Men att känna sig stressad då och då är helt naturligt. Det är när kroppen inte får chansen att repa sig som det blir farligt. Förmågan till resiliens, återhämtning, är därmed en av de viktigaste skyddsfaktorerna för att inte drabbas av långvarig psykisk ohälsa. Peter hoppas på att hans forskning ska leda till bättre förståelse för varför vissa människor klarar återhämtningen bättre än andra. Fynd som kan komma framtidens patienter till nytta. Men det går inte att bara sitta med armarna i kors och vänta tills resultaten är klara. Inte när så många människor mår dåligt just nu. Både på och av sina jobb.

– Vi inom den akademiska världen måste bli bättre på det som kallas knowledge transformation, alltså på att föra ut den evidensbaserade kunskap som redan finns. Samtidigt kräver detta stor ödmjukhet och förståelse för den enskilda individens situation, vilket – som sagt – tar tid.

Minskad byråkrati inom sjukvården skulle möjligen kunna frigöra denna tid, menar Peter. Det är dock långt ifrån säkert att enskilda samtal alltid hjälper, och här kommer åter samspelet med andra samhällsaktörer in. Vad man än tycker om höga skatter och restriktioner när det gäller tillgängligheten på alkohol och tobak, finns det vetenskapliga bevis för att det är bra för folkhälsan.

– Det krävs också ett vettigt och empatiskt ledarskap för att styra arbetslivet åt rätt håll när det gäller stress och psykisk ohälsa. Jag tror att vi är inne på en farlig väg när gränserna mellan arbete och fritid suddas ut genom den ständiga uppkopplingen, konstaterar Peter.

Text: Karin Rehn Illustration: Nina Hemmingsson

6 tips för återhämtning
För att stress inte ska leda till ohälsa:

- Försök att styra mot ”lagomtid” på arbetet.
- Sov tillräckligt.
- Hitta stunder av stillhet och reflektion.
- Träffa och prioritera familj och vänner.
- Läs, gå på teater, lyssna på musik eller hitta något annat som öppnar dina sinnen.
- Prova dig fram till fysiska aktiviteter som du trivs med, och rör på dig.

Kort om …
Högt blodtryck, rökning och högt BMI är de vanligaste riskfaktorerna för ohälsa i Sverige. Men den största kumulativa verkan på hälsan står dock kosten för.

Hälsoriskerna i Sverige och globalt
Högt blodtryck, följt av fetma och rökning, hör till de största hälsoriskerna i Sverige och globalt. I Sverige har cirka 2 miljoner människor högt blodtryck.

Vanligaste diagnoserna
Psykiatriska diagnoser är de vanligaste diagnoserna bland pågående sjukfall för anställda män (och kvinnor). I januari 2016 utgjorde de 32 procent för män.

Den onda cirkeln
Stress leder lätt till sämre levnadsvanor. En öl eller en extra cigarett för att slappna av. Snabbmat, och för lite tid för att hinna motionera. Den onda cirkeln är ett faktum.

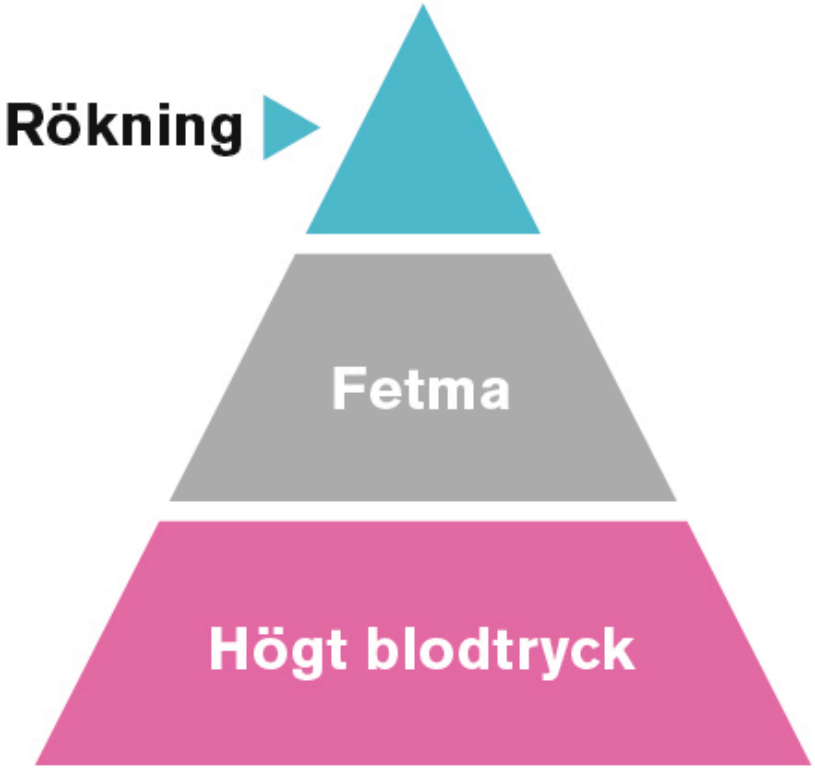

Ny modell för demensvård från Malmö

7 december, 2016

Antalet människor med demens beräknas tredubblas till år 2050. Lennart Minthon, forskare och tidigare chef vid Minneskliniken i Malmö, insåg redan för 20 år sedan att något radikalt måste göras.

När Lennart Minthon blev chef vid Minneskliniken i Malmö hade kliniken 199 slutenvårdsplatser.

– Då tänkte jag: vad håller vi på med? Det måste gå att lösa problemen innan det går så här långt, säger han.

Det som startade för drygt 20 år sedan håller i dag på att utvecklas till Europas största Minnesklinik med både forskning och mottagning.

Läs mer: Korta fakta om demens

Hur gammal är du? undrar Lennart. När han får reda på att jag fyllt 42 konstaterar han att jag borde göra en riskprofil:

– När minnet börjar svikta har sjukdomen pågått i upp till 20 år. Så vid 87 års ålder är det lite sent. Ät sundare, rör på dig – och håll koll på blodtrycket och kolesterolet. Kan vi få människor att sköta detta, kommer vi att åstadkomma underverk, säger han.

”Jag hörde att folk från andra länder som drabbades av demens behandlades dåligt i Sverige. Och vi som vurmar för jämlikhet.”

Förbättrad vård för patienter med demens

Minthon menar att vården behöver tänka demens oftare. Om en patient kommer till vården och klagar på problem med minnet eller med glömska, ska det tas på allvar. Då är hjärnans reservkapacitet redan uppäten.

Enligt Minthon krävs det inte komplicerade saker för att förbättra vården för patienter med demens. Men man kan inte enbart lita på läkemedel. Lennart Minthon har infört ett sätt att bedöma patienter med demens. I dag samlas all data i ett svenskt register för beteendemässiga och psykiska symtom vid demens. Över 6 000 boende är knutna till registret.

– Vi tittar på saker som mat, dryck, urin, avföring, smärta, blodtryck, intressen. Patienterna får olika höga poäng beroende på vilka problem de har. Utifrån det görs en plan för hur just den patienten ska få hjälp.

Personcentrerad vård

Lennart Minthon menar, att man inte enbart ska lita på läkemedel. Han visar siffrorna från en äldre dam på ett boende i Mellansverige.

– Hon hade det väldigt besvärligt och behövde extravak, och man försökte med olika insatser. När de talade med hennes man fick de reda på att hon alltid tyckt om att vara i köket och att röra på sig.

Man beslutade att maken tre gånger i veckan skulle ta med henne på promenader, och sedan fick hon hjälpa till i köket på boendet. Resultatet? Alla värden som tidigare varit höga i utvärderingen gick ned. Alla utom en.

– Hon led av depression, fick antidepressiv behandling och sedan gick även det värdet ned. Det här ser vi hela tiden. Medicinerna, fallen, hot och våld – allt det sjunker.

Lennart Minthon vill ge alla en bättre demensvård.

– För en tid sedan kom det två sjuksköterskor och berättade hur dåligt folk från andra länder som drabbats av demens behandlas. Nu samarbetar vi med kollegor i Danmark för att ta fram ett liknande skattningssystem som man kan använda för dem. Vi som vurmar för jämlik vård i Sverige, här finns verkligen en möjlighet att utjämna klyftor.

Fakta om demens

- Det finns 160 000 personer med demenssjukdom i Sverige i dag. 10 000 av dem är under 65 år. Källa: Socialstyrelsen
- 25 000 insjuknar varje år.
- Förebygg demens genom att äta sundare, röra på dig och hålla koll på blodtrycket och kolesterolet.

Text: Tove Smeds Foto: Samuel Unéus

Jämlik hälsa: Nationell strategi

6 december, 2016

Regeringen beslutade 2014 om en satsning för att förebygga och behandla kroniska sjukdomar. Den presenterades i form av en nationell strategi som ska utveckla vården för personer med kroniska sjukdomar och skapa förutsättningar för en långsiktigt hållbar, effektiv och jämlik hälso- och sjukvård i Sverige.
Läs mer: Svenska Läkaresällskapets Levnadsvaneprojekt 2016

Hållbar hälso- och sjukvård
Forskning och erfarenheter visar att många av dagens kroniska sjukdomar både kan förebyggas och behandlas. En förbättrad sjukvård för personer med dessa sjukdomar är därför viktig för patientens välbefinnande. När fler personer lever allt längre med kroniska sjukdomar, får det stora ekonomiska konsekvenser både för den enskilde och för samhället. Vården av personer med kroniska sjukdomar står för en stor del av sjukvårdskostnaderna. Dessa personer är också i högre grad långtidssjukskrivna och står utanför arbetsmarknaden. Det är därför av stor strategisk betydelse att vården förbättras. Det leder till en i alla delar mer långsiktigt hållbar hälso- och sjukvård. Bättre vård förutsätter ökade möjligheter för patienterna att vara delaktiga i sin vård. Det förutsätter också att de förebyggande insatserna prioriteras mer. Dessutom krävs ett mer fokuserat och systematiskt arbete för att öka de nationella riktlinjernas genomslag.

”I Sverige skiljer det 5 år i medellivslängd mellan lågutbildade kvinnor och kvinnor med högre utbildning. Det är en tydlig hälsoklyfta. Vi vill sluta de påverkbara hälsoklyftorna i Sverige under en generation. Det är ett enormt åtagande.”
Statsråd Gabriel Wikström i sitt invigningstal för Medicinska Riksstämman arrangerad av Svenska Läkaresällskapet 2014.

Källa: Lägesrapport 2015 från Socialstyrelsen. Text: Ulrica Segersten

Hjärnmotion

7 december, 2016

Ett rikt socialt liv och problemlösning är viktigt. Då byggs hjärnans reservkapacitet.
62,9 miljarder kronor beräknades den totala samhällskostnaden för demenssjukdomar vara 2012.
Enligt en rapport från Socialstyrelsen bor cirka 94000 personer med demenssjukdom i egen lägenhet/villa, medan runt 66000 bor på demensboende eller särskilt boende.
Källa: Demenssjukdomarnas samhällskostnader i Sverige 2012

Visst du att … Demens är inte en sjukdom utan ett samlingsnamn för flera sjukdomar som orsakas av skador på hjärnan. Vanligast är Alzheimers sjukdom.

Fler år – eller fler friska år?
Vi har vant oss vid att svenska kvinnor hamnar i topp när det gäller förväntad livslängd (84 år). Men enligt Global Burden of Disease-studien kan kinesiska kvinnor förvänta sig fler friska år, 69 år (med förväntad livslängd på 79 år), jämfört med svenskornas 68 år. Även om den här metoden att räkna på visserligen kan ifrågasättas, ställer den ändå ett antal intressanta frågor. Var har vi vårt fokus? Fokuserar man mer på sjukdom inom hälso- och sjukvården, än på hur vi ska hålla oss friska?

Läs mer: Lennart Minthon om demens

Text: Tove Smeds Foto: Colourbox

Levnadsvaneprojektet 2016 – Svenska Läkaresällskapets roll

7 december, 2016

Svenska Läkaresällskapet har fått i uppdrag av Socialstyrelsen att lyfta fram läkares vetenskapligt grundade arbete för hälsosamma levnadsvanor. Projektet består av följande insatser:

- Stark för kirurgi – stark för livet.
- Hälsosamma levnadsvanor vid psykisk ohälsa.
- Fysisk aktivitet hos barn och ungdomar.
- Uppmärksamma och sprida kunskap om hälsofrämjande och förebyggande arbete.
- LiR – levnadsvanor inom reumatologi (tillsammans med Svensk sjuksköterskeförening, Fysioterapeuterna, Dietisternas Riksförbund, Sveriges Arbetsterapeuter samt representanter från Svensk Reumatologisk Förening).

Läs mer: Om Levnadsvaneprojektet

LÄS MER OM KRONISKA SJUKDOMAR
Skillnader mellan kvinnor och män vid hjärt-kärlsjukdom
Så kan du hjälpa någon som får epilepsianfall
Expertsvar: Hets mot personlig assistans
Fungerande assistans ger ekonomiska samhällsvinster
Hiv i siffror

CANCER HJÄRT-KÄRLSJUKDOM LEVNADSVANOR STRESS PREVENTION RANKINGLISTOR TOBAK ARBETSLIV ÄLDRE DEMENS HJÄRNAN FORSKNING FYSISK AKTIVITET KRONISKA SJUKDOMAR HÄLSO- OCH SJUKVÅRD

DN TORSDAG 12 JANUARI 2017

“ Partiernas viktigaste frågor 2017

Integration, försvar och klimat är några av de områden som blir heta under det kommande året, enligt partiledarna. I DN:s enkät svarar de också på frågor om regeringens chanser att överleva och om hur de själva hanterar jobbstressen.

1 Vilken fråga är viktigast för dig att driva under 2017?
2 Kommer regeringen att sitta kvar ända till valdagen 2018?
3 DN har i en serie artiklar belyst problemen med stress i arbetslivet. Hur gör du själv för att hantera stressen i ditt jobb som partiledare?

Stefan Löfven (S)

1 De viktigaste frågorna är jobben, välfärden och säkerhet och trygghet. Jobben är fortfarande det viktigaste, det är det som gör människor fria och att vi kan bygga ett starkare samhälle.

2 Jag har ingen annan plan. Vi har gjort en riktningsändring i svensk politik, vi investerar i vårt gemensamma samhälle och det är en riktning som jag vill fortsätta.

3 Det är ingen tvekan om att det är en hög arbetsinsats som statsminister, men det är inte det jag går omkring och bekymrar mig över. Jag hittar mina luckor där jag kan andas ut och koppla av. Jag bekymrar mig mer om det som beskrivs i DN:s artikelserie och jag tycker att det är bra att man lyfter fram det.

Gustav Fridolin (MP)

1 Klimatet. 2016 var det varmaste året någonsin och vi är redan på väg att slå i taket som vi satte i Parisavtalet. Då måste alla partier vara miljöpartier men den här debatten i dag visar tyvärr att det bara är vi som har den prioriteringen. Därför gör regeringen miljöinvesteringar, vi börjar bygga höghastighetståg och vi säkerställer att flyget får bära sina miljökostnader.

2 Jajamen. Det Sverige behöver nu är trygghet, gemensamma prioriteringar och samarbete.

3 Jag försöker vara med barnen så mycket som möjligt. Det finns trots allt ett viktigare förtroendeuppdrag än att vara politiker och det är att vara pappa. Men då måste man kunna stänga av mobiltelefonen. Det tror jag är en av de farliga sakerna på arbetsmarknaden, att så många känner att man alltid måste kunna bli nådd.

Jonas Sjöstedt (V)

1 Det blir att lägga ett riktigt bra förslag som tar bort vinstjakten ur välfärden, inte bara i skolan utan också i äldreomsorg, sjukvård och socialtjänst. Det handlar om att göra det vi lovade väljarna i valrörelsen.

2 Ja, det tror jag. Kanske blir det någon regeringsombildning men jag tror att den sitter kvar. Det parlamentariska underlaget är förstås svagt men det finns ju heller inget starkare underlag i riksdagen i dag.

3 Jag tycker att jag blivit lite bättre på det. Jag åker upp till stugan i Umeå, jag åker längdskidor, jag lägger ifrån mig telefonen och accepterar att det inte går att nå mig på ett tag. Jag försöker också lära mig att jag inte kan göra allt utan måste välja det som är viktigast.

Annie Lööf (C)

1 Jobb och företag i hela landet. Att skapa utvecklingskraft och framtidstro i såväl lands- som glesbygd och förorter. Det handlar också om att skapa trygghet i hela landet med en närvarande polis och ett starkt försvar.

2 2014 var väljarna väldigt tydliga med att de ville ha en ny regering. Skulle regeringen missköta sig gravt så finns det konstitutionella metoder som vi kan använda oss av. Men jag är en sann demokrat och då respekterar jag väljarnas resultat i ett val. Då väljer jag att invänta valet 2018.

3 Jag försöker ha en bra balans mellan privatliv med träning och familjetid och med arbete. Som småbarnsförälder har jag märkt att det är jättesvårt att få ihop den balansen. Då är det ännu viktigare att vara hård i sina prioriteringar.

Jan Björklund (L)

1 Att fortsätta lyfta kvaliteten i skolan. Det är fortfarande för låga resultat. Vi måste gå vidare med att ha betyg i tidigare åldrar, förstatliga skolan, satsa mer på lärarna och ha mer studiedisciplin i klassrummen. Om skolan lyckas kommer Sverige att lyckas.

2 Den parlamentariska situationen är väldigt rörig och regeringen är svag. Den får väldigt lite uträttat och den har inte majoritet i riksdagen. Ända sedan valdagen har alla insett att den här mandatperioden kan sluta i regeringskris. Jag är inte beredd att utskriva något frikort för att den ska få sitta kvar.

3 Jag var mer lättstressad i början. Med erfarenhet så kan man ta det lite coolare. Sen gäller det att sovra bland det man engagerar sig i, att delegera och att se till att ta ordentliga viloperioder.

Anna Kinberg Batra (M)

1 Integrationen. Det handlar om att närmare en miljon har bidrag i stället för arbete. De måste få fler sätt att få sitt första jobb. Men integration handlar också om en skola som inte sviker någon och se till att hela Sverige är tryggt i stället för att det är som nu när det finns områden där kriminella gäng har tagit över.

2 Vi har det valresultat vi tyvärr fick. Nu är det mitt jobb att visa varför Stefan Löfven måste bytas ut och förtjäna förtroende för att göra det. Det är väldigt sannolikt att det dröjer till september 2018.

3 Jag tycker att det är viktigt att springa i skogen ibland. Att stänga av en stund och umgås med familjen – då har ofta de akuta problemen fått lite struktur. Och sen ska man inte ta sig själv eller politiken på alldeles för stort allvar hela tiden för då får man aldrig sova på natten.

Ebba Busch Thor (KD)

1 Att vända den värderingskris som gör att de problem som människor har i sin vardag inte blir lösta. Det är pensionärer som inte har en ekonomi som går runt, familjer som inte får vardagspusslet att gå ihop och människor som inte får det understöd man behöver av polisen. Det här är ett resultat av vilka värderingar som man låter styra i konkret sakpolitik.

2 Jag hoppas inte det men som det ser ut nu finns det inga öppningar för något annat. Jag har sett starka skäl att gå fram med en alliansbudget men det kräver att vi är fyra partier om det och det är vi inte i dag.

3 För egen del ställer jag hela tiden frågan till mig själv: vad är min uppgift just nu? När jag kommer hem till min son, då är jag mamma. När jag är på jobbet är min uppgift att vara partiledare. Det funkar inte alltid men för mig är det helt avgörande för att orka.

Jimmie Åkesson (SD)

1 Det är sammanhållningen, integrationen och trygghetsfrågorna. Vi lider fortfarande av det migrationskaos som vi hade för ett år sedan och som har fått enorma effekter. Jag lyfte i debatten i dag frågan om att fler dömda brottslingar måste utvisas. Integration är inte bara ett arbetsmarknadsproblem.

2 Vi har vid åtta tillfällen gett borgerligheten möjlighet att avsätta den här regeringen. Vi kommer att fortsätta ge dem den möjligheten men inget tyder på att de kommer att ta chansen.

3 Jag har ju inte klarat det så bra tidigare, men man lär sig. Framför allt har jag lärt mig att vara ledig på riktigt och försöka fokusera på familjen. Men det är inte lätt, den här rollen är tuff.

Hans Olsson hans.olsson@dn.se
Hans Rosén hans.rosen@dn.se “

DN TORSDAG 12 JANUARI 2017

“ Retoriken tyder på tidig upptakt till valåret 2018

Analys. Svensk politik verkar redan vara i valrörelseläge. Regeringen och de borgerliga har många gemensamma åsikter om rättspolitik och försvar. Men de förmår inte diskutera hur de ska genomföra det som de är överens om.

Äntligen stod partiledarna i talarstolen. Politikåret 2017 startade i riksdagen med en stor debatt. Det är ett och ett halvt år kvar till nästa val och partiledarna målade upp stora problem och behov.

Otrygghet och osäkerhet i och utanför landet var det dominerande ämnet: brottslighet och försvar.

Ingen av partiledarna förmår att göra något åt dessa problem ensam. Regeringen styr mot tyngdlagen, eftersom det inte finns något enat regeringsalternativ högerut. Vid sidan om budgeten har den svårt att få igenom sin politik utan stöd från borgerliga eller SD. De senare kan inte skriva propositioner, och har också svårt att ändra saker på riktigt.

Det gäller till exempel stora delar av rättspolitiken, skolpolitiken och försvarspolitiken, ämnen som tog mycket plats i debatten.

Statsminister Stefan Löfven (S) hade med sig en nyhet. Han berättade att regeringen kommer att föreslå att minimistraffet för att bära handgranat blir fyra gånger så långt som i dag. Det var det ingen som kritiserade, för där är de överens.

På samma sätt finns det andra frågor när det gäller lag och ordning där de flesta partierna håller med varandra. När det gäller försvarspolitiken är både regeringen och oppositionen högerut överens om att anslagen till försvaret bör öka. Men de ägnar mycket tid åt att gräla om hur det ska gå till och vems fel det är att Sverige hamnat i nuvarande läge.

Det är inte så konstruktivt. I tider när förtroendet minskat för politiker och partier är det viktigt att visa politiska skiljelinjer där de verkligen finns och är relevanta. Och samtidigt att visa att det demokratiska systemet kan leverera förändring där partierna anser att det krävs. Onsdagens partiledardebatt handlade mycket om skenfäktning.

Ju närmare valet vi kommer, desto svårare kommer det att bli att ändra något. Det går förvisso att angripa varandra från talarstolar och sedan rösta igenom andra sidans förslag eller göra upp, det har hänt förut. Men i tider där väljarnas förtroende är mer dyrbart än tidigare är det kanske en bättre lösning att låta ord och handling hänga ihop.

Frågan är om tiden för beslut som kan förändra samhällsproblemen redan är över för denna mandatperiod, och valrörelseläget är fastskruvat fram till hösten 2018.

Tidigare hängde nyvalshotet över partierna, och höjde tonläget. Nu är trycket på att fälla regeringen mindre, som framgår tydligt av DN:s partiledarenkät.

Så frågan är vad politikåret 2017 ska bli. En årslång upptakt till valåret 2018 eller ett år där medborgarna får se förändring?

Ewa Stenberg ewa.stenberg@dn.se “

DN TORSDAG 12 JANUARI 2017

“ Det nya svarta i politiken

Onsdagens partiledardebatt blev ovanligt entonig. Medan Stefan Löfven summerade ”orons år” blickade M-ledaren Anna Kinberg Batra tillbaka på utländska terrorattacker och en mörk period för svensk polis. Allianskollegorna Annie Lööf och Jan Björklund målade den militära hotbilden. Alla deltagare höll sig till huvudmotivet, som om riksdagens talman hade kallat till Den stora otrygghetsdebatten. Hur blev det så?

Visst känns världen just nu skrämmande. Om en vecka svär Donald Trump presidenteden i USA. Nedräkningen har hittills inte skänkt omvärlden några bländande punkter av ljus och hopp. Världens snart mäktigaste man är fortfarande en lynnig mobbare med åtminstone själsliga band till Putin.

Den europeiska säkerhetsordningen är i fara, samtidigt som sprickor syns i den svenska tryggheten. Efter många års nedgång i siffrorna har Brottsförebyggande rådet, Brå, rapporterat en avvikelse från trenden. Polisens egen statistik visar skrämmande få uppklarade brott. Fler har fallit offer för de yrkeskriminellas dödliga våld. Gängen håller alldeles för många platser i sitt grepp.

Partiernas jobb är att bearbeta och debattera dessa problem. Men den kollektiva förflyttning som skett från ”svenska värderingar” – en retorisk sommarkatt som partiledarna gullade med och övergav förra året – till det allmänna talet om oro speglar också något mer än verkligheten.

När till och med Miljöpartiets språkrör Gustav Fridolin gör utspel om hårdare nypor mot buset har partierna drabbats av grupptänkande. Alla partiledare ger ifrån sig ungefär samma bekymrade ljud. Ingen ifrågasätter att längre straff fungerar som mirakelkur mot brottsligheten. Ingen har något riktigt eget att berätta. Inget projekt, ingen ny politisk idé tar form inför nästa val.

I stället följer partierna med i en berättelse om kris i samhället och osäkerhet i folkdjupen. Den tenderar att förstärka sig själv när orosorden inte motsvaras av någon lugnande politisk dådkraft. Väljarna har belönat samtliga partiledare med låga förtroendesiffror.

De blockskiljande frågorna som väcktes i debatten bidrog dessvärre inte med någon stark dynamik. Anna Kinberg Batra upprepade bland annat sitt krav om en plan för ett svenskt medlemskap i försvarsalliansen Nato. Hon fick mothugg av Vänsterns Jonas Sjöstedt, som undrade om Moderatledaren känner stort förtroende för överbefälhavare Trump.

Resonemanget är tröttsamt. Nato är ett kollektiv. Det bildar en tryggare gemenskap än det ensidiga och garanti-lösa beroende av USA som svensk säkerhetspolitik i praktiken bygger på. Kinberg Batra behöver dock i sin tur vässa argumenten.

Hon har varit partiledare i två år. Både Annie Lööf och Jan Björklund ställer henne i skuggan i försvarsdebatten. De är bättre på att göra Stefan Löfven svarslös i frågan om högre anslag. Vad som är värre för Moderatledaren är dock att hon inte har lyckats sätta dagordningen på något annat område. Anna Kinberg Batras krav på rikspolischefens Dan Eliassons avgång föll ganska platt i riksdagsdebatten.

Arbetslinjen gäller fortfarande, men partiet som tog fram detta framgångsrecept behärskar inte längre konsten att göra det aptitligt. Nya Moderaterna vann inte på det bidragsgnäll som nu kommer tillbaka. Berättelsen var större. Anna Kinberg Batra har problem.

2016 var ett bra år i världen för Sverige-demokraterna. Jimmie Åkesson såg från riksdagens talarstol en revolt mot det ”dominerande vänsterliberala etablissemanget”. Ändå ser han som alltid mörkt på Sveriges framtid.

Vem erbjuder hopp, motbilder, politiska alternativ? Stefan Löfven fortsätter att peka finger mot den gamla alliansregeringen, för att i nästa andetag kräva att oppositionen samarbetar med honom. Allianspartierna har helhjärtat gått in i rollen som problemidentifierare men lyckas inte övertyga väljarna om sina kvalifikationer.

En partiledardebatt borde vara en strid om vem som sätter agendan. Med en given verklighetsbild tappar politiken blod. Spräng ramarna.

DN 12/1 2017 “

Från www.riksdagen.se

Riksdagens snabbprotokoll 2016/17:52
Onsdagen den 11 januari
Kl. 09.00–13.11 16.00–16.02

Det justerade protokollet beräknas utkomma om tre veckor.

§ 1 Partiledardebatt

Anf. 1 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):
Herr talman! Jag tror att många kommer att minnas 2016 som ett orons år. Ett år då allt det positiva i världen såsom sjunkande fattigdom och högre utbildningsnivåer hamnade i skuggan av terror, krig och stigande temperaturer, ett reellt klimathot. Ett år då världen verkade lite grymmare, lite kallare, lite mer hatisk.

Den här oron skiljer sig åt mellan människor. Jag talar om oron hos dig som bor i ett område som plågas av brottslighet och kanske tvekar inför att gå ut på torget efter mörkrets inbrott. Jag talar om oron hos dig som gått i pension efter ett hårt yrkesliv men ändå undrar om du kommer att ha råd med en ny vinterjacka efter att alla räkningar är betalda. Jag talar om oron hos dig som kanske har det bra ekonomiskt men som ser ditt barn eller barnbarn i ögonen och undrar: Vad är det för skola vi skickar dig till? I vilken värld växer du upp? Det är din oro som vi ska möta. Vi ska möta den tillsammans för att stärka framtidstron. Vad annat kan vara viktigare i en demokrati?

Just nu går Sverige framåt i världen. Vår sysselsättningsgrad är den högsta som Eurostat någonsin har uppmätt i ett EU-land. Vår skola visar äntligen ett positivt trendbrott i internationella mätningar. Vår ekonomi visar det högsta bostadsbyggandet på decennier och blev nyligen utsedd till den näst mest innovativa ekonomin i världen. Jag är inte nöjd. Det är så mycket som återstår. Men, herr talman, kraften som vi nu ser i svensk ekonomi ska användas till ett samhällsbygge som kommer alla till del.

Det är ett samhällsbygge som når ut till förorter och bruksorter, som lyfter människor ur uppgivenhet och hopplöshet och som gör så att alla som kan arbeta också arbetar.

Det är ett samhällsbygge som hedrar den generation som har byggt landet och därför ser till att det finns äldreboenden och stärker pensionärernas ekonomiska villkor så att de inte bara känner trygghet. De ska också känna frihet.

Det är ett samhällsbygge som efter år av nedskärningar i stället börjar rusta upp totalförsvaret av vårt land.

Inte minst är det ett samhällsbygge som stöttar sina socialarbetare – det är sjuksköterskor; det är förskollärare – och strävar efter att de ska kunna gå till jobbet starka, stolta och kapabla att skapa den välfärd som vi alla vill kunna förlita oss på.

Det är ett samhällsbygge som skapar lugn och studiero i skolan i linje med det som jag och utbildningsminister Gustav Fridolin presenterar i dag. Vi utvecklar lärarnas ledarskap i klassrummet, ökar lärarnas stöd från både kollegor och rektorer och ser till att varje skola har fungerande ordningsregler.

Jag vägrar att låta Sveriges växande resurser centreras till de rikaste, till de redan lyckligast lottade. De ska gå till ett samhällsbygge så att hela landet kan leva och hela befolkningen fara väl. (Applåder)

Det här innebär också att vi aldrig får vika en tum för den organiserade brottsligheten. Vi har tidigare stärkt och kommer att fortsätta stärka polisens insatser mot gängen. Vi har gjort det lättare att beslagta gängens tillgångar. Nu skärper vi straffen för grovt vapenbrott. Den person som går ut med ett olagligt vapen ska veta att det kan dröja flera år innan den får träffa familjen igen utanför fängelsets väggar.

När jag och inrikesminister Anders Ygeman mötte poliser i Göteborg som utreder dådet mot den åttaårige pojken efterfrågade de också hårdare tag mot handgranater. Därför kan jag i dag meddela att minimistraffet för att bära handgranater fyrdubblas. Oavsett om kriminel-la har en k-pist eller en handgranat på sig ska de häktas fram till rättegång. I vårt samhällsbygge ska organiserade brottslingar bort från våra gator och in i våra fängelser. (Applåder)

Och vem i denna sal tror ärligt talat att det samhällsbygge som Sverige behöver sker genom skattesänkningar för de rikaste, lönesänkningar för de fattigaste, en välfärd baserad på vinstjakt eller ett land som präglas av större klyftor?

Moderaterna tycks tro det. Trots att de gärna talar om oro presenterar de bara samma gamla moderata politik, vars största vinnare är de som redan har det bäst.

Sverigedemokraterna har meddelat att de gärna hjälper till att genomföra detta, bara de får sin bit av maktkakan.

Jag har aldrig mött en människa som blir tryggare av lägre lön, av mindre utbildningsmöjligheter eller sämre välfärd. Oron kommer ju inte från att människor förväntar sig mindre av vårt gemensamma samhälle. De förväntar sig mer, och det är därför den svenska modellen inte ska avvecklas. Den ska utvecklas. (Applåder)

Om det här kommer den politiska striden att stå 2017. Vi ska inte genomföra nya nedskärningar som spär på människors oro. Vi ska genomföra ett samhällsbygge som stärker deras framtidstro. Det är mitt val. Det är socialdemokratins val. Det är regeringens val. Och det, herr talman, är jag stolt över. (Applåder)

Anf. 2 ANNA KINBERG BATRA (M):
Herr talman! Ärade åhörare! Leanne hade längtat så länge efter den här kvällen. För första gången någonsin reste hon utomlands, med tre kompisar. De flög till Istanbul. De gick på nattklubben Reina för att fira nyår. Leanne Nasser, palestinier från byn Tira, blev 18 år. Hon blev ännu ett av terrorismens offer i en attack där 39 människor från 14 länder dog. IS har tagit på sig attacken.

Några dagar senare körde en lastbil in i en folkmassa i Jerusalem. Yael Yekutiel gjorde israelisk militärtjänst och var en av fyra som dog. Hon blev 20 år.

Terroristerna är emot vårt sätt att leva. Men vi ska försvara det vi tror på: ett öppet och demokratiskt samhälle där både kvinnor och män får ta plats, ett samhälle där det viktiga inte är vem du är eller varifrån du kommer utan vart du är på väg.

Herr talman! På bara några år har världen blivit en mycket farligare plats. Den som tror att flyktingkrisen är över är naiv. Kriget i Syrien går snart in på sitt sjätte år. Ett aggressivt Ryssland har gjort Sveriges närområde mer osäkert.

Det räcker inte att presentera en lång lista på problem och sedan kalla det strategi. Det krävs handling nu. Därför vill jag att Sverige redan i vårens ändringsbudget ger försvaret ytterligare minst 500 miljoner kronor utöver det försvarsbeslut som den här kammaren har fattat. Jag vill förstärka försvaret genom att skjuta till sammanlagt 8 1⁄2 miljard före nästa försvarsbeslut, för den här osäkerheten ökar nu.

Sveriges säkerhet ska byggas med andra länder. Vi behöver både stärka vår egen förmåga och stärka samarbetet inom EU, men det räcker inte. Samarbetet med Nato är avgörande för att skapa stabilitet och säkerhet i Sveriges närområde, men det räcker inte heller. Sverige behöver en färdplan för medlemskap i Nato.

Herr talman! Otrygghet finns inte bara i omvärlden. Klockan var bara ett på dagen när Salam Kurda och de andra handlarna stängde sina butiker i Husby centrum. Gång efter gång hade de blivit utsatta för brott, grova inbrott och grov skadegörelse men mött nedlagda utredningar och sett brottslingar gå fria och kriminella gäng i praktiken ta över.

Handlarna i Husby har ett krav. De säger: Vi vill att polisen och politikerna skyddar sina medborgare och det lokala näringslivet. Det låter som självklarheter, men så är det inte i dag.

Tyvärr är Husby inte den enda plats som är otrygg. Så sent som i går presenterade Brottsförebyggande rådet siffror som visar att otryggheten ökar. Var tredje kvinna är otrygg på kvällen i sitt eget bostadsområde.

Sverige behöver fler poliser, minst 2 000 fler. De behöver få 2 000 i månaden mer betalt, men det räcker inte; polisen behöver också en ny ledning. Organisation är inte svaret på alla frågor, men regeringen är ansvarig för att centrala samhällsfunktioner faktiskt fungerar. Och ansvaret för regeringen har Stefan Löfven.

Sverige ska ha en trygghet som inte sviker någon. Makten måste tas tillbaka från kriminella gäng, och kriminella måste stoppas – i fängelse.

Herr talman! Hela Sverige ska jobba. Men det finns 130 områden där inte ens hälften av de vuxna går till jobbet en vanlig dag. Där jobben blir färre växer bidragsberoendet. Det får konsekvenser både för de enskilda människorna och för hela samhällen.

I Södertälje lägger kommunen mer pengar på bidrag till dem som inte jobbar än på lärare i förskolan. I Malmö lägger kommunen tre gånger mer pengar på bidrag till dem som inte jobbar än på lärare i gymnasiet.

På en punkt kan man alltid lita på Sveriges socialdemokratiska arbetareparti: Ni tar från dem som jobbar och ger till dem som inte gör det. Det finns exempel där familjens inkomst sjunker när mamman får ett del- tidsjobb. Det finns exempel på hur bidrag staplas på varandra så att det är möjligt för en familj med tre barn att få nästan 28 000 kronor i bidrag efter skatt. Det är inte rimligt.

Jag är övertygad om att de allra flesta av dem vill jobba i stället och snabbt ta sig in i arbete. Men vi måste sluta dalta med dem som tar sig

rätten att leva på andra fast de skulle kunna försörja sig själva. Därför behövs ett bidragstak, sänkt skatt på första jobbet och tydligare krav på att skaffa sig jobb. Det måste alltid löna sig bättre att jobba än att gå på bidrag. Det är dags att sätta stopp för kravlös bidragspolitik! (Applåder)

Herr talman! Nu i dagarna är det exakt 18 år sedan Samir tog bilen till Borås, knackade på hos Ericsson och kunde lägga tiden som arbetslös bakom sig. Han beskriver jobbet som ett andra hem, men nu ska den fabriken läggas ned.

Svensk ekonomi och industri har länge varit starka. De har skapat jobb. Man blir stolt som svensk när bussen i Indien är från Scania. Men Ericssonkrisen påminner om att trycket på de svenska jobben är stenhårt – från ny teknik och från andra länder. Den påminner om att svenska jobb och svenskt företagande riskerar att tappa mark. Men i stället för en politik för fler svenska jobb höjer regeringen skatterna med 60 miljarder. För varje krona regeringen säger sig satsa på företagande tar man tio från det som skapar jobb. Regeringen höjer skatten på bensin, diesel, vägtransport och flyg. Det är en politik som för Sverige och jobben åt fel håll.

Min plan för ett starkare Sverige gör tvärtom; det måste alltid löna sig att jobba. Den inför nolltolerans mot dåliga skolor. Den inför mer matte och programmering i skolan så att fler kan lära sig mer. Den gör att det alltid lönar sig bättre, inte sämre, att skapa svenska jobb här i Sverige. Det är bara så vi kan bryta utanförskapet. Hela Sverige ska jobba – det är bara så som Sverige kan mer. (Applåder)

Anf. 3 JIMMIE ÅKESSON (SD):
Herr talman! När vi nu sedan lite drygt en vecka skriver 2017 kan det vara på sin plats att säga något om det år som har gått.

Under 2016 kunde vi i vår del av världen bevittna en folklig resning mot det sedan decennier dominerande vänsterliberala etablissemanget. Den brittiska folkomröstningen om EU och det amerikanska presidentvalet är väl de två tydligaste exemplen på detta.

Vi har kunnat se hur IS på hemmaplan har tryckts tillbaka. Hoppet om ett slut för denna islamistiska mördarsekt har växt sig något starkare. Samtidigt, och säkert som ett resultat av just detta, har vi också tvingats bevittna fortsatt terror i vårt omedelbara närområde – vedervärdiga attacker på oss, vår civilisation och vårt sätt att leva.

Rysslands aggressioner, ett potentiellt hot som inget annat parti i denna kammare tagit på allvar förrän alldeles nyligen, har blivit alltmer påtagliga och upptar också allt större utrymme i den politiska debatten. Krig och elände, framför allt i Syrien, har fortsatt att skapa misär och kräva människoliv. UNHCR med- delade under 2016 att antalet flyktingar runt om i världen nu har passerat 65 miljoner. De flesta finns kvar i krisernas närområde även om just det kan vara svårt att tro när man lyssnar på den svenska inrikespolitiska debatten.

Herr talman! Här på hemmaplan har vi faktiskt fått se en ganska bred tillnyktring i migrationspolitiken. Steg har tagits i rätt riktning även om de har varit alldeles för små och kommit alldeles för sent.

Debatten om integrationen har också förskjutits i rätt riktning. Plötsligt pratar nästan alla om svenska värderingar, något som få över huvud taget ansåg existera för bara något år sedan.

Tiggeridebatten har flyttats i rätt riktning: Till och med regeringen talar om ett förbud i någon form mot tiggeri.

Försvars- och säkerhetspolitiken börjar så smått att, på gott och ont, återta sin plats högt upp på den politiska agendan.

Det finns ljuspunkter, herr talman, men tyvärr är det framför allt de mörkare färgerna som kännetecknar året 2016. Vårdköerna är fortsatt långa och växer stadigt. Antalet äldre som riskerar att hamna i fattigdom ökar. Det råder brist på äldreboenden. Vårdplatserna är för få; vi har till exempel kunnat läsa om hur kvinnor har tvingats flyga till Finland för att få plats på en neonatalavdelning.

Antalet anmälda brott har fortsatt att öka, samtidigt som antalet uppklarade brott har minskat. Polisen är i kanske mer ansträngt skick än någonsin tidigare. Bo- stadsköerna har fortsatt att växa. Invandringen har va- rit fortsatt hög. Oron och otryggheten ökar, vilket vi inte minst fick oss till del i går genom en ny rapport.

Herr talman! Sverige har onekligen stora problem. Arbetslösheten är fortsatt hög, oavsett vad statsministern står här och säger, i synnerhet bland dem som har sin bakgrund i andra delar av världen, utanför Europa.

Vi kan konstatera att de jobbskapande flaggskepp som Stefan Löfven lyfte fram i valrörelsen samtliga har floppat totalt. Traineejobb, extratjänster, utbildningskontrakt och allt vad han nu kallar dem – alltihop har floppat.

Vi har en totalhavererad integrationspolitik, som givetvis får verkan på arbetsmarknaden men också på samhället i stort eftersom integration är så mycket mer än bara jobb och sysselsättning. Varje dag som går utan att vår regering förstår detta är tyvärr en förlorad dag.

Den nuvarande regeringen, herr talman, besitter ingen som helst förmåga att hålla ihop vårt land. Välfärden är, milt uttryckt, ansträngd. Vårt försvar saknar förmåga att svara mot det förändrade säkerhetsläget i vår del av världen.

Denna debatt hålls i en tid då vi står inför vad man på politiskt språk brukar kalla ”svåra utmaningar”. För varje dag som går blir jag mer och mer bekymrad över den nuvarande regeringens totala oförmåga och den verklighetsresistens som präglar deras analys och politik. Sverige behöver ett nytt styre, herr talman, som kan ta sig an vårt lands problem och utmaningar utifrån vad verkligheten faktiskt kräver. (Applåder)

Anf. 4 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP):
Herr talman! Jag tror på Sverige. Vi är ett land som tar oss an stora utmaningar och alltid bygger någonting bättre. År 2017 kommer att stå om vilka principer som bygger ett modernt, starkt samhällskontrakt. Låt mig föreslå tre.

För det första: Det är din ansträngning i skolan som ska avgöra din framtid, inte vilket hem du växer upp i. Resultaten i PISA, och den ökande behörigheten för nior till gymnasiet är styrkebesked för svensk skola. Men samtidigt påverkas barnens resultat alltmer av sådant som om man har en egen vrå att läsa läxor i och av hur många böcker som finns i föräldrarnas bokhylla. Det är slöseri.

Lyssna på de företagsledare och nytänkare som byggt upp Sverige! De vittnar om olika bakgrund och krokiga bildningsresor i en ofta tuffare tid än vår, men en sak har de gemensamt: De fick en stark skola. För 15 år sedan hade Sverige fortfarande ett av de mest jämlika skolsystemen i världen. Vi ska dit igen. Sverige har inte råd att slösa talang. (Applåder)

Skolans ojämlikhet uppstår inte i ett vakuum. Den växande ojämlikheten speglar växande klyftor. För barn som växer upp i otrygghet är lärandet svårare. Därför har vi brutit med utförsäkringen av sjuka föräldrar, avskaffat fas 3 och sett till att barn som behöver glasögon får det oavsett föräldrarnas plånbok. Jämlikhet är kunskapspolitik.

Detta förstod inte den förra regeringen. Med finanskrisen växte klyftorna. I stället för att freda skolan från krisen gjorde man jobbskatteavdrag. Medarbetare skars bort. Eleverna fick mindre tid med sina lärare, och det slog såklart hårdast mot dem som behöver skolan mest. Ojämlikheten i PISA är på så sätt ett kvitto på vem som fick betala krisen.

Regeringen bryter med nedskärningarna. Vi anställer fler i skolan. Vi investerar i det som är viktigast för de elever som har det tuffast: elevhälsa, skolbibliotek, specialpedagogik, fritidshem, läsa-skriva-räkna-garantin – ja, mer tid med lärarna. Det är såklart bra för alla men viktigast för dem som behöver skolan mest.

För det andra: Samhällsbygget erbjuder många vägar att bygga sin framtid, men det finns inga genvägar. Det finns unga som beskriver att den enda arbetsmarknad de såg stod öppen var den kriminella. De drogs tidigt in i kriminalitet. Då ska samhället dra åt andra hållet.

Oavsett var man växer upp ska det vara tydligt att man kan bygga sitt liv, få ett jobb, starta företag och slippa diskriminering och att dömas på förhand. Segregationen ska brytas. De unga killarnas kreativitet ska användas på en arbetsplats, inte på en brottsplats.

Då finns det ingen motsättning mellan att vara hård mot kriminalitetens orsaker och att vara hård mot kriminaliteten, tvärtom. Vapnen och de samvetslösa yrkeskriminella som drar in unga att förstöra sina liv ska bort från gatan. Uppföljning av skolk ska hjälpa oss att hitta unga på glid innan det första brottet begås. Och för unga som begår brott ska påföljderna komma snabbt och vara tydliga. Den som är för ung för fäng- else ska kunna dömas till husarrest, så att elektronisk fotboja hjälper föräldrarna att hålla barnen i skolan på dagarna och hemma på kvällen.

För det tredje: Vi ska kunna leva goda liv utan att förstöra för dem som kommer efter oss. Ekonomi be- tyder ordagrant läran om att hushålla med knappa re- surser. Men vi har levat som om det fanns hur många jordklot som helst. Om alla skulle förbruka resurser i den takt vi gör i Sverige i dag skulle vi behöva två jordklot till. Vi äter av de resurser som våra barn behöver för att bygga sina liv.

År 2016 var det varmaste uppmätta året någonsin. Vi håller på att slå i de tak som vi lovade varandra och våra barn i Paris att inte överstiga. Det är allvar nu.

Ekonomin, teknologin och politiken måste gemensamt driva en utveckling till ett samhälle där vi inte sliter människa och miljö – ett fossilfritt välfärdssamhälle. Klimatpolitiken är i kärnan av den ekonomiska politiken. Miljöinvesteringar, skatter som gör det dyrare att skita ned men billigare att starta smarta startups och kreativa företag,

återvinning, reparationsavdrag, gröna städer, förnybar energi, solceller, laddstolpar, biogas, tåg och cykelvägar – Sverige tar täten.

Herr talman! Detta är en politik mot klyftor, kriminalitet och klimathot – mot sådant som oroar oss alla. För oro utan handling är fiende till varje politisk vision. Det skrämmer oss för framtiden. Men politisk handling för oss framåt, och vår uppgift som politiker är att ta oss an de problem vi står inför och visa att det finns ett bättre samhälle, en framtid att längta efter. (Applåder)

Anf. 5 ANNIE LÖÖF (C):
Herr talman! Vi har precis lämnat 2016 bakom oss, ett år av händelser som vi kommer att minnas länge. Det var ett år med mycket mörker och ett år med mycket oro, brutalitet och otrygghet: Aleppo, Istanbul, Nice, Bagdad, Berlin – grova våldsdåd i Malmö, Ronneby och Göteborg och också Husby, där handlare kring årsskiftet i protest mot den ökande kriminaliteten stängde sina affärer i centrum.

Vapenvilan i Syrien är fortsatt skör. Människor fortsätter fly. Säkerhetsläget har inte förbättrats. Det finns en otrygghet i världen, också här hemma i Sverige.

För vår del handlar otryggheten inte minst om jobben, om den sociala och regionala klyvning som kommer av att människor är arbetslösa. Det handlar om krisen inom polisen, oron över att stå utan hjälp om något händer och om brottslighet, våld och stöldturnéer på landsbygden. Blåljuspersonal attackeras, polisen saknar resurser och poliser i yttre tjänst säger upp sig.

Det handlar om välfärden. Skolor, vårdcentraler och äldreboenden hotas av nedläggning när regeringen går till attack mot valfriheten. Undersköterskor, lärare, sjuksköterskor och också elever riskerar att förlora sina jobb och sin skola. Tillgängligheten, att man kan få vård när man behöver det, riskerar att försämras, och köerna blir längre. Otryggheten handlar även om det säkerhetspolitiska läget, om ett alltmer aggressivt Ryssland och om desinformation och cyberhot, som amerikansk underrättelsetjänst menar även har påverkat utgången av det amerikanska presidentvalet. Då duger det inte med en regering som vägrar lyssna på de varningsklockor som fullkomligt dånar när det gäller det säkerhetspolitiska läget. Det duger inte att, som statsministern nu gör, avfärda konkreta förslag om att stärka försvarsförmågan som budgivning och auktion.

Det krävs ansvarstagande. Det krävs resoluta åtgärder och mer resurser, såväl nu som på längre sikt.

Herr talman! Detta är den verklighet vi befinner oss i. Otryggheten finns där, men den kan och ska mötas. Om 2016 var ett mörkt år kommer det kommande året att bli ljusare.

Herr talman! Vi är sakta på väg mot 1 miljon människor i utanförskap. Den regionala och sociala klyvning som Centerpartiet längre påtalat är på riktigt. Den otrygghet människor känner när de saknar jobb måste tas på allvar. Den är på riktigt. Det handlar om de delar av Sverige där jobben försvunnit, där globalisering påminner mer om avfolkning än om tillväxt. Det handlar om orter i våra lands- och glesbygder där jobben inte kom tillbaka efter att den ekonomiska krisen klingade av. Det handlar om stadsdelar där utanförskapet bor i varenda trappuppgång.

Det handlar om att företagsklimatet inte håller måttet. Trösklarna in på arbetsmarknaden är för höga såväl i stadsdelar som på landsbygden. Trösklarna in är så höga att integrationen haltar och samhället delas. Det är möjligt att vända denna utveckling och att skapa fler jobb i hela landet, men då måste flera avgö- rande steg tas. Arbetsmarknaden kräver reformer. Företagsklimatet måste stärkas. Vi måste bort från gam- maldags socialdemokratisk politik som enbart höjer skatter och gräver djupa hål i människors plånböcker.

Den svenska modellen behöver förnyas. Vi måste möta automatise- ring, digitalisering och globalisering för att fortsatt kunna hävda oss i den globala konkurrensen och säkra vår konkurrenskraft. Vi måste inse att alla jobb behövs. Det är nödvändigt om vi ska lyckas med integra- tionen. Vi behöver jobb som kräver spetskompetens men också jobb som är enklare och inte ställer krav på längre utbildning. Centerpartiet vill därför göra det lättare för den som är oprövad på arbetsmarkna-den att få sitt första jobb genom att sänka kostnaden för att anställa. Vi vill också tredubbla RUT-avdraget, så att fler nyanlända, fler utrikesfödda och fler som står långt från arbetsmarknaden ska kunna få sitt första jobb.

Det behövs också ett bättre företagsklimat, där företagande, entrepre- nörskap, risktagande och jobbskapande lönar sig. Därför vill vi som enda parti återställa ROT-avdraget. Snickare, målare, elektriker och små- företagare över hela Sverige ska fortsätta att kunna utveckla företag och skapa jobb. När det gäller jobben kommer Centerpartiet att fortsätta att stå för en politik som skapar jobb i hela Sverige.

Herr talman! Otrygghet kan vändas till framtidstro. Vi har alla möjlig- het att göra den resan genom att ge människor i hela landet en chans till jobb, genom ett starkt rättssamhälle där krafttag tas mot våld och brottslighet, genom en välfärd som höjer kvaliteten i hela landet och genom att öka vår förmåga att stå emot yttre hot. Med konkreta reformer, med starka värderingar och med en politik som gör skillnad i människors vardag kan vi bygga framtidstro och optimism. (Applåder)

Anf. 6 JONAS SJÖSTEDT (V):
Herr talman, ledamöter och åhörare! Det har hittills i dag i denna talarstol getts en ganska dyster bild av verkligheten i Sverige och inte minst av förra året, 2016. Jag delar den dystra bilden av förra året. Det var på många sätt ett förfärligt år. Det var mycket rasism, mycket terror, mycket våld och mycket osäkerhet.

Lyssnar man lite mer på dem som talar i talarstolen hör man nyanserna och skillnaderna i verklighetsbeskrivningen. Regeringen talar mycket om det som går bra i Sverige – det är klart att en regering gör det. Man talar om att ekonomin är stark, att fler har ett arbete att gå till och att skolresultaten kanske har vänt. Vi får hoppas att det verkligen är så. Oppositionen är betydligt dystrare – det är kanske en oppositions roll att vara dyster ibland. Man pratar mest om de saker som går illa och målar en lite svartare bild. Dystrast av alla är som vanligt Jimmie Åkesson. Han var så upptagen av en dyster berättelse om Sverige att han på fem minuter inte kom med ett enda politiskt förslag om vad vi ska göra. Så såg det ut. (Applåder)

Men hur ska man då beskriva verkligheten? Jag tror att bägge bilderna är lite sanna. På ett sätt går det bra. Fler har arbete, och det är otroligt viktigt. Vi bygger fler bostäder än förut, och det är otroligt viktigt. Och vi måste få ordning på skolresultaten. Kanske har vi vänt detta – det är jättebra.

Sverige har fler miljardärer än någonsin – 178 stycken. De är rikare än någonsin. De har massor med pengar. Många människor har det ganska bra i Sverige, men det finns stora grupper i det svenska samhället som tycker att det är ett hån att höra att det går bra för Sverige.

Jag tänker på alla dem som ser sin pensionsutbetalning och märker att pengarna inte kommer att räcka den här månaden. Vad ska de inte kunna göra den här månaden? Nej, för dem går det inte bra för Sverige. Jag tänker på alla dem som skulle behöva en ny bostad men som inte har råd att efterfråga de dyra bostadsrätterna och på alla dem som inte får tillräckligt många timmar i timanställningen för att klara räkningarna. Jag menar att där finns problemet med ojämlikheten i Sverige. Det är det som är vår stora utmaning.

Jag menar att den som gör något åt detta i dag i Sverige är Vänsterpartiet. De inslag i statsbudgeten som faktiskt går på ojämlikhetsproblemen kommer till mycket stor del från mitt parti. Det är de 10 vänstermiljarderna, som började gälla vid årsskiftet. Det är den avgiftsfria hälso- och sjukvården för den som har fyllt 85. Jag skulle vilja göra om hela pensionssystemet – det är så orättvist mot arbetare och kvinnor. Men när vi är utestängda från det ska vi åtminstone se till att man får tillgång till sjukvård, att man får lägre skatt och att man får högre bostadstillägg – det gör vi i Vänsterpartiet.

Vi fixar bättre regler i a-kassan för den som deltidsstämplar. Vi fixar bättre inkomstgränser i bostadsbidraget för barnfamiljer. Vi fixar avgiftsfri tandvård för unga – många har avstått från detta. Vi ordnar avgiftsfria preventivmedel till ungdomar och unga vuxna upp till 20 år. När det gäller att komma åt det alltför höga aborttalet i Sverige är det avgiftsfria preventivmedel och sexualupplysning som fungerar. Vi gör någonting åt sådana här saker.

Vi börjar göra insatser för polisen för att man ska komma åt allt fusk hos åkerierna och alla illegala transporter på våra vägar. Det kommer också från Vänsterpartiet. Satsningar på forskning i arbetslivet kommer från Vänsterpartiet. Vi gör skillnad i politiken. Vi ska göra ännu mer skillnad. Tillsammans med regeringen ska vi lägga fram förslag som äntligen tar bort vinstjakten ur välfärden. Det påverkar Sverige. Det gör Sverige mer jämlikt. Det gör Sverige mer rättvist. Vi använder skattepengarna på rätt sätt.

Är vi då överens? Nej, vi är tyvärr inte det. Vi är inte överens med regeringen. Både Gustav Fridolin och Stefan Löfven sa riktigt bra saker om jämlikhet i talarstolen. Jag kände: Det där är rätt. Men vi har ju de 178 miljardärerna, som är rikare än någonsin. De äger dubbelt så mycket som den svenska statsbudgeten. Så mycket har de i sina kassakistor. Och vi vet hur det är när vi sedan budgetförhandlar med regeringen. Vi säger: Kan de inte betala ett par miljarder om de äger 2 000 miljarder? Är det rimligt att de med de största förmögenheterna inte betalar någon förmögenhetsskatt? Om man ärver flera hundra miljoner, ska man inte betala en krona i arvsskatt? Om man har flera stora fastigheter, mycket större än vad man normalt behöver för att bo i, ska man inte betala en högre fastighets- skatt? Faktum är att regeringen då säger nej.

Jag tror att problemet finns här. Ska vi lösa problemet med dem som inte får pensionen att räcka, med dem som har de otrygga arbetena och med bostadsbristen måste vi skapa ett mer jämlikt Sverige, ett Sverige där vi bidrar efter förmåga. Då måste också Sveriges 178 miljardärer ställa upp. Där går konfliktlinjen i svensk politik i dag. (Applåder)

Anf. 7 JAN BJÖRKLUND (L):
Herr talman! Om skolan lyckas kommer Sverige att lyckas, men om skolan misslyckas kommer Sverige att misslyckas.

Alliansregeringens omfattande skolreformer har gjort att utvecklingen under årtionden med sjunkande svenska kunskapsresultat har vänt. Årtionden av flummig rödgrön skolpolitik ersattes för tio år sedan av en liberal kunskapspolitik.

I går kom Skolverkets stora utvärdering av den mest kontroversiella av de skolreformer som vi genomförde under vår regering, nämligen tidigare betyg. De rödgröna skällde högljutt och röstade nej till tidigare betyg, men i går kom utvärderingen. 80 procent av eleverna i skolan säger nu att de jobbar hårdare när de får betyg. 80 procent anser också att man kan höja sina betyg genom extra ansträngning. Lärarna anser att det är lättare att hitta elever med svårigheter. Rektorerna anser att det är lättare att följa upp resultaten.

Stefan Löfven och Gustav Fridolin! Om skolpolitiken hade ni fel, fel, fel. Om betygen hade ni fel, fel, fel.

Men vi kan inte luta oss tillbaka kommande år – tvärtom. PISA visar att kunskapsresultat går att vända genom reformer, och vi måste fortsatt lyfta de svenska resultaten. Vi behöver flytta ned betygen ytterligare några årskurser för att få samma positiva effekter där. Vi behöver mer av ordning och studiedisciplin i skolan. Vi behöver, liksom man gör i resten av världen i stort sett, ge högstadieskolorna möjlighet att ge ordningsbetyg. Vi behöver mer av katederundervisning och mindre av den undervisningsform som innebär att eleverna ska lära sig själva. Vi behöver förstatliga skolan. Vi behöver fortsätta att satsa på lärarna och på deras utbildning.

Liberalernas ambition är att Sverige om tio år ska vara bland de tio i världen som ligger i toppen i PISA- undersökningen. Det är en tuff utmaning. Där ligger länder i dag som har mycket höga ambitioner. Det finns bara ett sätt att nå det målet. Det handlar om fortsatta kunskapsreformer, inte om den valhänta kraftlöshet som nu präglar den svenska skolpolitiken.

Herr talman! Integration är en stor utmaning de kommande åren. Det finns mycket potential bara vi ger människor en chans. Det är alltid bättre att ha ett jobb, även om jobbet är enkelt och även om lönen i början är lite lägre, än att gå på bidrag år efter år efter år, vilket i dag är läget.

Jämställdhetsarbetet får nya utmaningar genom integrationen. Många kvinnor som kommer till Sverige lever i förtryck i hederskulturer. Hedersbrott måste straffas hårdare, och vi måste oftare använda oss av utvisning vid sådana brott.

Herr talman! Den ryska militära upprustningen fortsätter, även i Östersjöområdet. Sverige kommer under de kommande åren för första gången någonsin att avsätta mindre än 1 procent av bnp till försvaret. Det är en följd av 2015 års försvarsbeslut. Så sent som 1997 avsatte Sverige 2 procent av bnp till försvaret, och då hade vi inte ens någon hotbild. Hundratalet hypermoderna JAS-plan ska nu skrotas, anser regeringen, eftersom det inte finns pengar till driften. De har kostat 100 miljarder av skattepengar i inköp, men de ska nu avvecklas snabbt.

Försvarsbeslutet från 2015 är som ett stort svart hål. De ekonomiska anslagen till försvaret behöver öka både kraftigt och i närtid, men

regeringen är handlingsförlamad. I stället för mer pengar tillsätter regeringen ytterligare en försvarsutredning som nu ska tänka i tre år. I spåren av en oroligare värld gror populism och extremism. De bärs fram av enkla budskap som ska vara lösningar på svåra samhällsutmaningar. Liberala värderingar är i dag hotade i västvärlden. Som liberal känns därför uppgiften vi har framför oss ännu viktigare än förut. Liberalers mål är mer frihet åt individer. Skolan, integrationen och försvaret är tre samhällsområden som rätt skötta alla ökar och tryggar individers frihet, och det är därför vi kommer att fokusera på dessa områden under det här riksdagsåret.

Det behövs mindre populism och mer av liberalism i svensk politik, och Sverige behöver en ny regering. (Applåder)

Anf. 8 ANDREAS CARLSON (KD):
Herr talman! Vi är några dagar in på det nya året, och årsskiften är ju en tid för både tillbakablick och framtidsspaningar.

År 2016 blev i många delar ett otrygghetens år. Så började också 2017 med terrorattentat på en nattklubb i Istanbul och ett terrorattentat på en öppen plats i Jerusalem. Vi måste fördöma varje terrorattentat, varje terrordåd, och hoppet om ett tryggare Sverige och en säkrare omvärld måste stärkas. Mer krävs för att möta de problem och utmaningar som vi ser framför oss.

Vi kristdemokrater ser med oro på säkerheten i vår omvärld och i vårt närområde. Dessvärre blev vi inte tryggare när regeringen presenterade den nationella säkerhetsstrategin i helgen. Det är en samlad beskrivning av det mycket allvarliga läget men utan konkret innehåll rörande *hur* Sverige ska möta detta. Det duger inte, herr talman!

Försvarsbeslutet från 2015 måste uppdateras. Vi välkomnar att Försvarsberedningen återupptas; den behöver komma igång genast. Den svenska försvarsförmågan måste stärkas i närtid.

Vi kristdemokrater har en lång rad förslag, inte minst när det gäller det psykologiska försvaret. Vi vill införa en cybersäkerhetsmyndighet, och vi har dessutom sedan länge föreslagit kraftiga åtgärder mot terrorism. Sveriges säkerhet måste stå främst, oavsett om det handlar om hot inifrån, hot från terrorister eller hot från främmande makt.

Herr talman! Otryggheten måste bekämpas också när det gäller de vardagsnära brotten. ”Jag hade otur förra året.” Orden är inte mina utan Åkes. Åke är 92 år gammal, och i fredagens Expressen berättade han om att han förra året blev rånad precis utanför sitt hem inte en gång, inte två gånger utan tre gånger! Åke gillar att vara ute och gå med stöd av sin rollator, men förra året blev han alltså rånad vid tre tillfällen precis utanför sin port.

Det är omöjligt att inte beröras av Åkes berättelse. Hos många av oss väcks ilskan över att en äldre medmänniska drabbas av fega rånare på det här sättet. Samtidigt ökar oron för att själv drabbas. Det är en oro som får många, inte minst äldre, att inte våga gå ut, att inte vistas på torget eller att dra sig för att gå till affären eller besöka vänner och familj.

Herr talman! Åke är bara ett exempel på offer för den typ av brottslighet som i dag inte kan prioriteras av polisen på grund av resursbrist. Så kan det inte få fortsätta. Också Marianne, 79 år, tillhör offren. GT berättade i nyårshelgen hur hon blev brutalt nedslagen efter att ha bett några ungdomar att inte skjuta raketer mot hennes hus.

Sådant här måste få konsekvenser för förövarna, och det kräver andra prioriteringar och resurser än i dag. Nu får det vara stopp på nedprioriteringslinjen! (Applåder)

Herr talman! Därför föreslår vi kristdemokrater 2 600 nya polisanställda och bättre arbetsvillkor och löner för poliser i yttre tjänst för att fler ska stanna i yrket.

Polisen måste också ägna sig åt kärnuppgifterna. En polis sa i veckan i SVT att de skulle kunna vara tio gånger fler i sin grupp och ändå ha svårt att bekämpa knarkhandeln i Husby, Rinkeby och Tensta. Jag har själv varit med och sett hur poliser i yttre tjänst tvingas prioritera ned narkotikabrott. Det här är inte skräckpropaganda. Det är på riktigt. Herr talman! Trygghet handlar också om ekonomi och om omvårdnad. Människor som har levt större de- len av sina liv, som har varit med och byggt Sverige starkt ska inte behöva vara oroliga för att de inte ska få rätt vård och omsorg eller oroa sig för att pengarna inte ska räcka till det allra nödvändigaste.

Vi kristdemokrater vill genomföra tre stora reformer för äldre för att förbättra livskvaliteten. Vi vill inför parboendegarantin som gör det möjligt för äldre som har levt tillsammans hela livet att få fortsätta göra det när hälsan sviktar. Vi vill införa vårdserviceteam som hjälper till med kringuppgifter i vården för att underlätta undersköterskors och sjuksköterskors arbete. Vi vill införa hemtagningsteam som hjälper människor hem och att återetablera sig i sin egen bostad efter sjukhusvistelser.

Vi vill även helt och hållet sluta skattegapet mellan pensionärer och löntagare. Det är inte bara en fråga om pengar, herr talman. Det handlar också om trygghet och rättvisa, frågor som vi tycker är viktiga för att vända otryggheten till framtidstro även för de äldre. (Applåder)

Anf. 9 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):
Herr talman! Vi har nu hört oppositionen beskriva en rad utmaningar som Sverige står inför: arbetslösheten, segregation, klyftor, välfärden. Om allt detta är vi överens, för under alltför många år i Sverige tilläts klyftorna öka. Mot detta gjorde den dåvarande borgerliga regeringen ingenting. Tvärtom ökade klyftorna under hela deras regeringsperiod med bland annat skattesänkningar i 140-miljardersklassen.

Det vi nu ser över hela världen – Brexit, högerpopulismens framsmarsch i Europa, valresultatet i USA – borde vara en väckarklocka eller möjligtvis en kalldusch för de högerpolitiker som tror att är skattesänk- ningar och försämrad välfärd som är vägen framåt för Sverige.

I många analyser återkommer tvärtom att i många länder har reallönerna inte ökat. Välfärden håller inte måttet. Människor känner sig svikna av utvecklingen. Det är det vi ser i vår omvärld.

Just det sista, att människor känner sig svikna, är vi inte heller förskonade ifrån här i Sverige. Men tack vare vår svenska modell har vi kunnat se till att reallönerna har ökat rejält och att vi har en starkare välfärd än många andra länder.

Svaret på Sveriges utmaningar kan därför inte vara att den svenska modellen ska avvecklas. Tvärtom – svaret är att vi ska utveckla den svenska modellen.

Moderaterna och Sverigedemokraterna verkar dock inte riktigt ha förstått. De fortsätter att föreslå stora skattesänkningar och nedskärningar i välfärden.

De förespråkar vinstjakt i skolan och sänkta löner för vanligt folk. Anna Kinberg Batra och Jimmie Åkesson, varför är ni så fokuserade på att avveckla den svenska modellen med en stark välfärd och rättvisa löner, det som har byggt vårt lands framgång? Varför? (Applåder)

Anf. 10 ANNA KINBERG BATRA (M) replik:
Herr talman! Otryggheten ökar i Sverige. Var tredje kvinna är nu orolig för sin trygghet och för att gå ut på kvällen. Utsattheten för brott ökar. Förtroendet för polisen minskar.
Har statsministern förtroende för rikspolischefen?

Anf. 11 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S) replik:
Herr talman! Det stämmer att många upplever en otrygghet. Det ska man inte behöva göra. Vi ska ha ett tryggt samhälle.

I det ingår att vi ska vara hårda mot själva brotten, och vi ska vara hårda mot brottens orsaker. Det är den dubbla strategin, och det är därför vi tillför resurser till polisen. Vi omorganiserar polisen, en omorganisation som vi båda har varit överens om och där det finns en bred överenskommelse om att det var helt nödvändigt. Men det måste också finnas mer resurser.

Vi ska se till att höja straffen för många brott, och det har vi redan gjort. Vi har påbörjat detta, och vi kommer att fortsätta. Jag berättade i mitt anförande vad mer som ska göras.

Omorganisationen måste naturligtvis börja ge resultat. Där är ambitionen att det ska vara fler poliser närmare och ute bland folket. Ja, jag har förtroende för myndighetschefen. Nu ska jobbet fortsätta, och vi ska se till att leverera resultat.

Anf. 12 ANNA KINBERG BATRA (M) replik:
Herr talman! Skälet till att vi moderater lägger tio gånger så mycket som regeringen i vår budget på att förstärka polisen är att det behövs fler poliser. De behöver få bättre betalt. De måste få förutsättningar att göra sitt jobb för att säkra tryggheten i hela landet.

Jag tar den oro som nu breder ut sig på allvar. När var tredje kvinna är orolig för att gå ut på kvällen frågar jag återigen: Var ligger ansvaret för att ge polisen möjlighet att göra sitt jobb? Det ansvaret ligger hos rikspolischefen vid den myndighet som ligger under regeringen. Ansvarig för regeringen är statsministern.

Om jag hade statsministerns jobb redan nu och du frågade mig om jag är nöjd med att otryggheten breder ut sig och att människors förtroende för polisen sviktar skulle jag ge ett tydligt svar på frågan. Jag skulle svara: Nej. (Applåder)

Anf. 13 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S) replik:
Herr talman! Jag är inte förvånad att Anna Kinberg Batra skulle svara nej. Det är mycket signalpolitik.

Regeringen ökar resurserna till polisen. Det har aldrig funnits så många anställda i Polismyndigheten som nu. Men det finns inget lager att ta färdigutbildade polismän från. De måste utbildas. Vi tillför

ständigt polisen resurser. Vi ska fortsätta med det. Vi ska höja straffen för brottsligheten. Vi ska se till att omorganisationen ger verkan. Det är myndighetschefens yttersta uppdrag att se till att den nya Polismyndigheten innebär att poliserna kommer närmare medborgarna och att det ska bli mer trygghet för pengarna.

Men en stor gigantisk omorganisation – som vi alla var överens om – tar lite tid i en av våra största myndigheter. Jobbet ska fortsätta, och tryggheten ska öka. (Applåder)

Anf. 14 JIMMIE ÅKESSON (SD) replik:
Herr talman! Statsministern beskrev i sitt inledningsanförande 2016 som orons år. Jag är beredd att hålla med om det.

Vi har sett fortsatt segregation och splittring. Vi har sett en fortsatt utbredd otrygghet. Vi har sett ett fortsatt oroväckande säkerhetsläge. Försvars- och säkerhetspolitiken har av förklarliga skäl varit aktuell inte minst den senaste veckan. Flera röster har höjts, inte minst för att förstärka försvarets anslag. Häromdagen läste jag en artikel i en tidning där statsministern kallar denna debatt för anslagsbingo. Därmed lyckas statsministern vifta bort en för Sveriges säkerhet och vår trygghet viktig debatt.

Herr talman! Förstår inte Stefan Löfven att det handlar om vår trygghet och säkerhet? Förstår inte Stefan Löfven att vår trygghet och säkerhet kostar pengar?

Anf. 15 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S) replik:
Herr talman! Vi tog över efter en regering som betraktade försvaret som ett särintresse. Vi betraktar försvaret som ett grundläggande nationellt intresse. Den tidigare regeringen skar ned på försvaret. Vi ökar till försvaret. Den tidigare regeringen tog bort värnplikten. Vi ser till att återinföra en ny form av värnplikt. Den tidigare regeringen sa att Sveriges försvar börjar någonstans borta i Afghanistan. Vi säger att försvaret är av Sveriges gränser.

Nu har regeringen påbörjat en inriktningsförändring. Den har vi gjort i bred enighet, och det är jag stolt över. Det är bra och nödvändigt för Sverige. Vi tillför mer resurser till det svenska försvaret. Sverige ska höja sin försvarsförmåga.

Att den ena dagen höra den summan, andra dagen en annan summa och den tredje dagen en tredje summa – och sedan säger den som föreslog en summa att det går att ta den andres bud – ja, då blir det en anslagsbingo. Låt oss diskutera hur vi höjer försvarsförmågan, det militära och det civila försvaret – därmed det totala försvaret. Det är uppgiften, och den tänker vi utföra. (Applåder)

Anf. 16 JIMMIE ÅKESSON (SD) replik:
Herr talman! Jag ska inte säga att jag blev stum – det blev jag inte. Om jag tolkar statsministern rätt står han här och lovar höjda försvarsanslag. Jag kan inte tolka vad han sa på något annat sätt. Det är oerhört positivt – anslagsbingo eller ej.

Jag förstår att Stefan Löfven vill slå sig för bröstet och säga att regeringen minsann har ökat anslagen i bred enighet och så vidare. Men problemet är att Försvarsmakten säger redan nu att man saknar

massor av miljarder för att ens kunna uppnå målen i gällande försvarsbeslut. Det handlar om upp till 30 miljarder för att uppnå målen inom utsatt tid. Redan nu fattas pengar.

Då är frågan om Stefan Löfven har kommit till denna insikt denna vecka. Varför fanns inte pengar i den budget vi nyss beslutade om, som gör att Försvarsmakten kan åtminstone uppnå de mål som vi i bred enighet har beslutat om i Sveriges riksdag? (Applåder)

Anf. 17 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S) replik:
Herr talman! Nu hörde alla en fjärde siffra. Nu är det 30 miljarder. Vi kan inte hålla på och säga att försvaret ska tillföras så många miljarder – tre fyra olika belopp som kastas mellan varandra. Det är inte så vi stärker Sveriges säkerhet. Säkerheten ökas när vi funderar igenom hur Sveriges försvarsförmåga kan ökas. Vad är det specifikt som behöver göras utöver det som faktiskt görs?

Det låter ibland som om svenskt försvar inte får något tillskott. Vi håller på att öka på resurserna, tillför mer ammunition och mer personal. Kustrobotarna förstärks. Militär närvaro sätts in på Gotland. Det är viktigt, och vi kommer att fortsätta.

Låt oss åtminstone diskutera vad som mer specifikt behöver göras. Vi kan inte kasta fram en massa bud och sedan anta alla fyra. Vi måste vara resurseffektiva också i försvaret, och försvarsförmågan ska höjas. Diskutera då försvarsförmågan och börja inte med anslagsbingo. (Applåder)

Anf. 18 ANNIE LÖÖF (C) replik:
Herr talman! Stefan Löfven bör sluta raljera och ta ansvar. Nyss hörde vi Stefan Löfven uttrycka sig i form av anslagsbingo. Vi har hört budgivning, och vi har hört auktion.

Det här är en partiledardebatt. Stefan Löfven är partiledare för Socialdemokraterna. Då är det vår uppgift att fråga: Vad är Socialdemokraternas politik inom försvarsområdet? Hur mycket vill Socialdemokraterna tillföra svenskt försvar?

Vi befinner oss i en allvarlig tid. Vi står inför ett nytt säkerhetspolitiskt läge. Det är en tid då varningsklockor dånar över det försämrade säkerhetspolitiska läget. Den nya säkerhetsstrategi som har presenterats är enbart en beskrivning av de hot vi står inför. Det krävs handling.

Jag presenterade ett förslag tidigare under hösten som handlade om att vi ska komma upp i minst det nordiska snittet. Tycker statsministern att det är rimligt eller orimligt att Sverige kommer upp till det nordiska snittet vad gäller svensk försvarsförmåga?

Anf. 19 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S) replik:
Herr talman! Jag säger anslagsbingo av de skäl jag nyss nämnde när det bara haglar siffror i luften – ingen den andra lik.

Centern föreslog ett visst belopp. Dagen efter sa man att man tar Moderaternas belopp i stället men att regeringen först borde göra en säkerhetsinventering. Först belopp – sedan säkerhetsinventering. Det går inte ihop.

Låt oss sätta oss ned och ansvarsfullt diskutera. Vi har ju en bred överenskommelse om försvaret. Låt oss se till att behålla den och jobba utifrån hur vi ska öka försvarsförmågan. Börja i den änden. Regeringen har påbörjat arbetet. Vi stärker ubåtsförsvaret och ubåtsskyddet, flyget, kustrobotar, närvaron på Gotland och så vidare. Vi ska fortsätta eftersom Sveriges försvar behöver stärkas.

En bnpsiffra är inte allena saliggörande. Det är försvarsförmågan som är det ytterst viktiga. Det är Sveriges försvar det handlar om. (Applåder)

Anf. 20 ANNIE LÖÖF (C) replik:
Herr talman! Svenskt försvar och säkerhetspolitik bygger på ansvar, handlingskraft och ett mål om att nå en bred samsyn. Det är också viktigt att inse att bred samsyn inte bygger på att det är Socialdemokraternas politik som ska råda utan att samsyn bygger på kompromisser. Därför är det intressant att veta vad Socialdemokraternas partiledare har för ingång i sådana samtal.

Utvecklingen i Ryssland gör mig oroad. Totalförsvarets forskningsinstitut kom före jul med en rapport om att rysk militär förmåga stärks. Utrikespolitiska institutet slår fast att Sverige är sårbart för rysk desinformation och falska nyheter. Den typen av krigföring har ökat under de senaste åren.

Alliansens samtliga partiledare inser detta. Frågan är om Socialdemokraterna tar detta på tillräckligt stort allvar. Centerpartiet har föreslagit en säkerhetsinventering för att på kort sikt förstärka svensk försvarsförmåga. Vi har föreslagit att på lång sikt öka försvarsanslagen upp till det nordiska snittet. Statsministern behöver hålla koll på de siffrorna. Tycker statsministern att det är rimligt att Sverige kommer upp till det nordiska snittet på lång sikt vad gäller svenskt försvarsanslag? (Applåder)

Anf. 21 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S) replik:
Herr talman! Vad gäller nordiskt snitt och försvarskostnader i förhållande till bnp: Ja, det kan vara en intressant jämförelsesiffra. Men den är inte allena saliggörande. Om ett land får mycket bättre bnp-tillväxt än ett annat land har det helt plötsligt sämre försvarsförmåga eftersom man räknar i procent av bnp. Det är alltså inte hela sanningen.

Jag talar om det som gör skillnad. Vad ska vi tillföra för materiel? Vad är det för personer som behöver tillföras? Hur ska organisationen och infrastrukturen förstärkas?

Det är tydligt var vi står i detta. Vi har gjort en bred överenskommelse, och det innehållet står vi upp för. Vi ska fortsätta att stärka vårt totalförsvar. Det bygger på att vi är militärt alliansfria, att vi ska ha fler samarbeten och att vi ska höja vår militära förmåga och vår totalförsvarsförmåga.

Jag är glad att Annie Lööf nämner den breda samsynen. Låt oss behålla den för Sveriges och Sveriges försvars skull. Vi är beredda att diskutera ökad försvarsförmåga, men vi tänker inte börja med antal miljarder. (Applåder)

Anf. 22 JONAS SJÖSTEDT (V) replik:
Herr talman och statsminister Stefan Löfven! ”Jämlikhet är lika ekonomiskt smart som moraliskt rätt, och vänner, frihet byggs bäst i det jämlika samhället.”

Jag citerar dig, Stefan Löfven, från ett förstamajtal. Jag håller med om varenda stavelse, för jämlikhet är något gott i samhället.

Men det är inte riktigt så Sverige ser ut i dag. Vi har många som inte får pensionen att räcka. Vi har många som har otrygga arbeten. Vi har många som inte får sin ersättning från Försäkringskassan.

I andra änden är de rikaste rikare än någonsin. Vi har 178 miljardärer och löneökningar på 26 procent bland Sveriges rikaste direktörer. Miljardärerna äger mer än dubbla summan av den svenska statsbudgeten.

För dessa är Sverige ett skatteparadis. Vi har ingen skatt på förmögenhet, ingen särskild skatt på de dyraste fastigheterna och ingen skatt på de största arven. Så länge det är så kommer de att fortsätta att dra ifrån.

Varför är ni inte beredda att låta miljardärerna bidra mer till välfärden?

Anf. 23 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S) replik:
Herr talman! Den förmögenhetsskatt som en gång fanns visade sig ha mycket stora luckor och svårigheter. Den var mer eller mindre frivillig. En sådan beskattning kan vi inte ha.

Vi ökar jämlikheten i Sverige, och vi gör det tillsammans med Vänsterpartiet. Även om det ibland låter på Sjöstedt som att Vänsterpartiet bara har lagt till de goda bitarna är det faktiskt hela budgeten vi är överens om.

Då borde vi också kunna vara överens om, Jonas Sjöstedt, att en summering av denna budget visar att vi har gått från borgerliga budgetar där det mesta gick till dem som hade mest till en budget där det mesta går till dem som har minst. Jag vill fortsätta på den vägen. Det är dessutom så att våra budgetar ger mer till kvinnor än till män. Låt oss fortsätta så och se till att successivt öka jämlikheten. Den mest grundläggande frågan för detta är dock är att människor har arbete. Låt oss därför sätta det först. Först måste vi skapa välfärden; sedan ska vi fördela den. (Applåder)

Anf. 24 JONAS SJÖSTEDT (V) replik:
Herr talman! Det är riktigt att fördelningen av budgeten innebär att låginkomsttagare och kvinnor vinner. Det är jag stolt över, och vi har bidragit till det.

Men det innebär inte att jämlikheten ökar i Sverige. Trots budgetreformerna finns det en risk för att ojämlikheten ökar och de allra rikaste drar ifrån. Jag tror att det tyvärr är det som sker just nu. Det kommer att bli svårt att klara både jobben och välfärden blir så ojämlikt som det är på väg att bli.

Därför är det rimligt att de absolut rikaste bidrar mer till det gemensamma. Man kan ha en annan sorts förmögenhetsskatt än den vi hade, och det tror jag att vi måste ha. Varför ska man inte betala en krona i skatt på ett arv på flera miljarder? Varför ska man betala lika mycket i

fastighetsavgift för en liten, billig kåk som för de allra dyraste och flottaste?

Här är vi inte överens, Stefan Löfven.

Anf. 25 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S) replik:
Herr talman! Jag tror att vi är överens om att vi behöver se över skattesystemet som helhet. Det är ett större verk än att göra en operation här och där.

Vi ska öka jämlikheten i Sverige, och vi gör det. Vi tittar nu på den så kallade Gini-koefficienten. Vi har haft en dramatiskt stigande sådan, vilket innebär att allt färre äger allt mer. Detta ger vi oss sjutton på att bryta, för vi ska ha ett mer jämlikt Sverige.

Men det förutsätter för det första att människor kommer i arbete. Fler människor i arbete är och förblir nummer ett. Då skapar vi välfärd. Tittar vi på till exempel Ginikoefficienten och lägger till välfärdsverksamheter ser vi att det händer något med jämlikheten. Därför ska vi fortsätta att se till att människor är i arbete, skapa värden in i välfärden och fördela välfärden så att den kommer människor till del. (Applåder)

Anf. 26 JAN BJÖRKLUND (L) replik:
Herr talman! Statsministerns beskrivning av försvarspolitiken är ohederlig. Han kritiserar alliansregeringen för att ha en oambitiös försvarspolitik, och det kan man diskutera. Men han glömde att nämna att So- cialdemokraterna ville skära ned på försvaret under alliansregeringens tid. De ville skära bort 5 miljarder kronor från försvarsbudgeten. Hade detta skett hade vi haft ett ännu sämre utgångsläge i dag.

Dessutom röstade ni emot FRA-lagen och röstade för att svensk underrättelsetjänst bara skulle få lyssna av gamla telefoner och inte modern it-kommunikation. Det är något att tänka på i cyberkrigföringens tidevarv.

Hade vi gått på socialdemokratisk försvarspolitik under dessa år hade Sverige stått sämre rustat i dag.

Men den fråga jag vill ställa är: På vilket sätt stärks den svenska försvarsförmågan av att ni nu ska skrota ut 100 moderna JAS-flygplan?

Anf. 27 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S) replik:
Herr talman! När det gäller försvarsanslagen får jag påminna om att vi så sent som 2014 föreslog en ökning med nästan 1 miljard. Då satt ni i regering och sa nej. Du, Jan Björklund, satt i en regering som sa att försvaret var ett särintresse. Ni skar ned, och du var så säker på att värnplikten måste bort och att det var det bästa ni kunde göra för försvaret. Nu är du lika säker på att vi ska gå åt andra hållet och ha värnplikt igen. Det är inte trovärdigt.

Du kan rimligen inte ha gjort så när du var befäl: först leda trupperna i en riktning, rakt in i skogen, och sedan ångra dig och leda dem i motsatt riktning. Jag hoppas att du inte gjorde så som major.

Det måste vara ordning och reda i försvarspolitiken. Låt oss försöka att komma överens.

Jan Björklund talar ibland om att vi ska försöka hitta mitten i politiken. Jag föreslår att Jan Björklund då också anstränger sig och försöker komma med i diskussionerna och överenskommelserna. (Applåder)

Anf. 28 JAN BJÖRKLUND (L) replik:
Herr talman! Gotlandsförsvaret avvecklades, luftvärnet avvecklades nästan, flygvapnet avvecklades nästan och armén avvecklades nästan med de socialdemokratiska försvarsbesluten. Det har begåtts många misstag under åren, och 2009 års försvarsbeslut från Alliansen borde, med facit i hand, varit starkare. Det är ingen tvekan om det.

Men nu diskuterar vi här och nu. Det handlar om 100 stridsflygplan där det sista levererades från produktionen i Linköping för två år sedan. Nu ska de skrotas ut eftersom ni anser att ni inte har råd att driva dem, inte har råd att anställa piloter och inte har råd med verkstäder och flygbaser. Skattebetalarna har lagt 100 miljarder kronor på dessa flygplan.

Nu går ni från ett flygvapen på 100 plan ned till 60 plan. Statsministern sa precis att regeringen stärker luftförsvaret. Hur stärker ni luftförsvaret genom att skrota ut 100 moderna JAS-flygplan? (Applåder)

Anf. 29 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S) replik:
Herr talman! Låt mig åter påminna Jan Björklund om vem som har fört vilken politik. Omstruktureringen av det svenska flygvapnet påbörjades under er regeringsperiod.

Det handlar om när de så kallade JAS Gripen C/D ska växlas över till E. C/D-planen försvinner inte i morgon eller nästa år. De kommer att vara i fullt bruk till mitten av 2020-talet då E-versionen successivt har förts in.

Det är alltså en felaktig beskrivning att er regering och du själv, Jan Björklund, inte var med på det. Jo, vi var överens om detta.

Det är också en felaktig beskrivning när du säger att vi ska skrota plan. Det kommer inte att ske. De kommer att utgöra stommen i svenskt flygvapen under flera år.

Jag tror att du vet detta, Jan Björklund, för du kan mycket om svensk försvarspolitik. Det är tyvärr bara simpel polemik. Jag önskar att vi kunde mötas i en saklig diskussion om hur vi stärker försvarsförmågan. Det är min ambition. Gör det till din också, Jan Björklund! (Applåder)

Anf. 30 ANDREAS CARLSON (KD) replik:
Herr talman! Jag nämnde Åke, 92 år, i mitt huvudanförande. I fredagens Expressen berättade Åke hur han blev rånad inte vid ett eller två utan tre tillfällen under förra året. Jag tycker att det är svårt att släppa det han utsattes för av fega rånare. Detta är bara ett i raden av exempel på vardagsbrott som inte minst äldre utsätts för. Det märks inte minst på landsbygden, där polisen är långt borta, men också där polisen är nära men inte har vare sig tid eller resurser att kunna prioritera denna typ av brott.

Polisen är i kris, herr talman, men Stefan Löfven vill inte ta det ordet i sin mun. Är du beredd att tillstå att svensk polis är i kris, Stefan Löfven, och vilka är dina åtgärder för att vända denna kris till framtidstro för Åke och andra äldre?

Anf. 31 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S) replik:
Herr talman! Även på detta område är det inte etiketterna som är det viktigaste. Man kan stå och prata om kris och säga det hur många gånger som helst, men det blir inte bättre av detta.

Ja, svensk polis har problem i den nya organisationen och med att få den att fungera så att fler poliser kan finnas nära, men kom inte och säg att svensk polis inte duger något till! Det är fel.

Jag har varit ute på ett antal polisstationer och pratat med poliser. De gör ett fantastiskt arbete. En sak som jag har fått klart för mig i den kontakten är att de säger att vi ska se till att omorganisationen fullföljs därför att den är rätt i sig.

Sedan behöver vi göra saker inom omorganisationen, och det måste vi förbättra. Men hur ska detta ske? Jo, med mer resurser, och därför tillför vi det. Det låter som att polisen inte har fått mer resurser. De har fått det och ska antagligen ha ännu mer. Men vi har inga färdigutbildade som finns på lager att ta till.

I stället för att tala om detta och ta det på allvar gör Stefan Löfven det som det så kallade arbetarpartiet gör bäst, nämligen att prata om bidrag. Men det är jobben som är problemet. (Applåder)

Anf. 37 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S) replik:
Herr talman! Jag frågar återigen: Varför ska nyanlända ha dubbla ersättningar medan de som bor här i Sverige och är arbetslösa inte ska ha det? Varför är det effektivt för vissa arbetslösa att få sänkt a-kassa medan andra ska ha dubbla ersättningar? Det var min fråga, och den fick jag inget svar på.

Jag vill påminna Anna Kinberg Batra om att när hon var gruppledare för Moderaterna här i riksdagen och när vi hade en moderatledd regering under åtta år ökade arbetslösheten. Då ökade långtidsarbetslösheten, då ökade ungdomsarbetslösheten, då ökade antalet socialbidragstagare och då ökade antalet utanförskapsområden.

Vi har svängt detta nu. Vi är långt ifrån nöjda, men 120 000 fler människor har ett jobb nu. Det är jag glad för. Nu ska vi se till att alla som kan arbeta också ska göra det. Riktningsförändringen är gjord. Nu gäller det att få den att hålla i sig. Det är inte skattesänkningar, nedskärningar och sämre ersättningar som gör detta, utan det är jobb till människor som gör skillnad. (Applåder)

Anf. 38 ANNA KINBERG BATRA (M) replik:
Herr talman! Låt mig börja med en kort historielektion. När vi tyvärr förlorade valet 2014 var det fler utrikesfödda i Sverige än någonsin som gick till jobbet. Det är jag stolt över, men det räcker inte på länga vägar efter de senaste årens flyktingkris när vi har så många nyanlända som inte har etablerat sig i Sverige. Det är så Sverige ser ut i dag. Det är där som vi har risken för utanförskap för de många nyanlända som inte har kunnat etablera sig i Sverige.

Då tar Stefan Löfven sikte på bidragen, som han brukar göra. Men jag kan svara enkelt: Det bästa är att inte behöva vara beroende av bidrag utan att kunna för- sörja sig genom eget arbete. Det är därför som Sverige behöver 150 000 enkla jobb, som du blundar för, som du raljerar om och som du kallar någonting helt annat. Men Sverige måste kunna skapa dessa jobb för att bryta utanförskapet. Detta är vår stora utmaning, och den blundar du för. (Applåder)

Anf. 39 JIMMIE ÅKESSON (SD) replik:
Herr talman! Både jag och Anna Kinberg Batra har i våra anföranden här varit inne på frågan om den utbredda otryggheten och den tilltagande otryggheten i samhället. Detta är angeläget.

En sak som uppmärksammades häromdagen är att det är mycket få utländska medborgare i Sverige som döms för grova brott och som sedan också utvisas. Det är mycket få som ens döms till utvisning i Sverige. Det är bara knappt 20 procent av de utländska medborgare som döms till ett straff på anstalt som också döms till utvisning. Nio av tio av dem som döms för våldsbrott blir faktiskt kvar i Sverige. Även om man utvisas släpps man ändå fri i mycket hög grad. Tre av fyra släpps på fri fot efter avtjänat straff, trots att de ska utvisas.

Herr talman! Då är min fråga till Anna Kinberg Batra, som säger sig ha omprövat sin syn på migrations- och invandringspolitik, om hon är beredd att till- sammans med mig göra någonting åt detta.

Anf. 40 ANNA KINBERG BATRA (M) replik:
Herr talman! Jag vill att Sverige ska ha en trygghet som innebär att inte någon sviks – ingen kvinna och ingen man någonstans. Då har vi stora problem i de områden där kriminella gäng har tagit över. Då är det kriminaliteten som måste stoppas. Oavsett vem som begår brott eller varför är det kriminaliteten som måste stoppas genom närvarande polis och genom hårda straff för grova våldsbrott. Då finns det en möjlighet redan i dag att utvisa den som inte är svensk medborgare och som döms för ett grovt brott. Denna möjlighet tycker jag ska användas i större utsträckning och i normalfallet tas upp av åklagare. Men det viktiga för mig är inte vem som begår brot- tet eller varifrån hen kommer utan att hela Sverige ska vara tryggt. Det kräver poliser, det kräver att de kan göra sitt jobb, och det är också därför som det kräver en ny polisledning.

Anf. 41 JIMMIE ÅKESSON (SD) replik:
Herr talman! Jag vet inte om detta var svar på min fråga, som ändå var ganska konkret. Jag håller med om allt det som Anna Kinberg Batra sa om att hela Sverige ska vara tryggt, och jag tror att alla här håller med om att hela Sverige ska vara tryggt. Det är vägen dit som vi kanske inte är helt överens om.

Men en väg dit skulle kunna vara att till exempel utvisa grova brottslingar som inte är svenska medborgare men som begår grova brott i Sverige. Det sker i dag i mycket liten utsträckning. Då gällde min fråga om Anna Kinberg Batra är beredd att tillsammans med mig se till att detta kan ske i större utsträckning, så att inte tre av fyra som döms till utvisning släpps på fri fot efter avtjänat straff. Många av dem försvinner spårlöst, och myndigheterna har inte någon aning om var de är. Detta är någonting som mycket konkret faktiskt kan öka tryggheten i det svenska samhället.

Jag upprepar därför min fråga: Är Anna Kinberg Batra beredd att faktiskt göra någonting åt detta? Jag tror nämligen att vi kan skapa en majoritet i Sveriges riksdag för att göra någonting åt detta om vi samarbe- tar i denna fråga. (Applåder)

Anf. 42 ANNA KINBERG BATRA (M) replik:
Herr talman! Det funkar som så i denna kammare att våren ägnas åt beslut i lagstiftningsfrågor. Jag och Beatrice Ask presenterade tidigare under hösten förslag om detta. Det finns moderata förslag sedan

ganska lång tid om att i större utsträckning än i dag använda den möjlighet som redan finns i svensk rätt om att utvisa den som inte är svensk medborgare och som döms för ett grovt brott. Har vi en straffrätt som tar sikte på grova brott ska den också användas. Det är min upp- fattning, och det har det varit länge. Det kommer jag att rösta för i denna kammare, och det borde alla i denna kammare göra. (Applåder)

Anf. 43 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP) replik:
Herr talman! Detta var vad Anna Kinberg Batra hade att säga om klimatet i sitt anförande. Eftersom du, Anna Kinberg Batra, uppenbarligen missade mänsklighetens största ödesfråga nu, i ditt jultal, i ditt sommartal, i ditt Almedalstal, i ditt tal på de moderata Sverigedagarna och i de fem partiledardebatter som du hittills deltagit i här i riksdagens kammare tänkte jag: Hon får väl en chans till.

Klimatförändringarna är på riktigt. Parisavtalet är tydligt: Alla länder, även Sverige, har ansvar för att minska sina utsläpp. Ingen kan skylla på någon annan.

Så vad vill Moderaterna göra för att minska de svenska klimatutsläppen? (Applåder)

Anf. 44 ANNA KINBERG BATRA (M) replik:
Herr talman! Jag tackar Gustav Fridolin för detta. Välkommen att lite noggrannare läsa tidigare tal som har hållits i bland annat denna kammare, så kan vi diskutera det när vi har längre tid på oss än i dag.
Jag är glad och stolt över att Parisavtalet har slutits. Men i den osäkra omvärld som vi har räcker det inte att hålla bara det i handen. Det var därför som jag tog upp till exempel vikten av säkerhet och trygghet. Det är därför som vi behöver stärka försvaret, och det är därför som vi också måste se till att vi har en ekonomi som gör att vi kan fortsätta ha fungerande transporter i landet, fungerande industriproduktion och fungerande företagare. Under alliansregeringens tid blev vi det land som har störst andel förnybar energi i Europa och investerade mest i förnybar energi. Sådant är bra.

Vet Gustav Fridolin vad det kräver? Det kräver ordning och reda i ekonomin, tillväxt och att vi kan behålla kärnkraften i stället för att förtidspensionera den, vilket var nära att hända häromåret. (Applåder)

Anf. 45 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP) replik:
Herr talman! Det är sant att Moderaterna, efter lite krumbukter, till sist kunde lita på marknadsprinciperna för energin och komma fram till att det kommer att leda till att Sverige får ett 100 procent förnybart energisystem. Det var en bra uppgörelse.

Problemet är bara att ni inte verkar tro på dessa marknadsprinciper i miljöpolitiken i övrigt. Ni vill sänka koldioxidskatten – det absolut viktigaste ekonomiska styrmedlet för miljön. Ni säger nej till att flyget ska bära sina miljökostnader. Ni säger nej till att flytta över tunga transporter från lastbil till sjöfart och järnväg. Ni säger nej till att det ska kosta att skita ned. Det är inte att tro på marknaden. Det är att strunta i miljön.

Sedan säger ni att detta ska lösas någon annanstans. Men i riksdagens EU-nämnd sitter ni med Sverigedemokraterna och vill stoppa regeringen från att driva skarpa krav på EU:s klimatpolitik. Och i er

budgetmotion skär ni i biståndet och vill stoppa oss från att hjälpa dem som drabbas av klimatförändringarna.

En chans till: Vad vill Moderaterna göra för att minska de svenska utsläppen? Något svar ska man väl ha om man kallar sig oppositionsledare.

Anf. 46 ANNA KINBERG BATRA (M) replik:
Herr talman! Ingen kan åka till jobbet med bilen på morgnarna om det är för dyrt, om det inte går att ta bilen och om man inte kan ta sig fram i Sverige. Våra jobb och vår ekonomi är helt beroende av bilen och lastbilen. De får mycket gärna gå över till att försörjas av fossilfria bränslen. Ska man ställa om bensinbilar till elbilar krävs det alltså el. Vi har en i princip fossilfri elkälla i kärnkraften, som Gustav Fridolin ville stänga. Hur hade det förbättrat klimatet? Det hade försvårat övergången till elbilar.

Allra roligast i Gustav Fridolins replik var ändå att han plötsligt började tala om marknadsekonomi och ekonomisk tillväxt. Till listan av lästips vill jag lägga Miljöpartiets kongresshandlingar från häromåret, då Miljöpartiet inför valet tog avstånd från ekonomisk tillväxt och ville ha något annat ekonomiskt system i stället. Då klarar man varken jobben eller klimatet. (Applåder)

Anf. 47 JONAS SJÖSTEDT (V) replik:
Herr talman och Anna Kinberg Batra! Om nio dagar tillträder Donald Trump som USA:s president. Vi vet inte riktigt vad som väntar, men vi vet att han är en man som präglas av reaktionära värderingar, bristande omdöme och villighet att agera – en sannolikt rätt olycksalig kombination.

Under valrörelsen har han hetsat mot kvinnor och funktionsnedsatta. Han har använt rasistiska stereotyper. Han har visat att han struntar i klimatfrågan. Han har dålig impulskontroll. Han ser positivt på Putin, och det förekommer uppgifter om att Putin till och med har en hållhake på Donald Trump. Han blir inte bara president; han blir också överbefälhavare i USA. Han blir den mäktigaste mannen i Nato. Det är USA som har de flesta kärnvapnen, och man har baser över hela landet. Trump kommer i praktiken att styra Natos politik framöver – han är den viktigaste personen.

Du vill gå med i Nato precis när Donald Trump ska tillträda, Anna Kinberg Batra. Har du förtroende för Donald Trumps säkerhetspolitik?

Anf. 48 ANNA KINBERG BATRA (M) replik:
Herr talman! Tack för din något oväntade argumentation *för* Nato, Jonas Sjöstedt! Det är nämligen genom att bygga säkerhet med andra – genom att gå in med fullt medlemskap i de strukturer där vi formar säkerhet med andra och ställer upp för varandra – vi kan använda och även ha inflytande på USA:s roll. Det är där vi fattar beslut i konsensus *med* USA, vid förhandlingsbordet, i stället för att vara ett ensidigt sårbart och i sammanhanget ganska litet land i bilateral beroendeställning till allt det du räknade upp. Det är därför vi behöver gå med i Nato nu. (Applåder)

Anf. 49 JONAS SJÖSTEDT (V) replik:
Herr talman! Nej, Anna Kinberg Batra, det är inte så att Island och USA har lika mycket makt i Nato. Det är så att USA bestämmer och

väger tyngst. Donald Trump blir överbefälhavare. Du vägrar svara på frågan om du har förtroende för hans säkerhetspolitik, men du tycker att vi ska gå med i Nato.

Inte nog med detta är Turkiet den näst viktigaste militärmakten i Nato. Där har du i dag en diktator, Erdoğan, som fängslar oppositionella. Han använder sin militär mot kurderna i det egna landet, och han brakar in i Syrien och Irak med militären. Det är en fullständig, auktoritär äventyrspolitik. Det är den andra ledaren du vill koppla ödet för svensk säkerhetspolitik till, Anna Kinberg Batra. Förpliktelserna går nämligen åt två håll i en militär allians.

Du vägrar svara på om du har förtroende för Trumps säkerhetspolitik, vilket du gärna får göra. Men har du förtroende för Erdoğans säkerhetspolitik?

Anf. 50 ANNA KINBERG BATRA (M) replik:
Herr talman! Ingen i denna kammare vet hur nästa amerikanska regering kommer att agera, men det finns skäl att följa det mycket noga. Det är det enda svar nå- gon av oss har. Annars spekulerar man, har en spåkula eller någonting annat.

Låt mig i stället ta upp den oss närliggande grannen Estland. Jag träffade den nytillträdda presidenten Kersti Kaljulaid just före jul. Estland bevakar vår gemensamma östra gräns – EU:s och Natos. Man skulle inte sitta där och lita på ett uttalande på till exempel ett Twitterkonto om den ryska aggressionen ökade, utan i ett skarpt läge är det de ömsesidiga förpliktelserna i den struktur där Nato finns – där man fattar beslut med konsensus och där alla medlemmar har säten vid bordet – som faktiskt avgör.

Det är under den närmaste tiden avgörande att Sverige kan vara med där. Annars blir vi ensidigt beroende av och mycket utsatt för den ena eller den andra presidentens dagsform eller nycker, i värsta fall. (Applåder)

Anf. 51 JIMMIE ÅKESSON (SD):
Herr talman! Jag och några till har i dag fått en del kritik, skulle man kunna kalla det, för att vi målar en dyster bild av Sverige. Man kan tycka att det är tråkigt att man ibland tvingas göra det. Man kan kanske tycka att det drar ned stämningen i kammaren. Det är tråkigt, och jag är ledsen om jag har sårat någon för att jag gör det.

Det är dock ett faktum att det finns mycket som är ett problem. Då måste man som ansvarstagande politisk företrädare för de människor som bor i det här landet våga peka på alla de problem som finns och inte bara skönmåla situationen. Man kan inte bara säga att allt är frid och fröjd och peka på den egna politikens förträfflighet, utan man måste kunna peka på det som är riktigt dåligt. Det gör jag, och om det skapar dålig stämning är jag hemskt ledsen för det.

Det finns dock ljuspunkter, herr talman, och jag var inne på dem. Vi ser nu en situation i hela vår del av världen, både i Europa och i Nordamerika, där människor ur verkligheten – vanligt folk – reser sig mot den dominans från det vänsterliberala etablissemanget som har funnits i flera decennier och på olika sätt har förstört vårt samhälle. Vi ser en resning där vi får möjlighet att göra upp med flum och kravlöshet, göra upp med splittring och segregation och i stället börja återgå till ett sammanhållet samhälle. Vi börjar återgå till en situation där vi kan samarbeta med varandra i stället för att tvinga varandra att bli likadana.

Det är ett samhälle där man gör sin plikt och därefter kräver sin rätt. Det är det samhälle jag strävar efter, och jag hoppas att det är det som kommer att växa fram under 2017. (Applåder)

Anf. 52 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S) replik:
Herr talman! Åkesson ska inte behöva be om ursäkt för en dyster bild. Det finns mycket oro att ta på allvar här. Frågan är bara hur vi använder det politiska ledarskapet så att människors oro faktiskt kan växlas över till framtidstro. Det är vad det handlar om. Nu har vi bytt riktning, från skattesänkningar och nedskärningar till satsningar på välfärden, jobben, skolan och bostadsbyggandet. Det är skillnaden, och detta ska vi fortsätta med.

Jag skulle vilja läsa upp en lista med några föreslagna nedskärningar. Det handlar om
* minus 432 miljoner på hälsovård, sjukvård och social omsorg
* minus 3 miljarder till välfärden i kommuner och landsting
* minus 3,6 miljarder på arbetsmarknad och arbetsliv
* minus 5,5 miljarder på samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande.

Jag har en väldigt enkel fråga till Jimmie Åkesson: Känner du igen dessa nedskärningar?

Anf. 53 JIMMIE ÅKESSON (SD) replik:
Herr talman! I mitt anförande var jag lite grann inne på detta med att hela tiden framhålla den egna politikens förträfflighet. ”Innan jag tillträdde var allt jättedåligt – allt gick i fel riktning – men nu har jag, Stefan Löfven, tillträtt som statsminister. Då går allting i rätt riktning.”

Det är ju inte sant. Det är inte så. Det är minst lika illa nu som det var med den förra regeringen, nästan allting. Arbetslösheten är något lägre – ja, visst. Men vi befinner oss i högkonjunktur, och det är inte ett dugg Stefan Löfvens förtjänst. Tvärtom har varenda arbetsmarknadspolitisk åtgärd och jobbreform som Stefan Löfven genomfört varit ett komplett fiasko. Stefan Löfven har inte lyckats med någonting.

Stefan Löfven har inte lyckats öka tryggheten i det svenska samhället – tvärtom breder otryggheten ut sig. Stefan Löfven har inte lyckats förstärka och utveckla välfärden i det svenska samhället – tvärtom är välfär- den mer ansträngd än någonsin. Stefan Löfven har inte lyckats vända utvecklingen inom polisen – tvärtom är polisens situation mer ansträngd än någonsin.

Stefan Löfven har inte lyckats, herr talman. (Applåder)

Anf. 54 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S) replik:
Herr talman! Arbetslösheten sjunker, och sysselsättningen går upp. Vi har mycket kvar att göra, men vi går i rätt riktning. Vi har uppenbarligen en statsminister som har en väldig tur. Håll dig till en sådan statsminister, Jimmie Åkesson!

De nedskärningar jag räknade upp, som Jimmie Åkesson inte verkade vilja kommentera, är Moderaternas förslag. Det är Moderaterna som vill genomföra de nedskärningar jag nämnde, och det är precis samma nedskärningar som Sverigedemokraterna har röstat ja till. Det har dock Jimmie Åkesson inget förhållningssätt till. Det är om dessa nedskär-

ningar Sverigedemo- kraterna säger: ”Det vill vi rösta ja till, bara vi får en liten del av maktkakan.”

Det är ett svek mot Sveriges löntagare, mot dem som har det svårast och mot sammanhållningen i vårt samhälle. Där står Sverigedemokraterna. Låt nu svenska folket få veta att partiledaren för Sverigedemokraterna inte ens vet om vilka nedskärningar han stöder! Det är en skam. (Applåder)

Anf. 55 JIMMIE ÅKESSON (SD) replik:
Herr talman! Jag företräder i första hand min egen politik. Tyvärr har vi inte lyckats att i denna kammare få ett majoritetsstöd för den politiken. Jag beklagar detta, för den politiken hade på riktigt vänt utvecklingen i rätt riktning. Tyvärr är det dock bara vi som har förstått det. När den egna politiken inte får stöd måste man ändå ta sitt ansvar. Jag menar att mitt ansvar, herr talman, är att avsätta denna regering, eftersom den inte

har lyckats med någonting – ingenting över huvud taget. I valet mellan två onda ting väljer jag det som är minst ont, och i det här fallet är det så vi har röstat i denna kammare.

Herr talman! Min utgångspunkt är att Stefan Löfven måste bort som svensk statsminister. Jag ska göra allt jag kan under fortsättningen av denna mandatperiod och i den valrörelse som kommer för att detta ska bli verklighet. Detta är min utgångspunkt. (Applåder)

Anf. 56 ANNA KINBERG BATRA (M) replik:
Herr talman! Vid Folk och Försvars rikskonferens i Sälen nyligen talades det en hel del om det alltmer aggressiva ryska agerandet. Detta inkluderar försök – och risker för – att påverka information och politik även här.

Chefen för Natos strategiska kommunikationscentral var där, och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap säger att Ryssland har ökat sin förmåga att ”kunna göra någonting mot Sverige om det skulle upp- stå ett behov. Om vi skulle hamna i någon form av tvist där det blir viktigt att påverka svenska beslutsfattare eller opinionen. Då får vi vara beredda på att de har en upparbetad förmåga att kunna agera mot oss.” Så sa Myndigheten för samhällsskydd och beredskap alldeles nyligen – jag tror att det var i går.

FRA säger att 10 000 aktiviteter från statliga ut- ländska angripare kan slå mot svenska mål under en typisk månad. Vilket ansvar har Jimmie Åkesson för att hålla detta borta från svensk politik?

Anf. 57 JIMMIE ÅKESSON (SD) replik:
Herr talman! Jag har precis samma ansvar som Anna Kinberg Batra och övriga i denna församling. Skillnaden är att vi har tagit detta hot på allvar under ett decennium, medan den regering som Anna Kinberg Batra stödde under åtta år och den regering som vi har i dag inte har tagit det på allvar.

Det är först det senaste året som man över huvud taget har förstått att det finns en rysk aggression och att det finns ett potentiellt militärt hot i vår omedelbara närhet. Under 25 års tid har man använt försvaret som ett slags mjölkkossa för att finansiera annan verksamhet.

Jag har tagit mitt ansvar. Jag är glad att övriga partier nu äntligen börjar att sätta försvars- och säkerhetspolitiken högt på agendan och förstår att detta handlar om vår trygghet och säkerhet och att det här är något långsiktigt som måste få lov att kosta pengar. Jag välkomnar den debatten. (Applåder)

Anf. 58 ANNA KINBERG BATRA (M) replik:
Herr talman! Det är inte oväntat att Jimmie Åkesson vill hålla debatten till just Sverige. Men låt oss titta på det amerikanska presidentvalet, där myndigheter nu har visat att det förekom försök till påverkan från Ryss- land. Vi vet att det händer, från andra stater i andra stater.

Vi närmar oss det franska presidentvalet. Marine Le Pen, med tydliga kopplingar till Ryssland, har uttaat sig om sin goda relation till Jimmie Åkesson. Detta riskerar att bli nästa försök att påverka en valrörelse.
I Europaparlamentet har Sverigedemokraternas ledamöter gång på gång samröre med Putinvänliga krafter, och det är svårt för Sverige- demokraterna att förklara hur detta ser ut och vad det leder till.
Det här måste man ta på allvar, men jag undrar om Sverigedemokra- ternas ledning gör det. Hur kan det komma sig att det gång på gång råkar hända just Sverigedemokraterna att säkerhetsrisker kommer in i riks- dagen och riskerar att påverkas utifrån inför en svensk valrörelse? Hur håller Jimmie Åkesson detta borta?

Anf. 59 JIMMIE ÅKESSON (SD) replik:
Herr talman! Det är svårt att föra en diskussion när motparten inte håller sig till sanningen. Det blir inte någon särskilt givande diskussion när motparten överdriver och hittar på saker. Det som Anna Kinberg Batra tar upp är helt enkelt inte sant.

Jag stod alldeles nyss här och sa att vi under ett decennium har pekat på just hotet från Ryssland. Under ett decennium har vi gjort detta. Anna Kinberg Batra har inte gjort detta, utan det är först nu när det har blivit medialt som Anna Kinberg Batra tycker att det är viktigt att prata om det ryska hotet och det potentiella hot som finns i vår omedelbara närhet.

Jag tycker att det är jättebra att övriga partier i denna församling har börjat förstå att det finns ett sådant hot, men låtsas inte som att ni har sett det här hela tiden, för det har ni inte. Det är bara vi som har gjort det. Det är bara vi som har sett det här hotet hela tiden. (Applåder)

Anf. 60 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP) replik:
Herr talman! I går var Sverigedemokraterna ute och hotade SMHI med sänkt budget om de inte slutar med sin propaganda om klimathotet. Så försöker den svenska extremhögerns parlamentariska gren att skrämma svenska myndigheter från att utföra sin uppgift.

När Sverigedemokraterna röstade nej till Parisavalet i den här kamma- ren sa partiets klimattalesperson att det inte finns något samband mellan koldioxid i atmosfären och den globala uppvärmningen. På frågan om detta inte gör Sverigedemokraterna till klimatförändrings- skeptiker blev svaret att det snarare är de andra partierna som är alarmister – Sverigedemokraterna står mitt emellan.

Mitt emellan vad? Mitt emellan FN:s klimatpanel, SMHI och Kent Ekeroths Twitterkonto? Mitt emellan forskning och fantasier? Till protokollet, Jimmie Åkesson: Litar Sverigedemokraterna på forskarna i FN:s klimatpanel, eller struntar ni i klimathotet? (Applåder)

Anf. 61 JIMMIE ÅKESSON (SD) replik:
Herr talman! Gustav Fridolin har under hela sin politiska karriär levt på den här frågan. Han har blivit politiker och till och med statsråd i Sveriges regering på grund av miljöpolitiken, i synnerhet klimatfrågan. För mig är det ganska obegripligt hur det har gått till. Det enda som Miljöpartiet egentligen har lyckats med är att förstöra de strukturer som finns i det svenska samhället för en klimatneutral elproduktion. Vi har redan en sådan produktion – varför skulle ni slå sönder den?
Jag tycker att detta understryker den konflikt som finns i den här debatten. Jag förnekar inte att det sker klimatförändringar. Jag förnekar inte att koldioxid påverkar klimatet – jag har aldrig gjort detta och kommer aldrig att göra det.

Däremot förnekar jag effektiviteten i den politik som drivs i Sverige i förhållande till hur det globala klimatet utvecklas. Den politik som Gustav Fridolin bedriver, som drabbar människor i Sverige, påverkar inte det globala klimatet över huvud taget. Den är ineffektiv. Detta är dålig politik. (Applåder)

Anf. 62 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP) replik:
Herr talman! Jimmie Åkesson säger att vi borde få något annat land att fixa klimatet – det är inte effektivt att vi gör det.

Det är inte utan att man undrar hur det ser ut i Sölvesborgs parker. Jimmie Åkesson verkar tycka att det är helt okej att kasta ett godispapper i parken om någon annan har slängt en engångsgrill. Det funkar inte så. Om det ska bli rent i parken måste alla sluta att slänga skräp. Det är precis likadant med klimathotet. Om vi ska möta klimathotet måste alla länder minska sina utsläpp. Alla måste göra sin del.

Det är sant att klimatpolitik drabbar. Bristen på klimatpolitik gör att människor får lämna sina hem på grund av naturkatastrofer och att människor tvingas lämna jord som inte längre går att bruka. Torka och resursbrist gör att stater faller samman och att krig bryter ut.

Jag har förstått det som att Sverigedemokraterna inte vill att det ska komma flyktingar till Sverige. Tror ni att det kommer fler eller färre flyktingar om vi inte i tid möter klimathotet? (Applåder)

Anf. 63 JIMMIE ÅKESSON (SD) replik:
Herr talman! Jag tycker att Gustav Fridolin missar det jag sa. Den politik som Gustav Fridolin driver, och den politik som majoriteten i Sveriges riksdag driver, ger Polen och Bulgarien ett frikort att fortsätta med sina utsläpp. Detta är precis vad som sker. Detta är den praktiska effekten av den politik som Gustav Fridolin och övriga partier i den här församlingen driver.

Jag tycker att detta är fel. Jag förstår inte varför människor på den svenska landsbygden ska betala för att Polen och Bulgarien ska få fortsätta med sina utsläpp. För mig är detta en fullständigt obegriplig politik.

Jag menar inte att andra länder får fixa klimatfrågan. Detta är naturligtvis en fråga där vi måste samar- beta. Det här är ett alldeles utmärkt exempel på en fråga där vi behöver samarbeta globalt.

Men att försvåra för människor som lever på den svenska landsbygden för att rädda klimatet globalt är dålig politik, och det har Gustav Fridolin tyvärr inte förstått. (Applåder)

Anf. 64 ANNIE LÖÖF (C) replik:
Herr talman! Min familj har, precis som de flesta andra familjer, en brandvarnare, vi har lås på vår dörr för att hålla ovälkomna gäster borta, vi har en hemförsäkring och vi har också god kontakt med våra grannar – detta för att göra vår tillvaro mycket säkrare och tryggare. Samma princip gäller för Sverige. Som politiska ledare har vi ett ansvar för hela landets säkerhet, och det krävs samarbete med våra grannländer för att uppnå detta.

Trots en allt oroligare omvärld väljer Sverigedemokraterna en annan väg. De ställer sig konsekvent på Putins sida i Europaparlamentet. De bjöd in till fest på Grand Hôtel med Putinvänliga gäster på inbjudningslistan. Och ja, Jimmie Åkesson, detta är sanningen: Det är uppenbart vilket sällskap Jimmie Åkesson väljer att umgås med.

Sverigedemokraterna vill att Sverige ska lämna EU och har drivit på för detta under flera år, trots att sam- arbetet är avgörande för att bekämpa organiserad brottslighet och terrorism.

Jag skulle vilja fråga Jimmie Åkesson: Varför vill du spela rysk roulett med svensk säkerhet? (Applåder)

Anf. 65 JIMMIE ÅKESSON (SD) replik:
Herr talman! Rysk roulett – jättefinurligt och jätteskojigt! Jag hade själv tänkt säga det, men nu stal du det från mig, och det var ju tråkigt. Men min uppfattning är att det inte är jag som spelar rysk roulett, utan det är övriga partier här som har gjort det under mer än 25 års tid, tyvärr. Man har fullständigt skrattat åt oss, som har pekat på att det har funnits ett potentiellt militärt hot mot Sverige eller åtminstone mot våra grannländer. Man har över huvud taget inte tagit det på allvar utan i stället ägnat 25 år åt att mer eller mindre slakta det svenska försvaret. Och Annie Lööf har inte sagt någonting om detta förrän möjligen under det senaste året.

Det är bra, återigen, att övriga partier har börjat komma till insikt. Men sluta att kasta smuts på mig på grund av att ni under 25 år har underskattat hotet från öst, för det är ni som har haft fel, inte jag. (Applåder)

Anf. 66 ANNIE LÖÖF (C) replik:
Herr talman! Jimmie Åkesson duckar återigen för kärnfrågan i det resonemang som jag för. Vi har uppenbart helt olika synsätt på samarbetets vikt för vår säkerhet. Jimmie Åkesson ser inte den moderna säker- hetspolitikens stora paradox, att vår självständighet kräver samarbete, att vi är beroende av andra för att kunna hävda vår självständighet och att vår frihet är en följd av en gemenskap.

Om Sverige slutar att samarbeta med omvärlden får andra länder större inflytande över Sverige och Sveriges säkerhet. Och det är ett faktum att Jimmie Åkesson för bara någon månad sedan bjöd in uppenbart Putin- vänliga politiker till Sverige för att frottera sig och umgås med dem.

Det är fakta och sanning, Jimmie Åkesson, att ni stöder Putins linje i Europaparlamentet. Jag frågar därför Jimmie Åkesson igen: Varför tror han att ensam är stark? Varför ska vi lämna EU? Varför värnar inte Sverigedemokraterna om Sveriges säkerhet? Sveriges säkerhet byggs tillsammans med andra.

Anf. 67 JIMMIE ÅKESSON (SD) replik:
Herr talman! Vi samarbetar jättemycket med andra länder i vårt närområde och i andra delar av världen. Det har Sverige egentligen varit

väldigt bra på under alla år som Sverige har funnits som självständig stat, och det tycker jag att vi ska fortsätta vara.

Det är det här med självständigheten som är det grundläggande. Annie Lööf säger att om vi inte är med i EU, om vi inte är med i Nato och så vidare, då får andra länder ett större inflytande över svensk politik och utvecklingen i Sverige. Men, kära någon, vad har EU inneburit?

Innebär inte just EU att andra länders politiker, människor som vi inte kan välja eller avsätta, har fått ett oproportionerligt inflytande över utvecklingen i Sverige och svensk lagstiftning? Det är precis det som har hänt till följd av att vi, som Annie Lööf uttrycker det, samarbetar. Jag kallar det inte för samarbete. För mig är samarbete något som sker ömsesidigt och på lika villkor. EU eller Nato kommer aldrig att vara den typen av samarbeten för mig. (Applåder)

Anf. 68 JONAS SJÖSTEDT (V) replik:
Herr talman! Sverigedemokraterna har ju varit i luven på många krafter i samhället, men jag måste ändå fastna vid vendettan med Sveriges meteorologer och angreppet på SMHI. Det är lite förvånande att just de blir måltavlan, men jag förstår att problemet ligger i att SMHI forskar och sprider forskning om klimatförändringar.

Jag har två väldigt konkreta frågor till Jimmie Åkesson.

Den första är: Kan du ge ett exempel på att SMHI har spridit något som är felaktigt? Det måste ju ändå vara grunden för en så drastisk attack på meteorologerna. Nu tänkte jag inte på vädret utan på klimatet – bara så du vet.

Den andra är: Vilka andra myndigheter vill ni stänga ned som säger saker som inte passar er världsbild? Finns det några andra som du tycker borde stängas, vetenskapliga institutioner och myndigheter som säger saker som inte behagar Sverigedemokra- terna?

Anf. 69 JIMMIE ÅKESSON (SD) replik:
Herr talman! Jag har lite svårt att koncentrera mig, för jag kommer osökt att tänka på att SMHI väldigt ofta har fel – det är liksom deras kännetecken på något sätt. Men, visst, det var kanske inte vädret Jonas Sjö- stedt syftade på här.

Det handlar om en neddragning av anslaget med 13 miljoner utifrån ett höjt anslag som man har fått under de senaste åren. Jag menar att det är ganska odrama- tiskt. Det handlar om ett par procent, tror jag, av det totala anslaget. När Jonas Sjöstedt säger att vi vill lägga ned SMHI är det bara rent struntprat, för så är det inte. Vad det handlar om är att vi bedömer att man kan effektivisera verksamheten. Mer dramatiskt än så är det inte.

Sedan tycker jag inte att det är orimligt på något sätt att vi reformerar myndigheter om de på olika sätt motverkar sammanhållningen i det svenska samhället och på olika sätt förstör det svenska samhället. Nu menar jag inte att SMHI gör det, men det skulle säkert kunna finnas exempel på sådana. Till exempel borde vi avsätta rikspolischefen. (Applåder)

Anf. 70 JONAS SJÖSTEDT (V) replik:
Herr talman! Men nu är det så, Jimmie Åkesson, och det vet du också, att argumentet för att dra ned SMHI:s anslag är att de informerar om

vetenskapliga fakta om klimatet. Och du kan inte ge ett enda exempel på att SMHI har sagt någonting som är felaktigt om klimatförändringarna.

Det innebär att det är hokus pokus ni sysslar med. Ni har ingen grund för det ni säger, utan det är politik det handlar om. Ni vill tysta vetenskap, fakta och kun- skap som inte passar er politiska världsbild, och det menar jag är allvarligt.

Titta ut över Europa, på Polen, Ungern och andra länder, och se vad det är som händer i ett samhälle när en regering ger sig rätten att tysta röster som inte passar dess politiska agenda! Det är därför frågan är väldigt allvarlig.

Finns det någon mer röst som ni tycker inte ska få höras lika högt eller som ska tystas därför att den inte passar era politiska föreställningar? Det är någonting annat, Jimmie Åkesson, något ganska allvarligt.

Anf. 71 JIMMIE ÅKESSON (SD) replik:
Herr talman! Jag måste säga att jag har lite svårt att ta det här på allvar. 13 miljoner mer eller mindre till SMHI jämförs med, åtminstone enligt Jonas Sjöstedts uppfattning, auktoritära regimer, semidemokratier och unga demokratier som inte riktigt har utvecklats än och som styr public service, medierna och så vidare. Någon rimlighet måste det väl ändå vara i argumentationen, Jonas Sjöstedt.

Jag är helt övertygad om att SMHI kan effektivisera sin verksamhet och utföra sitt uppdrag utan de 13 miljonerna.

Jonas Sjöstedt menar att det är obestridliga fakta. Men det handlar om regionala uppskattningar och prognoser, som Jonas Sjöstedt vet är mycket osäkra och inte ska presenteras som obestridliga fakta på något sätt. Det är säkert intressanta inlägg i debatten, men påstå inte att det är obestridliga fakta! (Applåder)

Anf. 72 JAN BJÖRKLUND (L) replik:
Herr talman! Även jag har läst Sverigedemokraternas budgetförslag, som Jimmie Åkesson har röstat för. Ni föreslår en mycket drastisk nedskärning på det som kallas för LSS, handikappreformen. Jag skulle vilja säga att denna reform, som genomfördes på 90-talet, är en av de viktigaste frihetsreformerna i vårt land i modern tid. Den berör inte på något sätt majoriteten av svenska folket, men för 16 000 människor är den skillnaden mellan ett värdigt liv och ett ovärdigt liv.

Innan reformen genomfördes fick människor med omfattande funktionshinder bo på institution. Barn togs ifrån föräldrar och sattes på institution. Därför skapades den här reformen.

Regeringen försökte ju göra neddragningar, men när man insåg hur omfattande konsekvenserna blev, inte minst för barn, backade man under december månad. Men ni ser inga problem med detta, utan ni föreslår en flermiljardbesparing. Min fråga till Jimmie Åkesson är: Varför väljer ni att göra era nedskärningar för samhällets allra mest utsatta människor?

Anf. 73 JIMMIE ÅKESSON (SD) replik:
Herr talman! Jag kan inte siffran i huvudet. Men som jag förstår det är den neddragning som Jan Björklund refererar till en effekt av en

beräkning av ett minskat behov, då vi får färre människor med behov till följd av vår invandringspolitik. Det är den neddragning som finns. Jag delar Jan Björklunds uppfattning. Sedan de nedre tonåren har jag själv levt med LSS i mitt eget hem och är uppväxt med det till följd av en nära anhö- rig som har stora behov. Jag vet vad det innebär och vad det skulle innebära om det på något sätt förändras, vilket tyvärr har skett under senare år. Jan Björklund kan därför vara trygg med att jag inte kommer att medverka till någon försämring i det avseendet. (Applåder)

Anf. 74 JAN BJÖRKLUND (L) replik:
Herr talman! Jimmie Åkesson säger att jag kan vara trygg med att han inte kommer att medverka till en försämring av LSS, men jag har voteringsprotokollet här i min hand. Jimmie Åkesson röstade för en för- sämring av LSS så sent som i december. Det står här att Jimmie Åkesson vill spara 2 miljarder kronor. För mig är det obegripligt hur detta skulle kunna ske genom minskad invandring från och med den 1 januari. Den här neddragningen skulle alltså ha påbörjats för ett par veckor sedan. Självklart blir det en neddragning.

Om Jimmie Åkesson har en personlig erfarenhet av detta förstår jag inte varför han lägger fram och röstar för ett sådant förslag. Jimmie Åkesson har möjlighet att här och nu säga att Sverigedemokraterna drar till- baka och inte längre står för detta. Det är helt omöjligt att åstadkomma en besparing på minskad invandring från den 1 januari när vi i dag har den 11 januari. Jag förstår inte hur han menar.

Anf. 75 JIMMIE ÅKESSON (SD) replik:
Herr talman! Nej, det är möjligt att Jan Björklund inte förstår hur vi menar, men då får han ta del av det beräkningsunderlag som ligger till grund för förslaget. Ett sådant finns naturligtvis. Det är ju inte så att man hittar på detta eller tar det ur tomma intet, utan det finns ett under- lag med beräkningar som visar att detta är fullt rimligt. Det är min ut- gångspunkt, och jag litar på det.

Jag upprepar att jag inte kommer att medverka till någon försämring av LSS på något sätt. Det kommer jag aldrig någonsin att medverka till. Jan Björklund kan känna sig väldigt trygg med det. (Applåder)

Anf. 76 ANDREAS CARLSON (KD) replik:
Herr talman! Det säkerhetspolitiska läget i vår omvärld har förändrats och försämrats betydligt under de senaste åren. Det är framför allt den islamistiska terrorismen och Rysslands upprustning och aggression som har förändrat bilden. IS är det största terrorhotet mot Sverige.
I samhällsdebatten har jag sett och hört Jimmie Åkesson ta avstånd från och fördöma den islamistiska terrorismen. Men Ryssland är det största militära hotet mot Sverige, och i den debatten har jag inte märkt av Jimmie Åkesson särskilt mycket även om han i den här debatten säger att Sverigedemokraterna har lyft fram detta under lång tid.

Mina frågor till Jimmie Åkesson är: Instämmer du i bedömningen att Ryssland står för det största militära hotet mot Sverige? Vad drar du i så fall för slutsatser av detta?

Anf. 77 JIMMIE ÅKESSON (SD) replik:
Herr talman! Jag har i minst två tidigare replikskiften lyft fram frågan och förklarat att jag tycker att man ska vara försiktig med hur man uttrycker sig. Jag tycker att vi här i kammaren ska vara försiktiga med

att säga att Ryssland utgör det största militära hotet. Så skulle åtminstone inte jag uttrycka mig.

Jag säger snarare att det är det största *potentiella* hotet. Det är kanske inte i första hand ett hot mot Sverige utan mot andra stater i vår omedelbara närhet. Det har vi sett exempel på. Jag tycker ändå att vi ska vara försiktiga med hur vi uttrycker oss.

Men jo, det har både jag och mina partivänner påpekat i decennier. Vi har lyft upp det i åtskilliga parti- ledardebatter. Och när vi har argumenterat för varför vi, som enda parti, har velat öka försvarsanslagen under vartenda år som vi har suttit i riksdagen har ni, Andreas Carlson, skrattat åt oss och sagt att det inte finns något hot. Era vänner i Alliansen har sagt att Ryssland är mer åt demokratihållet i dag och att det inte finns något problem. (Applåder)

Anf. 78 ANDREAS CARLSON (KD) replik:
Herr talman! Detta lyfte vi upp och problematiserade i Sveriges riksdags kammare redan vid början av 2000-talet, så brösttoner från Jimmie Åkesson känns inte seriöst. Det känns inte heller hans förslag om att stärka försvaret.

Det är klart att vi också står bakom en politik som innebär stärkt försvarsförmåga i närtid. Men vi i Kristdemokraterna inser också att ensam inte är stark. Vi ser att vi behöver arbeta tillsammans med likasinnade länder, och i det avseendet har vi dragit slutsatsen att det mest effektiva redskapet för att förhindra en rysk aggression och att vi fortsatt kan arbeta för demokrati och frihet i vårt närområde är att gå med i Nato. Samarbete med länder i Nato är ett effektivt redskap för att värna Sveriges säkerhet och säkerheten i vårt närområde.

Min fråga till Jimmie Åkesson är: Varför är ni, när du drar den slutsatsen, emot ett Natomedlemskap?

Anf. 79 JIMMIE ÅKESSON (SD) replik:
Herr talman! Även om Andreas Carlson säger att man sedan början av 2000-talet har sett och talat om detta har det åtminstone inte avspeglats i den politik som har förts. Det skedde inte under de åtta åren i regeringsställning och knappast inte före eller efter det heller. Möjligen har man förändrat sitt sätt att tala om dessa frågor något, vilket jag tycker är bra och välkomnar.

När det gäller Natomedlemskap kan man göra den bedömning som Andreas Carlson och den övriga borgerligheten i denna församling har gjort. Jag tycker att man med trovärdighet och fog också kan göra en annan bedömning: det skulle rimligtvis inte öka säkerheten i vår del av världen.

Jag vet dock inte om det finns någon här som är motståndare till att samarbeta med andra länder om säkerhets- och försvarspolitiken. Det gör vi redan i dag. Vi är delaktiga i partnerskapet och i EU. Man kan tycka vad man vill om det, men vi finns där. Samar- betet finns redan, och det har varit bra. Jag tycker att vi ska stärka samarbetet och framför allt samarbetet med Finland. (Applåder)

Anf. 80 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP):
Herr talman! Det är allvar nu. När hösten kom ville istäcket inte lägga sig som vanligt vid Arktis. Haven har blivit varmare och äter isen underifrån. Några dagar före jul var det nära noll i luften – vid Nordpolen! I juni rapporterades det om det första däggdjur som har

utrotats på grund av klimatförändringar. Naturkatastroferna blir värre. Allvarlig torka slår till oftare.

Detta griper in i all politik. En hållbar ekonomi är helt beroende av att vi lyckas vända utsläppskurvorna. Framtidens export avgörs om vi eller andra hittar lösningarna. Hela världen måste ställa om.

Säkerhetspolitiken avgörs som alltid av resursfördelningen. Till dem av er som valts hit för att ni inte gillar att Sverige hjälper människor på flykt: Det är klimatet som borde oroa er. Om vi inte i tid vänder utvecklingen kommer människor att tvingas på flykt i en skala värl- den tidigare inte skådat, med torka, naturkatastrofer, stater som faller samman och krig som bryter ut. Världen skriker efter ledarskap.

Sverige kan visa att det finns ett bättre samhälle bortom slit-och-släng med tillväxt av idéer, snarare än slöseri, med återvinning, snarare än resursförbrukning, med en ekonomi som inte bygger på att vi ständigt ska plocka mer och mer ur jordskorpan och fylla på förråden med fler prylar. Med snabba tåg, bredband över hela landet, gröna städer och levande landsbygd kan Sverige visa vägen. Därför är det så svårt att förstå var- för vi fortfarande måste stå och tjafsa om varje miljöinvestering och varje styrmedel.

Flera partier vill stoppa de snabba tågen. Samtliga oppositionspartier skär ned med mer än 25 procent i miljöbudgeten. Ni säger nej till att flyget ska bära sina egna miljökostnader och nej till att flytta över tunga transporter från lastbil till sjöfart och järnväg. En fråga hänger över denna debatt, Anna Kinberg Batra, Jimmie Åkesson, Annie Lööf, Jan Björklund och Andreas Carlson. Hur mycket varmare ska Arktis behöva bli innan ni tar klimathotet på allvar? (Applåder)

Anf. 81 ANNA KINBERG BATRA (M) replik:
Herr talman! Det är allvar nu, säger Gustav Fridolin. Det gäller klimatet. Detta gäller även säkerheten och försvaret.

De senaste dagarna och i dag har jag och många med mig tagit upp vikten av att förstärka försvaret, och då ropar statsministern ”Bingo!”. Man kan tycka att det är ett lite oväntat svar från en seriös partiledare. Han väljer att inte vara det, så jag vänder mig i stället till ledaren för det andra regeringspartiet. Sverige har ju faktiskt två.

När vi förslog en förstärkning redan i år sa Miljöpartiets försvarspolitiske talesperson att vi har ett försämrat säkerhetspolitiskt läge, och han menade att Moderaternas argument var relevanta. Jag vill fråga Miljöpartiets ledare i denna debatt: Med hur mycket är ni beredda att förstärka försvaret redan i år, och hur tänker Miljöpartiet ta sitt ansvar i Sveriges regering så att vi snabbt förbättrar vår förmåga? Det är allvar nu.

Anf. 82 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP) replik:
Herr talman! Svaret på frågan är försvarsberedning. Det är sant att det finns relevans i de argument som Moderaterna och andra här för fram. Just därför behöver vi en försvarsberedning.

Men det blir lite märkligt. Moderaterna har ropat på en försvarsberedning, och så tillsätter vi den. Men innan den ens hunnit börja bereda har man tydligen på det moderata partikansliet redan berett fram på öret hur mycket pengar som behövs. Det blir inte seriöst. Vi ska sätta oss där och se vad det kostar att höja den svenska försvarsförmågan på det sätt som behövs.

Sedan måste jag säga att den viktigaste säkerhetspolitiska frågan framöver är klimathotet. Rysslands makt växer ur olje- och gaskranarna. Det är resursfrågan som gör att vi får det säkerhetspolitiska läge som vi får. Om vi inte i tid stoppar klimatförändringarna kommer vi att se fler konflikter och fler krig som bryter ut. I denna den viktigaste säkerhetspolitiska frågan saknar vår oppositionsledare helt svar. (Applåder)

Anf. 83 ANNA KINBERG BATRA (M) replik:
Herr talman! Ja, om regeringen hade agerat snabbbare mot den nya ryska gasledningen hade det varit viktigt ur både säkerhets- och klimatpolitiskt perspektiv. Jag hoppas att det inte är för sent att göra det nu.

Gustav Fridolin har fel om Försvarsberedningen. Skälet till att jag ville att den skulle kallas in redan förra året var att den skulle förbereda nästa försvarsbeslut – för tiden efter 2020 – så tidigt, så väl och så brett som möjligt. Det är viktigt, och jag anser fortfarande att detta måste komma igång så snart som möjligt.

Men 2020 är det ganska långt till, Gustav Fridolin. Min fråga och mina förslag gäller hur vi nu när omvärldsläget drastiskt försämras kan förstärka förmågan så snart som möjligt – utöver den förstärkning av försvaret som vi moderater drev fram förra året – med fler övningstimmar och bättre möjligheter beträffande exempelvis utrustning och ammunition. Syftet är att försvaret ska kunna göra det som det behöver göra nu när omvärldsläget försämras. Annars får man ett mycket dåligt klimat och ett mycket dåligt samhällsklimat.

Anf. 84 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP) replik:
Herr talman! Det är lustigt med politik ibland. Den borgerliga regeringen tillät och möjliggjorde läggandet av en gasledning på Östersjöns botten, trots de svåra säkerhetspolitiska konsekvenserna av att gasledningen är kopplad till ett ryskt statligt gasbolag. Nu vill bolaget lägga en till ledning intill den gamla ledningen. Våra möjligheter att hantera det är små, eftersom det redan ligger en ledning som den borgerliga regeringen lät lägga där. Men då är det plötsligt politik för en moderat.

Det är ungefär samma sak när man ropar efter pengar precis då riksdagen har fattat beslut om försvarsbudgeten. Vid beslutet i december röstade inte

Moderaterna för en enda ytterligare krona till försvaret. Argumentationen håller inte. Det här är inte seriöst, Anna Kinberg Batra. Jag förstår att det är irriterande att den borgerliga regeringen inte satsade på försvaret men att vi med miljöpartister i regeringen faktiskt lyssnar på omvärldsläget och gör de prioriteringar som behövs. Men för en seriös argumentation!

Anf. 85 ANNIE LÖÖF (C) replik:
Herr talman! Camilla Lindgren och Tuula Torro driver Förskolan Bränningevägen. Det är en mindre förskola med små barngrupper där man har riktat in sig på språkets betydelse för barnens utveckling. Camilla och Tuula var tidigare anställda inom kommunen, men för fem år sedan vågade de ta steget och satsa på sin dröm: att hjälpa förskolebarn att få den bästa möjliga starten. De har inga stora marginaler. Det är inget storföretag, och de har inga riskkapitalister i ryggen.

De har satsat sitt engagemang, sin tid, sina egna pengar och sitt driv på att skapa kvalitet och bidra till valfriheten och därmed välfärden.

Blir Ilmar Reepalus utredning verklighet menar Camilla och Tuula att de inte har någon möjlighet att driva sin förskola vidare. De själva drabbas. Deras leverantörer av mat och tjänster drabbas. Men framför allt drabbas barnen, och personalen och familjer kommer i kläm. Jag vill därför fråga Gustav Fridolin: Vad säger han till oroliga föräldrar och orolig personal? Vill han bli den skolminister som lät var fjärde förskola i Sverige gå under?

Anf. 86 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP) replik:
Herr talman! Nej, men jag ser väldigt gärna att vi har ett regelverk som garanterar att de föräldrar och entreprenörer Annie Lööf talar om kan känna sig trygga med att den som får vårt viktigaste välfärdsuppdrag, att driva förskola eller skola, också har lovat att de skattepengar som kommer in i verksamheten kommer barnen till del.

Jag vill inte att vi en enda gång till ska behöva läsa om en förskola som ger barnen vatten och bröd för att spara pengar och sedan gör vinst. Visst, det är verkligen undantag. De allra flesta fristående förskolor är väldigt seriösa och jobbar precis som Annie Lööf beskriver. Men ge dem då tryggheten i att vi har ett seriöst regelverk för alla, så att föräldrar tryggt kan välja just fristående förskolor!

Det är ett sådant regelverk som vi nu bereder. Det ska vara gott och välberett, och sedan ska det läggas fram till Sveriges riksdag.

Anf. 87 ANNIE LÖÖF (C) replik:
Herr talman! Gustav Fridolin verkar blunda för det uppenbara. Det är klart att det ska vara samma kvalitetskrav – högre sådana – och skarpare tillsyn för alla. Men det är inte det som ligger på regeringens bord. Reepalus förslag kommer inte bara att begränsa valfriheten. Det kommer också att göra att välfungerande, högkvalitativa och populära verksamheter tvingas lägga ned. Det är faktiskt det som förslaget innebär. Det är också de signaler som ledande politiker skickar. Det är bara att packa ihop, som Jonas Sjöstedt uttrycker det, om det förslag som nu finns går igenom.

Småföretagare, ofta kvinnor, erbjuder hög kvalitet inom förskoleverksamheten. Men detta verkar inte ha någon plats i Gustav Fridolins Sverige, vilket är beklämmande, inte minst då man företräder en så kallad feministisk regering.

Varför vill Miljöpartiet inte ta strid för förskolor som Bränningevägen? Varför vill Miljöpartiet lägga ned dessa förskolor? Det är faktiskt det som blir konsekvensen, enligt denna lilla förskolas grundare och ägare.

Anf. 88 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP) replik:
Herr talman! Nu handlar det om politiska prioriteringar. Då är det viktigt att veta att den här regeringen prioriterar förskolan. Under den förra regeringen växte barngrupperna i förskolan. Ni avskaffade det regelverk som fanns för barngruppernas storlek, Annie Lööf – precis de där kvalitetskraven som ni talar om. Och de största barngrupperna blev fler.

Vi har låtit återinföra ett forskningsbaserat riktmärke för barngruppernas storlek. Vi anslår statliga medel för att hjälpa kommunala och

fristående huvudmän att minska barngruppernas storlek. Och äntligen har trenden brutits, så att vi kan börja se fram emot mindre barngrupper i förskolan. Det är kvalitetskrav.

Vi slåss för förskolan, för såväl fristående som kommunala förskolor. Det regelverk som läggs fram till riksdagen ska vara av sådant slag att det både ga- ranterar att skattepengarna kommer fram till verksamheten och barnen och är gott mot seriösa aktörer.

Låt mig avslutningsvis notera att Annie Lööf nu har använt 26 av de 30 minuter hon har under den här partiledardebatten men att jag inte har hört ett enda resonemang om klimatet.

Anf. 89 JONAS SJÖSTEDT (V) replik:
Herr talman! Gustav Fridolin! I morgon röstar EU- parlamentets miljöutskott om CETA, ett investeringsavtal mellan EU och Kanada. Den gröna rapportören rekommenderar att man röstar nej, vilket sannolikt också miljöutskottet gör. Jag hoppas att även Miljöpartiets ledamöter röstar nej. Jag har gott hopp om det.

Det finns starka miljöskäl att säga nej till CETA. Ett aktuellt exempel gäller gruvkoncernen Gabriel Resources från Kanada. Kanada är ju en världsmakt inom mineralnäringen. Koncernen har velat bedriva ett mycket kontroversiellt gruvprojekt i Roșia Montană i Rumänien. Projektet hotar att skövla en hel bygd. Enorma mängder cyanid ska användas. Rumänien har sagt nej av miljöskäl. Men nu vill Gabriel Resources ta Rumänien till domstol. Koncernen vill ha 4 miljarder dollar i ersättning, vilket motsvarar halva Rumäniens hälsobudget, för att Rumänien sätter miljön före Gabriel Resources vinstintresse.

CETA ger företag precis den här makten. Företagen kan stämma stater som minskar deras vinst. Varför är ni i regeringen för att ge företagen den makten?

Anf. 90 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP) replik:
Herr talman! Det är bra att Jonas Sjöstedt lyfter fram den här frågan. De här avtalen är svåra. Det är bra med frihandel, och det är bra med regelverk för frihandel, men regelverken måste vara sådana att de garanterar länderna möjligheten att gå före vad gäller miljö, hälsa och djurskydd. Det är regeringens position.

Miljörörelsen har varit väldigt viktig för att säkerställa att ett avtal som inte uppfyller de här kraven inte heller blir verklighet. Det är det arbetet som fortsätts av gröna partier i olika länder. I EU-parlamentet arbetar vi i den gröna gruppen. I Sverige arbetar vi i regeringen. Regeringen tog tydlig ställning mot omoderna tvistlösningsmekanismer, drev fram bättre positioner i de internationella avtalsförhandlingarna och lyckades med det. Om man driver de positionerna som regering och lyckas blir det väldigt svårt att säga: Det gick vägen, men vi tänker ändå säga nej. Det fungerar liksom inte. Man måste jobba på olika sätt och på olika platser. I regeringen säkerställer vi att avtalet blir så gott som möjligt.

Anf. 91 JONAS SJÖSTEDT (V) replik:
Herr talman! Saken är ju att ni inte har lyckats, Gustav Fridolin. Investeringsskyddet är kvar. Ni utökar möjligheten för företag som Gabriel Resources att stämma Rumänien och Sverige om vi minskar deras vinst genom att värna miljön. Det är precis därför som dina partikamrater i Bryssel kommer att rösta nej till det här avtalet i

morgon. Och det är inte olika avtal i Bryssel och i Stockholm, utan det är samma avtal. När ni i regeringen är för investeringsskyddet ökar ni storföretagens makt på demokratins bekostnad.

Det är faktiskt det som ni gör. Det är inte så att in- vesteringsskyddet är borttaget. Det är en direktörsdomstol utan demokratisk insyn som sätts över demo- kratiska beslut i nationella parlament i rättsstater som inte behöver en sådan överrock. Ni gör det mot gröna parlamentarikers vilja. Ni gör det mot era egna EU- parlamentariker och en enig miljörörelse. Varför gör ni det?

Anf. 92 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP) replik:
Herr talman! Jag tycker att detta var en bra replikväxling. Den visar väldigt tydligt på en av många skillnader mellan Miljöpartiet de gröna och Vänsterpartiet. För det första är skillnaden att vi tror att det är bra att människor handlar med varandra. Vi vill att de gör det på ett sätt som kan minska transportmängden och säkerställa att vi gemensamt tar steg framåt för miljön och hälsa i olika länder. Där tror jag att Vänsterpartiet många gånger står för en annan linje. Men det finns också en skillnad i hur vi ser på politik. Politik handlar om att åstadkomma skillnad.

Tycker Vänsterpartiet att det är dåligt att Sverige har fått en regering som i förhandlingarna har drivit fram ett annat investeringsskydd än det som den förra regeringen stod för och att regeringen står för ett investeringsskydd som inte är till fyllest men som bättre garanterar länders möjligheter att gå före?

Det gör det tydligen, för ett sådant arbete har Vänsterpartiet inte velat vara med i. Man vill sitta här i kammaren och i varje läge tycka rätt men under hundra år aldrig någonsin få något.

Anf. 93 JAN BJÖRKLUND (L) replik:
Herr talman! Jag tänkte ge utbildningsministern en möjlighet att säga något om utbildning i debatten.

Det är 80 procent av eleverna som själva anser att de jobbar hårdare när de får betyg. Det är lika många, 80 procent, som anser att de kan förbättra sina betyg genom ökad ansträngning. Det här är en utvärdering som har gjorts i årskurs 6 efter att betyg infördes i årskurs 6, något som Miljöpartiet röstade emot.

En majoritet av rektorerna anser att det är lättare att följa upp resultaten. Lärarna anser att det är lättare att identifiera elever med svårigheter. Är det inte dags för Miljöpartiet att överge sitt betygsmotstånd, Gustav Fridolin?

Anf. 94 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP) replik:
Herr talman! Nej, vi tänker inte rycka och riva i betygssystemet. Ett av de första skämten jag hörde när jag klev in i ett lärarrum en gång var: Ny regering, nytt betygssystem. Jag tror att vi är den första nya regering som inte infört ett nytt betygssystem utan som låter det ligga och fokuserar på det som gör skillnad.

Den utvärderingen som kom i går visade var att trots de nya betygen har elever som har behov av hjälp inte fått det i större utsträckning än tidigare. Det är inte så konstigt. Med Jan Björklund blev det fler betyg

men färre speciallärare. Ett betyg sitter inte intill eleven och hjälper till med att lösa gåtan med en krånglig ekvation. Det är en lärare som gör det. Skär man i skolan blir det mindre tid för eleverna.

Det vi vill satsa på nu är att stärka den specialpedagogiska kompetensen. Vi börjar äntligen få fler speciallärare i den svenska skolan och har vänt den kurvan. Vi ska se till att lärarna har mer tid med sina elever och att ge rätt stöd till eleverna i rätt tid. Det är vårt fokus.

Anf. 95 JAN BJÖRKLUND (L) replik:
Herr talman! Gustav Fridolin säger att han inte vill riva i betygssystemet. Det kanske bidrar att det aldrig skulle gå igenom denna riksdag, för här finns en kompakt majoritet för betyg mot Miljöpartiets grundhållning i denna fråga.

Det är 80 procent av eleverna som jobbar hårdare. Förstår inte Gustav Fridolin att detta är en viktig orsak till varför PISA-resultaten har vänt, att eleverna jobbar hårdare när de får betyg? Det är vad som har skett. Det är precis de elever som nu har gjort PISA-proven våren 2015 som var de första eleverna som fick tidigare betyg, och plötsligt vänder det uppåt. Efter årtionden av flummig skolpolitik har det vänt uppåt, och denna reform är en av de viktigare förklaringarna. Eleverna jobbar hårdare.

Jag är helt med på att vi ska ha fler speciallärare. Det var - som en gång avskaffade speciallärarutbildningen. Det är därför som det antalet har sjunkit under lång tid. Det var jag som återinförde speciallärarutbildningen. Det är riktigt att det nu ökar, men det beror på att vi återinförde utbildningen.

Men det räcker inte med speciallärare. Huvuddelen av eleverna kommer aldrig att få eller behöva speciallärare. Huvuddelen av eleverna behöver ha incita- ment att lära sig saker i skolan, nämligen betyg.

Anf. 96 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP) replik:
Herr talman! Jag tycker att det är roligt att Jan Björklund får prata skola igen. Det har varit ganska tyst om det ett tag. De svenska PISA-proven har visat på en stadig nedgång. Jag vet att Jan Björklund väldigt gärna vill se det här PISA-provet som det absolut bästa som hänt.

Det är bra om det är ett trendbrott. Men vi är uppe på de nivåer som vi 2009 uppfattade som en nationell katastrof, och ojämlikheten i systemet ökar. Vilka uppväxtvillkor våra barn kommer ifrån till skolan påverkar alltmer vilka resultat de kan få. Jag tycker nog att man ska dämpa segervittringen något och ta tag i det problemet.

Det blir intressant när du säger att 80 procent av eleverna tycker att de kan anstränga sig hårdare för att de har betyg. Det är 20 procent som har gett upp. Lärarna vittnar om att betygen i tidigare åldrar gör det ännu tuffare för de elever som redan hade det tufft. De behöver fler speciallärare och inte fler bokstäver.

Anf. 97 ANDREAS CARLSON (KD) replik:
Herr talman! Jag läste i tidningen i går, eller om det kanske var i förrgår, och blev lite förvånad när jag såg att Gustav Fridolin sa att Miljöpartiet ska bli ett parti som tar i med hårdhandskarna mot kriminaliteten. Det var i och för sig trevlig läsning, men också lite förvå-

nande. Jag skulle vilja be Gustav Fridolin berätta hur han ser på hur Miljöpartiet ska bli ett parti som prioriterar lag och ordning.

I höstas i partiledardebatten stod jag här i kammaren och ställde Gustav Fridolins kollega Isabella Lövin till svars om Miljöpartiets kriminalpolitik och satsningar på polisen. Det svar jag fick då handlade mer om ett grönt samhällsbygge och klimatpolitik än om hur vi ska få fler män och kvinnor i blå uniformer, att få fler gå in i yrket och framför allt stanna kvar i yrket.

Jag hoppas att Gustav Fridolin i dag kan ge lite kla- rare besked. Står Gustav Fridolin nu med tanke på den nya profilen bakom Kristdemokraternas förslag om fler poliser?

Anf. 98 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP) replik:
Herr talman! Regeringen investerar i polisen. Vi har fler anställda i Polismyndigheten än någonsin. Vi lyckades under slutet av förra året till exempel anställa runt 600 nya civilanställda så att poliserna får mer tid att vara poliser.

När miljöpartistiska kommunalråd jobbar hårt för att ha goda stadsmiljöer handlar det lika mycket om att se till att det finns cykelvägar som att se till att det är tryggt i förortscentrumen. Det är urban utveckling i dess kärna. Man kan vara miljöpartist och vilja vara lika hård mot miljöförstöring som mot kriminalitet.

Det finns tre förslag som ligger nära mitt område i regeringen. För det första handlar det om att tydligt börja följa upp skolk så att vi kan upptäcka killar på glid innan de första brotten begås. För det andra handlar det om att se till att kunna använda husarrest och elektronisk fotboja för unga lagöverträdare så att man säkerställer att de är i skolan på dagen och hemma på kvällen. För det tredje handlar det om att se till att skolan kan anställa personer som sköter sambandet med blåljusmyndigheterna.

Anf. 99 ANDREAS CARLSON (KD) replik:
Herr talman! Regeringens satsningar på polisen ligger efter nästa val. Vi kristdemokrater satsar på polisen redan i årets budget. Men okej, vi har i varje fall fått svar på den frågan.

Jag tänkte ställa en fråga till. När vi här i kammaren röstade om att skärpa straffen för inbrott röstade Miljöpartiet nej. Vardagsbrott, att få inbrott i sitt eget hem, är en oro inte minst bland många äldre, som jag har lyft fram tidigare i debatten, och en oro på landsbygden.

Det handlar om att skärpa straffet för inbrott, som är något som kränker integriteten fruktansvärt och gör att många väljer att flytta från sitt eget hem för att de inte längre känner trygghet i sitt eget hem. Det röstade Miljöpartiet emot. Vi kristdemokrater fick tillsammans med Alliansen igenom ett tillkännagivande.

Har Miljöpartiet nu ändrat sig i frågan så att vi kan få en straffskärpning för inbrottsstölder i hem för att prioritera den här typen av brott ännu mer? Har Miljöpartiet ändrat sig i den frågan med den nya profilen?

Anf. 100 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP) replik:
Herr talman! Regeringen ser över straffskalorna på ett sådant sätt att vi ska kunna använda rätt tvångsmedel för att kunna hitta lagöverträdare.

Det jag tror provocerar den som varit utsatt för ett inbrott allra mest är att så få av dem blir uppklarade. Det gäller att fler blir uppklarade och att fler blir dömda till ett straff över huvud taget.

Det handlar också om att vi kan säkerställa att det blir snabba påföljder. Det är lika viktigt inte minst för unga lagöverträdare att påföljden kommer snabbt. De ska inte bli gripna, komma ut på gatan och till gänget igen, och sedan ett år efter bli kallade till en rättegång.

Det gäller att få snabbare påföljder. Det är ett fokus för regeringen. Det stämmer inte att våra investeringar i polisen ligger efter nästa val. Då skulle det ha varit väldigt svårt för polisen att anställa 600 nya civilanställda före årsskiftet. Vi har investerat i polisen nu så att man kan anställa fler så att polisen får mer möjlighet att vara poliser.

Den stora utmaning vi har kvar handlar både om resurser och att se till att den nya organisationen som vi var överens om börjar leverera. Det har den inte gjort hitintills.

Anf. 101 ANNIE LÖÖF (C):
Herr talman! Människor som bor utanför de större städerna upplever många gånger att de lever i det glömda Sverige. Som uppvuxen i byn Maramö i Småland utan vare sig busslinje, bredband eller närköp vet jag hur de känner. Det är andra förutsättningar, och den nationella partiledardebatten bör också handla om dem. Den bör handla om de förutsättningar som finns där, om landsbygden, om möjligheten till jobb och om företagande och utvecklingskraft i hela landet.

I mitt första anförande här i morse lyfte jag just jobb, företagande och utvecklingskraft i hela landet – på landsbygden, i glesbygden, i stadsdelar och i orter. Det är grunden för att hela Sverige ska kunna leva och utvecklas att man satsar på jobben, att man satsar på småföretagen, infrastruktur och service.

En annan del som är viktig när vi talar om hela lan- det handlar om trygghet. Oavsett om man bor i en förort eller i glesbygden ska man ha möjligheten att känna just trygghet. Välfärden är en viktig del av en trygghetskänsla. Det ska finnas en skola som är bra och håller hög kvalitet, och det ska vara korta vårdköer så att man får den vård man behöver oavsett om man bor i Norrbotten, Skåne eller Göteborg.

En annan parameter när man talar om trygghet handlar om tillgängligheten till polisen. Polisen ska kunna åka på de larm om rån som kommer. Jag besökte polisen i Kronoberg, som berättade att de inte har kunnat åka på larm om rån för att de inte hade tillräckligt med resurser. Det är fullständigt oacceptabelt. Här behöver vi agera.

En tredje parameter när vi talar om trygghet i hela landet handlar givetvis om säkerhet. Sverige ska vara tryggt och säkert, och vi ska ha ett starkt försvar oavsett om det gäller i norr, i söder eller här runt Mälardalen. Det handlar om att bygga Sverige tryggt genom att skapa reformer för jobb och genom att skapa reformer för trygghet.

Jag tror att 2017 kommer att bli ljusare än 2016. Oro måste vändas till hopp och missnöje till framtids- tro. Vi måste möta den farliga populis-men med optimism. Då krävs ett nytt ledarskap, och det krävs att Al- liansen och Centerpartiet visar det.

Anf. 102 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S) replik:
Herr talman! Vad gäller jobben på landsbygden ska nog inte Annie

Lööf regera tillsammans med Moderaterna, för då blir det färre jobb på landsbygden. Det blev det under er regeringsperiod. Det blev färre statliga jobb på landsbygden, och det var inte bra.

En annan fråga som det råder osäkerhet om är mi- grationspolitiken. Annie Lööf frågade mig i sitt jultal om jag skäms för den solidaritet, öppenhet och tolerans som Socialdemokraterna står för i migrationspolitiken. Svaret är nej. Jag skäms inte ett dugg för det. Vi har alltid stått för en reglerad invandring, och det kommer vi att göra också framöver. De åtgärder som vi har vidtagit vad gäller gränskontroll, id-kontroll och tillfällig lag var helt nödvändiga i en exceptionell situation när 80 000 människor sökte asyl i Sverige på två månader och när vi såg att mottagningssystemet inte fungerar. Då får alla politiker se till att agera ansvarsfullt – här i Sverige och i EU.

Det är spridda budskap från borgerligheten, så Annie Lööf borde kanske i stället rikta sin fråga till Anna Kinberg Batra. Era väljare har rätt att veta nu: Är det Anna Kinberg Batras eller Annie Lööfs migrationspolitik som gäller?

Anf. 103 ANNIE LÖÖF (C) replik:
Herr talman! Jag tackar för frågan från statsministern. Migrations- och integrationsfrågor är oerhört viktiga. På hösten 2015 var Centerpartiet tillsammans med övriga alliansparti er med i en bred blocköverskridande överenskommelse om migration med Stefan Löfvens parti och Miljöpartiet. Den är jag stolt över. Men den innebar tuffa kompromisser från bägge håll. Den innebar att vi gick med på en hel del åtstramningar. Jag är beredd att stå upp för denna kompromiss.

Men efter kompromissen hann bläcket knappt torka förrän regeringen gjorde ytterligare åtstramningar, där man bland annat såg till att barn inte ska få kunna återse sina föräldrar. Jag skulle vilja ställa samma fråga som jag ställde i jultalet också här: Skäms inte Stefan Löfven? Skäms han inte för att ha infört en lagstiftning på EU:s bottennivå som innebär att små barn, tre- och fyraåringar, inte ska få kunna återse sin mamma och pappa?

Jag vet att lagstiftningen är tillfällig. Men som po- litisk ledare måste man stå upp för grundläggande värderingar. Jag tycker inte att det är humant att skilja barn från deras föräldrar.

Anf. 104 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S) replik:
Herr talman! Regeringen har gjort vad som krävs för att hantera en exceptionell situation. Annie Lööf vet att de allra flesta flyktingar kom precis i slutet på hösten, och hon borde ställa frågan till Anna Kinberg Batra. Man måste få veta vilken migrationspolitik borgerligheten står för. Vi står upp för asylrätten. Vi står också upp för de åtgärder som var helt nödvändiga i en situation som var exceptionell och där vi inte klarade

Anf. 110 JONAS SJÖSTEDT (V) replik:
Herr talman! Centerpartiet framhåller ofta att man är ett grönt parti och att man har den bästa klimatpolitiken i Alliansen. Det kan man tycka är lite som att vara den bästa slalomåkaren i Bangladesh, men det kan säkert vara så att ni har den bästa gröna politiken på den borgerliga sidan. Men om man tittar på er politik menar jag att man ser att den inte håller. Den grundläggande tanken i miljöpolitiken är att förorenaren

ska betala. Det ska inte vara gratis att förstöra miljön. Men när det gäller flygandet vill ni att det ska vara gratis.

När en vanlig person, säg en undersköterska i Skellefteå, sätter sig i bilen för att åka till jobbet får hon betala skatt för varje liter bensin som går åt. Men när en affärsresenär flyger till New York är det ingen skatt på flygbränslet. Det gör att flygandet ökar och förstör miljön och att vi får en snedvriden konkurrens mellan det miljövänliga och det miljöfarliga.

Varför vill inte Centerpartiet att förorenaren ska betala? Varför ska inte flyget bära sina miljökostnader?

Anf. 111 ANNIE LÖÖF (C) replik:
Herr talman! Nu är det inte bara Centerpartiet som säger att vi har bäst miljöpolitik, utan även svenska fol- ket säger det. Enligt Aftonbladet/ Inizios mätning tycker 30 procent att Centerpartiet har bäst miljöpolitik. Vänsterpartiet ligger ganska långt ned i den mätningen. Men vi är inte nöjda med det här, för vi vill genomföra vår politik också så att vi får ett verkligt re- sultat för miljön och klimatet.

Jag vill gärna att flyget ska bära sina miljökostnader. Jag kan gärna se ökade kostnader för att byta ut bränslet som flyget går på så att vi får mer biodrivmedel till exempel. Men jag tycker att det är oroande att man i den utredning av flygskatten som nu ligger på bordet säger att utsläppen kommer att flytta från flyg till bil. Då sätter vi ju inte klimateffekten i fokus. Vi måste ha klimateffekten i fokus, och därför behöver vi ha skatter som ger effekt.

Som flygskatten nu är utformad kommer den bara att innebära en ökad kostnad och att utsläppen inte minskar. Utsläppen kommer att minska motsvarande de utsläpp som arbetsredskap och trädgårdsredskap står för i Sverige. Då menar jag att Vänsterpartiet är mer intresserat av att införa skatt än av att skatten har effekt.

Anf. 112 JONAS SJÖSTEDT (V) replik:
Herr talman! Jag menar att det här inte håller. Det är orimligt att säga att normalinkomsttagare ska skatta när de åker bil men att Carl Bildt när han flyger runt i världen inte ska betala någon skatt för bränslet som flyget använder. Det är helt enkelt ohållbart för klimatet att tänka så när man ser hur otroligt mycket flyget ökar.

Det finns en lösning på det dilemma som Annie Lööf pekar ut, och den är att använda inkomsten från en beskattning av flygbränsle eller flygskatt till att sänka priserna på järnvägen som är det mest miljövänliga. Man kan ta bort avkastningskravet på SJ och ge SJ möjligheter att investera i nya tåg och vagnar och bygga ut nattågen till exempel. Det är precis vad vårt förslag går ut på. En grön skatteväxling skulle man kunna kalla det, där de som flyger riktigt mycket faktiskt får vara med och se till att tåget blir billigare.

Det ska alltid vara billigare för mormor som ska åka från Göteborg till Stockholm att ta tåget än flyget. När man ska hälsa på ungarna som studerar i Umeå ska tåget vara billigare än flyget. Så är det inte i dag, men det kan det bli om man vågar ta rätt beslut. Jag beklagar att ni inte är beredda att göra det i det här fallet.

Anf. 113 ANNIE LÖÖF (C) replik:
Herr talman! Vi är redo att ta rätt beslut. Rätt beslut innebär att man fattar beslut om de åtgärder som har effekt och leder till ett bättre klimat och minskade utsläpp. Men när utredaren själv säger att det kommer att innebära att utsläppen flyttar från flyg till bil menar jag att man är mer intresserad av att införa en skatt än att ha en skatt som faktiskt ger effekt för klimatet.

Jag ser gärna att flyget bär sina egna kostnader. Jag kan titta på andra former av sådana skatter som kan fasa ut det fossila och få in förnybara biodrivmedel. Jag kan också titta på internationella system för att verkligen se till att flyget ska bära sina egna kostnader.

När det gäller järnvägen satsar Centerpartiet mer på järnvägsunderhåll under de närmaste åren än vad Vänsterpartiet gör i regeringens budget. Vi tycker att det är viktigt att ställa om Sverige och satsa på infrastruktur. Järnväg är en viktig del; tågen är viktiga. Men vi kommer inte att införa skatter som inte har någon effekt och som inte ger resultat för miljön och klimatet. Hittar vi en sådan kommer vi givetvis att ställa oss bakom den.

Anf. 114 JONAS SJÖSTEDT (V):
Herr talman! Ledamöter och åhörare! Vi lever i oroliga tider och i en orolig värld. Vi har sett en mycket auktoritär utveckling i Ryssland under lång tid. I praktiken har möjligheterna till demokratisk opposition upphört för stora delar av det ryska samhället. Ryssland har attackerat grannländer. Man har annekterat Krim, och man har medvetet bidragit till att rycka loss delar av östra Ukraina.

Ryssland är inte ett militärt hot mot Sverige i dag, men det är klart att situationen försämrar säkerhetsläget i Europa och vår omvärld. Vi ser andra orostecken. I Turkiet hade man en ganska hoppfull utveckling för några år sedan. I dag ser vi att landet är på väg mot diktatur. Vi ser auktori- tära tendenser också i EU-länder som Polen och Ungern. Rättsstaten hotas. Och vi vet inte riktigt vad det innebär med Trump ännu, men sannolikt är det mycket lite gott.

I en sådan här situation behövs länder som står upp för mänskliga rättigheter och för demokrati, som hävdar gemensamma lösningar i avgörande internationella frågor som flyktingkrisen och klimathotet och som försvarar Parisavtalet och UNHCR. Vi behöver länder som kan kritisera övergrepp utan lojaliteter oavsett vem som begår övergreppen.

Sveriges militära alliansfrihet är den bästa basen för en sådan politik. När man vill underordna oss Nato innebär det också en politisk lojalitet som jag menar kan försvaga våra möjligheter att verka för fred, nedrustning och mänskliga rättigheter i världen.

Militär alliansfrihet kräver en egen försvarsförmåga. Därför är det bra att försvarsanslagen ökar. Nästa steg måste vara att införa en allmän värnplikt och ett utökat civilt försvar, men försvaret måste också använda pengarna rätt. Vi får i dag betydligt mindre försvarsförmåga för våra medel än vad till exempel de finska skattebetalarna får, och det är faktiskt kurs 1 A att använda pengarna rätt.

Anf. 115 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP) replik:
Herr talman! Det är viktigt att vi har tillräckligt med skatteintäkter för att kunna investera i skolan så att människor får kunskaper och kan

bygga sina egna liv och bidra till det gemensamma. Men det finns såklart bra skatter och dåliga skatter. Bra skatter är sådana skatter som till exempel kan hjälpa oss att komma till rätta med miljöförstöringen. Dåliga skatter är sådana skatter som hämmar människors möjligheter att just bygga sina liv.

År 2004 kom vi överens med Vänsterpartiet om att avskaffa arvsskatten, för det var en dålig skatt. De rika planerade bort den, men den slog hårt mot familjer där någon gick bort i förtid, och den slog särskilt hårt mot företag i den gröna näringen – alltså de företag vi behöver ha fler av efter klimatomställningen.

Nu går Vänsterpartiet gång på gång ut och säger: Den där arvsskatten som vi avskaffade för tolv år sedan vill vi nu återinföra. Varför då, Jonas Sjöstedt? Vad var det ni förstod 2004 som ni inte förstår nu?

Anf. 116 JONAS SJÖSTEDT (V) replik:
Herr talman! Det är så, Gustav Fridolin, att 62 människor i världen har lika stor förmögenhet som halva jordens befolkning. Det är helt orimligt. De tär enormt på jordens resurser, de utgör en av de mest segregerade delarna av samhället och de har stor politisk makt. Fortsätter den här utvecklingen kommer vi att få en allt mindre del, en mikroskopisk del, av världens befolkning som har merparten av världens förmögenhet. Det ser likadant ut i Sverige.

Om man inte har en skatt på förmögenheter och de riktigt stora arven – jag bryr mig inte om att beskatta till exempel normala villaägare som har ärvt huset – kommer den här skillnaden bara att öka. Det är socialt ohållbart, det är demokratiskt ohållbart och det är också ekologiskt ohållbart, därför att de här människorna lever långt utöver vad planeten tål. Jag menar att vi alla måste leva på ett sätt som är hållbart. Det är verkligen märkligt att det är Miljöpartiet som försvarar Sveriges miljardärer. Det är faktiskt på det sättet. För om man inte har skatt på passivt kapital växer deras förmögenheter.

Ni är miljardärernas bästa vän i dag, Gustav Fridolin. Det är tragiskt. (Applåder)

Anf. 117 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP) replik:
Herr talman! Det finns nog en och annan miljardär som inte riktigt håller med, som kanske inte tycker att det känns roligt att behöva skatta för utsläpp eller att skatta för alla flygresor.

Men arvsskatten betalades aldrig av miljardärer. De rika planerade bort arvsskatten. Den slog mot jordbrukaren som ville ha ett generationsskifte i sitt företag. Den slog mot en familj där en av föräldrarna dog alldeles för tidigt. Det var därför vi tog bort arvsskatten.

När vi gjorde det leddes Vänsterpartiet av Gudrun Schyman och Lars Bäckström. Sedan kom Lars Ohly. Då blev plötsligt all skatt jättebra. Så fort ett ord innehöll ordet skatt reste sig liksom den röda fanan. ”Just den skatten ska vi ha, och den skatten, och den skatten – oavsett vilka skadliga effekter de har.”

Jag trodde att Vänsterpartiet var på väg bort från det, att man kunde se nyktert på olika förslag och se vilka skatter som är bra och vilka som är dåliga.

Vi säger ja till miljöskatter, men nej till skatter som hämmar företagande.

Anf. 118 JONAS SJÖSTEDT (V) replik:
Herr talman! Skatt har inget egenvärde. Men skatt behövs för att finansiera en bra och fungerande välfärd. I dag är det lönsammare att ha pengar än att arbeta. Vi har högre skatt för pensionärer än för dem som har ett jobb. Det är ett skattesystem som är riggat för att passa de rika. Vi har ett skattesystem som de borgerliga, som sitter här bredvid, har riggat för att det ska passa de rika. När Vänsterpartiet vill att det ska bli mer rättvist, genom lägre skatt för pensionären och genom att göra det bättre för småföretagaren, står ni upp och försvarar miljardärerna, Gustav Fridolin. Det är näm- ligen där vi vill att arv och förmögenheter ska beskattas.

Varför ska de som ärver miljarder, som de inte själva har jobbat ihop, inte betala en enda krona i skatt på de miljarderna? Det är helt orimligt. Var har Miljöpartiet varit under de senaste årens ekonomiskpolitiska debatt, där Picketty och alla andra visar hur otroligt skevt förmögenheterna fördelas?

Ett samhälle måste inte bara vara ekologiskt hållbart; det måste vara socialt hållbart också. Har Miljöpartiet tappat bort det?

Anf. 119 ANNIE LÖÖF (C) replik:
Herr talman! För vissa barn och unga begränsas livet av förtryck och hot. Runt om i Sverige riskerar unga flickor att föras ut ur landet för att bli bortgifta eller könsstympas – utifrån ett skevt och oacceptabelt resonemang om hederskultur.

För mig är det självklart att hedersförtryck inte har någon plats i vårt samhälle. Vi måste stå upp för barnen. Och vi måste stå upp för kvinnors rättigheter. Därför har Centerpartiet bland annat föreslagit en skydds- lag som ska skydda flickor och kvinnor från att föras ut ur landet för att giftas bort eller könsstympas. Enligt det nya förslaget skulle domstolen ges möjlighet att besluta att den drabbade inte ska lämna landet.

Det är djupt anmärkningsvärt att inte hela Vänsterpartiet kan markera med kraft mot hedersbrott och det våld som många kvinnor och barn utsätts för. Man får kritik från höger och vänster – mest vänster – och också internt inom partiet för att man på det sättet sviker förortens kvinnor.

Är Vänsterpartiet redo att stödja en skyddslag som skyddar flickor och kvinnor från att tas ut ur landet för att giftas bort eller könsstympas?

Anf. 120 JONAS SJÖSTEDT (V) replik:
Herr talman! Jag tror att Annie Lööf har ganska lite att lära Vänsterpartiet i de frågorna. Det var vi som drev på för att kriminalisera att gifta bort barn över huvud taget. När den här kammaren röstade om förbud mot barnäktenskap var vi det enda partiet som röstade för totalförbud mot barnäktenskap i Sverige. Det står vi för fortfarande. Centerpartiet röstade emot det.

Vi har drivit igenom stora satsningar på kvinnojourerna. De är mycket viktiga för att bekämpa den här typen av brottslighet och förtryck. Vi har, i den här budgeten, fått igenom en speciell utbildningssatsning inom rättsväsendet som siktar på precis det här.

Vi är inte nöjda. Problemen är enorma. Det är ett vidrigt förtryck som ska bekämpas i varje del. Men jag är inte säker på att ni har särskilt mycket att lära oss om hur man gör det, Annie Lööf.

Kan man göra ytterligare lagändringar? Jag inte har studerat ert lagförslag. Jag ska vara helt ärlig med att jag inte vet vad det innebär. Jag kan inte uttala mig om det i dag. Om man kan göra ytterligare lagändringar som inte bara är symboliska utan som har faktisk betydelse för att bekämpa den här typen av brottslighet är jag beredd att titta på varje konstruktivt förslag. (Applåder)

Anf. 121 ANNIE LÖÖF (C) replik:
Herr talman! Jonas Sjöstedt och Vänsterpartiet lyfter fram sitt arbete mot hedersförtryck. Det är lovvärt. Ni har gjort ett antal delar. Men det är inte enbart jag som kritiserar er för er räddhågsenhet att ta debatten i de här frågorna. Kritiken är faktiskt intern, kommer från ditt eget parti, Jonas Sjöstedt. Ni har inte orkat stå upp för de allra mest utsatta barnen och kvinnorna. Ni sviker förortens kvinnor. Det är inte jag som säger det. Kritiken kommer från vänster och internt.

Ni har gjort mycket lovvärt på området. Men ni orkar inte ta debatten. Jag välkomnar Jonas Sjöstedt in i matchen. Vi behöver nämligen vara fler. Samtliga partier behöver stå upp för barns och kvinnors rättigheter, både i Hudiksvall och i Husby.

Jag ställer frågan igen: Är du beredd att titta på vårt förslag om att införa en skyddslag som skyddar barn och kvinnor från att, mot sin vilja, föras ut ur landet för att giftas bort eller könsstympas?

Anf. 122 JONAS SJÖSTEDT (V) replik:
Herr talman! Jag har redan svarat på frågan. Jag är beredd att titta på varje förslag – inklusive ert, Annie Lööf – som har reell betydelse. Jag tycker att vi ska göra allt vi kan för att bekämpa det här.

Jag ogillar din kritik. Den är nämligen inte konkret. Du har inget konkret att komma med, som vi borde ha gjort annorlunda eller något felaktigt som vi tycker. Det är enormt svepande. Det är oärlig politisk debatt.

En av mina bästa vänner levde under förtryck. Hon var nära att bli ihjälslagen på grund av hederskulturen. Jag skrev en bok om hennes liv. Den fick aldrig komma ut, eftersom hon var rädd att drabbas av det.

För mig är det här viktigt. Jag tänker aldrig backa i de här frågorna. Jag tänker inte heller ta felaktiga anklagelser om att jag inte skulle ta det på allvar.

Anf. 123 ANDREAS CARLSON (KD) replik:
Herr talman! 31 procent av kvinnorna i Sverige känner sig så pass otrygga att de ibland väljer att inte gå ut, enligt en undersökning som Brottsförebyggande rådet presenterade i går. Det är en skrämmande siffra. Det tycker jag, och det sa också generaldirektören för Brottsförebyggande rådet.

Oron tilltar främst bland äldre och yngre kvinnor. Den stora och snabba ökningen beror, enligt Brottsförebyggande rådet, framför allt på en ökad oro för sexualbrott. Det måste tas på allra största allvar. Vi kristdemokrater vill skärpa straffen för sexualbrott. Vi tycker att den asylsökande som döms för sexualbrott ska få avslag på sin ansökan och utvisas. Den som begår våld på kvinnors kroppar begår nämligen också våld på det svenska samhällskontraktet.

Är du, Jonas Sjöstedt, som företräder ett feministiskt parti, beredd att skärpa straffen för sexualbrott när var tredje kvinna är orolig för att gå ut?

Anf. 124 JONAS SJÖSTEDT (V) replik:
Herr talman! Jag tror att man måste göra flera saker. Straffen är en sak. Men det finns andra saker som har ännu större betydelse.

Det allra allvarligaste är att de flesta brott aldrig beivras och att de flesta brott som beivras aldrig leder till en fällande dom. Det beror på flera olika saker, som är så komplicerade att de inte kan lösas genom att ropa på strängare straff i riksdagens talarstol.

Vi vill ha en samtyckeslag och regler om oaktsamhet. Det skulle vidga begreppet för det som brukar kallas våldtäkt. Det skulle göra det lättare att få fällande domar, och det skulle tydliggöra ansvaret för det som sker. Det gläder mig att vi nu har fått med oss partier över hela den politiska skalan för att göra det. Låt oss få igenom den lagstiftningen! Det är viktigt.

Jag tror också att vi måste öka polisens kunskaper när det gäller att beivra den här sortens brott. De behöver göra bra utredningar och säkra bevis på ett bra sätt. Vi har tagit vissa steg.

Jag håller med om att det finns områden där själva straffsatserna måste skärpas. Vi kommer till exempel att ha en aktuell debatt om barn som utnyttjas och män som tittar på det på nätet. Det är tydligt att brottsrubriceringen för det är alldeles för lindrig i dag.

Anf. 125 ANDREAS CARLSON (KD) replik:
Herr talman! Jag har stor sympati för flera av de förslag som Jonas Sjöstedt lyfter fram. Vi står bakom dem. Vi har drivit frågan om en samtyckeslag, vi vill ha ett oaktsamhetsrekvisit och vi tycker absolut att det ska finnas större kunskap i hela rättsväsendet om de här brotten.

Men vi tycker också att det är en viktig signal att den här typen av grovt integritetskränkande brott ska ha högre straffvärde i straffskalan. Det skulle bli en tydlig signal om att de här brotten ska prioriteras ännu mer. Det är därför vi vill att straffen för sexualbrott ska höjas och att det ska leda till utvisning för asylsökande som begår sexualbrott. Vi tycker att jämställdheten är värd att försvara. Den måste försvaras på bred front. Men det jag frågade om var just sexualbrotten och straffskalorna. Jag håller med om många av de andra sakerna som Jonas Sjöstedt har lyft fram. Men jag vill ha ett tydligt svar när det gäller straffskärpning för sexualbrott. Är Jonas Sjöstedt och Vänsterpartiet beredda att stödja det?

Anf. 126 JONAS SJÖSTEDT (V) replik:
Herr talman! Jag tror att vår politik har mycket större effekt än er i praktiken. Det är det enklaste som finns att säga att vi ska höja straffet. Bevisen för att det har lett till färre brott är väldigt tunna, om det ens finns några. Problemen är i huvudsak helt andra, och jag har redogjort för dem både vad gäller ändrad lagstiftning och i fråga om i vilka fall vi tycker att straffvärdet för brott ska höjas.

Efter grova brott kan man utvisas ur Sverige. Det är bra och rimligt, och det är viktigt att detta också fungerar i praktiken. Däremot tycker vi att det är fel att ha olika sorters straffskalor för olika människor beroende på vilken bakgrund de har. Man ska ha samma straffskalor

för alla som begår samma brott i Sverige. Utvisning är en påföljd som används och som ska användas där det är berättigat att göra det.

Historiskt, menar jag, att Kristdemokraterna inte har så mycket att yvas över när det gäller jämställdheten. Ni har för det mesta stått på bromsen. Det är vi som har gasat och som har drivit frågor, inte minst frågor om kvinnoförtryck, om sexuella rättigheter och om att bekämpa sexualbrott mot kvinnor i Sverige.

Anf. 127 JAN BJÖRKLUND (L):
Herr talman! Det går bra för ekonomin, både i Sverige och i stora delar av Västeuropa. Det som är så obegripligt är varför regeringen inte utnyttjar det till att genomföra fler reformer.

Stefan Löfven hade ett vallöfte som var överordnat alla andra vallöften, och det var att Sverige skulle ha EU:s lägsta arbetslöshet 2020. Vi invände att det är viktigare att mäta sysselsättning, men Löfven sa: Nej, det är EU:s lägsta arbetslöshet som gäller. Okej, det var vallöftet. Hur ligger vi då till? Målet är att vi ska ligga etta av 28 länder i EU. När Alliansen tillträdde 2006, då låg Sverige på 15:e plats i EU. Sedan förbättrade vi den positionen, trots lågkonjunkturen, till 12:e plats. Sve- rige låg på 12:e plats när Löfven tillträdde 2014. 2015 och 2016 låg vi kvar på 12:e plats. Nu förutspår EU- kommissionen att Sverige sjunker ned till 13:e plats 2018. Då har huvuddelen av tiden gått, och Sverige har försämrat sin position.

Detta vallöfte var överordnat, och Löfven sa att inga statsråd får göra någonting om de inte bidrar till att nå målet med EU:s lägsta arbetslöshet. Den fråga som måste ställas till Stefan Löfven är: När ska vi börja klättra från 12:e plats på den här listan? Ska hela klättringen ske det sista året, 2020?

Och varför är det viktigt? Jo, det är viktigt därför vi nu har en ännu större utmaning med alla lågutbildade nyanlända som kommer hit. Här behöver det vidtas åtgärder, men ni sitter och rullar tummarna. Varenda åtgärd som ni gick till val på – traineejobb och allt vad det nu hette – var rena fiaskon allihop.

Vi och ni i Sverige har tur därför att det är högkonjunktur och drag i ekonomin. Men den dag som det blir lågkonjunktur är ni väldigt dåligt rustade för det. Det behövs nu åtgärder för att slipa ned trösklarna så att fler får jobb i Sverige. (Applåder)

Anf. 128 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S) replik:
Herr talman! Nu är det ytterligare en borgerlig partiledare som säger att statsministern har tur. Under er tid ökade arbetslösheten, ungdomsarbetslösheten och långtidsarbetslösheten. Under vår tid sjunker arbetslösheten, ungdomsarbetslösheten och långtidsarbetslösheten. Stämmer det, eller stämmer det inte?

En sak som vi nu måste investera i är skolan. Vi kan se att den senaste PISA-mätningen var en arbetsseger för skolan, för lärarna, för eleverna och för rektorerna. Vi får hoppas att det här är ett trendbrott. Men än ser vi inte något trendbrott för ojämlikheten i skolan. Därför måste vi satsa mer mot ojämlikheten, och det är därför som utbildningsministern och jag nu presenterar det som vi gjorde i dag. Frågan är: Varför, Jan Björklund, vill du stryka flera av de satsningar som vi nu gör på en jämlik skola för att i stället rikta skattesänkningar till de rika? (Applåder)

Anf. 129 JAN BJÖRKLUND (L) replik:
Herr talman! Det här är ju så tramsigt av statsmi- nistern. Vi hade den djupaste lågkonjunkturen på 80 år – statsministern verkar le åt det, men det var rätt job- biga år. Statsministern var då fackordförande och fick kämpa med detta. Trots den djupa lågkonjunkturen lyckades vi förbättra Sveriges placering från 15:e plats till 12:e plats när det gäller arbetslöshet. Men Löfven försämrar nu Sveriges placering – det är ju sanningen. EU-kommissionen spår att vi faller. Vi skulle vara bäst i EU, men nu sjunker vi. Det beror på att ni inte gör någonting. Ni lutar er bakåt. Ni är nöjda, mätta och rullar tummarna. Ni måste vidta åtgärder för att förbättra situationen på sikt.

Det är bra att vi har tur med konjunkturen, men man kan inte bara bygga på turen i längden. Man måste också genomföra reformer som fungerar, även när det blåser motvind. (Applåder)

Anf. 130 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S) replik:
Herr talman! Jag kommer mycket väl ihåg 2008–2009 när jag som IF Metalls ordförande tog kontakt med den dåvarande borgerliga rege-- ringen och sa: Vi måste göra något. Ni gjorde ingenting. Ungefär 80 000 industrijobb försvann. Tack för det, Jan Björklund.

Vad vi gör nu är att vi har ändrat inriktning. Det är slut på skattesänkningar och nedskärningar. Nu investerar vi. Vi investerar i byggandet. När man bygger skapas det jobb och det blir nya bostäder. Vi investerar i infrastrukturen. Vi investerar i vägarna. Vi investerar i skolan. Vi investerar i äldreomsorgen och sjukvården. Allt detta skapar jobb. Det är därför, Jan Björklund, som vi nu kan peka på att vi har vänt riktningen. Vi har mycket kvar att göra, men riktningen är ändrad och den ska fortsätta. Människor ska i arbete, och vi ska se till att vi har EU:s lägsta arbetslöshet 2020, ja. (Applåder)

Anf. 131 JAN BJÖRKLUND (L) replik:
Herr talman! Ni har inte vänt riktningen. Högkonjunkturen har vänt riktning, och det är bra. Det är bara det att när konjunkturen vänder på nytt – för det kommer den att göra – står vi väldigt dåligt rustade.

Herr talman! Jag vet inte vad det är som Stefan Löfven yvs över när det gäller skolresultaten. Han kan vara glad över att de stiger, men Stefan Löfven borde tacka alliansregeringen för det. Det är våra reformer som har vänt utvecklingen. Det var 30 år av socialdemokratisk flumpolitik som höll på att sänka den svenska skolan. Nu vänder det uppåt, men jag orolig för att ni inte håller fast vid den vägen utan går tillbaka till en mer flummig politik som återfinns i Miljöpartiets program. Se till att han inte får genomföra det! (Applåder)

Anf. 132 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP) replik:
Herr talman! För 15 år sedan hade Sverige ett av de mest jämlika skolsystemen i världen. Nu är de flesta utvecklade ekonomier bättre på att utjämna barnens uppväxtvillkor i skolresultaten än vad Sverige är. Vi är sämre på att se till att alla barn får en bra skola än vad de flesta OECD-länder är.

Under åtta av de 15 år som har gått har Jan Björklund varit utbildningsminister. Vi har mötts några gånger för att diskutera olika förklaringar till att det har blivit så här, och jag vill i dag fokusera på en av dem, nämligen hur finanskrisen hanterades.

I Sverige fick den krisen bäras av kommunerna. När ni lämnade regeringsmakten jobbade nästan 10 000 färre i svensk skola än när ni tillträdde. Det är en större nedskärning än vad minskningen av elevkullarna motiverar. Lärarna fick mindre tid med eleverna. Det har hårdast drabbat de elever som behöver skolan mest.

Det är inte den enda förklaringen till den växande ojämlikheten, men tror inte du, Jan Björklund, att nedskärningarna i skolan är en förklaring bland flera till den växande ojämlikheten?

Anf. 133 JAN BJÖRKLUND (L) replik:
Herr talman! Jag tror att det är en mycket liten förklaring. Det finns ett antal avgörande faktorer. Den första och viktigaste är att Sverige har tagit emot väldigt många nyanlända elever. Det är klart att de inte kan svenska omedelbart, och när de inräknas i resultaten sjunker dessa. Det var en viktig orsak till det som du kallar för ökade klyftor. Invandrareleverna är ofta koncentrerade till vissa skolor. När man mäter dessa mot andra skolor ökar klyftorna ju fler nyanlända som kommer. Det är inte konstigt.

Det leder inte till slutsatsen att de skolorna är dåliga. Men vi måste jobba mer med dessa elever och de skolorna. De eleverna behöver mer tid i skolan. Vi har lagt förslag om att man ska kunna förlänga skolplikten. Ni har röstat nej. Vi har lagt förslag om att dubblera förstelärarlönerna i dessa områden. Ni har röstat nej. Vi har lagt ett ytterligare antal förslag som ni har röstat nej till. Vi behöver göra mer för invandrareleverna.

Det andra är detta med att eleverna själva ska ta ansvar för sin undervisning. Det har varit förödande för de svaga eleverna. Det behövs lärarledd katederundervisning och studiedisciplin i skolorna. Det är viktigt framför allt för de svaga eleverna. Där har Miljöpartiet en stor läxa att göra.

Anf. 134 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP) replik:
Herr talman! Det som OECD visar är att den ökande ojämlikheten i Sverige inte handlar om de nyanlända eleverna, tvärtom. Vi blir faktiskt lite bättre på att möta just deras behov. De ligger fortfarande efter, men de utvecklas lite snabbare än de svenskfödda eleverna. Vi lär oss helt enkelt hur man möter flerspråkighet, och det är bra.

Däremot påverkas eleverna av hur många böcker det finns i föräldrarnas bokhylla och om de har lugn och ro hemma så att de kan läsa läxor. Det påverkar skolresultaten mer i dag än för 15 år sedan. Vi är sämre än de flesta OECD-länder på att utjämna sådana uppväxtvillkor som påverkar elevernas betyg och resultat. Det borde skrämma Jan Björklund.

I ställer föreslår ni nedskärningar på skolan i er budget. Ni vill skära ned på just de pengar som går till precis de skolor som du talar om och som har de största utmaningarna. Ni vill i ert budgetförslag ta bort samverkan där staten går in och jobbar med skolutveckling på de skolorna. Jag förstår inte det.

Jag förstår inte hur ni kan fortsätta med skattesänkningar och skolnedskärningar när vi har en växande ojämlikhet i skolan.

Anf. 135 JAN BJÖRKLUND (L) replik:
Herr talman! Utbildningsministern verkar inte ha läst riksdagsmotio-

nerna. Vårt parti föreslår mer pengar till skolan är något annat parti och mer än regeringen.

Vi vill ändra inriktning på just den satsning du föreslår, Gustav Fridolin. Vi säger: Lyft lärarlönerna ännu mer i de utsatta skolorna och utsatta områdena! Då kan vi rekrytera dit de bästa lärarna. Vi tror att det är mycket mer effektivt än de här kommunala samverkansprojekten, där kommunalråden som har misslyckats med svensk skola ska få ännu mer pengar att leka med. Jag tror inte på det.

Vi måste också ha mer riktade åtgärder för invandrareleverna. Det är inte bara de som har kommit det allra senaste året som är utmaningen. I de här bostadsområdena kan det vara andra generationens invandrare som fortfarande har väldigt låga resultat. OECD säger att det inte är de nyanlända. Jag håller med om det – det är inte enbart de, utan det är hela gruppen av personer som har kommit till Sverige och även andra generationen.

Vi måste jobba mer med de här skolorna, med högre krav, längre skoltid och att locka dit de bästa lärarna. Det är det ökad jämlikhet i skolan handlar om, inte någonting annat. (Applåder)

Anf. 136 JONAS SJÖSTEDT (V) replik:
Herr talman! Jan Björklund! Sverige håller på att kantra. Vi har avfolkning av en stor del av landet. Vi har utarmning av grundläggande samhällsservice. Det är mycket svårare att få tillgång till mycket av det som vi tar för givet i stora delar av Sverige.

Därför tog Vänsterpartiet initiativ till en landsbygdsutredning, som startade via en överenskommelse som vi gjorde med regeringen. Den lade nyligen fram sina förslag – 75 ganska konkreta förslag om vad man kan göra för att vända den här utvecklingen. Jag tror inte att det är tillräckligt, men jag tror att det är en bra start. Det är väldigt viktigt att partierna diskuterar det här och kommer överens.

Ett enda parti mälde sig ut och reserverade sig, och det var Liberalerna. Jag förstår att ni har era väljare i Vasastan och kanske inte bryr er så mycket om vad som sker på den svenska landsbygden. Men jag blev ändå förvånad, för det ni hakade upp er på och som blev er förevändning för att reservera er var att man vill ha bra statlig service, till exempel Försäkringskassan, Skatteverket och Pensionsmyndigheten, på landsbygden. Vad är det för fel på det, Jan Björklund?

Anf. 137 JAN BJÖRKLUND (L) replik:
Herr talman! Det är alldeles utmärkt att ha god service. Jag är själv uppvuxen i ett mindre samhälle. Det behövs service i hela Sverige, och jag ansluter mig i högsta grad till tanken att hela Sverige ska leva. Däremot tror jag inte att riksdagen ska bestämma exakt var lokalkontor för olika myndigheter ska ligga. Jag tror inte på den typen av centralstyrning. När man sitter i en utredning för att hitta på 75 punkter tror jag att det är väldigt lockande att gå in och peta i allt möjligt som vi normalt tycker att myndigheterna själva måste ansvara för.

Vi har ett annat förslag, som jag tror skulle vara väldigt effektivt. Vi menar att vi borde differentiera reseavdragen i Sverige. Ta gärna bort reseavdragen eller reducera dem kraftigt i storstadsregionerna, men dubblera dem i glesbygden! Det har ni röstat nej till, men det tror jag är en effektiv åtgärd. Det finns nämligen en viktig skillnad i hur långt man har att resa både till jobbet och till andra saker man måste göra i

livet. Det är inte så lätt. Alla i Sverige kan inte ta tunnelbanan. Det fungerar inte så, Jonas Sjöstedt.

Anf. 138 JONAS SJÖSTEDT (V) replik:
Herr talman! Nu blev det obegripligt, Jan Björklund. Reseavdraget tas ju upp i den här utredningen. Förslagen finansieras genom minskade reseavdrag just i storstadsområdena. Det du står och säger att du vill ha i stället, Jan Björklund, finns alltså med i den utredning som ni har reserverat er mot. Det är faktiskt helt obegripligt.

Jag kan fortfarande inte förstå detta. Är det någon sorts symbolpolitik, att ni ska visa att ni inte bryr er om landsbygden, som gör att ni hittar på ett skäl att reservera er när vi äntligen tar fram 75 konkreta förslag för att vända den här utvecklingen?

När man lyssnar på dig kan man tro att man kan veckla ut en karta i utredningen där det står var Försäkringskassan ska ha sina kontor. Det finns ju ingen sådan karta, utan det handlar om principen att säkerställa god service i hela landet. Den är ni emot. Det är faktiskt helt obegripligt, Jan Björklund.

Anf. 139 JAN BJÖRKLUND (L) replik:
Herr talman! Jonas Sjöstedt måste ha funderat länge innan han kom på vilken replik han skulle ta på mig. Vi har en väldigt bred enighet i den här utredningen. Det är väl någon enstaka punkt där det finns olika uppfattningar.

Men det är intressant att Jonas Sjöstedt nu säger att han är för differentierade reseavdrag. Varför röstade du då nej till det när vi röstade i december, Jonas Sjöstedt? Var det på nyårsnatten du kom på att du är för differentierade reseavdrag? (Applåder)

Anf. 140 ANDREAS CARLSON (KD):
Herr talman! Ska Sverige stå starkt behövs reformer som stärker tilliten i samhället, som stärker enskilda människor, som stärker familjer och som stärker vår gemensamma trygghet.

Trygghetsfrågorna måste ta större utrymme i den politiska debatten oavsett om det handlar om att värna vardagen från brottslighet, om att känna tillit till att vården och omsorgen fungerar för den som behöver den eller om den ekonomiska trygghet som äldre människor som har varit med och byggt upp Sverige ska ha genom sin pension.

Herr talman! För Kristdemokraterna går vägen till ett samhälle mer präglat av tillit och trygghet via en alliansregering som flyttar in i Rosenbad senast efter valet 2018. Jag har blivit ännu mer övertygad om det under den här debatten. (Applåder)

Anf. 141 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP) replik:
Herr talman! God fortsättning, Andreas Carlson och övriga kollegor! Barn i Sverige har firat jul under väldigt olika villkor. Det finns barn som med spänning väntar hela dagen på tomten, och sedan finns det barn som oroligt väntar på om pappa ska bli full. Det finns barn som får så många julklappar att de inte orkar packa upp alla på kvällen, och sedan finns det barn som inte vet vad de ska svara när kompisarna frågar vad de fick.

Sveriges regering är fast besluten att bryta barnfattigdomen. Barn i Sverige ska växa upp i trygghet, och vi ska göra det vi kan för det. Men Kristdemokraterna säger nej till att barn ska få glasögon oavsett föräldrarnas plånbok, nej till att barn ska få medicin oavsett föräldrarnas plånbok och nej till höjt underhållsstöd för skilda föräldrar, som varit fryst i tio år. Man vill återinföra utförsäkring av sjuka föräldrar, och man vill sänka taket i a-kassan.

När ni i Kristdemokraterna säger att ni är familjens röst, menar ni då *några* familjers röst?

Anf. 142 ANDREAS CARLSON (KD) replik:
Herr talman! Nej, vi menar *alla* familjers röst. Det är därför vi i vår budget – vilket du hade sett om du tittat – har träffsäkra reformer för just den grupp som du lyfter fram här, Gustav Fridolin, och som vi i Kristdemokraterna värnar.

Vi vill ha riktade bostadsbidrag. Ni tog bort bland annat fritidspengen, som gjorde det möjligt för föräldrar som annars kanske inte har råd att köpa en innebandyklubba, fotbollsskor eller någonting annat som gör att barnen kan vara med i fritidsaktiviteter.

Dessutom vet jag att det är många ideella organiationer som gör ett fantastiskt arbete kring jul med att stötta just familjer. Vi ser den kraften i samhället, och därför har vi i vår budget återinfört avdragsrätten för gåvor – den som ni var så ivriga att avskaffa. Ni ville ha ett varmare samhälle, men med ett avskaffat gåvoskatteavdrag blir det ett kallare samhälle.

Visst, lyft fram olika lösningar som ni har i er budget, men göm inte undan minustecknen som ni har presenterat!

Anf. 143 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP) replik:
Herr talman! Jag förstår inte. Kristdemokraternas svar för att barn ska växa upp i trygghet är att rika ska ha möjlighet att göra skatteavdrag på pengar de skänker. Det är ett särskilt bidrag som man ansöker om med mössan i hand för att få köpa en innebandyklubba till barnen i stället för att det finns i vårt försörjningsstöd.

Den politiken står ni för, men ni står inte för att vi ska ha en trygg sjukförsäkring. Ni vill återinföra utförsäkringen av sjuka föräldrar. Ni vill sänka a-kassan. Ni har sagt nej till att barnen ska kunna få glasögon oavsett föräldrarnas plånbok eller medicin oavsett föräldrarnas plånbok, och ni vill inte att vi ska ha ett underhållsstöd till skilda föräldrar.

Ensamstående föräldrar var bland dem som drabbades hårdast av den ekonomiska krisen. Där har vi dem som verkligen har halkat efter, och barn som växer upp med ensamstående föräldrar har haft det tuffare. Varför vill Kristdemokraterna konsekvent frysa höjningen av - till skilda föräldrar? Är det någon principiell ståndpunkt mot skilsmässor, eller vad är anledningen?

Anf. 144 ANDREAS CARLSON (KD) replik:
Herr talman! Vill man missförstå det jag sa kan man göra det. Jag lyfte fram flera åtgärder som Miljöpartiet har varit med och ryckt undan, åtgärder som har hjälpt och stöttat barnfamiljer i landet.

Vi vill gå längre. Vi vill stärka bostadsbidraget. Vi vill se till att ha fördelningspolitiskt riktade insatser för dem som har det allra sämst. Men den viktigaste åtgärden, Gustav Fridolin, är att fler ska komma i arbete – att fler har ett jobb att gå till så att fler barn ser sin mamma och pappa gå till jobbet och få egen försörjning. Det är den viktigaste insatsen som vi kan göra, och det är för att få fler att bryta ut anförskapet och komma i arbete som vi har en offensiv politik med bland annat introduktionsanställningar som gör det möjligt att lättare komma i arbete. Vi vill också se till att företag kan anställa fler. Det är där vi ser hur vi kan bryta utanförskapet, och där innehåller också vår politik flera förslag som ser till att gynna fa- miljen och de allra mest utsatta. (Applåder)

Partiledardebatten var härmed avslutad.

Kapitel 3: Några tidningsartiklar 18 december 2016 till 10 januari 2017 som rör de sämst ställda, hälso- och sjukvård, stress, trygghet, hemlösa, barn, ungdomar, kvinnor och äldre. Och historia.

Tidningsartiklar kan ge uppfattningar om vad som pågår, ge fakta och många slags åsikter, både önskvärda och ej önskvärda.

Artiklar om ekonomi, näringar, försvar od och om utrikes förhållanden kan av utrymmesskäl ej komma med, de får komma senare.

Innehåll:

223 Karin Bojs: Gener lika viktiga som livsstil för hjärtat
224 Algoritmer berättar hur Sverige mår
225 Självklart kommer många läkarmöten att flytta till digitala kanaler
228 Det är nog bara att vänja sig vid tanken, digitaliseringen är på väg med stormfart
229 Hallå där! Vilka är utmaningarna för framtidens välfärd?
231 3 områden där vi redan i dag ser hur den nya tekniken vävs in i vår vardag.
233 Två sidor av saken
235 Då och nu. Transporter på Karolinska sjukhuset
236 Man får aldrig tappa sin medmänsklighet
241 Ekoskinka ställer krav på köparen

242 Här jobbar de mest övertid
243 Så påverkar meditation hjärnan
246 Det är inte bara religioner som skriver in oss i en högre dramaturgi
247 Fler kvinnor än män rädda för att gå ut ensamma
248 Miljoner till SDU och unga muslimer stoppas
249 De sista av sin art kämpar för överlevnad
249 Nyupptäckta djurarter väcker jubel
250 Fackförbund oroas av ökat övertidsarbete
251 Samsyn i skolan ger bra resultat
253 Ingen snabb lösning för övernattning på NKS

255 Sveriges arbete mot extremism är billigt – och farligt
256 Behandlingen gjorde patienterna sjukare
257 Nya regler ska stoppa säljare av dödlig sprit

258 Barnarbete bakom diamanter i Sverige
260 Rättvisemärkning skulle kunna ge bättrevillkor
262 Delpensioner blir stridsfråga
263 Framtidens public servicefinansieringutreds
264 Många tjänar alldeles för dåligt
266 Starbrink om NKS: ”Bygge värt att skryta om
270 M efterlyser krafttag mot våldet

271 Ett system för lycksökare
272 Nu behövs effektivare insatser mot terrorism
275 DN/Ipsos: Bara fyra av tio ger godkänt
277 Polisen har inte lyckats vända trenden
279 Förslaget kan göra det dyrt att vara gangster
280 M: Låt nyanlända stanna längre på asylboenden
281 Inga stora klappar i industrin
282 Sextimmarsdag ger bättre sömn och minskar stressen
284 De anställda kan gott få en julklapp de också
285 Härbärgen är dyra och kan permanenta hemlösheten

287 Socialdemokraterna är rädda för välbärgade väljare i storstäderna
290 Förslag: Läkare ska få se patienters recepthistorik
292 Krav på enklare regler om arbetstillstånd
293 L: Nej till gymnasium för unga som ska utvisas
294 Vilka krav kan jag ställa på mitt psykisktsjuka syskon?
297 Julhandeln slår försäljningsrekord samtidigt som klyftorna mellan stockholmare ökar.
300 “Utan omtanken går vi under
301 Bah Kuhnke ger uppdraget till den som redan misslyckats
302 Ny lag ska tillåta åldersbestämning
302 Asylsökande som kan utgöra hot blir kvar

304 Sverige sviker kvinnor och barn
306 DNA-test visar samband mellan sjukdom och personlighet
307 Det handlar om att göra sitt jobb
309 ”Privata företag betalar allt sämre för högskoleutbildning
311 Nio ljusglimtar från 2016
313 Inställningen till skolan blir allt mer positiv
315 Nätet det överlägset största orosmolnet inför nästa år
316 Låglöneyrken domineras av kvinnor
317 Karen Armstrong. ”Dagens uppfattning om Gud är primitiv
320 Prestigeprojektet slutade i fiasko

326 Så gör du träningen till en sund vana
327 Svenska regler hindrar syrier att återförenas med familjen
329 De har tagit ondskan till Mariefred
333 Slå vakt om det som är välbeprövat
334 Mona Sahlin fick ett självmordsuppdrag
335 Moralisk drivkraft styr våra val i vardagen
338 Reaktioner på ”Vi och dom”
339 Skoltaxi lämnade skadad pojke på trottoaren
341 Frågorna taxibolaget inte vill svara på
342 Ewa Stenberg: Fyra avgångar och en begravning

344 Ny chans för Kaj Linna att bli prövad på nytt
346 Fas 3 töms snabbare än väntat
346 Nyår är högsäsong för självhjälpsbranschen
348 Det är viktigt att förbereda förändringar
349 Bostäder är den hetaste frågan för stockholmare
351 Husby centrum stängs i protest mot våldet
352 Vi behöver de bästa
353 Linna har stor chans att gå fri
355 Jag drömmer om att simma och cykla

357 Den överlevande brodern pekade ut annan gärningsman

359 Nytt förslag får brett stöd
360 Ronja checkar in – slipper raketer
360 Obegripligt att facket inte sa nej till de orättvisa lönerna
361 Treåringens ständiga trotsande gör familjens vardag till ett slit
364 Bebis skrevs ut från NKS – avled efter två timmar
365 Karolinska sjukhuset i stabsläge
365 Det kan 30-talets filosofer lära oss om fascismens framväxt i dag
368 Så här blind får rättvisan inte vara
369 Sluta kasta sten i glashus
370 Få personer med utländsk bakgrund i makteliten

372 Tunga globala frågor väntar Sverige i FN
375 Linna kan få rekordstort skadestånd om han frias
376 Antal svenskar
377 Så blir 2017: Sveriges befolkning – ”10-miljonersvallen sprängs under februari
377 Gonorré ökar – riskerar bli obotlig
378 Här har du politikens huvudpersoner 2017
383 Här är nyheterna som påverkar din ekonomi 2017
384 Handlare: Det har blivit laglöst land
386 Ett satans år är snart slut
390 Luthers passion räddade musiken i kyrkan

392 Vilken betydelse har nyåret i kyrkan?
393 Som främlingar inför varandra
394 Framtidens kretslopp kräver nytänkande
397 Multiresistenta bakterier fortsätter öka
397 70 000 asylsökande väntar på besked

398 Bra att män månar om jämställdhet
400 Eleverna behöver mer miljökunskap, inte mindre
401 Landstinget vill prisa jämställdhet
402 Trängseln stor på många lekplatser
404 Medicin kostar mer efter apoteksreformen

407 Få anmälningar tas till domstol av DO
408 Varför fylls tablån med underhållningsvåld?
409 Vårda apoteksreformen
410 Vi måste prata om det
412 Kraftfulla satsningar krävs mot ohälsan i arbetslivet
414 Hatvågen slog mot hela ön efter misstänkt gruppvåldtäkt
418 Dagen då Sveriges öde stod på spel
423 Betydligt fler apotek – men framför allt i storstäderna
426 Det kan inte ha varit poängen med omregleringen
427 Minister vill se över priser på receptfritt

428 Flera storbränder den senaste veckan
429 “Föräldrar varnas för söta barnfrukostar
430 Djurförsäkringar blir allt hetare – men konkurrensen hårdnar
432 Höjd avgift trots färre arbetslösa
434 ”Rent vatten borde vara en rättighet för alla
437 När Sverige hämtade andan
439 Svenskarna är coola och snälla
441 Gamla telefoner tas in för att göra NKS patientsäkert
443 Tiggeriförbud är inget för Socialdemokraterna
445 God affär för aktörerna som fick köpa apotek av staten

448 Enighet om att flytta 10 000 statliga jobb från Stockholm
449 Ska jag utmana ödet – eller hålla fast vid min kärleksfulle särbo?

452 Mobiler och höga krav förstör de ungas sömn
453 Samtal och beröring – nycklar till livslångkärlek
456 Stora brister i vården vid nydebuterad psykos
459 Kvinnor drabbas värst av stressen
462 Långvarig stress krymper din hjärna
465 Perfektionism försvårar inte behandling
465 Barn ofta offer för människohandeln
466 Pensionsbluffen – så blev PPM en brottsplats

469 Ett hot mot hela systemet
470 Ökade inbrott pressar glasmästarna
472 Skolskjutsen havererade – staden sätter inkrisplan
474 Egen kaka större än statens
476 Civila myndigheter i Sverige tränas för krig
479 Så hjälper du vilda djur att klara vintern
480 ”I slutet av 1990-talet brakade helvetet loss
485 Alla depressioner är lika mycket värda
487 Politikernas ansvar att skydda pensioner mot oseriösa bolag
489 Han var Sveriges märkligaste invandrare

494 ”Inrätta socialmedicinska team i utsatta områden
496 Kommunerna som har flest stressjukskrivna
500 Tidiga insatser ska få elever att stanna i skolan
501 Psykiatern som ”bröt hjärnan”
505 Det sjukaste då var attityden till dem som arbetslivet slitit ut
506 Den fartblinda kulturen dömd att göra misstag
509 Stockholmarnas oro: Var ska våra barnbo?
510 MP kräver hårdare tag mot kriminaliteten
512 Ytterligare miljoner saknas för PPMsparare
513 Skolorna som vinner elevkampen

516 **Tillägg 15 januari 2017**
516 Enfaldiga riktlinjer för behandling av depression
519 Sockerpiller för miljarder
520 Det viktigaste vi kan göra är att prata om det
523 Facket öppnar för kompromiss
524 Läkarlarm om situationen på akuten
525 Blått laserljus förvandlar musen till ett rovdjur
527 Därför kan må bra-hormonet också få oss att vilja slåss mer

529 **Tillägg 16 januari 2017**
529 Socialstyrelsen tar upp dialog med kritiker
530 Oseriösa rekryteringstester kostar miljoner
534 Myndigheter överväger att slopa kritiserade metoder
535 “Billigare och lika bra att bara dra lott om jobben
537 Sjuksköterskor har fått nog – säger upp sig
540 Därför kommer Trumps politik bli mindre förfärande än han själv

DN SÖNDAG 18 DECEMBER 2016

“ Karin Bojs: Gener lika viktiga som livsstil för hjärtat

Frågan har jag hört många gånger, men den unge mannen som jag träffade nyligen hade sina speciella skäl att fundera: ”Gener eller miljö”, undrade han, ”vilket betyder egentligen mest?”

Frågeställaren är adopterad, med knapphändiga kunskaper om sin biologiska mor och inga alls om sin biologiske far.

Jag lade ut texten som jag har gjort så många gånger tidigare, i rader av tidningsartiklar och flera böcker:

Gener och miljö är båda viktiga. De samverkar, och för de flesta komplexa egenskaper och sjukdomar är det meningslöst att försöka ge större eller mindre tyngd åt endera faktorn.

Mycket lägligt publicerade tidskriften New England Journal of Medicine i torsdags en stor sammanställning, som belägger denna slutsats tydligare än någonsin förr.

Studien, med Amit V Khera som försteförfattare, offentliggjordes redan i november i samband med det stora hjärtmötet i New Orleans. Men nu i veckan har den alltså blivit officiellt publicerad.

Amit V Khera och hans medförfattare har tittat på mer än 55 000 försökspersoner från tre stora epidemiologiska studier. En av dem är den svenska Malmö Kost-Cancerstudien som startade 1991 och sedan dess har följt 22 000 personer.

Forskarnas syfte var att beräkna risker för hjärt- och kärlsjukdom.

Den genetiska risken beräknade de genom att titta på 50 speciella dna-markörer, som har visat sig hänga samman med hjärt- och kärlsjukdom.

Sambandet var mycket tydligt. De försökspersoner som hade flest av de i sammanhanget ofördelaktiga dna-markörerna löpte nästan dubbelt så stor risk att drabbas. Att titta på hjärtsjukdom hos föräldrarna eller mäta halten av ”dåligt kolesterol”, så kallad LDL-kolesterol, gav en viss indikation. Men de femtio dna-markörerna gav mycket säkrare besked.

Lika tydligt var sambandet mellan miljöfaktorer och hjärt- och kärlsjukdom. De försökspersoner som gjorde allting rätt, enligt forskarnas definition på en hälsosam livsstil, kunde halvera sin beräknade sjukdomsrisk. Oavsett vilka gener de hade fötts med.

Den livsstilsfaktor som hade i särklass störst effekt var rökning. Den som inte röker halverar sin risk att drabbas av hjärt- och kärlsjukdom, jämfört med den som röker.

På plats nummer två kommer ”bli inte fet”. Personer som lyckas undvika fetma (räknat som ett BMI, kroppsmasseindex, över 30) minskar sin risk att drabbas av hjärt- och kärlsjukdom med ungefär en tredjedel. Oavsett gener.

Fysik träning minst en gång i veckan liksom ”nyttig mat” minskar risken med ungefär en tiondel. Oavsett gener. ”Nyttig mat” definieras i studien av att den innehåller större mängder frukt, nötter, grönsaker, fullkorn, fisk och mejerivaror, men mindre mängder finmalt spannmål, charkuterier, rött kött, sötade läskedrycker, transfett och salt.

En person i övre medelåldern som har haft oturen att födas med i sammanhanget ofördelaktiga gener, och som dessutom spär på risken genom att röka, sitta stilla och äta onyttig mat, kommer i ungefär ett fall av tio att drabbas av hjärt- och kärlsjukdom den närmaste tioårsperioden.

En som däremot har haft tur i det genetiska lotteriet, och dessutom lever hälsosamt, kommer ner i en risk på en eller ett par procent.

Sin genetiska uppsättning kan man inte göra så mycket åt. Men alla har i princip möjlighet att påverka sin livsstil.

Om det är bra eller dåligt i sammanhanget att känna till sin genetiska risk är det i nuläget ingen som vet. Kanske blir folk extra motiverade att leva nyttigt, om de vet att de har generna emot sig. Men det kan ju vara tvärtom också, att människor tappar modet och får minskad drivkraft att sluta röka och börja träna.

Det behöver undersökas närmare. I dagsläget har vi åtminstone fått ganska goda besked om vilka genetiska varianter och vilken livsstil som ökar respektive minskar risken för hjärt- och kärlsjukdom. Och det är alldeles solklart att *både* genetiska faktorer och miljöfaktorer har betydelse.

Karin Bojs vetenskap@dn.se

DN SÖNDAG 18 DECEMBER 2016

“ Algoritmer berättar hur Sverige mår

Kräkningar i Skellefteå, långdragen hosta i Norrköping eller ett utbrott av pollenallergi i Uppsala. Folkhälsomyndigheten kan numera följa hälsoläget i Sverige i realtid genom att analysera information från telefonsamtal till Vårdguiden.

2010 tog sig bakterien cryptosporidium in i vattenledningarna i flera kommuner i Norrland och förgiftade mer än 47000 personer i Östersund och Skellefteå. Händelsen fick olika myndigheter att börja fundera över om utbrottet kunde ha upptäcks tidigare och därmed stoppats.

2013 startade projektet Hälsoläge som går ut på att delar av den data som samlas in genom samtal till 1177 Vårdguiden sammanställs och analyseras av Folkhälsomyndigheten.

– Hade det här systemet funnits före utbrottet i Skellefteå hade det upptäcks flera månader tidigare, förklarar Pär Bjelkmar, som ansvarar för tjänsten vid Folkhälsomyndigheten.

Hälsoläge har utvecklats under tre år och började på allvar användas i år. Folkhälsomyndigheten kan nu i realtid följa hur Sverige mår och syftet med dataanalyserna är att upptäcka och förhindra spridning av exempelvis magsjukebakterier.

Vårdguiden får varje år nästan fem miljoner samtal från människor som berättar om symtom på olika sjukdomar. Varje dag skickas delar

av informationen från samtalen till Folkhälsomyndigheten. Alla uppgifter är avidentifierade. Hos myndigheten bearbetas sedan informationen med en speciellt framtagen algoritm.

Det går till exempel att följa var och när man besväras av pollenallegi, var det är troligt att vinterkräksjukan härjar och om någon kommun har drabbats av hosta. Tittar man på samtal om depression och nedstämdhet kan man också se ett visst månadsmönster.

– Om vi hittar något avvikande i informationen och det gäller exempelvis magsjuka eller hosta kontaktar vi smittskyddet i det landstinget och ibland kommunen. Sedan är det deras ansvar att vidta eventuella åtgärder.

Har ni lyckats upptäcka eller förhindra något utbrott hittills?

– Systemet har exempelvis upptäckt ett lokalt utbrott av magsjuka, troligtvis kopplat till en julbuffé i Halland i mellandagarna 2014, cirka två veckor innan det upptäcktes av vården. Detta var innan systemet togs i drift.

Pär Bjelkmar tycker att den största fördelen är att det inte kostar något extra att samla in informationen. Nackdelen är att det är svårt att jämföra olika delar av landet eftersom man har olika benägenhet att ringa Vårdguiden på olika ställen.

Caroline Englund caroline.englund@dn.se “

DN SÖNDAG 18 DECEMBER 2016

“ Entreprenör och hypokondriker: ”Självklart kommer många läkarmöten att flytta till digitala kanaler”

Den digitala hälsobranschen i Sverige har de senaste åren växt enormt. Det uppger innovationsmyndigheten Vinnova. Johannes Schildt är en av de många entreprenörer som valt att satsa på kombinationen vård och teknik.

Från ett par apptillverkare med fokus på att mäta exempelvis steg eller träningsresultat till en stor industri som förändrar vården. Så beskriver Jenni Nordborg, chef för avdelningen hälsa på Vinnova, den digitala hälsobranschens utveckling de senaste fem åren.

– Av de 5 000 ansökningar om finansiering vi får in till Vinnova varje år handlar cirka en fjärdedel om hälsa. För fem år sedan var få av dessa ansökningar inom digital hälsa, nu är det en betydande andel, säger hon.

Enligt Jenni Nordborg sker just nu en strukturomvandling i vården som kommer underifrån. Det vill säga från små entreprenörer som hittar idéer och lösningar som senare kommer att användas inom landstingen. Ett exempel på det är vård på distans genom videosamtal. Tekniken finns redan i vissa landsting men är mer utvecklad hos mindre företag. Ett av dem är Kry som drivs av Johannes Schildt.

Hypokondrikern i honom tyckte till en början att det mest lät som en kul idé att ha läkarmöten direkt via mobilen. Men allt eftersom problemen med tillgänglighet inom vården blivit tydligare för honom ser han en möjlighet att göra skillnad.

I dag är Kry ett av de mest hajpade företagen i vårdbranschen. Det var på hösten 2013 som Johannes Schildt och en av hans medgrundare, Fredrik Jung Abbou, började diskutera tanken på att erbjuda läkarmöten via videosamtal i mobilen. Johannes Schildt hade tidigare drivit ett antal e-handelsbolag och jobbat på spelföretaget Stardoll. Fredrik Jung Abbou, som kanske är mest känd för att ha startat låneförmedlingsföretaget Lendo, hade redan börjar titta på teknik för videomöten och var intresserad av att göra något på det temat. Johannes Schildt berättar att de tidigt diskuterade läkarmöten via video-länk och att han direkt gick i gång på tanken.

– Vår första tanke var nog ”varför har ingen gjort det här?” Det är så självklart att många läkarmöten kommer att flytta till digitala kanaler, säger Johannes Schildt när DN träffar honom i kontorslokalerna på Östermalm i Stockholm.

Efter lite efterforskningar stod det klart att det också var möjligt att göra och då involverade de entreprenörsvännerna Josefin Landgård och Joachim Hedenius och grundade tillsammans företaget och appen Kry.

Johannes Schildt medger att hans intresse delvis kom sig av att han tidigare varit lagd åt det hypokondriska hållet. En hypokondri som gick hand i hand med en rejäl dos bacillskräck.

– En period i mitt liv tog jag mig inte i ansiktet om jag inte hade spritat händerna innan, säger han och berättar att en av anledningarna till att han inte gillar vårdcentraler är att man då sitter omgiven av hostande personer i väntan på att få gå in till läkaren.

Han säger att han förut definitivt sällade sig till skaran som ofta oroat söker på olika symtom på internet för att ställa en självdiagnos. Förvånande nog blev han däremot inte särskilt nojig när det för några år sedan visade sig att han hade vitiligo, en sjukdom som gör att pigmenten i huden faller bort, och hans vänstra ögonbryn började blekna. Men sedan har också hans hypokondri mer eller mindre försvunnit, vilket han tror hör ihop med att han själv gett sig in i vårdbranschen.

– Det handlar nog både om att vi har läkare på kontoret och att jag nu har ett läkarsamtal bara några minuter bort i luren.

Den observationen för över samtalet till vad Johannes Schildt tycker är kärnan i att kunna arrangera läkarmöten genom mobilen: tillgänglighet. Det var särskilt den dåliga tillgängligheten i den svenska primärvården som fick honom att inse att digitala videomöten radikalt kunde förbättra vården. Han refererar till den årliga rapporten ”Euro health consumer index” där Sverige halkat ner i rankningen på senare år trots att vi har en tekniskt sett avancerad och kvalitativ vård. Det som drar ner Sverige är de långa väntetiderna och tillgängligheten i just primärvården.

– Det är många som inte känner till det, men i de flesta europeiska länder är det inga problem att få en tid med en primärvårdsläkare, berättar Johannes Schildt.

Tillgängligheten är enligt honom också ett jämlikhetsproblem eftersom den varierar så i landet.

– Det drabbar ofta människor som bor på avfolkningsorter. Här på Östermalm är det en överetablering av vårdcentraler och därför kan man få vård ganska snabbt.

På avfolkningsorter där många har väldigt långt till vårdcentral eller närakuter tror Johannes Schildt att det kan vara särskilt nyttigt att erbjuda vård på distans och han är snabb med att påpeka att en ganska stor del av besöken på vårdcentral lika gärna kan tas genom ett videosamtal.

Som ofta var det många som var skeptiska till idén i början men de senaste två åren, då både Kry och den liknande tjänsten Min doktor har börjat etablera sig, har inställningen i branschen ändrats i grunden. I Johannes Schildts egna ögon finns inga tvivel om att digitala möten med vården är framtiden.

– Det här kommer att hända. Vårt uppdrag är att se till att det händer snabbare.

Johannes Ledel johannes.ledel@dn.se
Caroline Englund caroline.englund@dn.se “

Fakta. Johannes Schildt
Ålder: 28.
Bor: Lägenhet i Hammarbyhöjden.
Familj: Flickvän (och en hamster).
Bakgrund: Började på startup-företaget Stardoll efter gymnasiet och jobbade där några år innan han började läsa till civilekonom vid Stockholms universitet. Under studietiden startade han ett e-handelsföretag som han drev under 2,5 år innan han åter blev rekryterad till Stardoll. Startade 2013 webbhälsoföretaget Kry tillsammans med Fredrik Jung Abbou, Josefin Landgård och Joachim Hedenius.

3 innovationer inom digital hälsa
1 Watson som läkare IBM:s superdator Watson som tidigare gjort sig känd för sitt deltagande i ”Jeopardy” har börjat användas inom sjukvården för att hjälpa till med att analysera stora mängder data, vilket kan hjälpa till att både effektivisera vården och individuellt anpassa den.

2 Hälsoappar Det finns en uppsjö appar som gör att man själv kan hålla koll på sin hälsa. Det finns appar och aktivitetsarmband som har koll på din puls under dagen och hur du sover på natten. Det finns också hälsoappar som har koll på menscykeln och som i vissa fall används som ersättning för preventivmedel.

3 Hemmabyggda vårdlösningar Efter framväxten av olika hemslöjdsskapelser som säljs på sajter som Etsy så har en ny typ av skapare växt fram, hemmafixande sjukvårdsentreprenörer. Med hjälp av bland annat 3d-skrivare kan privatpersoner börja tillverka proteser med egen och unik design. “

DN SÖNDAG 18 DECEMBER 2016

“ Amina Manzoor: Det är nog bara att vänja sig vid tanken, digitaliseringen är på väg med stormfart

Att en elektronisk remiss för första gången skickats mellan två landsting uppmärksammades stort för bara några månader sedan. Det är i slutet av 2016 och vården ligger långt efter många andra samhällsfunktioner när det gäller digitalisering.

Något så enkelt som att boka tid via internet är nästan regel överallt annars, men inte inom vården. Faxen används också fortfarande flitigt på sjukhus och vårdcentraler. Det får mig att undra hur Sverige någonsin ska kunna nå målet att bli bäst i världen på e-hälsa som är satt till 2025.

Men det håller faktiskt på att hända något. Det finns inte bara rapporter som visar att det går att spara många miljarder på en digitalisering av vården vilket fått politikerna med på tåget, utan det finns också en större entusiasm hos både vårdgivare och personal. Det startas nya företag, det utvecklas nya tjänster och allt fler börjar se fördelarna med en ökad digitalisering.

Patienterna är förvisso lite mer försiktigt positiva till den digitala utvecklingen. Många vill ogärna byta besöket med läkaren eller sjuksköterskan mot ett videosamtal, enligt flera undersökningar. Men det är nog bara att de vänjer sig vid tanken, digitaliseringen är på väg med stormfart.

Det handlar inte om vad de blir av med, utan vad de kan få i stället. Visst, många fysiska läkarbesök kanske försvinner. Men eftersom patienterna får flera nya digitala kontaktvägar till läkaren kan det öka möjligheterna till snabb och bättre vård.

Vore det inte smidigt att kunna skicka en bild på ett hudutslag till läkaren via mobilen och få ett recept skickat till apoteket utan att behöva boka tid och ta ledigt från jobbet för att besöka läkaren? Och skulle det inte vara bra att kunna skicka sina hälsodata via en app direkt till läkaren som då lätt kan se om medicineringen behöver justeras? Inom en inte allt för snar framtid kanske digitala system kommer att användas för att ställa diagnoser.

Den digitaliserade hälso- och sjukvården innehåller många möjligheter, men är också nödvändig om vi ska klara av de ökade vårdkostnaderna när befolkningen blir allt äldre. Det finns även flera utmaningar.

En ödesfråga är den nationella samordningen. I dag finns flera olika journalsystem även inom samma landsting. Många är föråldrade och behöver bytas ut.

Förhoppningen är att de nya journalsystemen inte bara blir enklare och mer effektiva att använda. De måste också kunna kommunicera med varandra. Annars är e-hälsovisionen död och faxen kommer aldrig att kunna pensioneras.

En annan viktig fråga är säkerheten. Patienterna förväntas dela med sig av hälsodata. Inte bara för att förbättra den egna vården utan också för att bidra till att utveckla kunskapsläget och kvaliteten i vården i stort.

Då är det extra viktigt att patienterna kan känna sig säkra med att ingen obehörig kan komma åt deras hälsodata.

Kan dessa frågor lösas har vi en god chans att ta flera viktiga steg för att digitalisera vården under kommande år. Det kommer alla att vinna på.

Amina Manzoor amina.manzoor@dn.se “

DN SÖNDAG 18 DECEMBER 2016

“ Hallå där! Vilka är utmaningarna för framtidens välfärd?

Emma Spak. Ordförande för Sveriges yngre läkares förening, Sylf.
Vilka är de största utmaningarna för vården i framtiden?

– Att få resurserna att räcka så att alla patienter i hela landet, oavsett egna förutsättningar, får god vård efter behov. Detta handlar inte bara om att det behöver skjutas till ekonomiska medel, utan även om att använda den kompetens som finns på bästa möjliga sätt. För att lyckas med det krävs det att hälso- och sjukvården både klarar av att rekrytera och sedan behålla de mest kompetenta medarbetarna.

– Att kunna dela information digitalt för ökad patientsäkerhet och förbättrad arbetsmiljö och få det att fungera är också en stor utmaning – där stora insatser planeras de kommande åren.

Vilka utvecklingsmöjligheter ser du när det kommer till digital hälsa?

– Jag tror att vi genom digitaliseringen har möjlighet att skapa en mer individanpassad och jämlik vård, där patienter kan bli mer delaktiga. Därmed frigörs tid till de patienter som har andra behov av direktkontakt och stöd.

Vilken ny kompetens kommer att behövas inom vården de närmaste tio åren?

– Förändringsledning och pedagogik kommer bli mycket viktigare i en vård stadd i ständig utveckling.

Johanna Jaara Åstrand. Ordförande Lärarförbundet.
Vilka är de största utmaningarna för skolan i framtiden?

– Lärarbristen och bristande likvärdighet mellan skolorna.

För att locka fler till läraryrket måste lönerna bli bättre och arbetsbelastningen förändras. I dag ägnas en stor del av lärarnas tid åt onödiga arbetsuppgifter och jag tror att andra yrkesgrupper måste anställas vid skolorna för att avlasta lärarna.

När det gäller likvärdigheten krävs krafttag från politiker. Man måste bland annat jobba med boendesegregationen och med ett kompensatoriskt resurssystem.

Vilka utvecklingsmöjligheter ser du när det kommer till digitaliseringen av skolan?

– Där finns enorma utvecklingsmöjligheter och många eldsjälar inom lärarkåren som driver utvecklingen framåt. Det som behövs är en nationell strategi, större tillgång till hjälpmedel och mer resurser för teknisk support.

– Egentligen finns inga gränser för hur tekniken kan användas i skolan. Det handlar om alltifrån digitala läromedel till virtuell verklighet. Sedan kan teknik aldrig ersätta läraren.

Vilken ny kompetens kommer att behövas inom skolan de närmaste tio åren?

– Det räcker inte med fler kurser i lärarutbildningen. Jag tror på större möjligheter till vidareutbildning. Yrket utvecklas hela tiden och du blir aldrig färdig som lärare.

Gabriel Wikström. Folkhälso-, sjukvårds- och idrottsminister (S).
Vilka är de största utmaningarna för vården i framtiden?

– Digitaliseringen och kompetensförsörjningen.

Vilka utvecklingsmöjligheter ser du när det kommer till digital hälsa?

– Sverige kan bli bäst i världen. Vi har bättre förutsättningar än nästan alla andra länder eftersom vi finansierar sjukvården gemensamt och dessutom har patientjournaler och nästan alla läkemedelsrecept digitala redan i dag.

– Vi måste bli bättre på att använda möjligheterna med detta. Det kan handla om att kunna boka sin egen tid, få vård och bedömning på distans, och att bli mer involverad i sin egen vård.

– Jag vill att Sverige lyckas digitalisera sjukvården med öppna plattformslösningar så att system kan kommunicera med varandra mellan olika vårdgivare och inte minst direkt med patienten.

Vilken ny kompetens kommer att behövas inom vården de närmaste tio åren?

– Jag tror att tekniken kommer bli en allt större och mer naturlig del av såväl hälso- och sjukvård som kommunal omsorg. Det kommer att behövas medicinska specialister som också är specialister på hur digitala lösningar ger bättre resultat för den enskilda patienten.

Anna Ekström. Gymnasie- och kunskapslyftsminister (S).
Vilka är de största utmaningarna för skolan i framtiden?

– Lärarförsörjningen, som det ser ut nu är det för få som söker lärarutbildningen, för få som går utbildningen och för få som stannar kvar i läraryrket.

– Att vi ska ha en jämlik skola är en annan utmaning. Sverige låg i topp när det gäller jämlikhet år 2000 men det senaste resultatet av Pisaundersökningen visar att vi har försämrats på fem av sju punkter.

– Jag tycker också att långsiktighet i skolan är en utmaning och med det menar jag till exempel att det behövs långsiktiga satsningar på kompetensutveckling för lärarna.

Vilka utvecklingsmöjligheter ser du när det kommer till digitalisteringen av skolan?

– Skolans viktigaste uppgift är att förbereda eleverna för ett liv som vuxna och eftersom arbetslivet är väldigt digitalt behöver eleverna

kunskap om det. Det handlar bland annat om kunskap om programmering och källkritik för att kunna granska information.

– Digital teknik är ett fantastiskt verktyg i skolan men det viktigaste är mötet mellan lärare och elever.

– Pedagogiken ska vara herre och tekniken tjänare, inte tvärtom.

Vilken ny kompetens kommer att behövas inom skolan de närmaste tio åren?

– Det behövs mycket kompetens exempelvis bibliotekarier, mer personal inom elevhälsa, arbetsterapeuter och studiehandledare.

Men kärnuppgiften för skolan är ändå undervisningen som är ett urgammalt koncept som vi har sysslat med sedan stenåldern. Att en kunnig person delar med sig av sin kunskap. Klassisk hederlig undervisning blir aldrig omodern.

Caroline Englund caroline.englund@dn.se “

DN SÖNDAG 18 DECEMBER 2016

“ 3 områden där vi redan i dag ser hur den nya tekniken vävs in i vår vardag.

Egna mätningar

Chris Dancy brukar beskrivas som världens mest uppkopplade person. Han har de senaste åtta åren ägnat sig åt att mäta allt han gör och sedan ladda upp det på nätet. Det handlar om alltifrån blodtryck och andningsfrekvens till sömn och vilken musik han lyssnar på.

Chris Dancy började med mätningarna för att få bättre koll på sin hälsa och har också gått ner närmare 40 kilo de senaste åren.

Det är än så länge få andra som är lika uppkopplade som Chris Dancy, men att mäta steg, koncentration, blodtryck med mera blir vanligare.

Enligt Marianne Larsson, innovationschef på Innovation Skåne, kommer informationen från patienternas egna mätningar bli enormt viktiga för vården i framtiden. Genom verktyg för analys av datan kommer läkare bli bättre på att till exempel ställa diagnoser. Forskare kommer också kunna använda datan för utveckling av bättre behandlingar.

Det kommer allt fler verktyg där personer med kroniska sjukdomar kan göra egna mätningar där algoritmer hjälper dem hantera sin sjukdom bättre.

Robotar i vård och skola
Furhat och Justocat är namnet på två robotar som redan i dag används i skolan respektive vården.

Den sociala roboten Furhat har utvecklats på Kungliga tekniska högskolan, KTH, och flyttade i höstas in på Fryshusets gymnasium och Kunskapsskolan i Hägersten i Stockholm.

Roboten ska fungera som pedagogiskt verktyg i de två skolorna och om resultatet blir lyckat är forskarnas förhoppning att den ska kunna användas även i andra skolor.

Justocat har utvecklats på Mälardalens högskola och används som terapikatt på olika demensboenden runt om i landet. Roboten liknar en levande katt och den andas, spinner och jamar. Syftet med Justocat är den ska berika det dagliga livet för personer med demens och skapa psykiskt, fysiskt och socialt välbefinnande.

Just den typen av sociala robotar är dock inte de vanligaste. Inom sjukvården används exempelvis robotar i samband med operationer. I framtiden är det också möjligt att artificiell intelligens i form av datasystem används för att analysera data och ställa diagnoser.

Virtual reality
Vr-glasögon är årets julklapp, enligt handelns undersökningsföretag HUI Research. Vr står för virtual reality och glasögonen gör att användaren upplever sig vara omgiven av en datorgenererad verklighet.

Men tekniken är inte bara till för spel och underhållning. Redan i dag används den inom vården och skolan.

I utbildningen av kirurger i Lund används virtual reality-teknik för att göra yrkesgruppen säkrare.

– Vi tror att kirurger som vidareutbildas i våra simulatorer lär sig snabbare och gör färre misstag. I år har vi även skaffat de allra senaste virtual reality-simulatorerna med både 3D-funktion och känsel. Närmare verkligheten kan du inte komma, säger Anders Bergenfelz som är enhetschef för Practicum som håller i utbildningarna till sajten Aktuellt om vetenskap och hälsa.

Tekniken används också i skolan. Tidigare i år har exempelvis barnrättsorganisationen Plan Inter-national uppmärksammats för sitt skolmaterial som har testats av lärare och elever runt om i landet. Materialet består av en vr-upplevelse där barnen får följa andra barns vardag i ett flyktingläger i Tanzania.

Caroline Englund caroline.englund@dn.se “

DN SÖNDAG 18 DECEMBER 2016

“ Två sidor av saken.

Tjänsten Hälsa för mig, som ska samla svenskarnas hälsodata digitalt, ger möjlighet till nya innovationer. Det anser Carl Jarnling, enhetschef på E-hälsomyndigheten. Men informationssäkerhetsexperten Fia Ewald är kritisk. Nyttan motiverar knappast risken, anser hon.

Carl Jarnling, enhetschef på E-hälsomyndigheten.
Vad är Hälsa för mig?

– Det är en tjänst där du som användare kan samla och lagra din hälsoinformation och välja vem du vill dela den med. Det är också en plattform där man kan bygga hälsoappar baserat på den information som användarna väljer att dela med sig av. Många har egna träningsklockor, blodtrycksmätare eller blodsockermätare och nu kan den här informationen samlas.

Vilka fördelar finns med tjänsten?
– Värdet består mestadels i möjligheten att bygga tjänster utifrån informationen som lämnas ut. Det kan exempelvis handla om appar som håller reda på användarens vaccinationer, appar som visar hur olika läkemedel påverkas av varandra eller som kombinerar träningsstatistik med blodtrycksvärden.

Hälsa för mig skulle ha lanserats i början av januari i år men har fortfarande inte blivit tillgänglig för användare. Varför har lanseringen dröjt?

– Eftersom det är en helt ny tjänst har vi behövt jobba mycket med användarvänlighet. Vi har också behövt se över hur vi ska hantera olika saker juridiskt. Hälsodata som finns hos vårdcentraler och sjukhus lyder exempelvis under patientdatalagen medan de uppgifter som hanteras via Hälsa för mig kommer att lyda under personuppgiftslagen.

– Eftersom vi hanterar uppgifterna och vi är en myndighet skulle de kunna ses som allmänna handlingar som vem som helst kan begära ut och vi har jobbat med juridiken kring det. Målet nu är att få ut tjänsten under våren 2017.

Vilka säkerhetsrisker finns med tjänsten?
– Säkerhet har högsta prioritet för oss och tjänsten ska vara lika säker som en banktjänst på nätet. Om någon skulle hacka den skulle det vara olyckligt men det är samma sak som om någon skulle hacka databasen på ett sjukhus.

– Det hela bygger dessutom på att användarna själva väljer vilken information de vill dela med sig av och till vem de vill dela med sig. Alla apptillverkare som ansluter sig till tjänsten ska ha ett syfte som ligger i linje med Hälsa för mig. Vi skriver också avtal med alla appleverantörer och har beslutat att Capgemini ska skriva enskilda sekretessavtal med all personal som ska jobba med Hälsa för mig.

– Vi jobbar kontinuerligt med riskanalyser och med säkerheten.

Varför lagras uppgifterna utomlands?

– Det bedömdes inte att vi kunde ställa krav på att uppgifterna skulle lagras i Sverige när vi gjorde upphandlingen. Däremot var det ett krav att de skulle lagras inom EU.

Fia Ewald, informationssäkerhetsexpert, tidigare chef för Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps enhet för systematisk informationssäkerhet.

Vilka risker ser du med Hälsa för mig?
– Det handlar om känsliga uppgifter för enskilda individer som ska hanteras. Det är heller inte bra om en hel nations hälsodata kommer i orätta händer. Hotbilden mot just hälsodata ökar kraftigt och under senare år har antalet storskaliga intrång riktade mot tjänster för vårdinformation ökat markant. Att med den bakgrunden göra en enorm insamling av hälsodata med otillräcklig riskanalys och utan en mycket tydlig beskrivning av ansvarsförhållanden och krav på säkerhet i varje led, som det såg ut för ett år sedan, känns mycket riskabelt.

Varför är det så farligt om informationen hamnar i orätta händer?
– Det är i sig en massiv integritetskränkning mot ett mycket stort antal individer vilket i förlängningen leder till en tillitsbrist på samhällsnivå. Uppgifterna om människors hälsa kan också användas i ett antal bedrägliga syften inklusive identitetsstöld. Det finns dessutom en risk att vissa typer av informationsläckage, exempelvis kring aborter, faderskap och våld i nära relationer, kan utsätta individer för direkt livshotande situationer.

– När människor inte kan lita på att information hanteras med integritet leder det också till patientsäkerhetsrisker. Patienterna kan bli mer restriktiva kring den information de delar med vårdpersonal och i fråga om allvarliga smittsamma sjukdomar kan undanhållande av information få allvarliga konsekvenser.

Vad behöver förbättras när det kommer till säkerheten?
– Hälsa för mig innebär en mycket komplex informationshantering där många aktörer är inblandade.

– E-hälsomyndigheten har gett uppdraget att skapa tjänsten till it-konsultföretaget Capgemini. Det tar i sin tur hjälp av Microsoft och informationen lagras i datahallar utanför Sveriges gränser. Det här är väldigt många led och jag tycker inte att de avtal som är skrivna har varit tillräckligt tydliga.

– Andra aktörer som är inblandade är lokala vårdcentraler och kommersiella apptillverkare. Där måste det finnas tydliga villkor för vilka uppgifter som samlas in och hur informationen får användas.

Vilka fördelar finns det med tjänsten?
– När det gäller informationssäkerhet får man alltid ställa risk mot nytta. Min bedömning är att nyttan knappast motiverar risken om lösningen bygger på samma förutsättningar som förra året. Samtidigt invaggas den tänkta användaren i trygghet, det sägs att lösningen är ”säker” utan att detta närmare utvecklas.

Caroline Englund caroline.englund@dn.se “

DN SÖNDAG 18 DECEMBER 2016

“ Då och nu. Transporter på Karolinska sjukhuset

1940

Den här bilden är tagen 1940 och kommer från Karolinska sjukhusets tvätteri. Karolinska sjukhusets huvudbyggnad i Solna invigdes just det året under pompa och ståt av kung Gustaf V.

Även då fascinerades medierna av sjukhusets utrustning. Rubriken i Dagens Nyheter den 29 september 1940 löd: ”Sjukhusutrustning för 6 miljoner”. I artikeln beskrivs kostnaderna så här: ”Tills nu har nära 6 miljoner kronor disponerats för utrustningen på sjukhuset som ett exempel på vilken kvantitet det rör sig om kan nämnas att vid ett enda sammanträde vid arbetsutskottet köptes 26 kilometer vävnader. Enbart gardintyget kan räknas i kilometer. Kostnaderna äro avsevärda men en föreställning om att Karolinska universitetssjukhuset är ett lyxsjukhus äro ogrundat.”

På 40-talet transporterades tvätt, mat och mediciner manuellt.

Senare gick man över till så kallade dragtruckar. Det systemet används fortfarande på gamla Karolinska. Dragtruckarna består av åtta vagnar och körs av vaktmästare.

2016

På Nya Karolinska i Solna sköter förarlösa robottruckar jobbet med att hämta alltifrån mat till tvätt och läkemedel. Robotarna ska bland annat hämta 150 städvagnar per dag och transportera kläder åt 6000 medarbetare. Robotarna – som kallas AGV:er – är i gång dygnet runt och hinner med cirka 1600 transporter per dygn. Elektroniska chip med information sitter under vagnarna och när robotarna läst av dem vet de vart vagnen ska transporteras.

Robotarna har egna hissar och känner också av hinder. Om en människa står i vägen för robotarna börjar de pipa högt och säger - sedan: ”Du står i vägen, var vänlig flytta på dig.”

Just nu arbetar 14 robotar på sjukhuset. När bygget är klart kommer 29 att vara i tjänst.

3,5 ton tvätt per dygn transporteras av truckarna; där ingår patientkläder, bäddkläder och personalkläder. I dag finns inget tvätteri på Karolinska utan tvätten körs till ett externt tvätteri.

Om systemet med robottruckar går ner på Nya Karolinska finns en backup med dragtruckar även där.

Caroline Englund caroline.englund@dn.se “

DN MÅNDAG 19 DECEMBER 2016

”Man får aldrig tappa sin medmänsklighet”

○ På luciadagen landade det första chartrade planet med tvångsavvisade afghaner från Sverige i Kabul.

○ Migrationsminister Morgan Johansson beskriver det som ett ”etiskt dilemma” att Sverige de närmaste åren tänker skicka tusentals unga människor till ett krigshärjat land.

○ Samtidigt som ministern försvarar utvisningen av afghaner tycker han att pendeln i invandringsdebatten har svängt ”för mycket och för långt”.

Levande ljus flackar i regeringskansliets nedsläckta matsal, full av förväntansfulla statstjänstemän och politiker. Luciatåget i Rosen-bad är en tradition. Sveriges justitie- och migrationsminister Morgan Johansson har en liten brun pappmugg med glögg i handen. Ett par meter från honom står åtta unga män och kvinnor i vita särkar. Stjärngossarna, tärnorna och lucian ler mot makt-havarna. Med klara stämmor sjunger de:

Välkommen du goda med ljuset hit,

Välkommen med hälsning om julefrid

Klockan är 15.30 den 13 december 2016. Några timmar tidigare har ett specialchartrat plan från Sverige med elva afghaner landat på Kabuls flygplats. Avvisningen skedde med tvång. Afghanerna ville inte skickas till ett land som av UD bedöms som så farligt att man avråder svenskar från att resa dit. Några sa att de var rädda att dödas.

Tvångsavvisningen markerar början på det samarbete mellan Sveriges och Afghanistans regeringar som handlar om att tusentals unga afghanska medborgare som sökt fristad i Sverige under de närmaste åren ska återvända till Afghanistan. De ska få ett värdigt mottagande i Kabul, sägs det i avtalet.

Flera människorättsorganisationer tvivlar på att det kommer att bli så. Svenska Afghanistankommittén vädjar till regeringen: skicka inte människor till Kabul.

”Vi som jobbar i Afghanistan ser en stor risk att de som skickas tillbaka kommer tvingas tigga på gatan, finna sin försörjning i kriminella nätverk, rekryteras till armén eller beväpnade oppositionsgrupper”, skriver kommittén och påminner om att talibanerna kontrollerar en tredjedel av landet.

Vädjandena har fallit platt. Den svenska rege-ringen vill öka utvisningstakten. När avtalet med Afghanistan undertecknades i oktober beskrev Morgan Johansson det som ”en stor framgång för Sverige”. Efter luciasången går vi upp till Morgan Johanssons tjänsterum. Ministern slår sig ner i en fåtölj.

– Framgången var ju att Afghanistan åtog sig att ta emot sina egna medborgare. Om vi inte haft det avtalet på plats, och våra domstolar sagt ”här har vi en person som inte har ett skyddsbehov och därmed inte rätt att stanna i Sverige” – vad skulle vi då gjort med den personen? Skulle han då varit kvar i Sverige? Då hade vi i praktiken fått en situation med fri invandring för afghaner. Det kan vi inte ha.

För några timmar sedan landade ju det här planet i Kabul. Är det så det kommer gå till under de närmaste åren när Sverige utvisar till Afghanistan, med chartrade plan?

– Nej, jag tror att vi kommer att fortsätta som vi gjort tidigare, med i huvudsak reguljära -flighter. Det är så man gör i allmänhet när det gäller återvändande på frivillig basis.

För att få människor att återvända frivilligt -erbjuder Sverige en morot: 30 000 kronor i återvändandebidrag för en vuxen. En familj som -väljer att frivilligt åka tillbaka kan få upp till 75 000 kronor. Ett ensamkommande barn kan få 15 000 kronor. Hittills i år har drygt 800 afghaner återvänt från Sverige. Nästan alla har gjort det frivilligt.

– En stor del av förklaringen är att vi använder det här återvändandebidraget mycket, mycket mer än vad vi gjorde förra året. Nästan tio gånger så mycket. Förra året vid den här tiden hade vi ungefär 200 ärenden där vi betalt ut bidraget. I år har vi över 2 000.

Då talar vi om migranter från hela världen som återvänder?

– Ja. Men framför allt är det Afghanistan och Irak. Det är drygt 2 600 som återvänt till Irak och drygt 800 till Afghanistan.

Pengarna till afghaner som reser frivilligt betalas ut på plats i Kabul. Förutom att bidraget är ett viktigt verktyg för att få afghaner att lämna Sverige så är det, enligt ministern, ett sätt att ”hjälpa de här människorna att starta om”.

– Många av dem har ju gjort sig av med alla sina tillgångar. De har sålt allt de äger och har för att ge sig iväg till Europa, de har hoppats på en ny framtid. Och så får man då inte uppehållstillstånd, och så står man där helt utblottad. Då är det bra att vi kan hjälpa till och ge dem ett startbidrag i det gamla landet.

Afghanistan har på kort tid tagit emot hundratusentals avvisade medborgare från Pakistan, och landets regering har markerat att man inte vill se ”en luftbro” från Europa. Samtidigt räknar EU med att runt 80 000 afghaner ska tillbaka under de närmaste två tre åren. Många av dem finns i Sverige.

En afghansk flygplatsanställd i Kabul beskrev för mig starka scener när plan med avvisade från EU-länder landat. Förtvivlade, gråtande människor. Han trodde att en del som skickas från Sverige kommer att bli dödade. Särskilt om de åker från Kabul till sina hembyar, eftersom det är så farligt på landsbygden. Vad tänker du om att skicka tillbaka folk till ett land som Afghanistan?

– Jag måste ju lita på att Migrationsverket och domstolen har den information som de behöver kring landet. Nästan hundra procent av alla -eritreaner som vi sakprövar får stanna, på grund av situationen i Eritrea. Hundra procent av alla syrier får stanna. Sedan har du lägre beviljandegrader för irakier och afghaner, 43 procent för afghaner hittills i år. Någonstans måste man dra gränsen. Det är du som måste visa att du har ett skyddsbehov. Kan du inte göra det, ja, då kommer du inte att få uppehållstillstånd.

Har du varit i Kabul?

– Nej, det har jag inte. Min statssekreterare var där för någon månad sedan.

Vad fick du för rapporter? Vad har stannat kvar i huvudet?

– Ja, det är klart att…

Ministern gör en kort paus.

– Det är ju säkert en svår plats att leva på. Efter att amerikanerna drog sig tillbaka försämrades inte bara säkerhetsläget, utan också den ekonomiska situationen. Det är det som har gjort att många som har tänkt att ”här finns ingen framtid för mig, jag provar att i stället åka till Europa.” Och det var det som skedde förra året. När flyktströmmarna ökade så kraftigt från Syrien, så såg man plötsligt möjligheten att ”kan jag bara ta mig till Turkiet så kan jag haka på den här vägen, upp genom Europa”. Men bara fattigdom är inte asylskäl i Sverige. Så är det ju. Det måste finnas något mer. Något slags hot mot dig.

Ministern kastar en snabb blick på sin pressekreterare, Miriam Abu Eid.

– Självklart är det ett etiskt dilemma. Man vill gärna hjälpa så många som möjligt till ett bättre liv. Men vi kan inte hjälpa alla.

Vad vill du säga till den afghan som fått avslag och funderar på att gå under jorden i Sverige?

– Att det aldrig kommer att leda till ett bra liv. Att leva som gömd, år efter år och jobba svart. Risken är att du kommer att bli utnyttjad på alla möjliga sätt av oseriösa arbetsgivare. Jobba för 30 kronor i timmen och bo i en källare. Då tror jag att det är bättre att du ansöker om återvändandebidraget och åker hem igen.

Afghanistankunniga jag talar med är rädda att de här utvisningarna i framtiden kan bli ett nationellt svenskt trauma, som baltutlämningen. Tror du att det finns en risk att Sverige kommer att få ångra det som vi gör nu, att skicka tusentals människor till Afghanistan?

– Det är för tidigt … börjar ministern.

Så startar han om.

– Nej, det tror jag faktiskt inte att vi kommer att göra. Baltutlämningen var ju en helt annan sak. Då lämnade man ju faktiskt ut människor till en diktatur där man dessutom kunde befara att de skulle råka illa ut på grund av myndig-heterna. I Afghanistan är det ju inte så. Där är ju läget … Den osäkerhet som finns rör ju sådant som myndigheterna inte kan kontrollera. Vi lämnar inte ut människor som sedan blir jagade av myndigheterna.

Så du har ingen sådan oro?

– Jag ska inte säga att jag inte har en sådan oro. Det är svårt att förutsäga framtiden. Jag kan bara säga att vi på något sätt måste kunna lösa den här situationen när de inte har fått uppehållstillstånd.

Det är något med lucia och socialdemokratisk migrationspolitik. Den 13 december 1989 fattade den dåvarande S-regeringen under statsminister Ingvar Carlsson det drastiska beslut som i dag är känt som Luciabeslutet.

Efter en höst där kommunistdiktaturer i Östeuropa fallit och flyktingströmmar börjat röra sig genom Europa kom allt fler asylsökande. Prognosen på 20 000 asylsökande under 1989 höll inte – det blev 30 000. Turkbulgarer, en etnisk minoritet från Bulgarien, sökte sig hit i en takt som ingen förutsett. På luciadagen drog regeringen i bromsen. Man införde ett sorts -undantagstillstånd i invandringspolitiken, och slog fast att asyl endast skulle ges till personer som uppfyllde FN:s flyktingkonvention.

Under ett möte med Socialdemokraternas verkställande utskott talade Ingvar Carlsson om pressade kommuner och risken att ”hur många som helst skulle kunna komma”. Ett stort inflöde av turkbulgarer kunde bli en ”krutdurk” som riskerade att ”spoliera vår flyktingpolitik”.

Då, 1989, var Morgan Johansson en 19-årig skånsk ungsosse, medlem i det SSU som under Anna Lindh protesterade mot Luciabeslutet.

– Jag minns diskussionen. Jag hade gått med i SSU 1985. Det var Sydafrikafrågan som engagerade mig. ANC och frihet åt Nelson Mandela och hela det där. Men jag kommer inte ihåg just Luciabeslutet som en stor fråga i min ungdom. Det gällde väl turkbulgarer. Det hade kommit 20 000.

Ministern skrattar till.

– Jag kan bara konstatera att vi har haft betydligt större mottagande de senaste åren än så.

Förutom att det var många fler asylsökande år 2015 – totalt 163 000 sökte asyl i Sverige förra året – finns många likheter mellan Luciabeslutet 1989 och hösten 2015. Oro i kommunerna. Ett LO som vittnar om missnöje med flyktingpolitiken ute på arbetsplatserna. Och en S-regering som agerar för att minska antalet asylsökande.

Fast nu, ett drygt år efter de lagskärpningar och gränskontroller som regeringen beslutade om, tycker Morgan Johansson att debatten håller på att kantra i alltför flyktingnegativ riktning.

– Pendeln har svängt alldeles för fort och alldeles för mycket. Förra året ställdes vi inför en situation där vi inte klarade av att ta emot så många som kom då. Vi hade ju tiotusen i veckan till slut. Vi var tvungna att gå fram med gränskontroller och id-kontroller och den nya lagstiftningen. Hittills i år har det kommit 25 000. Om vi inte gjort som vi gjorde förra året hade det kanske kommit 125 000. Mottagningssystemet hade kollapsat.

I kölvattnet av åtstramningarna har det dock, enligt ministern, blivit en alltför hård diskussion.

– Där somliga, inte minst Moderaterna, gör allt vad man kan för att flytta positionerna ännu mer. Inte minst i retoriken.

Morgan Johansson säger att man ”aldrig får tappa sin medmänsklighet”.

– Det tror jag är otroligt viktigt. Herregud, här har vi sedan 2011 gett skydd åt 143 000 syrier. Nu förs det någon diskussion om att vi på något sätt ska skämmas för det. Det ska vi ju inte göra. Vi ska vara stolta över det. Och 20 000 afghaner har fått skydd, och jag vet inte hur många irakier sedan 2011.

Du skäms inte?

– Inte ett ögonblick. Tvärtom. Det är den största humanitära insatsen som Sverige har gjort sedan andra världskriget. Vita bussarna räddade ju 25 000 människor från koncentrationsläger, vilket ju var stort. På en månad 1943 så räddade man nästan alla danska judar över Öresund. 7 000. Vilket ju också var stort. Men det vi har gjort nu – det är ännu större. Att så många nu är ute och försöker ta avstånd från det här – det tycker jag är helt fel.

Vad är du rädd för, om pendeln fortsätter i samma riktning?

– Jag tror inte att den kommer fortsätta så. Vad människor kände rädsla för förra året, det var att vi faktiskt inte skulle klara av det. Jag kände själv så. Förra året vid den här tiden så var jag genuint rädd för att vi skulle få en situation med 15 000–20 000 hemlösa på våra gator, på nyårsnatten mitt i en svensk vinter.

Nu är Morgan Johansson optimistisk.

– De som får stanna i Sverige – det kommer att gå bra för dem. Hittills i år har vi beviljat nästan 50 000 uppehållstillstånd. De går ut på den starkaste arbetsmarknaden som vi haft på många år. Vi har hundratusen lediga jobb. Vi bygger ifatt bostadsbristen.

I vilken mån tror du att valrörelsen 2018 kommer att handla om invandring och migration?

– Säkert kommer en del krafter att driva på för att det ska dominera valrörelsen. Men jag är inte säker på att det kommer att bli så faktiskt.

Vad vill du att valrörelsen ska handla om?

– Jag vill att det ska handla om de här stora, vanliga utmaningarna som vi har. Arbetsmarknaden, ekonomin, bostäder, skolan.

Inte dina frågor, helt enkelt.

– Jag har ju också kriminalpolitiken på mitt bord. Klarar vi bara av jobben och skolan och bostäderna, och lyckas minska de sociala klyftorna – då klarar vi av att förebygga brotten. Det är ju där allting börjar.

Intervjun är slut. Ministern skämtar om att den pågått så länge att DN ”kan klippa den hur som helst”. Jag vill att han ska prata mer om Luciabeslutet 1989, afghanerna 2016 och rollen som migrationsminister.

– Jo, det är väldigt ofta som migrationsministrar hamnar i etiska avvägningar. Det var ju inte bara Luciabeslutet 1989. Sedan hade vi ju Birgit Frigge-bo som var minister 1992 när det kom 80 000, många från Bosnien. Det är ett jobb som gör att man ibland ställs inför svåra frågeställningar.

Tänkte du på det när du tackade ja?

– Jag visste att det skulle bli en väldigt stor fråga. Det var det redan då, hösten 2014. Det kom 80 000 det året, och Migrationsverket sa att det kunde komma uppåt hundratusen året efter, alltså 2015. Och då tyckte man att det lät otroligt mycket, liksom. Så då förstod jag att den här -frågan kommer bli jättestor.

Snackar du med någon av de gamla migrationsministrarna?

– Barbro Holmberg. Hon hade ju en annan svår situation, med de apatiska barnen.

Morgan Johansson reser sig.

– Henne pratar jag med.

Niklas Orrenius niklas.orrenius@dn.se

Fakta. Avtalet

Källa: Regeringskansliet, EU, Världsbanken

Sverige och Afghanistan ingår den 5 oktober 2016 ett avtal om att afghanska flyktingar, som fått avslag på sin ansökan om asyl i Sverige, kan sändas tillbaka till hemlandet. Avtalet bygger på en överenskommelse som EU kort dessförinnan ingått med Afghanistan.

När avtalet ingås väntar 36 000 afghaner på beslut om uppehållstillstånd i Sverige. Genom avtalet åtar sig Afghani-stan att ta emot egna medborgare som från Sverige skickas till landet. Sveriges regering ser avtalet som ett medel att korta väntetiderna för återvändande personer, och därmed ”bidra till en mer välordnad och

förutsägbar process i återvändandet, både för ansvariga myndigheter och för de enskilda individer som berörs”.

Återvändandet ska i första hand vara en frivillig handling. Parterna ser till att nödvändiga resehandlingar utfärdas inför hemresan. I andra hand, om det visar sig vara nödvändigt, används tvång för att genomföra återvändandet.

Det Afghanistan som flyktingar återvänder till har sedan 2014 inte längre skydd av internationella trupper. Stora säkerhetsproblem kvarstår i landet. I alla afghanska provinser förutom fem pågår - väpnade konflikter.

Afghanistan var 2015 världens 13:e fattigaste land bland totalt 168 länder.

Fakta. Antalet civila dödsoffer ökar

Källa: FN

Våldet har trappats upp i Afghanistan under de senaste åren. Antalet civila dödsoffer till följd av konflikten i landet har ökat. -Under det första halvåret 2016 nådde det den högsta nivån sedan FN började rapportera dödstalen 2009, enligt en FN-rapport.

Omkring 1 600 civila omkom under årets sex första månader i år, 4 procent fler jämfört med förra året, och 3 565 har skadats.

Omkring 1 500 barn har omkommit i terrorattentat och andra våldsdåd sedan 2009. “

DN MÅNDAG 19 DECEMBER 2016

“ Ekoskinka ställer krav på köparen

Ekologisk skinka betyder inte att den saknar olika tillsatser. Konsumenten måste kolla innehållsförteckningen noga.

Under senare år har intresset för Kravmärkta julskinkor ökat. Men av de 400 ton julskinka som svenska Kravgårdar i år producerar får bara tio ton Kravmärkas i butiken.

Resten märks i stället som ekologisk. Bakgrunden är att charkuterister vill fortsätta behandla julskinka med konserveringsmedlet nitrit. Men organisationen Krav ifrågasätter användandet av nitrit.

– Det finns metastudier som visar att nitrit kan ha en negativ effekt på hälsan, säger Kristin Karlsson, presschef för Krav.

Bland Kravbönderna väcker kravet om nitritfri skinka frustration. De anser att märkningen som skulle stödja bättre djurhållning slår tillbaka mot dem som skulle gynnas. Deras grisar måste kunna vistas utom-hus året.

– Hur ska vi kunna marknadsföra och ta betalt för våra Kravgrisar när vi inte får Kravmärka några charkprodukter för att det är nitrit i dem? säger Mats Schörling, bonde som säljer Kravmärkt griskött.

TT “

DN MÅNDAG 19 DECEMBER 2016

“ Här jobbar de mest övertid

Många jobbar nära en hel extra arbetsdag per vecka i övertid. Ofta utan extra ersättning. Det visar nya siffror från SCB och fackförbundet Unionen. Drygt en av sex anställda jobbar regelbundet i snitt 6,2 timmar övertid per vecka – i Stockholm är siffran ännu högre.

– Väldigt många arbetar konsekvent övertid, konstaterar Unionens samhällspolitiske chef Henrik Ehrenberg.

Den nya rapporten från Sveriges största fackförbund visar att 714 000 personer arbetade övertid under SCB:s mätvecka, i snitt 6,2 timmar per vecka. Stockholmare och gotlänningar hör till dem som jobbar mest över.

Siffrorna gäller hela arbetsmarknaden – arbetare och tjänstemän, privat och offentlig sektor – och bygger på uppgifter från SCB under januari–september. De visar att övertidsarbetet, trots de nya kraven på den psykosociala arbetsmiljön, ligger fortsatt högt.

Övertid ska bara användas vid tillfälliga arbetstoppar, inte sättas i system, påminner Henrik Ehrenberg.

– På arbetsplatser där det konsekvent arbetas övertid måste arbetsgivaren anpassa organisationen och anställa fler. Som det ser ut nu är arbetet i många fall systematiskt felorganiserat. Arbetet måste kunna utföras inom normal veckoarbetstid.

Den psykiska ohälsan ökar, inte minst bland tjänstemännen. Nyligen publicerade Unionen en undersökning om långtidssjukskrivningar som bekräftar att allt fler tjänstemän inom den privata sektorn hamnar i långa sjukskrivningar. Kvinnor i tjänstemannayrken är numera sjukskrivna i högre grad än män i arbetaryrken.

Många tjänstemän har avtalat bort sin övertid. Unionen räknar med att fyra av tio medlemmar bytt bort sin övertid, ofta mot en extra semestervecka. Det är också vanligt att arbetad tid inte journalförs, även bland dem som fortfarande har rätt till övertidsersättning, eftersom många inte vill riskera att stämplas som långsamma och underpresterande. I Stockholm arbetar över en tredjedel sin övertid utan ersättning.

Nu måste vi alla tänka om kring arbetstiderna, anser Unionen.

– Våra medlemmar säger att stress och arbetsbelastning är de absolut viktigaste arbetsmiljöfrågorna, säger Henrik Ehrenberg.

– Det måste finnas plats för återhämtning även i en tid där gränserna mellan arbete och fritid suddas ut och kraven på arbetsprestation ständigt ökar.

Sedan den 31 mars ställer Arbetsmiljöverket högre krav på arbetsgivarna vad gäller den psykosociala arbetsmiljön. Då är arbetstiderna och arbets-organisationen bärande delar, påpekar Henrik Ehrenberg.

Unionen vill att all arbetstid ska journalföras, även den icke ersatta, och att informationen ska användas i det systematiska arbetsmiljöarbetet.

Arbetsmiljöombuden måste ställa hårdare krav.

– Men man kan misstänka att väldigt många arbetsgivare tänker: ”Äh, det där är väl inget nytt, vi har ju alltid tagit ansvar för arbetsmiljön på den här arbetsplatsen”. Men det räcker inte. Arbetsgivarna måste inse att något nytt har hänt, säger Henrik Ehrenberg.

Tove Nandorf tove.nandorf@dn.se “

“ Fakta. Så mycket övertid arbetar vi

Det samlade svenska övertids-arbetet motsvarar 116 000 heltidstjänster, slog tjänstemännens centralorganisation TCO fast i en undersökning 2015.

Av fackförbundet Unionens nya rapport framgår att övertidsarbetande stockholmare jobbar i snitt 6,6 timmar övertid per vecka, näst högst i landet bland dem som uppgett att de arbetar över.

Samtidigt placerar sig Stockholm bara medelhögt vad gäller andelen som arbetat övertid, med 16 procent av de anställda. I Jönköpings län säger 18,4 procent att de gjort det, och i Halland 18,1. Även Kronoberg ligger högt, med drygt 17 procent.

Minst övertid arbetade Västernorrland, Norrbotten och Södermanland.

Siffrorna gäller hela arbetsmarknaden – arbetare och tjänstemän, privat och offentlig sektor – och bygger på uppgifter från SCB över all bokförd övertid under årets första nio månader.

Källa: Unionen, SCB, TCO “

DN MÅNDAG 19 DECEMBER 2016

“ Så påverkar meditation hjärnan

Medveten närvaro leder till mätbara förändringar inuti våra huvuden. Forskare kan med teknikens hjälp se hur den grå massan växer sig större vid meditation.

Effekten av något som många har sett som flum, nämligen meditation och medveten närvaro (engelskans *mindfulness*), går numera att bevisa vetenskapligt. För att förstå hur det kan komma sig måste man börja med att slå hål på myten att meditation går ut på att inte göra något alls.

Det finns flera olika meditationstekniker men en vanlig metod går ut på att under en viss tidsrymd fokusera på en enda ”punkt”. Två vanliga sådana ”fokuspunkter” är de egna andetagen eller ett mantra, ord som upprepas.

När tankarna börjar vandra fritt (och ofta i gamla invanda mönster) med hjälp av det nätverk som hjärnforskare kallar för *default mode network* – kallas de med viljekraft tillbaka till andetagen eller mantrat, tills dess att meditationssessionen är klar.

I själva verket är meditationsteknik alltså ett sätt att träna hjärnan. Och det verkar ge resultat. Vetenskapliga studier visar att vår hjärnsubstans kan växa till när vi mediterar. Försökspersoner som har genomgått ett åtta veckor långt stressreducerande meditationsprogram har uppvisat en signifikant ökning av grå materia; vår egentligen rosa hjärnvävnad, som består av nervceller.

Detta beror på att hjärnan, till skillnad från vad man tidigare trodde, är formbar. Den förändras beroende på vad vi använder den till. Precis som en muskel ökar i massa när vi tränar den, ökar storleken och densiteten i den del av hjärnan som vi tar i bruk.

En yrkesgrupp som forskarna tidigt uppmärksammade detta hos är violinister. Området i hjärnan som styr vänsterhandens fingrar är större hos dem än hos personer som inte spelar fiol.

I senare studier har forskare med hjälp av magnetkameror sett att meditationens första effekter visar sig i hjärnans ”dirigent”: *dorsolaterala prefrontala cortex*. Denna del av pannloben står för exekutiv funktion, alltså förmåga att få saker och ting gjorda, samt för analytisk förmåga, och den aktiveras när vi utför den viljemässiga handling som meditationen utgör.

Dels sker det en nybildning av nervceller, som gör området större och tätare. Men det händer också en annan sak. Hjärnforskaren och specialistläkaren i psykiatri Karin Ekdahl ska förklara. Hon är delägare i företag som ger mindfulnessprogram inom den landstingsfinansierade vården.

Karin Ekdahl har arbetat med och forskat om meditation och medveten närvaro för stressreduktion i 20 år men hennes bakgrund är inom klinisk farmakologi och neurovetenskap. Hon började alltså sin bana med att utvärdera effekten av läkemedel.

– När vi mediterar växer det ut dendriter, trådar av nervceller, från *dorsolaterala prefrontala cortex* till andra delar i hjärnan, där det uppstår nya nervkopplingar. Vi får bättre förbindelser i hjärnan och kan rekrytera fler områden i vårt beslutsfattande, säger hon.

Resultat går att se redan efter åtta veckors regelbunden meditation à tjugo minuter om dagen, enligt henne.

– Det går fort. Nervtrådarna växer med ungefär en centimeter i månaden. Efter ett tag når de ända in i ”reptilhjärnan”, svårnådda områden som *hypotalamus*, vår omkopplingscentral för vakenhet, blodtryck, aptit och hormoner.

Forskningsstudiernas hjärnbilder visar hur sjöhästformade *hippocampus*, som är central för minne och inlärning, växer av meditation och hur vår ”stresskärna”, mandelformade *amygdala*, samtidigt krymper.

Och trådarna slutar inte växa, enligt Karin Ekdahl. De växer vidare. Bland annat till det *limbiska systemet*, som sköter vår känslomässiga reglering. Slutsats: när en person känner sig mindre stressad efter meditering beror det på underliggande biologiska mekanismer.

Signaler går från *hypotalamus* till *hypofysen* till binjurarna som pytsar ut minskade doser stresshormoner. Vi får inte samma påslag av *kortisol* och *noradrenalin* som tidigare. Detta påverkar puls och blodtryck förstås, men även sådant som beslutsfattande, känsloreglering, stresstålighet, humör och koncentration, enligt Karin Ekdahl.

– Inte nog med det. Våra hjärn-vågor blir också mer synkroniserade. Det kan man se med hjälp av EEG som mäter hjärnans elektriska aktivitet, säger hon.

Exakt vad detta betyder är inte klart men Karin Ekdahl tror att en mer synkroniserat fungerande hjärna förbättrar både vår intelligens, konstnärlighet och kreativitet.

– Det finns en studie som visar att musiker har ökad aktivitet i olika delar av hjärnan när de övar men i hela hjärnan samtidigt under konserter. Är det inte fantastiskt? säger hon.

Detta låter sig dock inte kvantifieras i forskningsstudier på samma enkla sätt som bilder av hjärnbarkens tjocklek. USA:s granskningsmyndighet för olika metoder som används inom vården publicerade för två år sedan en metastudie, där de sammanvägde resultaten från ett stort antal forskningsstudier om meditation.

Konklusionen var att mindfulnessbaserade program kan ge viss lindring av ångest, depression och smärta. Svenska SBU, Statens beredning för medicinsk och social utvärdering, har granskat rapporten och gett den grönt ljus.

Om meditering är bättre eller sämre än andra behandlingsformer går dock inte att bedöma ännu enligt SBU, eftersom de studier som finns har olika brister. Ofta är uppföljningstiden för kort. Ett annat problem är att det inte går att utföra så kallade blindstudier.

I läkemedelsstudier kan forskarna ge hälften av deltagarna en verksam substans och hälften sockerpiller, utan att avslöja vem som får vilket. Är man med i en meditationsstudie vet man förstås om man tillhör gruppen som mediterar eller inte.

Studier, gjorda av bland andra hjärnforskaren Sara Lazar, som är knuten till Harvarduniversitetet, visar dock på hoppfulla resultat. Det är ett faktum att vår hjärnbark minskar med stigande ålder. Men personer som mediterar kan bevara den, enligt dessa studier.

Slutligen ett varningens ord till alla med fallenhet för att bli frälsta. Meditation och medveten närvaro är varken ett universalmedel som botar allt eller det enda som påverkar kroppen på så sätt som beskrivs i texten.

– En annan verkningsfull sak är att vistas i naturen, säger Karin Ekdahl.

Anna Bodin anna.bodin@dn.se “

“ Fakta. Meditation och mindfulness

I Dagens Nyheters VR–app (virtuell verklighet, lansering 20 december 2016) kan du få en meditationsupplevelse på en av världens vackraste stränder.

Meditation -omfattar olika tekniker för medvetandeträning, utformade för att utveckla medvetandets möjlighet att påverkar kroppsliga funktioner och symtom.

Mindfulness (medveten närvaro) är en meditationsteknik som bygger på träning i att vara uppmärksam på det som händer i stunden, ofta riktad mot andningen. Det omfattar ett icke dömande förhållningssätt till inre upplevelser och processer.

MBSR: mindfulnessbaserad stressreducering, det mest spridda mindfulnessprogrammet.

Källa: Statens beredning för medicinsk och social utvärdering, SBU. “

DN MÅNDAG 19 DECEMBER 2016

“ Maria Schottenius: Det är inte bara religioner som skriver in oss i en högre dramaturgi

Det finns fest och glans kring de gamla institutionerna, men de levande människor som placeras där för att utöva rollspelen, kan inte helt och hållet fungera som moderna individer.

Nobelprisen är utdelade. Plus ett i ekonomi, som smugit sig in i ceremonierna, lite fräckt, utan Nobels goda minne.

Nu går vi in i julveckan. Och då är det inte (även om det går åt det hållet) ”The economic man”, en modell av mänskligt beteende använd i nationalekonomisk teori, som är föremål för dyrkan. Utan en gudom som tagit mänsklig gestalt.

I gamla testamentet spår Jesaja 9:6: ”Ty ett barn blir oss fött, en son blir oss given, och på hans skuldror skall herradömet vila.” Och i det nya testamentet föds Jesusbarnet med den religiösa uppgift som hans liv innebär att uppfylla.

Alla i den bibliska berättelsen kring barnet har sin givna roll. De finns där för att spela den, utan individuella övertoner. Maria, som i bebådelsen får veta vad hon är ämnad för föder barnet, Gud son. Stjärnan tänds. Herdarna samlas och lovsjunger den nyfödde, de vise männen från öster kommer till stallet. Och sedan börjar detta barn sin vandring på jorden, samlar lärjungarna, predikar. Och går de tunga stegen mot korset, döden och uppståndelsen.

Det finns inga tveksamheter kring den omänskligt stora uppgiften. Ingenting är lämnat åt den fria viljan. Jesus uppfyller, enligt berättelsen, från första till sista stund något som är föreskrivet.

Det är nu inte bara religioner som skriver in mänskliga gestalter i en högre, mer eller mindre helig, dramaturgi. Även nationer gör det. Monarkin är en sådan institution som förutsätter lydnad inför äm-betet på privatlivets bekostnad.

I tv-serien ”The Crown” blir det ett ögonblick särskilt tydligt. I ett samtal med Winston Churchill inser drottning Elizabeth plötsligt att det är nationen hon tjänar, ingen och ingenting annat. I den stund som hon avhumaniseras blir hon – regenten – själv symbol, en gestalt i ett historiskt förlopp.

De gamla institutionerna som kom till före kapitalismen och liberalismen har kvar mönster som sätter individens frihet ur spel. Svenska Akademien släpper inte ut medlemmar som vill lämna, de som slutat ”deltar inte i arbetet” heter det. Nästan som om de var latmaskar. Man kan enligt stadgarna inte avgå, även om man vill.

Det finns fest och glans kring de gamla institutionerna, men de levande människor som placeras där för att utöva rollspelen, kan inte helt och hållet fungera som moderna individer. De är fångar, om än i gyllene burar.

Å andra sidan, vem har full individuell frihet? Som chef, som mamma, som tjänsteman, som tiggare? Mer eller mindre tvingande begränsningar kringgärdar oss alla.

En konstnär eller författare kanske har frihet? Fast häromdagen talade jag med en konstnär som sa att hon var ett redskap. Hon fick tydliga idéer och uppfattade inte att hon själv bestämde över vad hon gjorde av dem. I varje fall upplevde hon stort ansvar inför den gåva hon hade.

Det är kanske en formatering i den mänskliga hjärnan som gör att strukturerna fångar oss. Att vi väljer att lyda gamla testamentet, nya testamentet, Nobels testamente, stadgarna kring kungahuset och de kungliga akademierna liksom hundratals påbjudna regler och föreskrifter, som ofta handlar om att passa in.

Långt från den ekonomiske mannen, en rationell, strängt kalkylerande och nyttomaximerande individualist. Ändå är det från honom som de ekonomiska systemen utgår. På hans skuldror ska herradömet vila.

Det liberala samhället tror på honom. Men är han något att tro på? I varje fall ingen att hålla sig till när det är mörkt och kallt.

Maria Schottenius maria.schottenius@dn.se “

DN MÅNDAG 19 DECEMBER 2016

“ Fler kvinnor än män rädda för att gå ut ensamma

Långt fler kvinnor i Stockholm är rädda för att gå ut ensamma än män. Det visar statistik från Folkhälsomyndigheten.

Enligt siffror från årets Nationella folkhälsoenkät som tagits fram av Folkhälsomyndigheten är 34 procent av Stockholms kvinnor rädda för att gå ut ensamma. Bland männen i Stockholm uppger 9 procent att de är rädda.

I hela landet säger 35 procent av kvinnorna att de är rädda. Generellt runt om i Sverige är rädslan större hos kvinnor än hos män.

Mest rädda är både kvinnor och män i Västmanland. Enligt enkäten är 43 procent av Västmanlands kvinnor rädda för att gå ut ensamma. Motsvarande siffra för männen är 14 procent.

Forskaren Gabriella Sandstig, som 2010 disputerade med en avhandling om otrygghet i stadsrummet, är inte förvånad över siffrorna och framhåller att detta är något som har varit välkänt sedan länge.

– Bland kvinnor finns en högre rädsla att utsättas för sexualbrott än bland män. Förklaringen är att kvinnor skulle vara mer rädda än män eftersom deras reella möjligheter eller sannolikheten av att hantera situationen, det förväntade sexualbrottet, om det skulle inträffa, är mer begränsade än männens, säger Gabriella Sandstig.

Hon påpekar även att män generellt är mindre benägna än kvinnor att ge uttryck för sin rädsla.

Andreas Nordström andreas.nordstrom@dn.se “

DN TISDAG 20 DECEMBER 2016

“Miljoner till SDU och unga muslimer stoppas

SDU:s politik och Sveriges Unga Muslimers verksamhet är inte förenliga med respekten för demokratins idéer. Och Ung Vänster har för dålig ordning på ekonomin. Det anser Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF), som drar in stödet till dem nästa år.

”Vi har som många andra myndigheter i uppdrag att motverka rasism, främlingsfientlighet och intolerans i samhället. Vi gör nu en striktare bedömning av vad det innebär att respektera demokratins idéer i enlighet med förordningen”, säger Lotta Persson på MUCF i ett skriftligt uttalande.

Den striktare bedömningen gör bland annat att Sveriges Unga Muslimer (SUM) inte får något bidrag för 2017.

Enligt MUCF:s motivering har Sveriges Unga Muslimer och dess medlemsorganisationer vid flera olika tillfällen ”pekats ut som en miljö” där det finns individer som inte respekterat exempelvis jämställdhet och förbud mot diskriminering. MUCF nämner också kopplingar till andra organisationer som Muslimska brödraskapet och en skatteskuld som grund för avslaget.

SUM:s ordförande har sökts för en kommentar. På organisationens Facebooksida står att man tycker att beslutet fattats på ”godtyckliga grunder” och att det ska överklagas.

Även Sverigedemokraternas tidigare ungdomsförbund Sverigedemokratisk ungdom (SDU), som partiet klippt banden med, mister bidraget för nästa år. MUCF skriver i sitt beslut att man av idéprogrammet och politiken kan utläsa att ”SDU:s tolkning av svenskhet, vem som kan betraktas som svensk samt tolkning av nationalism inte är förenligt med respekten för demokratins idéer, jämställdhet och förbud mot diskriminering”.

SDU:s ordförande Jessica Ohlson kallar beslutet ”en skandal och ett hot mot ungdomars rätt att organisera sig på lika villkor” och förbundet kommer att överklaga.

Ung Vänster har beviljats runt 1,5 miljoner kronor i bidrag per år de senaste två åren. Nu får de nej eftersom förbundet enligt motiveringen inte har god ordning på sin ekonomiska hantering.

TT “

“ Fakta. 212 miljoner delas ut

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, har bland annat i uppdrag att bevilja bidrag till barn- och ungdomsorganisationer.

Varje organisation får bland annat ett fast belopp på 350 000 kronor och ett rörligt som baseras på hur många medlemmar och medlemsföreningar man har i organisationen. Alla organisationer är skyldiga att redovisa hur pengarna har använts.

2016 delades 212 miljoner kronor ut i bidrag till 111 barn- och ungdomsorganisationer. Källa: MUCF “

DN TISDAG 20 DECEMBER 2016

“ De sista av sin art kämpar för överlevnad

Sumatranoshörningen är sannolikt jordens mest hotade djurart. Färre än 100 individer finns kvar i levande livet, och experter varnar för att arten är på väg mot sin undergång. Forskare och naturvårdare arbetar nu mot klockan för att försöka vända trenden.

Det finns tio djur i fångenskap, varav sju i ett inhägnat område på södra Sumatra, Sumatran Rhino Sanctuary. Där arbetar man intensivt för att få djuren att föröka sig.

– Vi hoppas i framtiden kunna släppa ut djur i det vilda, säger Zulfi Arsan, veterinär på stationen.

Dess beteenden har varit svåra att förstå – vilket komplicerat räddningsarbetet under många år. Arten är ensamlevande. Hannar och honor möts bara för att para sig med varandra, vilket sker sällan. Honan är i brunst och mottaglig bara under en period på 24 timmar.

TT “

DN TISDAG 20 DECEMBER 2016

“ Nyupptäckta djurarter väcker jubel

163 nya arter upptäcktes i Mekong i Sydostasien under förra året. Världsnaturfonden gläds men varnar för farorna. Många samlare är villiga att betala tusentals dollar för de mest sällsynta arterna på illegala djurmarknader, säger Ola Jennersten, biolog på WWF.

En krokodilsalamander, en ”psykedelisk” orm och en sällsynt bananart tillhör de 163 arter som upptäcktes i Mekongområdet i Sydostasien under förra året. Det är Världsnaturfonden, WWF, som i en rapport berättar om fynden. Och organisationen är positiv till fynden.

”Vi lever i en tid då många djur och växter pressas till utrotningens gräns. De nya artfynden är hoppingivande och det är inte försent än att vända trenden”, skriver WWF:s generalsekreterare Håkan Wirtén i ett pressmeddelande.

Länderna Vietnam, Laos, Burma, Thailand, Kina och Kambodja berörs alla av Mekongfloden och området bjuder på stor variation i växt- och djurlivet.

I snitt hittas två nya arter varje vecka.

Alexandra Urisman Otto alexandra.urisman@dn.se “

DN TISDAG 20 DECEMBER 2016

“ Fackförbund oroas av ökat övertidsarbete

Slimmade organisationer och arbetsgivare som inte tar sitt ansvar för arbetsmiljön. Det kan ligga bakom de höga siffrorna för övertid inom såväl offentlig som privat sektor som DN rapporterade om i går, hävdar LO och Arbetsmiljöverket.

– Vi tycker att det är olyckligt om arbetsgivare överutnyttjar övertid genom att konstant ha lite underbemanning och försöka klara sig ändå. Det är ett grundproblem för både arbetare och tjänstemän, säger Sofie Rehnström, jurist på LO.

Som DN skrev i går visar en ny rapport från fackförbundet Unionen att nästan var femte anställd jobbar över varje vecka, i snitt drygt sex timmar. Siffrorna gäller både arbetare och tjänstemän inom privat och offentlig sektor.

Enligt Arbetsmiljöverket finns det en koppling mellan stor arbetsbelastning, som övertid, och ohälsa. Det kan exempelvis leda till stress, sömnstörningar, hjärt- och kärlsjukdomar, ryggproblem och depressioner.

I våras kom Arbetsmiljöverket ut med nya och skärpta riktlinjer på den psykosociala arbetsmiljön. Arbetsgivare är bland annat skyldiga att kontrollera så att det inte blir för mycket övertidsarbete. Finns det risk för ohälsa ska de försöka motverka det.

En orsak till de nya reglerna var att myndigheten har sett en ökad ohälsa hos anställda som kan relateras till arbetstid. Men Unionens rapport tyder på att kontrollen av övertidsarbete inte har förbättrats, enligt Ulrich Stoetzer, psykolog och sakkunnig på Arbetsmiljöverket.

– Jag har svårt att uttala mig om mängden övertid i rapporten, men den kan vara en indikation på att kontrollen inte fungerar hos arbetsgivare.

– Utifrån våra inspektioner vet vi att drygt hälften av arbetsgivarna inte arbetar med den organisatoriska och sociala arbetsmiljön, säger Ulrich Stoetzer.

På fackets centralorganisation LO är frågan om övertid central när det gäller bra arbetsvillkor. Även om arbetssidan har en mer reglerad övertid jämfört med tjänstemannasidan blir den gränslösa arbetstiden vanligare också bland arbetare, enligt LO.

– Det är generellt mycket övertid på arbetsmarknaden och gränsen mellan arbete och fritid blir allt mer flytande även på arbetssidan, säger Sofie Rehnström.

LO menar att anorektiska organisationer och dålig planering vad gäller bemanning hos arbetsgivare är bidragande faktorer till de höga övertidssiffrorna. Det vill LO åtgärda genom att arbetsgivarna anställer fler. Fackförbundet vill även intensifiera arbetsmiljöarbetet så att villkoren på arbetsplatserna blir acceptabla. Övertid ska bara användas vid tillfälliga arbetstoppar och inte sättas i system.

– Man måste sätta stopp för övertid som inte är rätt. Det är viktigt att vi har ett arbetsliv som gör att man kan arbeta fram till pension, säger Sofie Rehnström.

– Det handlar om trygghet, hälsa och att man ska hålla livet ut och inte bli sjukpensionär och sedan fattigpensionär. Det är inte många LO-medlemmar som orkar jobba till 67 år; de är slut i kroppen långt innan dess, säger hon.

Otrygga anställningsvillkor kan göra det svårt att säga ifrån om ökad arbetsbelastning. Många tjänstemän avtalar dessutom bort sin övertid.

Det är också vanligt att arbetad tid inte journalförs även bland dem som fortfarande har rätt till övertidsersättning i rädsla att stämplas som långsamma och underpresterande.

Om man upplever att övertiden blir ett problem som riskerar att slå mot hälsan råder Arbetsmiljöverket personen att ta kontakt med skyddsombudet på arbetsplatsen eller sitt fackförbund för att få stöd.

– Enskilda arbetstagare kan också vända sig till oss för att få mer kunskap. Föreskrifterna om den psykosociala arbetsmiljön är regler som arbgivare ska följa. De går inte att välja bort dem, säger Ulrich Stoetzer.

Arbetsgivarorganisationen Svenskt näringsliv har inte velat kommentera rapporten.

Katarina Lagerwall katarina.lagerwall@dn.se “

“ Övertid.

Fackförbundet Unionens nya rapport visar att 714 000 personer arbetade övertid under SCB:s mätvecka, i snitt 6,2 timmar per vecka.

Siffrorna gäller hela arbetsmarknaden och bygger på uppgifter från SCB över all bokförd övertid under årets första nio månader.

I de nya föreskrifterna om organisatorisk och social arbetsmiljö är arbetsgivare skyldiga att anpassa resurserna till kraven som ställs i arbetet.

Källa: Unionen, Arbetsmiljöverket “

DN TISDAG 20 DECEMBER 2016

“ Samsyn i skolan ger bra resultat

Enligt den senaste Pisa-undersökningen ökar klyftorna i Sverige mellan olika skolor och olika elevgrupper. Skolornas arbetssätt kan ha större betydelse än elevernas bakgrund, visar ny forskning från Göteborgs universitet.

I den senaste Pisaundersökningen hade svenska skolan gjort framsteg på flera områden. Från att 2012 ha legat under OECD-genomsnittet ligger Sverige nu över genomsnittet i läsförståelse och på genomsnittet i matematik och naturvetenskap.

Men på ett område har de svenska resultaten rasat i undersökningen. Det handlar om likvärdigheten mellan skolorna – familjebakgrund har fått större betydelse för skolresultaten jämfört med förra Pisaundersökningen.

Av de sju mätta likvärdighetsfaktorerna i skolsystemet har fem blivit sämre. Ingen har förbättrats. Den svenska skolan har alltså blivit sämre på att kompensera för elevernas olika sociala bakgrund. När de första Pisa-undersökningarna gjordes år 2000 var Sverige ett av de länder som hade högst likvärdighet.

I debatten förs ofta fram att det är elevernas bakgrund som gör att de når bättre eller sämre resultat i skolan. För att få bukt med detta förs ofta fram att skolor i utsatta områden måste få mer resurser för att möta de ojämlika förutsättningarna för att uppnå bra skolresultat.

En pågående forskningsstudie vid Göteborgs universitet visar att skolornas organisation och personalens arbetssätt är minst lika viktigt.

Forskargruppen i Göteborg har valt ut åtta skolor som skilde sig åt vad gäller elevernas resultatutveckling men där eleverna har ungefär likvärdig bakgrund och förutsättningar. Samtliga skolor är väl fungerande skolor där alla gör ett bra jobb, ändå uppnår fyra av skolorna ett märkbart bättre resultat än de övriga fyra.

För att komma fram till vad som gjorde att skolorna trots likartade förutsättningar uppnådde så olika resultat började man titta på hur skolorna organiserat sitt arbete.

– De väl fungerande skolorna visade sig ha en stabilitet och en samsyn på vad som är viktigt, säger Maria Jarl, statsvetare och universitetslektor i utbildningsvetenskap vid Institutionen för pedagogik och specialpedagogik på Göteborgs universitet och en av tre forskare i gruppen.

Hon pekar på att det fanns en tydlig uppsättning värderingar och normer hos både rektor och lärare på dessa skolor om hur man skulle utveckla undervisningen och göra det bättre för eleverna.

– Dessa tankesätt har utvecklats över tid i små steg. Grundläggande är att man måste tro på att det man gör i skolan gör skillnad, säger Maria Jarl.

Ofta är det någon specifik händelse som satt i gång samverkansprocessen. Ibland har det varit en rektor som haft en tydlig idé och sedan lyckats genomföra och hålla i den. Ibland har det varit en mindre grupp särskilt engagerade lärare som tagit initiativet.

– Gemensamt för de framgångsrika skolorna i studien är att vi där ser tydliga exempel på samarbete mellan dem som arbetar på skolan, och på att man delar med sig av sina erfarenheter. Dessa skolor söker också aktivt efter lärare som vill arbeta på det sättet, säger Maria Jarl.

Utmärkande för dessa skolor är också att samarbetet sker över alla gränser på skolan, till exempel mellan olika stadier. På de mindre framgångsrika skolorna kan det också finnas samarbeten, men då i mindre grupper.

Maria Jarl understryker att det inte går att peka ut någon särskilt viktig person som avgörande för att detta arbetssätt bedrivs och lyckas.

– Nej det är ett komplext system där både lärare, rektor och kommun ingår.

I de mindre framgångrika skolorna sker skolpersonalens arbete mer individuellt utan några tydliga gemensamma värderingar att utgå ifrån. Målen handlar inte heller i lika stor utsträckning om resultat.

Personalens egna förklaringar till varför resultaten ser ut som de gör riktar in sig på elevernas förmågor och elevsammansättningen på skolan. Men enligt den pågående forskningen i Göteborg så kan det snarare vara så att de sämre resultaten beror på en bristande kontinuitet och arbetsledning.

Till exempel hade samtliga fyra skolor i studien med sämre resultat bytt rektor vid flera tillfällen under den period som studien gjordes. De hade också gått igenom omorganisationer som ibland initierats från den kommunala förvaltningen.

– Det finns också berättelser om rektorer som kommit in med nya idéer, men som inte lyckats få gehör för dessa och därefter slutat på skolan. Då handlar det mycket om arbetsklimatet på skolan och skolans historia, säger Maria Jarl.

Enligt forskargruppen är en viktig aspekt att alla skolor ser över sitt interna arbete och skapar en långsiktig strategi med tydliga

värderingar, och inför arbetssätt som bygger på gemenskap och kollegialt utbyte mellan lärare och skolledning.

– Men man måste också inse att förändring tar tid, säger Maria Jarl.

I vår kommer forskargruppen att presentera sitt resultat i en bok. Maria Jarl hoppas att den kommer att kunna påverka debatten om hur skolan kan utvecklas.

– Jag ser det som en viktig uppgift för oss som forskare att kunna göra skillnad. Däremot är det inte vår roll att ge handfasta rekommendationer för hur problemen ska lösas.

Hans Arbman hans.arbman@dn.se “

“Fakta. Likvärdighet

I Sverige har alla elever enligt lag rätt till en likvärdig utbildning. Var man än bor i landet och oavsett vilka sociala och ekonomiska hemförhållanden man har ska utbildningen ha en hög kvalitet.

Skolan ska kompensera för elevers olika bakgrund och andra förutsättningar som skiljer sig åt mellan eleverna.

Vid den senaste Pisaundersökningen, som presenterades den 6 december, visade det sig att likvärdigheten mellan elever på olika skolor har försämrats på fem av sju mätta områden. På övriga två har inte någon förbättring synts till.

Pisa är ett OECD-projekt och är världens största elevstudie.

Källa: Skolverket “

DN TISDAG 20 DECEMBER 2016

“ Ingen snabb lösning för övernattning på NKS

Landstingspolitiker från flera partier har upprörts över att problemen för föräldrar att övernatta på Nya Karolinska. Men bristen på anhörigrum på det nya sjukhuset har varit känd i flera år. 2013 beslutade den borgerliga alliansen att sälja marken för ett tilltänkt patienthotell vid Nya Karolinska av ekonomiska skäl.

Treårige Kurt Delemark Waljemoth som vårdas för cancer på Nya Karolinska och tvingades sova på sjukhuset utan mamman har väckt mycket sympatier, inte minst hos landstingets politiker som lovade att lösa problemet, vilket DN berättat. Bland annat ringde tillträdande finanslandstingsrådet Irene Svenonius (M) till familjen på sjukhuset. Sjukvårdslandstingsrådet Anna Starbrink (L) och Ella Bohlin (KD) hörde av sig i ett gemensamt mejl.

Men någon snabb lösning tycks inte vara i sikte. Sjukhuset hän-visar till regler om arbetsmiljö och brandsäkerhet, och bara en förälder får övernatta i de väl tilltagna enkelrummen. Familjen har sedan dess bara kunnat hoppas på att övernattningen ska lösas varje gång Kurt läggs in.

– Det har varit inkännande reaktioner från politikerna, men det krävs också inkännande åtgärder. Frågan måste lösas på kort och längre sikt, säger Mikael Medelberg, anhörig till familjen som haft kontakt med flera landstingspolitiker.

Att det saknas anhörigrum på Nya Karolinska borde inte vara en överraskning för de styrande i landstinget.

Chefen för tema barn- och kvinno-sjukvården Svante Norgren har drivit frågan sedan flera år.

– Jag sitter som sjukhusets representant i styrelsen för Ronald McDonaldhuset i Huddinge, och det vore underbart med ett sådant hus i Solna. Därför har jag i flera år haft kontakt med stiftelsen för Ronald McDonalds's barnfond som även inlett en dialog med landstinget. Men det behövs en tomt, säger Svante Norgren.

Men ett politiskt beslut saknas.

Någon tomt för ändamålet finns inte reserverad på det nya sjukhusområdet. Tomten för ett patienthotell som ingick i Nya Karolinskaprojektet såldes 2014 efter beslut av landstingsfullmäktige till en privat aktör, av ekonomiska skäl.

En anhörigvåning i den gamla byggnaden finns fortfarande men den ligger en kilometer bort.

Ronald Mc Donalds barnfond ligger dock i startgroparna. I husen bor familjerna under kort eller lång tid medan deras barn vårdas på sjukhus.

– Än så länge väntar vi på ett beslut. Det handlar fortfarande om val av plats, om det är en befintlig byggnad eller markyta som ska upplåtas, säger Hanna Sandels, generalsekreterare i Ronald McDonalds barnfond.

När tomten inte finns ligger det i farans riktning att kostnaderna skjuter i höjden. När huset är byggt betalas boendet av barnens hemma-landsting.

– För oss är det viktigt att hålla kostnaderna nere.

Ella Bohlin hänvisade i förra veckan till ett möte i februari, då frågan om bland annat mark och andra byggnader ska undersökas vidare.

– Det här handlar om fel som begicks längre tillbaka i tiden, sade hon då.

Kritiken från oppositionspartierna är hård.

– Jag saknar ett barnperspektiv på hela prestigeprojektet Nya Karolinska. Att färdigställa ett hus i efterhand tar väldigt lång tid, och riskerar att bli dyrt, säger Erika Ullberg (S), oppositionslandstingsråd.

Mikael Medelberg hade väntat sig mer av de styrande politikerna.

– Vi tänker ju mest på Kurt, men det handlar också om många andra. Ett anhörighus kan vara på plats i bästa fall om fyra–fem år. Jag är själv samhällsplanerare, och det här är riktigt dålig planering då man löser problemen ur hand i mun, säger han.

Anna Gustafsson anna.gustafsson@dn.se “

DN ONSDAG 21 DECEMBER 2016

“Sveriges arbete mot extremism är billigt – och farligt

Det var med en oavsiktlig tajmning som Hillevi Engström och Lars Korsell presenterade sina förslag om hur arbetet mot våldsbejakande- extremism ska skötas framöver (DN Debatt 20/12).

Eftersom behovet av förebyggande arbete inte är tillfälligt vill de göra samordnarfunktionen permanent. Dessutom föreslår de att arbetet från och med 2018 ska ske inom ramen för Myndigheten för samhällsskydd och beredskap. Det är två bra förslag. Men sedan då?

Bristerna i Sveriges arbete är påtagliga. Förra veckan visade en utredning att telefonlinjen som var menad som ett stöd för anhöriga har varit en katastrof.

Tanken har varit att kommunerna ska ta fram en lägesbild och göra en handlingsplan. De ska också se till att det finns kontaktpersoner. Men genomgången från i våras visade att var tredje kommun som svarade inte ens hade tagit reda på om det fanns någon våldsbejakande extremism i kommunen.

Bara 7 procent hade tagit fram en handlingsplan.

Engström och Korsell vill inte införa lagar som tvingar fram dokumenten. Men frågan är varför så stor del av ansvaret har lagts på kommunerna?

Det är inte rationellt att en grupp med gedigen kompetens om våldsbejakande extremism ska använda sin arbetstid till att tjata på kommuner. Samordnarens kansli borde leda både kartläggningen och utarbetandet av handlingsplaner.

Men inte heller det kommer att räcka om inte rätt person finns på plats när det blir skarpt läge. I dag saknas det en aktör som tar det övergripande ansvaret i fall där brottsmisstankarna inte är tillräckligt starka för ett frihetsberövande, men där personen utgör en uppenbar risk.

Hur bra Säpo, kommunen och psykiatrin än gör sitt jobb, och hur måna anhöriga än är om att få bukt med problemen, så räcker inte det.

Sverige behöver en insatsgrupp inom ramen för det förebyggande arbetet, som ingriper i enskilda fall och vars uppgift är att agera spindeln i nätet. Men då krävs resurser.

Amanda Björkman amanda.bjorkman@dn.se Ledarskribent “

DN ONSDAG 21 DECEMBER 2016

“ Behandlingen gjorde patienterna sjukare

Den svenska läkaren ställde bland annat en diagnos om muskel-sjukdom och satte in analöppningssmassage som behandling, utan att informera patienten. Hans danska läkarlegitimation drogs in och sedan även den svenska. Nu har han fått tillbaka den svenska legitimationen.

Fallet med den svenska läkarens behandlingsmetoder ledde till att Sundhedsstyrelsen, danska motsvarigheten till Socialstyrelsen, den 9 juni 2015 fråntog läkaren hans danska legitimation.

Den 58-årige läkaren, svensk medborgare men utvandrad till Danmark och verksam i grannlandet sedan mer än tio år tillbaka, hade dessförinnan varnats av Social-styrelsen i Sverige och kritiserats av norska motsvarigheten Helsetilsynet.

Sundhedsstyrelsen beskriver i sitt beslut från 2015 en rad fall av för patienter felaktiga och direkt farliga vårdinsatser. När det danska beslutet några månader senare nådde Inspektionen för vård och omsorg, Ivo, tog myndigheten fallet vidare till Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd, HSAN, med begäran om att HSAN skulle dra in läkarens svenska legitimation, grundat på vad som kommit fram i Danmark.

Den 5 februari i år beslutade HSAN att läkarens svenska legitimation ska återkallas, grundat på en paragraf i patientsäkerhetslagen. Beslutet trädde i kraft omedelbart.

När läkaren sedan överklagade beslutet till förvaltningsrätten i Stockholm fick han rätt i sitt yrkande om att lagparagrafen inte är tillämplig. En ändring av lagen gjorde att HSAN:s beslut, av lagtekniska skäl, underkändes i en dom som meddelades den 4 oktober i år.

Läkaren fick då tillbaka legitimationen. HSAN kan dock gå vidare och yrka på återkallning utifrån en annan paragraf.

Inget i de handlingar DN tagit del av tyder på att läkaren ska ha varit verksam i Sverige på över tio år. HSAN:s indragning av hans legitimation grundades helt på det danska beslutet och hade karaktär av rutinbeslut, med patientsäkerhet som motivering.

En av läkarens patienter i Danmark, en kvinna, fick injektioner som snabbt visade sig vara livsfarliga för henne. Läkaren kritiseras av Sundhedsstyrelsen för att inte ens ha reagerat på patientens symptom.

I ytterligare ett fall orsakade läkarens behandling lungkollaps hos en patient, ett direkt livsfarligt tillstånd. Läkaren försvarar sig i det fallet med att en akupunktörs behandling av samma patient kunde förklara kollapsen.

Läkaren har också hävdat att han avänder sig av alternativ behandling av sina patienter, vilket avfärdas som irrelevant av myndigheten, liksom alla andra förklaringar från läkarens sida. Även i fallet med lungkollaps kritiseras läkaren för att inte ha reagerat på patientens tydliga symptom, efter den felaktiga behandlingen.

”Sundhedsstyrelsen fäster inget avseende vid om dina diagnostiska överväganden eller behandlingar är alternativa”, skriver den danska motsvarigheten till Socialstyrelsen, Sundhedsstyrelsens, beslut om att återkalla mannens läkarlegitimation.

Med början 2007 har den danska myndigheten upprättat en rad fall där läkaren felbehandlat patienter. När beslutet om indragen legitimation väl togs, motiverades det främst med att patientsäkerheten kräver att läkaren inte får fortsätta i jobbet.

Beslutet gäller iförsta hand under två år, då prövning ska följa i domstol.

Kalle Holmberg kalle.holmberg@dn.se “

DN ONSDAG 21 DECEMBER 2016

“ Nya regler ska stoppa säljare av dödlig sprit

Moskva. 52 personer har dött i Irkutsk efter att de har druckit badessens. Produkten är i själva verket ett billigt rusningsmedel, i folkmun surrogat. Ryska rege-ringen lovar nu krafttag mot surro-gatförsäljningen.

Märket heter Bojarysjnik, vilket betyder hagtorn. Produkten påstås vara en badessens. Men egentligen är det en surrogatprodukt som säljs ur automater på gatan till dem som vill berusa sig så billigt som möjligt. Det står på flaskan att produkten är för utvärtes bruk, men alla förstår ändå vilket dess syfte är – och varför den säljs ur automater. Det finns nämligen ingen efterfrågan i Ryssland på just badessens ur auto-mater.

I Irkutsk har Bojarysjnik lett till 52 människors död och att myndigheterna har infört undantagstillstånd. Att så många råkade dö är en katastrof som för några ögonblick lyfter upp problemet på riksnivå. Men problemet är inte nytt – surrogatprodukter och deras förödande inverkan på folkhälsan har varit kända länge.

– Över en halv miljon personer i Ryssland dör i alkoholförgiftning varje år. Majoriteten av dem är arbetsföra män på landsbygden, säger Nikolaj Govorin, vice ordförande för dumans hälsovårdsutskott, till statsägda Rossija 24.

Govorin vill att den här sortens kemiska produkter ska klassas som alkoholprodukter. Det skulle frånta tillverkarna möjligheten att två sina händer genom att påstå att de säljer kemiska produkter för utvärtes bruk.

Även premiärminister Dmitrij Medvedev har reagerat:

– Surrogaten har blivit en business som ersätter riktiga alkoholdrycker. Det måste få ett slut och tillverkarna måste dras inför rätta, sade han på måndagen.

Stjärnbloggaren Aleksej Navalnyj anser att regeringen agerar yrvaket. I ett svavelosande inlägg anklagar han regeringen för att strunta i att 10–12 miljoner ryska medborgare regelbundet dricker den hälsovådliga surrogatspriten.

– Fler ryska medborgare dör i alkoholförgiftning varje år än det samlade antalet offer för terrordåd. Nu har Medvedev vaknat, det borde han ha gjort för länge sedan, dundrar Navalny.

Surrogatspriten är betydligt billigare än vanlig vodka och eftersom alkoholhalten är så hög behövs bara små mängder för att uppnå ett berusat tillstånd. Men det är en lek med döden – det behövs inte mycket för att man ska bli blind eller avlida.

Anna Popova är direktör för konsumentövervakningen i Ryssland. Hon säger att den populäraste surrogatprodukten på senare tid har blivit metanol.

Både Popova och Govorin intervjuas i Rossija 24, som alltså öppet behandlar problemet trots att man är en statskontrollerad kanal. Problemet är framför allt den dåliga ekonomiska situationen. Ju lägre inkomster, desto större är suget att köpa surrogat.

Anna-Lena Laurén anna-lena.lauren@dn.se “

TT-AFP

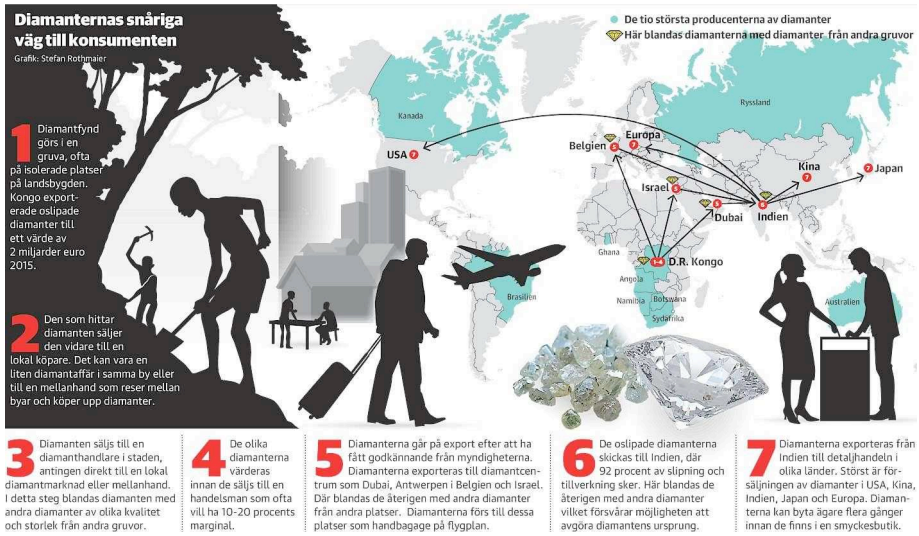

DN ONSDAG 21 DECEMBER 2016

”Barnarbete bakom diamanter i Sverige”

Diamanter som säljs i svenska butiker har med stor sannolikhet utvunnits under usla arbetsförhållanden. Sexuella övergrepp och barnarbete är vanligt, visar en rapport från Swedwatch. Svenska smyckesbutiker har ofta ingen aning om vilket ursprung deras ädelstenar har.

Brott mot mänskliga rättigheter förekommer dagligen i utvinningen av diamanter, visar en ny rapport från organisationen Swedwatch. Tusentals barn deltar i arbetet, unga flickor utsätts för sexuella övergrepp och skolgången blir lidande, visar rapporten.

Rapportförfattaren Therese Sjöström har besökt isolerade byar i den Demokratiska Republiken Kongo där utvinning sker. Byarna är svåra att ta sig till och lever sina egna liv.

– Det handlar om isolerade områden där myndigheterna har låg närvaro. Många där har inte ens ett födelsebevis. Det tog oss 13 timmar att ta oss fram 30 mil på oändligt dåliga vägar, säger Therese Sjöström.

Kongo är den tredje största diamantproducenten i världen. Therese Sjöström berättar om unga flickor som behandlas som en sorts handelsvara. Det är inte ovanligt att de gifts bort i 12-årsåldern till en mer än dubbelt så gammal man som är bekant till föräldrarna och har tjänat pengar på diamanter.

– Föräldrarna kan få 450–1 000 euro från den blivande maken. Deras dotter har ingen möjlighet att vägra. I bästa fall använder föräldrarna pengarna för att betala avgiften till skolan för andra barn i familjen, säger en lärare i rapporten.

Även prostitution förekommer i områdena kring diamantutvinningen. Unga flickor säljer sexuella tjänster mot kläder, mat eller skor.

Tidigare har ”blodsdiamanter” fått stor uppmärksamhet, diamanter som finansierar inbördeskrig. Det ledde till att många länder 2003 gick med på så kallad Kimberley-certifiering, som skulle garantera att inkomsterna från diamanter inte går till krigföring. Detta är en stämpel som de flesta svenska diamanthandlare ställer sig bakom. Men det räcker inte, menar Swedwatch. Numera utvinns bara 0,1 procent av världens diamanter i konfliktzoner. Däremot är det vanligt med usla arbetsförhållanden och barnarbete. Därför anser Swedwatch och andra

människorättsorganisationer att Kimberleycertifieringen bör breddas eller ersättas av nya riktlinjer.

Swedwatch har ställt ett antal frågor till sju svenska smyckeshandlare om vilken kunskap de har om ursprunget till de diamanter de säljer. Endast två har tagit sig tid att svara och det finns stora brister i företagens redovisning för riktlinjer vad gäller mänskliga rättigheter och arbetsförhållanden.

”Inget av dessa företag kan visa att de ansträngt sig tillräckligt för att följa internationella normer när det gäller företagande och mänskliga rättigheter”, menar Swedwatch.

Therese Sjöström håller det för sannolikt att en del av de ädelstenar som säljs i Sverige kommer från förhållanden som de i Kongo.

– Liknande förhållanden råder i flera diamantproducerande länder.

Och de smyckeshandlare DN kontaktar bekräftar att de omöjligt kan veta diamanternas ursprung.

– Det är svårt att se igenom hela ledet från brytning av diamanter till det vi säljer. Vi kan inte veta exakt varifrån diamanterna kommer, konstaterar Johan Redhe, vd för Schalins ringar.

Swedwatch rapport är en ögonöppnare för honom och har lett till att han efterlyst mer information från sina leverantörer.

– Vi vill att våra produkter kommer från okej förhållanden. Nu ska vi jobba mer med våra leverantörer, ställa fler kontrollfrågor. Det är en utmaning för oss, vi befinner oss långt från ursprungsledet.

Han, liksom Swedwatch, konstaterar att diamanternas väg från utvinning ut till butik är snårig och innebär ett otal steg där diamanter från olika platser flera gånger läggs i samma kuvert, se grafik här intill.

Patrik Reineborg, vd för Guld-bolaget, betonar att man köper diamanter från grossister som följer Kimberleyprocessen. Men att följa exakt varifrån stenarna kommer är oerhört komplext, framhåller han.

– Det är omöjligt för oss att veta varifrån stenarna kommer. Jag tror att de stora bolagen i diamantindustrin vill ha det så. Hade man velat ha en mer öppen process hade vi kommit längre för länge sedan.

Han konstaterar att det är svårt att agera som liten aktör.

– EU borde ta gemensamma krafttag för att göra något åt detta. Vi har inte tillräckligt med muskler.

Men Swedwatch tycker att svenska bolag kan göra mer än vad de gör i dag. Det finns riktlinjer från OECD om hur man kan öka kontrollen av diamanternas väg till handeln.

– Gruvindustrin är en enorm högrisksektor utifrån ett människo-rättsperspektiv. Därför måste de göra en bättre riskbedömning och vara mer aktiva i att se till att inte människorättskränkningar och barnarbete förekommer i leverantörsleden, säger Therese Sjöström.

Hon uppmanar inte till någon bojkott av diamanter, för fattiga länder som Kongo är ädelstenarna en viktig inkomstkälla. Men konsumenter kan ställa högre krav.

– Fråga på vilket sätt företaget aktivt arbetar för att inte bidra till människorättskränkningar och barnarbete. Det räcker inte med att de

skänker pengar till ett välgörenhetsprojekt för barn någonstans i Afrika. De måste arbeta systematiskt och ta hjälp av de riktlinjer som OECD och Unicef har utarbetat för den här typen av utmaningar.

Marianne Björklund marianne.bjorklund@dn.se “

“**Fakta. Rysslands producerar mest diamanter**
Demokratiska Republiken Kongo är världens tredje största diamantproducent och står för runt 13 procent på världsmarknaden. Störst är produktionen i Ryssland, därefter Botswana.

Diamanter utvinns i runt 30 länder och sysselsätter runt tio miljoner arbetare.

Enligt Swedwatch är barnarbete omfattande i landets diamantgruvor. Flickor utsätts för sexuella övergrepp och tvångsäktenskap.

Kongo är ett av världens fattigaste länder. Uppskattningsvis lever 70 procent av befolkningen under en dollar om dagen.

Även i Angola, Sierra Leone och Zimbabwe har rapporter kommit fram till att mänskliga rättigheter bryts i samband med utvinning av diamanter.

Swedwatch har i rapporten besökt fyra gruvor, två landbaserade, två vid floden. “

DN ONSDAG 21 DECEMBER 2016

“ Rättvisemärkning skulle kunna ge bättre villkor

Johannesburg. Det finns ett ramverk med tung internationell uppbackning för att stävja handeln med diamanter från konfliktområden. Men den så kallade Kimberleyprocessen skjuter bredvid målet. En sorts rättvisemärkning skulle bättre ta itu med problemen i Kongos gruvor.

Det finns ett osannolikt gruppfoto från en välgörenhetsmiddag som hölls i den dåvarande sydafrikanske presidenten Nelson Mandelas hem i september 1997. Supermodellen Naomi Campbell och Mandela flankerar den liberianske krigsherren Charles Taylor. På bilden syns också musikern Quincy Jones och skådespelerskan Mia Farrow.

Flera av gästerna bodde hos Mandela. När de gått och lagt sig på kvällen knackade det på Campbells dörr. Två oidentifierade män gav henne en liten påse med oslipade diamanter som ska ha kommit från Taylor.

Några månader tidigare hade han vunnit det liberianska valet på manifestet ”Han dödade min mamma, han dödade min pappa, men jag kommer att rösta på honom”.

Taylors upprepade hot om förnyat inbördeskrig gav honom en jordskredsseger mot Ellen Johnson-Sirleaf. Men rättvisan skulle senare komma ikapp Taylor och han dömdes i april 2012 för krigsbrott och

brott mot mänskligheten, som han utfört i det diamantproducerande grannlandet Sierra Leone.

Naomi Campbells vittnesmål var en av de mer spektakulära delarna av rättegången.

Det var med Sierra Leone i färskt minne, samt ett pågående krig i Kongo och inte minst inbördeskriget i Angola som fond, som FN:s säkerhetsråd drev på reformer av diamantbranschen kring millennie-skiftet. Resultatet kallades Kimberleyprocessen efter den diamantproducerade staden i Sydafrika där ett inledande möte hölls år 2000.

Blodsdiamanterna, sådana som Campbell fått i sin hand av den ökände krigsherren Taylor, skulle stoppas.

Spola fram till 2016 och ramverket är på plats. En försvinnande låg andel av alla diamanter (0,1 procent) är producerade i konfliktområden.

Inbördeskrigen i Angola och Sierra Leone är över. Kongo befinner sig på randen till kollaps på grund av oro i huvudstaden Kinshasa men denna politiska strid och det lågintensiva krig som pågår i östra delarna av landet har få kopplingar till diamantproduktionen i Kasai.

Ändå är lidandet enormt i och kring gruvorna.

Svenska uppköpare är väl medvetna om diamanters extrema symbolik – inkomstskillnaderna mellan första producent och slutkonsument är svindlande – och gör förhoppningsvis allt för att följa Kimberleyprocessen.

Men ramverket skjuter bredvid målet och är tandlöst när det gäller arbetsvillkor eftersom detta inte var dess syfte.

Det enkla beslutet vore att med hjälp av Kimberleycertifikaten endast köpa ädelstenar från Botswana och Namibia. Dessa länder anses vara de som i Afrika bäst har hanterat inkomsterna från sina diamanter och andra naturresurser.

Men då lämnar man kongoleserna i sticket och berövar dem livsviktiga inkomster. Bättre vore att sätta press på uppköparna i mellanledet för att utöka omfattningen av Kimberleyprocessen så att den även inkluderar en sorts rättvisemärkning som garanterar humana förhållanden i produktionsledet. Där kan FN:s säkerhetsråd, som Sverige gästar under de kommande två åren, spela en stor roll.

Erik Esbjörnsson erikesbjornsson@gmail.com “

DN SDAG 21 DECEMBER 2016

“ Delpensioner blir stridsfråga

I dag kickar 2017 års löneröreIse i gång. Fack och arbetsgivare inom industrin byter avtalskrav. Resultatet av vårens förhandlingar ska sätta normen för hela arbetsmarknadens löneökningar. Men vägen dit riskerar att bli stormig.

Kraven från Facken inom Industrin på 2,8 procent plus en allmän låglönesatsning är kända sedan slutet av oktober. Svenskt Näringsliv har upprepade gånger varnat för höga löneökningar, men deras exakta utgångsbud blir känt först i dag.

Att det kommer att vara en bra bit lägre än fackens är klart. Svensk Industri måste enligt Svenskt Näringsliv växla ned sina kostnader jämfört med omvärlden. En analys som även facken i viss mån instämmer i, att döma av en färsk gemensam rapport från industrins fackförbund och arbetsgivare.

Men att sänka löner i avtal är näst intill en omöjlighet för facken. Och Svenskt Näringsliv har nu ha slagit in på en ny väg, där man efterlyser en helt ny anställningsform för både nyanlända och lågutbildade svenskar, med heltidsarbete till löner på bara 50 eller 75 procent av kollektivavtalets minimilön. Det kan de aldrig uppnå genom fackliga avtal, bekräftade den gångna helgens ordkrig mellan Svenskt Näringsliv och LO:s ledningar om de ”enkla” jobben. I stället hoppas Svenskt Näringsliv nu på politikerna. Frågan är om det påverkar deras motstånd mot höjning av lägstalönerna i vårens förhandlingar.

Svenskt Näringsliv är också kritiskt till LO:s nya samordningsmodell, där industrifacken för första gången utöver själva ”märket” har lovat övriga LO att försöka etablera en låglönesatsning för alla med låga månadslöner under 24 000 i månaden. Här väntas mycket hårda motsättningar, men trycket på IF Metall är hårt från övriga LO.

En annan sak som fortfarande kan orsaka turbulens är förhandlingarna kring flexpensionen, privattjänstemännens delpension.

Här kräver arbetsgivarna i Almega fackliga eftergifter av Unionen och Sveriges Ingenjörer, bland annat kring anställningsformer och ersättning vid beredskap.

Förhandlingarna avslutades i måndags, men det hemliga resultatet måste de närmsta veckorna godkännas hos alla berörda avdelningar och förbund. Att hela paketet passerar är inte givet. Almegas förhandlingsvilja har kritiserats internt. Även facklig kritik finns.

– Inget är klart förrän helheten är klar, varnar Unionens förbundsordförande Martin Linder.

Tove Nandorf tove.nandorf@dn.se “

DN ONSDAG 21 DECEMBER 2016

“Framtidens public servicefinansiering utreds

Regeringen beslutade på tisdagen att framtidens finansiering av public service ska utredas av en parlamentarisk kommitté.

En parlamentarisk kommitté ska utreda framtidens finansiering av public service. Kommitténs uppdrag blir att föreslå ett hållbart system för att finansiera en oberoende och kvalitativ public service-verksamhet, enligt ett pressmeddelande från Kulturdepartementet.

– Ett starkt och oberoende public service har en avgörande betydelse för vår demokrati och det öppna samhället. En stabil och långsiktig finansiering förutsätter ett brett parlamentariskt stöd och jag ser fram emot de konstruktiva diskussioner som partierna nu kan ha i kommittén, säger kultur- och demokratiminister Alice Bah Kuhnke.

Uppdraget innebär bland annat att ta fram konkreta förslag på hur insamlade medel ska hanteras åtskilda från övriga medel i statens budget. Man ska också titta på vilka hushåll som ska vara betalningsskyldiga och ifall avgiften ska vara knuten till innehav av mottagningssystem även i fortsättningen.

– Det är bra att utredningen om finansieringen av public service startar i god tid inför nästa sändningstillstånd. Den nuvarande radio- och tv-avgiften behöver moderniseras, säger Hanna Stjärne, vd för SVT, i en kommentar till beslutet.

Evelyn Jones evelyn.jones@dn.se “

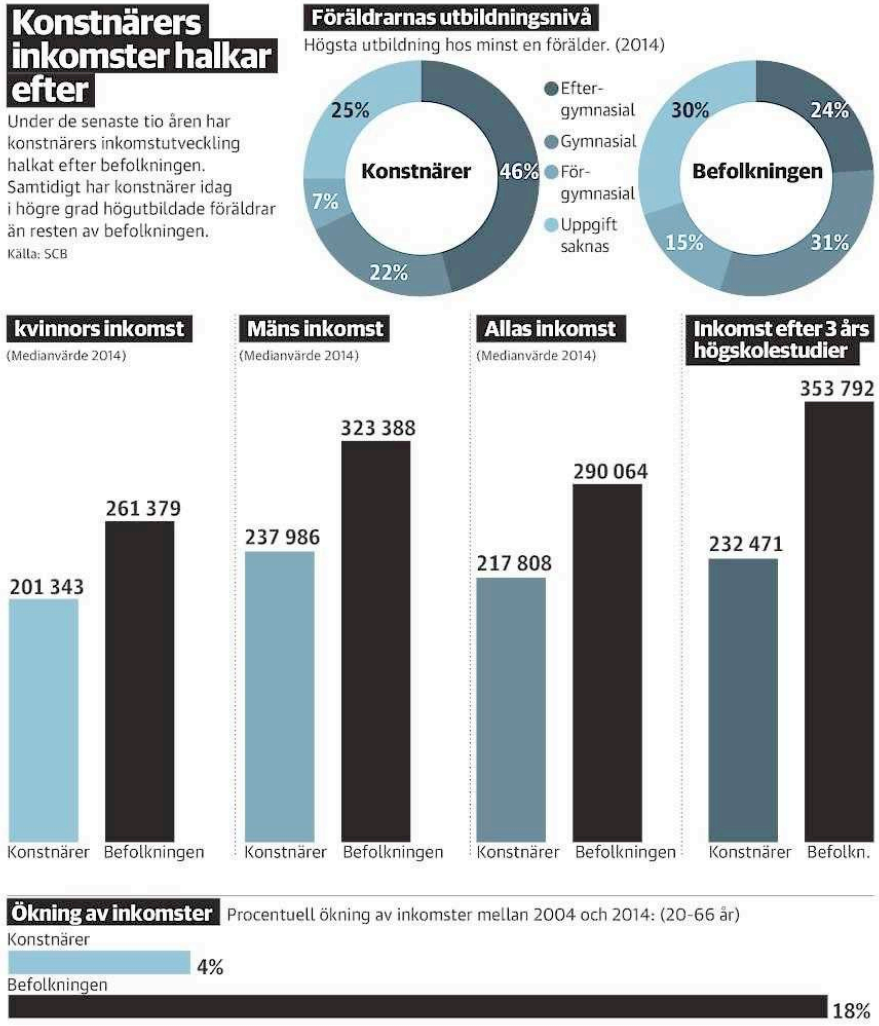

DN ONSDAG 21 DECEMBER 2016

”Många tjänar alldeles för dåligt”

“Konstnärer tjänar mindre än befolkningen i stort, enligt en ny rapport från Konstnärsnämnden. Det kan vara förödande för demokratin om bara de som kommer från en stark socioekonomisk bakgrund vågar bli konstnärer, menar Ulrica Källén, verksamhetsledare på Klys.

Konstnärsnämnden presenterade på tisdagen en rapport om konstnärers inkomster och sociala situation. Enligt rapporten, som har jämfört konstnärers inkomster, utbildningsnivå och social bakgrund med hela befolkningens, tjänar konstnärer i genomsnitt mycket mindre än befolkningen i stort.

Medan medianlönen för konstnärer är 217 808 kronor per år är den för befolkningen 290 064. Och skillnaderna blir ännu större mellan högskoleutbildade konstnärer jämfört med andra högskoleutbildade yrkesgrupper. Medan de som studerat tre år på högskola i befolkningen tjänar i genomsnitt 353 792 kronor per år tjänar konstnärerna bara 232 471 kronor. Och de senaste tio åren har skillnaderna blivit allt större, då befolkningens inkomster ökat med 18 procent på tio år, har konstnärernas bara ökat med 4 procent.

– Det mest uppseendeväckande i den här rapporten är att konstnärernas inkomster har halkat efter så kraftigt i jämförelse med resten av befolkningens inkomstutveckling. Det bekräftar en bild som vi redan har men gör det också viktigt att det vidtas kraftfulla konstnärspolitiska åtgärder för att stärka konstnärernas villkor, säger Ulrica Källén, verksamhetsledare på Konstnärliga och Litterära Yrkesutövares Samarbetsnämnd (Klys).

Lägst inkomst har komponister, konsthantverkare, bildkonstnärer och fotografer, enligt rapporten. Nina Bondeson har varit verksam som bildkonstnär sedan 80-talet. Hon har studerat konst på förberedande konstskolor i Umeå, på Kungliga Konsthögskolan och på Göteborgs universitet. Men hon har också av och till haft svårigheter att få inkomsterna att räcka.

– Jag hade länge en plan B om det skulle gå illa. Då skulle jag bli optiker. Till slut blev det för sent att skola om, vilket på ett sätt var skönt för då fick man bara satsa. Men jag har alltid levt med en beredskap, men också en förhoppning om att det kommer att ordna sig. Och undan för undan har det också gjort det. Men konstnärer har ju ingen säker situation, säger hon.

I dag har Nina Bondeson ett tioårigt arbetsstipendium, vilket gör att hon får in runt 7 000 kronor i månaden. För henne har stipendiet varit av mycket stor betydelse för att kunna fortsätta som bildkonstnär.

– Det gör att jag kan arbeta mer koncentrerat. Men de här stipendierna är inte många och de är färre i dag än de var tidigare.

Enligt Ulrica Källén på Klys har de märkt bland sina medlemmar att det blivit allt tuffare att försörja sig på sitt konstnärskap.

– Jag har följt den här utvecklingen och upplever att våra medlemmar i dag är mycket mer pressade ekonomiskt än de var för tio femton år sedan, säger hon.

Konstnärsnämndens rapport visar också att många fler konstnärer har föräldrar med hög utbildning än i befolkningen i stort. 46,1 procent av konstnärerna i analysen hade minst en förälder med eftergymnasial utbildning. Samma siffra i befolkningen i stort är 24 procent.

– Det är första gången vi tittat på social bakgrund, och det är väldigt intressant. Det är inte helt chockerande för oss som arbetat med de här frågorna länge, men det är viktigt att få det på pränt. Och när vi brutit ner detta på åldersnivå kan vi se att det är ännu fler bland yngre konstnärer som har minst en högutbildad förälder, säger Ann Larsson, direktör för Konstnärsnämnden som står bakom rapporten.

Varför är det viktigt att titta på?

– För det kan visa på vilka som vågar bli konstnärer. Det här tyder på att det blir svårare för personer med en svagare socioekonomisk bakgrund att våga gå in i yrket. Den här typen av prekära yrkesval som har osäker ekonomi tenderar man att välja bort om man inte har en trygghet. Och det är inte en utveckling vi vill se inom kulturen.

Även Ulrica Källén ser allvarligt på att många konstnärer kommer från högutbildade familjer.

– Det kan få förödande konsekvenser för demokratin i samhället och den kulturella mångfalden om den socioekonomiska bakgrunden är avgörande för att du vågar välja konstnärsyrket. Då riskerar konstnärsyrket att bli en klassfråga, medan vi i branschen menar att den måste vara öppen för alla människor i vårt land, säger hon.

Katarina Jönsson-Norling, ordförande för konstnärernas riksorganisation, är också orolig för att den otrygga arbetsmarknaden ska leda till bristande mångfald bland konstnärer.

– Om konstnärerna tvingas få pengar på andra sätt än genom konsten, till exempel från anhöriga så kommer det styra vilka som kan hålla på med konst. Konsten ska spegla de människor som finns i samhället och då är det viktigt att konstnärerna själva kommer från olika delar av samhället, och det är nästan den allvarligaste konsekvensen ur samhällsperspektiv, säger hon.

Konstnärernas riksorganisation har också märkt av ökande svårigheter för konstnärer att försörja sig.

– Vi har fått allvarliga signaler om att det blir allt svårare att vara yrkesverksam konstnär. Även personer som gått hela vägen och kommit igenom nålsögat till långa utbildningar upptäcker ibland efter ett par år att det inte går längre och tvingas ge upp, säger hon.

Bildkonstnären Nina Bondeson berättar att de allt svårare förhållandena i konstnärsyrket är något som diskuteras bland konstnärer, och hon vet flera som tvingats eller valt att sluta.

– Javisst, så är det. Svårigheter att få in pengar kan ju innebära att man tvingas sluta med konsten. Arbete som var tänkt att vara vid sidan av tar över. Det är problematiskt, särskilt som samhället ser ut i dag.

– Det är helt förödande om vi förlorar den fria aspekten av konsten. I dag är det viktigare än någonsin, särskilt i en utveckling där icke-demokratiska krafter får gehör och ger sig på konstnärer, journalister och författare. Ett demokratiskt samhälle måste försvara konsten för sin egen överlevnads skull, säger hon.

Ann Larsson på Konstnärsnämnden hoppas nu att rapporten ska kunna leda till en diskussion som kan öppna för framtida reformer.

– I rapporten har vi förhållit oss ganska svalt till att analysera och peka ut riktningar. Vår rapport ska vara användbar för alla politiska partier och inom alla sektorer. Men man kan inte göra annat än konstatera att det är så här det ser ut för konstnärer.

Samtidigt vill hon poängtera att konstnärsbranschen inte är en bransch i kris.

– Det finns en stor spridning i inkomstnivå bland konstnärerna. Man kan vara konstnär i Sverige i dag, och vissa tjänar faktiskt bra. Men faktum är att alldeles för många tjänar alldeles för dåligt, säger hon.

Evelyn Jones evelyn.jones@dn.se “

DN ONSDAG 21 DECEMBER 2016

“ Starbrink om NKS: ”Bygge värt att skryta om”

Hittills har sjukvårdslandstingsrådet Anna Starbrink (L) varit förvånansvärt tyst i den alltmer intensiva debatten om Stockholms sjukvård. Hon talar hellre om primärvården än om Nya Karolinska.

På promenad i landstingshuset på Hantverkargatan får vi en snabbguidning i husets historia. Den pampiga vitputsade byggnaden där landets näst största folkvalda församling huserar, byggdes som ett garnisonssjukhus och stod klar 1834.

– Det blev också dyrare än planerat, säger liberala presschefen Rasmus Jonlund med en tydlig blinkning åt Nya Karolinska Solna.

Vackert, men opraktiskt, beskriver Anna Starbrink landstingshuset. Dagens nyöppnade specialistsjukhus i Solna håller hon i stället för världens modernaste, om än dyrt.

– Det har kallats ett skrytbygge, och det är väl värt att skryta om att vi bygger ett sjukhus som ska möta behoven hos de svårast sjuka. - Alternativet att vara kvar i det gamla fanns inte. Men det finns lärdomar att dra.

Vilka då?

– Jag tycker att det är viktigt att det är transparent hur vi använder skattemedlen. OPS-lösningen är för svår att hantera ur ett demokratiskt perspektiv. Jag tror att man skulle kunna göra traditionella upphandlingar och få ner kostnaden en annan gång.

OPS-lösningen är en omdebatterad form av finansiering där ett privat företag går in och lånar upp pengar, bygger och sedan hyr ut till det offentliga.

Efter Nya Karolinskas öppnande i november har sjukvården kommit i fokus. Starten har dock varit skakig med omfattande tekniska problem. De senaste dagarna har det högspecialiserade sjukhuset tvingats dra ner på antalet vårdplatser efter att de moderna patientlarmen inte fungerat, med ett dödsfall som följd.

Människor dör på sjukhuset för att tekniken fallerar. Hur ser du på det?

– Det där är inte klarlagt. Det som hänt är att en människa dött. Från sjukhuset säger man att det inte finns någon koppling till tekniken, andra säger att det kanske gör det. Händelsen är lex Maria-anmäld, så att vi får den frågan utredd, säger Anna Starbrink.

Samtidigt har sjukhuset dragit ner på antalet vårdplatser av patient-säkerhetsskäl vilket ökar trycket på andra sjukhus.

– Det är nog klokt att man inte flyttar in fler patienter innan teknikstrulet är löst, noterar Starbrink.

Kan man ha sjukhuset öppet om inte tekniken fungerar?

– Ja. Men patientsäkerhetsbedömningar måste sjukhuset göra.

DN har i flera artiklar uppmärksammat bristen på familjerum på Nya Karolinska. Anna Starbrink har personligen haft kontakt med anhöriga till treårige Kurt som är svårt sjuk i cancer. Hans mamma kunde inte övernatta.

– Jag ville diskutera med sjuk-huset hur man kan lösa det och det har jag gjort. Men lokalerna är inte byggda för att man ska vara många i rummen och oftast finns det bara plats för en förälder. Det är också en patientsäkerhetsfråga, men alla känner väl i själ och hjärta att om det vore ens eget barn så skulle man inte åka därifrån.

– Här måste sjukhuset hitta praktiska lösningar och använda andra utrymmen. Så långt det är möjligt bör man möta familjernas behov. På sikt önskar jag att man på kan få till ett patienthotell eller en långsiktig lösning, säger Anna Starbrink.

Har den här frågan glömts bort?

– Den har i alla fall inte diskuterats med mig.

Karolinska universitetssjuk-huset har haft svårt att rekrytera personal, vilket lett till att många vårdplatser står tomma. En omfattande omorganisation som införs samtidigt med flytten har bidragit till ett jäsande missnöje bland de anställda.

För ett par veckor riktade även läkarföreningen på Karolinska universitetssjukhuset en misstroendeförklaring mot sjukhusledningen och sjukhusdirektören Melvin Samsom.

– Det är tråkigt men jag har förtroende för sjukhusledningen. Jag noterar också att Vårdförbundet har det. Det är viktigt att komma ihåg att vi varit kritiska till hur vården fungerat tidigare. Det är nödvändigt med nya arbetssätt.

Kritiken gäller bland annat att den nya modellen med så kallad värdebaserad vård är oprövad och saknar evidens.

– Det finns en del studier som gjorts, och modellen är inte helt hemmasnickrad. Att det uppstår kritik är inte så konstigt vid förändringar. Alla 15 000 anställda kommer inte att gilla det här.

Den nya vårdmodellen genomförs med hjälp av kontrakterade konsulter. Landstingets alltmer växande konsultnota har också

uppmärksammats bland annat i DN – cirka 2,3 miljarder kronor 2016 – trots politiska löften att sänka den.

Även här utmärker sig Karolinska universitetssjukhuset som väntas lägga 600 miljoner kronor på konsulter i år.

Är det rimligt?

– Ja, det är förstås inte bra om man köper in konsulttjänster slentrianmässigt. Jag har tittat på min egen förvaltning, hälso- och sjukvårdsförvaltningen, och där tycker jag att de är rätt sparsmakade.

Hälso- och sjukvårdsförvaltningen väntas lägga 264 miljoner kronor på konsulter i år.

– De flesta konsulter är medicinska experter, och förser 1177 vårdguiden med medicinsk information. På andra områden kan man säkert ifrågasätta konsultanvändandet. Om man kan anställa för att man behöver kompetensen långsiktigt ska man förstås göra det, eftersom det blir billigare.

Sjukhusdirektören för Karolinska universitetssjukhuset, Melvin Samsom, har konfronterats med att ha köpt konsulttjänster för 1,4 miljoner kronor till sig själv för att komma in i sitt nya jobb.

– Jag tycker att det låter dyrt. Men jag tänker att han säkert behöver gott stöd som ny i en komplex organisation, och ny i landet.

Har du förtroende för honom?

– Ja.

På den egna förvaltningen säger Anna Starbrink att hon känner sig som en ”städgumma” sedan hon tillträdde med ambitionen att få reda i förvaltningens dåliga och rent felaktiga upphandlingar.

Mest uppmärksammad är den så kallade strumpupphandlingen med Onemed, där landstinget genom en avtalskonstruktion tvingades betala upp till 6 000 kronor för ett par stödstrumpor.

– Jag har fått syn på en del upphandlingar som inte fungerar bra. Onemed var en av dem, även om den inte gjorde det dyrare för skattebetalarna – men besparingen uteblev.

I det fallet säger Anna Starbrink att lärdomen är att om något verkar vara för bra för att vara sant, så är det för bra för att vara sant.

I medieskuggan av Nya Karolinska hävdar hon att de största satsningarna i själv verket skett på primär-vården, där patienterna med störst behov ska få mer resurser.

– Om det någon gång ska byggas ett monument över mig, så vore det en vårdcentral.

Anna Gustafsson anna.gustafsson@dn.se “

“**Fakta. Anna Starbrink**

Namn: Anna Starbrink.

Ålder: 45 år.

Familj: Man och två barn.

Bor: I kollektivhus på Södermalm.

Brinner för: Sjukvård, kultur och litteratur.

Jultraditioner: Olika, i år med tomte, gröt och extra allt.

Akutsjukhusen

Trycket är högt pågrund av influensa och vinterkräksjuka. 2 700 vårdplatser är öppna.

Södertälje, St Göran och Norrtälje har lika många eller fler vårdplatser öppna i år jämfört med förra året.

Södersjukhuset, Danderyd och Karolinka har färre platser öppna under helgerna. Detaljplanering pågår.

Nya Karolinska Solna har minskat antalet vårdplatser från 12 till 8 på hjärtintensiven, på grund av att larmsystemet inte fungerar tillfredställande. St Göran, Danderyd och Södersjukhuset utökar med två hjärtintensivvårdplatser var under helgerna.

Barnakuter

Öppna dygnet runt, alla dagar:

Astrid Lindgrens Barnsjukhus, Nya Karolinska i Solna.

Barnakutmottagningen, Karolinska i Huddinge.

Akutmottagningen på Sachsska barn- och ungdomssjukhuset, Södersjukhuset.

Akutmottagningen på Norrtälje sjukhus.

Barnakuten på Danderyds sjukhus, öppet 08.00–23.00, alla dagar.

Närakuter

Det finns 17 närakuter i länet.

Handen, Järva, Löwet (Upplands Väsby) och Nacka är öppna 8–22.

Brommaplan, Gullmarsplan, Jakobsberg, Riddaren (Kista), Huddinge, Liljeholmen, Sabbatsberg, Solna-Sundbyberg, Söderjouren, Södertälje och Täby har öpper 17–22 vardagar och 8–22 helger.

Norrtälje har öppet vardag 17–20 och helg 8–18.

Husläkarmottagningar

Länets 200 mottagningar är öppna alla vardagar. Kan också ta emot akuta besök.

1177 vårdguiden

Vet vart det är klokast att vända sig.

Geriatriken

Har enligt landstinget fler platsen i år än förra året. Över 1 000 vårdplatser öppna som vanligt över jul.

Psykiatrin

Öppen som vanligt under helgerna.

Jourläkarbilarna

Skickas ut av sjuksköterskorna på 1177 Vårdguiden. Är i drift alla kvällar och nätter vardagar och dygnet runt alla helgdagar och röda dagar.

Förlossning

Sex förlossningsenheter är öppna. Alla måste användas för att kapaciteten ska räcka till. Södertälje sjukhus och Karolinska Universitetssjukhuset i Huddinge har plats att ta emot fler kvinnor än övriga. “

DN ONSDAG 21 DECEMBER 2016

“M efterlyser krafttag mot våldet

Moderaterna tycker inte att Socialdemokraterna gör tillräckligt för att motverka våldet i Södra Järva. Nu vill man se krafttag för att öka tryggheten i området.

Efter den senaste tidens våldsdåd i stadsdelarna kring Järvafältet besökte finansborgarrådet Karin Wanngård (S) nyligen ett café i Rinkeby. Där utlovade hon en resursförstärkning på sammanlagt 19 miljoner kronor för att bryta den negativa utvecklingen i området.

Det imponerar inte på oppositionsborgarrådet Anna König Jerlmyr (M).

– Det räcker inte att åka ut och fika i Järvaområdet och dela ut några miljoner. Vi kan inte bara satsa på mötesplatser och sociala projekt, säger Anna König Jerlmyr som efterlyser reformer med fokus på trygghet.

Moderaterna vill bland annat att det omgående inrättas ett tempo-rärt polishus i Rinkeby i väntan på det som planerats under flera år. Man vill också se fler poliser i utsatta områden, dessa ska vara fredade från andra arbetsuppgifter.

Vidare vill Moderaterna tillåta kameraövervakning för att stärka möjligheterna för teknisk bevisning vid brott. Datainspektionen har överklagat kammarrättens beslut att tillåta kameraövervakning i Rinkeby, men enligt Moderaterna är det en ohållbar situation.

– När det handlar om kameraövervakning på utsatta platser tycker vi inte att det bör motarbetas av statliga myndigheter. Då måste man se över lagstiftningen. Vi tycker att tryggheten för de boende är överordnad integritetsaspekten, säger Anna König Jerlmyr som anser att kommunerna själva, i samråd med polis, bör få bestämma vilka platser som ska övervakas med kamera.

Moderaterna vill även att det etableras jourdomstolar i Södra Järva. Dessa ska ingå i lokala rättscentrum där polis, åklagare, jourdomstolar och socialtjänst samlas.

– Vi vet hur viktigt det är att unga brottslingars handlingar får omedelbara konsekvenser.

Att upprätta jourdomstolar är inte ett kommunalt beslut. Hur ska det verkställas?

– Det här handlar om att Stockholms stad står upp för stockholmarna mot regeringen, oavsett politisk färg, och säger att det här behöver vi. Vi har många unga lättkränkta män med tillgång till vapen i Järva och andra stadsdelar. Det är viktigt att komma åt unga förövare innan våldet eskalerar och blir allt grövre.

Det tidigare ytterstadsborgarrådet Joakim Larsson (M) var mycket engagerad i Järvalyftet som syftade till att rusta upp den fysiska och sociala miljön i stadens utsatta områden. De efterlysta trygghetssatsningarna följer en mer traditionell moderat politik.

Även Moderaterna i Hässelby-Vällingby har gjort utspel på området. De vill använda demokratipengar för att anställa ordningsvakter i Hässelby gårds centrum. Anna -König Jerlmyr påpekar emellertid att hon inte vill överge Järvalyftets ambitioner.

Karin Wanngård (S) har inget att anmärka på Moderaternas förslag.

– Det är nästan enbart statliga frågor som vi i stort sett är överens om. När det gäller polisstationen så handlar det om en upphandling som är säkerhetsklassificerad. Det kommer vi inte att frångå. Men det Moderaterna missar är de förebyggande insatserna som kommunen står för, som skola och arbete.

Andreas Nordström andreas.nordstrom@dn.se “

DN TORSDAG 22 DECEMBER 2016

“Ett system för lycksökare

”Det är som att det här utspelar sig i ett laglöst land”, säger speakern i SVT:s dokumentär ”Konsten att stjäla utan att åka fast”. Reportaget sänds nu på torsdag kväll, klockan 20.00 och handlar om Lena. Hennes gode man gav henne inte bara så lite fickpengar att hon knappt hade till mat, utan spenderade dess-utom hennes arv och besparingar på dyra pälsar och smslån till sig själv.

Berättelser som Lenas är dessvärre inte ovanliga.

Det svenska systemet med gode män skapades under det sena 1980-talet, och är till för att den som inte kan ta hand om sig själv eller sin egen ekonomi ska få hjälp med detta. I dagsläget handlar det om runt 100 000 personer, och fler lär det bli i takt med att vi blir äldre och äldre.

Det säger sig självt att denna grupp är utsatt, det är ju just därför den tilldelas stöd till att börja med. Men regelverket är direkt rättsosäkert – inte bara för dem det ska skydda, utan också för de gode männen.

För att bli god man krävs egentligen inget mer än att man är ostraffad och skuldfri. Sedan årsskiftet säger lagen också att man ska erbjudas en grundutbildning, men den är inte obligatorisk. I samma veva beslöts att klienternas egen vilja ska respekteras så långt som möjligt.

På grund av Socialstyrelsens märkligt utformade blankett är det dock i praktiken upp till läkare ute på vårdcentralerna att avgöra om dessa personer över huvud taget ska få yttra sig i domstolen innan beslut fattas i deras ärende. Enligt en genomgång som gjordes 2013 är dessa blanketter, själva underlaget för beslutet, dessutom ofta slarvigt ifyllda. I ett stod det exempelvis bara: ”Dement sedan länge.”

Det här är förstås principiellt illa, och än värre blir saken av att spelrummet för gode män som missköter sig är ofantligt.

Den instans som utser de gode männen, kommunens överförmyndarenhet, är dessutom samma instans som utreder dem, och det finns inte någon lag som kräver att misstänkta brott ska polisanmälas.

Eftersom det råder stor brist på gode män undviker man därför ofta att göra rättssak av missförhållanden, det säger både Sveriges Kommuner och landsting och överförmyndarenheterna själva.

På så vis kan oegentligheter fortgå enligt den krassa logiken att en kriminell god man är bättre än ingen alls. SVT:s beräkningar tyder på att dessa ohederliga personer har kunnat försnilla hundratals miljoner bara de senaste åren.

Ytterligare ett problem är den utbredda oviljan att lyssna på klienterna: De som har gode män kan väl inte vara riktigt rediga? Det finns exempel på gode män som ägnat sig åt direkt maktmissbruk.

De har inte bara tagit över ekonomin, utan även självsvåldigt sagt upp telefonabonnemang, dirigerat om post och aktivt isolerat sina klienter från omvärlden. I de fall då klienterna till slut fått rätt har det ofta berott på att någon annan har hjälpt till att driva ärendet.

De gode männen själva har formellt ett mycket stort juridiskt ansvar, vilket gör också dem utsatta. Trots att de inte nödvändigtvis har några särskilda kunskaper kan de bli ersättningsskyldiga för bidrag de missat att söka och andra omedvetna ekonomiska felsteg.

Fram till i fjol kunde de heller inte avsäga sig uppdrag med mindre än att någon annan tog över, oavsett vilka skäl de hade till det. Detta ledde till fullständigt orimliga situationer, som i Göteborg, där en god man för några år sedan tvingades anlita ett bevakningsföretag för att skydda sig och sin familj undan en aggressiv och dokumenterat våldsam klient som hotade honom till livet.

Det nuvarande systemet med gode män är med andra ord ett system som egentligen inte gynnar någon utom lycksökare. Detta har såväl sakkunniga som gode män, klienter och anhöriga påpekat i åratal.

Och alternativ finns. Norge befann sig i en liknande situation, och löste den genom att professionalisera godmanskapet och förstatliga översynen av redovisningarna. En liknande reform skulle behövas här.

Ändå står justitieminister Morgan Johansson (S) och säger saker som att ”skulle vi nu börja stöpa om hela systemet, då tror jag att vi tar oss vatten över huvudet, i vart fall i det här skedet”, som om regeringen inte kan göra detta för att det vore för jobbigt.

Det är ett svek, både mot de gode männen och mot de små och svaga som just nu driver runt i laglöst land.

DN 22/12 2016 “

DN TORSDAG 22 DECEMBER 2016

”Nu behövs effektivare insatser mot terrorism”

Sverige stor rekryteringsbas. Sverige måste förstärka sitt arbete mot terrorism och extremism på flera plan. Vi vill att lagen om terrorresor skärps så att även förberedelse till terrorismresa kriminaliseras. Och med inspiration från Frankrike menar vi att en ny samordnande funktion bör införas på regional nivå, skriver Roger Haddad (L).

På senaste tiden har terroriströrelsen IS, Islamiska staten, lidit tydliga militära motgångar i Syrien och Irak. Strömmen av nya rekryter från Sverige som ansluter sig till IS har minskat märkbart det senaste året, och samma mönster märks i andra länder.

Detta innebär inte att det snart är dags att blåsa faran över. Även om omvärlden till slut skulle lyckas tillfoga IS ett militärt nederlag i Irak och Syrien kommer rörelsen och dess avläggare att vara ett allvarligt säkerhetshot under lång tid.

Erfarenheterna från tidigare terrorrörelser visar på betydelsen av att arbeta långsiktigt och uthålligt. Den avskyvärda attacken i Berlin påminner än en gång om att oskyldiga kan drabbas mitt i vardagen. Även om mycket ännu är okänt om bakgrunden till denna attack visar den hur sårbart vårt demokratiska samhälle är.

IS kommer med säkerhet att omgruppera sig och fortsätta sin verksamhet i nya former. När det av IS behärskade området krymper

kommer många att söka sig till sina hemländer, däribland Sverige. Det vore farligt naivt att ta för givet att de vänder hem därför att de har brutit med en extremistisk ideologi. Tvärtom kan det förutsättas att många kommer att fortsätta arbeta på hemmaplan för att stötta terrorverksamhet och dra in fler.

Sverige är ett av de länder i Europa som, i förhållande till sin befolkning, har varit en särskilt stor rekryteringsbas. Hittills bedöms drygt 300 personer från Sverige ha rest till Syrien och Irak, varav ungefär 150 rest tillbaka.

Sverige måste förstärka sitt arbete på flera plan. Vi behöver fortsätta ett långvarigt arbete för att motverka radikalisering till våldsbejakande rörelser, bedriva underrättelsearbete rörande dessa grupperingar och ingripa för att hindra ny terrorrelaterad brottslighet. Alla ansträngningar måste göras för att de som begått terrordåd utomlands ställs inför rätta. Rättsstatens principer ska upprätthållas.

De senaste åren har ett antal åtgärder vidtagits. Arbetet påbörjades under alliansregeringen och i december 2015 slöts en uppgörelse mellan Liberalerna och övriga allianspartier samt dagens regeringspartier. Liberalerna anser att det nu är dags att ta fler steg.

Liberalerna föreslår att lagen om terrorresor skärps så att även förberedelse till terrorismresa kriminaliseras. I dag krävs det långtgående handlingar innan en person kan fällas. Nyligen stoppades en person i Turkiet som rest från Sverige och var på väg till Syrien med en skyddsväst i väskan. Underrättelseinformation visade att personen inför resan aktivt sökt sig till islamistiska våldsbejakande organisationer på internet och sociala medier. Ändå höll inte åklagarens bevisning i domstol och ärendet ogillades.

Lagen måste ändras så att det blir möjligt att tidigare gå in och förhindra en terrorresa. Om exempelvis en person aktivt insamlar information, hyllar terroristorganisationer på sociala medier och reser i riktning till konfliktområdet med utrustning som är avsedd för stridssituation borde rättsväsendet kunna ingripa. Vi vill också se en tidigareläggning av arbetet med att kriminalisera deltagande i stödfunktioner till strid utomlands för en terroristorganisation.

Våren 2016 fick Liberalerna stöd av en riksdagsmajoritet om att det bör vara möjligt för myndigheter att återkalla eller tillfälligt dra in passet för den som på sannolika skäl är misstänkt för att förbereda eller ha påbörjat en resa i terrorismsyfte. Detta är en möjlighet som finns i andra länder, och vi anser att den måste prövas i Sverige. Trots riksdagens beslut har regeringen inte återkommit med några konkreta planer för att se över lagen.

Sverige måste även kraftsamla för att effektivare följa upp återvändande. Säkerhetspolisen måste kunna kalla personer till obligatoriska samtal. I dag kan en person endast kallas om han eller hon är misstänkt och om en förundersökning är inledd.

De underrättelser Polisen får av Säkerhetspolisen behöver komma vidare till lokal nivå. Den information och de lägesbilder som är lämpliga att lämna vidare till den lokala polisen, skolan och socialtjänsten når i dag inte fram. Det innebär problem eftersom detta är samhällsfunktioner som oftast är först med att upptäcka en lokal

problematik. Därför måste rutinerna för så kallad informationsdelning ses över.

Vi anser att Sverige kan lära mycket av det förebyggande arbete som byggts upp i Frankrike efter attackerna mot det franska samhället. Den franska stödlinjen mot radikalisering är väl utbyggd, och det finns ett brett och systematiskt arbete mellan olika samhällsaktörer för att fånga upp larmsignaler.

I Sverige är det däremot alltför svårt att få hjälp för enskilda som känner oro för att någon är på väg att radikaliseras. Den nationella stödtelefonen som startades 2015 är bara bemannad dagtid på vardagar, och inte ens hälften av inkommande samtal har besvarats. Liberalerna anser att en nationell orostelefon måste fungera dygnet runt, även på helger, och det måste gå att kontakta stödlinjen digitalt.

Det samordnande arbetet måste permanentas och stärkas på alla nivåer i samhället. De förslag som den nationella samordnaren mot våldsbejakande extremism redovisat behöver ses i ljuset av att det fortfarande finns brister i samordningen. Den roll som den nationella samordnaren har i dag, och som föreslås flyttas till Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB), fyller en viktig funktion men rör sig på den övergripande och nationella nivån.

Med inspiration från Frankrike menar vi därför att en ny funktion bör införas på regional nivå för att ta fram lägesbilder, göra riskbedömningar och samordna de insatser som kan behövas på grund av varningssignaler som har fångats upp av olika samhällsaktörer: socialtjänst och skola, men också polis och säkerhetspolis. Det är mest naturligt att denna regionala funktion ligger hos polisen, men arbetet ska ske brett tillsammans med andra aktörer.

En regional samordning med tyngd och effektivitet underlättar för kommunerna, vars förutsättningar och resurser varierar starkt utifrån storlek. Det behöver finnas tydliga strategier i varje kommun för att motverka radikalisering och känna igen varningstecknen. Exempelvis skolan och socialtjänsten kan ofta tidigt identifiera personer och direkt erbjuda dem råd och stöd för att inte de ska fastna i miljöer där de radikaliseras.

Liberalerna avsätter totalt 45 miljoner kronor extra för att arbeta mot våldsbejakande extremism i nästa års budgetförslag, varav 40 miljoner kronor går till arbetet lokalt. En del av dessa medel kan användas för uppbyggandet av regionala stödfunktioner.

Arbetet mot terrorism och radikalisering till våldsbejakande extremism handlar inte bara om lagar. Ska vi effektivt få ungdomar att vända extremismen ryggen och inte lockas in i den våldsbejakande spiralen måste lokalsamhället rustas. Så kan radikaliseringens drivkrafter hållas tillbaka och demokratin värnas.

Roger Haddad (L), riksdagsledamot, rättspolitisk talesperson

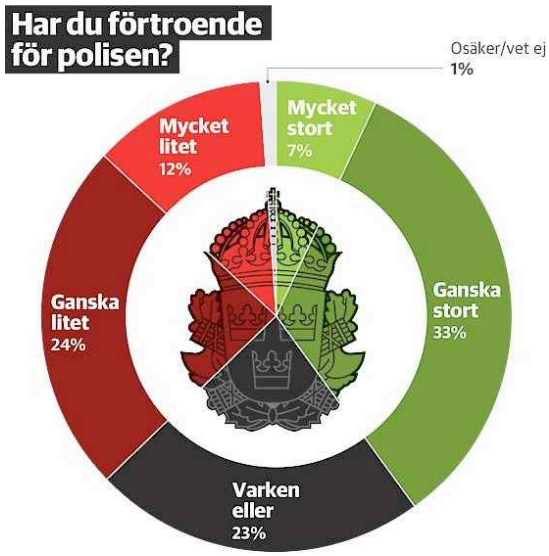

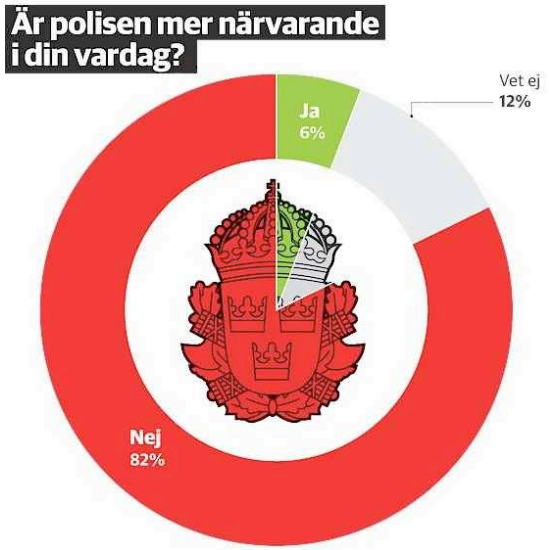

Grafik: DN Källa: DN/Ipsos.
Mätningen baseras på digitala intervjuer med 1 023 personer 2-12 december.

DN TORSDAG 22 DECEMBER 2016

“ DN/Ipsos: Bara fyra av tio ger godkänt

Endast 4 av 10 ger polisen -godkänt, enligt en mätning från DN/Ipsos. Samtidigt upplever bara 6 procent att polisen har kommit närmare medborgarna, trots att det är ett huvudsyfte med myndighetens nya organisation.

Förra året slogs 23 myndigheter- ihop till en enda nationell polismyndighet. Tanken var att en samlad organisation skulle bli mer -effektiv i brottsbekämpningen. Det har beskrivits som den största förändringen inom den svenska statsapparaten på många år.

Den första tiden har kantats av larm om brister i den nya organisationen. DN har rapporterat om hur gängkriminaliteten tär hårt på polisens resurser. För en månad sedan kunde DN också avslöja att polisens resultat inte som tänkt hade förbättrats under året, utan tvärtom försämrats. Antalet utredningar som överlämnats till åklagare minskade med 9 procent till och med oktober.

En mätning från DN/Ipsos visar nu att inte bara resultaten utan också förtroendet hos medborgarna har utvecklas negativt under året som gått. Endast fyra av tio svarar där att man har mycket eller ganska stort förtroende för polisen.

– Det är ett svagt resultat jämfört med hur det har sett ut tidigare, säger David Ahlin, opinionschef på Ipsos.

En undersökning från Brotts-förebyggande rådet som redovisades i januari visade att 65 procent hade stort förtroende för polisen. Den nivån bekräftades sedan under våren av mätningar från Sifo (61 procent) och SOM-institutet (62 procent).

I november hade förtroendet dock fallit till 47 procent enligt Sifo. DN/Ipsos decembermätning visar alltså att raset fortsatt. Förtroendet är nu nere på 40 procent.

– De här mätningarna tillsammans indikerar ett fallande förtroende för polisen under det gångna året. Det här är något nytt. Polisen har haft ett högt och stabilt förtroende under de senaste åren. Nu har polisen tappat den ställningen, säger David Ahlin.

Förtroendet varierar kraftigt mellan olika landsändar. Lägst är det i region Nord (29 procent), med stora avstånd mellan polisstationerna, och i Syd (35), där polisen har pressats hårt av våldsbrott mellan rivaliserande gäng. Bästa resultatet har Region Öst och Region Bergslagen, bägge 49 procent.

– Det är inte ofta vi ser så tydliga geografiska skillnader i våra mätningar, säger David Ahlin.

De som är allra mest kritiska är Sverigedemokraternas väljare. Bland dem är det bara 21 procent som ger polisen godkänt. Det rimmar väl med andra mätningar som visar att SD:s sympatisörer känner en jämförelsevis lägre grad av tillit till samhällets institutioner. Till bilden hör också att rikspolischefen Dan Eliasson offentligt har uttalat sig kritiskt om SD.

Ett av syftena med polisens organisation är att lägga tyngdpunkten mer på det lokala arbetet. En sådan effekt är det ytterst få medborgare som upplever, enligt mätningen från DN/Ipsos. 82 procent svarar nej på frågan om polisen är mer närvarande i deras vardag. Endast 6 procent svarar ja.

– Det är väldigt tydliga siffror och de hänger sannolikt ihop med nivån på förtroendet, säger David Ahlin.

DN/Ipsos har också frågat vad man tror krävs för att polisen ska kunna vända utvecklingen när det gäller gängrelaterade våldsbrott. Viktigaste åtgärderna enligt de svarande är hårdare lagstiftning (22 procent), fler poliser (17) och mer förebyggande arbete (14).

Samtliga borgerliga partier har krävt rikspolischefen Dan Eliassons avgång med anledning av myndighetens kris. Endast 2 procent i DN/Ipsos mätning tror att det skulle ha någon effekt på den grövre brottsligheten.

Hans Rosén hans.rosen@dn.se “

DN TORSDAG 22 DECEMBER 2016

“Polisen har inte lyckats vända trenden

Polisledningens åtgärdsplan har inte lyckats vända de negativa resultaten. Under november fortsatte myndigheten att producera allt färre brottsutredningar. Trycket ökar nu på den hårt kritiserade rikspolischefen Dan Eliasson.

DN:s genomgång av polisens interna siffror visar att totalt 14 622 ärenden lämnades över till åklagarna under november. Detta är återigen ett historiskt bottenrekord och kan jämföras med 15 118 ärenden året innan respektive 19 347 ärenden under motsvarande period 2011.

– Siffrorna ser i det stora hela allt annat än bra ut, kommenterar - Polisförbundets ordförande Lena Nitz och säger sig inte vara förvånad.

– Det har ju varit en kaotisk omorganisation. Ju mer man slår sönder, desto längre tid tar det att bygga upp.

Störst är raset i regionerna Syd och Mitt, där siffrorna faller med 20 procent. Både Bergslagen och Nord redovisar små plussiffror medan en statistisk jätteökning om 44 procent noteras för Öst, det vill säga polisen i Östergötlands-, Sörmlands- och Jönköpings län.

Uppgången i det sistnämnda fallet, som till viss del också drar upp de nationella siffrorna, visar sig dock bero på en enda utredning.

– Det handlar om en enskild förundersökning om bluffaktor med cirka 750 brottsanmälningar. Att denna blivit klar just nu är en tillfällighet och beror inte på någon särskild satsning, förklarar inspektör Mikael Månsson vid polisens bedrägeribrottsutredningsgrupp i Linköping.

Beskrivningen bekräftas av ställföreträdande rikspolischef Mats Löfving.

– Utan det där ärendet låg siffrorna för Öst ungefär på noll, säger han till DN.

Det har nu gått drygt tre månader sedan Mats Löfving och övriga polisledningen sjösatte en krisplan för att vända den negativa utvecklingen. Men trots snabbrekrytering av hundratals civilanställda, krafttag mot särskilt brottsaktiva personer och användning av ny teknik fortsätter alltså raset.

Hittills i år har det -totala antalet ärenden som överlämnats till åklagare backat med 11 911 -eller nästan 8 procent eller jämfört med det tidigare bottenåret 2015.

– Jag och de flesta andra hade hoppats på snabbare effekter. Mina förväntningar, och alla brottsoffers förväntningar, var att vi kunde vara ännu vassare, kommenterar Mats Löfving.

Som DN berättat pressas utredningsverksamheten på många håll av utredningar om dödligt våld inom storstädernas kriminella gängmiljö. Värst är läget i Region Syd, där mängder av brottsutredare tvingats lägga vardagsbrott åt sidan för att hjälpa till i utredningar och mord och mordförsök.

Många av landets lokalpolischefer har också slagit larm om uteblivna förstärkningar. Som svar på detta har Mats Löfving sagt till DN att han vid utgången av 2016 ”självsäkert” skulle kunna säga ”vad var det jag sa?”.

Trots de fortsatt dåliga siffrorna ångrar Mats Löfving inte detta uttalande.

– Nej, det där tror jag kännetecknar mig och övriga poliser också. Vi är optimistiska och hoppas att vi så fort som möjligt ska kunna få en mer offensiv polisverksamhet, svarar han och pekar på en särskild faktor:

– För ungefär en månad sedan gick polisens kontaktcenter igång. Det har revolutionerat, kan man väl säga, servicen till brottsoffer.

Polisförbundets ordförande Lena Nitz är skeptisk.

– Även om det till sist verkar ha gått upp för ledningen att man befinner sig i kris har jag svårt att se någon plan. Problemet är att så många erfarna utredare valt att lämna myndigheten och de kan inte ersättas.

Polisen har nu bara innevarande månad på sig att leva upp till regeringens krav om vändande resultat under 2016. Inrikesminister Anders Ygeman gjorde redan under våren klart att det i annat fall krävs kraftfulla åtgärder. Miram Abu Eid, pressekreterare hos inrikesminister Anders Ygeman, meddelar dock att inga beslut kommer att fattas utifrån novembersiffrorna.

– Vi har begärt en redovisning efter decembers utgång och det är dessa siffror som kommer att analyseras noggrant, säger Miriam Abu Eid.

M-ledaren Anna Kinberg Batra har, i likhet med övriga borgerliga partier och SD, gjort klart att hennes förtroende för rikspolischef Dan Eliasson redan är förbrukat.

DN sökte under onsdagen Dan Eliasson, som hunnit inleda sin semesterledighet. Polisens presschef Sara Kvarström hälsar att Eliasson väljer att avstå från att bemöta den senaste kritiken från riksdagspartierna:

– Han har inga kommentar till det.

Lasse Wierup lasse.wierup@dn.se “

“**Fakta. Polisen lämnar allt färre ärenden till åklagare**

Nov 2015 Nov 2016 Procent

Hela landet 15 118 14 622 - 3%

Bergslagen 1 234 1 259 +2 %

Mitt 1 621 1 302 -20 %

Nord 1 285 1 294 +1 %

Stockholm 3 326 3 195 - 4 %

Syd 2 856 2 279 - 20 %

Väst 3 186 3 066 -4 %

Öst 1 536 2 209 +44 % “

DN TORSDAG 22 DECEMBER 2016

“ Förslaget kan göra det dyrt att vara gangster

Kommentar. Regeringen levererar en hård julklapp till landets bakbundna gängbekämpare. Ygemans och Johanssons förslag är sannolikt det första som radikalt kan öka kostnaden för att vara gangster.

Unga män väljer att gå med i kriminella gäng för att de kan, inte för att de måste. Ingen -behöver råna, utpressa eller sälja knark för att överleva i Sverige.

Hittills har rättsväsendet – läs domstolarna – dock ofta tenderat att hitta ursäkter snarare än att betona även dessa individers fria val. Brottsoffer och andra har svårt att förstå att kvarterets G’s (självutnämnda gangsters beteckning på sig själva) så snabbt återfår friheten efter att ha gripits av polis.

Justitieminister Morgan Johanssons och inrikesminister Anders Ygemans besked under onsdagen innebär en riktigt dålig nyhet för dem som deltar i gängkrig och med hot och våld utsätter andra för terror. Obligatorisk häktning vid grova vapenbrott, indragen villkorlig frigivning och elektronisk övervakning av unga återfallsbrottslingar är åtgärder som på sikt mycket väl kan få bort en stor del av förorternas plågoandar från gatan. Bäst för omgivningen vore förstås ändå om gängmedlemmarna själva valde att lägga ner.

Johansson och Ygeman har på fötterna när de kritiserar alliansregeringens försök att få bukt med illegala vapnen och skjutningar. Tidigare lagändringar, som införandet av rubriceringen ”synnerligen grovt vapenbrott” har inte gått att använda mer än i undantagsfall. Detta på grund av alldeles för högt ställda beviskrav, om man får tro polisen.

Det stora problemet upplevs ändå vara att beväpnade gängmedlemmar ofta släpps i avvaktan på åtal. I en av Stockholms mest brottsutsatta delar har det, enligt DN:s källor, gått så långt att poliser slutat leta vapen eftersom det ändå inte anses få någon avskräckande effekt.

Med en fördubbling av minimistraffet för grovt vapenbrott till två års fängelse inträder automatisk häktning och åklagarna behöver inte längre övertyga domstolarna om att det finns en överhängande återfallsrisk. Om dömda gängmedlemmar dessutom tvingas sitta av hela strafftiden – inte bara två tredjedelar som nu – ändras kostnadskalkylen dramatiskt. En hel del 21-åriga gängmedlemmar kommer rimligen att tänka ett varv till innan de stoppar på sig en laddad pistol ifall de vet att de kommer att vara 23 nästa gång de träffar familj, vänner och flickvän utanför Kriminalvårdens besöksrum.

Blir även förslaget om fotboja i stället för ungdomstjänst verklighet lär också gängens tonåriga springpojkar få sitt kriminella handlingsutrymme kringskuret. Och inte minst viktigt: Föräldrar som i dag kämpar i motvind med att hålla sina söner inne på kvällarna ges aktivt stöd av samhället.

Men allt detta kan bara fungera under en förutsättning, nämligen att den hårt pressade poliskåren orkar föra sina förundersökningar i mål. I Stockholm, Malmö och Göteborg går mängder av unga mördare fria på grund av bristande utredningsresultat. Utan betydligt fler åtal än i dag är risken uppenbar att löftena om straffskärpningar blir ännu ett slag i luften.

Lasse Wierup lasse.wierup@dn.se “

DN TORSDAG 22 DECEMBER 2016

“ M: Låt nyanlända stanna längre på asylboenden

Moderaterna vill bromsa utslussningen av nyanlända till kommunerna. Orsaken är att flera kommuner har problem att ordna vettiga boenden åt de nyanlända. Förslaget får tummen ned av regeringen som anser att det skulle försvåra integrationen.

I samband med migrationsöverenskommelsen mellan regeringen och de borgerliga förra hösten kom parterna överens om att införa den så kallade anvisningslagen som tvingar kommunerna att ta emot nyanlända.

Flera kommuner har svårt att leva upp till lagens krav under 2016 och nyligen gav regeringen kommunerna två månader extra för att klara anvisningarna.

Men Moderaterna tycker inte att det räcker. M vill att utslussningen av nyanlända ska bromsas eftersom det är svårt att hitta bra bostäder.

– Lagen ska gälla. Men om den inte går att genomföra i praktiken så måste man vidta åtgärder för att den ska fungera, säger M-ledaren Anna Kinberg Batra.

Moderaterna vill därför bromsa utslussningen av nyanlända till kommunerna. M föreslår samtidigt att kommuner som inte klarar av att ta emot de anvisade ska kunna betala för att de nyanlända får bo kvar i Migrationsverkets asylboenden.

– I dag går inte anvisningslagen att tillämpa så som det var tänkt. Och om kartan och verkligheten inte stämmer överens så har man ett val om man ska hålla fast vid kartan eller om man ska få det att fungera i praktiken, säger Anna Kinberg Batra.

Arbetsmarknadsminister Ylva Johansson (S) är kritisk till Moderaternas nya förslag och menar att det skulle försvåra etableringen för de nyanlända. Orsaken är att de nyanlända får tillfälliga uppehållstillstånd som i normalfallet gäller i 13 månader och etableringsprocessen kan inte inledas förrän de har fått en kommunplacering.

– Moderaterna är ju anhängare av korta tillfälliga uppehållstillstånd så det går inte ihop. Frågan är hur många av dessa månader man ska sitta fast i ett asylboende innan man får påbörja sin etablering och komma i arbete, säger Ylva Johansson.

Enligt henne riskerar M:s förslag att leda till att fler väljer att bosätta sig själva, så kallad ebo.

Flera kommuner har sagt att de överväger att inhysa nyanlända i gymnastiksalar och liknande för att det inte finns någon annanstans att placera dem. Ylva Johansson vill inte kommentera vilka boendeformer som kommunerna väljer men anser att det är viktigt att kommunerna tar emot dem som anvisats.

– Det är bättre med ett tillfälligt boende i en kommun så att man kan påbörja sin etablering. Om man vet vilken kommun man ska bo i så kan man söka jobb. Om du bor på ett anläggningsboende så kanske du blir flyttad efter två månader och vem vill anställa dig då, säger hon.

Hans Olsson hans.olsson@dn.se “

“Fakta. M:s förslag

Förslagen gäller kommunernas mottagning av nyanlända som fått uppehållstillstånd.

Nyanlända ska få bo kvar längre på Migrationsverkets anläggningar om kommunen har svårt att hitta bostad.

Kommunerna ska kunna köpa tomma platser på Migrationsverkets asylanläggningar för nyanlända.

De kommuner som vill ska få ta över ansvar för integrationen från Arbetsförmedlingen.

Etableringstiden för nyanlända med liten utbildning förlängs från två till tre år.

Skärpa krav på nyanlända att söka jobb utanför närområdet för att få försörjningsstöd.

Kommuner ska få ta över de -lägenheter som Migrationsverket hyr för asylsökande.

Källa: Moderaterna “

DN TORSDAG 22 DECEMBER 2016

“ Inga stora klappar i industrin

Analys. Det lackar mot ny lönerörelse. Men industriarbetsgivarna är inga givmilda tomtar, utan direktörer på offensiven ända till förhandlingsslutet i ”påska”. Löneökningstakten måste växlas ned rejält, till under 1,5 procent. All löneökning måste betalas med försämringar i avtalens övriga villkor.

Och det påverkar i så fall inte bara de industrianställda, utan också din och min och alla andras löner. ”Märket”, den procentsats som industrins avtal landar på senast den 31 mars, fungerar som norm för hela arbetsmarknadens löne- och kostnadsförändringar.

I går möttes Teknikarbetsgivarna och fackförbunden IF Metall, Unionen och Sveriges Ingenjörer hos Teknikföretagen för att byta krav inför avtalsrörelsen.

En ”riktigt hård puck” och ”ett oerhört provocerande krav på ett noll-avtal” recenserar IF Metalls ordförande Anders Ferbe, som krävt 2,8 procent och bättre villkor.

För industriarbetare vill arbetsgivarna lägga ut semester maj till september i stället för juni–augusti, plus öka övertiden och schemalägga lördagar och söndagar som ordinarie arbetstid.

För tjänstemännen vill de förändra och försvaga del/flexpensionen, eftersom de privata tjänstearbetsgivarna nu via avtal med samma fackförbund ser ut att få en billigare, mer flexibel motsvarighet.

Dessutom vill de avskaffa tjänstemännens avtalade kompensationsersättning för arbetsinsatser under beredskap, om arbetet utförs i hemmet.

Teknikföretagen ställer också det hittills unika kravet att ”eventuella löneökningar” måste ”balanseras” genom försämring av andra delar av kollektivavtalet – som ersättningen vid obekväm arbetstid och övertid. Dessutom ska all central löneökning kunna förhandlas bort lokalt.

Och någon extra allmän låglöne-satsning efter den ritning som LO:s styrelse tänkt ska rädda LO-familjens sammanhållning, vill de absolut inte lägga grundstenen till. Svensk arbetsmarknad kan inte ha flera olika lönemärken, fastslår Teknikföretagen. Det tyckte tidigare även industrifacken, men de har för LO-husfridens skull gått med på att lägga sin tyngd bakom kravet. Frågan är vad som händer med den mödosamt uppnådda LO-samordningen om inte ens en eventuell strejk leder fram till dubbla ”märken”.

Tove Nandorf tove.nandorf@dn.se “

DN TORSDAG 22 DECEMBER 2016

“ Sextimmarsdag ger bättre sömn och minskar stressen

Kortare arbetstid förbättrar sömnen och minskar stressen. Det bekräftar en ny svensk forskarstudie av sextimmarsdagen. Men att permanenta kommunala sextimmarsförsök har i praktiken visat sig vara nästan omöjligt. Det kostar för mycket.

Helena Schiller, doktorand vid Stressforskningsinstitutet, har lett den nya studien. Hon medger att det kanske inte är så oväntat att folk mår bättre om de jobbar mindre.

– Styrkan i vår studie är att vi jämfört med en kontrollgrupp som inte fick någon arbetstidsförkortning. Vi har också många deltagare från olika typer av arbetsplatser, säger hon.

Under 18 månader fick 354 heltidsanställda vid 33 olika arbetsplatser i offentlig sektor, bland annat inom vård, skola och omsorg, sin arbetstid minskad med 25 procent, med bibehållen lön. Resten av deltagarna, 226, fick behålla sitt vanliga schema och fungera som kontrollgrupp. För att arbetsbördan inte skulle bli tyngre togs extra personal in för att täcka upp för dem som fick kortare arbetstid.

Under hela försöket fick deltagarna göra dagboksanteckningar om sin sömnkvalitet, hur länge de sov, stress och oro. Och efter ett och ett halvt år kunde hypotesen bekräftas: de med kortare arbetstid sov bättre och längre än personerna i kontrollgruppen. De led också mindre av sömnighet, stress och oro.

Under helger och annan ledighet bestod de goda effekterna. Och resultatet var detsamma, oavsett kön, ålder och om personen hade barn där hemma.

Men även om effekterna var goda så var de ganska små. Trots det menar forskarna att resultaten ändå pekar mot att förkortad arbetstid förbättrar återhämtning och mildrar känslan av stress, och att minskad arbetstid på bred front både skulle öka produktiviteten och minska risken och utgifterna för arbetsolyckor och sjukfrånvaro. Men då måste arbetstiden ner till runt 75 procent av dagens heltid, betonar forskningsgruppen. Bara ett par timmar mindre i veckan ger ingen mätbar effekt.

Studien ovan från Stressforskningsinstitutet gör dock inga ekonomiska beräkningar över de direkta kostnaderna för behovet av flera anställda på grund av arbetstidsförkortningen.

Det har däremot ett sextimmarsförsök i Göteborg, som avslutas nu till årsskiftet. Där har 80 undersköterskor på Svartedalens äldreboende fått sin arbetstid sänkt från 38 till 30 timmar i veckan. Även det har utvärderats av forskare, och det råder delade meningar om resultatet. Kontentan är vinst i form av välmående och bättre kvalitet på arbetet, men en direkt kostnad för kommunen på närmare 10 miljoner kronor.

När det kommer till sjukfrånvaron är effekterna små även här: Svartedalen har gått från 6,4 till 5,8 procent. Samhällsekonomiskt kan det dock sägas gå med vinst anser forskarna, då sjukskrivningarna på Svartedalen ligger kvar på samma låga nivå som tidigare medan det på jämförbara äldreboenden i staden ligger högre, Göteborgs stads snitt är 12,1 procent.

Försöket med kortare arbetstid på äldreboendet i Svartedalen i Göteborg har följts med intresse både i Sverige och utomlands. Mot projektets nedläggning har över tusen personer skrivit under en protestlista. Och i början av veckan bröt en ny strid om sextimmarsdag ut i Göteborgs kommun. Den här gången handlar det om kretslopp och vatten, där Vänsterpartiet vill inleda försök nästa år.

I flera andra svenska kommuner, till exempel Norrköping och Höganäs, vill Vänsterpartiet, ibland även Socialdemokraterna, genomföra liknande försök. Hittills har Nynäshamn beslutat att testa förkortad arbetstid på minst två enheter senast nästa höst, i hopp om att sänka sina höga sjuktal. Försök pågår också i bland annat Sundsvall och Östersund.

Tove Nandorf tove.nandorf@dn.se”

“**Bakgrund. Försök pågår i flera kommuner**

Deltagarna i Stressforsknings-institutets studie arbetade i olika delar av offentlig sektor. Socialtjänsten (chefer, socialsekreterare och assistenter), administrativa tjänster, parkeringsvakter och flygplatsarbetare, personal vid förskolor, vård och omsorg och äldreboenden. Alla arbetade från början heltid, 29 procent gick på skift, och tre fjärdedelar var kvinnor.

Under senare år har flera kommuner och landsting valt att testa olika former av arbetstidsförkortningar. Anledningarna är främst att tackla problem med hög sjukfrånvaro och stor personalomsättning men också att göra jobben mer attraktiva.

Exemplen är många; Svartedalens äldrecentrum i Göteborg, äldreboendet Sjöjungfrun i Umeå, två avdelningar vid Norrlands universitetssjukhus, socialsekreterare i Angered och ortopedkirurgiavdelningen på Sahlgrenska universitetssjukhuset i Mölndal. Sedan september arbetar socialsekreterare i Sundsvall två timmar mindre per dag. Även socialsekreterare i Östersund har provat “

DN TORSDAG 22 DECEMBER 2016

“ De anställda kan gott få en julklapp de också

Helt nyligen i Dagens Industri var det ett företag som stoltserade med att man, istället för att ge medarbetarna en julklapp, skänkte 100 000 kronor till Läkare utan gränser.

”Det hänger ihop med våra värderingar i företaget. I vår slogan står det att vi är modiga professionella som bryr oss, så det ligger lite i våra gener kan man säga”, förklarade företagets vd.

Företaget i fråga har ett 40-tal anställda och omsätter cirka 30 miljoner kronor och gjorde senast en vinst på 1 200 000 kronor. Att ge medarbetarna en liten, symbolisk julklapp för 300–500 kronor skulle kosta 12 000–20 000 kronor. För mig verkar det ynkligt och småaktigt att inte göra det.

Varför ställa julklappen, gåvan och uppskattningen till sina medarbetare mot att skänka ett bidrag till en välgörenhetsorganisation? Varför inte göra bägge sakerna? Visa personalen att de är företagets viktigaste resurs – och att de och företagets värdegrunder innebär att man också ger ett bidrag till välgörande ändamål. Att inte göra det, skickar ut signaler om snålhet och tveksamma prioriteringar.

Vi arrangerade en julkalender där vi själva, kundföretag och samarbetspartner fick chans att stödja allt från Barncancerfonden och Svenska Kyrkans migrationsarbete till Giving people och Assyriska IF:s sociala ungdomsarbete.

Nu är vi ett företag med knappt 10-talet anställda och våra omställnings- och vinstsiffror är blygsamma – även om utvecklingstakten är hög.

Trots det gav vi julklapper både till våra medarbetare och till välgörenhetsorganisationer. Dessutom har vi ett styrelsebeslut på att inte dra någon karensdag, när en medarbetare blir sjuk betalar vi full lön istället för 80 procent i sjuklön. Vi betalar också medarbetarnas tandvårdskostnader, mediciner och glasögon.

Vi förstår inte varför så många företag enbart ger julklappar till välgörenhetsorganisationer. Varför så få verkar inse att omtanken om personalen är den bästa kundvården.

Lars Knapasjö, vd, P&K Time App “

DN FREDAG 23 DECEMBER 2016

”Härbärgen är dyra och kan permanenta hemlösheten”

“Byt strategi. Den gamla härbärgesverksamhet, som efter sjuttio-talets miljonprogram nästan helt försvann har återuppstått. Många fastnar i systemet och blir därför permanent hemlösa. Forskning visar att det är mycket bättre att erbjuda de hemlösa en -lägenhet kombinerat med socialt stöd, skriver Hans Swärd och Per Eriksson.

I jul tvingas många hemlösa tillbringa sina nätter på härbärgen trots att det riskerar att permanenta människor i hemlöshet. Härbärgen är en gammal lösning som dammats av i tider av stor bostadsbrist. Den har nu återigen blivit en vanlig i Sverige.

Kritiken mot härbärgena är inte ny. Författaren Josef Kjellgrens (1907-1948) reportage ”Härbärgenas nätter kosta dyra slantar, men ge ingen vila” som publicerades i Dagens Nyheter 15 januari 1932 är ett av exemplen på detta.

Utbudet av bostäder i Sverige har under de senaste decennierna inte svarat mot den efterfrågan som skapats av befolkningsförändringar och geografisk rörlighet. Det har gjort att det uppstått ett strukturellt gap mellan hemlösheten på ”gatan” och den ordinarie bostadsmarknaden. Detta gap har fyllts med olika provisoriska boendelösningar som i regel kommunernas socialtjänster svarar för. Vad som också skett är att den gamla härbärgesverksamhet, som efter miljonprogrammets fullbordan under 1970-talet nästan helt försvann nu har återuppstått.

Bara i Stockholm finns närmare ett tiotal härbärgesverksamheter som drivs av kommunen eller frivilligorganisationer och i januari planeras ett nytt sådant logi för kvinnor. Slår man samman liknande verksamheter i alla landets kommuner är det en relativt omfattande verksamhet. Det finns också en rad härbärgen för fattiga EU-medborgare, men dessa tar vi inte upp här.

Situationen på härbärgesfronten ser alltså inte ljus ut. På senare tid har det även kommit krav på en nationell tak-över-huvud-garanti, vilket ytterligare skulle öka utbyggnaden av tillfälliga logimöjligheter för hemlösa eftersom grupper som garantin ska omfatta inte får tillgång till den ordinarie bostadsmarknaden. Stockholms stadsmission har till exempel under de senaste åren ställt sådana krav.

Det är lätt att förstå att härbärgen dyker upp i bostadsbristens spår. Härbärgen har historiskt varit lätta att få till stånd. Det krävs i princip endast en sovsal, några sängar samt ett bygglov som visar att man uppfyller brandsäkerhetskraven. Myndigheter och frivilligorganisationer kan visa att man bryr sig om de mest utsatta och härbärgen kan visa snabba resultat i att få bort de hemlösa från gatorna, vilket i regel har allmänhetens stöd.

Tanken bakom härbärgeslösningarna har historiskt setts som ett barmhärtighetsverk. Avsikten är att hemlösa ska räddas från livet på gatan, få komma in i värmen och sedan snabbt slussas vidare i andra och bättre boendeformer. Forskning visar dock att härbärgen inte

fungerar som en brygga till den ordinarie bostadsmarknaden. Härbärgesgäster är inte konkurrenskraftiga på denna marknad.

Härbärgena leder snarare till att hemlösa permanentas i hemlöshet och försvårar inträdet på bostadsmarknaden. Det ses inte som en merit att ha bott på härbärge. Ju längre härbärgesvistelser, desto svårare är det för de hemlösa att nå den ordinarie bostadsmarknaden. Den amerikanska forskaren Kathleen R. Arnold har analyserat nackdelarna med härbärgen. Hon menar att de ytterligare destabiliserar människors liv och ger dem inga valmöjligheter. Placeringarna leder både till att de hemlösa förlorar kontakter med barn och familj och att de har svårt att leva ett vardagligt liv. Vissa härbärgen tillåter inte att hemlösa förvarar sina tillhörigheter där utan de får dra omkring dem på gatorna. Härbärgesgäster har svårigheter att delta i politiska val eftersom röstkort försvinner. Det går därför att ifrågasätta om de i denna miljö får någon reell politisk handlingsförmåga eller demokratisk frihet.

Ambitionen i härbärgesboende är att detta ska vara kortsiktigt, men all erfarenhet visar att det är svårt att slussa människor vidare. Många fastnar i systemet och blir permanent hemlösa. En del hemlösa är rädda för övergrepp i de kollektiva miljöerna. Miljöerna är droginviterande och de med missbruksproblem har svårt att hålla sig drogfria. Det är dessutom lättare för hyresvärdar att avhysa oönskade hyresgäster om de slipper att hamna på gatan. Vi vet att flera personer går direkt från ett fängelsestraff eller en vårdvistelse till en härbärgesplats.

På härbärgena förekommer en stor klientblandning mellan yngre och äldre, avgiftade och drogberoende. Härbärgesmiljöerna är stigmatiserande och ofta ser inte grannarna med blida ögon på verksamheten. Härbärgena fyller också funktionen av hot och straff. Missköter sig de hemlösa på andra tillfälliga boende riskerar de att få flytta till ett härbärge vilket tyvärr ofta blir en slutstation för dem som inte platsar på andra ställen.

Ett arbetssätt för att komma tillrätta med hemlöshet och förebygga dyra härbärgesplatser är Bostad först. Arbetssättet utvecklades i USA på 1990-talet och bygger på idén att en egen bostad är en förutsättning för att hemlösa ska kunna ta itu med andra problem. De hemlösa erbjuds en lägenhet kombinerat med socialt stöd. Ett känt fall är Utah i USA som sedan 2005 medvetet arbetet med Bostad först och systematiskt tagit fram lägenheter från nybyggda bostadshus, omvandlade hotell och från delar av vanliga hyreshus.

Detta arbetssätt har nästan eliminerat den kroniska hemlösheten samtidigt som man gjort stora ekonomiska besparingar genom att slippa dyra och ineffektiva akutboenden. Arbetssättet har spridit sig till flera västländer, varav många länder har antagit Bostad först som en nationell strategi. Forskning har visat att Bostad först har uppnått goda resultat.

Stockholm är en av de svenska kommuner som sedan 2010 i mindre skala har drivit Bostad först. Kommunen hade, för att ta ett exempel, hösten 2016 i sin kartläggning 2 420 hemlösa. Men såväl i Stockholm, som i övriga landet är det en försvinnande liten del av de hemlösa, som får ta del av Bostads först.

Härbärgesverksamheten är kostsam. Kostnaden för plats på något av de akutboenden, som bedrivs av Stockholms socialförvaltning, varierar

mellan 1 004–1 405 kronor/dygn. Den aktuella vårdkostnaden för placering i Bostad först är i Stockholm 440 kronor/dygn.

För att få fart på arbetssättet Bostad först och minska härbärgesanvändningen föreslår vi att regeringen:

Inför tillfälliga utvecklingsbidrag för att stimulera utvecklingen av Bostad först som gör det ytterligare ekonomiskt fördelaktigt att använda denna lösning i förhållande till härbärgeslösningar

Gör Bostad först till nationell strategi för hemlöshetsarbetet i Sverige.

Hans Swärd, professor vid Lunds universitet i socialt arbete som forskar om fattigdom, hemlöshet och sociala problem.

Per Eriksson, professor vid Lunds universitet och rektor för universitetet 2009–2014 samt generaldirektör för Vinnova 2001–2008.”

DN FREDAG 23 DECEMBER 2016

”Socialdemokraterna är rädda för välbärgade väljare i storstäderna”

“Arbetarrörelsen håller på att missa sin chans att bemöta höger-populismen och misstron mot politiken, anser Jonas Sjöstedt. Han vill se skattereformer för ökad jämlikhet men beskriver relationen med regeringen som allt kärvare. Socialdemokraterna är otroligt defensiva, säger V-ledaren.

I sitt arbetsrum i riksdagen har Jonas Sjöstedt en bonad där hans mor har broderat ett citat: ”Någon jävla ordning ska det vara i ett parti.” Orden yttrades på en partikongress 1969 av den gamle VPK-ledaren CH Hermansson, som gick bort i somras.

Hermanssons utmaning var att hålla ihop ett parti som rymde såväl Moskvatrogna stalinister som den nya 68-vänstern. Dagens vänsterledare möter andra utmaningar. Han måste övertyga partimedlemmarna om att det är värt att fortsätta budgetsamarbetet med regeringen, trots att samma regering har valt en linje i migrationspolitiken som vänsterpartisterna avskyr. Ingen enkel sak i ett parti där flyktingaktivism är en hederssak. På den senaste kongressen utmanades partiledningen i frågan av tunga distrikt. Och frustrationen är uppenbar i diskussionsgrupper på Facebook, till exempel när det gäller de intensifierade utvisningarna av afghaner.

– Jag förstår den känslan. Det skär i hjärtat på alla dem som jobbar som volontärer runtom i landet. Men jag tror att man liksom jag inser att regeringen har gjort upp med de borgerliga och i praktiken har stöd

av SD för flera av åtgärderna. Det skulle inte förändra något att vi hoppade av. Det enda som skulle ske är att vi inte kunde förhandla om budgeten.

Tänker du använda budgetförhandlingarna för att försöka påverka regeringen i flyktingfrågan?

– Regeringen har varit extremt tydlig med att det som de har gjort upp med Moderaterna om, det håller de.

Om bara ett par veckor har Jonas Sjöstedt suttit som partiledare i fem år. Uppdraget ser på många sätt annorlunda ut i dag.

– För fem år sedan var vi helt fokuserade på att få bort regeringen Reinfeldt. Sedan dess har det politiska landskapet förändrats dramatiskt. Extremhögern har växt. Samhällsklimatet har ändrats både genom terrordåden och krisen för flyktingarna. Nu ser vi att många människor är osäkra inför den politiska utvecklingen.

Sedan Jonas Sjöstedt portades från regeringen av statsminister Stefan Löfven hösten 2014 har han gjort en dygd av nödvändigheten. Det innebär en delikat balansgång mellan samarbete och opposition. Partiet berömmer sig för budgetposter som extra välfärdsmiljarder till kommunerna, glasögonbidrag till barn och gratis mammografi.

Men vänsterpartisterna vill mycket mer och i partiet finns en otålighet över att man medverkar till budgetar där det borgerliga skattesystemet består intakt i stora delar. Progressivare inkomstskatt, återinförd förmögenhetsskatt och slopade ränteavdrag är några V-krav. Men finansminister Magdalena Andersson är kallsinnig.

Hur länge kan Vänsterpartiet vänta på ett genombrott i den här riktningen?

– Vi försöker hela tiden men det känns att det går kärvare. Nu har vi kommit så långt att det märks att de inte vill. Årets budgetförhandling kommer att bli svårare, konflikten har blivit tydligare.

Finns det risk för en svekdebatt internt om ni inte når längre?

– Hittills står jag för att budgetarna har gjort Sverige lite mer jämlikt. På kongresserna har vi fått ett starkt mandat för att fortsätta. Men det går frustrerande långsamt. Jag är rädd för att när de här fyra åren är slut är Sverige lika ojämlikt som när vi började. Det duger inte.

För Jonas Sjöstedt handlar det inte bara om fördelningspolitik i sig. Det handlar om att möta det missnöje med det politiska etablissemanget som blivit grogrund för högerpopulism. Han anser att regeringen försitter sin chans om man inte vågar gå fram med tydliga vänsterreformer som omfördelar resurserna i samhället.

– Regeringen talar ofta om att det går bra för Sverige, tillväxten är hög, vi bygger mer, arbetslösheten sjunker. Siffrorna stämmer men miljoner svenskar upplever inte det i sin vardag. I stället är det otrygga anställningar, låga pensioner och bostadsbrist. Precis där finns glappet där misstron föds. Det kan man inte prata bort, det kan man bara

reformera bort genom att ha en politik för jämlikhet och rättvisa. Det skulle ta syret från högerpopulismen.

Jonas Sjöstedts tonläge stiger när han ska uttrycka sin besvikelse över att Socialdemokraterna, som han ser det, inte vågar mer.

– När det blir första maj, då säger de att jämlikhet och rättvisa är jättebra och att vi måste bekämpa klyftorna. Ja, men då får man göra det vid förhandlingsbordet också. Det duger inte att säga två saker, vilket jag tycker att regeringen gör.

– Socialdemokraterna har en otroligt defensiv hållning. Jag tror att de är rädda för att utmana mer välbärgade väljare i storstäderna som har varit vinnare på den borgerliga skattepolitiken.

V-ledaren tror inte att hans eget parti kan locka över SD-sympatisörer till den rödgröna sidan. Däremot vill han hjälpa Stefan Löfven att vinna tillbaka väljare från Jimmie Åkesson. Men då krävs enligt Sjöstedt att arbetarrörelsens partier gemensamt angriper och utmålar SD som ett högerparti, samtidigt som man erbjuder ett tydligt vänsteralternativ.

– Det vill vi medverka till.

Det komplicerade parlamentariska läget gör att möjligheterna att bilda regering efter 2018 diskuteras livligt redan nu. Jonas Sjöstedt må rikta hård kritik mot Socialdemokraterna – drömmen om att utses till minister av Stefan Löfven när han fortfarande.

– Man måste prata om politiken först, men det är klart att det är vårt mål att regera. Målet är inte att spela världens vackraste träningsmatch utan att faktiskt spela på riktigt.

– Vi ska göra vad vi kan för att det ska bli en rödgrön regering utan borgerliga partier. Jag tycker att vi har visat i en svår tid att vi är beredda att se till att det här landet kan styras. Det är vi som har sett till att vi har en statsbudget, säger Jonas Sjöstedt.

Han anser att både V och MP måste ingå i en sådan regering, för att kunna bjuda det stora socialdemokratiska partiet motstånd.

– Jag menar att Miljöpartiet tänkte fel där. Vi skulle vara mycket starkare till exempel i klimatpolitiken om vi fanns där bägge två.

Jonas Sjöstedt tror att frågan om vinster i välfärden kan bli ett rödgrönt trumfkort inför valet. Ett förslag om vinstbegräsningar ska läggas fram nästa år men ser ut att röstas ned av de borgerliga tillsammans med SD.

– Då lämnas frågan till väljarna för avgörande på valdagen 2018. Det fina då är att det finns ett färdigt lagförslag.

Blir det regeringsförhandlingar 2018 så kommer Jonas Sjöstedt att hålla Miljöpartiets oblida öde i minnet.

– En viktig lärdom är hur viktigt det är att ha klart för sig på vilka politiska villkor man går in. Var man är beredd att kompromissa och vad man absolut vill ha igenom. Vi har visat i budgetförhandlingarna

att vi klarar av det. Jag tycker att vi har haft större inflytande på rege-r-ingens politik än vad MP har haft, säger Jonas Sjöstedt.

Hans Rosén hans.rosen@dn.se

“Fakta. Jonas Sjöstedt “

Ålder: 51 år

Partiledare: Sedan januari 2012.

Opinionsstöd: 7 procent (DN/Ipsos december 2016).

Valresultat 2014: 5,7 procent.

Bostadsort: Midsommarkransen i Stockholm.

Familj: Hustrun Ann Måwe är diplomat. Åttaåriga tvillingar. En vuxen dotter från ett tidigare förhållande.

Uppväxtort: Göteborg och Vänersborg, bland annat.

Bakgrund: Metallarbetare, EU-parlamentariker, författare. “

DN FREDAG 23 DECEMBER 2016

“ Förslag: Läkare ska få se patienters recepthistorik

Större patientsäkerhet och bättre överblick. I dag lägger sjuk-vårdsminister Gabriel Wikström fram ett nytt lagförslag om en nationell läkemedelslista.

Under flera år har man diskuterat behovet av att läkare ska kunna se patienternas recepthistorik. Då skulle man vid nya receptförskrivningar kunna undvika att olika läkemedel förtar eller förstärker varandra. Likaså skulle man kunna se om patienten gått till olika läkare för att få flera narkotiska recept utskrivna.

– Att förskrivarna saknar överblick över vilka läkemedel en patient har är i dag är ett stort problem, säger sjukvårdsminister Gabriel Wikström (S).

Frågan om en nationell läke-medelslista har utretts ett par gånger men fått allvarlig kritik från bland annat Datainspektionen som pekat på brister vad det gäller den personliga integriteten. Därför tog socialdepartementet den här gången in särskild juridisk kompetens som i samråd med Datainspektionen arbetat fram delar av lagförslaget.

– Frågan om patienternas integritet har varit den svåraste uppgiften att knäcka. Jag kan inte de exakta detaljerna kring detta, men patientsäkerheten är viktig, säger Gabriel Wikström.

Den nationella läkemedelslistan kommer förutom recepthistorik även att innehålla uppgifter om varför ett läkemedel har ordinerats – förskrivningsorsak – samt styrkan på läkemedlet.

– Grundregeln är att patienten ger sitt samtycke till att läkaren får ta del av läkemedelslistan, med vissa undantag: vid akuta nödfall, om patienten är beslutsoförmögen eller om listan innehåller uppgifter om att narkotiska läkemedel skrivits ut (men vilka uppges inte). Då behövs inte patientens samtycke.

I Danmark finns ett liknande system med läkemedelslista men där kan patienten välja att spärra viss läkemedelsinformation.

I det svenska lagförslaget kan patienten också begära att vissa läkemedel som den har fått inte heller visas, då ser förskrivaren att det finns spärrad information, men inte vad. Finns det narkotiska läkemedel i spärrlistan syns det men inte vilken typ,

Men läkemedelslistan blir inte helt komplett. De läkemedel som en patient ordineras när den ligger inlagd på sjukhus kommer inte att finnas med i listan.

– Blir det bara en lista för läkemedel på recept så blir informationen inte fullständig, säger Heidi Stensmyren, ordförande i Läkarförbundet, i en kommentar.

En nationell läkemedelslista kräver en väl fungerande teknik. Hur ska den se ut?

– Det tekniska systemet är nästa steg men något gemensamt journalsystem blir det inte. Det viktigaste är att de system som finns i landet kan kommunicera med varandra, och att de delar standardtermer och begrepp, säger Gabriel Wikström.

När blir den nationella läkemedelslistan verklighet för landets läkare och patienter?

– Svårt att säga, men kanske om 2–3 år, tror Gabriel Wikström.

Det är alldeles för långt fram i -tiden, tycker Heidi Stensmyren:

– Tre år! Vi har behövt en läke-medelslista i flera år nu. Nej, det måste gå att få till snabbare, prioritera högre. Vi har ett behov av den nu.

Heidi Stensmyren tycker att det är viktigt att läkemedelslistan inte innehåller för mycket information, som till exempel förskrivningsorsak – varför ett läkemedel har ordinerats.

– Den uppgiften kan man ha i journalen i stället. Patienten kanske inte vill fronta med orsaken till en sjukdom. Det är också bra om den tekniska biten inte blir ett verktyg som tynger utan att listan är -användarvänlig.

– Men, säger hon, vi är glada att den här bollen nu rullar över första linjen. Läkarförbundet har drivit denna fråga länge.

Hur finansieringen av läkemedels-listan ska se ut är ännu oklart.

– Men vi kommer att spara stora pengar genom att läkemedelsskadorna minskar och på sikt även användningen av läkemedel.

Carin Ståhlberg carin.stahlberg@dn.se “

“ **Fakta. Användning av läkemedel**

Varje år blir cirka 35 000 äldre så sjuka av sina läkemedel att de måste få sjukhusvård.

Äldres användning av läkemedel har nästan fördubblats under de senaste 20 åren, vilket bland annat beror på att många nya läkemedel och behandlingar introducerats.

Det innebär större möjligheter men också en ökad risk för läkemedelsbiverkningar och läkemedelskrockar.

Källa: Socialstyrelsen “

DN FREDAG 23 DECEMBER 2016

“ Krav på enklare regler om arbetstillstånd

Regeringen vill se mindre kantiga regler när Migrationsverket ska fatta beslut om arbetstillstånd i framtiden. Dessutom föreslår man att arbetsgivare som uppsåtligen inte lever upp till Migrationsverkets krav för beviljat arbetstillstånd ska kunna dömas till fängelse.

Ett avslag på Mehdi Ahmadis ansökan om förlängt arbetstillstånd ledde i fjol till att Migrationsverket beslutade att familjen Ahmadi skulle utvisas.

Anledningen var att Mehdi Ahmadi hade brutit mot ett kollektivavtal och haft en lön som legat 180 kronor under minimi-månadslönen, rapporterade Sveriges Radio Uppland.

I december ändrade Migrationsverket beslutet och familjen får nu stanna i Sverige.

Nu vill regeringen sjösätta ett -regelverk som bland annat syftar till att familjen Ahmadis öde inte ska kunna upprepas i framtiden.

Regeringen har skickat ut ett förslag på remiss om att arbets-givare som uppsåtligen inte uppfyller -Migrationsverkets krav för förlängning av en persons arbetstillstånd ska kunna dömas till fängelse.

Man föreslår också att arbets-givare ska ges möjlighet att korrigera ouppsåtliga brister i arbetsavtal innan Migrationsverket fattar sitt slutgiltiga beslut om ansökan av -arbetstillstånd.

– Det är viktigt eftersom anställda i de här företagen annars drabbas väldigt hårt, säger närings- och innovationsminister Mikael Damberg (S).

Remissrundan ska vara avklarad den 20 februari 2017.

– Det här är en osedvanligt snabb behandling från regeringens sida för att komma vidare med de här förslagen, säger Damberg.

I ett regleringsbrev som inkom till Migrationsverket under onsdagen ställer regeringen även ökade krav på att myndigheten ska korta handläggningstiderna för ansökningar om arbetstillstånd.

– I dag ser vi att långa handläggningstider har lett till att vi har haft svårt att få hit människor på rätt plats i rätt tid. Risken är att Sverige tappar viktig kompetens till andra länder som har smidigare system.

Vad är det för förändringar som ni vill se att Migrationsverket genomför?

– Det regeringen gör är att ge Migrationsverket ett väldigt tydligt uppdrag att korta de här tiderna nu. Men det är Migrationsverket självt som måste göra de prioriteringar som krävs för att uppnå detta.

Adam Darab adam.darab@dn.se “

DN FREDAG 23 DECEMBER 2016

“ L: Nej till gymnasium för unga som ska utvisas

Liberalerna säger nej till att nyanlända ungdomar som fått avslag på sin asylansökan ska få gå klart gymnasiet efter att de fyllt 18 år. Sedan tidigare har Moderaterna stängt dörren. Därmed står regeringens hopp för att få igenom förslaget till Kristdemokraterna och Centerpartiet.

I slutet av november meddelade utbildningsminister Gustav Fridolin (MP) att regeringen vill att ungdomar som kom till Sverige innan flyktingpolitiken skärptes den 24 november 2015 ska kunna gå klart gymnasiet. Men för att förslaget ska bli verklighet måste det få stöd av en majoritet i riksdagen.

Sedan Sverigedemokraterna och Moderaterna sagt nej meddelar nu även Liberalerna att partiet inte tänker rösta på regeringens förslag när det kommer till riksdagen i vår.

– Vi är synnerligen kritiska. Det berör personer som fått avslag på sina asylansökningar och ska lämna Sverige. Det man gör är att överpröva Migrationsverkets beslut och säger att de ska stanna kvar i alla fall, säger Fredrik Malm (L), integrationspolitisk talesperson, till DN.

Han menar att ansvaret läggs över på rektorer och socialtjänst om ungdomar ska få stanna kvar i Sverige efter 18-årsdagen eller inte.

– Det är inte rimligt att göra så, säger Fredrik Malm.

Liberalerna är samtidigt kritiska mot de kortaste tillfälliga uppehållstillstånden på 13 månader, och anser att de borde vara fleråriga.

– Då skulle mycket av de här problemen vara ur världen. Men regeringen lyssnar inte på det och vill skapa en situation som skulle röra till det väldigt, säger Fredrik Malm.

De två borgerliga partier som regeringen fortfarande kan hoppas på – Centerpartiet och Kristdemokraterna – vill dock avvakta vad remissinstanserna säger.

– I grunden ser vi positivt på förändringar som kan hjälpa den här utsatta gruppen. Men vi vill invänta remissinstanserna och se vad till exempel Lärarförbundet anser, säger Johanna Jönsson (C).

KD-ledaren Ebba Busch Thor kan tänka sig en förlängning av uppehållstillstånd på ”några månader”, men är tveksam till regeringens förslag.

– Att vi skulle skapa en situation där man kan gå i svensk skola i flera år, trots att man saknar skyddsskäl eller har rätt att stanna i landet, det har jag svårt att se. Då får vi ett undergrävande av asylrätten bakvägen, säger Ebba Busch Thor.

Trots motståndet från borgerligt håll hoppas regeringen ändå att förslaget ska träda i kraft den 1 juli nästa år. Förutom att gå klart gymnasiet vill regeringen även att de som tagit examen ska få möjlighet till en etableringsfas på sex månader för att kunna söka arbete.

Remissvaren ska vara inlämnade den 9 januari. Frågan avgörs i riksdagen under våren.

Mats J Larsson matsj.larsson@dn.se “

“Fakta. Förslaget

I slutet av november föreslog regeringen att ensamkommande barn och ungdomar ska få de längsta tillgängliga uppehållstillstånden som är fyra år.

Förändringen berör även de som fått avslag på sin asylansökan, men som saknar ordnat mottagande i hemlandet.

Efter ett ställningstagande från Migrationsverket i somras får ensamkommande tillfälliga uppehållstillstånd fram till 18-årsdagen, vilket innebär att de skulle behöva lämna Sverige under sina gymnasiestudier. “

DN FREDAG 23 DECEMBER 2016

”Vilka krav kan jag ställa på mitt psykiskt sjuka syskon?”

“Ett syskon har bipolär sjukdom och har återkommande depressiva perioder. Hur försiktig måste man vara när man kommer med förslag och råd till personen, och kan sjukdomen förvärras om man ställer krav? Liria Ortiz kommenterar.

Fråga:

Varför kan eller ska jag inte ställa krav på en deprimerad närstående? Om jag ändå skulle göra det, vad händer då, blir personen sjukare? Jag har läst råd på ett flertal olika ställen, bland annat hos er och 1177, att jag som närstående skall finnas där. Jag ska lyssna in, inte släppa kontakten och så vidare men inte ställa krav.

Bakgrunden är den att jag har ett syskon som är i 35-årsåldern och som sedan cirka två år är diagnostiserad med bipolär sjukdom. Hen har antagligen haft sjukdomen under större delen av sitt vuxna liv men lyckats hantera den genom olika taktiker där självmedicinering med hjälp av alkohol varit en del.

Efter det att en av våra föräldrar gick bort samt en kraschad relation har hen haft återkommande depressiva perioder. Hen har en etablerad vårdkontakt.

Under den här perioden har jag försökt samla så mycket kunskap jag kan och har också utmanat mina egna förutfattade meningar om

depressioner. Jag inser att resonemang och tankar som man har utan egen erfarenhet av att vara deprimerad, som känns rimliga, rationella och vettiga, av en deprimerad person upplevs som jobbiga, ångestframkallande och som något som skall undvikas (min tolkning). Jag är med på detta.

Men det jag inte förstår är när alla rationella resonemang sätts ur spel och rationella argument blir irrelevanta. Till exempel: Om jag frågar om hen varit ute på en promenad så får jag ofta svaret att hen inte orkar. Allright, jag tar in det och kommenterar inte att ”en promenad är inte jobbigt” för att inte ställa krav. Men dagen efter så kan hen gå och klippa sig samt hämta ut medicin.

Detta är ju i grunden positivt men den rationella personen i mig vill tillägga ” … men om du kan promenera iväg för att klippa dig och hämta medicin så kan du ta en daglig promenad också”. Där, upplever jag, ligger kravet som inte får ställas, men är det inte en rimlig fråga, ståndpunkt eller krav?

Hen vet att motion och rörelse är bra och att hen borde röra på sig, min fråga blir ett implicit krav. I stort finns det mycket som hen vet att hen borde göra; städa, skriva stämningsdagbok, äta ordentligt, röra på sig, träffa en vän och så vidare. Kontentan är att jag är förbryllad, hur är jag rak och empatisk, hur försiktig ska jag vara samt når jag över huvud taget fram genom depressionen?

Svar:

Hej! Ditt brev påminner mig ännu en gång om vilka svåra avvägningar man ställs inför som närstående till någon som har en psykisk sjukdom. Kanske det vanligaste dilemmat är det som du skriver om; att finna en någorlunda rätt avvägning mellan att respektera personens autonomi (rätt att bestämma själv), och viljan att vara till hjälp, och ibland närmast skydda den andra.

Ditt syskon har en bipolär sjukdom som vanligen innebär att man är manisk eller deprimerad i olika perioder. Däremellan brukar man kunna fungera som vanligt i arbete eller i familjen. Sjukdomen kallades tidigare för manodepressiv sjukdom. Att leva nära en person med de kraftiga humörsvängningar som bipolär sjukdom oftast innebär kräver mycket av både klokhet, förmåga till kärleksfull acceptans och tålamod. Som jag tycker att ditt brev visar att du har. Även om du emellanåt irriteras över att ditt syskon inte tar större ansvar för att hålla sig frisk och förebygga återfall i sin sjukdom.

Så låt oss börja med din första fråga: kan du ställa krav på en närstående anhörig? Mitt svar är det kan du förstås göra, och du har rätt i att det finns en hel del oklarheter kring om detta, och närmast missuppfattningar.

Men jag har i mitt ja-svar till dig lagt in en tolkning av ditt ord ”krav”, som om du med det avser att du vill få uttrycka både dina önskemål och din oro över vad ditt syskon bör göra eller inte göra för att ha hand om sin psykiska hälsa. Och jag tror att vi är överens om att det får gälla för de perioder när din närstående inte är psykotisk.

Jag tror att det är rimligt att vi normaliserar hur man som närstående relaterar till en anhörig som är psykiskt sjuk. Det behöver inte vara annorlunda än hur vi beter oss och kommunicera i våra andra nära relationer, vilket också personer som har psykisk ohälsa brukar påpeka.

Men lika viktigt är att vi har sätt att samtala med varandra, även om saker och ting som väcker besvärliga känslor på båda håll, som blir till hjälp för den som är psykiskt sjuk och inte upplevs av hen som okänsligt och okunnigt. Jag ska ge dig några råd om detta, som du får fundera över om de skulle underlätta för dig och ditt syskon.

Du berättar om din förvåning, och irritation anar jag, över hur ditt syskon inte tar dagliga promenader som du tror skulle vara till nytta för hen – något du har helt rätt i, och även ditt syskon vet ju förstås detta. Att hen ändå inte gör det som är förnuftigt kan kanske förstås på åtminstone två sätt.

Den ena förklaringen kan utgå från det psykologiska begreppet psykologisk reaktans. Det är ett väl dokumenterat fenomen som innebär att vi reagerar med trots och tvärtom-beteende när vi upplever att omgivningen direkt eller in-direkt vill styra och ställa över vad vi bör göra. Även om det är i bästa välmening. Många personer med psykisk sjukdom berättar om hur de ibland besväras av oombedda råd från sin omgivning.

Den andra förklaringen är i lika hög grad allmänmänsklig, och handlar om vår benägenhet att bete oss kortsiktigt, återigen emot vårt förnuft och våra kunskaper om vad som är rätt och rimligt att göra.

Teorin om inlärningspsykologi säger att ibland väljer vi högst medvetet kortsiktiga belöningar, att må bra i stunden, trots att det långsiktigt inte är det klokaste att göra. Varje rökare, eller diabetiker som gör ett avsteg från sin diet, känner igen sig i detta fenomen. Bara för att ta två exempel på hur vi människor då och då uppträder irrationellt, åtminstone utifrån sett.

Men visst är beteenden av detta slag, även om det är sådant som vi människor ofta gör, förenade med vissa risker när mycket står på spel. Som vid psykisk sjukdom, där återfall i densamma kan innebära så mycket problem, för en själv och för anhöriga. Så vad kan du då som anhörig göra för att hjälpa ditt syskon att ändå göra mer av det som är ”rationellt”?

Det här tror jag kan vara till hjälp för er båda:

Fråga ditt syskon vad hen anser att du kanske kan göra för att underlätta för hen att sköta sin psykiska hälsa, och förebygga återfall. Låt ditt syskon vara expert på sig själv och sin situation!

Be om lov att få ge ett råd, när du känner att du vill göra det utan att det är efterfrågat, och respektera om ditt syskon säger nej.

Visa uppskattning och ge mer uppmärksamhet när ditt syskon gör saker som du gärna vill se mer av. Detta kallas för att använda sig av positiv förstärkning, och bidrar till att den andra både vidmakthåller och börjar göra mer av beteendet. Vi har alla ett närmast obegränsat behov av att bli uppskattade av vår omgivning.

Och så ett sista råd till dig: Du skriver inget om ifall du har stöd av andra i samma situation. Jag tror att det skulle vara till stor hjälp för dig. Vänd dig gärna till någon av intresseföreningarna för bipolärt sjuka och deras anhöriga, som Balans, foreningenbalans.se, eller IBIS, bipolarsjuk.se.

Liria Ortiz “

DN FREDAG 23 DECEMBER 2016

“ Julhandeln slår försäljningsrekord samtidigt som klyftorna mellan stockholmare ökar.

Robert Moldén, 25, vill överbrygga skillnaderna. I kväll bjuder han på julfirande.

Det står hundratals människor och tittar fascinerat in igenom skyltfönstren på det exklusiva varuhuset NK:s traditionsenliga julskyltning.

Pepparkaksgubbarna dansar, snön glittrar och mobilkamerorna dokumenterar.

Där inne sveper den stora granen i ljushallen i långsamma cirklar. Det blir kanske försäljningsrekord, i år igen.

– NK uppnådde all time high i omsättning förra året, 3,3 -miljarder, säger Daniel Stipich, marknads-chef för Nordiska Kompaniet.

Granitkolossen på Hamngatan är en nästan övertydlig symbol för det välmående Stockholm.

Och för dess klyftor. När säsongen är över auktioneras nämligen julskyltningen ut via Bukowskis. Inkomsten skänks till välgörenhet. I fjol blev det över 300 000 kronor, en summa som ligger betydligt- -lägre än det som NK investerar i den.

– Vi tycker att det är värt det. Det är en lång tradition, säger Daniel Stipich, marknadschef på varuhuset.

Men det är ingen hemlighet att julskyltningen lockar kunder, som under julen ökar från 30 000 till 60 000 per dag.

I gårdagens DN berättade vi om de ökande klassklyftorna i Stockholm. Cirka 22 000 barn bor i hushåll där inkomsterna precis täcker eller understiger nödvändiga levnadsomkostnader.

Stockholmarna glider också allt längre ifrån varandra rent geografiskt. ”Individer med olika bakgrund möter varandra i vardags-livet i allt mindre omfattning”, enligt en rapport från Stockholms stad. Man slår också fast att för stor ojämlikhet ”underminerar den sociala sammanhållningen och skapar grogrund för sociala konflikter”.

– Den ekonomiskt privilegierade klassen i samhället driver en typ av självsegregation genom att i allt högre utsträckning flytta till områden där det är väldigt dyrt att köpa bostad, som andra grupper inte har möjlighet att flytta till. Men ökad fattigdom i ett samhälle är sämre för alla, inte bara människorna som lever i den, menar Mikael Holmqvist, professor i ekonomi, som bland annat skrivit boken ”Djursholm. Sveriges ledarsamhälle”.

Konsekvensen blir ökad otrygghet, och i sin tur till ytterligare segregering.

– Det vi har sett i andra länder är att den ekonomiska eliten bosätter sig i bepansrade, inhängda om-råden. Det innebär att också deras frihet begränsas, säger Mikael Holmqvist.

– Pappa och mamma har varit väldigt noga med att informera; kolla hur privilegierade ni är. Det är en av anledningarna till att jag för-söker ge tillbaka. Nu är det dessutom jag som är privilegierad, det är inte mina föräldrars pengar.

Robert Moldén, 25, sorterar tilltänkta julklappar till barnen som han bjudit in för att fira jul hemma hos sig.

För drygt tre veckor sedan bestämde han sig för att öppna upp sitt hem för ”barn som inte får den jul de förtjänar”, efter att ha läst om ett Malmöpar som brukade göra detsamma. Några minuter senare hade han lagt ut ett meddelande på Facebook.

Det är så han fungerar, säger Robert, snabbt från tanke till handling; ”Häromdagen tänkte jag att jag ville ha ett eventbolag. Så jag köpte en båt på Blocket för att få i gång företagsturer på sjön. Det är så hela tiden”.

Första gången vi hörs är det över telefon. Vi ska boka tid för intervju och Robert viskar nästan, han är ute och jagar. När vi ses några dagar senare i hans hus på Lidingö vittnar ett sår i pannan om den mindre lyckade delen av utflykten. Han fick i uppgift att lägga ner en skadeskjuten dovhjort, rekylen orsakade sårskadan.

Robert var 15 när han började samla in pengar till Röda korset:

– Jag låg i sängen, kollade på ”Lejon-kungen” och tyckte synd om mig själv för att jag hade akne. Sedan insåg jag; du kan inte lägga här och gnälla, du är född i ett land utan krig och elände till skillnad från många andra, gå ut och gör något i stället, din sopa.

Han har följt i faderns fotspår och har en bilfirma. Skillnaden är att Robert gör affärerna via Blocket. Ifjol köpte han 500 bilar som han sålde vidare till bilfirmor. Vinst: 4 miljoner kronor. Drygt 700 000 i lön.

Det gör att han kan skänka alla pengar från modellandet, som han gör vid sidan av, till sin välgörenhetsorganisation Nema Foundation, som bland annat byggt barnhem i Ghana.

– Det är svårt för mig att säga att man ska dela med sig av sin inkomst givet att alla har olika förutsättningar. Men har man möjligheten ser jag det som en självklarhet, säger han.

I handen väger han två tackbrev han precis fått. Det ena är från stiftelsen Min stora Dag, vars beskyddare är prinsessan Madeleine. ”Hej Robert, ditt engagemang betyder mycket för barnen”.

– Det kommer sådant hela tiden. Det är bara så kul att få uppskattning för det man gör. Tidigare har jag varit rädd för att folk skulle tro att det är därför jag gör allt, men jag har insett att det finns en stor fördel för mig och organisationen att bli publik. Det hjälper barnen.

– Det slår över på andra grejer också. Många googlar mitt namn när jag bjuder på deras bilar och hittar då att jag håller på med välgörenhet och kan säga ”priset är lite lägre än vad jag tänkt, men du verkar göra ett bra jobb för barnen i Ghana och jag vill stödja dig”. Typ. Sånt är jättekul.

Robert trycker bort ännu ett samtal och tar en tugga av den helrostade blomkålen, sedan ett år tillbaka testar han att vara vegetarian.

Över 100 personer, de flesta ensamkommande flyktingbarn, har anmält sig till Roberts julfest som går av stapeln i kväll. På grund av det stora intresset ha de dock fått flytta till gymnastiksalen på Hersbyskolan. Det blir julmat, pepparkaksbak, pingis och julklappar.

– De flesta som kommer är nog mellan 14 och 17 år, så vissa av leksakerna jag samlat in kommer med stor sannolikhet åka till Afrika. Andra hamnar nog på olika kvinnojourer där det finns små barn, säger Robert och nickar mot några färgglada tygdockor.

Framöver vill han satsa ännu mer på att försöka nå utsatta barn i Stockholm, för att bjuda in dem till -aktiviteter såsom bio och Gröna lund, och skapa möjligheter för barn att mötas över stadsdelsgränserna.

– Det är påtänkt i förrgår så jag har inte hunnit så långt. Jag tänkte försöka gå runt i bostadsuppgångar i socioekonomiskt utsatta förorter: ”Hej, finns det några barn?” och dela ut informationsblad, julklappar och godis. Det har varit väldigt svårt att nå barn som lever i utsatthet. Men jag ska göra allt jag kan. Därför tänker jag nu skjuta från höften.

– Men det är så minerad mark. Om jag skriver på Facebook att jag ska ut i förorten och dela ut julklappar då skulle jag få: ”Vem fan tror du att du är. Varför skulle de behöva det?” Eller så kanske jag knackar på hos någon som är hur välbärgad som helst och undrar varför jag ska ge dem julklappar. Det är svårt.

Hur tänker du kring det?

– Att den potentiella uppsidan är klart mycket större än nedsidan, nämligen att folk skulle tycka att jag är en idiot.

Marijana Dragic marijana.dragic@dn.se”

“Fakta. Skillnaderna växer

Hälsa

I Skärholmen, Rinkeby, Akalla, Husby, Hässelby strand, Hökarängen, Västberga Östra, Sätra, Tensta och Farsta strand överstiger antalet sjukdagar 30 om året.

I Bromma var antalet sjukdagar under 7 per år. Allra lägst var de i stadsdelen Höglandet med 4 dagar om året.

Den självuppskattade hälsan är lägre i socioekonomiskt utsatta stadsdelar. 38 procent av männen och 31 procent av kvinnorna i Rinkeby-Kista upplever att de mår ”sämre än bra.” På Kungsholmen är motsvarande andel 16 respektive 22 procent.

En annan skillnad syns i stati-stiken över treåringar med kariesskadade tänder. På Kungsholmen är mindre än 1 procent av treåringarna drabbade, medan 13 procent av treåringarna i Rinkeby är det.

Ekonomin

Skillnaderna mellan barnfamiljer med olika inkomstnivåer har blivit större. Mellan åren 2005 och 2012 ökade inkomsterna för stadens barnfamiljer med i genomsnitt 45 procent. För de tio stadsdelar som har lägst inkomstnivå för barn-familjerna ökade dock inkomsterna endast med 20 procent. I Rinkeby lever 42 procent av alla barnfamiljer i ekonomisk utsatthet.

Skolresultat

Skolresultaten skiljer sig också åt. På Norrmalm och Östermalm når 94 procent av alla elever gymnasie-behörighet. I Rinkeby-Kista och Spånga-Tensta lyckas 78 procent med detsamma. “

DN LÖRDAG 24 DECEMBER 2016

“Utan omtanken går vi under

Man ska vara stark, klara sig själv. Det finns en hel kultur uppbyggd kring den idén, med självhjälpslitteratur och dyra kurser som går ut på att ingen egentligen behöver någon. Lyckas man inte bryta sig ur beroendet av andra så kan man åtminstone låtsas.

Till och med böcker som handlar om hur man ska hitta en partner understryker gång på gång att det viktigaste är att för guds skull inte verka intresserad. Den allmänna kunskapen om vad det är att vara människa tycks onekligen mindre än någonsin.

Och de som inte klarar att leva upp till idealet, de som är svaga, behövande? De har tillägnats en egen tv-genre av mäkta populära dokusåpor som går ut på att professionella rådgivare förebrår dem för deras fel.

Den deprimerade som låtit huset förfalla borde sluta älta och ömka, ta sig ur isoleringen och komma i gång med renoveringen. Herregud, det hänger livsfarliga sladdar helt löst här, hur svårt kan det vara att fixa dem när man har haft tre år på sig?

Den feta borde sluta äta och börja röra på sig, det är bara att göra. Vill man, så kan man.

Och hur tungt är det egentligen att vara ensamstående arbetarklassmamma i Sverige? Inte värre än att man kan röka ett paket cigg om dagen och dricka dyra energidrycker tydligen, jojo, och så sms-lån på det, nu får hon väl ta och skärpa sig.

Fattigdom har historiskt sett betraktats som en sorts gudagiven lott. Vissa människor var helt enkelt dumma, lata, lite mindre värda. Men att välfärdsstaten Sveriges statsminister nu säger att det ”aldrig är acceptabelt att behöva se människor stå på knä och tigga” (Aftonbladet 17/12)?

Hans sympatier ligger med andra ord inte hos dem som sitter i kylan och vädjar om pengar, utan hos de förbipasserande. Det säger ändå en hel del om hans samhällsvision som hade varit omöjligt att uttrycka för bara några år sedan.

Föraktet mot tiggare är så överväldigande att det även spiller över på dem som vill hjälpa. Det kallas numera godhet, fast på ett spydigt sätt, inom citattecken.

Vad är då detta ”godhet”? Begreppet andas något nästan religiöst, och i sekulära Sverige är det kanske mer lättbegripligt att bara tala om omtanke. En del kan inte känna sådan, för att de inte vågar eller för att de inte kan relatera till andra. Det gör dem givetvis mycket ensamma.

Så upphöjer de därför sin förgrämda rädsla och sin likgiltighet till intelligens och klarsynthet. De är ”realister”, och ser på ”godheten” med största skepsis, de betraktar den som naiv, förljugen rentav, för de kan inte tro att välvilja finns på riktigt.

I dagarna lade Ann Heberlein, namnkunnig debattör och lektor i teologi, fram ytterligare ett möjligt motiv till att ge till behövande. Hon menar att det rör sig om en beroendeframkallande och berusande känsla av moralisk överlägsenhet, ett gottande i den egna rättfärdigheten (Fokus 9/12).

Omtanken är alltså en drog. Den är giftig, hälsofarlig, den förslavar sina offer och tvingar dem att gång på gång upprepa sina hemska, vänliga handlingar.

Jämförelsen är inte bara hisnande utan också på något sätt symtomatisk, i och med att den som är generös mot de svaga själv framställs som den svagaste av alla. Och därmed alltså särskilt föraktlig. Det är en enda rundgång.

Kanske stämmer det att somliga visar omtanke för att de själva mår bra av det. Att det till exempel känns fint att lägga en slant i tiggarens 7-Eleven-mugg eller köpa en tidning av en hemlös person.

Den som själv någon gång drabbats av olycka eller varit liten och svag vet dock att det är sant att i nöden prövas vännen, men att det verkligt förunderliga är hur många andra som också sluter upp. Det finns något väldigt trösterikt i det, även i det lilla, vardagliga.

Att hjälpa en grannmamma som fastnat med barnvagnen i en snödriva utanför porten. Att valhänt gå över med några lussekatter till en vän som just gått igenom en skilsmässa. Att donera till en välgörenhetsorganisation som hjälper barn i krigsdrabbade länder.

Varje vänlig gest räknas. För det är faktiskt alls inget att sträva efter, detta att vara stark och att klara sig själv, att inte behöva någon. Utan andra går vi under, och omtanken är limmet som håller oss samman.

DN 24/12 2016 “

DN LÖRDAG 24 DECEMBER 2016

“ Bah Kuhnke ger uppdraget till den som redan misslyckats

Det är nästan två år sedan nu, Alice Bah Kuhnke var fortfarande ny som demokrati- och kulturminister. Regeringens budget hade fallit, men hon lät sig inte nedslås av alliansens budget. Hon kunde påverka ändå, förklarade hon för DN (27/2 2015): ”Jag har nomineringsmakt.” Efter många år i föreningslivet hade hon kommit fram till att det fanns flera sätt att påverka: ”Det är i valberedningen som makten sitter, inte i styrelsen.”

Så hur har hon då använt sin maktposition?

Mona Sahlins misstag som nationell samordnare – ett uppdrag som tillhör Bah Kuhnkes ansvarsområden – kan bara Sahlin själv klandras för. I juni tog dock ministern över taktpinnen när hon valde efterträdare. Men innan de flesta ens hade märkt att Hillevi Engström tillträtt meddelade hon att jobbet inte var någonting för henne och att hon skulle sluta.

I veckan var det därför dags igen. Bah Kuhnke berättade på tisdagen att hon har utsett nästa samordnare mot våldsbejakande extremism: Anna Carlstedt. Det är ett intressant val.

Förra veckan tog Bah Kuhnke emot en utvärdering. Den visade att en av orsakerna till att samordnarens stödtelefon fungerade så katastrofalt var att Röda Korset, som bedrev verksamheten, saknade kunskap om det man skulle förebygga, våldsbejakande extremism.

Därför är det ironiskt att Bah Kuhnke bara en vecka senare berättar att hon har utsett Anna Carlstedt till ny samordnare, tidigare ordförande för just Röda Korset – och även hon utan sakkunskap om våldsbejakande extremism. Däremot har hon gedigen erfarenhet av samordning.

”Ingen individ kan själv ha all den sakkunskap som krävs för att lösa uppgiften”, skriver Carlstedt på sin blogg (22/12) efter att valet av henne kritiserats hårt. Och det stämmer: ingen kan veta allt. Däremot är det ju helt rimligt att regeringen rekryterar en samordnare för våldsbejakande extremism som kan någonting om just våldsbejakande extremism?

Carlstedt hade svårt att svara på de mest grundläggande frågorna i ”Studio ett” (20/12). Däremot kan hon meddela att hon är ”mycket imponerad” av det som har gjorts hittills och talar om ”goda resultat”.

Uppenbarligen tycker varken regeringen eller dess nya samordnare att det är ett problem att kunskaper saknas. ”Jag är en lagspelare som (...) gillar att jobba med människor som kan andra saker än jag själv”, skriver Carlstedt och hänvisar till den ”enorma kunskap och erfarenhet som finns ute i vårt land lokalt, hos kommuner, skola, polis och föreningsliv”. Jaså? Konstigt, med tanke på att hennes företrädares genomgångar visar på motsatsen: ett stort kunskapsunderskott.

Det här är inte vilket jobb som helst. Ett dåligt utfört uppdrag kan kosta liv. Och som det ser ut nu är risken stor att regeringen har sett till att vi kommer att få jättemycket samordning – men att alldeles för lite av den kommer att förbygga våldsbejakande extremism.

Amanda Björkman amanda.bjorkman@dn.se “

DN LÖRDAG 24 DECEMBER 2016

“ Ny lag ska tillåta åldersbestämning

Regeringen la på fredagen ett lagförslag för att åldersbestämma misstänkta gärningsmän. Lagförslaget kom efter att Högsta domstolen fastslog att nuvarande lag inte medger åldersbestämning.

Inrikesminister Anders Ygeman, S, säger till DN att lagförslaget kommer att skickas på snabbremiss och kommer att kunna stiftas av riks-dagen redan 1 juli 2017.

– Det är extremt ovanligt att vi gör en sådan här snabbremiss på bara en månad. Vi har följt tidigare rättegångar i frågan och därför kunnat vara snabba när väl utslaget i Högsta domstolen kom i dag, säger Anders Ygeman.

– Lagen kommer att kunna användas i brottmål där påföljden är fängelse, säger Anders Ygeman.

Under fredagen fastslog HD, Högsta domstolen, att nuvarande lag inte medger ålderbestämning av gärningsmän.

Bakgrunden till HD-domen handlar om ett specifikt fall, där en algerier uppger sig vara 14 år och misstänkts för bland annat stöld och misshandel.

Den misstänkte har tidigare i sin asylansökan uppgett sin ålder till 17 år. Åklagarmyndigheten ville göra en kroppsbesiktning av brottslingens ålder, men har fått avslag i hovrätt, tingsrätt och nu i Högsta domstolen.

Högsta domstolen konstaterar i sin dom att nuvarande lagstiftning inte tillåter kroppsbesiktning på minderåriga. För att en ålders-undersökning ska vara möjlig, förutsätter det vidare enligt HD att ”brottet inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i ett år och att den är av synnerlig vikt för att klarlägga omständigheterna kring brottet”.

– För oss var beslutet i HD väntat, men eftersom vi har ett behov av att utreda misstänktas ålder även i framtiden behövs ny lagstiftning, säger My Hedström, byråchef på åklagarmyndighetens rättsavdelning.

– Regeringskansliet har varit medveter om behovet av en ny lag, säger My Hedström.

Brottmål med gärningsmän vars ålder är okänd blir allt vanligare. Enligt Åklagarmyndigheten har det ökat i samma takt som att ett stort antal människor utan id-handlingar kom till Sverige förra året.

– Åldersfrågan är även viktig för brottsutredningen. Är den - misstänkte under 15 år så är det ju i flera fall meningslöst att utreda brottet.

– För allvarliga brott som personer under 15 år gör sig skyldiga till kan visserligen bevistalan ske, men det är otillfredsställande när en person, som i verkligheten är äldre än vad han eller hon uppger, inte kan dömas eller döms till sluten ungdomsvård i stället för fängelse, säger My Hedström.

Anders Forsström anders.forsstrom@dn.se “

“Fakta. Kroppsbesiktning

Riksåklagaren ville i det specifika fallet göra en kroppsundersökning av den misstänkte och krävde att göra en kroppsbesktning i form av tand-, handleds- och nyckelbensröntgen samt undersökning av knä med magnetkamera. Undersökningarna skulle ske för att utreda straffmyndighet.

HD hänvisar till legalitetsprincipen. Det innebär att nuvarande lag måste tolkas strikt. Kroppsbesiktning är ett påtvingat kroppsligt ingrepp och kan bara användas om den är av betydelse för utredningen av själva brottet.

Källa: Högsta domstolen “

DN LÖRDAG 24 DECEMBER 2016

“ Asylsökande som kan utgöra hot blir kvar

Antalet asylsökande som Migrationsverket anmäler som potentiellt säkerhetshot till Säpo är i år rekordmånga. Och många av dem som Säpo vill utvisa blir ändå kvar. Hur många vill Säpo inte säga.

Den man som är misstänkt för veckans terrordåd i Berlin sågs tidigt som ett hot av tyska säkerhetspolisen, men kunde inte utvisas eftersom hans hemland Tunisien inte ville ta emot honom.

I Sverige samarbetar Migrationsverket med Säkerhetspolisen (Säpo) för att personer som kommer till Sverige och som anses vara säkerhetsrisker ska upptäckas tidigt.

Hittills i år har Migrationsverket anmält, remitterat, 671 fall till Säpo. Det är rekord och kan jämföras med 461 under 2015 och 109 under 2014.

I de allra flesta fall handlar det om asylsökande, men det kan också vara andra som söker uppehållstillstånd i Sverige.

En orsak till ökningen är den stora mängden asylsökande under 2015.

– Men jag tror inte att vi kommer tillbaka till nivåer på runt hundra anmälningar, inte ens nu när antalet asylsökande minskar, säger Oskar Ekblad, chef för Migrationsverkets särskilda insatser.

Han pekar på att många asylsökande i dag kommer från krigsområden i till exempel Syrien och Irak där det begås krigsbrott och där krigföringen är ovanligt hänsynslös. Det ökar risken för radikalisering.

Det gör också att Migrationsverket satsar mer på arbetet med att bedöma potentiella säkerhetshot. Bedömningarna bygger på uppgifter myndigheten får från de asylsökande, som id-handlingar, ursprung, resvägar, kontakter med olika grupperingar, politisk aktivitet, militär utbildning och stridserfarenhet.

Ekblad påpekar att Migrationsverkets bedömningar inte innebär någon garanti för att alla farliga personer upptäcks.

– Vårt system kan inte ensamt vara tillräckligt för att avvärja hot, men vi är med och stärker förmågan, säger han.

Ekblad betonar att Säpo har en helt annan kompetens och helt andra verktyg för att bedöma säkerhetshot och att Migrationsverket bidrar med den information det fått in.

Efter att Migrationsverket gjort en anmälan gör Säpo sin granskning av personen. I de fall han eller hon anses utgöra en säkerhetsrisk lämnas en ”erinran” där Säpo motsätter sig att Migrationsverket beviljar uppehållstillstånd.

Hittills i år har Säpo motsatt sig uppehållstillstånd i 46 fall. Det kan jämföras med 29 förra året. Ekblad räknar med en ytterligare ökning nästa år, eftersom Säpos granskningar kan dra ut på tiden.

Säpos ord väger mycket tungt, vilket innebär att Migrationsverket i de allra flesta fall inte ger uppehållstillstånd till berörda personer. Det innebär dock inte att de som anses vara säkerhetsrisker lämnar landet.

– I många fall är verkställighets-arbetet så svårt att det inte omedelbart går att utvisa dem, säger Ekblad.

Migrationsverket hänvisar till Säpo när det gäller hur många som är kvar i landet, trots att de ska utvisas för att de anses vara ett säkerhetshot. Säpo lämnar dock inte ut den uppgiften. “

DN SÖNDAG 25 DECEMBER 2016

“ Sverige sviker kvinnor och barn

Fingrarna på den knubbiga lilla handen såg ut att vara brutna, men barnet gav inte ett ljud ifrån sig. Det satt alldeles stilla i det torftiga rum som skulle föreställa ett sjukhus. Håret och huden vita av damm från bombernas rasmassor och blicken stum, till synes omedveten om tv-kameran.

”Aleppo är en plats där barnen slutat gråta”, sade kvinnan intill till Channel 4:s reporter. Hennes ansikte var fullt av blod. Hon hade förlorat alla.

Av Syriens obeskrivliga fasor märks dock allt mindre hos oss. Antalet asylsökande därifrån har minskat med 89 procent det här året jämfört med förra, enligt Migrationsverkets statistik.

Det är inte för att Syrien numera är ett säkert land; för att diktatorn Bashar al-Assad och hans allierade blivit resonliga, Islamiska staten gett med sig och det besinningslösa våldet mot civilbefolkningen upphört, utan för att Europa helt sonika stängt gränserna.

Samtidigt drunknade i år 4 812 flyktingar i Medelhavet, vilket är 1 200 fler än i fjol, och dessa siffror kommer från början av december. Ytterligare hundratals döda kommer att hinna läggas till statistiken innan nyårsklockorna ringer.

Men det är inte det vi talar om i svensk offentlighet, när vi talar om flyktingar. Och när vi talar om systemkollaps är det inte syriernas situation som avses, utan vår egen.

Av de politiska utsagorna att döma skulle man kunna tro att det svenska samhället har gått sönder, att inget längre fungerar, att det fullständigt väller in människor med brun hy som hotar vår existens. Den bilden är ursprungligen Sverigedemokraternas, och den har de hållit fast vid.

De pratade om massinvandring 1996, då det kom 5 753 personer hit. De pratade om det i fjol, då 162 877 asylansökningar togs emot, och de pratar om det nu när antalet ser ut att landa på bortåt 29 000. Deras idé om ”massinvandring” är alltså inte beroende av hur många som faktiskt kommer hit.

Trots att invandringen nu är den lägsta på sju år har allt fler i offentligheten börjat stämma in i Sverigedemokraternas retorik. Utvecklingen har gått fort.

Det är bara ett år sedan Socialdemokraternas partiledare, vår statsminister, höll tal på en flyktingmanifestation om att: ”Mitt Europa bygger inte murar, vi hjälps åt när nöden är stor”. Några månader senare inledde hans regering arbetet med att stänga gränserna för flyktingar. Temporärt, sades det. Men inga planer på att släppa på id-kontrollerna har aviserats.

Det hindrade dock inte fackförbundet LO från att deklarera att ”Sverige måste återgå till en reglerad invandringspolitik” (DN Debatt 15/12), som om invandringen vore oreglerad. Göteborgs-Postens ledarsida hävdade i sin tur att det vore ”dumt” av alliansen att inte överväga ett samarbete med Sverigedemokraterna nu (19/12).

Även Moderaternas partiledare, Anna Kinberg Batra har slagit fast att hon vill ha ”skärpt kontroll över Sveriges gränser” (Aftonbladet 21/11). Hon beklagade då också att vi inte lyssnat på dem som tidigare varnat för att släppa in för mycket folk.

Men vilka var det som varnade för flyktingar innan den tillfälliga tillströmningen förra året? Är det Sverigedemokraterna som avses, de som alltid tyckt att invandringen varit för stor?

Hellre än att elda på obehagliga, invandringsfientliga stämningar borde de politiska partierna fundera över hur de flyktingar som är här ska finna sig till rätta i samhället, och hur vi på bästa sätt ska kunna hjälpa fler.

Reglerna för familjeåterförening har skärpts, och som Ekots granskning visade i dagarna saboterar Utrikesdepartementet dessutom för dem som fortfarande har rätt till sådan. Detta genom att bara tillåta syrier att ansöka från länder dit de i praktiken inte kan ta sig. Och när en ambassad nu öppnar i Libanon har det beslutats att inte heller den ska ta sig an personer från det krigsdrabbade grannlandet.

Följden av den förda migrationspolitiken är att Sverige låter ett stort antal män sitta isolerade i lång tid, utan att lära sig språket, och vänta på tillstånd att få stanna här tillfälligt medan deras anhöriga är fast i hemlandet.

Det är förstås framför allt de som blivit kvar i krigets helvete som drabbas av detta, men i förlängningen kommer det även att få negativa konsekvenser för Sverige. För mycket kan man kalla det när vi låser kvinnor och barn ute, men god integration är det inte.

DN 25/12 2016 “

DN SÖNDAG 25 DECEMBER 2016

“Karin Bojs: DNA-test visar samband mellan sjukdom och personlighet

Så här i juletid kan man ibland uppleva sig ha fått en överdos – för mycket mat, för mycket dricka, och alldeles för mycket umgänge med anhöriga och släktingar.

Man kanske rentav börjar grubbla över sina anhörigas personlighet, och på deras psykiska hälsotillstånd. Själv har jag ytterst svårt för folk som raljerar över psykiatriska diagnoser. Ett sådant förhållningssätt är ett hån mot individer och familjer som verkligen lider av psykisk sjukdom.

Men det går inte att komma ifrån att spikraka gränser är svåra att dra. Det finns en gråskala mellan vad som är friskt och vad som är sjukt i en människas sinne, och det finns en överlappning mellan personlighetsdrag och sjukdom.

För ett par veckor sedan kom en studie med ny och intressant information om just sådana samband.

Den publicerades i tidskriften Nature Genetics. Bara konstellationen bakom studien är värd att uppmärksamma. Där ingår en rad akademiska forskare, men också det isländska genforskningsföretaget DeCode och det amerikanska testföretaget 23andMe.

DeCode, under ledning av Kari Stefansson, har under två decennier levererat mängder av nya vetenskapliga rön, baserat på islänningars DNA och nedskrivna släktdata. 23andMe säljer DNA-test till allmänheten, med information om släktskap, ursprung och risker för olika sjukdomar. Kunder som köper dessa DNA-test kan välja att bidra med sina resultat till forskning. Den nya studien i Nature Genetics bygger delvis på 60 000 kunder som har fyllt i data om sina personlighetsdrag.

Dessa kunddata har forskargruppen jämfört med två akademiska studier om DNA och personlighetsdrag, med sammanlagt 77 000 försökspersoner.

Resultaten stämde mycket väl överens. Helt klart finns ett antal genetiska varianter som hänger samman med viktiga personlighetsdrag. (Observera dock att det handlar om komplexa samband; många olika gener är inblandade och ärftligheten står på sin höjd för hälften av variationen. Även miljön har stor betydelse.)

De fem personlighetsdrag som har undersökts i studien förekommer ofta i psykologiska test och brukar kallas ”de fem stora”. Det som mäts är ”öppenhet”, definierat som att man är nyfiken och gillar nya intryck, om man är ”samvetsgrann” och pålitlig med hög grad av självdisciplin, om man är ”utåtriktad” (i motsats till introvert) det vill säga gladlynt, pratsam och självsäker, om man har hög grad av ”vänlighet” (i motsats till ”fientlighet) och alltså är benägen att anpassa sig till andra och om man är ”neurotisk” och har negativa känslor nära tillhands.

Resultaten i den nya studien visar att de fyra förstnämnda dragen – öppenhet, samvetsgrannhet, att vara utåtriktad och att vara ”vänlig” –

tenderar att hänga ihop. De tenderar också att stå i motsats till att vara ”neurotisk”.

Tidigare forskning, som bygger på psykologiska test, pekar mot att en viss kombination av personlighetsdrag sammanfaller med vissa sjukdomar och personlighets-störningar.

Om man ligger högt på skalan för ”neurotisk” är det mer sannolikt att man lider av svår depression och ångest. En kombination av ”neurotisk”, ”utåtriktad” och -”öppen” gör det mer sannolikt att man har bipolär sjukdom. Låg grad av ”vänlighet” förknippas med narcissistisk personlighetsstörning, ”Machiavellism” och psykopati.

Den nya studien, som alltså främst utgår från DNA, bekräftar flera sådana samband.

Genetisk disposition för neurotisk personlighet har mycket riktigt starka samband med genetisk disposition för depression, och även för autism. DNA-varianter som hänger samman med att vara utåtriktad är till stor del samma DNA-varianter som återfinns hos personer med diagnosen adhd. Även bipolär sjukdom och personlighetsdraget ”öppenhet” har ett genetiskt samband, enligt den nya studien.

Innan vi dömer våra släktingar – biologiska, ingifta och andra – alltför hårt, låt oss i julfridens namn tänka på att vår samlade genetiska uppsättning, i all dess ofullkomlighet, har format oss till dem vi är. Variationerna, inklusive de patologiska, ingår i det vi kallar för mänskligheten.

Karin Bojs vetenskap@dn.se “

DN MÅNDAG 26 DECEMBER 2016

“Det handlar om att göra sitt jobb

”Hon får absolut inte ha någon killkompis, hennes tjejkompisar måste vara godkända av familjen, hon får bara gå till skolan och sedan direkt hem. Så inleder hon en kärleksrelation, vilket familjen upptäcker. Då planerar pappan att gifta bort henne, för att undvika utvecklingen att hon inte underkastar sig.

Det här är jättevanligt.” Det berättade Azam Qarai i en intervju med Sydsvenskan för drygt en månad sedan. Hon är verksamhetschef på Linnamottagningen i Stockholm som stöttar ungdomar som utsatts för hedersrelaterat förtryck och våld.

Att det här skulle vara vardag för svenska ungdomar känns för många verklighetsfrämmande, men föreningen Varken hora eller kuvad:s kartläggning av hedersförtrycket i Göteborgs utsatta förorter, som kom tidigare i höstas, visade att 78 procent av flickorna upplever sig vara hårt kontrollerade i privatlivet. 77 procent får inte ha killkompisar och bara en tredjedel får alltid delta i sportaktiviteter med båda könen.

Lågt räknat uppskattar polisen att 100 000 unga i Sverige vara utsatta för hedersförtryck och våld. Rättsväsendet har länge varit steget efter, men 2014 straffbelades äktenskapstvång, försök och förberedelse därtill samt ”vilse-ledande till tvångsäktenskapsresa”.

Trots det hade åtal inte väckts i något av de ärenden som anmälts till polisen fram till i juni i år. Inte i ett enda. Det kan framstå som konstigt, tills man läser polisens översyn av verksamheten gällande hedersrelaterade brott som nyss släppts.

Många ärenden läggs ned på grund av bristande bevisning. Trots det visar översynen att de ”tvångsmedel och utredningsmetoder som redan finns att tillgå, som exempelvis förhandlare och yttre spaning, inte används i samma utsträckning vid brott med heders-motiv som vid andra brott”. Rapportförfattarna pekar på att polisen måste börja använda befintlig lagstiftning och vidta ”rutinmässiga utredningsåtgärder”, exempelvis förhöra familjen.

Hedersbrott sker inte bara i Sverige, unga svenskar förs också utomlands för att könsstympas eller giftas bort. För att kunna bevisa och i bästa fall förhindra brott som begås utomlands kan den svenska polisen begära internationell rättshjälp. Men trots att måls-ägande befunnit sig utomlands och brott har anmälts har ingen sådan begäran skickats under hela 2015. De verktyg som finns används alltså inte.

Möjligen beror det på den osäkerhet som enskilda tjänstemän känner kring hur de ska agera vid misstanke om hedersbrott. Utbildning i hedersfrågor ingår endast i liten omfattning i polisers grundutbildning. Kompetenshöjande insatser är sparsamma och endast tillgängliga för vissa medarbetare. Om någon av dem vill ta reda på vad som är ett lämpligt arbetssätt genom att gå igenom polisens handbok upptäcker de snart att den är från 2007 och i behov av uppdatering. Någon specialistutbildning finns över huvud taget inte. Med tanke på att det saknas både strategi och styrning för kompetensförsörjningen är det kanske inte så konstigt.

Det finns trots detta medarbetare med specialistkompetens, men ”polis-myndigheten har inte samordnat resurserna så att de på ett systematiskt sätt kan användas som stöd i komplexa utredningar”.

Att våga anmäla sin mamma eller bror är ett stort steg och de som vågar ta steget borde kunna vara säkra på att få samhällets fulla stöd, men icke.

De flesta som utsätts för hedersbrott är unga, trots detta finns ingen rutin för att göra riskbedömningar för personer under 18 år, utan det sker på enskild tjänstemans initiativ.

I ett antal ärenden har målsägande inte tilldelats en särskild företrädare, trots att lagen säger att så ska ske vid alla brott mot barn.

Den som i hemlighet anmält sin familj riskerar också att få en obehaglig överraskning om inte handläggaren kommit ihåg att göra en särskild notering. Görs inte det skickas nämligen målsägandekopian direkt hem i brevlådan.

Detta beror på att det saknas en särskild brottskod som markerar att det rör sig om hedersbrott. Frånvaron av en särskild brottskod gör också att det saknas statistik som beskriver omfattningen av de hedersärenden polisen hanterar. ”Det är därför svårt att bedöma resultatet av polisens arbete”, som rapportförfattarna konstaterar.

Hedersbrott är komplicerade ärenden och även om polisen gjorde sitt yttersta skulle det inte räcka för att fälla alla skyldiga. Men de behöver inte ens göra sitt yttersta för att det ska bli bättre. Det räcker om de behandlar hedersbrott som den grova kriminalitet det är.

DN 26/12 2016 “

DN MÅNDAG 26 DECEMBER 2016

”Privata företag betalar allt sämre för högskoleutbildning”

“ Oroande trend. Sedan år 2001 har löneskillnaden för gymnasieutbildade och högskoleutbildade i privat sektor minskat med en fjärdedel, visar nya beräkningar. Regeringen måste nu renodla högskolans uppdrag och överge tanken på att lärosätena kan lösa alla samhällsproblem, skriver Göran Arrius och Håkan Regnér, Saco.

Utbildning måste löna sig. Du ska få betalt för tiden och energin som du lägger ner på att utbilda dig. Det är genom kunskap vi skapar tillväxt och utveckling och bygger framtidens välfärdssamhälle.

Ett sätt att beräkna lönsamheten av högskoleutbildning är att jämföra lönerna för högskoleutbildade med lönerna för gymnasieutbildade, den så kallade högskolepremien. Flera studier visar att den ökade från början av 1980-talet fram till 2001, bland annat som en konsekvens av ett ökat behov av högskoleutbildade på arbetsmarknaden.

Men början av 2000-talet markerar en vändpunkt. Saco presenterar i dag nya beräkningar som gjorts med hjälp SCB:s lönestrukturstatistik. Sedan 2001 har högskolepremien sjunkit och förändringen är särskilt tydlig i privat sektor.

För högskoleutbildade i privat sektor har premien fallit med 24 procent. Motsvarande stora fall syns inte i offentlig sektor. Det är tydligt att det har tillkommit faktorer på 2000-talets arbetsmarknad som pressat ner lönerna för högskoleutbildade och det i synnerhet i näringslivet.

Det är svårt att fastställa exakt vad som driver trenden, men det finns flera tänkbara faktorer.

Den som ligger närmast till hands är att konkurrensen om jobben har ökat på grund av att arbetsgivarna har fler högskoleutbildade att välja emellan. Arbetsgivarna kan då anställa till relativt lägre löner och på så vis pressa lönerna för högskoleutbildade. Det är en utveckling som är tvärtemot vad som skedde på 1990-talet då både premien och antalet högskoleutbildade ökade markant.

Utvecklingen kan också bero på förändringar av faktorer som påverkar arbetsgivarnas efterfrågan på personal. De faktorerna kan vara flera. En möjlighet är att digitaliseringen numera medför en effektivisering av de högskoleutbildades arbetsplatser där vissa typer av jobb helt enkelt rationaliseras bort. Signalen från arbetsgivarnas lönesättning är då att det behövs färre personer med högskoleutbildning.

Den lägre lönepremien kan förstås också bero på utbildningssystemet. Betygsinflation medför att betygen inte speglar elevernas faktiska kunskaper. Problemet kan förstärkas i högskolan.

Högskolans budget beror på studenternas genomströmning, vilket ger incitament att ytterligare dra ned på kunskapskraven. Universitetskanslersämbetets utvärderingar visar också att ungefär var fjärde utvärderad utbildning har bristande kvalitet, vilket spär på problemen.

För arbetsgivare blir det då svårt att värdera vilka kunskaper som de högskoleutbildade har med sig ut på arbetsmarknaden. De kan hantera det på två sätt. Dels genom att mer noggrant granska personer vid anställningar, vilket gör att det tar längre tid för nyexaminerade att få ett jobb. Dels genom att anställa personer till relativt lägre löner, för att

testa deras arbetskapacitet och kunskaper eller för att det tar längre tid att lära upp dem för jobbet.

Sannolikt är det en kombination av faktorer som driver utvecklingen. Men oavsett vad som ligger bakom är det en klar och tydlig signal från arbetsgivarna i privat sektor att de vill att högskoleutbildade ska ha relativt lägre löner än tidigare.

Det går inte ihop med den allmänna bilden av att det behövs mer högskoleutbildning och att det är brist på kvalificerad arbetskraft i privat sektor, en bild som även arbetsgivarna bidrar till.

Om det stämde skulle de ju snarare betala mer för utbildning än de gjorde tidigare. Fallande högskolepremie och ökade utbildningskrav ger snarare en bild av obalans på arbetsmarknaden.

Den obalansen kan förstås bero på att arbetsgivarna vill ha en annan typ av utbildning än den som finns tillgänglig i dag. Dessutom verkar arbetsgivarna vilja ha personer med en utbildning som gör att de kan gå in och producera nästan fullt ut från början. De bortser helt enkelt från att högskoleutbildning ger grundläggande analysförmågor som är gångbara inom många olika områden. Med internutbildning och god handledning kan många högskoleutbildade utveckla sin kompetens snabbt och dessutom lätt ställa om till andra typer av jobb och jobb inom helt andra branscher.

Utbildningssystemet kan och ska inte ställa upp på kraven från enskilda arbetsgivare. Systemet ska ha fokus på grundläggande och generella kunskaper som arbetsgivarna sedan kan bygga vidare på. Specialiseringen ska ske på arbetsplatserna och den tar olika lång tid beroende på utbildningsbakgrund och personliga egenskaper.

Den uppdelningen bygger på att utbildningssystemet håller en hög kvalitet och ger goda kunskaper. Därför har även regeringen och högskolorna ett stort ansvar. De måste satsa på att höja kunskapsnivån, både i grundskolan och i högskolan.

Den senaste tidens positiva resultat i kunskapsmätningar är glädjande, men de räcker inte, utan hårt jobb återstår. För högskolan är det viktigt att alla blivande studenter har en viss kunskapsnivå och förkunskaper när de börjar.

Högskolan ska fokusera på sina huvudsakliga uppgifter, högkvalitativ utbildning och internationellt konkurrenskraftig forskning. Det innebär bland annat mer undervisningstimmar och större möjligheter för lärare att kombinera forskning och undervisning. Fler fasta tjänster är förstås också en självklarhet.

Regeringen måste överge tanken att högskolan ska lösa alla möjliga problem, från arbetsmarknadsproblem till regionalpolitiska obalanser. Det är uppgifter för andra politikområden.

Sveriges konkurrenskraft måste säkerställas och det är dags att arbetsgivarna överger drömmen om den perfekta matchningen. Den är och förblir en chimär som skymmer sikten för nödvändiga innovationer och kreativa samarbeten.

Vi måste också inse att högskolan spelar en avgörande roll för Sveriges position i den framtida världsekonomin, som trots Brexit och Trump blir allt mer sammanflätad. Högskolans uppdrag måste därför renodlas och kvaliteten i utbildningen prioriteras.

Vi får aldrig kompromissa om kunskapens värde.

Göran Arrius, ordförande Saco

Håkan Regnér, nationalekonom Saco

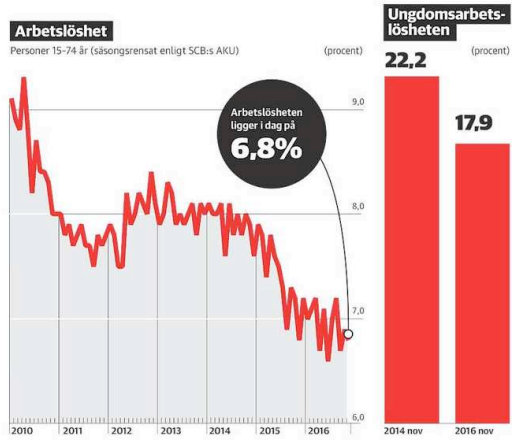

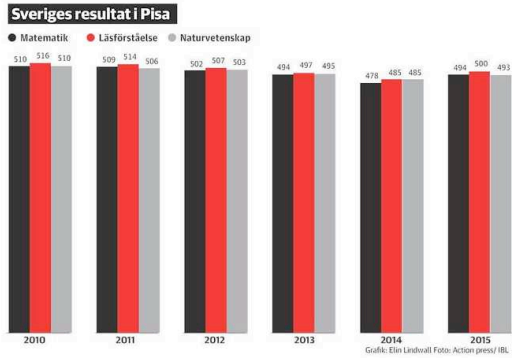

DN MÅNDAG 26 DECEMBER 2016

“ Nio ljusglimtar från 2016

Terrordåd, polarisering i samhället och rekordmånga mord. 2016 kommer mest av allt bli ihågkommet som de tråkiga nyheternas år. Men allt var inte dåligt. DN:s Kristoffer Örstadius blickar tillbaka på nio ljusglimtar från året som gått.

1. Teknik gav förlamad tillbaka sin handrörelse

För första gången har forskare genom avancerad teknologi lyckats ge en helförlamad person tillbaka förmågan att röra handen. Bara genom att tänka tanken kan 24-årige Ian Burkhart nu plocka upp en sked, spela ”Guitar Hero” eller dra ett kreditkort.

Forskningen har beskrivits som en milstolpe. Förhoppningen på sikt är att personer som drabbats av förlamning återigen ska kunna röra armar och ben.

2. Den svenska ekonomin går starkt framåt

Det går bra för svensk ekonomi. Arbetslösheten låg i november på 6,8 procent, lägre än på flera år. Två år tidigare var arbetslösheten 7,9 procent.

Även ungdomsarbetslösheten minskar – från 22,2 i november 2014 till 17,9 i november 2016.

Tillväxten för fjärde kvartalet i år låg på 2,8 procent jämfört med samma period förra året. De största bidragen till BNP-ökningen kommer från hushållens konsumtion och exporten.

Även på Stockholmsbörsen är glädjen ett faktum. I år har -indexet ”OMX Stockholm 30” ökat med nästan sex procent.

3. Allt fler överlever cancer i Sverige
Dödligheten i cancer minskar något i Sverige, trots att allt fler cancerdiagnoser ställs. Utvecklingen beror delvis på att cancerdiagnoser ställs i tidigare skede, vilket oftast innebär en bättre prognos, men det beror också på att vården blivit allt bättre på att behandla cancer.

Den positiva utvecklingen beskrivs i Folkhälsomyndighetens årsrapport över hälsoläget i Sverige. Här finns också fler glädjande nyheter: medellivslängden fortsätter att öka och såväl användning av tobak som konsumtion av alkohol minskar i befolkningen i stort.

4. Första solcellsdrivna planet flög jorden runt
Det solcellsdrivna planet Solar Impulse 2 korsade i somras fyra kontinenter, två oceaner och tre hav - utan en droppe bensin. Det är därmed det första solcellsdrivna flygplanet som klarat en jorden runt-resa. Förhoppningen är att projektet innebär startskottet för miljövänlig flygtrafik.

Över 17 000 solceller monterade på vingarna producerade energi som räckte för att driva planet.

5. Antalet anmälda villainbrott minskar
Allt färre villainbrott anmäls i Sverige. Under årets tre första kvartal anmäldes 7 534 villainbrott till polisen, jämfört med 8 010 villainbrott motsvarande period förra året.

Det framgår av ny statistik från Brottsförebyggande rådet. Det är oklart vad minskningen beror på.

6. Besked: Polio nästan helt utrotat
År 1988 fanns polio aktivt i 125 länder och förlamade 350 000 barn – närmare tusen barn varje dag. Sjukdomen är oerhört smittsam och allvarlig.

I år meddelar hälsoexperter att det inom sex månader är -möjligt att helt utrota sjukdomen på jorden.

Hittills i år har ett 30-tal personer drabbats av polio. Förut fanns sjukdomen i 125 länder, nu bara i tre: Pakistan, Afghanistan och Nigeria.

Bakom minskningen ligger utbyggda rutinvaccineringsprogram och massiva kampanjer.

7. Skolan både bättre och mer attraktiv
Två internationella kunskapsmätningar visar samma sak: De svenska skol-resultaten vänder uppåt.

Efter många år av dystra rapporter tycks det alltså ha skett ett trendbrott. När den förra Pisa-mätningen presenterades 2013 kom resultatet som en chock. Svenska elevers resultat föll som en sten, mest i hela OECD. Den nya Pisa-rapporten från december i år visade att resultaten stiger inom både matematik och läsförståelse. Trendbrottet bekräftas även av den så kallade Timss-rapporten.

Fler positiva rapporter från skolans värld under året: Allt fler personer söker sig till lärarutbildningarna. Dessutom minskar avhoppen från läraryrket.

8. Bevisat: Det finns svarta hål
Gravitationsvågor förutspåddes i Albert Einsteins allmänna relativitetsteori. Efter årtionden av sökande hittades de till slut av forskare vid Ligo, Laser Interferometer Gravitational Wave Observatory.

Upptäckten beskrivs som ett stort genombrott i fysikforskningen. De uppmätta gravitationsvågorna är ett första beviset på att svarta hål verkligen finns.

9. Fler vilda tigrar i världen
För första gången på flera decennier ökar antalet vilda tigrar. I Indien har stammen ökat från 1 706 till 2 226 tigrar, i Nepal från 121 till 198, i Bhutan från 75 till 103, och i Ryssland från 360 till 433.

År 2010 enades alla länder med livskraftiga tigerpopulationer om ett långsiktigt mål: att arbeta för att fördubbla antalet tigrar i det vilda till 2022, från drygt 3 200 till cirka 6 000.

När halva tiden nu har gått tycks det alltså gå åt rätt håll. Det finns nu 4 000 tigrar i världen.

Trenden är däremot inte enbart positiv. I en del länder fortsätter antalet tigrar att minska.
Kristoffer Örstadius kristoffer.orstadius@dn.se “

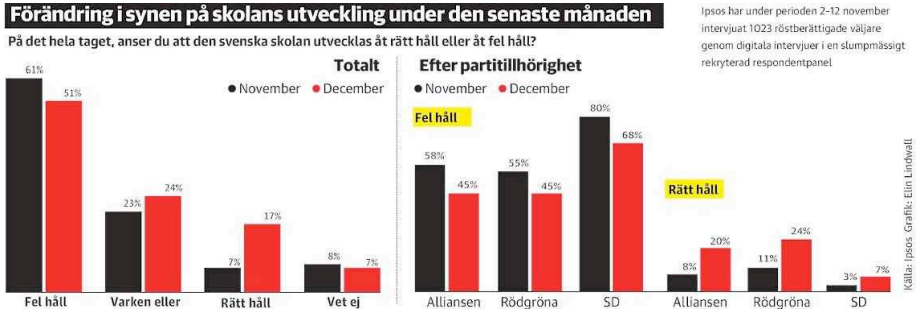

DN MÅNDAG 26 DECEMBER 2016

“ Inställningen till skolan blir allt mer positiv

Det syns en tydlig Pisa-effekt i opinionen, enligt en mätning från DN/Ipsos. Andelen som ser pessimistiskt på den svenska skolan har sjunkit från 61 till 51 procent efter positiva besked från två internationella kunskapstest.

Tongångarna kring svensk skola har länge varit dystra. För tre år sedan kom det verkliga dråpslaget när Sverige rasade ytterligare i OECD:s internationella mätning av 15-åringars kunskaper, kallad Pisa.

Nu tycks en vändning ha skett. I slutet av november kom den så kallade Timss-mätningen som visade på bättre resultat i matematik och naturvetenskap. Den följdes sedan i början av december av en ny Pisa-mätning. Även där pekade kurvorna uppåt för Sverige, efter många års nedgång.

DN/Ipsos kan nu visa hur de nya beskeden angående skolan har påverkat opinionen. Samma fråga ställdes i Ipsos mätningar i såväl november som december, alltså före respektive efter rapporteringen om Timss och Pisa. Det visar en tydlig förskjutning har skett i opinionen.

– Man kan kalla det en Pisaeffekt, säger David Ahlin, opinionschef på DN/Ipsos.

I novembermätningen ansåg 61 procent att skolan utvecklas åt fel håll. I december hade den andelen sjunkit till 51. Samtidigt hade de som var optimistiska angående utvecklingen ökat från 7 till 17 procent. Pessimisterna är alltså fortfarande betydligt fler men balansen mellan positiva och negativa har ändrats från –54 procent till –34.

– Båda mätningarna bekräftar att de flesta har en negativ bild av tillståndet i skolan. Samtidigt ser de här positiva nyheterna ut att ha påverkat opinionen, åtminstone tillfälligt. Men det krävs antagligen fler bevis framöver för att på allvar förändra bilden, säger David Ahlin.

Effekten med ökande optimism är störst bland högutbildade, storstadsbor och män. Den syns också tydligast i åldern 30–49 år, alltså i den åldersgrupp där de flesta föräldrar med skolbarn finns.

Trenden mot ökad optimism syns ungefär lika tydligt hos borgerliga och rödgröna väljare. Den är inte alls lika påtaglig bland Sverigedemokraternas sympatisörer, som även efter de positiva nyheterna om skolan är klart mer pessimistiska (68 procent) än både borgerliga och rödgröna (bägge 45 procent pessimister).

Skolan har länge rankats av väljarna som en av de viktigaste samhällsfrågorna. I en mätning från Novus för ett par veckor sedan hamnade skolan på andra plats, strax efter sjukvården och strax före invandring.

Socialdemokraterna och Liberalerna har under lång tid åtnjutit störst förtroende hos väljarna på skolområdet. Liberalerna var också ansvariga för skolan i den tidigare alliansregeringen och genomdrev då reformer som av många ses som i alla fall en delförklaring till den positiva vändningen. På senare tid har Moderaterna enligt David Ahlin stärkt sin ställning något.

– Om partierna har olika högt förtroende och olika linjer när det gäller hur man ska åstadkomma förbättringar i skolan så kan det ha betydelse för hur man röstar. Men nu är det mer oklart vad som skiljer partierna. Snarare finns det en samsyn kring mycket, säger David Ahlin.

Hans Rosén hans.rosen@dn.se “

“Fakta. Högre resultat i matematik

Timss-mätningen som kom den 29 november visade att såväl fjärde- som åttondeklassare hade höjt sina resultat i matematik. I årskurs 8 var resultaten bättre än tidigare även i naturvetenskap.

Pisa-mätningen offentliggjordes den 6 december. Den visade att svenska 15-åringar höjt sin nivå i både läsförståelse och matematik. Även i naturvetenskap var siffrorna positiva men förändringen var inte statistiskt säkerställd. Från att ha legat under snittet för OECD-länder hamnade svenska elever nu högre i läsförståelse och i nivå med snittet i matematik och naturvetenskap. “

DN MÅNDAG 26 DECEMBER 2016

“ Nätet det överlägset största orosmolnet inför nästa år

När man ska spekulera om teknikåret 2017 är det meningslöst att prata om nya telefoner och bilar. Allt fokus ligger på internet. Brottsligheten på nätet kostar redan svenskarna miljarder, hatet har passerat alla gränser och vem vet i dag vad som är sant eller falskt?

Vi börjar med lite siffror. I en rapport i höstas konstaterade säkerhetsförtaget Symantec att 1,7 miljoner svenskar drabbades av nätbrott 2016. Då ingick visserligen allt från allvarliga dataintrång till stulna mobiltelefoner, men det ger en fingervisning om vad det här handlar om. Brotten kostade de svenska konsumenterna 2,6 miljarder kronor och siffran för samtliga länder hamnar på motsvarande 1 200 - miljarder kronor. Då handlar det ändå bara om oss ”vanliga” konsumenter.

Lägger man till vad nätbrotten och inte minst de återkommande överbelastningsattackerna kostar- företags-världen kan den summan mångdubblas.

Samtliga säkerhetsföretag varnar för att 2017 kommer att bli ännu värre. Datorkapningarna fortsätter, möjligtvis i något lägre takt, bedrägeriförsöken blir allt vanligare och hoten mot alla uppkopplade och i många fall oskyddade prylar (”Internet of Things”) kommer att öka. De flesta är också överens om att fler flygande drönare kommer att kapas liksom en av bilindustrins senaste älsklingar – uppkopplade bilar.

– De kommer också att bli en måltavla för kriminella. När du kommer till bilen på morgonen får du ett meddelande som säger att den är låst och om du betalar en lösen så får du en nyckel, säger Ola Rehnberg, säkerhetsexpert på Symantec.

Frågan konsumenterna kan och bör ställa sig är om säkerheten i datorer, telefoner, bilar och prylar verkligen är så god som de har rätt att begära.

– Vi är ute i ett krig som aldrig tar slut. Det finns en enorm palett av kriminella som använder olika verktyg och olika sätt att arbeta på. Generellt blir de kriminella mer och mer avancerade. Vi som bransch har hela tiden krav på oss att bli bättre och hitta nya metoder för att skydda kunderna. Tyvärr finns det ingen gyllene teknologi som kan stoppa alla hot, säger han, men tillägger att konsumenterna bör ställa högre krav, inte minst på operatörerna som tillhandahåller internettrafiken, säger Ola Rehnberg.

Men det finns en annan sida av internet som både mörknat och blivit mer påtaglig det senaste året. Hot, trakasserier, förtal och spridning av falska nyheter förstör livet för enskilda människor och har under året också använts för att påverka grundläggande demokratiska funktioner som till exempel presidentvalet i USA. Många experter varnar för att statsunderstödda hackare blir ett ännu större problem nästa år.

När det handlar om angreppen mot enskilda anser journalisten Jack Werner, en av grundarna av den uppmärksammade och uppskattade Viralgranskaren, inte att de hoten i första hand ska bekämpas med förbud och ökad övervakning. Han tror inte att lösningen ligger i att, som kulturminister Alice Bah Kuhnke (MP), hota med tvingande åtgärder mot Facebook, och han väljer att se det positiva i efter-spelet till den mörka killen med lucia-krona i Åhlénsreklamen.

– Jag tycker att det kom en brytpunkt i samband med luciahistorien när det snabbt avslöjades att hatet kom från en specifik Facebookgrupp och att åsikterna inte var representativa för befolkningen i stort. Det är faktiskt så att svenska folket inte för jämnan deltar i hatstormar. Jag hoppas vi kan lära oss att se på den här typen av händelser ur ett mer analytiskt och källkritiskt perspektiv, säger Jack Werner, och efterlyser en grundläggande medie-utbildning om källkritik och etik -redan på lågstadiet.

TT “

“Fakta. Hat och hot på internet

Facebook har under lång tid kritiserats för att släppa genom hat, hot och uppenbart falska nyheter på nätverket. Kravet på de sociala nätverken ser olika ut i olika länder. I Europa lovade Facebook, Twitter och Google förra året att ta bort hatfyllda inlägg inom ett dygn. Enligt de flesta bedömare är det löftet inte uppfyllt.

I Tyskland övervägs hårdare lagstiftning som ska tvinga Facebook att ta bort hat och falska nyheter snabbare.

I Sverige förslog en utredning ny lagstiftning mot näthat och att spridning av integritetskänsliga bilder och uppgifter kriminaliseras.

Symantecs rapport bygger på intervjuer med nära 21 000 människor i 21 länder varav drygt 1 000 i Sverige. “

DN MÅNDAG 26 DECEMBER 2016

“ Låglöneyrken domineras av kvinnor

Genomsnittslönen på den svenska arbetsmarknaden är 32 000 kronor. Men många yrkesgrupper tjänar betydligt mindre och kvinnor och yngre personer är överrepresenterade bland de sämst betalda.

Allra sämst tjänar, enligt ny statistik från SCB, marknadsundersökare och intervjuare, skriver Di.se. I den gruppen ligger medelmånadslönen på 18 000 kronor. Efter det kommer hemservicepersonal samt kafé- och konditoribiträden som har en medellön på 20 100 kronor.

Barnskötare, telefonister och städare är andra yrken med låga löner.

Många av de sämst avlönade yrkena domineras av kvinnor.

– Det bekräftar den bild som vi har. Ju större andel kvinnor det finns i ett yrke, desto lägre är den relativa lönen, säger Lasse Thörn, chef över enheten för avtalsfrågor på LO, till Di.se.

Kvinnor som grupp har också lägre löner på arbetsmarknaden jämfört med männen och tjänar enligt SCB i genomsnitt 87 procent av vad män tjänar. Även gruppen yngre ligger dåligt till. Enligt LO är många av de anställda inom exempelvis vårdsektorn eller restaurangbranschen ungdomar som ofta fått sitt första jobb.

– Det visar den problematik som finns, att lönerna ofta är allra sämst i de yrken som ofta är det första steget in på arbetsmarknaden. Det är inte acceptabelt, säger Lasse Thörn. “

TT “

“ **Fakta. Lägsta lönerna**

Marknadsundersökare och intervjuare: 18 000 kronor i månaden
Övrig hemservicepersonal: 20 100
Kafé- och konditoribiträden: 20 100
Växtodlare och djuruppfödare, blandad drift: 21 500
Övriga servicearbetare: 21 600
Soldater m.fl: 21 800
Croupierer och oddssättare m.fl: 21 800
Restaurang- och köksbiträden m.fl: 22 100
Barnskötare: 22 200
Bärplockare och plantörer m.fl: 22 200
Städare: 22 400
Telefonister: 22 800
Bilrekonditionerare, fönster-putsare och övriga rengöringsarbetare: 22 800
Elevassistenter m.fl: 22 900
Övriga djuruppfödare och djurskötare: 23 000
Maskinoperatörer, blekning, -färgning och tvättning: 23 000
Eventsäljare och butiks-demonstratörer m.fl: 23 200
Övriga bil-, motorcykel- och cykelförare: 23 200
Övrig servicepersonal: 23 500
Uppfödare och skötare av lantbrukets husdjur: 23 600
Källa: Di/SCB “

DN MÅNDAG 26 DECEMBER 2016

Karen Armstrong. ”Dagens uppfattning om Gud är primitiv”

Den brittiska religionshistorikern Karen Armstrong tycker att religionen har förgiftats av politiken. Jonas Thente har träffat en författare som vill återupprätta gudsbegreppet.

Det är ingen liten uppgift hon har tagit på sig. Karen Armstrong vill rädda religionens goda namn och rykte från alla de miljontals upplysta, moderna människor som hävdar att religionen är roten till allt ont.

Att hon är idol för otaliga religionslärare märktes på höstens Bokmässa i Göteborg, där hennes seminarier var fullpackade. I sina böcker ger hon argument för att religionen har blivit bortsjabblad av realpolitiken och att det vi i dag kallar ”religion” inte alls är vad den en gång har varit.

Efter attentaten mot World Trade Center 2001, var hon en av dem som stack ut hakan och argumenterade för dialog. Men från början ville hon inte alls syssla med den religionsforskning hon blivit världskänd för.

– Du förstår, jag ville aldrig göra det här. Egentligen ville jag bli professor på något universitet, men nu blev det detta i stället.

Hennes oavslutade avhandling handlade om poeten Alfred Lord Tennysons språk och stil. Hon har inga planer på att återvända till den.

– *Oh heavens no!* utbrister hon – vilket hon ofta gör, som så många andra typiskt brittiska damer – den samlar damm i bokhyllan.

Hennes bakgrund i den religiösa praktiken är gedigen. Under sju år var hon nunna och såg en hel del av den katolska kyrkans baksidor. Men hon har inte tappat gudstron, bara uppgraderat den några snäpp.

– Jag tycker att vi använder ordet ”Gud” på ett så slarvigt och otillräckligt sätt. Som i: ”tror jag på en kosmisk person?” Men gudsbegreppet pekar alltid bortom sig självt, mot transcendens. Den är nyckeln till allt, denna transcendens, eftersom den är en del av den mänskliga tillvaron. Och vi har ögonblick av transcendens, och vi letar efter dessa ögonblick på en mängd olika sätt, i litteratur, i konsten och dansen, i sex – allt detta som vi söker, allt som berör oss djupt.

Karen Armstrong har fått en hel del kritik för denna syn på gudsbegreppet, både från ateister och kristna fundamentalister. Men överraskande nog för somliga, menar hon att den nutida uppfattningen om Gud är mycket, mycket primitiv. Förfallet inleddes med upplysningen, och framför allt med ...

– Newton! Han var en briljant vetenskapsman och tänkare men trodde att han kunde bevisa Guds existens vetenskapligt. Fram till dess hade kristna teologer sagt att den påtagliga världen inte kan säga oss något om Gud, eftersom Gud är bortom den.

Armstrong talar om ”modernitetens terror”.

– Den börjar med Newton och Upplysningen – som vi i Västvärlden älskar – och man pratar alltid om hur till exempel islam inte har haft någon upplysning och därför inte kan ta del av den moderna världen.

– Upplysningen var en strålande period för européer men usel för alla andra.

Och här börjar Karen Armstrong ruska på huvudet och himla med ögonen när hon beskriver europeiska politiker i täten för diverse marscher för Friheten i samband med olika terrordåd, som efter attentatet mot Charlie Hebdo. Hon talar om hur dessa ledare stött diktaturer i muslimska länder och möjliggjort dagens islamism, hon talar om hyckleri och behovet av självkritik.

Och därmed har hon kanske kommit in i problemets kärna, det som hennes senaste bok på svenska, ”Med Gud på vår sida” handlar om, nämligen hur religionen kommit att förgiftas av politiken.

– Före 1600-talets upplysning genomsyrade religionen alla livets aspekter. Inga andra kulturer delar vår uppfattning om ”religion” och vad det innebär. Andra språk har en mycket bredare definition av ordet. Det betyder ”ett sätt att leva” och inbegriper allt annat, staten och krigföringen. Om man gör som vi numera gör, pillar ut religionen ur helheten och gör den till syndabock, så ser vi inte problemen. Bekvämt nog ser vi inte vår egen delaktighet heller.

I ”Med Gud på vår sida” går Karen Armstrong grundligen igenom religionens funktion från de allra tidigaste civilisationerna och fram till i dag. Hon visar hur religionen snarare har varit ett etiskt moraliskt

medel att förhindra realpolitiska övergrepp eller i alla fall diskutera dem utifrån högre principer. Reformer och statligt våld sanktionerades bägge av religionen, som var en instans som gick hand i hand med den sekulära.

I denna sin religionshistoria utnyttjar Armstrong flitigt de myter och epos – från Gilgamesh och Homeros till Bibeln och Koranen – som vittnar om realpolitiska nödvändigheter och det inte helt oproblematiska i krigets och imperiebyggandets verklighet.

Men vad, om inte religionen, är det då som frambringar dagens islamistiska fanatiker?

– Rättspsykologer, som inte är liberala mjukisar som jag, som till exempel CIA:s Mark Sagerman, har noterat att bara 20 procent av den hårda kärnan i IS har haft en regelrätt muslimsk uppväxt. De allra flesta ledarna kommer från Saddam Husseins upplösta armé och är sekulära socialister. Av ensamvargarna är 80 procent självlärda eller har stött på islamismen som vuxna, i fängelse.

– Vad Sagerman upptäckte – och som jag inte har gått in på i min bok – är att det gemensamma för dessa fundamentalister snarare var en känsla av meningslöshet. Tomhet. Och ända sedan Gilgamesheposet har detta beskrivits som en av de huvudsakliga anledningarna till att unga män drar i krig. En outhärdlig leda och tomhet.

Medan vi fyller på kaffe går Armstrong igenom självmordsstatistik för olika europeiska länder och konstaterar att om man vill ta livet av sig kanske man numera vill göra det på ett spektakulärt sätt, som i de senaste årens terrordåd.

– Om man befann sig i ett flyktingläger i Gaza när Hamas gjorde sina självmordsräder, så fanns det inget hopp. Men de unga män som klev fram som frivilliga betraktades som halvgudar och hjältar. Jag tror att det där är något vi måste studera närmare. Själv har jag inte gått närmare in på det.

För Karen Armstrong är det Den gyllene regeln som bör återupplivas. Den finns i alla religioner och säger: Behandla andra som du själv vill bli behandlad. Svårare är det egentligen inte, men tydligen ändå så förtvivlat svårt.

– Om till exempel Storbritannien hade följt denna regel i kolonierna så skulle vi inte ha så många problem i dag. Detsamma gäller USA.

Det stora temat i Karen Armstrongs senare verk är just detta med att med religionens hjälp se till helheten och visa medkänsla med andra. För drygt fem år sedan skrev hon en text om den kristna julen för L A Times, där hon naturligtvis tog fasta på Josef och Marias likhet med dagens flyktingar från en diktatur (Herodes) och hur världens frälsare föds i ett stall (”Nollhundratalets motsvarighet till en storstadsgränd”). Julevangelierna, menar hon, ”är en påminnelse om att tron också har uppmuntrat till radikala visioner av en mer barmhärtig värld”.

Jonas Thente jonas.thente@dn.se “

“ Karen Armstrong.

Född 1944 och nunna från 18 års ålder och sju år framåt. Hennes debutbok ”Through the narrow gate” (1982) handlar om hennes inte sällan vidriga upplevelser i klostermiljön.

Hon har publicerat 25 böcker och fick sitt genombrott 1993 med ”Historien om Gud”. På blotta titlarna kan man begripa varför hon ofta ansetts vara kontroversiell. Ta till exempel ”The gospel according to woman: christianity’s creation of the sex war in the west” och ”Muhammad: a prophet for our time”.

Om sommarens ”burkini-debatt” säger hon: ”Vilket fullständigt vansinne! När jag var nunna krävde ingen att jag skulle ta av mig slöjan, och tro mig: min hijab var betydligt mer ohygienisk och obekväm än något muslimskt plagg”.

Hon citerar gärna Konfucius levnadsregel: ”Varje dag, hela dagen, bör du automatiskt kliva ned från tronen i mitten av din värld och sätta någon annan där i ditt ställe. Detta leder till upplysning”. Det var Konfucius som först formulerade Den gyllene regeln.

2009 instiftades ”The Charter for compassion” på initiativ av Karen Armstrong. Det är en rörelse som vill verka för empati och medkänsla över nationella och religiösa gränser. “

DN TISDAG 27 DECEMBER 2016

“ Prestigeprojektet slutade i fiasko

Sommaren 2014 utsåg regeringen en Nationell samordnare mot våldsbejakande extremism. Men prestigeprojektet som skulle rädda Sverige undan -ryktet som en av Europas största IS-exportörer kom av sig. Två samordnare försvann, medarbetarna tappade lusten och på stödlinjen för oroliga anhöriga var det ingen som -svarade. Hur kunde det bli så här?

En svartklädd Mona Sahlin tittade ut över de halvtomma stolsraderna i pressrummet Bella Venezia på Rosenbad.

– Jag tror att du kommer att uträtta stordåd på den här posten, sa Liberalernas Birgitta Ohlsson när hon presenterade Sahlin som den första Nationella samordnaren mot våldsbejakande extremism.

Det var mitt i sommaren, valåret 2014, och Almedalsveckan i Visby var precis över. Ändå tyckte Mona Sahlin att det var märkligt att så få journalister hittat dit. Hon var stolt över sitt nya uppdrag, ”fånigt stolt”.

– Du är självklar för det här uppdragets karaktär, fortsatte Birgitta Ohlsson.

I dag, två och ett halvt år senare, vill den före detta demokratiministern inte säga att hon ångrar valet av Mona Sahlin.

Men hon är besviken.

På samordnarens kansli i kontorskomplexet Garnisonen vid Karlaplan i Stockholm gick tiden långsamt. Till en början var det bara Mona Sahlin och två medarbetare hon själv rekryterat från Säpo och Expo som satt där. En av dem slutade redan efter några veckor.

När Göteborgspolisen Daniel Norlander kom in som huvudsekreterare i november förvånades han över att regeringskansliet riggat så dåligt för en så viktig satsning. Det hände egentligen ingenting de första månaderna, tyckte med-arbetarna.

Samtidigt möttes Mona Sahlin av skepsis från flera håll. Hon kände sig ifrågasatt av tidigare partikamrater som undrade varför hon skulle hjälpa den borgerliga regeringen. Terrorexperter frågade sig vad den antirasistiska debattören Sahlin egentligen visste om hotet från militanta islamister. Var inte hon bara besatt av högerextrema, undrade en tjänsteman på departementet.

Kansliet enades till sist om riktningen för verksamheten: oroliga anhöriga skulle få hjälp och slumrande kommunpolitiker skulle väckas. Kommunerna skulle avkrävas handlingsplaner. Mona skulle missionera. Hennes medarbetare satte sig på tåget och började plöja de 100 kommunbesöken gruppen satt som mål. De följande två åren träffade gruppen politiker och tjänstemän i över 270 kommuner.

När de första långsamma månaderna övergick i höst och vinter hamnade den våldsbejakande extremismen plötsligt högst upp på den politiska agendan.

Den 7 januari 2015 attackerade terrorister den franska satirtidningen Charlie Hebdos redaktion i Paris. Attacken följdes av ett gisslandrama i en judisk mataffär. En dryg månad senare öppnade 22-årige Omar Abdel Hamid eld mot kulturhuset Krudønden i Köpenhamn, måltavlan var den svenske konstnären Lars Vilks. Säkerhetspolisen varnade för att minst 300 svenskar rest till Syrien och Irak för att strida. I Trollhättan högg Anton Lundin Pettersson tre personer till döds på Kronans skola.

Mona Sahlin syntes allt oftare i media.

Sahlins styrka låg i hennes förmåga att väcka uppmärksamhet och sätta press på kommunerna. Samtidigt var den nationella samordnaren sällan på plats på Garnisonen.

– Hon var en soloseglare. Det var en märklig situation när hon var på kontoret. Dubbla larmknappar under skrivbordet. Personskydd som sitter utanför och fikar. Mörka solglasögon. Den grejen, säger en person med insyn i verksamheten.

Men att åka runt och jaga på kommunpolitiker räckte inte. Den nationella samordnaren måste ha något mer konkret att visa upp. En delegation reste till Österrike för att se hur landets stöd-telefon för anhöriga till radikaliserade ungdomar fungerade.

Mona Sahlin och de andra blev imponerade och kopierade projektet rakt av. Terrorforskaren Magnus Ranstorp som satt i kommitténs referensgrupp förvånades över hur lite eftertanke som krävdes innan planen var färdig och projektet igång. Till och med telefontiderna – klockan 9 till 15 på vardagar – blev en del av de svenska planen.

Förklaringen var att det var bråttom.

Sverige hade redan fått ett internationellt rykte om sig att låta svenska terrorresenärer åka i skytteltrafik till krigszonerna i Syrien och Irak. I många kommuner fanns ingen kompetens eller förberedelse alls för att hjälpa oroliga anhöriga. Samordnaren kände av pressen.

– Tanken var ju från början att det här skulle vara ett pilotprojekt och det finns inget värre än att vänta på att något ska bli perfekt, för då är skadan redan skedd, säger Mona Sahlin när hon nästan åtta månader efter sin avgång ger sin första intervju.

– Det var svårt i början. Oavsett om problemen gällde islamistiska eller nynazistiska grupper så fanns det ju en stor klyfta mellan det offentliga Sverige och verkligheten. Framför allt när det gällde islamismen, offentliga företrädare ville bara prata om IS. Så fort man närmade sig frågan om rekrytering i Sverige var det väldigt hysch-hysch. När jag sa att muslimska imamer måste uttrycka sig tydligare blev det ett väldigt liv. Då hade Sahlin plötsligt gått och blivit rasistisk.

Mona Sahlin har hållit sig undan frågor länge, men hon är mån om att få ge sin bild av arbetet på kansliet under tiden hon var samordnare.

– Jag tolkade mitt uppdrag som att jag skulle använda min hyfsat starka röst åt att lyfta upp frågan på dagordningen.

Det finns två bilder av ledaren Mona Sahlin.

Å ena sidan: Mona Sahlin – eldsjälen. En person som reste land och rike runt, inte ryggade för debatter och ständigt satte ljus på Frågan. Å andra sidan: Mona Sahlin – den frånvarande chefen. Slarvig. Stökig. En galjonsfigur som knappt klarade av att hålla ett strukturerat möte.

Mona Sahlins styrka som ensamt språkrör hyllades, även av meningsmotståndare, men blottade också en svaghet i organisationen.

Om något händer Mona, vad händer då med arbetet mot extremism?

Klockan sex på morgonen den fjärde maj publicerade Expressen uppgifter om att Mona Sahlin skrivit ett falskt intyg åt sin livvakt. Livvakten hade hon själv rekryterat till kansliet. Mona Sahlin sa att det rörde sig om ett misstag, men lämnade sitt uppdrag några timmar senare och kallades så småningom till förhör misstänkt för osant intygande.

– Den kom bara ett sms från Mona att: ”Nu orkar jag inte längre, nu är de ute efter mig igen, nu slutar jag, hejdå”, ungefär, säger en tidigare medarbetare.

Varken Mona Sahlin eller medarbetarna vill prata om tiden kring hennes avgång eller orsaken till den. En tidigare kollega kallar det ”ett trauma”. Sahlin själv vill inte ge några kommentarer. Hon hänvisar till att det fortfarande pågår en förundersökning.

Förtroendet för samordnaren var sargat men på kontorskomplexet Garnisonen bestämde sig medarbetarna för att fortsätta arbetet. De lovade varandra att avgången inte skulle få påverka deras arbete.

– Vi jobbade dag och natt för att få ihop allt. Jag ska inte sticka under stol med att det var en tuff period. Jag har jobbat som polis i tio år men aldrig stått i en sådan mediestorm som jag gjorde då, säger den dåvarande huvudsekreteraren Daniel Norlander.

Men myndigheten hade fler problem än chefens plötsliga avhopp. Stödlinjen som lanserades i november 2015 tillsammans med Röda korset fungerade inte som den skulle. Färre än hälften av alla som ringde fick svar. De som arbetade med stödtelefonen var besvikna över att så få ringde.

”Lugnt på telefon – enbart ett samtal in som gällt Mona Sahlin”, står det i en av veckorapporterna.

Trots regeringens direktiv hade kommittén inte tagit fram rutiner för hur telefonen skulle skötas. De som svarade i telefonen hade inte tillräckliga kunskaper och man hade dessutom svårt att nå ut med att stödtelefonen fanns.

Daniel Norlander och de andra på kansliet upplevde att det fanns en falang inom Röda korset som inte ville ha med stödtelefonen att göra.

Även samordnarens andra satsning – de kommunala Kunskapshusen – hade stött på problem. När Mona Sahlin presenterade idén i november 2015 lät det som fysiska hus i problemområden. Men med tiden blev projektet allt vagare i kanterna. Inom Samordnarens referensgrupp, där 18 myndigheter finns representerade, väcktes kritik.

– Vi fick inte någon information om satsningen på förhand över huvud taget förrän det var dags för lansering. De borde ha informerat om att arbetet pågick, eller ännu bättre, tagit in den kunskap som fanns i referensgruppen innan de bestämde hur allt skulle se ut, säger Christina Kiernan som representerade Polismyndigheten i referensgruppen.

I början av juni utsåg Alice Bah Kuhnke en ny samordnare: moderaten Hillevi Engström, tidigare biståndsminister i Fredrik Reinfeldts regering. Stämningen på kansliet blev bättre. Vissa skulle beskriva den som hoppfull. Engström skulle styra upp röran efter Sahlin. Flera personer runt samordnarens kansli säger också att arbetet blev mer strukturerat och professionellt under Engström.

Men Hillevi Engström hann knappt börja innan hon meddelade regeringen att hon ville sluta. Luften gick ur flera av medarbetarna. Hillevi Engström upprepade envist att hon ville gå tillbaka till sitt jobb som kommundirektör i Upplands Väsby. Men flera uppgiftslämnare ger en annan bild:

– Hon klarade inte av det, hon saknade kompetens helt enkelt, säger en av dem.

– Hillevi trodde nog att det skulle räcka med att vara ansiktet utåt, att hon inte skulle behöva sätta sig in frågorna så djupt. Men hon hade ju knappt synts i media alls. Det är så klart helt okej, men det var synd att hon inte tänkte på det innan.

Hillevi Engström lovade att stanna kvar tills regeringen utsett en efterträdare. Trots hennes korta tid på jobbet tyckte hon att hon tog ansvar genom att styra upp arbetet på kansliet och slutföra uppdraget att överlämna ett betänkande till regeringen. Kommittén, säger hon, kommer nästa år att kunna fortsätta sitt uppdrag utan henne men med ett stabilt ledarskap och kompetenta medarbetare.

– Det värsta är ju om man har en verksamhet som bygger på en enda eldsjäl, att allt kretsar kring en person. Det blir väldigt sårbart om man tror att allt ska cirkulera kring en människa.

Tror du att det skiljer dig från det tidigare ledarskapet?

– Det har jag ingen aning om, jag kan bara svara för mitt ledarskap. Ingen är perfekt, jag försöker jobba med det varje dag, säger Hillevi Engström.

I december presenterades den bistra utvärdering av kansliets pilotprojekt stödtelefonen. I Sveriges Radio lade Hillevi Engström och kultur- och demokratiminister Alice Bah Kuhnke ansvaret på den före detta samordnaren.

– Är man chef på en myndighet så är samordnaren ytterst ansvarig. Man ska inte skylla ifrån sig på ett kansli, det är inte bussigt eller schyst, sade Hillevi Engström.

Under intervjun nämnde varken Hillevi Engström eller Alice Bah Kuhnke Mona Sahlin vid namn. Den före detta samordnaren suckar uppgivet i telefon några dagar senare.

– Ja… där har jag varit förut. Blir man pestsmittad så blir man det hela vägen.

– Alice Bah Kuhnke har sagt att kritiken ligger på den före detta samordnaren och att man från och med nu kommer att följa direktiven. Det gör lite ont måste jag säga.

Varför valde du att inte svara på kritiken i Sveriges Radio?

– Jag tyckte att radion kunde fråga någon som var kvar på kansliet och hade läst utvärderingen. Jag hade varken tillfrågats eller fått läsa den. Men det tolkades tydligen som att jag skulle skylla ifrån mig.

Är det inte en lätt väg ut då, att inte svara på frågorna?

– Jag är verkligen inte den som försöker smita från ansvar. Det har jag aldrig varit och kommer aldrig att bli.

Mona Sahlin medger att organisationen kring uppdraget stundtals varit rörig, men det ligger också i sakens natur, säger hon.

– Jag tycker att det funkade bra till stora delar, men inte alls i vissa. Men vi gjorde någonting som ingen hade gjort tidigare på det här sättet och eftersom det var ett pilotprojekt kunde misstagen rättas till under tiden. Jag vet tillräckligt många fall där anhöriga fick hjälp för att känna att det var värt att försöka.

Det slutade som det började: med en demokratiminister i Bella Venezia som deklarerade hur bra allt skulle bli.

Det var bara några dagar kvar till julafton och staben kring demokratiministern kunde räkna till något fler journalister. Alice Bah Kuhnke berömde de viktiga insatserna som Nationella samordnaren gjort. Arbetet hade till och med gjort Sverige till något av en internationell förebild, sa ministern högtidligt.

– Flera andra länder vänder sig till oss för att få veta mer om det svenska förebyggande arbetet.

Påståendet fick flera journalister och en och annan terrorexpert att höja på ögonbrynen.

– Jag småler när man säger att vi ligger i framkant, att Europa tittar på oss. Det stämmer inte med min bild. Vi har kommit framåt under de här två åren, men det är långt kvar, säger terrorforskaren Magnus Ranstorp.

Samordnarens uppdrag är slut om ett år. Frågan om vem eller vilken instans som ska ta arbetet mot extremismen vidare har följt kansliet som en skugga sedan starten.

Hillevi Engströms förslag är Myndigheten för samhällsskydd och beredskap. Och fram tills dess ska Anna Carlstedt ta över som samordnare. Hon kommer närmast från Röda korset där hon bland annat lanserat den ifrågasatta och kritiserade stödtelefonen. Carlstedt medger att hon inte kan särskilt mycket om våldsbejakande extremism.

Men demokratiministern är nöjd. Hon har fått sin organisatör.

Josefin Sköld josefin.skold@dn.se
Mikael Delin mikael.delin@dn.se “

“Fakta. Nationella samordnaren mot våldsbejakande extremism

Samordnaren arbetar för att förbättra samverkan mellan myndigheter, kommuner och andra aktörer för att motarbeta och förebygga våldsbejakande extremism.

Samordnaren instiftades med ett regeringsbeslut i juni 2014 och i direktiven framgår den ska stödja aktörer som arbetar lokalt och genomföra riktade utbildnings-insatser. Uppdraget kommer fortlöpa fram till 2018 då Myndigheten för samhällsskydd och beredskap föreslås ta över samordningsansvaret.

Mona Sahlin var den förste samordnaren som utsågs av regeringen. Efter att hon slutade ledde en tillförordnad samordnare verksamheten, tills det att Hillevi Engström utsågs som efterträdare. Hon lämnar dock uppdraget efter bara några månader. I januari 2017 efterträdas hon därför av Anna Carlstedt.

Bakgrund. Mona Sahlin och avgången

Den tidigare socialdemokratiska partiledaren Mona Sahlin utnämndes till nationell samordnare av alliansregeringen 2014.

Hennes uppdrag var att leda kommitténs arbete och också att debattera och sätta ljus på frågan om våldsbejakande extremism.

I maj 2016 avslöjade tidningen Expressen att Mona Sahlin skrivit ett felaktigt intyg till sin livvakt, även han anställd vid kansliet. På intyget framstod det som att livvakten tjänade mer än dubbelt så mycket mer än vad han egentligen gjorde. Sahlin avgick samma dag och både hon och livvakten har delgivit misstanke om brott.

Efter det första avslöjandet har det även framkommit flera intyg med felaktiga inkomstuppgifter. Mona Sahlin har sagt att det rör sig om misstag och nekar till brott.

Reportaget bygger på intervjuer med ett tiotal personer som har nära insyn i den nationella -samordnarens arbete.

DN har även tagit del av -interna minnesanteckningar, mötes-protokoll, veckorapporter och mejl om arbetet på den -nationella samordnaren och projektet med stöd-telefonen.

Tipsa DN. På tjänsten ”DN granskar” kan du tipsa oss om missförhållanden och lämna information som kan vara känslig. Adressen är dngranskar.dn.se. DN skyddar sina källor. “

DN TISDAG 27 DECEMBER 2016

“ Så gör du träningen till en sund vana

Julmaten är uppäten och nyårsmenyn hägrar. Samtidigt har många bara några dagar på sig att plocka ut friskvårdsbidrag innan den fryser inne vid nyår. Men hur gör man för att gå från att köpa gymkort till att verkligen träna regelbundet?

Under det mörka halvåret vill många ta tag i sig själva och träna. Ett extra sug efter ett hälsosammare liv brukar infalla efter jul och nyår, efter ledigheter och frossande.

På Friskis och Svettis i Göteborg säljer man till exempel över 70 procent av sina träningskort under de mörkare månaderna. Men många lägger av och det är betydligt glesare i träningshallarna framåt våren.

– När det blir ljusare vill folk hellre göra något annat, säger Thomas Fredrikson, verksamhetschef på Friskis och Svettis i Göteborg.

Enligt statistik från Folkhälsomyndigheten ägnar sig större delen av befolkningen åt fysisk aktivitet åtminstone 150 minuter i veckan – i det ingår fysisk träning och vardagsaktiviteter som cykling, promenader och trädgårdsarbete.

64 procent av kvinnorna och 65 procent av männen rör sig de 150 minuter som rekommenderas. Hör du till den gruppen som inte rör sig kan det vara bra att tvinga sig själv.

– Det kan vara bra att sätta upp ett mål för sig själv och göra det till en vana att träna. Klarar man de första två eller tre månaderna har man gjort en vana av det och då är det lättare att fortsätta, säger Thomas Fredrikson.

TT “

“ Fakta. Rekommendationer om träning

Yrkesföreningen för fysisk aktivitet (YFA) har utarbetat rekommendationer för fysisk aktivitet för att främja hälsa:

Alla över 18 år rekommenderas att vara fysiskt aktiva minst 150 minuter i veckan. Vid hög intensitet rekommenderas minst 75 minuter per vecka. Aktiviteten bör spridas ut över flera av veckans dagar och utföras i pass om minst 10 minuter.

Muskelstärkande aktivitet bör utföras två gånger per vecka för flertalet av kroppens stora muskelgrupper.

Personer över 65 år bör även träna balans.

Källa: Folkhälsomyndigheten “

DN TISDAG 27 DECEMBER 2016

“Svenska regler hindrar syrier att återförenas med familjen

Sverige beviljar syrier flyktingstatus betydligt mer sällan än många andra europeiska länder. Företeelsen är inte ny men med de nya asylreglerna blir de praktiska effekterna nu stora. – Framför allt drabbar det människors möjlighet att få återförenas med sina familjer, säger Melker Måbeck på Röda korset.

Sedan 2012 har majoriteten av de syrier som kommit till Sverige beviljats uppehållstillstånd på grund av att de anses vara så kallade ”alternativt skyddsbehövande”. Tidigare fick de flesta flyktingstatus. Med den gamla utlänningslagen gjorde det i princip ingen praktisk skillnad; oberoende av grunden för uppehållstillståndet fick den sökande permanent uppehållstillstånd och möjlighet att återförenas med sin familj i Sverige. Men sedan de nya, tillfälliga asylreglerna trädde i kraft i somras har den gamla praxisen fått nya följder.

– En stor skillnad är längden på tillståndet. Den som är alternativt skyddsbehövande får 13 månaders tillstånd, för flyktingar gäller tillståndet i tre år. Men framför allt handlar det om möjligheten till familjeåterförening, som är borttagen för alternativt skyddsbehövande, säger Louise Dane, doktorand i migrationsrätt vid Stockholms universitet.

Reglerna gäller asylsökande oberoende av nationalitet men berör många som flyr från Syrien. Fram till början på december i år hade nästan 42 000 syrier beviljats uppehållstillstånd i Sverige för att de

ansetts vara i behov av skydd. Omkring 5 procent av dessa fick status som flyktingar. Förutom några skyddsgrunder som omfattar färre personer har den stora gruppen, nästan 37 000 personer, i stället beviljats skydd som alternativt skyddsbehövande.

– Det är anmärkningsvärt att det är så få personer som får flyktingstatus, givet den allvarliga situationen i Syrien. Vi ser också att det skapar en oerhörd otrygghet. Det är klart att det är svårt att fundera på sin svenskläxa om man inte vet om ens fru eller barn överlever dagen, säger Melker Måbeck, internationell chef på Röda korset.

Sedan 2012 har fördelningen varit tydlig: betydligt fler har beviljats skydd som alternativt skyddsbehövande än som flyktingar. Och skillnaden blir större och större; andelen med flyktingstatus har stadigt minskat, samtidigt som dem som bedöms vara alternativt skyddsbehövande har ökat. Fram till den 6 december 2016 hade 93 procent av uppehållstillstånden beviljats på grunden ”alternativt skyddsbehövande”, 2012 var motsvarande andel drygt 60 procent.

Jämfört med flera andra europeiska länder ligger Sverige mycket lågt när det gäller att ge flyktingstatus. Bland de tio länder i EU där flest syrier fick uppehållstillstånd 2015 hade Sverige lägst andel med flyktingstatus, 10,4 procent. Närmast låg Schweiz på 37,4 procent. I Tyskland, landet där flest syrier fick uppehållstillstånd förra året, beviljades 99,7 procent av uppehållstillstånden på grunden att den sökande ansågs ha flyktingstatus.

Att avvikelserna är så stora leder till svårigheter, menar Louise Dane.

– Tittar man på siffrorna så blir det väldigt tydligt att man gör olika tolkningar av precis samma regelverk och samma situation. Det leder till att det kan ha stor betydelse i vilket land man söker asyl. Det är inte rimligt att vi gör olika bedömningar när vi har exakt samma utgångspunkter, säger hon.

Migrationsverket säger att det finns flera anledningar till utvecklingen och att man tittar på frågan.

”Vi har nu initierat en kvalitetsuppföljning för att titta på just klassningsfrågan. Resultatet av den är ännu inte helt klart”, skriver Migrationsverkets presschef Linda Nye-bölle i ett mejl till DN.

Alexandra Urisman Otto alexandra.urisman@dn.se “

“Fakta. Exempel från andra länder i EU

Beviljade uppehållstillstånd Flyktingstatus (i procent)
Tyskland* 101 415 99,7
Sverige 18 470 10,4
Österrike 7 940 96,2
Nederländerna 7 850 51,1
Danmark 5 705 73
*Enligt uppgift från Migrationsverket har ett nytt arbetssätt i Tyskland lett till en lägre siffra för 2016, omkring 60 procent. “

DN TISDAG 27 DECEMBER 2016

“ De har tagit ondskan till Mariefred

Det började som en utmaning: få mellanstadiekillar att läsa mer. Med de actionfyllda Paxböckerna har läraren Ingela Korsell och författaren Åsa Larsson lyckats.

I skymningen är Mariefred en fulländad idyll. Fullmånen rullar tungt ovanför den nyfrusna isen i hamnen, solen går ner i rosa skyar bakom Gripsholms slott och Mälaren ligger tyst.

Vackert. Men har man läst Paxböckerna så börjar man ju genast oroligt titta efter Näcken i vattnet. Eller möjligen efter Träslöjds-Thomas. Vem av dem är egentligen farligast för bröderna Viggo och Alrik?

– Thomas, förstås. Verkligheten är självklart värst, säger Ingela Korsell, en av de två författarna.

– När vi är ute och pratar med barn vill de oftast diskutera de realistiska problemen för Alrik och Viggo, det är det som berör dem mest: hierarkierna på skolgården, mobbning och sånt.

Bröderna kommer som fosterbarn till Anders och Laylah i Mariefred. När de börjar skolan blir de lätta måltavlor för grabbgängets hån. Allra värst är att de har en mamma som är alkoholist.

– Hon är så sorglig, sviker och skuldbelägger, säger Åsa Larsson, men läsarna uppskattar att vi inte ljuger om verkligheten.

Paxserien, den populära fantasybokserien om Alrik och Viggo som nu omfattar sju böcker, började egentligen med ett bekymmer. Läraren Ingela Korsell höll på med sin avhandling i pedagogik, med inriktning mot läs- och skrivforskning, och råkade sitta i samma arbets-lokal som deckarförfattaren Åsa Larsson. Varpå Åsa utan att riktigt tänka efter drog i gång ett läs- och skrivprojekt för den femteklass hennes dotter gick i.

– Jag hade ju ingen aning om vad jag gav mig in på, säger Åsa Larsson och skrattar, fast med genuin fasa i rösten.

– Varje vecka träffade jag klassen vid två tillfällen och skulle få alla eleverna att skriva och läsa, och sen kom jag tillbaka till arbetslokalen och skrek och frågade Ingela ”men varför reagerar de så här? Vad ska jag göra nu? Jag fattar inte!” Och Ingela kan ju allt om läs- och skrivforskning, så hon blev nästan som en spågumma för mig, hon kunde förutsäga precis alla reaktioner: ”nu kommer de att göra så här, nu ska du fortsätta med det här”.

Åsa Larsson insåg att det fanns förvånansvärt få tillgängliga böcker för mellanstadiepojkar som redan hade läst alla böckerna i Martin Widmarks LasseMajaserie och inte riktigt hade kommit till Harry Potterböckernas läsnivå. (Det visste Ingela Korsell förstås redan, och kunde komplettera med statistik från Svenska barnboksinstitutet om att större delen av huvudpersonerna varit flickor i böcker för mellanstadiet. Fast det har blivit något jämnare på senare tid.) De började prata om hur den optimala boken för mellanstadiepojkar skulle se ut.

– Om vi skulle skriva en bok, men det skulle vi verkligen inte för det hade vi ju inte tid med, då skulle den ha två bröder som huvudpersoner, berättar Åsa.

De skrev i stället en sportlovsföljetong för Sveriges Radio tillsammans, ”Spöket som försvann”. Jättekul. Och det var överraskande roligt att arbeta tillsammans, att kunna lösa problem gemensamt i stället för att köra fast i skrivkramp.

Sen återgick de till sina ordinarie sysslor, men fortsatte att gå oändliga hundpromenader och prata om barnböcker, om sjunkande läsförståelse bland svenska barn, om vilka böcker som saknades.

– Vi pratade mycket om form, fast vi skulle ju fortfarande inte skriva någon bok: lättlästa med korta kapitel och cliffhangers, och den skulle ändå ha ett tilltal som inte skulle vara för enkelt. Man är inte dum bara för att man har svårt att läsa, fortsätter Ingela.

Och humor skulle vara en viktig ingrediens, även om grundanslaget skulle vara på allvar. Fast de skulle ju inte skriva någon bok.

Och så skulle det vara en del skolvardag, kom de fram till, men när Åsa Larsson föreslog att en lärare skulle vara elak stötte hon på patrull. ”Jag VÄGRAR att bidra till demoniseringen av lärare, de får ALLTID vara onda”, röt Ingela Korsell och till slut lyckades Åsa Larsson förhandla sig fram till att i alla fall få använda sig av träslöjdsläraren. ”Men det är mitt sista bud!” sa Ingela Korsell, och där stod de med Träslöjds-Thomas.

– Det finns en vikarie som är rätt ond också… påpekar Åsa Larsson milt.

– … men hon är ingen utbildad lärare, hon är OBEHÖRIG, säger Ingela Korsell och skrattar.

– Och minns du när vi kom på att det skulle vara här i Mariefred, säger Åsa, när vi stod utanför Birgitta och väntade på en motionscykel som aldrig kom och hade hundarna med oss och det var ishalt, som i dag!

Då föll alla bitar på plats och så gick det inte att hejda längre: Åsa Larsson avbröt sig mitt i den sjätte och avslutande delen av sin vuxen-deckarserie och Ingela Korsell avbröt sin avhandling. I stället planerade de gemensamt de tio böckerna i Paxserien, drog upp grundhistorien och huvuddragen i varje boks berättelse.

Sedan började de skriva. Det har blivit mycket prat, många diskussioner och ett oändligt antal post it-lappar som flyttas av och an. De är inte alltid eniga (”tur är väl det”, säger Ingela Korsell), men båda är besatta av att nå fram till målgruppen. Det ska funka för barnen, de ska gilla att läsa böckerna.

– Fantasyinslagen utgår från nordisk mytologi, det är vi båda intresserade av. Det fanns väldigt lite sånt i fantasyböckerna när vi började skriva på Paxserien, det är nästan svårt att tro i dag fastän det bara är några år sedan, säger Åsa Larssson.

– Och så har vi en jättebra etnologiprofessor, Ulf Palmenfelt, som vi ringer och pratar igenom alla mytologiska inslag med, säger Ingela Korsell.

– Han är så BRA, han berättar alltid något mer än det man visste, som man kan använda sig av.

Mariefred är viktigt i böckerna, både Åsa Larsson och Ingela Korsell älskar sin stad och tar alla chanser att framhäva den. Visserligen förlägger de allsköns hemskheter där, men de gör det med kärlek.

Praktiskt också, ur researchsynpunkt, nickar Ingela Korsell förnöjt.

Till exempel kunde de noggrant snoka igenom rådhuset där Viggo klättrar ut högst upp med en mössa i den senaste boken, ”Pestan”. Luckan finns på riktigt, säger de entusiastiskt.

På somrarna finns det numera Paxpromenader i Mariefred, tiotusen läsare har hittills vimlat omkring och sett husen där Hej-Henry, Estrid och Magnar och Viggo och Alrik bor.

Ingela Korsell och Åsa Larsson testar sina böcker på några klasser i Mariefreds skolor, som får läsa manus och komma med alla upptänkliga synpunkter innan böckerna får sin slutgiltiga utformning. Även Henrik Jonssons omslag och illustrationer går igenom elevernas händer, och första boken, ”Nidstången”, ändrades omslaget på. Det första förslaget avslöjade för mycket, tyckte eleverna.

Henrik Jonsson bor i Vänersborg och är inte med i det dagliga pratandet, men är också en väsentlig del av böckernas framgångar. Hans illustrationer ligger nära serietidningarnas bildspråk och blir ytterligare ett stöd vid läsningen.

– Han är ett GENI, säger Åsa Larsson eftertryckligt.

Alriks och Viggos allierade i kampen mot ondskan i Mariefred är ett gammalt syskonpar, Estrid och Magnar Mimer, som bor i ett litet hus bredvid kyrkan. (Jodå, huset finns på riktigt. ”Och det finns en underjordisk gång till kyrkan, men den är igensatt”, avslöjar Åsa Larsson). Estrid och Magnar vaktar ett underjordiskt bibliotek där all viktig kunskap finns samlad, ett bibliotek som, enligt DN:s recensent Andreas Palmaer, skulle kunna få köerna att ”ringla sig runt kvarteret om det slog upp portarna i verkligheten”.

– Det är ju den klassiskt magiska centralpunkten, som vår ”maktens ring”, säger Åsa Larsson.

Dessutom är det läsning alltsammans handlar om, i grunden. Paxserien har växt ur medvetenheten om att Sveriges barn i dag läser allt mindre, och är så grundligt pedagogiskt förberedd att den borde ha blivit sågspånstorr. I stället har böckerna förtjust såväl läsare som kritiker som hetsläser de actionfyllda berättelserna.

Är det Paxserien som har gjort att lässtatistiken nu verkar ha vänt? I den senaste Pisaundersökningen hade läsförståelsen blivit något bättre.

Nä. Självklart inte. Men Ingela Korsell och Åsa Larsson har funderat över vad de bättre siffrorna kan bero på, och är helt överens:

– Det här är lärarnas seger. De har åstadkommit så mycket, med närmast obefintliga resurser, säger Ingela Korsell.

– Det finns många goda krafter, lägger Åsa Larsson till.

– Vi behövs allihop: lärare, föräldrar och alla andra i samhället.

Åsa Larsson, Ingela Korsell

Åsa Larsson debuterade som deckarförfattare 2003. Har skrivit fem böcker om juristen Rebecka Martinson, som alla huvudsakligen utspelar sig runt Kiruna.

”Solstorm” 2003 (som blev utsedd till årets debutant av Svenska Deckarakademin), ”Det blod som spillts” 2004 (som blev årets bästa svenska kriminalroman), ”Svart stig” 2006, ”Till dess din vrede upphör” 2008 och ”Till offer åt Molok” 2012 (också årets bästa svenska kriminalroman).

Ingela Korsell är grundskollärare, författare och doktorand i pedagogik på Örebro universitet, där hon undervisar och forskar om barns skriftspråk. Hon har skrivit läroböcker och debuterade som skönlitterär barnboksförfattare 2006 med ”Den svarta handsken”.

Tillsammans skriver de Pax-serien, som illustreras av Henrik Jonsson och ska bli tio delar. Nammnet Mariefred kommer ifrån latinets pax Mariae som betyder Marias fred. Det var namnet på klostret som låg i Mariefred.

7 x Paxböcker.

”Nidstången” (2014)

Estrid och Magnar, väktare av det magiska biblioteket, får hjälp av Alrik och Viggo när en flock otrevliga impar dyker upp – och en hungrig mörkervarelse.

”Grimmen” (2014)

En stor, ruskig hund anfaller folk om nätterna i Mariefred. Men är det en hund? Och är häxmästaren på motorcykel verkligen att lita på?

”Mylingen” (2015)

Det har blivit dags för Halloweenfest i Mariefred, men det bleka barnet med en rostig sax i näven är inte ett utklätt barn utan en myling, ett oönskat barn som spökar.

”Bjäran” (2015)

Nån knycker pengar och saker, och Viggo och Alrik blir misstänkta. Träslöjds-Thomas visar sig från sin värsta sida, och en ny person dyker upp: Iris.

”Gasten” (2015)

Spökleken Svarta madam får överraskande konsekvenser när barnen leker i skolan. Två familjer blir gastkramade och hamnar på sjukhus.

”Näcken” (2016)

En vintrig friluftsdag övar skolan säkerhet på isen (och i vattnet!) nere i hamnen, vilket håller på att bli riktigt farligt. Alriks och Viggos mamma kommer på besök.

”Pestan” (2016)

En underlig sjukdom sprider sig i staden, och ännu mer smittsam verkar den skräckslagna stämningen vara. Träslöjds-Thomas hetsar mot Alrik och Viggo. “

DN ONSDAG 28 DECEMBER 2016

“ Slå vakt om det som är välbeprövat

Vad är värre än att bli sjuk? Att få veta att tillfrisknandet hänger på ens egen inställning, kanske, och att den som blir sämre alltså har sig själv att skylla. Att sedan översköljas av lika oombedda som felaktiga hälsoråd: Se till att få i dig kanel, blåbär, kolloidalt silver.

Nu senast rapporterade Sydsvenskan om ett kafé som marknadsfört sin juice som cancermedicin genom att påstå att gurkmeja ”minskar storleken på tumörer till 81 procent”. Även om kaféföreståndaren och många andra nog vill väl så är detta en handel i de sjukas desperation. Och den är lukrativ.

Industrin för kosttillskott omsätter miljarder. Som SVT Nyheter avslöjade i höstas säljer hälsokostaffärerna på sina kunder dessa dyra preparat även vid symtom på allvarliga tillstånd som snarare borde föranleda läkarbesök, såsom tecken på alzheimers.

Den så kallade alternativmedicinen har ätit sig ända in i de statliga institutionerna. Genom Skatteverkets försorg kan arbetsgivare skattefritt erbjuda sina anställda haloterapi, det vill säga att sitta i ett rum med saltkristaller, vilket felaktigt påstås bota allt från astma till depressioner och adhd.

Den ovetenskapliga åkomma som på alternativspråk kallas elöverkänslighet – och vars symtom är påfallande lika

utmattningsdepressionens – hålls under armarna genom bidrag från Socialstyrelsen.

Dessutom åtnjuter antroposofiska läkemedel fortfarande en helt obegriplig särställning inom svensk läkemedelslagstiftning. Först om fem år kommer de att behöva börja prövas på samma villkor som alla andra, och det beslutet kom inte till stånd förrän EU tryckt på.

Visst finns det sådant som kan ge lindring åt den som lider av ohälsa, inte minst svarar en del smärttillstånd bra på placebo, det vill säga att en i själva verket verkningslös substans kan ge -effekt så länge patienten tror på den.

Detta betyder dock inte att magiskt tänkande botar sjukdom, som en envis myt vill göra gällande. Än mindre kan man undgå cancer genom att ”säga nej”, som Cancer-fonden nyligen lät påskina i en idiotisk kampanj.

Skolmedicinen är visserligen otillräcklig och ofullständig och långsam, men vi bör slå vakt om den.

Att göra det är inte att säga att människors lidande inte är verkligt, eller att nya metoder alltid är nonsens. Det är bara att framhärda att alternativmedicinen inte är något alternativ, just för att den inte är vetenskapligt beprövad.

Lisa Magnusson lisa.magnusson@dn.se “

DN ONSDAG 28 DECEMBER 2016

”Mona Sahlin fick ett självmordsuppdrag”

“Den nationella samordnaren mot extremism saknar förutsättningar för att klara sitt uppdrag. Det säger Eskil Franck som gjorde utredningen som låg till grund för att samordnaren bildades. – Det var nästan ett självmordsuppdrag som Mona Sahlin fick, säger han.

DN skrev i går om bakgrunden till krisen för den nationella samordnaren mot våldsbejakande extremism. Sedan starten 2014 har arbetet kritiserats av andra myndigheter, satsningen på en stödtelefon har havererat och samordnaren Mona Sahlin har avgått till följd av en skandal.

Men förutsättningarna att lyckas var redan från början omöjliga. Det hävdar Eskil Franck, som ledde utredningen som låg till grund för den nationella samordnaren mot våldsbejakande extremism.

– Uppdraget var för svårt för att lägga på bara en person med några stycken runt omkring sig. Att själva inhämta all kunskap, samla forskning, se till att alla kontakter etableras … det var nästan ett självmordsuppdrag som Mona Sahlin fick, säger han.

I utredningen från 2013 föreslog Eskil Franck att uppdraget att samordna arbetet mot våldsbejakande extremism skulle ligga på en redan existerande myndighet – Brotts-förebyggande rådet, Brå.

Det var dock något som både den dåvarande justitieministern Beatrice Ask (M) och Brå motsatte sig.

I stället inrättades ett nytt kansli under kulturdepartementet med Mona Sahlin som samordnare och en handfull medarbetare.

– De knöt väldigt breda och stora förväntningar till hennes kompetens, säger Eskil Franck och fortsätter:

– Men det kan man inte göra, förutsättningarna måste ligga i en struktur som kan bära hela det stora uppdraget. En struktur som inte står och faller med en person.

Även Eskil Francks utredning mötte stark kritik när den presenterades. Flera av experterna som medverkat till utredningen ansåg att det inte gick att ha en samlad strategi mot all sorts extremism.

Hillevi Engström, som efterträdde Mona Sahlin, har föreslagit att Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB, ska ta över samordningsuppdraget från 2018.

Birgitta Ohlsson (L), tidigare demokratiminister som utsåg Mona Sahlin till nationell samordnare, håller med om delar av Eskil Francks kritik. Men enligt henne fanns det ett motstånd mot samordnaren både bland myndigheter och inom rege-ringskansliet.

– Den medvetenhet som finns i dag var inte lika stark då. Jag kämpade en hel del i motvind och när vi sonderade terrängen för samordnaren så var det ingen myndighet som då kände sig beredd att ta ett så stort uppdrag.

Mikael Delin mikael.delin@dn.se “

DN ONSDAG 28 DECEMBER 2016

“Moralisk drivkraft styr våra val i vardagen

De flesta människor har en särskild, moralisk drivkraft som stått sig under evolutionen. Det menar ekonomiforskarna Jörgen Weibull och Ingela Alger. Nu utvecklar de teorin om ”homo moralis”.

I mitten av 1700-talet publicerade nationalekonomins fader Adam Smith sitt standardverk ”Nationernas välstånd”. Ända sedan dess har forskare inom detta område ofta antagit att människor i grunden är rent själviska, tänker på egennyttan.

Men under senare år har det stått alltmer klart att människors motivation är betydligt mer komplex – och att drivkrafter som rättvisa, omsorg om andra med mera också spelar en stor roll.

Nu kommer de två svenska ekonomerna Jörgen Weibull och Ingela Alger med nya infallsvinklar i ämnet.

Jörgen Weibull är professor vid Handelshögskolan i Stockholm, medan Ingela Alger bland annat är professor vid Institute for Advanced Study i Toulouse i Frankrike. I flera år har de tillsammans forskat kring om det finns ett samband mellan ekonomiska beteenden och den evolutionära grunden för själv-isk-het, altruism och moralitet.

Genom avancerade matematiska ekvationer och formler har Weibull och Alger försökt förstå orsaken till varför människor inte bara drivs av en trångsynt egoism. De har också haft kontakt med ledande evolutionsbiologer.

Sedan början av 1990-talet har bland andra ekonomer försökt förklara varför människor inte alltid är självviska utan ofta beter sig i strid med gällande ekonomiska teorier. Till sin hjälp har de bland annat tagit psykologin.

– Man har antagit att människors motivation att agera på ett visst sätt kan bero på empati och altruism, på att de tänker på andras välbefinnande. Eller på att de kanske ogillar ett samhälle präglat av olikheter och förespråkar jämlikhet, förklarar Ingela Alger.

Men hon och Jörgen Weibull menar nu att det kan finnas en speciell moralisk dimension som styr människors beteende, en vilja att göra det rätta och det man önskar alla skulle göra i den givna situationen. Detta är något som nationalekonomer tidigare inte tagit någon hänsyn till, kanske inte ens räknat med.

– Människan tycks sliten mellan olika mål: att självviskt sträva efter största möjliga egennytta eller att agera alltigenom moraliskt. Ofta väljer vi nog något mitt emellan, säger Ingela Alger.

Hon och Jörgen Weibull fann under sin forskning lite av en slump en dittills okänd grupp motiv för mänskligt beteende.

– Och motiven visade sig vara evolutionärt stabila, motståndskraftiga mot mutationer och migrations-rörelser, berättar Jörgen Weibull.

Han och Ingela Alger talar om *Homo moralis*, där en ytterlighet är ren egoism (*Homo oeconomicus*). Den andra handlar om en rent kantiansk moral (*Homo kantientis*).

Det senare namnet kommer sig av den tyske filosofen Immanuel Kant. Han menade att vi bör handla endast efter en maxim som vi anser att alla bör följa – och som vi tycker skulle kunna upphöjas till en allmän lag.

– De evolutionärt stabila varianterna ligger någonstans mellan de två ovan nämnda ytterligheterna. *V*år teori förutsäger vilken grad av moral som är evolutionärt stabil i en given samhällsstruktur, förklarar Jörgen Weibull.

Just nu förbereder han och Ingela Alger laboratorieexperiment för att se om begreppet *Homo moralis* är användbart för att förstå försökspersoners beteende när det till exempel gäller samarbete.

Jörgen Weibull berättat att preliminära resultat från ett försök utfört i Zürich i Schweiz visar att en moralisk dimension var med och förklarade cirka åttio procent av de ekonomiska beteendena i försöket.

– Vi går nu förhoppningsvis vidare med nya försök under våren i samarbete med en holländsk forskare, säger Jörgen Weibull.

Han och Ingela Alger nämner ett konkret exempel på hur den moraliska dimensionen kan ha en inverkan på människans val i vardagen.

Vi tänker oss en person som på morgonen tvekar om hen ska bilen eller cykeln till jobbet och tänker:

”Bilen är ju bekväm. Så om jag enbart tänker på min egennytta så lämnar jag nog cykeln hemma i dag. Men på andra sidan medför ju bil-åkande negativa miljökonsekvenser. Fast om jag tar bilen har det inte så stor betydelse i sammanhanget. Miljön påverkas ju inte av min lilla biltur”.

Med en moralisk dimension kan resonemanget låta så här:

”Vad skulle hända om alla männi-skor resonerade som jag och dagligen tog bilen till jobbet? Då blir konsekvenserna för miljön väldigt stora, Nej, jag tar cykeln trots att det skulle vara skönt att ta bilen.”

Ingela Alger är särskilt intresserad av vilka drivkrafter som kan förklara altruistiska beteenden liksom beteenden inom familjen.

– Jag har länge funderat över varför familjebanden ser olika ut i olika delar av världen. I våra studier fann vi att det kunde vara fruktbart att sätta ihop ekonomiska och biologiska teorier.

Kommer vi att ha någon praktisk nytta av er forskning?

– Ju mer ekonomer vet om människors motivation, desto bättre analyser och rekommendationer kan de ge. Om politiker till exempel vill införa en ny miljöskatt är det värdefullt att veta hur människor reagerar så att resultatet inte blir fel. Då kan det vara viktigt att ha med den moraliska dimension vi pekar på, menar Jörgen Weibull och Ingela Alger.

Fotnot. Altruism är medmänsklighet, oegennytta och, osjälviskhet utan att önska något i motprestation.

Thomas Lerner thomas.lerner@dn.se”

“ Vi och dom Del 6
I dag avslutas Insidans serie om varför vi samarbetar – även när vi inte tjänar på det. Tidigare delar publicerade 29/11, 30/11, 1/12, 7/12 och 8/12.

Ekonomiforskare.
Ingela Alger är som professor knuten till Toulouse School of Economics och Institute for Advanced Study i Toulouse.

Jörgen Weibull är förutom professor vid Handelshögskolan bland annat ledamot av Kungliga Vetenskapsakademien. “

DN ONSDAG 28 DECEMBER 2016

Reaktioner på ”Vi och dom”

Några läsarreaktioner efter Insidans serie om samarbete.
Det finns inget antingen eller

Det som Insidans artiklar om samarbete handlar om är egentligen olika förklaringsgrunder till att människan blivit så exempellöst framgångsrik som art.

Men svaret tenderar att bli ett ’antingen eller’. ’Titta, vi kan känna solidaritet med en människa på andra sidan jordklotet, som vi aldrig träffat eller kommer att träffa. Alltså är vi i grunden solidariska’.

Eller: ’Vi tävlar i allt, och det är tävlingsinstinkten och egennyttan som gett oss upptäckter och uppfinningar och som drivit civilisationen framåt.’

Till och med den politiska vänster-höger-skalan bygger på att tyngdpunkten och framgången ligger i att människan är antingen solidarisk eller egennyttig till sin natur.

Men slutsatsen måste vara att det är kombinationen, människans förmåga att vara både solidarisk och egennyttig, som gjort oss så framgångsrika.

Evolutionen har premierat solidariteten och empatin på det sätt som beskrevs i den i första artikeln (29/11). Samtidigt har konkurrensen och egennyttan gett både individen och gruppen stora fördelar genom redskapsutveckling och produktivitetsökningar. Titta bara på jordbrukets enorma landvinningar sedan man upplöste byastrukturerna genom skiftesreformerna på 1800--talet.

Lasse K

Lycka: Göra saker tillsammans

’Ensam är i’Ensam är inte stark, ensam är död’. Det var författaren Lasse Bergs budskap i en av era artiklar i serien om samarbete (1/12). Jag håller med honom.

Samtidigt lever vi i en tid där vi uppmanas att ’starta eget’, ’tänka på oss själva’ och så vidare. Det -leder till ett hårt och kallt samhälle, tror jag.

Människor bli lyckliga när vi medvetet gör något eller upplever något tillsammans med andra. Jag tror att det är grunden i det sant mänskliga, det som skiljer oss från annat levande.

Jag tänker på nykterhetsrörelsen, de första fackföreningarna, Folkets hus-rörelsen, bygdegårdarna, och så vidare. Dessa byggde upp av människor som samverkade, som samarbetade.

Ett samhälle som bygger på en ohejdad individualism blir lätt ett egoistiskt samhälle. Men det innebär inte att jag vill att alla ska tänka likadant eller gå klädda likadant. Fria individer som tänker på andra. Det är min modell.nte stark, ensam är död’. Det var författaren Lasse

Bergs budskap i en av era artiklar i serien om samarbete (1/12). Jag håller med honom.

Samtidigt lever vi i en tid där vi uppmanas att ’starta eget’, ’tänka på oss själva’ och så vidare. Det -leder till ett hårt och kallt samhälle, tror jag.

Människor bli lyckliga när vi medvetet gör något eller upplever något tillsammans med andra. Jag tror att det är grunden i det sant mänskliga, det som skiljer oss från annat levande.

Jag tänker på nykterhetsrörelsen, de första fackföreningarna, Folkets hus-rörelsen, bygdegårdarna, och så vidare. Dessa byggde upp av människor som samverkade, som samarbetade.

Ett samhälle som bygger på en ohejdad individualism blir lätt ett egoistiskt samhälle. Men det innebär inte att jag vill att alla ska tänka likadant eller gå klädda likadant. Fria individer som tänker på andra. Det är min modell.

Karin Bengtsson

Samarbete stavas ”vi”

Samarbete stavas med två bokstäver: *v* och *i*. Det är ett gammalt norskt ordspråk. Jag tycker det ligger mycket i detta. Vi gör något tillsammans. Vi samarbetar. “

DN ONSDAG 28 DECEMBER 2016

“ Skoltaxi lämnade skadad pojke på trottoaren

Oskar, 14, ramlade när han klivit ur skoltaxin i Täby kyrkby. Han slog upp ett sår i pannan, fick hjärnskakning och sprickor i båda handlederna. Taxichaufförен lämnade honom på gatan. – Vi stod i köket och hörde hur han skrek där ute, säger föräldrarna Rikard och Sara Berg.

Familjen Berg har fortfarande svårt att förstå vad som egentligen hände den där mörka novembertorsdagen i Täby kyrkby. Som vanligt var skoltaxin sen, familjen vet aldrig riktigt när sonen Oskar, 14, kommer hem, det har de vant sig vid.

Oskar har, sedan han började skolan, rätt till skolskjuts. Det finns en anledning till det, Oskar har autism och ett begåvningshandikapp som gör det svårt för honom att klara sig själv.

På morgonen åker han till skolan i Täby, på eftermiddagen till en fritidsverksamhet i Gribbylund och sedan därifrån hem till Täby kyrkby.

Oskar har även rätt till ett så kallat ”hand-i-hand”-överlämnade. Det innebär att ingen får lämna honom utan att han har någon som möter upp honom.

– Vi är väldigt luttrade, skoltaxin har fungerat väldigt dåligt många gånger under åren, säger Rickard Berg och tilläger att på morgnarna har det faktiskt fungerat bra, då har en och samma chaufför kommit under en längre tid.

Den här torsdagen inträffade dock något de inte ens hade kunnat föreställa sig. Föräldrarna befann sig i köket när de hör sonens skrik utifrån. De rusade ut för att se vad som hänt och där stod Oskar – blodet forsade från ett söndersprucket ögonbryn och han höll båda armarna i konstiga vinklar.

Av taxibilen som precis lämnat av honom såg de ingenting.

– Jag blev så upprörd att jag ringde taxibolaget för att få en förklaring direkt medan Sara tog hand om Oskar.

De förstod snart att de var tvungna att ta Oskar till sjukhus. Där konstaterades hjärnskakning och sprickor i båda handlederna. Ögonbrynet kunde limmas ihop, handlederna gipsades.

– Vi vet att det inte var taxichaufförens fel att han ramlade och skadade sig. Men det övergår vårt förstånd att han bara lämnade Oskar där, utan att ens se till att vi var där.

Efter det inträffade nästa märklighet. I ett mejl till familjen som DN har fått ta del av ber Sverige-taxi dagen efter om ursäkt och beklagar. Chauffören säger sig ha hjälpt Oskar att ställa sig upp, att han frågat om Oskar hade ont och att han sedan ska ha följt Oskar ”in genom porten”.

– Det där med ”in genom porten” var förbryllande, eftersom vi bor i en villa. Men i övrigt stämde det med vad Oskar berättat, att han fick hjälp att ställa sig upp av chauffören, konstaterar pappa Rickard.

Mejlet till familjen avslutas med ”Sverigetaxis åkeriservice kommer att höra av sig till er snarast.”

Det kom att dröja tre veckor innan de hörde något igen – det vill säga ungefär samma tid som Oskar tvingades vara hemma från skolan på grund av sina gipsade hand-leder. Mamma Sara var under samma period hemma från jobbet för att ta hand om sin son.

– När Oskar skulle ta skoltaxi igen kände han sig orolig. Vi hade ingen lust att samma chaufför skulle hämta vårt barn så vi skrev till Sverige-taxi och undrade om de kunde garantera att så inte skulle ske, berättar Sara.

Då fick de ett nytt svar av Sverigetaxi.

I det mejlet ber man återigen om ursäkt – den här gången för att man inte hört av sig. Sedan skriver man att föraren fått chansen att förklara sig. Och att han tilldelats en ”varning”.

Saxat ur mejlet:

”Förarens förklaring var att han hade ett annat barn till i bilen, då han inte kunde lämna barnet ensam i bilen, var han tvungen att hjälpa Oskar ut ur bilen. Föraren har inte sett att Oskar hade ramlat, för då skulle han rycka ut direkt och hjälpa Oskar.”

– Det var chockartat. I det första mejlet har taxichauffören hjälpt honom upp och sedan, några veckor senare, har han inte ens sett att Oskar ramlat. Det är uppenbart att den här verksamheten inte fungerar, säger Rikard.

Han och Sara vill inte peka ut någon enskild. De menar att skoltaxibranschen är väldigt svår där många i ansvariga positioner inte förstått vare sig komplexiteten eller allvaret.

– Nu känner vi en ständig oro. Vi vet att taxibolaget har 20 minuter på sig, exklusive själva körtiden, enligt avtalet, men så fort det gått en halvtimme utan att vi sett till Oskar så börjar det krypa i kroppen, det är obehagligt, säger Rikard.

Det enda familjen är riktigt säker på nu, det är att de har tappat förtroendet för Sverigetaxi.

– Det har hanterat det här under all kritik. De har uppenbarligt ljugit i någon av de versioner av vad som hände. Man undrar om de mörkar något, om deras chaufförer faktiskt inte har den utbildning som krävs, säger Sara.

Men kanske, det värsta av allt, enligt Rikard:
– De verkar inte ens bry sig.

Sverigetaxi har avböjt att kommentera händelsen.

Ulrika By ulrika.by@dn.se “

DN ONSDAG 28 DECEMBER 2016

“ Frågorna taxibolaget inte vill svara på

Täby kommun har vid flera tillfällen ställt fyra frågor till Sverige-taxi med anledning av det som hände Oskar, 14. Än har de inte kommunen fått några svar. DN har tagit del av den offentliga mejlväxlingen mellan kommunen och taxibolaget.

Frågorna som kommunen ställt är:

1 Hur kommer det sig att den utlovade återkopplingen till vårdnadshavarna dröjt tre veckor från den första kontakten?

2 Hur kommer det sig att Sverige-taxi inte tagit kontakt med oss som avtalspart för att kommunicera kring denna exceptionella händelse?

3 Vad avser Sverigetaxi att göra i relation till pojken och hans vårdnadshavare som en följd av händelsen?

4 Vad avser Sverigetaxi att göra i relation till Täby kommun som en följd av händelsen?

Efter att Täby kommun ställt frågorna ytterligare en gång svarar Sverige-taxi med ännu en redo-görelse för vad som hänt. Den skiljer sig från de två tidigare versionerna.

Vi citerar:

”Föraren har alltid väntat kvar tills Oskar gått in genom dörren. Denna dag var inget undantag.

Men när Oskar ramlade gick föraren fram till honom för att hjälpa till och höra hur det var. På frågan om han gjort sig illa svarade Oskar att så inte var fallet.

Han var inte ledsen, och grät inte. Föraren undrar också, om det nu skulle varit så att Oskar grät så det hördes in i huset, varför kom ingen vuxen ut?

Då föraren inte uppfattade detta som en incident, har han inte heller rapporterat något till oss eller någon annan.”

På det mejlet svarar Täby kommuns utbildningschef Patrik Forshage:

”Jag har tagit del av det du beskriver att föraren uttryckt och konstaterar att det skiljer sig från de båda tidigare givna berättelserna såsom de tidigare uttryckts till pojkens vårdnadshavare av Sverigetaxis representanter. De skiljer sig dessutom helt från vårdnadshavarnas beskrivning och rymmer inte heller de faktiska skador som konstaterats.

Mitt mail syftade dock inte till att utreda själva händelsen ytterligare, utan begärde svar på fyra frågor. Dessa besvaras inte i ditt mailsvar. Kan jag förvänta mig svar på dessa frågor inom kort?”

Ulrika By ulrika.by@dn.se “

DN TORSDAG 29 DECEMBER 2016

“ Ewa Stenberg: Fyra avgångar och en begravning

Politikåret 2016 kan sammanfattas som fyra avgångar och en begravning. Två gröna statsråd tvingades bort. Sedan rationaliserade statsministern bort framtidsministern. En tid därefter punkterade Socialdemokraternas framtidshopp sin ministerkarriär. Slutligen begravde oppositionens största parti arvet från sin mest framgångsrika ledare någonsin.

Fyra bröllop och en begravning är en brittisk film från 1994 som beskriver några vänners liv utifrån fem ceremonier. Det gångna politikåret kan beskrivas på ett liknande sätt. Men i stället för bröllop var det avgångar.

Avgång 1. 18 april

Minns ni fortfarande bilden? Bostadsminister Mehmet Kaplan (MP) äter middag tillsammans med bland annat en turkisk extremnationalist från Grå vargarna.

Förklaringen Kaplan gav var grumlig och hans kontakter med extremnationalister visade sig vara fler. Det fanns ingen återvändo, bostadsministern var tvungen att gå.

Men avgången dämpade inte krisen. Språkrören hade förbryllande nog bara lovord att ge sina väljare om den sparkade ministern.

Till sist begrep språkrören att de befann sig i en förtroendekris. De ställde sina platser till förfogande inför kongressen i maj, med övertygelsen att de skulle möta en uppvisning i förtroende. I stället virvlade alla misstagen upp till ytan.

Avgång 2. 9 maj

Miljöpartiets valberedning föreslog biståndsminister Isabella Lövin som nytt kvinnligt språkrör, i stället för vice statsminister Åsa Romson.

Romson meddelade snabbt sin avgång ur regeringen. Många undrade varför hon tvingades bort medan Gustav Fridolin fick sitta kvar som språkrör. Men valberedningen ville se ett mer pragmatiskt och populärt språkrör.

MP satsar nämligen allt på att sitta i regeringen. Det svalde under året både en försäljning av Vattenfalls tyska brunkolsindustri och ett värdlandsstödsavtal med Nato. Partikongressen senare i maj befäste partiet som en lojal S-partner.

”Solcell för solcell, speciallärare för speciallärare ska framtiden vinnas”, beskrev Gustav Fridolin den gröna reformismen.

Ur askan av ministeravgångar, sjunkande förtroendesiffror och grumliga budskap steg ett nytt, gråare, miljöparti.

Avgång 3. 25 maj

Framtidsminister Kristina Persson fick gå ut bakvägen ur regeringskansliet, utan något strålkastarljus eller ärofyllt nytt jobb.

Statsminister Stefan Löfven ombildade sin regering och lyfte fram pragmatiska miljöpartister: det tidigare språkröret Peter Eriksson, kommunalrådet i Malmö Karolina Skog och så en vice statsministerpost för det nyvalda språkröret Isabella Lövin. Ann Linde (S) blev EU-minister och energiminister Ibrahim Baylan (S) blev samordningsminister. Han var just på väg att ro i land en historisk energi-överenskommelse mellan blocken.

Men framtidsministern annullerades i denna rundsmörjning av regeringsmaskineriet. Många trodde att Perssons avgång skedde i tyst samförstånd med Stefan Löfven, men den illusionen bröts när ex-ministern skrev på DN Debatt om hur den rödgröna regeringen försummar framtidsfrågorna.

De socialdemokratiska framtidsperspektiven skulle snart få sig ännu en knäck.

Avgång 4. 13 augusti

Gymnasieminister Aida Hadzialic fastnade i en poliskontroll med alkohol i blodet. Hon var fram till det ögonblicket en minister på uppgång. Som det yngsta statsrådet hittills hade hon på eget initiativ blivit Socialdemokraternas starkaste kort i den infekterade debatten om nationalism och identitet.

Men en gymnasieminister kan inte köra med 0,2 promille alkohol i blodet. Hon kallade till pressträff i Rosenbad och meddelade säkert sin avgång. Statsministern hade inte råd med fler ministeraffärer som stjäl ljuset från andra politiska frågor. Utrikesminister Margot Wallströms (S) lägenhetsaffär, som utreddes av åklagare som mutbrott, och bostadsminister Mehmet Kaplans kontakter med extremnationalister, hade redan solkat regeringens första halvår.

Hösten 2016. Begravningen

Fredrik Reinfeldt ledde den mest populära regeringen vi haft sedan statsvetarna började mäta väljarnas förtroende 1979. Han är den mest omtyckta partiledaren, och dessutom den högerledare som suttit längst som statsminister sedan demokratin infördes.

När han avgick hade han sörjt för sin efterträdare. Anna Kinberg Batra fanns strategiskt placerad som både ledare för riksdagsgruppen och ordförande i riksdagens finansutskott.

Statsministrar med sådana meritlistor brukar hamna inom glas och ram och refereras till som auktoriteter.

Men Fredrik Reinfeldts politiska gärning begravdes i stället. Den är inte i takt med tidsandan och utvecklingen av Moderaterna.

Och medan de fyra minister- avgångarna inte gav några bestående avtryck i väljaropinionen under 2016 blev Moderaternas nedgång det bestående.

Det skyndade på uppgörelsen med Reinfeldt, som återkommande deklarerat att hans tro på öppna samhällen med stor invandring är obruten. Anna Kinberg Batra gjorde avbön från den tidigare liberala invandringspolitiken. Nu står partiet och vacklar i det nya politiska landskapet. Frågan för det kommande året är vem som är värst att samarbeta med: den historiska ärkefienden S eller Reinfeldts ärkefiende SD.

Ewa Stenberg ewa.stenberg@dn.se”

DN TORSDAG 29 DECEMBER 2016

“ Ny chans för Kaj Linna att bli prövad på nytt

I dag, torsdag, avgör Högsta domstolen om livstidsdömde Kaj Linna ska få sin sak prövad på nytt. Han är dömd för mord mot sitt nekande, utan tekniska bevis eller vittnen som sett honom.

DN har i en serie artiklar berättat om det brutala rånmordet i Kalamark i Norrbotten och utredningen som ledde till att Kaj Linna dömdes till livstids fängelse.

Han har nu suttit frihetsberövad i nästan tolv och ett halvt år. För-utom ett läkarbesök har han inte varit utanför murarna sedan den 1 juli 2004.

Det var i april samma år som två bröder angreps på sin avlägset belägna gård i byn Kalamark, drygt två mil utanför Piteå. Den ene brodern blev brutalt ihjälslagen, medan den andre skadades men överlevde.

Kaj Linna har hela tiden nekat till att ha något med rånmordet att göra. Det finns inte heller några tekniska bevis eller några vittnen som har sett honom på brottsplatsen.

Att han ändå fälldes beror i huvudsak på ett vittnesmål från en person som säger sig ha hört att Kaj Linna planerade en ”stöt” mot bröderna.

Vittnet, som i DN har kallats ”Nils”, hade själv gjort tvivelaktiga affärer med bröderna strax före rånmordet. Tingsrätten frågade sig i sin dom om Nils ”varit delaktig i planeringen och lagt skulden på Kaj Linna för att skydda någon annan”, men valde ändå till sist att fälla Kaj Linna. Hovrätten kom fram till samma slutsats.

Kaj Linna har ansökt om resning tre gånger. Två gånger har Högsta domstolen avslagit hans ansökningar. Den andra gången ville två av fem justitieråd bevilja resning.

I den tredje resningsansökan har advokat Thomas Magnusson tagit sig an fallet. Han har anlitat två erfarna brottsutredare och gjort en egen utredning för att ta fram nya bevis. Eftersom en dömd person inte har rätt till rättshjälp har Thomas Magnusson lagt ut mellan 200 000 och 300 000 kronor ur egen ficka.

– Jag tänker att varje advokat skulle göra som jag om de hade ett liknande fall, säger Thomas Magnusson till DN.

Han har bland annat pekat på de stora likheterna mellan rånmordet i Kalamark och ett dubbelmord i byn Långared i Västergötland år 2011, då ett lantbrukar par överfölls och mördades på sin gård.

Thomas Magnusson har också presenterat en lång nyinspelad film med huvudvittnet Nils för att visa att denne har lämnat felaktiga uppgifter under rättegången och ändrat sig på viktiga punkter.

Även DN:s granskningar har använts i resningsansökan, bland annat en granskning av de telefonlistor som ansågs vara viktiga bevis när Kaj Linna fälldes.

Stefan Lisinski stefan.lisinski@dn.se “

“ **Fakta. Tredje försöket**

Den 14 april 2004 angreps två bröder på sin gård i byn Kalamark utanför Piteå. Den ene brodern mördades medan den andre skadades svårt.

Den överlevande brodern pekade omedelbart ut en person som gärningsman. Denne person var inte Kaj Linna.

Kaj Linna har för tredje gången ansökt om resning. I dag avgör Högsta domstolen om han ska beviljar resning eller ej.

Kaj Linna har inte varit utanför murarna sedan han greps i juli 2004. Han har förklarat att han kommer att sitta kvar på anstalt till han dör, om han inte blir förklarad oskyldig.

Läs mer om det brutala mordet på dn.se “

DN TORSDAG 29 DECEMBER 2016

“ Fas 3 töms snabbare än väntat

Det går fortare än väntat att tömma den kritiserade Fas 3. Men för de flesta långtidsarbetslösa innebär avvecklingen att de nu finns i andra aktiviteter hos Arbetsförmedlingen.

I valrörelsen 2014 lovade Socialdemokraterna att avveckla Fas 3, den sista delen av den så kallade jobb- och utvecklingsgarantin för långtidsarbetslösa. S-kritiken mot åtgärden var massiv. De sysselsättningsplatser som erbjöds kallades för ”pysselsättningsplatser” och ansågs inte leda till jobb.

Den 1 februari i år stoppade regeringen inflödet till Fas 3. Då var drygt 39 000 personer som varit arbetslösa i minst tre till fyra år inskrivna där. Sedan dess har fler än 26 000 lämnat Fas 3.

– Avvecklingen har gått mycket snabbare än vad vi trodde, säger Jeanette Azinovic, enhetschef på Arbetsförmedlingen.

Statistik från Arbetsförmedlingen visar att nästan sex av tio av de som har lämnat Fas 3 har återgått till jobb- och utvecklingsgarantin eller andra arbetsmarknadsprogram. Där kan de få hjälp med matchning, att söka jobb, hitta praktik eller utbildning.

Ungefär en fjärdedel av de som lämnat har fått jobb, men de flesta har då någon form av stödanställning. En stor andel av de som fanns i Fas 3 är utrikes födda, över 55 år eller har funktionshinder som medför begränsad arbetsförmåga.

TT “

“Fakta. Över 10 000 kvar

Den 1 februari stoppade regeringen inflödet till Fas 3. I slutet av november fanns 12 917 personer kvar, varav runt 10 200 fortfarande befann sig på en sysselsättningsplats. Källa: Arbetsförmedlingen “

DN TORSDAG 29 DECEMBER 2016

“Nyår är högsäsong för självhjälpsbranschen

Nu är det toppsäsong för den nya ”wellnessindustrin” som omsätter miljardbelopp varje år. Men det är få som håller fast vid sina nyårslöften.

Nyårslöften är ofta kopplade till träning och ett ökat välmående: ”Nu ska jag sluta röka, köpa ett gymkort och verkligen komma i form”.

Carl Cederström är docent i före-tagsekonomi vid Stockholms universitet och författare. Han har skrivit boken ”Wellnessyndromet”, som handlar om jakten på ständig njutning och ett perfekt liv.

– I USA brukar runt fem av tio avlägga nyårslöften, mot kanske en av tio i Sverige. Studier visar också att nio av tio amerikaner inte klarar att hålla sina löften. Det kan bero på att målen som satts upp är orealistiska eller att löftena inte följs upp, tror Carl Cederström.

I slutet av varje år brukar bokmarknaden översvämmas av självhjälpsböcker, konstaterar han. Och samtidigt kommer också nya träningsappar, sömnappar och liknande.

– Det har växt upp en hel wellnessindustri och en självhjälpsbransch som omsätter miljard-belopp årligen. Och nyår är alltså en topperiod för dessa företag.

Tidigare, när den kristna traditionen var starkare i Sverige, rannsakade många kring nyår det gamla året. Mycket handlade om synd och om hur vi felat.

– Löftena handlade då om att korrigera dessa fel, påpekar Carl Cederström.

Varför handlar nyårslöften i dag då så ofta om träning?

– I USA ligger mycket fokus på att gå ned i vikt, organisera livet så att det blir mer effektivt, tjäna mer pengar, och jag tror att influenserna därifrån också påverkar oss. Att leva hälsosamt, produktivt och effektivt blir ett kvitto på att man är ”en god och bra människa”.

I dag finns det appar att ladda ned i mobilen som visar hur bra din nattsömn varit, om du ätit fel under dagen, rört dig för lite och så vidare.

– Förr kunde vi avlägga ett nyårslöfte som sedan sakta med säkert tunnades ut. I dag går det inte att komma undan. Appen finns där som ett facit och en bekräftelse på att du lyckats – eller misslyckats, säger Carl Cederström.

Vad tänker då en filosof om nyårslöften? Hans Ruin är en svensk filosof, skribent och översättare. I dag är han professor på Institutionen för kultur och lärande vid Söder-törns högskola.

– Löften är faktiskt intressanta ur flera filosofiska perspektiv, säger Hans Ruin.

Han berättar att den tyske 1800-talsfilosofen Nietzsche presenterade en intressant teori i boken ”Till moralens genealogi”. Enligt denna blir människan till människa genom att tvingas avlägga löften, först under yttre tryck eller våld, och sedan gradvis frivilligt.

Löften handlar om att göra männi-skan förutsägbar, enligt Nietzsche. Löftesgivandet ”tämjer” vår oberäknelighet och gör oss till någon som omfattar ett längre tidsspann.

– Men därmed öppnar också löftet ett inre mänskligt rum där vi kan se oss själva över tid, som någon som är på det ena eller andra sättet, med den och den föresatsen.

– Då blir vårt förutseende och framåtblickande något vi till och med kan njuta av som en känsla av överlägsenhet i förhållande till dem som bara går med strömmen.

Hans Ruin tror att denna moral-psykologiska analys säger något om de löften vi ger till oss själva, som vid nyår. Vi känner oss både lite upphöjda och mer fullkomliga i det ögonblick vi åtar oss att övervinna något av våra kortsiktiga och kanske destruktiva begär, eller kanske bara vår lathet.

– Men inom oss talar också en annan röst, som inte vill bli disciplinerad, som ser det som ett omotiverat yttre tvång. Och så bryter vi vårt löfte, kanske rentav i en känsla av triumf och befriande lättsinne. Fast då drabbas vi snabbt av skuldkänslor för att vi svek det inom oss som åtrådde denna säkra överlägsenhet, och så återvänder vi till det nästa år igen.

Thomas Lerner thomas.lerner@dn.se
Malin Nordgren malin.nordgren@dn.se

“ Liria Ortiz tips. Så lyckas du med föresatserna

Förbered dig. Lista både vad du kommer ifrån om du gör förändringen och vad du ”vinner” på den. Då ser du tydligt skillnaden. Tankarna och känslorna som väcks när vi gör en sådan ”beslutsbalans” lever ofta kvar i oss länge och gör det lättare att hålla fast vid våra föresatser.

Lista även svårigheter och hinder som du kan möta på vägen, och hitta lösningar för de tuffa lägena så att du inte ska drabbas av uppgivenhet när du hamnar där.

Välj positiva formuleringar. I stället för att säga att du ska sluta röka, välj att formulera ditt beslut som att du ska ha flera friska och starka år framför dig, och vara en rollmodell för barn och barnbarn.

Det tar tid att lära om, och att få nya vanor på plats. Acceptera det, var beredd på det, och när det händer ska du inte ge plats för automatiska negativa tankar om att det är hopplöst. Fråga dig vad som hände, och hur du kan göra annorlunda i fortsättningen. “

DN TORSDAG 29 DECEMBER 2016

”Det är viktigt att förbereda förändringar”

“ När vi bestämmer oss för att ändra våra vanor eller börja bete oss på nya sätt är vi ofta för snabba och impulsiva, säger psykologen Liria Ortiz.

Att förändra sig, och särskilt sina mångåriga vanor, är faktiskt ofta svårt. Det säger Liria Ortiz, legitimerad psykolog och psykoterapeut.

– Motivationspsykologin säger ganska tydligt att om ett beslut om förändring verkligen ska bli genomfört så krävs åtminstone tre saker. Det första är att beslutet baseras på tydliga skäl, som vi själva har funnit, till varför förändringen skulle vara bra för oss. Det andra är att vi kan tro på vår egen förmåga att lyckas, det tredje att vi förberett oss på hinder och svårigheter som alltid finns på vägen.

Motivation består av två delar, säger Liria Ortiz. Dels handlar det om att vi genuint börjar uppleva att det är viktigt att göra en förändring, dels ska vi också ha börjat få en hygglig tilltro till att vi kan genomföra den.

– Bara det ena räcker inte, båda delarna måste vara på plats!

Ett knep är att göra en handlingsplan för när och hur förändringen ska göras.

– Stegvisa förändringar fungerar bättre, och lika viktigt är att ha realistiska mål. Ett klassiskt misstag är att börja med allt på en gång, till exempel att börja träna fem dagar i veckan från början. Det slutar

oftast med att det känns övermäktigt, och i sämsta fall med att man får skador.

En plan ger också riktning och styrsel för den förändring man vill göra.

– Din motivation kommer att svänga, när den är låg är en handlingsplan som säger när och hur du exempelvis ska träna till stor hjälp.

Vilka typer av löften är särskilt svåra att hålla fast vid?

– Våra vanligaste nyårslöften fokuserar ofta på mål som inte är förankrade i de värderingar som verkligen känns viktiga för oss. Som när det handlar om att börja träna eller gå ner i vikt för att andra säger att vi borde det.

Studier visar att cirka 50 procent av oss avbryter sina nyårslöften redan under första veckan, och efter två veckor har ytterligare 25 procent avbrutit, säger Liria Ortiz.

– Så något gör vi fel. Förutom att vi inte förbereder oss tillräckligt så är en trolig orsak att våra nyårslöften nästan alltid går ut på att vi ska avstå från något. Mitt tips är att göra tvärtom, lova dig i stället något som är livsbejakande! Om du i åratal lovat dig själv att börja motionera, och hittills inte kommit igång med det, så släpp det löftet. Välj i stället ett helt nytt som har en mer positiv inriktning, att du till exempel ska ordna den där släktträffen som du övervägt länge, eller resa till Rio de Janeiro och dansa samba.

Thomas Lerner thomas.lerner@dn.se

Malin Nordgren malin.nordgren@dn.se “

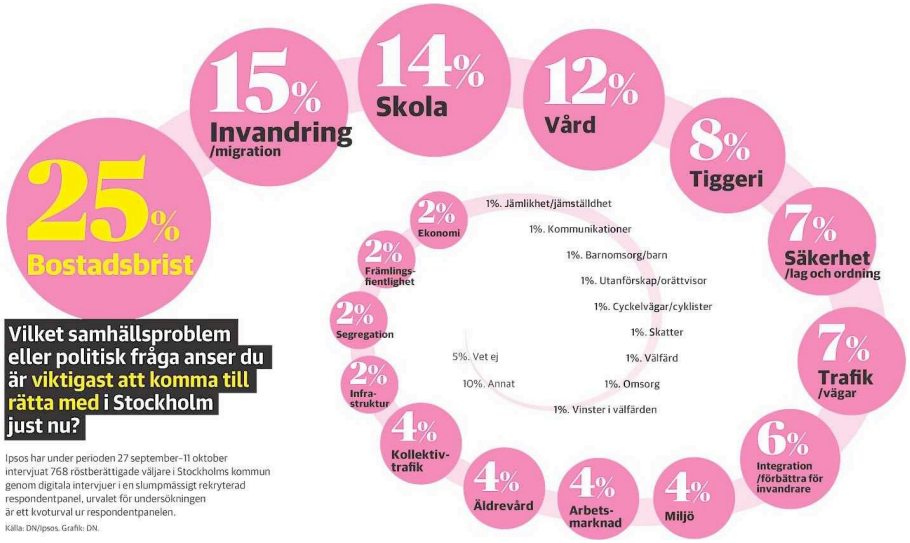

DN TORSDAG 29 DECEMBER 2016

“ Bostäder är den hetaste frågan för stockholmare

Var fjärde stockholmare anser att bostadsfrågan är den viktigaste att komma till rätta med. Det visar DN/Ipsos undersökning.

– Det är inte förvånande att bostadsfrågan hamnar i topp, när vi tidigare frågade stockholmarna om hur olika samhällsfunktioner fungerar så var det i särklass störst missnöje med bostadssituationen, säger Ipsos analyschef David Ahlin.

15 procent av stockholmarna anser att migration och invandring är den viktigaste frågan och 14 procent uppger skolan.

När Ipsos ställde en liknande fråga till människor i hela landet i juni i år rankades integration och invandring som den viktigaste frågan, 36 procent svarade det, följt av skola och utbildning, 24 procent. Bostadsfrågan rankades först på tionde plats med 4 procent.

– Vi ser tydliga skillnader mellan hur stockholmarna har svarat och hur det ser ut i riket som helhet. Men vi betonar ordet Stockholm i frågan och det är möjligt att det kan påverka svaren, säger David Ahlin.

Andra frågor som nämns som viktiga är sjukvården – 12 procent rankar den som viktigast – tiggeri 8 procent, säkerhet/lag och ordning 7 procent, trafik/vägar 7 procent samt integration 6 procent.

Prioriteringsordningen är i stort sett densamma mellan innerstads- och ytterstadsbor, förutom att de som bor i innerstaden skattar trafik/vägar högre, 11 procent, än de som bor i ytterstaden, 5 procent.

David Ahlin menar att undersökningen kan ses som en temperaturmätare som talar om vilka politiska sakfrågor som är heta.

– Migration och invandring kommer på andra plats, men de som har svarat det betonar olika saker. En del tycker att invandringen är för stor, andra säger att vi borde bli bättre på att integrera nyanlända. Det kan också handla om att man tycker att klyftorna borde minska och att vi ska hålla ihop staden, säger han.

Svaren är, enligt David Ahlin, en mix av olika åsikter och angreppssätt – och det gäller även skolfrågan, de som har rankat den som viktigast prioriterar olika lösningar.

– Tiggeriet kommer ganska högt i Stockholm. Det sticker inte alls ut på samma tydliga sätt i riket, där tycker färre än en procent att tiggeri är den viktigaste frågan att komma till rätta med, säger David Ahlin.

Vad beror det på?

– En hypotes för att förklara skillnaden är att tiggeriet har varit en politisk stridsfråga i Stockholm. De lokala politikerna har valt att göra den till det, de har aktivt lyft den. Ledande politiker har en agendasättande makt, säger han.

Mia Tottmar mia.tottmar@dn.se “

“Fakta. Undersökningen

Ipsos har mellan 27 september och 11 oktober intervjuat 768 röstberättigade väljare i Stockholms stad genom digitala intervjuer i en slumpmässigt rekryterad panel.

Frågan som ställdes var ”Vilket samhällsproblem eller politisk fråga anser du är viktigast att komma till rätta med i Stockholm just nu?”

Exempel på svar:

”Tillgång på bostäder med rimlig hyra för ungdomar som vill och behöver flytta hemifrån”

”Flyktingar/invandring. Framför allt att vi hjälper dem att integreras i vårt samhälle så att de kan bli en del av oss och inte stå utanför och aldrig få lära sig hur Sverige fungerar.” “

DN TORSDAG 29 DECEMBER 2016

“ Husby centrum stängs i protest mot våldet

På fredag stänger handlarna i Husby centrum sina butiker i en protestaktion mot den ökande kriminaliteten. – Politiker och polis har övergivit oss, de kriminella har tagit över Husby, säger Salam Kurda, butiksägare.

Beslutet att stänga alla butiker i Husby centrum mellan 13 och 18 på fredag togs på ett möte under onsdagen med handlare i området och Svenska bostäder.

Bakgrunden är den senaste tidens allt allvarligare brottslighet som riktas mot dem – och mot deras kunder. Upprepade inbrott, rån, skadegörelser och smash and grab-kupper gör att handlarna nu har fått nog.

– Det här är en protestaktion mot att politiker och polis har övergivit oss. De kriminella har tagit över Husby. Nu måste politikerna ta över centrum och skydda medborgarna och näringslivet, säger Salam Kurda, ordförande i Husby företagarförening.

Han har drivit livsmedelbutik i området i 30 år och är en av de drabbade. I måndags morse möttes han av en sönderslagen och rånad butik. En skåpbil hade kört rätt in genom fasaden till grannbutiken. Tjuvarna slog sedan sönder en av hans rutor och rånade hans värdeskåp.

– Det tog en och halv timme innan polisen kom och de åkte igen efter tio minuter. Vi undrade varför de inte säkrade flera spår. Men vakthavande ansåg inte att det var prioriterat eftersom man rubricerade brottet som grov stöld, säger Salam Kurda.

Smash and grab-rånet och ett väpnat rån förra veckan var dropparna som fick bägaren att rinna över för handlarna i Husby centrum. De senaste två åren har de sett våld och kriminalitet eskalera i området. Trots upprepad dialog med såväl politiker som polis och andra myndig-heter känner de sig nu helt utlämnade till sig själva.

– Vi har påtalat säkerhetsproblemen i flera år men det händer ingenting. Vi kan inte vänta längre utan måste agera, innan någon dör.

Husby företagarförening har omkring 25 medlemsföretag och på fredag mellan klockan 13 och 16 stänger man alla butiker i centrum. Samtidigt håller handlarna en manifestation på torget.

Jessica Ritzén jessica.ritzen@dn.se “

DN FREDAG 30 DECEMBER 2016

“ Vi behöver de bästa

Polisutredningen vill sänka kraven för att komma in på utbildningen. Det kommer knappast att leda till fler kompetenta konstaplar.

Tänk om vi levde i den bästa av världar. Där tjuvarna heter Kasper och Jesper och Jonathan och ”rövar bröd och lemonad så ingen blir besviken”. Och där alla de bästa, eller åtminstone tillräckligt många, vill bli poliser.

Hade vi levt där, ja då hade polisutredningens förslag på nya antagningsregler till polisutbildningen fungerat alldeles utmärkt. Enligt förslaget ska utbildningen göras om till en högskoleutbildning och i samband med det vill man slopa både begåvnings- och personlighetstest.

Men nu är det ju inte den världen vi lever i.

Organiserad brottslighet, internet och migration ställer samhället inför nya svåra utmaningar. Samtidigt står polisen fortfarande och famlar efter omorganiseringen. De måste lösa fler brott, bekämpa terrorism, förebygga kriminalitet och vara mer ute på gator och torg. Samtidigt.

Ska uppdraget klaras behövs fler duktiga poliser, det är politiker ur alla läger rörande överens om. Platserna på polisutbildningen ökar därför nu från 700 till 1 600 per år.

Tyvärr räcker det inte med fler utbildningsplatser för att få fler poliser, det måste också sitta studenter i bänkarna. Varje år söker omkring 11 000 personer till polisutbildningen, men vårterminen 2016 kunde inte ens 300 platser fyllas. Antagningen till ordningsmakten skiljer sig från vanliga högskoleutbildningar och inbegriper förutom betyg bland annat test av begåvning, psyke, kondition och simkunnighet. Ett nålsöga som alltså bara en liten del av de sökande tar sig igenom.

I ett försök att fylla platserna sänktes kravet på begåvning i somras från en fyra till en trea på en niogradig skala. Det innebär att det nu inte ens krävs normalbegåvning för att gå vidare i antagningsprocessen.

Föga förvånande ledde det till stora protester från bland annat Polisförbundet. Att sänka kraven är knappast rätt väg att gå för att få fler kvalificerade sökande som klarar av den alltmer komplexa vardagen som polis. Det är som att sänka ribban för att få fler att hoppa högre.

Trots det vill polisutredningen alltså gå ännu längre och föreslår att både begåvnings- och personlighetstesterna ska slopas helt. Något som får hård kritik från remissinstanser som Rekryteringsmyndigheten, Åklagarmyndigheten, Advokatsamfundet och Riksrevisionen.

Regeringens särskilda utredare Petra Lundh försvarar i ett inslag i tisdagens ”P1-morgon” förslaget med att antagningen ska bli mer lik den till andra högskolestudier och att ingen annan utbildning har den här typen av tester. Men som Advokatsamfundet skriver i sitt remissvar: ”Polisyrkets särpräglade karaktär gör att medborgarna

måste kunna ställa högre krav på blivande polismän än andra studenter.”

Att som på andra utbildningar lita på att betyg eller högskoleprovsresultat ska räcka för att välja ut kompetenta sökande är dessutom något som endast kan fungera när det finns fler dugliga kandidater än platser. Skräckexemplet är lärarutbildningen, där vissa av de antagnas förkunskaper varit så dåliga att regeringen till slut kände sig nödgad att gå in och sätta en minimigräns för hur lågt betyg eller högskoleprovsresultat som ska accepteras.

Precis som för lärare är det polisernas personliga egenskaper som är avgörande för att de ska klara av sitt yrke. Och precis som i fallet med lärarutbildningen är lösningen på problemet med för få sökande inte lägre krav utan högre lön, bättre arbetsvillkor och en högkvalitativ utbildning.

DN 30/12 2016 “

DN FREDAG 30 DECEMBER 2016

“Linna har stor chans att gå fri

Livstidsdömde Kaj Linna beviljas resning i det mycket uppmärksammade Kalamarksmordet som han fälldes för 2004. DN:s reporter Stefan Lisinski var först med att börja granska fallet – och upptäckte flera fel. DN:s uppgifter har ingått i Högsta domstolens nya prövning.

– Beslutet betyder att den bevisning man hade från början är delvis vingklippt eftersom Linna dömts enbart på ett enda vittnes uppgifter och detta har vi riktat in oss på hela tiden. Jag har inte hunnit identifiera exakt vad det är som avgjort saken för HD den här gången, säger Kaj Linnas advokat Thomas Magnusson.

Högsta domstolen godtar Kaj Linnas ansökan om att ompröva den tidigare domen för mord och grovt rån samt skadestånd till brottsoffret. Målet kommer att tas upp på nytt av hovrätten.

För tolv år sedan, på dagen exakt, meddelade Luleå tingsrätt att Kaj Linna gjort sig skyldig till grovt rån och mord. Två bröder på en gård i Kalamark hade misshandlats svårt den 14 april 2004 och en av dem hade avlidit. Hovrätten för övre Norrland fastställde domen några månader senare och Linna har två gånger tidigare försökt få resning i ärendet.

Den överlevande brodern pekade tidigt ut en gärningsman – en man som gjort affärer med bröderna och upplevdes som hotfull av dem. Den utpekade mannen hänvisade i sin tur poliserna till ”Nils” som

skulle veta mer om Linnas skuld. Läs mer om turerna kring fallet i artikeln här intill.

”Nils” berättelse haltar och har luckor som många anser borde fått åklagare och polis att utreda fallet mer förutsättningslöst. DN:s reporter Stefan Lisinski har med hjälp av expertis, som aldrig togs till vara i utredningen, kunnat visa att saker som avstånd, tidpunkter, mobilmaster, snötäcke och väglag talar för att Linna är oskyldig, att den verkliga mördaren är på fri fot.

DN:s uppgifter har ingått i Högsta domstolens nya prövning. ”Den osäkerhet som nu har uppkommit när det gäller tilltron till och tillförlitligheten av [Nils] uppgifter får betydelse för bevisvärdet av hans utsaga. Det finns mot den nu angivna bakgrunden, och med beaktande av att straffet har bestämts till livstids fängelse, synnerliga skäl att på nytt pröva frågan om KL har förövat brotten”, skriver Högsta domstolen i sitt beslut.

Nu går ärendet tillbaka till hovrätten där en åklagare får avgöra om tingsrättens dom ska ändras eller stå fast. Därefter prövas åklagarens yttrande av domstolen. Riksåklagaren motsatte sig att bevilja resning tidigare i år och såväl 2006 som 2010 gick HD på RÅ:s linje, men till skillnad från nu var HD:s fem justitieråd oeniga den senaste gången, med tre röster mot två.

– Vad som krävs för att tippa över för att bevilja resning är en bedömningsfråga. Här har HD lagt samman det som kommit fram nu och det som kommit fram i tidigare resningsansökningar, och kommit fram till att det finns resningsskäl. Jag har stor respekt för den bedömningen. Vi har gjort olika bedömningar, men jag har en annan roll som part och HD gör den slutliga sammanvägda bedömningen, säger riksåklagaren Anders Perklev.

Ossi Carp ossi.carp@dn.se “

“ **Professor: Han kan få ett mycket högt skadestånd**

Kaj Linna kan räkna med ett högt skadestånd om han frikänns.

– Att hans fall ska omprövas gör att allt är möjligt, säger Laura Ervo, professor i processrätt vid Örebro universitet.

Det är mycket ovanligt att Högsta domstolen beviljar en livstidsdömd resning.

Samtidigt säger Laura Ervo att det inte är helt unikt med resning i mordmål i Sverige och i övriga Norden. I Finland debatteras just nu ett uppmärksammat fall med en kvinna som efter många turer frikänts för mordet på sin man och nu kräver mångmiljonbelopp i ersättning från staten. Laura Ervo säger att även Kaj Linna kan räkna med en mycket hög ersättning om han frikänns.

Innebär resningen ett underkännande av HD:s tidigare beslut eller av hans tidigare försvar?

– Nej, inte nödvändigtvis. Det är fråga om nya omständigheter. Självklart gör även försvaret sitt bästa att utreda allt som finns så bra som möjligt, säger Laura Ervo. “

DN FREDAG 30 DECEMBER 2016

”Jag drömmer om att simma och cykla”

“Kaj Linna spricker upp i ett av de få leenden han visat under de senaste tolv åren. Nu drömmer han om att få simma, cyklar och återknyta kontakten med sina närmaste. Men än återstår mycket arbete innan han kan räkna sig som en fri man.

Det är morgon utanför Norrtäljeanstalten. Vi väntar på resnings-beslutet från Högsta domstolen. Kaj Linnas bror Erik trampar nervöst omkring. Kvällen innan skrev han på Facebook: ”Äntligen kommer rättvisa att skipas”. Men han är långt ifrån säker på utgången.

Resningsansökan är visserligen stark, anser de flesta. Den är skriven av advokat Thomas Magnusson med nytt material som tagits fram av brottsutredarna Janne Olsson och Peter Karlsson. Det är så kallat ”*nya omständigheter*” som behövs för att övertyga Högsta domstolen.

Men alla vet också att Högsta domstolen är extremt svår att övertyga. De beviljade resningsfallen är lätt räknade. Och Kaj Linna hade redan misslyckats två gånger.

Storebror Erik har rest från Sandviken för att vara med som stöd för sin lillebror. Om det blir avslag även denna gång kommer det att bli en deprimerande träff.

I maj 2006 hade DN börjat kritiskt granska rånmordet i Kalamark och domarna mot Kaj Linna. Tidigare hade tidningen skrivit några notiser om rånmordet och den misstänkte, senare den dömde ”42-åringen”, som han kallades. Under årens lopp har DN publicerat ett 60-tal artiklar om fallet.

Klockan 08:45 kommer så beslutet. *”Högsta domstolen bifaller Kaj Linnas ansökan om resning…”*

Erik skrattar högt och lättat. Det här blir ett trevligt möte med lillbrorsan.

Besöksrummet har julgran och leksaker för barn som besöker fängslade föräldrar. Kaj Linna, som hunnit bli 54 år, förs in som den fånge han fortfarande är, i kriminalvårdens kläder och tofflor.

Men han är glad, mycket glad och kramar om sin bror.

– Det är en väldig lättnad, men det känns lite konstigt fortfarande.

Men kvarnarna ska mala innan något mer kommer att hända. En ny åklagare ska förbereda en ny rätte-gång om rånmordet i Kalamark. Kaj Linna tror att åklagaren får det svårt.

– Att ha en rättegång igen kan bli en cirkus. Då skulle åklagaren behöva luta sig mot ett vittne som alla vet ljuger. Det skulle bli parodi, säger han.

Högsta domstolens resnings-beslut handlar mest om nyckelvittnet, som i DN har kallats Nils. HD skriver att Nils *”vittnesmål har varit avgörande för den fällande domen. Den osäkerhet som nu har uppkommit när det gäller tilltron till och tillförlitligheten av hans uppgifter får betydelse för bevisvärdet av hans utsaga”*.

Kaj Linna är övertygad om att det nu är en tidsfråga innan han är friad från anklagelserna om rånmordet.

Har du några framtidsplaner nu?

– Jag har många tankar. Jag behöver framför allt återknyta kontakterna med dem som står mig allra närmast.

Vad saknar du mest?

– Kvinnor, föreslår Erik och skrattar.

– Njae, kvinnligt sällskap är en sak, kontrar Kaj.

– Men jag saknar barn, djur och natur. Att simma och cykla. Sådana enkla saker.

HD:s beslut innebär också att rånmordet i Kalamark inte längre räknas som uppklarat.

– Det är upp till polisen att lösa det här. Det är ju svårare nu, men det finns saker att jobba med, säger Kaj.

Han tänker på flera av de uppgifter som hans advokat Thomas Magnusson har tagit fram i resningsansökan, till exempel likheten med ett mord i Långared år 2011. Men också varför huvudvittnet, som vi kallar Nils, har lämnat så många felaktiga uppgifter. När tingsrätten dömde Kaj Linna undrade domstolen om inte Nils anklagade Kaj Linna för att skydda någon annan.

– Det är nog många som är nervösa nu, tror Kaj Linna.

Vad trodde du själv när du blev dömd. Tänkte du att du skulle komma ut igen?

– Jag minns när jag hamnade i E-huset på Kumla sommaren 2005 tillsammans med en massa långtidsdömda. Jag sade gång på gång att jag är ute igen före jul. De bara skrattade åt mig. Jag fick smeknamnet ”Besökaren”, berättar Kaj.

I dag är han den i Sverige som suttit längst på anstalt och sedan beviljats resning. Han greps den 1 juli 2004 och har inte varit utanför murarna sedan dess. För ett antal år sedan fick han erbjudanden om så kallade lufthålspermissioner, alltså att få röra sig i samhället tillsammans med personal från kriminalvården.

Kaj Linna tyckte det var förnedrande att vara ute bland folk tillsammans med fångvaktare. Kriminalvården erbjöd honom civila väktare och att de kunde hålla diskret koll på honom från en bil. Kaj Linna var inte intresserad.

Han har inte heller velat få sitt livstidsstraff tidsbegränsat. Enligt reglerna får en livstidsdömd ansöka om tidsbegränsning när tio år är avtjänade. Kaj Linna har inte gjort någon ansökan och vill inte heller göra det.

Nu verkar den frågan inte längre vara aktuell. Kaj Linna hoppas nu att den kommande tiden på anstalt ska fungera lite enklare än vad det gjort på senare tid. Han har haft ständiga problem med att kunna tala i telefon med sin anhöriga.

– De restriktioner jag har i dag är hårdare än när jag satt häktad för mordet. Repressionen har blivit mycket värre på svenska anstalter, säger han.

Stefan Lisinski stefan.lisinski@dn.se “

“ Fakta. DN:s rapportering

24 april 2004. DN berättar i en notis att en man i 40-årsåldern är anhållen i sin frånvaro för rånmordet i Kalamark. Det är första gången vi nämner Kaj Linna.

14 juni 2006. DN inleder en stor kritisk granskning av fallet. ”Falsk vittnesuppgift fällde Kaj Linna för mord”

6 december 2006. Kaj Linna fick avslag på sin första resningsansökan.

2 februari 2009. DN avslöjar att dna-bevis som inte stämde på Kaj Linna hade undanhållits.

14 november 2013. DN berättar om utredarna Jan Olsson och Peter Karlsson som anlitats av Kaj Linnas advokat.

25 juni 2015. Kaj Linnas advokat Thomas Magnusson arbetar med ny resningsansökan.

29 december 2016. Högsta domstolen beviljar resning. “

DN FREDAG 30 DECEMBER 2016

“ Den överlevande brodern pekade ut annan gärningsman

Det var ett särskilt brutalt mord. Till en början pekade det mesta mot helt andra gärningsmän än Kaj Linna.

Fredag förmiddag den 16 april 2004 hittade kvinnan från hemtjänsten den skadade mannen på hans gård i Kalamark ett par mil väster om Piteå. Han låg bunden på golvet i köket med ett stort sår i pannan. Efter överfallet på onsdagskvällen hade han lyckats kravla sig ut från sängen i sovrummet. Men när han försökt resa sig upp hade det gått runt i huvudet.

Mannen, som dessutom är handikappad efter en stroke, befriades från snörena som hållit honom bunden. Han fick hjälp upp på en stol och fick ett glas vatten.

Han var orolig för sin äldre bror som under onsdagskvällen hade gått ut i lagården – och inte återvänt.

Den maskerade gärningsmannen hade visat upp en påk.

– Ser du, det är blod på den här påken, och mer blod ska det bli. Vars är kassaskåpet? hade han skrikit innan han slog till mannen i huvudet.

Sedan blev han bunden och blev liggande i ett och ett halvt dygn innan han hittades av kvinnan från hemtjänsten.

När ambulanspersonalen kom följde hon dem ut till ladugården. Där möttes de av en syn som ständigt återkommer i hennes minne, trots att

hon försökt att glömma. På golvet låg en hög med tunga fodersäckar och ovanpå alltihop en upp-och-nedvänd skottkärra. Under alltihop stack broderns stövlar fram.

Det visade sig att han var bunden och tejpad, över armar, ben och mun.

Bara detta hade räckt för att kväva honom, men förmodligen var han då redan död. Han hade fått minst åtta hårda slag i skallen med ett trubbigt föremål. Alla slag hade träffat på samma ställe, vilket talar för att mördaren slog och slog, medan offret låg helt still på marken.

Det var helt enkelt ett ovanligt brutalt mord som inte bara kan förklaras av plötslig aggressivitet. Brodern var en kortväxt man, strax under 60 år. Det är svårt att tro att han kan ha utgjort något fysiskt hot för en angripare.

Men vem kunde göra något så fruktansvärt? Den skadade mannen i köket hade svaret från början. Redan när han blivit hjälpt upp på stolen i köket berättade han att det var Bertil som överfallit honom.

Bröderna hade haft affärer med Bertil under många år. De hade köpt kassaskåp, brandsläckare och mycket annat av Bertil och de hade betalat mycket stora summor. Lite väl stora summor, kan man tycka, men Bertil hade på något sätt övertygat bröderna om att detta var goda affärer. Bröderna betalade, åtminstone till en början. Men till sist tröttnade de. Bertil gav sig aldrig, han ville ständigt ha nya pengar. Till sist hotade bröderna med polis.

I februari 2004, några månader före rånmordet, blev bröderna uppringda av Nils. Han presenterade sig som ombud för Bertil och föreslog nu att bröderna skulle gå med på en slutuppgörelse så att de en gång för alla skulle slippa Bertils krav.

Uppgörelsen skulle dock kosta dem 140 000 kronor extra. Varför bröderna skulle betala sådana summor har aldrig framgått i utredningen. Men de övertygades ändå om att detta var en bra affär och dessutom skulle de slippa alla vidare transaktioner med den besvärlige Bertil.

Drygt två månader före rånmordet, anlände Nils till bröderna. Han kördes dit av sin pappa som väntade kvar i bilen på gårdsplanen medan Nils gjorde upp med bröderna. De betalade med kontanta pengar som de hämtat ut från banken. Äntligen hade de blivit av med Bertil, tänkte bröderna.

Men sittande vid sitt köksbord, två månader senare, berättar den överlevande brodern att det var Bertil som åter kom på besök, mördade hans bror och misshandlade honom.

Det tidiga vittnesmålet fick polisen att göra … ingenting. Samtidigt som nyheten om det brutala rånmordet kablades ut i medierna satt Bertil hemma i sin lägenhet och följde rapporteringen. Han fick svår ångest och kontaktade Nils. Telefonlistorna visar att de talade med varand-ra i timmar.

Först på söndagen kom polisen hem till Bertil. Han hade då suttit hemma och supit för att döva sin ångest. Han förstod varför poliserna hade kommit. Men, intygade han, det var inte han som anföll bröderna. Däremot visste han vem det var som låg bakom rånmordet i Kalamark.

Det var i detta läge som Kaj Linna kom in i utredningen. Bertil visste nämligen att han var den skyldige. För det hade hans vän Nils berättat.

Fotnot: Nils och Bertil heter i verkligheten något annat.

Stefan Lisinski stefan.lisinski@dn.se “

DN FREDAG 30 DECEMBER 2016

“ Nytt förslag får brett stöd

Regeringens förslag om begränsad föräldrapenning för nyanlända får ett brett stöd av remissinstanserna. Förslaget innebär bland annat att nyanlända med barn mellan ett och två år kan få antalet dagar halverade.

Föräldrar som kommer till Sverige får i dag lika många föräldra-dagar som om barnet vore nyfött. Det begränsar kvinnors möjlighet till etablering, tycker regeringen som föreslagit att överkompensationen slopas. I stället ska föräldrapenningen hamna på den nivå som motsvarar det genomsnittsliga antal dagar som är kvar för äldre barn.

Majoriteten av de tunga remissinstanserna, bland annat Försäkringskassan, Migrationsverket och Arbetsförmedlingen, tycker att förslaget, i princip, är bra.

Enligt Arbetsförmedlingen har det nuvarande regelverket troligtvis en negativ påverkan på nyanlända kvinnors möjlighet till etablering eftersom att rätten till etableringsinsatser kan hinna försvinna medan de är hemma.

Regeringens utredning föreslår att lagen ska gälla från och med den 1 juli 2017, men socialförsäkringsminister Annika Strandhäll (S) har tidigare sagt att begränsningen kan komma att gälla även de som kommit till Sverige tidigare.

I sitt remissvar poängterar LO att det skulle innebära ett avsteg från den princip som vanligtvis gäller för förändringar i föräldraförsäkringen, nämligen att nya regler brukar gälla för barn födda efter det datum då lagen börjar gälla.

De skriver också att det därför är viktigt att information om ändringen tydligt når de grupper som berörs.

Diskrimineringsombudsmannen skriver att de delar utredningens uppfattning om att den aktuella särregeln för nyanlända varken kan medföra direkt eller indirekt diskriminering som har samband med etniskt tillhörighet.

TT “

“Fakta. Förslaget i korthet

Föräldrapenningen för föräldrar som kommer till Sverige med barn begränsas.

Föräldrapenningen begränsas så att den hamnar på en nivå som motsvarar genomsnittligt antal dagar använda för äldre barn.

Om ett barn blir bosatt i Sverige under barnets andra levnadsår ska föräldrapenning lämnas under högst 200 dagar sammanlagt för föräldrarna. Om barnet blir bosatt i Sverige efter andra levnadsåret lämnas föräldrapenning under högst 100 dagar.

Föräldrar och barn som kommer från utlandet och som inte tidigare har bott i Sverige samt föräldrar och barn som flyttar tillbaka till Sverige efter bosättning utomlands omfattas av begränsningarna. “

DN FREDAG 30 DECEMBER 2016

“Ronja checkar in – slipper raketer

Allt fler hundägare väljer att ta hunden till en lugn plats i stället för att ge den lugnande medel på nyår. Heli Särkelä skonar hunden Ronja från smällar genom att ta in på ”tyst” flygplatshotell.

Lugnande medel till hunden under nyårsnattens raketer är ingen populär lösning bland hundägare, enligt Magnus Frisk vid Apoteket AB:s presstjänst. Försäljning av receptfria lugnande medel för husdjur minskade med mellan 20 och 25 procent förra året jämfört med 2014.

Till de tysta flygplatshotellen är det däremot rusning vid nyår, konstaterar Pernilla Johansson, vd på Clarion Hotell vid Arlanda. På nyårsafton i år checkar 370 hundar med ägare in på hotellet där ”hundrummen” blev fullbokade redan när de släpptes i februari.

Även vid Sturup Airport hotell i Malmö är hundrummen fullbokade till nyår.

– Vi har fått sätta många på väntelista. Vissa gäster har till och med katt med sig, säger hotellets receptionist Kerstin Lundström.

En av dem som väljer att ta sin hund till tyst flygplatshotell på nyårsnatten är Heli Särkelä, matte till golden retrievern Ronja.

– Det känns som ett sundare alternativ än lugnande medel. Vi har provat lugnande på henne, men Ronja mådde inte bra av det. På tyst hotell trivs hon däremot och slocknar med en gång, säger Särkelä.

TT “

DN FREDAG 30 DECEMBER 2016

“ Obegripligt att facket inte sa nej till de orättvisa lönerna

Det finns två sätt att lönesätta lärare på, båda orättvisa på olika sätt. Antingen har man tarifflön som vi hade förr. Då har alla som jobbat lika många år samma lön. Rättvist, kan man tycka. Men det finns ju duktiga lärare och dåliga lärare. Då tjänade dåliga lärare lika bra som duktiga. Det andra sättet är att lönesätta lärare individuellt. Då får duktiga lärare högre lön än dåliga. Bra.

Men vem ska bedöma om en lärare är bra och på vilka kriterier? Rektor är lönesättande. Rektorer har mycket sällan tid att ta del av sina lärares undervisning. Vad är det då de grundar sin differentierade lönesättning på? Tyvärr är det inte ovanligt att de som har en god relation till rektor och pratar för sig får bäst löneutveckling. Ibland kan ju detta resultera i att bra lärare får sämre löneutveckling än dåliga lärare. På grund av att det är omöjligt att sätta upp kriterier för vad som är en bra lärare, det handlar ju om mjuk kompetens, så upplevs systemet som orättvist. När nu staten bestämde att en tredjedel av alla lärare skulle få flera tusen kronor mer än övriga sattes allt på sin spets, så stora löneskillnader gjorde oss till ett A-lag och ett B-lag.

För ett tag sedan infördes förstelärarreformen på lika lösa grunder. Rektor beslutade om vem som skulle bli förstelärare. Hen hade inget att gå efter, för det fanns inget givet uppdrag för vad en förstelärare skulle göra.

Nu kan det ha blivit så att av tre kollegor som jobbar tillsammans och förhoppningsvis var rätt lönesatta innan förstelärarrefomen har den ena fått 7500-8500 i extra löneförhöjning, den andre 2500-3500 och den tredje 0 kronor. Det är inte bara löneutvecklingen den tredje läraren är besviken på utan kanske mest insikten att man i rektorns ögon inte är värd något. De flesta lärare har fått 0 kronor extra. Vad gör detta för samarbetsklimatet på skolorna? Nu efter lärarlönelyftet vet vi.

För min del föredrar jag det orättvisa system där alla har samma löneutveckling, där inte nyutbildade ska få högre lön än erfarna, och där förhållandet till chefen inte ska styra löneutvecklingen.

Lärarförbundet tyckte att individuell lönesättning var bra när det kom. Båda lärarförbunden tyckte att förstelärarreformen var bra och båda lärarfacken stödde försiktigt lärarlönelyftet. Att inte lärarförbunden kraftigt kämpade mot att två tredjedelar av lärarna skulle bli utan satsning är ofattbart.

Magnus Alpadie, specialpedagog Hällaryd “

DN FREDAG 30 DECEMBER 2016

“ Treåringens ständiga trotsande gör familjens vardag till ett slit

Den treåriga flickans trotsbeteende tär på hennes mamma och leder till mycket stress. Varför trotsar vissa barn så mycket, och finns det något magiskt knep? undrar en orolig mormor.

Fråga:
Jag är en mormor som är bekymrad över mitt treåriga barnbarn som sedan en tid tillbaka är i ”trotsåldern”. Det yttrar sig bland annat i att hon vägrar ta på sig ytter-kläder. Vi försöker lösa det med att ta med dem i en påse och klä på utmed vägen, vilket inte alltid lyckas. Plötsligt vägrar hon att fortsätta gå när man är ute och står kvar och gallskriker.

Sexårige storebror blir ganska uppgiven vid dessa tillfällen och försöker få henne att komma med. Flera gånger har han och jag börjat gå. Hon står då kvar, skrikandes och gråtandes. Några gånger har främmande lagt sig i och tyckt att jag bär mig illa och ansvarslöst åt. Det ser naturligtvis hemskt ut när en illa klädd treåring står ensam kvar alldeles ifrån sig.

Lösningen att helt sonika lyfta upp och bära iväg henne går inte, eftersom hon är för tung för mina krafter (speciellt om hon gör motstånd).

Min dotter skulle behöva mer avlastning än den jag kan ge. Barnens pappa bor utomlands, hon har en stor och härlig krets av vänner och

släkt men ingen som riktigt kan hjälpa till praktiskt med barnen. Eftersom hon bor i en förort med sociala problem har hon inte beviljats stöd från kommunen. Hennes lön räcker inte till betald barnvakt.

Det dagliga slitet med detta beteende tär så på min dotter. Trots tidsmarginal kommer hon ofta för sent till lämning vid förskolan och sedan sent till sitt jobb – stress, stress …

Enligt personalen på förskolan går det för det mesta bra där, vilket känns som en stor lättnad i alla fall.

Finns det någon teori om vad detta beteende kan bero på? Och något magiskt lirkande för att lösa knuten? Min dotter och jag är förtvivlade över att det alltför ofta slutar med att våra ”reptilhjärnor” slår till och vi skriker åt henne och släpar iväg henne.

Tacksam för svar

Svar:
Trotsåldern brukar ofta beskrivas i lite skämtsamma ordalag, men ditt brev illustrerar vilken kamp det kan vara för föräldrar (och morföräldrar!). Att barn trotsar och vägrar att följa rimliga uppmaningar är det vanligaste problemet jag hör när jag möter föräldrar och pedagoger.

Jag vill på en gång understryka att jag syftar på trots utöver det normala motstånd som barn brukar bjuda på under småbarnsåren, där trots kan betraktas som ett sunt uttryck för barnets strävan mot inflytande och självständighet. När det som i ert fall börjar påverka vardagen och relationen till barnet måste man göra något åt det. Även om andra problem kan yttra sig mer dramatiskt, brukar den stora utmaningen med trots vara att det inträffar så ofta – varje liten uppmaning under dagen blir en tärande dragkamp.

Varför trotsar barn? En teori är för att det lönar sig. Ibland är trots det bästa sättet att få den uppmärksamhet som barn så innerligt söker. Forskning har visat att tjat och skäll ofta stärker barnets motstånd, trots att uppmärksamheten i sig är negativ. En förklaring kan vara att barnet i stunden föredrar negativ uppmärksamhet framför ingen alls.

En annan förklaring är att varje tillsägelse blir en provokation som blir mer bensin på brasan för ett redan ledset och trött barn. Lösningen blir därmed att försöka avstå från tillsägelser, tjat och skäll för att i stället lirka och avleda barnets uppmärksamhet.

När barnbarnet vägrar ta på sig kläder och följa med är rådet att kort bekräfta vad hon säger (”Jag förstår – du vill inte”), men sedan försöka byta samtalsämne (”Vad vill du göra när vi kommer hem/kommer till förskolan?”). Poängen är att inte fastna i argumentation och därmed uppmärksamma hennes vägran. Det är också bra att ge korta tydliga uppmaningar (”Kom, ta på vanten här”) i stället för längre haranger.

Det här är ett råd jag ofta ger och som kan hjälpa i många fall, men jag är tveksam till om det är till nytta för er. För det första tror jag att du redan känner till detta. Ni verkar redan lirka och anpassa er en hel del. För det andra utgår mitt råd från teorin om att trotset drivs av uppmärksamhet, vilket givetvis inte är enda möjligheten. Ibland är det svårare att tro på teorin, som när ett barn står utan jacka i minusgrader

och vägrar följa med. Varför trotsar ditt barnbarn då? Varför skulle hon hellre vilja ha din ilska än att bli varm och komma hem? Det behövs fler svar och teorier.

En till synes futtig förklaring till att vissa barn trotsar mer än andra är att deras personlighet spelar roll. Barn föds med olika temperament, som till exempel benägenhet att bli arg. En annan sak som varierar mellan barn är hur de förstår och tolkar saker. Exempelvis lär sig en del barn tidigare än andra att tänka långsiktigt, förstå konsekvenser eller att ta andras perspektiv.

De flesta föräldrar vet förstås att barn kan vara olika och har olika behov, men många behöver ändå påminnas om det. Man vet att problemen växer i den stund föräldrar börjar hänföra barnets trots till illvilja (”Hon jävlas med mig!”). Det man måste komma ihåg är alltså att barnet gör så gott det kan utifrån sina förutsättningar.

För att sammanfatta kanske ditt barnbarn inte riktigt har förmåga att se hur mycket bättre det skulle vara att ta på sig kläder och följa med. I stunden kanske det känns mycket bättre (eller mindre dåligt) att skrika och bråka. Kan man nöja sig med dessa förklaringar och råd? Inte riktigt, för ibland verkar det inte hjälpa hur mycket föräldrarna än försöker avleda uppmärksamheten och lägga band på sitt eget humör.

Varför trotsar en del barn utan -uppenbar poäng? Det är lätt att stirra sig blind på situationen då barnet trotsar och söka efter lösningar där. Men ofta ligger en viktig orsak till trotset någon annanstans: Hur mycket stress lider familjen av i stort? Hur mycket tid och ork har föräldrarna för att kunna leka, prata och lösa konflikter utan att tappa humöret?

I familjer med hög belastning är det vanligt att barn utsätts för en obruten ström av uppmaningar och krav. Chansen att barnet samarbetar är såklart mycket större om man hinner ha några bra stunder tillsammans mellan kraven. Jag inser att du förstår detta med tanke på det du skriver om din dotters livssituation.

Jag tror att den avlastning du efterfrågar nog skulle vara det som hjälper mest. Mitt råd är därför att diskutera detta en vända till med din dotter och andra närstående. Om det inte är möjligt att få mer avlastning kan ni kanske ändå dra lärdom av den förklaring jag diskuterar här. Det är nämligen inte bara omständigheterna i stort som bidrar till trots. I studier har man även pekat på betydelsen av det som sker just före en utmanande situation, som att få på kläderna.

Om man först sätter sig ner och småpratar, busar eller leker lite ökar chansen att barnet sedan accepterar kravet. En förutsättning är att man är närvarande och lyhörd i kontakten. Poängen är att se varandra och mjukstarta innan kravet kommer. Det är förstås en utmaning att orka och hinna med detta mitt i stressen, men ni kanske kan klämma in några fler sådana korta stunder i vardagen.

Även om du konstaterar att det behövs mer avlastning vill jag avslutningsvis ge en eloge till dig. Det magiska trick du önskade har jag inte kunnat erbjuda, i vart fall inget som går att jämföra med ditt engagemang. Att som barn veta att mormor finns där och att som vuxen minnas att hon fanns där, det är mer än bara avlastning.

Martin Forster “

DN FREDAG 30 DECEMBER 2016

“ Bebis skrevs ut från NKS – avled efter två timmar

En sjumånaders flicka avled i hemmet, ett par timmar efter att hon skrivits ut från Nya Karolinska på onsdagseftermiddagen.– Hon hade fortfarande feber, men läkaren sade: ’det här är inget hotell’, säger pappan. -Sjukhuset utreder händelsen.

Flickan blev sjuk på juldagen. Föräldrarna upptäckte då att flickan hade en bula i nacken. Flickans pappa berättar att föräldrarna - kontaktade sjukvården.

– Vi fick veta att om hon inte hade feber så kunde vi vänta till nästa dag med att söka vård på vårdcentralen, berättar pappan.

Men på juldagskvällen spillde ett syskon hett te på flickans ben så att hon fick en brännskada. Då ringde i pappan i stället efter ambulans och flickan fördes till Nya Karolinska Solna, där hon blev inlagd och vårdades för brännskadan.

– Jag ville också att de skulle titta på knölen som blivit större. Hon hade 40 graders feber, och de satte in antibiotika och Alvedon, säger pappan.

Enligt honom pendlade febern sedan mellan 38,5 och 40 grader. Efter tre dygn gjordes bedömningen att brännskadan läkte bra, och att flickan kunde skrivas ut.

– Men vi ville inte det. Min dotter var fortfarande svullen. Bulan var stor som en tennisboll. Läkaren sade då att vi skulle få en remiss till vårdcentralen. ’Det här är inget hotell’, sade han. Han sade det tre gånger, säger pappan, som berättar att dottern var mycket medtagen.

Den sju månader gamla flickan skrevs ut från sjukhuset onsdag eftermiddag, men när familjen kom hem blev hon sämre. Hon grät mycket och somnade enligt de anhöriga, men när mamman tittade till henne var hon alldeles blå. Då hade ett par timmar gått efter att hon skrevs ut.

– Jag tog henne på axeln, men då var hon redan död. De hämtade henne med ambulans, men då var det för sent. Jag vill veta varför min flicka dog, säger pappan.

Under torsdagen mötte föräldrarna tillsammans med en anhörig ansvariga på Nya Karolinska.

– Vi har inte fått se journalen. De har berättat att det tagits prover på knölen, men att provsvaren inte kommit. De har sagt att det inte var bra att skicka hem henne, säger en anhörig.

Händelsen ska utredas. Bland annat kommer sjukhuset att undersöka om vårdplatssituationen spelat in. Chefen för tema barn- och kvinnosjukvården Svante Norgren bekräftar i ett mejl till DN att han har informerats. ”Vi kommer att utreda händelsen och har självfallet fortsatt direktkontakt med familjen och inblandad personal”, skriver han. Som ett första steg görs en så kallad händelse-analys.

Enligt Svante Norgren är det för tidigt att säga om sjukhuset kommer att göra en lex Maria-anmälan.

Anna Gustafsson anna.gustafsson@dn.se “

“ Fakta. Nya Karolinska Solna

Det nya högspecialiserade sjukhuset tog emot den första patienten 20 november. Den 27 november flyttade delar av barnsjukvården från Astrid Lindgrens barnsjukhus in i den nya byggnaden. Förlossningen flyttar först 2018.

Sjukhuset har sedan öppnandet haft stora tekniska problem. Efter en allvarlig incident i mitten av december med livräddande patientlarm som inte fungerade, tvingades sjukhuset gå ner i antalet vårdplatser för hjärtpatienter. En patient ska ha avlidit. Sjukhuset har gjort en lex Mariaanmälan. “

DN FREDAG 30 DECEMBER 2016

“ Karolinska sjukhuset i stabsläge

Karolinska universitetssjukhuset befann sig under stora delar av torsdagen i stabsläge. Orsaken är en tidig influensa och brist på vårdplatser.

Trycket är mycket stort på akutmottagningarna för vuxna på Karolinska universitetssjukhuset. Högst är trycket i Huddinge, och på torsdagsmorgonen gick sjukhuset in i stabsläge, ett beredskapsläge för att omfördela resurser och kalla in extrapersonal.

– Orsaken är en tidig influensa-säsong då många patienter behöver läggas in. Sedan har vår julplanering gjort att vi gått ned i antalet vårdplatser. Vi har en oerhört ansträngd situation på vuxenakuten, säger Elda Sparrelid, chefläkare på Karolinska Universitetssjukhuset.

Var det här något ni kunnat förutse?

– Kanske i viss mån när man såg ökningen av influensafall.

När det är ont om vårdplatser betyder det att många patienter fastnar på akuten. För enstaka patienter kan väntan bli upp till ett dygn.

På torsdagseftermiddagen meddelade sjukhuset att man återgått till ”normalt beredskapsläge”.

Anna Gustafsson anna.gustafsson@dn.se “

DN FREDAG 30 DECEMBER 2016

“ Det kan 30-talets filosofer lära oss om fascismens framväxt i dag

Filosoferna i Frankfurtskolan drevs av viljan att besvara den fråga som i dag ställs på nytt: Hur kunde detta hända? Ludwig Schmitz läser en ny gruppbiografi om en rörelse som skulle behöva ett nytt uppvaknande i dag.

En bit från stranden i Santa Monica i Kalifornien finns ett spår från en parallell europeisk historia. I ett par kvarter, på gångavstånd från Stilla havet och från varandra, levde här några av 1900-talets viktigaste tyska författare och filosofer: bland andra Bertolt Brecht, Theodor W. Adorno, Max Horkheimer och Thomas Mann, på flykt från ett fascistiskt Europa för att under den kaliforniska solen förklara fascismens framväxt.

En promenad bland dessa hus är som att gå igenom ett porträttgalleri: Från Bertolt Brechts eller Theodor W. Adornos enkla villor är det inte långt till Thomas Manns palats, numera bakom en flera meter hög mur med säkerhetskameror. Det är svårt att föreställa sig att dessa porträtt befinner sig bara ett par handslag från en värld i en helt annan färgskala, befolkad av karaktärer som Adolf Hitler och Benito Mussolini – en värld som tycks mycket mer avlägsen än dessa soliga gator som vi dagligen besöker i tv-serier och filmer.

Men sedan presidentvalet den 8 november har dessa parallella historiska förlopp, på två sidor av Atlanten, närmat sig varandra – åtminstone i många amerikaners medvetande. Filosofen Walter

Benjamin, som själv aldrig lyckades ta sig till sina vänner i Kalifornien och som efter flera år på flykt från nazisterna tog sitt liv, hade kanske gått med på att kalla detta en ”dialektisk bild”: Hans idé om en bild som låter det som är och det som har varit kollidera och historien att framträda som en ”konstellation” i vilken nuet måste ingå. I mötet mellan nutid och förflutet visar sig historien som fragmentarisk och tilltrasslad, men också som öppen för upprepningar och omtolkningar – både produktiva och destruktiva.

Stuart Jeffries gruppbiografi om Frankfurtskolans tänkare, ”Grand hotel abyss: The lives of the Frankfurt school” (Verso), i vilken Walter Benjamin och Theodor W. Adorno har huvudrollerna, hålls samman av just sådana bilder som visar historiens och samtidens förbindelser. Det är en lättläst berättelse om denna grupp marxistiska, i de flesta fall judiska filosofers erfarenheter av 1900-talets fascism och totalitarism. Stuart Jeffries följer dem från deras tidiga försök att formulera en ny marxistisk samhällskritik i reaktion mot fascismens framväxt, till deras landsflykt under 40-talet och återkomsten till ett otacksamt tyskt 60-tal som tappat tålamodet för allt annat än en revolution.

Frågan som hela tiden motiverar och binder samman hans berättelse är vilken relevans dessa tänkare har i dag, när samhället på båda sidorna av Atlanten börjar likna det i vilket Frankfurtskolans kritiska samhällsteori växte fram. Nationalistiska grupper har återigen bestämt sig för att slå vakt om företräden som aldrig förlorats. Normer bryts ned i kortslutningen mellan etablissemanget och den alltid rekryterande demografi som Göran Hägglund kallade ”verklighetens folk”. Och historiens typologier får nya ansikten uppe i Trump Tower, medan demonstranterna nedanför redan har skingrats: Stephen K. Bannon, Jeff Sessions, Mike Pompeo – karaktärer återuppståndna från de döda för att återigen spela historiens skurkroller.

Den chockartade förändringen av det offentliga tonläget blev för mig som tydligast när filosofen Slavoj Zizek dagen efter presidentvalet höll sin årliga offentliga föreläsning på New York University. Den populära filosofens provokativa kritik av vänsterns intresse för trans-badrum, anti-rasism och ”politisk korrekthet” – för att inte nämna hans halvt ironiska stöd till Donald Trump – hade fram tills denna paralyserade dag bemötts med uppmuntrande eller överseende leenden. Studenterna köade visserligen även detta år för att få plats i salen – men andra studenter och professorer formulerade en försiktig protest som tidigare varit otänkbar: Innebär inte akademisk frihet att vi har ett ansvar att ge utrymme till de som kan hjälpa oss förstå och motverka, inte kapitalismen som sådan, men de verkliga och omedelbara effekter vi nu upplever av en bristande demokrati?

Slavoj Žižek är en dialektisk tänkare av Hegels släkte, inte helt olik Theodor W. Adorno och andra filosofer som ingick i Frankfurtskolan. Deras metod har gemensamt att de låter motsägelserna i vårt kapitalistiska samhälle visa sig i dess egna logiska rörelse: en politisk övertygelse får på så sätt brista av sin egen tyngd när den ställs inför insikten om hur motsägelsefullt den uppstår. Men det är otänkbart att någon av Frankfurtskolans filosofer likt Slavoj Zizek, dagen efter ett presidentval som gjort människor rädda och uppgivna, hade provocerat för provokationens egen skull, eller med fatalistisk ironi beundrat en högerpopulistisk ledare för att han demonstrerar sprickorna i varje motstånd som inte är den slutgiltiga revolutionen.

Detta är snarare vad dessa tänkare på 40-talet försökte lära oss att undvika: Att inte göra våra tankar till ting som likt modeprodukter kan köpas och säljas. För när våra tankar, känslor och relationer gjorts till varor på en marknad, har vårt motstånd mot de totalitära anspråk som verkar genom samma marknad också blivit en omöjlighet. Den som

tittar på Fox News har på så sätt få alternativ: Antingen ”köper du det” eller så går du vidare till en annan kanal.

Det är alltså förståeligt att Stuart Jeffries bok om Frankfurtskolan tar fasta på att våra tider, som så klart började långt före valet den 8 november, kräver ett nytt möte med dessa tänkare, vilkas arbete drevs av viljan att förstå fascismen i alla dess former för att i framtiden kunna undvika den.

Stuart Jeffries är tydlig med att det i dag är uppenbart att detta arbete långt ifrån fullbordades. Tvärtom måste det ses som misslyckat. Redan på 30-talet riktade den mer konservativt marxistiska filosofen György Lukács samma kritik mot Frankfurtskolan i den liknelse som gett Stuart Jeffries bok dess titel: Han föreställde sig dessa skrivbords-marxister på ett lyxigt hotell vid avgrundens rand, där de mellan utsökta måltider och förströelser lugnt kunde beskriva katastrofen som ägde rum runtomkring dem.

Stuart Jeffries ger alltså från början rätt till György Lukács, och kanske också till Göran Hägglund, i deras kritik av den borgerliga vänster som Frankfurtskolan förkroppsligade: Kultureliten har tappat kontakten med verkligheten.

Denna kritik mot Frankfurtskolans handlingsförlamade samhällsteori motsvaras i dag till viss del av den amerikanska debatten efter valet om glappet mellan den vita arbetarklassen och den högutbildade vänstern. Men denna situation har en specifik amerikansk historia. McCarthyismens spöken försätter fortfarande Demokraterna i en omöjlig situation i vilken de varken kan röra sig mot vänster eller mot mitten utan att skrämma eller svika väljare. Bara Hillary Clinton kunde besegra Donald Trump: Bara Bernie Sanders kunde besegra Donald Trump. Båda dessa oförenliga påståenden framstår som sanna.

Ibland riskerar Stuart Jeffries bok att bli ett uttryck för samma kulturindustri som Frankfurtskolans tänkare, visserligen förhastat, såg som en representant för ett liknande totalitärt samhälle som det de upplevt i hemlandet. Hans bok är inte riktigt vad den utger sig för att vara. Den är tryckt som en tegelsten men är i själva verket rätt tunn och bygger framför allt på ett par biografier. Att författaren är verksam som kulturjournalist på The Guardian märks: boken låter sig ibland läsas som en 400-sidig kulturkrönika.

Vissa av författarens förenklingar tycks dessutom onödiga. När Theodor W. Adorno och Max Horkheimer i ”Upplysningens dialektik”visar hur Hollywoods bilder av gröna träd och vita moln är kryptogram för rökiga industrier, betyder det nog inte, som Stuart Jeffries förklarar, enbart att det kapitalistiska samhället framställer sig som naturligt och hälsosamt. Det betyder också att vi behärskar naturen redan när vi intresserar oss för den som något annat än oss själva. Vi gör oss både till naturens motsats och, genom vår brutalitet, oskiljbara från den. Genom denna motsägelse gör våra tekniska och naturvetenskapliga framsteg oss främmande inför oss själva. Så vecklar Frankfurtskolans dialektiska tänkare, med Theodor W. Adorno i spetsen, in begreppen i ständigt nya motsatser för att visa motsägelserna som ligger till grund för vår förment naturliga tillvaro.

Dessa invändningar till trots är Stuart Jeffries bok en tillgänglig och just nu livsviktig påminnelse om den filosofiska tradition som formulerade den fråga som i dag ställs på nytt utan att få ett svar –

varken på amerikanska universitetsseminarier eller i svenska dagstidningar: Hur kunde detta hända?

Men Frankfurtskolan är inte ett avslutat kapitel. I dag representeras den av nyanserade, allvarliga och, för att säga som det är, tråkiga filosofer som Jürgen Habermas, Axel Honneth och Nancy Fraser, vars arbete framför allt kommit att handla om möjligheterna för normer, kommunikation, kritik och förståelse. Den 9 november 2016 var vi nog många som hade föredragit att i stället för Slavoj Zizek få lyssna på någon av dessa tråkiga filosofer, för att hitta tillbaka till den ansvarsfullhet och eftertänksamhet som vi hade förlorat natten innan och som var, och fortfarande är, Frankfurtskolans kännetecken.

Ludwig Schmitz är doktorand i Comparative Literature vid New York University.

Ludwig Schmitz “

DN LÖRDAG 31 DECEMBER 2016

“ Så här blind får rättvisan inte vara

Den 14 april 2004 hittade hemtjänsten en gammal man skadad och omtöcknad på en enslig gård i norrländska Kalamark. I uthuset låg hans bror död under en hög tunga fodersäckar, misshandlad till oigenkännlighet och med ansiktet övertejpat. Inte bara var det ett brutalt dåd. Dessutom har både polisutredningen och de påföljande rättsprocesserna präglats av en rad märkligheter. För nog ska rättvisan vara blind, men inte på det här sättet.

Några veckor efter händelsen greps Kaj Linna. Han dömdes i tingsrätten till livstids fängelse. Hovrätten fastställde domen. Högsta domstolen har tidigare vägrat att ta upp fallet. Riksåklagaren har nekat resning.

Polisens uppgift är att utreda omständigheterna kring ett brott. Domstolarnas uppgift är i sin tur att slå fast om det är ställt bortom rimligt tvivel att en anklagad person är skyldig till brottet. Detta är dock inte vad de har ägnat sig åt i fallet Kaj Linna. I stället bestämde sig polisen uppenbarligen tidigt för att Kaj Linna var gärningsmannen, och inriktade arbetet på att bevisa den teorin i stället för att följa upp viktiga spår. Teknisk bevisning har sjabblats bort.

Domstolarna ignorerade att tidslinjen inte hängde ihop. De skapade sin bild helt utifrån vittnet ”Nils”, som sade sig ha träffat Kaj Linna kvällen före mordet och då fått reda på att han planerade att slå till mot bröderna i Kalamark. Hans ord blev avgörande, trots att hans utsaga både var luddig och lätt att motbevisa.

DN:s Stefan Lisinski har skrivit en rad artiklar om detta, och genom honom kom även den erfarna brottsutredaren Janne Olsson in i bilden. Janne Olsson noterade flera saker som tydde på att det i själva verket rörde sig om två gärningsmän, och att de suttit länge i sin bil och väntat på det rätta tillfället att slå till.

Han drog sig även till minnes ett fall i Långared. Modus operandi var identiskt med det i Kalamark. Två äldre personer på en enslig gård, där den ena överrumplas i ett uthus. Övervåld. Samma sätt att tejpa ansiktet. Det är dessa uppgifter som ligger till grund för att Högsta domstolen nu äntligen beviljat Kaj Linna resning, på dagen tolv år efter att han först dömdes.

En fråga dröjer sig kvar: Vad hade hänt om inte Stefan Lisinski börjat gräva i detta, om inte Janne Olsson dragit fram slarvet i ljusan dager? Svaret är nog inte särskilt smickrande för den svenska rättsstaten.

Lisa Magnusson lisa.magnusson@dn.se “

DN LÖRDAG 31 DECEMBER 2016

“ Sluta kasta sten i glashus

Sverige kan inte fortsätta att vara undantaget i Europa. Ska flyktingmottagandet bli hållbart måste alla länder följa samma regler. Annars lämpas ansvaret bara över på de mer generösa. Den typen av argument hörs ofta i flyktingdebatten. Faktum är att de stämmer, om än inte riktigt som man kanske tror.

2015 fick 10 procent av de asylsökande syrierna flyktingstatus i Sverige. Motsvarande siffror var 51,1 procent i Nederländerna, 73 procent i Danmark och 96,2 procent i Österrike. Bland de tio länder i EU som gett flest syrier uppehållstillstånd ligger vi i botten. Långt efter näst snålaste Schweiz, där 37,4 procent får flyktingstatus.

Men nästan alla syrier som söker asyl i Sverige får ju stanna? Ja, det stämmer, att fly och få asyl är nämligen inte samma sak som att klassas som flykting.

För det krävs att man är förföljd på grund av ras, nationalitet, religion, politisk uppfattning, kön, sexuell läggning eller tillhörighet till viss samhällsgrupp.

De flesta som får asyl i Sverige får det i stället som ”alternativt skyddsbehövande”. Det innebär att de har löpt risk att straffas med döden, utsättas för kroppsstraff, tortyr, annan omänsklig eller förnedrande behandling eller skadas på grund av väpnad konflikt.

Den som ”bara” flyr från krig och fallande bomber klassas alltså inte som flykting.

Tidigare har det inte spelat någon större roll vilken asylstatus man ges eftersom i stort sett alla fått permanenta uppehållstillstånd. Sedan i somras är statusen dock av yttersta vikt. Flyktingar får treårigt uppehållstillstånd och möjlighet till familjeåterförening. Alternativt skyddsbehövande får bara stanna 13 månader i taget, och att få hit familjen är det knappast tal om.

Vilket land människor söker skydd i hänger därför inte bara på sannolikheten att få asyl, utan också på vilken status man kan räkna med att få. Det innebär att skillnader i klassning kan få stora konsekvenser för hur många asylsökande som söker sig till olika länder.

I EU pågår just nu förhandlingar om att harmonisera asylreglerna och svenska politiker har det senaste året pratat mycket om vikten av att alla länder ska ta sitt ansvar.

Det borde gälla även Sverige.

Matilda Molander matilda.molander@dn.se “

Statliga maktelitens representativitet avseende kön och svensk/utländsk bakgrund.

Statsmakt	**Maktelit** (antal personer)	**Kvinnor** (I riket: 49,9%)	**Utländsk bakgrund** (I riket: 22,2%)
Regering	Statsråd (24) & statssekreterare (34)	52%	3%
Riksdag	Ledamöter (349), talman (1)	46%	11%
Högre domstolar	Ledamöter (131)	53%	2%
Statliga myndigheter	Generaldirektörer (motsvarande) (344)	46%	3%
Statligt finansierade medieföretag	Journalister m fl vid program med inriktning på politik & samhälle vid SR & SVT (317)	51%	8%
Totalt	1200	48,3% (580)	6,5% (78)

”DN LÖRDAG 31 DECEMBER 2016

“ Få personer med utländsk bakgrund i makteliten

Ny undersökning. Personer med utländsk bakgrund är underrepresenterade i den statliga makteliten. Det går stick i stäv med målet om ökad etnisk mångfald. Det väcker också frågan om strukturell rasism, det vill säga att karriärvägarna inom statsmakten har särskilda trösklar, skriver statsvetarna Michael Karlsson och Nujin Tasci.

Hur representativ är den statliga makteliten? Från politiskt håll har strävan efter ett jämlikt samhälle länge åtföljts av en ambition att få in

fler kvinnor på ledande maktpositioner (”halva makten”). Denna målsättning har under senare år utsträckts till att även gälla ökad etnisk mångfald, vilket brukar förstås som fler anställda som antingen är utrikes födda eller inrikes födda med två utrikes födda föräldrar. Om dessa mål har uppnåtts innebär det att den statliga makteliten i dag till hälften utgörs av kvinnor och drygt en femtedel av personer med utländsk bakgrund (Statistiska centralbyrån, SCB).

För att undersöka om målen har uppnåtts har vi tittat närmare på 1.200 makthavare inom fem grenar av staten: regeringen (den verkställande makten), riksdagen (den lagstiftande makten), de högre domstolarna (den dömande makten), de statliga myndigheterna (den byråkratiska makten) samt de statligt finansierade medie-företagen (den ”tredje statsmakten”).

Till vår hjälp har vi tagit den så kallade namnmetoden som ibland används av till exempel journalister för att upptäcka diskriminering på arbets- och bostadsmarknaderna. Metoden kan anses relativt tillförlitlig vad gäller könstill-hörighet, men stannar vid en grov uppskattning när det kommer till utländsk bakgrund. Till exempel kunde, vid en närmare kontroll, 41 personer sållas bort då deras utländskt klingande efternamn dolde dels inrikes födda kvinnor med utrikes födda makar, dels personer med en utrikesfödd far och en svenskfödd mor.

Som framgår av tabellen föranleder situationen både ros och ris. Till den positiva sidan hör att könsfördelningen inom den statliga makt-eliten i dag är i stort sett helt jämn. Av 1.200 makthavare är 580, eller 48,3 procent, kvinnor. Slående är också att ingen av de fem statsmakterna nämnvärt avviker från genomsnittet; andelen kvinnor varierar från 46 procent (riksdagen, statliga myndigheter) till 53 procent (högre domstolar). Den jämna könsfördelningen är förstås ingen garanti för att staten alltid är genusneutral i sina handlingar, men det stärker tveklöst maktelitens legitimitet.

Betänker man den sena tidpunkten för de kvinnliga pionjärernas intåg på de fem arenorna finns skäl att tala om en dramatisk maktförskjutning efter demokratins genombrott i Sverige. Efter de första kvinnliga riksdagsledamöterna (Kerstin Hesselgren med flera 1922) och det första kvinnliga statsrådet (Karin Kock 1947) tar förändringen fart på allvar från slutet av 1960-talet: Ingrid Gärde Widemar (justitieråd 1968), Christina Jutterström (inrikeschef Rapport 1973, chef Dagens Eko 1977), Camilla Odhnoff (landshövding 1974), Kerstin Anér (statssekreterare 1976), Birgitta Ulvhammar (generaldirektör 1978), Ingegerd Troedsson (talman 1991) samt Boel Flodgren (universitetsrektor 1992).

Sannolikt finns flera förklaringar till utvecklingen. Två omständigheter som dock särskilt bör nämnas är dels betydelsen av en mer än sekellång kamp för lika politiska rättigheter mellan könen, dels det faktum att kvinnors utbildningsnivå har ökat kraftigt. Sedan år 1996 har kvinnorna varit i majoritet bland personer med minst treårig eftergymnasial utbildning (SCB). Å andra sidan, eftersom dessa drivkrafter ännu inte har varit tillräckligt starka för att ge Sverige sin första kvinnliga statsminister – trettiotre män sedan ämbetet infördes 1876 – förstår vi att orsaksförhållandena är komplexa.

Om jämställdhetsarbetet har tagit stora steg framåt ter sig målet om en ökad etnisk mångfald som betydligt mer avlägset. Oavsett statsmakt är personer med utländsk bakgrund kraftigt underrepresenterade: 6,5 procent jämfört med 22,2 procent i riket i stort. Faktum är att andelen är så pass låg att man får gå tillbaka mer än femtio år i tiden för att hitta en motsvarande befolkningssammansättning, det vill säga till åren före den ökade arbetskraftsinvandringen på 1960-talet.

Underrepresentationen av personer med utländsk bakgrund är paradoxal. Förutom att gå stick i stäv med målet om ökad etnisk mångfald, vilket i sig undergräver maktelitens legitimitet, saknas stöd i aktuell statistik om befolkningens utbildningsnivå. Tittar man närmare på gruppen mellan 16–74 år visar det sig att andelen med minst treårig eftergymnasial utbildning år 2015 var 20,46 procent bland utrikesfödda och 20,38 procent bland inrikesfödda (SCB). Därmed framstår målet om ökad etnisk mångfald inte bara som högst realistiskt. Det väcker också frågan om hur rekryteringen till den statliga makteliten – främst till högre domstolar, myndigheter och statligt finansierade medie-företag – förhåller sig till Regeringsformens krav på skicklighet.

Mönster som det nu beskrivna väcker förr eller senare frågan om strukturell rasism, det vill säga att karriärvägen till statsmaktens topp rymmer särskilda trösklar för personer med utländsk bakgrund. Även om förekomsten av strukturell rasism kan diskuteras kan redan före-ställningen om att den existerar ha en negativ inverkan på såväl statens funktionsmöjlig-heter som ungas inställning till högre utbildning, särskilt med inriktning på förvaltning, juridik och journalistik.

I den allmänna debatten har frågan om strukturell rasism hamnat lite i skymundan av de senaste årens stora flyktingkris. Eller för att tala med metaforiska termer, det är EU:s och Sveriges yttre murar som har stått i fokus – se till exempel statsministertalen ”Öppna era hjärtan” (Fredrik Reinfeldt 2014) och ”Mitt Europa bygger inte murar” (Stefan Löfven 2014). Men som vår undersökning visar finns skäl att också fästa uppmärksamhet på landets inre murar.

Michael Karlsson, professor i statsvetenskap
Nujin Tasci, master i statsvetenskap “

DN LÖRDAG 31 DECEMBER 2016

“ Tunga globala frågor väntar Sverige i FN

Sverige tar klivet in i FN:s säkerhetsråd i ett dramatiskt skede i världspolitiken.En målsättning för ordförandeskapet i januari blir att förbättra stämningen runt arbetsbordet – men det är en omstridd strategi.

Strax före jul kom beskedet att FN:s säkerhetsråd antagit en resolution om fredsprocessen i Mellanöstern. I mellandagarna presenterades ett avtal om eldupphör i Syrien, framförhandlat av Ryssland och Turkiet. Sedan valde USA att utvisa 35 ryska diplomater.

Det är dramatik in i det sista inför Sveriges inträde i FN:s säkerhetsråd. Den svenska delegationen håller i ordförandeklubban redan under den första månaden.

– Vi befinner oss ju generellt i en tid av stor osäkerhet och tumult. Där kommer säkerhetsrådet att få ägna sig åt de stora frågorna för dagen, säger Robert Egnell, professor vid försvarshögskolan.

FN har inte deltagit i förhandlingarna om Syrien. Men kanske öppnas ett litet fönster för säkerhets-rådet under kommande månader.

– När kanonerna tystnar finns en möjlighet att göra någonting. Och det som brukar hända när regionala aktörer når lösningar är att man ändå vill legitimera de lösningarna via de globala, multilaterala processerna. Så det skulle inte förvåna mig om Ryssland försöker ta den här vapenvilan till säkerhetsrådet, säger Robert Egnell.

Det svenska utrikesdepartementet har hittills förhållit sig avvaktande till beskeden från Ryssland och Turkiet.

– Det viktiga är ju att åstadkomma en bra, legitim och hållbar lösning för konflikten i Syrien. Den här uppgörelsen når nog inte hela vägen i mål. Det kan komplicera det politiska förhandlingsspelet i New York ytterligare, säger en UD-källa.

Kriget i Syrien är bara ett exempel på hur världen förändrats sedan Sverige anmälde kandidaturen till säkerhetsrådet 2004.

– Sverige kommer in vid en exceptionellt dålig tidpunkt. Säkerhetsrådet har aldrig varit mer åsido-satt än i dag. Och till råga på allt ska stackars Sverige hantera Trump som ny president i USA, säger Ann-Sofie Dahl, docent i internationell politik i Köpenhamn.

Ledarskiftet i Washington DC sker den 20 januari, mitt under det svenska ordförandeskapet för säkerhetsrådet.

– Det är ett märkvärdigt läge. Effekten blir kanske inte så stor under vår period, men vi blir de första som lär oss hur den nya administrationen agerar. Det sätter verkligen diplomatin på prov, säger Peter Wallensteen, professor i freds- och konfliktforskning vid Uppsala universitet.

Osäkerheten om hur Trumpadministrationen ska agera är stor. Inte minst när det gäller den nya resolutionen om Israel–Palestina.

– Trumpadministrationen kan inte få bort resolutionen. Men den är tagen under kapitel 6 i FN-stadgan, och därmed bara en rekommendation. Det betyder att USA kan invända mot försök att göra den bindande, säger Peter Wallensteen.

Sedan oktober har Sverige haft observatörsplats i säkerhetsrådet. På pressträffar före jul berättade FN-ambassadören Olof Skoog frankt om den usla stämningen. Ett av Sveriges mål för ordförandeskapet i januari blir att försöka åstadkomma ett bättre samtalsklimat och bättre struktur i förhandlingarna.

Forskaren Robert Egnell uppskattar själva ambitionen:

– Frågan är naturligtvis vad ett litet invalt land kan åstadkomma. Men man måste ändå hoppas att Sverige, som har respekt hos många av de här länderna och rent generellt genom FN-systemet, kan sprida en lite mer positiv atmosfär.

Men strategin har också sina risker. Det är inte okomplicerat att upprätthålla viktiga principer och samtidigt bana väg för storpolitiska kompromisser.

Ett Sverige som agerar brobyggare och medlare kan också bli en försiktigare röst i internationell politik. Aleksander Gabelic, som är ord-förande för Svenska FN-förbundet, tycker att det vore fel väg att gå.

– Sverige får inte låta den dåliga stämningen och det besvärliga läget i rådet bli en hämsko. Vi fick ett brett mandat från generalförsamlingen

när vi valdes in i rådet med 134 röster. Det är fantastiskt, men det förpliktigar. Vi ska inte vara försiktiga, vi ska stå upp för FN-stadgan och skyldigheten att skydda och agera, säger han.

I slutändan beror stämningen i arbetsrummet på spänningarna mellan stormakterna.

– Jag tror inte att romansen mellan de båda alfahannarna Trump och Putin blir särskilt långvarig. Då kan det vara svårt för Sverige att ta en medlarroll, även om Olof Skoog är en skicklig diplomat, säger Ann-Sofie Dahl.

Karin Eriksson “

“ **Bakgrund. Sveriges väg till säkerhetsrådet kantades av inrikespolitiska gräl**

2004: Sverige visar intresse

Sverige, som då styrs av Social-demokraterna, anmäler sin kandidatur till FN:s säkerhetsråd.

2011: Alliansen kandiderar

I budgetpropositionen för 2012 meddelar alliansregeringen att Sverige kandiderar till FN:s säkerhetsråd 2017–2018. Det är inte utrikesminister Carl Bildt som ligger bakom formuleringen.

2013: M och S träter om kampanjarbetet

FN-kandidaturen skapar inrikespolitisk strid. S-ledaren Stefan Löfven och partiets utrikespolitiska talesperson Urban Ahlin anklagar regeringen Reinfeldt för att nonchalera kampanjarbetet. Carl Bildt svarar att kandidaturen inte ska skötas ”genom röstfiske och skytteldiplomati”. Han vill ersätta det nordiska samarbetet om FN-platser med samordning inom EU.

2014: Ny regering tar över

Maktskifte. Den nya S-MP-regeringen med utrikesminister Margot Wallström i spetsen slår fast att Sverige ska driva en aktiv kampanj till säkerhetsrådet.

2015: Margot Wallström ilsken på oppositionen

Regeringen lanserar ”Global commitment, independent voice” som slogan för kampanjen, men tvingas backa efter kritik mot att EU-medlemmen Sverige beskrivs som ”oberoende”. Utrikesministern är påtagligt irriterad över grälen med oppositionen. ”De hittade på vad som helst för att slippa backa upp. Det tycker jag är fegt”, säger Margot Wallström i en DN-intervju.

2016: Biståndspengar hjälpte Sverige få en plats

DN avslöjar att regeringen använt biståndspengar till kampanjen för FN:s säkerhetsråd.

Omröstningen i FN blir en triumf för Margot Wallström och hennes medarbetare: Sverige säkrar platsen i rådet med 134 röster redan i första omröstningen. Från oktober får den svenske FN-ambassadören Olof Skoog närvara i rådet som observatör.

Fakta. Detta är FN:s säkerhetsråd

FN-organ med huvudansvar för att upprätthålla fred och säkerhet. Besluten är bindande för alla FN:s 193 medlemsstater.

Rådet har femton medlemmar.

Fem medlemmar är permanenta: Frankrike, Kina, Ryssland, Storbritannien och USA. De kan blockera rådets resolutioner genom att lägga in veto.

Tio platser roteras. Under 2017 deltar Sverige, Bolivia, Etiopien, Italien, Kazakstan, Egypten, Japan, Senegal, Ukraina och Uruguay i rådets arbete. De fem sistnämnda byts ut vid nästa årsskifte. Även Italien lämnar rådet, efter en överenskommelse med Nederländerna om att dela på det tvååriga medlemskapet.

En stat som särskilt berörs av en fråga, eller är part i en tvist som avhandlas i säkerhetsrådet, kan delta i överläggningar. Landet i fråga har dock ingen rösträtt.

Sverige har deltagit i rådets arbete vid tre tidigare tillfällen: 1957–58, 1975–76 samt 1997–98. “

DN LÖRDAG 31 DECEMBER 2016

“Linna kan få rekordstort skadestånd om han frias

Om Kaj Linna frias från rånmordet i Kalamark kan han få ett rekordstort skadestånd från staten. Rekordbeloppet hittills ligger på mer än 12,5 miljoner kronor. Ersättningarna har varierat kraftigt i olika fall.

I torsdags beviljade Högsta domstolen resning till Kaj Linna. Han är dömd till livstids fängelse för ett brutalt rånmord i Kalamark år 2004. Målet går nu tillbaka till Hovrätten för övre Norrland för ny prövning. Flera bedömare tror att det blir mycket svårt för en åklagare att få till en fällande dom, eftersom HD bedömer att tilltron till huvudvittnet har sjunkit kraftigt.

Det skulle kunna innebära att åklagaren väljer att lägga ned åtalet och att det inte blir någon ny rättegång. I så fall ska Kaj Linna friges. Han kommer då att ha varit frihetsberövad i mer än tolv år och sex månader.

Det är rekord. Häromåret friades en man som avtjänat nio år och fyra månader på anstalt. Han var dömd för grova våldtäkter på sin dotter. Men när dottern fortsatte att berätta om nya övergrepp som bevisligen inte kunde ha ägt rum prövades hans fall på nytt.

Mannen fick drygt 12,5 miljoner kronor i skadestånd, varav nio miljoner var för lidande och nästan 3 miljoner kronor för förlorad arbetsinkomst.

När Justitiekanslern bedömer hur mycket skadestånd som ska betalas ut är tiden på anstalt en viktig faktor, tillsammans med förlorad arbetsinkomst.

En pappa som dömdes till fyra års fängelse för så kallat skakvåld mot sin egen dotter friades helt sedan experter hade omvärderat flickans

skador. Han hade då suttit inlåst i två år och åtta månader. Han fick ett skadestånd på närmare 760 000 kronor.

Hela rättsprocessen ledde till att Erik, som pappan heter, har tappat kontakten med sin dotter. Han kämpar fortfarande för att kunna bygga upp den igen. Men JK bedömer att det inte ska ha någon större betydelse för skadeståndet.

– Jag var chockad över att jag fick så lite. Pengarna var i och för sig inte så viktiga utan det viktigaste var att kontakten med min dotter har brutits. Hela mitt liv har raserats, berättar Erik.

När Erik dömdes valde han också att säga upp sig från sitt arbete, för att arbetsgivaren inte skulle få reda på att han hade blivit dömd.

– Jag ville ha så goda referenser som möjligt, berättar Erik.

Men det innebar också att han inte fick någon ersättning för förlorad arbetsinkomst. JK ansåg att han inte hade lämnat in någon utredning om sin anställning och avslog hans begäran om skadestånd på den punkten.

Kaj Linna räknar nu med att frias helt och hållet. Han kommer att begära skadestånd, men varken han eller hans advokat Thomas Magnusson vill precisera vilka belopp det handlar om.

Stefan Lisinski stefan.lisinski@dn.se “

“ Fakta. Tidigare stora summor

Joy Rahman dömdes till livstids fängelse för mord på en 72-årig kvinna år 1993. Han beviljades resning och friades år 2002. Han hade då suttit frihetsberövad i mer än åtta år och fick ett skadestånd på 10,2 miljoner kronor.

En i dag 68-årig man dömdes år 2003 till 14 års fängelse för grova våldtäkter på sin dotter. Efter att ha suttit av nio år och fyra månader på anstalt beviljades han resning och friades helt. I fjol fick han drygt 12,5 miljoner i skadestånd, det hittills högsta beloppet. “

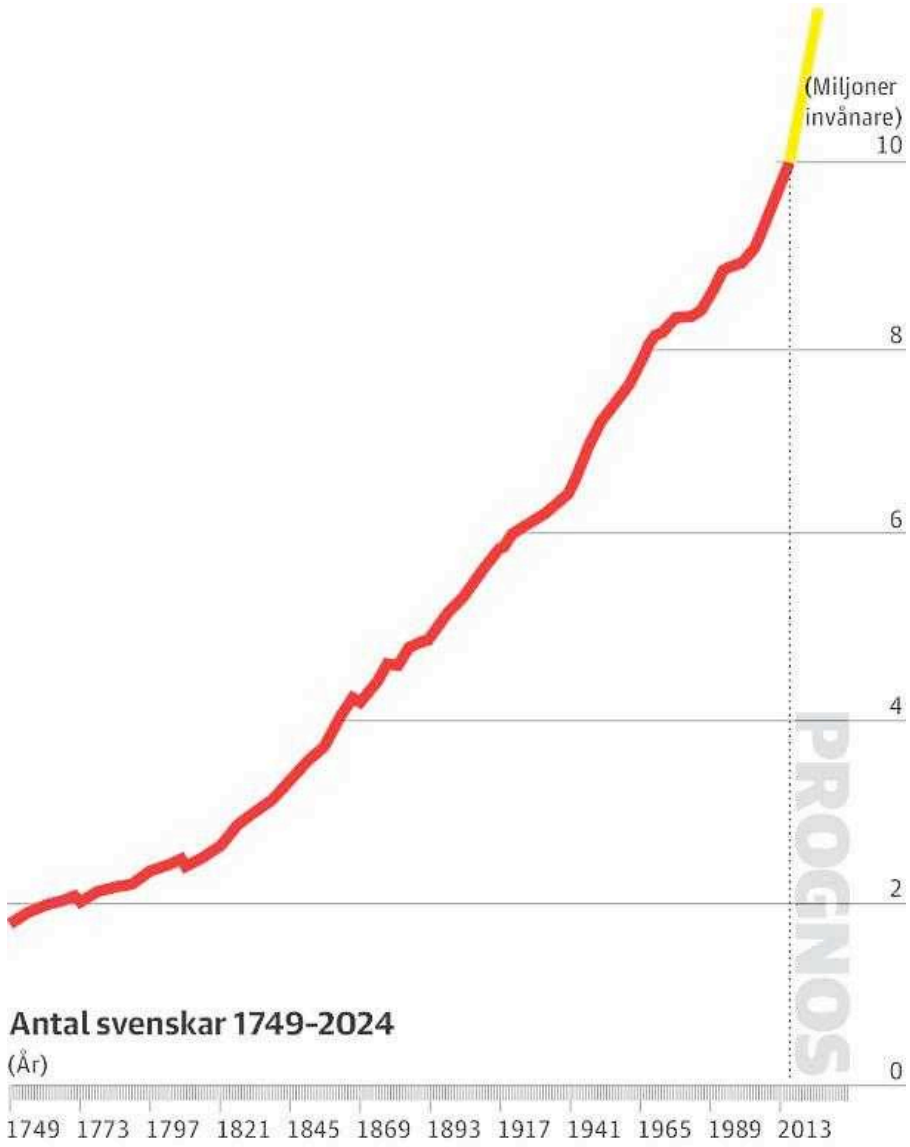

DN LÖRDAG 31 DECEMBER 2016

Så blir 2017: Sveriges befolkning – ”10-miljonersvallen sprängs under februari”

4 frågor till Tomas Johansson, utredare på Statistiska centralbyrån.

1. När blir vi 10 miljoner i Sverige?

– Enligt vår senaste uppdatering kommer 10-miljonersvallen att sprängas under februari.

2. Vilka är de viktigaste faktorerna bakom befolkningsökningen?

– Den viktigaste faktorn bakom folkökningen är att invandringen är betydligt högre än utvandringen. Under 2016 har närmare fyra femtedelar av den svenska folkökningen berott på invandringsöverskottet. Resterande del av folkökningen beror på att det föds fler än det dör.

3. Finns det någon hypotes om när vi blir 11 miljoner?

– Varje år gör SCB en befolkningsframskrivning. Enligt den senaste officiella versionen når Sverige 11 miljoner 2024.

4. Kommer befolkningsökningen i Sverige att avstanna? När?

– Det är svårt att uppskatta hur invandringen utvecklar sig i framtiden. Folkökningen förväntas vara relativt hög fram till mitten av 2030-talet för att sedan ligga på omkring 0,4 procent per år fram till 2110. Svaret på din fråga är att befolkningsökningen inte förväntas avstanna de närmaste 100 åren, men däremot förväntas ökningstakten minska jämfört med dagens nivå.

Axel Björklund axel.bjorklund@dn.se “

DN LÖRDAG 31 DECEMBER 2016

“ Gonorré ökar – riskerar bli obotlig

Könssjukdomen gonorré fortsätter att öka. Risken finns att sjukdomen blir omöjlig att bota, varnar epidemiologer. – Vi måste börja prata om sjukdomen på ett nytt sätt, säger sexualupplysare Hans Olsson.

Gonorré blir allt vanligare, enligt färsk statistik från Folkhälsomyndigheten. I slutet av november i år hade Folkhälsomyndigheten fått in 90 fler anmälda fall jämfört med samma tidpunkt förra året. Flera faktorer ligger bakom spridningen, tror Inga Velicko, epidemiolog vid Folkhälsomyndigheten.

– Flera grupper som vi tidigare inte har nått testar sig nu i och med att man kan beställa test på nätet, säger Inga Velicko.

Spridningen riskerar att leda till att gonorré blir obotlig i takt med ökningen av multiresistenta bakterier, befarar hon. En av gonorrébakterierna – Neisseria gonorrheae – kan till exempel bara botas med en sorts antibiotika. Tidigare har spridningen av gonorré framför allt förekommit i sexuella kontakter mellan män. Nu gäller ökningen också heterosexuella, konstaterar Anders Tegnell, statsepidemiolog vid Folkhälsomyndigheten.

– Spridningen är oroväckande. Vi söker kontinuerligt efter ny antibiotika mot gonorré men kan hamna i en situation där den som finns blir verkningslös, säger han.

För att förhindra spridningen av gonorré måste man ta upp ämnet på ett nytt sätt, hävdar Hans Olsson, sexualupplysare på RFSU.

– Tyvärr är kondomanvändningen för låg och gonorré har blivit en lite bortglömd sjukdom. När hiv spreds under 1980-talet blev man bättre på att skydda sig. Nu är yngre inte lika medvetna om hiv och and-ra sjukdomar, säger Hans Olsson.

TT “

“ Fakta.

Fram till slutet av november i år har 1 625 fall av gonorré anmälts i Sverige, jämfört med 1 535 fall motsvarande period förra året.

Snittåldern hos dem som drabbas av gonorré är 28–29 år. Majoriteten av de drabbade är män.

Källa: Folkhälso-myndigheten “

DN LÖRDAG 31 DECEMBER 2016

“Här har du politikens huvudpersoner 2017

Nu börjar partierna rikta blickarna mot nästa val. DN:s politik-redaktion listar personerna som du ska hålla koll på under 2017.

Ardalan Shekarabi (S) civilminister
Har egentligen en ganska misslyckad höst bakom sig, med nederlaget i regionfrågan som kulmen. Ändå betraktas den 38-årige juristen från Teheran och Gävle som en av regeringens starkast lysande stjärnor. Det sambandet kan bara förklaras genom Socialdemokraternas nya strategi: Att stå ut med en och annan förlust i riksdagen, för att skapa konfrontation mellan höger och vänster, och bunta ihop Sverigedemokraterna med de fyra borgerliga partierna. Ingen kan tvivla på att Ardalan Shekarabi har ambitioner och visioner, även om han hittills haft begränsad förmåga att förverkliga dem. Shekarabi kom till Sverige från Iran som elvaåring, och levde som gömd flykting under en period. Under sin skandalomsusade tid som SSU-ledare 2003–2005 brukade han klassas som EU-vänlig och mittenorienterad. Nu nämns hans namn av socialdemokrater som vill vässa partiets antirasistiska och feministiska profil – ja, kort sagt av partifolk som absolut inte vill se Anders Ygeman som nästa S-ledare.

Stefan Löfven (S), statsminister och partiledare. Har stärkt sin stab och framträtt med mer pondus efter flyktingkrisen. Opinionssiffrorna är stabila men inte imponerande.

Anders Ygeman, S, inrikesminister. Fråga socialdemokrater om partiledarkandidater efter Löfven, och uppräkningen går från A till Y. Inrikesministern har skickligt undvikit att solkas av poliskrisen.

Magdalena Andersson, S, finansminister. Väcker respekt men inte entusiasm internt.

Lena Rådström Baastad, S, partisekreterare. I dragkampen mellan realism och idealism har bytet av partisekreterare fått stor betydelse.

Ylva Johansson, S, arbetsmarknads- och etableringsminister. Har kavlat upp ärmarna efter flyktingkrisen och fått respekt i vitt skilda läger av partiet. Uppfattas inte som ett hot mot Löfven.

Katrin Stjernfeldt Jammeh, S, kommunalråd, Malmö. Det sägs att hon hade blivit minister om partiet hade kunnat undvara henne i Malmö. Tung röst när S reviderar sin migrationspolitik.

Carl Schlyter (MP) riksdagsledamot
Den 48-årige stockholmaren personifierar det interna motståndet mot partiets kompromissvillighet i regeringen. En djup spricka uppstod i riksdagsgruppen efter att han gått emot partilinjen genom att rösta nej både till skärpta asylregler och Sveriges värdlandsavtal med Nato. Carl Schlyter sparkades som ordförande i EU-nämnden och kontrade med att bilda en egen arbetsgrupp i riksdagen tillsammans med tre andra fronderande partikamrater.

Nu har de slutit en vapenvila med gruppledarna och ordningen är åtminstone tillfälligt återställd, men Schlyter förblir en grön drivmina. Han kanske inte har viljan och stödet att på allvar utmana partiledningen i en maktkamp. Däremot kommer den förre EU-parlamentarikern fortsatt att vara ett orosmoln, som symbol för den radikalism som partiet tvingats ge avkall på för att vinna makten. Ett särskilt laddat spänningsfält finns mellan Carl Schlyter och bostadsminister Peter Eriksson, som gick segrande ur en tvekamp mellan de båda om att bli språkrör 2002.

Isabella Lövin/Gustav Fridolin, MP, språkrör. Språkrör sitter aldrig säkert - på kongressen i maj prövas förtroendet för ledarduon igen. Nu krävs tydliga politiska segrar i regeringen om MP ska hinna bli av med förlorarstämpeln inför valåret 2018.

Amanda Lind, MP, partisekreterare. Kan med sina dreadlocks tas för en principfast ”fundis” men har som kommunalpolitiker i Härnösand fått borgerligt beröm för sitt realpolitiska sinnelag. Nu ska hon som partisekreterare få det sargade partiet på fötter inför valrörelsen.

Nooshi Dadgostar (V) riksdagsledamot
Hon är bara inne på sin första period i riksdagen men har redan en nyckelroll i spelet mellan Vänsterpartiet och regeringen. Nooshi Dadgostar, 31, har lyfts fram inte minst av partiets ”finansminister” Ulla Andersson. Det är de två, tillsammans med Ali Esbati, som tar dusterna med finansdepartementet när de rödgröna budgetarna ska manglas fram. Frågan är om de lyckas leverera de förhandlingssegrar i form av radikala skattereformer som ett allt otåligare parti kräver under 2017.

Även under årets bostadssamtal var det Nooshi Dadgostar som förde V:s talan.

Som bostadspolitisk talesperson anses hon på kort tid ha vässat partiets profil. Frågan är viktig för Vänsterpartiet, med fokus på fler hyresrätter och motstånd mot privatiseringar. Stora förhoppningar knyts till

Nooshi Dadgostar inför framtiden. Flyktingbakgrunden, juridikstudierna och meriterna som förortsaktivist gör henne enligt många till en idealisk företrädare för ett modernt vänsterparti.

Jonas Sjöstedt, V, partiledare. Har en stark ställning men det är en svår balansgång att vara både oppositions- och samarbetsparti. Frågan är hur länge partiet orkar vänta på en budget med mer radikala skattereformer.

Amineh Kakabaveh, V, riksdagsledamot. Ännu inte politisk vilde men definitivt riksdagsgruppens mest egensinniga ledamot. Lär fortsätta utmana partiledningen med sitt sätt att kritisera hederskulturen bland vissa muslimska grupper i förorterna.

Elisabeth Svantesson (M) arbetsmarknadspolitiker
Energiknippet i Anna Kinberg Batras partiledning. Hyllas internt för sitt metodiska arbete med att förändra Moderaternas migrations- och integrationspolitik. Det är frågor som engagerat nationalekonomen Elisabeth Svantesson i många år. Innan den politiska karriären tog fart ägnade hon sig åt studier av invandrares ställning på arbetsmarknaden.

När hon plockades in i alliansregeringen 2013 ifrågasattes hon för sitt tidigare engagemang i kontroversiella Ja till livet och Livets ord. Nu får hon brev från djupt kristna som har svårt att förstå att hon som troende vill ha en restriktiv flyktingpolitik. Då svarar hon att ett öppet hjärta måste kompletteras av öppna ögon när Sverige ställs för stora påfrestningar. Sakinriktade Svantesson är mer av förhandlare än debattör. Få i svensk politik tror på en storkoalition mellan Moderaterna och Socialdemokraterna. Men om partierna behöver prata mer med varandra, är det inte alls osannolikt att samtalet börjar i ett rum med Elisabeth Svantesson och Ylva Johansson.

Anna Kinberg Batra, M, partiledare. Firar två år på ordförandeposten med motvind i opinionsmätningarna. Står inför stora dilemman som partiledare.

Tomas Tobé, M, partisekreterare. Har ambitionen att göra Moderaterna till ett mer öppet parti, ibland så öppet att strategiutvecklingen kan följas i liveflöde.

Peter Danielsson, M, kommunalråd, Helsingborg. När sjukvård och skola passerar invandring som viktigaste väljarfrågan faller ett tungt ansvar på Moderaternas förste vice ordförande. Danielsson leder arbetet med att utveckla partiets välfärdspolitik. I Helsingborg samarbetar han med Miljöpartiet.

Johan Forssell, M, riksdagsledamot. Talesperson i migrationsfrågor missar inga tillfällen att synas och höras med kärva budskap om flyktingkrisen.

Leif Gripestam, M, kommunalråd i Täby. Har satt stopp för flyktingmottagandet och kräver att M ska lämna migrationsuppgörelsen. Egentligen vill han prata bostadspolitik.

Johanna Jönsson (C) riksdagsledamot
En tydlig representant för dagens dubbelsidiga centerparti, med en fot i landsbygden och en i storstadsliberalismen. Uppväxten tillbringade Johanna Jönsson på Sollerön i Dalarna och fortfarande klär hon sig

gärna i traditionell folkdräkt. Samtidigt är hon sedan 2012 ordförande för Stureplanscentern, ett nav för Centerns utveckling till ett idéparti med individens frihet som ledande princip. I det sammanhanget har hon knutit nära band till såväl partiledaren Annie Lööf som EU-parlamentarikern Frederick Federley.

Johanna Jönsson är partiets talesperson inom migration och integration och därmed högst delaktig i den profilering som gjort Centern till Moderaternas motpol inom borgerligheten. Hittills har ställningstagandena för öppenhet fått partiets siffror att stiga. Hon är orädd i debatter och talar passionerat om fri rörlighet. Frågan är vad hennes skarpa markeringar även mot allianskolleger som tycker annorlunda kommer att betyda för det borgerliga samarbetet.

Annie Lööf, partiledare. C-ledaren har medvind och frågan är hur långt det bär. Kan hon på allvar utmana Moderaternas Anna Kinberg Batra? Annie Lööf kan luta sig mot ett väl sammansvetsat parti med överfulla kassakistor.

Emil Källström, ekonomisk-politisk talesperson.När Centerns chefsekonom Martin Ådahl inte kom in i riksdagen fick denne relativt okände norrlänning axla manteln som partiets ekonomisk-politiske talesperson. 29-åringen tar för sig i budgetdebatterna med stort självförtroende. Ska hamra in bilden av Centern som småföretagarnas parti.

Birgitta Ohlsson (L) utrikespolitisk talesperson
Utanför partiet ses hon av många som den naturliga efterträdaren till Jan Björklund. Internt är entusiasmen svagare. Birgitta Ohlssons självständighet gentemot partilinjen ses inte med blida ögon av övriga partikamrater och om det inte vore för det öppna stödet från EU-kommissionären Cecilia Malmström skulle hon mycket väl kunna ha petats till en mer undanskymd position.

Birgitta Ohlsson har ärvt sitt liberala engagemang från sin far Bengt som var kommunalråd i Linköping. Hon har gått den långa vägen och få tvivlar på att hon har ambitioner att nå den högsta positionen. Hennes engagemang för jämställdhet, globalisering och djurskydd väcker väljarsympatier. I förra valet blev hon den överlägset mest kryssade L-politikern i valkrets Stockholm med nästan dubbelt så många personröster som Jan Björklund.

Räkna med att se mer av Birgitta Ohlsson när hon lanserar sin nya bok med titeln ”Duktiga flickors revansch”. Räkna också med att boken kommer att ses som en positionering inför kommande partiledarstrid.

Jan Björklund, L, partiledare. Han har överlevt länge som partiledare och entusiasmen över uppdraget verkar vara obruten. Ingen kan som Jan Björklund reta gallfeber på sina motståndare och samtidigt skapa dålig stämning bland allianskollegorna. En oblyg slugger som sannolikt kommer att slå åt alla håll även under 2017.

Mats Persson, L, ekonomisk-politisk talesperson. Få utanför den politiska världen skulle i dag kunna säga vem Mats Persson är. Men som ekonomisk-politisk talesperson i ett parti med förkärlek för slagkraftiga utspel kommer den unge akademikern från Småland att få en allt mer framträdande roll när positionerna inför nästa val ska stakas ut.

Acko Ankarberg (KD) partisekreterare
Hon utmanade Ebba Busch Thor om partiledarskapet när Göran Hägglund skulle avgå men valde till sist att inte ge sig in i en slutstrid på kongressen. Efter maktskiftet plockade den nya KD-ledaren bort andra tunga namn ur det gamla gardet men rutinerade partisekreteraren Acko Ankarberg Johansson vågade hon inte avvara.

Acko Ankarberg Johansson står stadigt med rötterna i KD-land, som tidigare kommunalpolitiker från Jönköping. Hon räknas till partiets socialliberala falang, i motsats till den högerorienterade gruppering som bar fram Ebba Busch Thor. Motsättningar som snabbt kan bli eldfängda om partiets kris fortsätter. Nu är det Acko Ankarbergs uppgift att pumpa upp optimism och kampanjanda i ett parti som inte har varit över riksdagsspärren i DN/Ipsos på 18 månader. Målet är att få moderata sympatisörer att ge KD stödröster. Frågan är om det blir återuppståndelse eller om det blir hon, som är dotter till en begravningsentreprenör, som får förrätta partiets jordfästning.

Ebba Busch Thor, KD, partiledare. Sanningens minut närmar sig för det unga stjärnskottet: klarar hon att lyfta sitt krisande part? Frågan är hur hon ska hitta nya väljare på en högerkant där trängseln numera är stor mellan bjässarna M och SD.

Lars Adaktusson, KD, EU-parlamentariker. Den förre tevejournalisten personkryssade sig hela vägen till Bryssel. Hör till den falang inom partiet som lyfte fram Ebba Busch Thor men det återstår att se hur långt lojaliteten sträcker sig. Ligger KD fortsatt kvar under riksdagsspärren kan partikamraterna komma till slutsatsen att det behövs ett nytt och välkänt ansikte i toppen.

Tobias Andersson (SD) talesperson för Ungsvenskarna
Åkesson har haft stora problem med sina kronprinsar och kronprinsessor: Erik Almqvist försvann till Ungern efter järnrörsskandalen, William Petzälls liv slutade i tragedi. Gustav Kasselstrand och William Hahne blev för uppstudsiga.

Kanske kan Tobias Andersson från Skaraborg vara på väg att bryta mönstret. Drygt ett år har gått sedan moderpartiet bröt med rebellerna i SDU och fick Andersson ta kommando över det nya ungdomsförbundet Ungsvenskarna. Han har visat att han har partiledningens öra utan att låta sig reduceras till partitopparnas marionett.

Framför allt har han väckt uppmärksamhet för sitt samarbete med den kontroversiella amerikanska sajten Breitbart. Sverigedemokraterna beskriver sig som Sverigevänner, men i sina artiklar för Breitbart ger Tobias Andersson en mörk bild av tillståndet i nationen. Bland annat beskriver han Stockholm som ”Europas våldtäktshuvudstad”.

Jimmie Åkesson, SD, partiledare. Går in på sitt trettonde år som partiordförande i maj, och är fullständigt ohotad. Fortsätter flörta med alliansens högerflank, trots att han gång på gång fått nobben från partiledarna.

Stefan Jakobsson, SD, riksdagsledamot. Gymnastikdirektören från Strängnäs är en del av nya, propra Sverigedemokraterna. Har förts fram som framtidsnamn av dem som inte vill se Mattias Karlsson som nästa partiledare.

Richard Jomshof, SD, partisekreterare. Syns och hörs mycket i debatten, men kommer att ha fullt upp när partiet med växtvärk ska börja nominera kandidater inför valet 2018. En knäckfråga är riksdagslistor med lokal förankring.

Kent Ekeroth, SD, riksdagsledamot. Sverigedemokraternas skandalomsusade talesperson i rättsfrågor har en tumultartad höst bakom sig. Först anklagades han för att ha släppt in Putinpropagandister i riksdagen, sedan fick han ta timeout från justitieutskottet efter ett krogbråk.

Karin Eriksson karin.eriksson@dn.se
Hans Rosén hans.rosen@dn.se
Hans Olsson hans.olsson@dn.se “

DN LÖRDAG 31 DECEMBER 2016

“ Här är nyheterna som påverkar din ekonomi 2017

Höjda pensioner, bidrag och skatter. DN:s Maria Crofts listar förändringarna som påverkar din privatekonomin nästa år.

Pensionärer

Pension. Inkomst- och tilläggspensionerna ökar med 2,8 procent nästa år för dem som inte har garantipension eller bostadstillägg. De som har låg inkomstpension eller ingen alls och har garantipension eller bostadstillägg får en höjning på 1,1 procent. För dem som har både inkomstpension och garantipension blir höjningen mellan 1,1 procent och 2,8 procent.

Den lägsta pensionen, för dem som enbart har garantipension, höjs med 89 kronor i månaden till 7 952 kronor i månaden för ogifta och med 79 kronor i månaden till 7 093 kronor i månaden för gifta.

Fri öppenvård. Alla som fyllt 85 år får besöka öppenvården gratis.

Tandvårdsbidrag. Det allmänna bidraget för personer mellan 65 och 74 år höjs till 300 kronor per år.

Barnfamiljer

Flerbarnstillägg. Höjs med 128 kronor i månaden från tredje barnet. En trebarnsfamilj får totalt 3 880 kronor i månaden i barnbidrag.

Bostadsbidrag. Inkomstgränsen för när bidraget börjar trappas av höjs från 117 000 kronor per år till 127 000 kronor per år.

Föräldrapenning. Den högsta ersättningen i föräldraförsäkringen höjs med cirka 10 kronor per dag eller ungefär 320 kronor i månaden.

Skatter och avdrag

Inkomstskatt. Skiktgränserna för att betala statlig skatt räknas upp mindre än tidigare beslut. Det ger dem som tjänar 38 000 kronor i månaden eller mer en skattehöjning på mellan 65 och 100 kronor per månad beroende på inkomst.

Rutavdrag och reparationer. Det blir möjligt att få rutavdrag för reparation av vitvaror i hemmet. Momsen sänks från 25 till 12 procent på mindre reparationstjänster, till exempel av cyklar och skor.

Sjukdom

Sjukpenning. Den högsta sjukpenningen som betalas ut från Försäkringskassan från dag 15 och framåt höjs med 8 kronor per dag till 714 kronor per dag eller cirka 21 420 kronor i månaden.

Övrigt

Deltidsstämpling. Deltidsarbetslösa kan få ersättning från a-kassan i 60 veckor i stället för i 75 dagar.

Bostadsförsäljning. Taket för uppskovsbeloppet vid 1 450 000 kronor slopas i fyra år, från den 21 juni 2016 till den 30 juni 2020 så att det går att göra hur stora uppskov som helst. Den här förändringen gäller oavsett om man köper en dyrare eller billigare bostad.

Reglerna ändras också så att det går att göra större uppskov än tidigare om man köper en mindre bostad. Den regeländringen blir permanent.

Maria Crofts maria.crofts@dn.se “

DN LÖRDAG 31 DECEMBER 2016

Handlare: Det har blivit laglöst land

Tjugofem näringsidkare i Husby centrum stängde sina butiker under hela fredagseftermiddagen – i protest mot den ökade kriminaliteten. Enligt Svensk handel är det första gången en liknande aktion genomförs i Sverige. – Nu bara måste någon höra vårt rop på hjälp, sa butiks-ägaren Salam Kurda.

Nästan på slaget 13 kunde ljudet av rasslande plåtjalusier höras kring torget i Husby centrum. När ljudet väl tystnat hade centrums alla mindre butiker stängt.

– Alla här tycker samma sak, det etablerade samhället har övergivit oss. Politiker, myndigheter, polis, alla. Det har blivit laglöst land här ute. De som bor här får betala det höga priset, sa Salam Kurda när han talade till dem som samlats i den gemensamma manifestationen.

Han, kioskägaren Tony Haytham Gabrail, blomsterhandlaren Fazil Abood och Saosan Chowdhury, som driver en tygaffär och syateljé, har alla drabbats av den kriminalitet de menar har ökat och förvärrats under de senaste åren.

Väpnade rån, inbrott, smash-and-grab-kupper och ständiga hot om våld har blivit vardag.

– Jag har alltid min butiksdörr låst, även under öppettider. Jag varken vill eller vågar hantera kontanter längre, berättade Saosan Chowdhury som utsatts för flera inbrott.

Fazil Abood visade upp dörren till sin blomsteraffär. Genom rutan har en kula passerat, kulhålet stirrar som ett kallt öga ut mot parkeringen.

– Varje dag undrar jag vad som ska hända. I och med skotthålet blir jag hela tiden påmind om riskerna, för jag har inte ens haft råd att byta ruta än, det kostar nästan 9 000 kronor i självrisk, konstaterade Fazil Abood.

Tony Haytham Gabrail, som länge drivit kiosken, är på väg att ge upp, han orkar inte längre. Fem inbrott och ett väpnat rån, lyder hans facit under de senaste sex månaderna.

– Det går inte ens att få folk att jobba här. De står ut i en månad, sedan säger de upp sig på grund av den hotfulla stämningen. Förut hade vi öppet till 22, men numera stänger vi klockan 20 av säkerhetsskäl.

Svensk handels näringspolitiska chef Mats Hedenström fanns på plats för att stötta handlarna i sin protest.

– Läget är allvarligt. Att handlarna väljer att stänga är tragiskt, men modigt. De sätter fingret på en oönskad samhällsutveckling vi alla måste våga både se och prata om, menade Mats Hedenström.

Även Husbybor på plats menade att butiksägarna gjorde rätt.

– De som har makten måste förstå att det gått för långt nu. Inte ens vi som bor här vill att våra barn ska växa upp här. Polis och andra myndigheter måste ta kontroll över utvecklingen nu, sa Fares Hussein, som bott med sin familj i Husby i tio år.

Oppositionsråd Anna König Jerlmyr, (M) var en av flera politiker som kommit till Husby för att diskutera åtgärder med handlarna. Fler poliser, kameraövervakning, kommunala ordningsvakter ingår i hennes recept.

– Över huvud taget krävs det betydligt hårdare tag. Våldet har normaliserats på ett sätt som aldrig skulle ha accepteras i innerstan. Nu måste även regeringen hjälpa till, ansåg hon.

Martin Marmgren, en av poliserna på plats, delade bilden av att de saknas polisiära resurser och tillräcklig närvaro.

– Jag förstår handlarna och Husbybornas frustration och utsatthet. Vi har inte lyckats skapa den trygghet de förtjänar. Men vi har inte och kommer inte att överge dem, sa han.

Ulrika By ulrika.by@dn.se “

DN LÖRDAG 31 DECEMBER 2016

“Ett satans år är snart slut.

Det är helt rimligt att vara djupt bekymrad över världsläget – men det är inte detsamma som att vara maktlös. Undergångskänslor och nostalgi är nämligen det sista vi behöver, skriver författaren Elisabeth Åsbrink på årets sista dag.

Tiden är osynlig. Vi behöver almanackor, planeringsverktyg och klockor för att ringa in den men de är bara symtom, metoder och instrument. De ger oss tidmätning, en känsla av överblick och kontroll men inte själva tiden. Den går som den vill, rör sig utan riktning men alltid bort. Igår är inte i dag. Imorgon har ännu inte ägt rum.

Men vi känner den, ser spåren i vårt spegelansikte. Ett självporträtt som togs för sju år sedan reflekterar ljuset från ett annat leende, till stor del bestående av andra celler. Tiden har dragit igenom kroppen och lämnar åldrande efter sig, och åldrandet är den ena faktorn i en ekvation vars facit är döden. Förlåt, men så är det ju: tiden döden, döden tiden. Där den ena är, är inte den andra.

Nu har ett år gått: 525 600 minuter som vi kallar 2016. Vilket satans år.

Om man backar ett år, till den 1 januari 2016, kan man konstatera att nutiden ligger synlig också där, att i dag pågick redan för ett år sedan. Dåtiden är bara en bortre del av vårt nu:

Den 1 januari 2016 förbjöds manliga bilägare i Delhi att köra mer än varannan dag för att minska luftföroreningen. (Premiärministern undantagen.)

I Estland blev det lagligt att gifta sig med någon av samma kön, och landet är därmed den första före detta sovjetrepublik som accepterar samkönade äktenskap.

Sverige förberedde införandet av identitetskontroller av alla som passerar gränsen från Danmark.

Att lämna hundar i bilen i extrem värme eller kyla blev ett brott som kan ge ett års fängelse i den amerikanska delstaten Illinois.

I Saudiarabien har kvinnor för första gången tillåtits ställa upp i lokalval, så den 1 januari för ett år sedan intog sjutton kvinnor sina platser i några av landets kommunstyrelser. Sjutton.

182 jordbävningar registrerades runt om i världen denna dag.

En man sköts ihjäl i den franska staden Valence när han försökte köra en bil med full fart in i stadens moské. Soldaten som avlossade de dödande skotten var posterad utanför moskén som ett resultat av den förhöjda säkerheten i Frankrike efter attacken mot tidningen Charlie Hebdo. Attentat då bilförare rammat oskyldiga hade redan ägt rum i både Nantes och Dijon.

Googleanvändare fick tillgång till en app som filtrerar bort Donald Trump ur sökningar och nyhetsflöden.

Den mördade sextonåringen Anne Franks dagbok lades ut på nätet och under några timmar tog 30 000 människor del av hennes ord.

Det var ett år sedan. Dagarna brinner som kometer. Allt har hänt, därför kan allt ske.

Under hösten har jag stått på ett femtiotal olika scener i bibliotek, bokaffärer och föreningar och talat om tid; dåtid, nutid, samtid. Om 1947 och om 2016.

Många år kan passera utan att särskilt stora förändringar äger rum. Stabilitet råder, maktbalans, en lugn yta. Men just 1947 var ett år med stora pågående skeenden. Världen insåg att förändringar pågick men utan att helt säkert veta hur de skulle sluta. Precis som nu. Men det finns en viktig skillnad mellan nuet och 1947 och den kan sammanfattas i ett enda ord: undergångsstämning.

I mina samtal runt om i Sverige har många visat oro, ångest och rädsla. De uttrycker en känsla av vanmakt inför samtiden. ”Vad ska vi göra?” blir en vanlig fråga. Det känns som vi är tillbaka på trettiotalet, säger någon. Jag vill bort, utropar bekanta på Facebook. Vart ska jag emigrera nu, frågar de. Deras ångest för världens tillstånd, för demokratins tillstånd och humanismens tillstånd är farligt smittsam – den sprider sig som en depression. Och den är farlig. Känslan av undergång föder extrema ideologier, de hämtar näring just ur tanken på att allt håller på att gå åt helvete.

Efter det amerikanska valet skrev en vän till mig att det kanske är bra att demokratin går sönder så kan den byggas upp igen. En annan skrev ”jag går i barndom” och ville besöka ett kafé där vi suttit som tjugoåringar och lyssnat på musik från väggfasta jukeboxar och livet visserligen var obegripligt men på ett mer begripligt sätt. En tredje frågade efter streamingtjänster. Hon ville serieglömma världens tillstånd, begrava sin oro för det politiska läget under ett tjockt lager Netflix.

Men undergångskänslor, nostalgi och inåtvändhet är det sista vi behöver. Islamister rekryterar krigare utifrån idén att den västerländska demokratin är satans verk som måste förstöras och att döden är bättre än livet. Högerextrema och vänsterextrema tror att de är varandras motsatser men i själva verket möts de i samma misstro mot de demokratiska institutionerna, sprider samma tvivel inför etablerade medier och bygger upp samma världsbild där ”folket” står mot ”eliten”. Och alla försöker de utvinna politiskt inflytande genom att vidga klyftan och öka misstron i vår offentlighet.

Tidevarv komma, tidevarv försvinna.

En av de vackraste idéer som genomsyrade året 1947 var tanken på universalism; att även om vi har olika tro, hudfärg, nationalitet, kön eller sexuell läggning finns något som förenar oss bara för att vi är människor. För bara 70 år sedan drev den tanken FN att skapa universella mänskliga rättigheter, knutna till varje individ oavsett var på jordklotet han eller hon föddes, oavsett omständigheter. Inget liknande har tidigare funnits i mänsklighetens historia.

Samma år, 1947, fick världens läkare nya etiska riktlinjer efter avslöjandena om tyska läkares människoexperiment i nazisternas koncentrationsläger. Brottet folkmord erkändes av land efter land, så att en FN-konvention kunde skrivas. Tack vare den kan vi ställa mördare inför rätta, så som har skett med Radovan Karadzic för massmorden på muslimer i Srebrenica eller Jean-Paul Akayesu för folkmordet på tutsier i Rwanda. Minoriteter fick ett bättre skydd. Det som nyss hänt – det andra världskriget – skulle aldrig tillåtas ske igen. Världen ville göra sig själv lite bättre, och världen lyckades.

Här är vi nu. I Sverige har ingen tagit ifrån oss vår rätt att tala, skriva, mötas eller tro på vilken religion vi vill. Ingen har börjat byta ut cheferna på de stora tidningarna och public service för att bestämma över nyhetsrapporteringen. Ingen har sparkat teatercheferna på landets

teatrar och deklarerat att endast pjäser med nationellt innehåll ska framföras. Ingen har förbjudit journalister att komma in i riksdagen för att rapportera om den politiska debatten. Ingen statschef har tweetat lögn efter lögn rakt ut bland väljarna utan att stå till svars. Men den blivande presidenten i USA gör det; twitterljuger. Och allt det andra sker redan på andra håll, i Ungern och Polen. I Sverige har vi ett riksdagsparti som öppet deklarerat att dessa länder är förebilder när det gäller kultur- och mediepolitik.

Det är helt rimligt att vara djupt bekymrad över året som gått och året som kommer. Men det är inte detsamma som att vara maktlös.

I morse mindes jag plötsligt något jag glömt i tjugofem år: En vardagkväll i slutet av 80-taet hade en vän och hennes pojkvän klivit på en buss vid Norrmalmstorg i Stockholm. Just innan dörrarna skulle stängas trängde sig två, eller kanske tre, skinheads in i bussen. De skrålade nationalsången, tog plats, de skrek till resten av passagerarna och ville tvinga dem att sjunga med: Sjung för fan! Sjung! De dominerade bussen och spred en hotfull känsla av oberäkneligt våld.

Min vän och hennes pojkvän reagerade som alla andra passagerare; med ett obehag som paralyserade, en känsla av att det som hände inte kunde hända, med bortvänd tystnad. Skinheadsen använde tystnaden som arena, blev allt mer högljudda och hotfulla. Medan bussen körde uppför Hamngatan mot Sergels torg skrek de Sieg Heil och sträckte armarna i nazihälsning. Men när den stannade vid nästa hållplats sa busschaufförен i sin mikrofon; Nej hörni, ska vi visa dem vad vi tycker?

Passagerarna – också min vän och hennes pojkvän – svarade med att ställa sig upp och gemensamt röra sig mot utgången. Med sina kroppar tryckte de ut skinheadsen. En av killarna grep tag i en stång och försökte hålla sig kvar men trycket från busspassagerarna gav inte vika. Ingen sa något särskilt, ingen gav order, kvinnan som körde bussen var tyst. Passagerarna handlade gemensamt men oorganiserat. När skinheadsen var ute slog dörrarna igen och bussen körde vidare.

Man kan argumentera att detta var en våldshandling, att ett samtal med skinheadsen hade varit mer förenligt med demokratins spelregler. Ja. Man kan också argumentera att ju mer plats en demokrati lämnar till dem som vill förstöra den, desto större plats tar de och detta är demokratins eviga dilemma. Man kan vidare argumentera att det finns tillfällen då enstaka individer måste ta ställning för att vakta demokratins gräns, enskilt och oorganiserat. Det handlar inte om att begränsa någons yttrandefrihet, inte om att skärpa lagar, inte om att myndigheter eller staten ska agera uppifrån. Det handlar om ett privat beslut, om en individuell handling, om civilt motstånd.

Det senaste exemplet på många enskilda människors möjlighet att förändra var det österrikiska valet för några veckor sedan, där högerpopulistiska FÖP väntades segra. Istället vann den oberoende gröne kandidaten Alexander van der Bellen och han säger själv att det var tack vare en bred rörelse med tusentals österrikare som mobiliserades från andra politiska läger bara för att hindra högerextremismen.

Låt oss se nutiden i klart ljus. Chauvinism och rasism ökar i styrka, populistiska krafter ställer grupp mot grupp, människa mot människa. Vi lever i en offentlighet besatt av olikheter och dessa populistiska krafter vinner inflytande genom att vidga klyftorna. Ingen talar längre om universalism.

Nyligen utnämnde det anrika Oxford Dictionary begreppet *post-truth* till 2016 års ord. Ett försåtligt ord: efter-sanning. Man skulle kunna tro

att det är en synonym till lögn, men post-truth är mer sofistikerat än så. Oxford Dictionary slår fast att det handlar om påståenden som syftar till att påverka opinionen genom att vädja till medborgarnas känslor, misstankar eller personliga tro snarare än till förnuft, fakta och kunskap.

För några veckor sedan satt jag på en trevlig middag med människor jag nyss lärt känna, när en kvinna vid mitt bord började prata om alla somalier hon tyckte sig ha sett samma dag. Vad gjorde de här? frågade hon. De hör inte hemma här, de missbrukar välfärdssystemen, fortsatte hon, det var allmänt känt, de borde åka hem. För varje påstående sjönk hennes man allt djupare ner i sin stol, tyst och intensivt stirrande på sin smartphone. Resten av sällskapet kom av sig, försökte prata om annat, ingen protesterade. Bara en av dem tackade mig efteråt för att jag reagerat mot de grova generaliseringarna. Det var ett märkligt tack, svårt att glädjas åt. För vad händer om ingen bemöter falska påståenden, om jag ger efter för likgiltighet eller för en nostalgisk längtan tillbaka till en annan tid då allt var bättre? Vad händer om fler och fler upprepar att politiker ljuger, journalister ljuger, att etablissemanget bara skor sig självt? Vad händer om vi anpassar oss till en tid av post-truth?

Vi vet vad som kan hända.

Tiden är asymmetrisk. Från ordning till oordning rör den sig och kan omöjligt vända åter. Ett glas som faller i golvet och splittras kan inte återgå till sin egen helhet. Historien upprepar sig aldrig medan människans dumhet är konstant. Men detsamma kan sägas om människans storhet, om hennes förmåga till fantasi, empati, till musik och till samarbete; människans förmåga till det som förenar och förändrar.

Vi är många som åker den där bussen nu. Många som kan granska påståenden på sociala medier, säga emot rasister på middagsbjudningarna och som inte håller tyst när extremister sprider sin bild av demokratins sönderfall. Vi kan upphöra med att sprida en känsla av undergång, vi kan ta del av fakta istället för känslor. Och när vi gör det, då utgör vi det civila, oorganiserade motståndet.

Den italienske författaren Primo Levi överlevde ett års slavarbete i Auschwitz. I sin sista bok skrev han att människosläktet är kapabelt att bygga upp en oändlig mängd smärta. ”Smärtan är den enda kraft som skapas ur ingenting, utan kostnad och utan möda. Det räcker med att inte se, inte lyssna och inte handla.”

Igår är inte i dag. Imorgon har ännu inte ägt rum. Var och en av oss kan motverka splittring och rädsla. Vi kan se. Vi kan lyssna. Och vi kan handla.

Gott nytt år.

Elisabeth Åsbrink kulturdebatt@dn.se “

“Elisabeth Åsbrink är medarbetare i DN Kultur och författare. Hennes senaste bok ”1947” nominerades till Augustpriset. “

DN LÖRDAG 31 DECEMBER 2016

“ Luthers passion räddade musiken i kyrkan

2017 är det 500 år sedan Martin Luther spikade- upp sina 95 teser på Slottskyrkans dörr i Wittenberg. Att Luther själv var en musikentusiast har haft stor betydelse för kyrkomusiken som vi känner den. DN:s Martin Nyström berättar.

D et kunde ha gått riktigt illa för musiken under religionsstriderna på 1500-talet då den konstfulla flerstämmigheten angreps från två håll. Av katolska auktoriteter som menade att musiken dolde budskapet till förmån för örats njutning och ville ha en tillbakagång till enstämmiga melodier. Och av protestantiska reformatörer som dömde ut den flerstämmiga kyrkomusiken som feodalt hierarkisk och helst ville kasta ut musiken som sådan ur kyrkorummet. Gudstjänsten liknades vid en teater med jamande katter, ylande pajaser och tjutande clowner. Och frågan var tidvis så het att det förekom att notböcker och instrument brändes på bål.

Nu gick det inte så illa. Inom den katolska världen visade tonsättare som Palestrina en ny väg för polyfonin (DN 23/10). Och bland reformatorerna fick den måttligt radikale men entusiastiskt musikälskande Martin Luther störst inflytande. Själv en sångare, instrumentalist och kompositör som kunde likna den äldre musikaliska flerstämmigheten vid en ”himmelsk dans, i vilken alla mötas i vänlighetens tecken, med smekningar och omfamningar”. Och som i olika sammanhang ville övertyga om att eftersom människor är musikaliska, så vill Gud att de gör musik. För Luther var de som inte kan gripas av musik som ”stockar och stenar”.

Han fruktade inte det förföriska i musiken, till skillnad från reformatörer som fransmannen Jean Calvin vars fientlighet till musikens konstnärlighet det fortfarande finns spår av inom protestantismen.

Därför förespråkade Luther polyfonin i kyrkan, i skolan och inte minst i hemmen. Men han var emot det hierarkiska, det som satte musicerandet på en piedestal, och ersatte den professionellt framförda körmusiken på latin med församlingssång på vulgärspråk. Ingenting i gudstjänstordningen skulle stå i vägen för den troende individens personliga sökande efter sanningen och nåden. Det högstämt formaliserade skulle göras vardagligt och nära.

Med Luther blev den evangeliska kyrkan något av en sjungande folkrörelse. Han satte musiken främst näst efter teologin eftersom den gör att man både lär känna sig själv och Gud: ”Jag har alltid älskat musik. Den som kan denna konst är av gott virke och skickad till allt. Man måste ovillkorligen lära musik i skolorna. En skollärare måste kunna sjunga, annars, tycker jag, är han inte en bra lärare.”

En viktig inspiration för den nya lutherska kyrkomusiken var den äldre tenorsången eller ”kernweisen” som utvecklats i Tyskland och vars melodik hade ett visst släktskap med den gregorianska sången. Men dess främsta genre blev koralen. En från början enstämmig strofisk sång som blev församlingens ingång till musikalisk och ceremoniell delaktighet under gudstjänsten. En koralsång där man försattes i känslomässig och tankemässig dialog med det som predikades. Och

vars melodier var hämtade från alla möjliga källor om de inte var nykomponerade. Som Martin Luthers egen kända koral ”Vår Gud är oss en väldig borg” (”Ein feste Burg ist unser Gott”) vars melodi han hämtade från en mästersång.

Tack vare den nyuppfunna tryckerikonsten spreds koralböckerna med en hastighet som ingen annan musik tidigare. Den första som gavs ut var ”Geistliche gesante Buchlein” från 1523. Särskilt populär blev samlingen från 1586 av den tyske teologen och musikern Lucas Osiander (1534–1606) med primitivt harmoniserade fyrstämmiga koraler där melodistämman nu flyttats upp ett snäpp – från tenor till sopran – för att göra det enklare för församlingen att följa den. Något som blivit standard ända in i vår tid. Nästa viktiga steg togs mellan åren 1605 och 1610 då den tyske musikteoretikern och tonsättaren Michael Praetorius (mest känd i dag för sitt arrangemang av psalmen ”Det är en ros utsprungen”) gav ut sin encyklopedi av nio volymer av koralharmoniseringar till närapå 500 olika psalmtexter. Ett arbete som följdes upp av den tyske tonsättaren Heinrich Schütz (1585–1672) som också breddade repertoaren med sina ”Andliga konserter” då det blev legitimt för protestantisk musik att influeras av det senaste musikmodet från det katolska Italien.

Den katolska musikens svar på denna revolutionerande utveckling inom protestantismen hade varit att gå motsatt väg. När krisen kring polyfonin hade klingat ut mot slutet av 1500-talet var det som att alla hämningar brast. Den katolska kyrkomusiken blev ljudligare, färgstarkare och flerstämmigare än någonsin tidigare. Ett slags andlig operamusik där nyckelordet var ”extas”. När den slovenske tonsättaren Jacob Gallus (1550–91), verksam i det katolska Österrike, komponerade sin sextonstämmiga ”Johannespassion” gav han åtta körstämmor åt Jesus och åtta åt Evangelisten. En teatral effektfullhet och ett klangligt överdåd som skulle nå ännu högre höjder under den påföljande barockeran i Italien.

När J S Bach (1685–1750) kröner den protestantiska kyrkomusiken med sina båda passioner – ”Mattespassionen” och ”Johannes-passionen” – har den italienska (och den franska) barockstilen assimilerats in i den tyska musikkulturen. Men rötterna till Luther och hans idé om koralens delaktighetsskapande roll finns kvar, fast nu förädlad till en liturgisk musik med musikdramatisk verkan och med en ojämförlig vitalitet och skönhet.

I Bachs passioner gestaltas historien om Jesu lidande på ett flertal musikaliska nivåer. Den reciterande Evangelisten som är berättaren, körerna som gestaltar de mest dramatiska avsnitten och ariorna som på operans vis uttrycker den individuellt personliga känslan, som stundtals kan vara helt ituslitande stark. Men den viktigaste nivån är koralerna som under dramats gång tar ner det som händer på församlingens (publikens) nivå. Som svarar på frågan om hur vi skall förstå det som hänt. Och på vilket sätt vi alla är delaktiga. Att vi känner att passionsberättelsen inte utspelar sig på ett högre plan – utan inom oss och mellan oss i samma stund som den uttalas.

Martin Nyström martin.nystrom@dn.se “

DN LÖRDAG 31 DECEMBER 2016

“ Vilken betydelse har nyåret i kyrkan?

Eftersom kyrkoåret startar med första advent så handlar nyåret i kyrkan inte i första hand om det nya året. Rubriken för nyårsdagens högmässa är ”I Jesu namn” då man sjunger den kända psalmen 42 ”Se Jesus är ett trösterikt namn”. Ett tema som återkommer i JS Bachs fjärde del av ”Juloratoriet” och i hans mest kända nyårskantat ”Gott, wie dein Name, so ist auch dein Ruhm” där den inledande körsatsen gestaltar nyåret då den, mitt i steget, går från en gammal stil till en ny.

Namnet ”Jesus” är det första ordet på det nya året och det varar livet ut, som Bach uttrycker det i kantatens sopranaria. Med en melodi som från början var inspirerad av en smekande vind.

”När nyåret kommer är vi kyrkomusiker tämligen utmattade”, säger Göteborgs dom-kyrkoorganist Mikael Fridén till mig när vi pratas vid och förklarar varför nyårshelgen inte riktigt hör tala om sig musikaliskt: ”Efter en decembermånad med två fulla hus varje dag i Domkyrkan och konserter ute i staden längtar man mest efter en öde, öppen slätt.”

Men visst klingar det ändå. Fridén nämner nyårsbönen på nyårsaftonen, nyårsvakan (då Sveriges Radio alltid bidrar med Bachs koralförspel ”Das alte Jahr vergangen ist”, som innehåller exakt 365 toner över 12 takter) och -hög-mässan på själva nyårsdagen. Och framhåller särskilt texten till psalm 509 ”Av goda makter -underbart bevarad” (översatt av Per Olof Nisser) – författad av den lutherske teologen och anti-nazistiske motstånds-mannen Dietrich Bonhoeffer i ett brev till sina kära från koncentrations-lägret i Breslau 1944, ett år innan han avrättades.

Men hur skall vi förstå nyårsdimensionen i rubriken ”I Jesu namn” i dag? Jag frågar Agneta Olsson, kyrkoherde på Styrsö i Göteborgs södra skärgård. Hon svarar att det handlar om att ”stilla den oroligt flackande blicken”, ta hand om den ”bävan” som uppstår i övergången mellan det förflutna och det kommande. En sårbarhet som gör att vi kan ”öppna oss för det tidlösa i oss” och sänka våra lod. ”Herrens nåd tar aldrig slut, hans barmhärtighet upphör aldrig”, säger hon. Och ansluter sig till sista strofen i Bonhoeffers psalm:

När nu till stillhet allt omkring

oss sjunker

du låter nya klanger växa fram

Vi hör den sång som alla

världar sjunger

i hopp och tillit ropa de ditt namn.

Martin Nyström martin.nystrom@dn.se “

DN SÖNDAG 1 JANUARI 2017

“ Som främlingar inför varandra

Det är svårt att veta exakt vad folket tycker numera. Allt fler säger upp sina fasta telefonabonnemang, vilket gör de traditionella opinionsmät-ningarnas rundringningar statistiskt otillförlitiga. Det har analytikerna bittert blivit varse, inte minst efter president-valet i USA häromsistens. Så övertygade var de om att Donald Trump aldrig skulle kunna vinna att de skrattade högt åt blotta frågan.

De självrekryterade webbpaneler som alltmer börjat användas i stället är både snabba och billiga att genomföra. Men inte heller de utgör ett representativt urval, utan visar enbart på åsikterna hos dem som använder internet och anmält intresse för undersökningen. Detta betyder att exempelvis den allt större gruppen äldre ofta är gravt underrepresenterad.

Det är med andra ord inte oproblematiskt att medierna så ofta drar stora växlar på opinionsmätningar. Samtidigt säger det förstås något att tilltron till partiledarna återkommande visat sig vara så lågt att siffror på 35 procent inte bara fick Annie Lööf att gå segrande ur den senaste förtroendemätningen, utan att resultatet dessutom betraktas som en succé.

Med 35 procent ska man inte kunna vinna, och det hade också varit omöjligt för tjugotalet år sedan. Om något borde resultatet därför bli en tankeställare för samtliga partier – inte minst för de regerande Socialdemokraterna. Ynka 31 procent av de svarande uppger sig ha förtroende för statsminister Stefan Löfven. Klyftan upp till tidigare statsminister Fredrik Reinfeldts toppnotering på 72 procent är gigantisk.

Även om Sverige tillämpar personval så är det fortfarande partierna som står i centrum. Att partiledarna nu får så anmärkningsvärt dåliga siffror är med andra ord inte bara ett underbetyg till dem själva, utan även till deras partier. För det är just partierna dessa politiker representerar när de står där på bästa sändningstid och häver ur sig truismer eller låter svaren glida över i intetsägande klyschor.

Tidigare var den allmänna strategin att glida alltmer inåt mitten. Det fungerar inte längre.

Västvärlden över vänder sig besvikna väljare bort från de etablerade makthavare som de uppfattar som lika likartade som likgiltiga. Tendensen märks tydligt i framgångarna för populistiska och invandrarfientliga partier i Sverige och resten av Europa, den märks i Storbritanniens omröstning om utträde ur EU, och i Donald Trumps seger i det amerikanska presidentvalet.

Som journalisten Anne Applebaum påpekat är det nu bara en fransk presidentvalsseger för Nationella frontens Marine Le Pen som fattas för att eran av västerländsk politisk stabilitet ska vara över (Washington Post 4/3 2016).

Att låta politikerna ta mer plats genom personkampanjer, för att därmed kunna avkräva dem både tydligare besked och större personligt ansvar, kan framstå som lockande.

Ändå är det inte någon bra idé. För även om korruption är ett mindre utbrett problem här än på många andra håll så kvarstår givetvis risken, inte minst som pengar är avgörande för vilka som alls ska kunna synas. Fokus hamnar dessutom lätt på karaktärsdrag, varpå steget inte är långt till rena personangrepp.

Det är vad vi minst av allt behöver i en tid då även de misstag och fel som rimligen borde kunna förlåtas leder till snar uppsägning. Kvar blir de som aldrig utmärker sig, vilket verkligen inte är synonymt med att föra en bra politik, än mindre med att vara någon som människor kan identifiera sig med och känna sympati för.

Människor röstar inte rationellt, utan efter känslan, det borde stå tydligt för alla vid det här laget. En bättre, men också både längre och snårigare, väg till väljarnas hjärtan vore därför att göra upp med den strävan efter intern konsensus som inte minst präglat Moderaterna, och som bland annat statsvetaren Katarina Barrling skrivit utförligt om.

Det är olyckligt att betrakta intern debatt som en svaghet och försöka stänga omvärlden ute. Öppna, tillåtande diskussioner skapar nämligen inte bara en relation till politikerna – de är dessutom själva grogrunden för ett brett, konkret och inkluderande samtal om hur Sverige ska se ut.

DN 1/1 2017 “

DN SÖNDAG 1 JANUARI 2017

”Framtidens kretslopp kräver nytänkande”

Infrastruktur. Näringsämnena som krävs för jord- och skogsbruket är snart förbrukade och vattnet är på väg att bli en bristvara. Sverige måste tänka om och bygga nya resurssnåla system som återvinner vatten, näringsämnen och energi, skriver Mats Brunell, Björn Martén, Andreas Pettersson, S Anders Christensson och Johan Nylander.

Vattnet i Sverige är på väg att bli en bristvara och kvaliteten blir allt sämre. Näringsämnena som behövs i jord och skogsbruk har vi under mer än 50 år hämtat ur jorden men vi har struntat i att tillvarata dem i kretsloppet. Nu är dessa tillgångar snart förbrukade. Vi måste tänka om och bygga nya system som är resurssnåla och återvinner såväl vatten som näringsämnen och energi, oavsett om det är elektricitet, fordonsbränsle eller ska användas för uppvärmning. Dessa systemen får inte belasta vår miljö. Detta kräver nya sätt att tänka, planera och genomföra. Vi menar att problemet beror på att det förvaltande Sverige inte kan hantera ett förändringsarbete:

1 Det hela styrs övergripande av miljömål som inte är lätta att omsätta i praktiken.

2 Kretsloppen och miljömålen hanteras inte integrerat utan arbetssättet kännetecknas av ett sektorstänkande med täta väggar mellan ansvariga myndigheter.

3 Det finns en övertro på att våra traditionellt storskaliga system är utgångspunkten.

Sverige ligger inte i framkant inom detta område: I Israel återvinns 70 procent av allt vatten. I Japan återcirkuleras tvättvatten till toaletter med mera i fem kvaliteter och man får inte använda tvättmedel i diskmaskiner, utan använder joniserat kallt vatten och bakpulver. I Belgien har man straffskatt på tvättmedel. I Tyskland finns inte ens en brännbar fraktion, allt avfall återvinns. I Rwanda togs plastkassar bort för tio år sedan.

Förutsättningarna är enkla, allt som lever behöver vatten och näringsämnen, det gäller oss människor och livsmedel ur jorden samt skogen. Ska vi använda något till energi ur jord eller skog måste vi återföra näringsämnen, annars slutar det att växa.

Näringsämnen: Dessa är fosfor, kalium och kväve. Fosfor finns i fekalier och urin från människor och djur. De finns också i vårt organiska avfall. Allt grönt som växer producerar kalium och kväve som ett resultat av fotosyntesen. Handelsgödsel som vi har använt sedan 50 år kan vi inte räkna med i framtiden eftersom den viktigaste ingrediensen fosfat är på väg att bli en bristvara.

Vatten: Vi har trott att vi har rent vatten i överflöd i vårt land. Dricksvattenutredningen och kartläggningar som Sveriges Geologiska undersökning gjort pekar på att vi i stort sett har förbrukat grundvattnet. Vi måste nu använda renat ”ytvatten i sjöar och vattendrag”. Problemet är att vattendrag och sjöar övergöds av bland annat reningsverk som inte klarar av full rening av kemikalier och läkemedelsrester, Käppalaförbundets siffror för 2015 är att cirka 500 liter per person och år släpps ut. Våra enskilda avlopp släpper också igenom näringsämnen och i värsta fall också bakterier som kan smitta egna och grannars brunnar, och vi kan inte tillvarata näringsämnena ur dessa system heller.

Fossilfritt bränsle: Lösningen är inte el-fordon, de använder mycket ändliga råvaruresurser, särskilt i batterierna, som i sin tur har problem med kall väderlek, antalet laddningar med mera. Elen måste produceras och elnät måste byggas ut och ändras för att hantera intermittenta källor såsom vind- och solkraft: lastbalanseringskravet. Vätgas och biobränslen står inför andra utmaningar. Att använda vätgas för fordon är en mycket komplicerad teknik och kräver stora resurser för såväl produktion som lagring och distribution. Biodiesel har andra problem för befintliga motorer. De olika drivmedelsalternativen som finns behöver belysas utifrån ett ekologiskt helhetsperspektiv där systemgränserna även omfattar all teknik och produktion av hela fordonet med kringsystem för elproduktion, disktribution samt dess användning och hantering av eventuella restprodukter som ingår i produktlivslängden som helhet.

Hushållsavfall: Våra storskaliga fjärrvärmeverk använder husavfall, såväl inhemskt som importerat. De står inför en råvarubrist då avfallsmängden minskar. Importen av avfall från utlandet kommer också att minska eller till och med att upphöra. Man har nu börjat använda skogsflis som är en begränsad råvara. Vidare planeras ytterligare storskaliga processystem för hantering av organiskt avfall för biogasproduktion. Dessa kräver dyra logistiklösningar. Andra kommuner anser sig inte ha råd med hantering av det organiska avfallet utan skickar avfall långa vägar till andra kommuner för upparbetning.

De svenska regelverken är snarast ett hinder för utvecklingen, inte en del av lösningen. Ett exempel är Vattentjänstlagen som i sin tillämpning står i konflikt med Miljöbalkens intentioner. Styrmedel och beskattning måste gå i takt med mål och lösa utmaningarna, inte tvärtom. Våra politiker skyller på EU:s regelverk och beskattningsregler. Styrmedel behövs, men inte som styrande förutsättningar, utan som en del i strategin hur vi skall lösa utmaningarna och nå målen.

Som vi ser hanteras inte de här kretsloppen väl. Regeringen verkar inte ha någon plan för förändring. Miljöberedningens slutbetänkande har bland annat lagt förslag om behovet av stora återinvesteringar i

befintliga storskaliga VA-system. Ekonomi betyder hushållning och detta uppnås inte om vi inte kan optimera kretsloppen, logistik och system. Ekonomin är enkel för de som planerar detta: Allt ska bekostas av skattemedel i flera led och ytterst debiteras befolkningen som skattebetalare och nyttjare.

Nya kretsloppssystem för vatten, näringsämnen och bioenergi utvecklas av oss och andra aktörer. Till skillnad från dagens lösningar är de småskaliga och lokala. De skapar förutsättningar för lokal återanvändning av gråvatten till toa, bad-, disk-, och tvättvatten. I vårt nya kretsloppssystem tillvaratas näringsämnen medan svartvatten och det organiska avfallet rötas lokalt till växtnäring. Genom användande av ozonerat vatten för tvätt och disk behövs inget tvättmedel och diskmedel. Detta småskaliga kretsloppssystem kan byggas ihop i ett energisystem som återanvänder biogasen på platsen till varmvatten kombinerat med vattenkylda solpaneler för el-produktion.

Ur risk- och sårbarhetshänseende är storskaliga system sårbara, i händelse av strömavbrott, brott på överföringsledningar, vid stora vattenflöden vid regn eller översvämningar, så hinner inte stora VA-system med, utan avloppsvatten tränger in i vattenförsörjning och i värsta fall till vattentäkter. Tiden för att kunna åtgärda dessa är ofta dagar och kan vara veckor beroende på omfattning. Användande av reservkraft, dieselaggregat, har också bidragit till problematiken då man minskat tanknivåerna eftersom biodieselinblandning har kort lagringstid vilket lett till mindre mängder i tankarna. Påfyllning kan eventuellt kunna behövas ske när tankställen och telekommunikationer är utan ström. Genom att bygga lokal kraftförsörjning via sol och biogas till likström kan funktion alltid garanteras för lokala småskaliga system.

Hur ska vi då göra? Det finns metoder och verktyg för att hantera komplicerade samverkande kretslopp med scenariospel och modelleringsverktyg, som utgår från mål, strategi och planarbetet, som provats i militära/civila tillämpningar som beslutstöd. Det finns också nya, alternativa småskaliga systemlösningar för att hantera detta på ett bättre sätt.

Vi behöver basera vår framtid på en småskalig kretsloppsbaserad infrastruktur för vatten, näringsämnen och energi baserat på följande mål, strategi och plan:

○ Målet är att Sverige långsiktigt har tillgång till vatten, låt vara av flera kvaliteter samt kunna producera livsmedel och energi utgående från självförsörjning avseende biogödsel och biogas för fordonsbränsle eller förädling.

○ Vi har metoder och verktyg för att hantera detta komplexa system så att nya lösningar kan prövas och därefter införas på ett icke systemavgränsande och suboptimerat synsätt.

○ Vi kan och måste basera en sådan strategi och en genomtänkt plan för hur den skall genomföras med en ekonomisk modell och regelverk som bygger på en äkta ekologisk ekonomi.

Mats Brunell, Björn Martén, Andreas Pettersson, S Anders Christensson, Johan Nylander, Oikoslab future solutions AB. “

“ Fakta. Oikoslab future solutions

Oikoslab future solutions utvecklar system och teknik, ekonomiska modeller samt beslutstöd för planering och införande av framtidens hållbara utmaningar. “

DN måndag 2 januari 2017

“ Multiresistenta bakterier fortsätter öka

De resistenta bakterierna i Sverige fortsätter att öka – med risk för att allt mer antibiotika blir verkningslös.

– Det gör att det blir svårare att behandla patienter, säger Malin Grape, Folkhälsomyndigheten.

Ju mer antibiotika vi använder, desto större blir spridningen av resistenta bakterier – bakterier med motståndskraft mot flera sorters antibiotika. Men trots att antibiotikaförskrivningen i Sverige minskade med två procent under förra året, fortsätter de resistenta bakterierna att öka. Något som direkt drabbar patienter, uppger Malin Grape, chef för enheten antibiotika och vårdhygien vid Folkhälsomyndigheten.

– Med spridningen blir det svårare att förebygga infektioner och att behandla patienter, säger Malin Grape.

Även om vi bara använder antibiotika där det verkligen behövs kommer vi inte att kunna bromsa spridningen av multiresistenta bakterier helt, konstaterar hon, men betonar att vi för den skull inte får ge upp kampen för att få ned antibiotikaförskrivningen.

TT “

DN måndag 2 januari 2017

“70 000 asylsökande väntar på besked

Under fjolåret fattade Migrationsverket beslut i närmare 112 000 asylärenden – fler än någonsin tidigare och dubbelt så många som 2015, enligt myndighetens årsstatistik.

Migrationsverkets vikarierande generaldirektör Mikael Ribbenvik tycker att det är glädjande att så pass många asylsökande har kunnat få besked, sedan myndigheten fått ökade resurser.

Men fortfarande väntar fler än 70 000 asylsökande på beslut påpekar han och tillägger att målet är att de ska ha fått sina beslut senast under sommaren 2017. Det betyder ungefär 10 000 beslut i månaden.

– Det klarar vi. Under hösten har vi som mest varit uppe i 14 000–15 000 ärenden per månad. Men den takten kan vi inte hålla och det behöver vi inte heller. Vi låg lite efter under hösten och behövde komma i kapp, säger Mikael Ribbenvik.

Den beslutstakten har inte gått ut över rättssäkerheten, understryker han.

– Det är ingen mening för oss att fatta beslut om de inte är rättssäkra. Ovanpå vårt beslut kommer en domstolsprövning och sköter vi inte vår hantering får vi bara göra om ärendet.

Flyktingströmmen ebbade ut under fjolåret – under helåret 2016 sökte knappt 29 000 asyl i Sverige, vilket är den lägsta siffran sedan 2009. Den tydliga ökningen av antalet asylsökande under hösten som synts tidigare år uteblev.

En av orsakerna till minskningen är de svenska lagändringar som försvårat möjligheterna för familje-återförening och att få permanent uppehållstillstånd, enligt Migrationsverket.
Flyktingöverenskommelsen mellan Turkiet och EU samt försvårade möjligheter för asyl-sökande att ta sig över gränserna i Europa är andra orsaker. Särskilt tydlig är minskningen av ensamkommande barn.

– Det kan förklaras med att barnen oftast inte har några id-handlingar. Alla gränskontroller som finns i Europa nu gör det svårt att röra sig utan id-handlingar, säger Mikael Ribbenvik.

Det stora antalet asylärenden har inneburit längre handläggnings-tider när det gäller andra tillståndsärenden, såsom ansökningar om uppehållstillstånd på grund av anknytning eller arbete.

TT “

DN måndag 2 januari 2017

“ Birgitta Forsberg: Bra att män månar om jämställdhet

Pendeln har kanske svängt. Män, i alla fall vissa män, försöker nu på allvar få in kvinnor på topp positioner i näringslivet.

Det har hänt något i näringslivet. En manlig advokat är fortfarande upprörd över vad investmentbolaget Ratos ordförande Jonas Wiström sa i somras då han sparkade vd Susanna Campbell.

– Titta på vad han sa och fråga dig sedan om han skulle ha sagt så om en man. Jag menar att hans sätt att uttrycka sig är avhängigt av hennes kön, säger advokaten.

Och när jag för drygt ett år sedan skrev om sexism på Handelshögskolan i Stockholm mejlade ett antal personer som var bestörta över vad som pågick på deras skola. Alla som hörde av sig var män.

Eller ta stiftelsen Allbright, som vill ha fler kvinnor i styrelser och ledningar. Den är grundad av finansmannen Sven Hagströmer.

Eller titta på Håkan Buskhe, vd för försvarskoncernen Saab. Han har målmedvetet satt in fler kvinnor som lönesättande chefer. Det nya målet är att 35 procent av löne-sättande chefer hos Saab i Sverige ska vara kvinnor år 2025. Upp från 28 procent.

Det inger hopp för framtiden att både yngre och äldre män blir upprörda över sexism och/eller avsaknaden av kvinnor på höga poster i näringslivet.

Näringsminister Mikael Damberg (S) har talat om en lag om kvotering till bolagsstyrelser.

Regeringen har fått in remisssynpunkter från utredningen och ska sedan, om den väljer att gå vidare, skriva en lagrådsremiss och därefter lägga fram en proposition i riksdagen. Och där lutar det åt att förslaget bli nedröstat.

Redan år 2002 hotade Margareta Winberg (S) med en lag om inte andelen kvinnor var 25 procent år 2004. Men inte förrän år 2015 nåddes målet. Utan att någon lag synts till.

Det hela känns lite jolmigt. Det blir som att ropa på vargen. Först blir alla rädda – och mycket riktigt har kvinnorepresentationen hoppat upp när regeringen orerat – men till slut bryr sig ingen när ulven inte rusar fram med blottade tänder. Man kan fråga sig varför ministrarna ägnar sin dyrbara tid åt meningslösheter.

I dagsläget består börsbolagens styrelser till nästan 31 procent av kvinnor, upp från närapå 28 procent 2015 och knappt 25 procent 2014, enligt Andra AP-fondens kvinnoindex. Endast 15 av de 286 börsbolagen hade en kvinna som vd och 18 en kvinna som ordförande när fonden gjorde sin undersökning i maj 2016.

Minst lika viktigt för företagen är att ha en ledningsgrupp som tar till vara all kompetens, alltså är heterogen. Hos börsbolagen består ledningsgruppen till endast knappt 21 procent av kvinnor.

Nå, det blir spännande att se vad Andra AP-fonden ser för utveckling i vårens undersökning. Eftersom många i näringslivet verkar vara rörande eniga om att det är viktigt för börsbolagen med könsblandade ledningsgrupper och styrelser är det nästan fascinerande att de inte får till det.

I vanliga fall har bolagen inga problem att sätta upp ett mål och jobba stenhårt för att nå det. Men i fallet med kvinnor verkar de drunkna i ursäkter: ”Det finns inte tillräckligt kompetenta kvinnor”, ”Kvinnor vill inte ha utsatta befattningar”, ”Vi har inga kvinnor att utse för de jobbar inte i de delar av företaget där vi plockar chefer”.

Tänk om de skulle säga detsamma om sina försäljningsmål? ”Kunderna är inte tillräckligt kompetenta för att förstå våra produkter”, ”Kunderna väljer att använda andra produkter”, ”Kunderna förstår inte hur bra vi är”. Jösses, vilket pådrag det skulle bli.

Vad sa då Jonas Wiström om Susanna Campbell? Jo, att Ratos underpresterat resultatmässigt och att bolaget behövde en vd med bredare operativ ledarerfarenhet. Ovanligt hårda ord. (Men även några manliga vd:ar som fick sparken i fjol fick hårda omdömen från sin ordförande.)

Ny vd för Ratos blev Magnus Agervald. Mindre än två månader efter att ha utsett Agervald skrev pikant nog Jonas Wiström en debattartikel med rubriken ”Männen måste ta ansvar för jämställdheten”.

Men det känns ändå befriande att topparna i näringslivet, i alla fall tidvis, även lyfter upp kvinnor till toppositioner. Och att kvinnorna, liksom männen, får sparken ibland. När vi börjar se människor som individer, inte främst som män eller kvinnor, har jämställdheten kommit långt.

Birgitta Forsberg birgitta.forsberg@dn.se “

DN måndag 2 januari 2017

”Eleverna behöver mer miljökunskap, inte mindre

Från och med höstterminen 2017 försvinner kursen Miljö- och energi-kunskap 100 p från Teknikprogrammet på gymnasieskolan som obligatorisk kurs på inriktningen Samhällsbyggnad och miljö. Nu ska kursen bytas ut mot kursen Byggnadsverk 100 p.

För mig som lärare på Teknikprogrammet har miljökursen varit en mycket angelägen kurs då världen och mänskligheten står inför stora miljöhot. Många elever har uttryckt att valet mellan en miljökurs och kursen i Byggnadsverk är självklar, trots att alternativet i sig är en viktig kurs. Många elever har i dag ett stort intresse för miljöfrågor och de efterfrågar mer kunskap.

Jag har även hört elever som har läst kursen säga att den varit en av de viktigaste kurserna under deras skoltid. De har undrat varför inte kursen är obligatorisk på alla gymnasieprogram.

Jag har som lärare förvånats över den okunskap som finns bland många gymnasieungdomar om miljöfrågor. De har bristfälliga kunskaper, men de upplever ändå en diffus känsla av ångest inför klimathotet.

När man får kunskaper så ser man också de möjligheter som finns, till exempel tekniska lösningar som gör oss mer oberoende av fossila bränslen. Kunskap kan också skapa en vilja att agera, utbilda sig mera och kanske att på det sättet kunna vara med att påverka utvecklingen i samhället till en mer hållbar livsstil. Kursen på Teknikprogrammet tror jag också har påverkat fler kvinnliga elever att söka till en teknisk utbildning.

Under mina studier på Chalmers på 70-talet handlade mycket lite om hur tekniken samverkar med oss människor och med vår miljö. Det var inte bättre på Volvo under 80-talet där jag arbetade några år med produktutveckling. Efter att jag lämnade industrin bakom mig har jag arbetat både på högskolan och på gymnasiet som lärare. När inriktningen Samhällsbyggnad och miljö kom till Teknikprogrammet upplevde jag att nu har statsmakterna äntligen börjat ta miljöfrågan på allvar. En förändrad syn finns i dag också både på Chalmers och på Volvo där frågor om hållbarhet är centrala i verksamheterna.

Men från och med år 2017 så går utvecklingen på gymnasiets Tekniska program i motsatt riktning! Hur kan detta hända i en tid när klimathotet är ett ämne som både näringsliv och högskolor prioriterar mycket högt?

Är det inte vår skyldighet att ge våra ungdomar kunskap och redskap i denna ödesfråga för kommande generationer?

Åke Lundgren, civilingenjör och legitimerad lärare “

DN måndag 2 januari 2017

“ Landstinget vill prisa jämställdhet

Landstinget instiftar ett jämställdhetspris på 50 000 kronor. Det ska gå till en vårdverksamhet eller vårdpersonal som särskilt har utmärkt sig när det gäller jämställd vård. Vem som helst kan nominera kandidater till priset.

Det är i det alliansledda landstingets strävan att uppmuntra och sprida goda initiativ som leder till förändring som priset instiftats, på initiativ av Liberalerna.

– Pris är ytterligare ett sätt att uppmuntra goda arbetsplatser och medarbetare. Hjulet ska inte behöva uppfinnas på nytt, det goda exemplets makt är viktigt, säger Anna Starbrink (L), hälso- och sjukvårdslandstingsråd.

Hon understryker dock att landstingets jämställdhetsarbete inte är någonting som ska göras som projekt ”vid sidan av”, det ska integreras i den ordinarie verksamheten.

– Landstinget ska vara jämställt hela vägen, från vården för den enskilda patienten och villkoren för den enskilda medarbetaren, till våra professionella bolagsstyrelser där 50 procent av ledamöterna och över 40 procent av ordförandena är kvinnor, säger hon.

Alla verksamheter och medarbetare inom landstinget kan nomineras, och vem som helst kan nominera.

Beslut om pristagare fattas av hälso- och sjukvårdsnämnden, efter förslag från en kommitté som ska bedöma kandidaterna utifrån ett antal olika kriterier som handlar om allt ifrån ökad jämställdhet i bemötande, behandling eller uppföljning i hälso- och sjukvården eller tandvården till normmedvetet ledarskap.

Priset, som delas ut för första gången nästa år, är bara en liten del i landstingets pågående jämställdhetsarbete.

Hittills har man gjort insatser för att få jämställda bolagsstyrelser. I landstingets bolag och förvaltningar med professionella styrelser (ej valda på politiskt mandat) är totalt 15 av 29 ledamöter kvinnor, det vill säga över hälften.

Nästa år ger man också ett anslag till genusvetenskaplig forskning med inriktning på jämställd hälsa på en miljon kronor. Dessutom ska man satsa på utbildning i jämställdhet för chefer som planerar och genomför förändringsprojekt.

Ulrika By ulrika.by@dn.se “

DN måndag 2 januari 2017

“Trängseln stor på många lekplatser

Stockholm har över 1 500 lekplatser visar en ny kartläggning. Men trängseln är stor anser var femte besökare. Särskilt i innerstaden där många förskolor saknar egen gård.

– Vi har nu fått en helhetsbild av lekplatserna och ska ta fram nya riktlinjer för förskolegårdar, säger Lisa Klingwall, översiktsplanerare.

Det är fullt hus i Söderkåkarna på Bryggartäppans temapark på Södermalm. Ett sextiotal barn i gula och rosa västar far runt i mini-husen, springer upp- och nedför trätrappor, rusar över stenbroar och gruppgungar på stora gungbrädor.

Många förskolor på Södermalm saknar egen gård och måste använda olika allmänna lekplatser varje dag i sin verksamhet. Andra förskolor går hit för att variera leken för barnen.

– Vi på Täppan är här ganska ofta men inte varje dag. Vi har en ganska stor gård, men vi har fyra avdelningar, och brukar ta de äldsta barnen till skogen eller lekparker. Den här parken är perfekt för barn i fem–sexårsåldern, säger Gulistan Elaltunbay, förskolepedagog.

Stockholms stad kartlägger just barnens lekytor och har identifierat hela 1 500 platser för lek och naturupplevelser i staden. Med hjälp av barn, vuxna och personal på skolor och förskolor vill man veta hur lekplatserna kan förbättras.

Tre av tio tillfrågade tycker att deras lekplats fungerar bra men många vill se en upprustning. Trängseln är något som var femte upplever är ett problem, och trycket är extra hårt i innerstaden.

– Generellt sett tycker jag att lekplatserna är bra men det är lite trångt. Det beror mycket på att många dagis inte har någon annanstans att vara, men jag tycker inte att det gör så mycket, säger Jon Bergqvist, pappaledig med Hjalmar 1,5 år.

Den första rapporten från kartläggningen visar att var fjärde besökare tycker att lekplatserna måste städas bättre. Var femte anser att underhållet är för dåligt och att lekplatserna måste utrustas med toaletter.

– Vi behöver tillgång till vatten och toaletter. Nu tar vi med vatten på flaska men toaletter finns inte här. Ibland måste vi gå tillbaka till förskolan med något barn. Jag tycker ändå att staden är ganska bra just nu på att rusta lekparkerna, säger Gulistan Elaltunbay.

Många efterlyser bättre lek-ytor och fler lekredskap, främst för yngre barn. Föräldralediga Peter Sandberg besöker Bryggartäppan fyra gånger i veckan med 18 månader gamla dottern Sally Michelson. De trivs bra på lekplatsen som ligger nära hemmet och störs inte av trängseln.

– Södermalm har ett jättebra utbud av lekparker. Det är en kul miljö här, som att leka i ett museum. Det kan vara lite trångt ibland, särskilt för små barn på grund av alla förskolor, men det är okej. Sally tycker jättemycket om att vara inne i det lilla huset med kök och laga mat, säger Peter Sandberg.

Kartläggningen ska nu analyseras djupare för att se vilka förbättringar som krävs. Stadsdelarna ansvarar för skötsel och underhåll medan skapandet av nya lekplatser ligger på staden centralt.

– Vi har nu fått en helhetsbild av lekplatserna. Den hjälper oss att göra rätt investeringar när vi skapar nya lekplatser i staden. I Årstadal tittar man redan nu på att skapa fler lekplatser för att det har blivit en situation som många upplever som ohållbar, säger Lisa Klingwall, landskapsarkitekt och översiktsplanerare med barnfokus på stadsbyggnadskontoret.

Trängselproblemet är störst i innerstaden?

– Ja, men det är inte alla som upplever att trångt är dåligt. Det kan vara att lekplatsen är väldigt populär. Men då får vi titta på hur man kan göra situationen bättre med exempelvis fler toaletter och rinnande vatten som vi ser ett stort behov av.

Många tycker att det är skräpigt och slitet på lekplatserna?

– Det handlar om att det är en växande stad och det blir mer slitage som behöver underhåll. Vi ser också att man efterfrågar bättre lek-ytor och lekredskap för alla åldrar.

Största problemet för att ta sig till lekparken uppges vara att det saknas förskolepersonal?

– Ja, det är ett jätteproblem som staden måste ta ställning till när man planerar lekplatser, hur långt man kan ta sig med barnen. Men även behovet av egna gårdar på förskolorna.

En av tio förskolor saknar egen gård, vad gör ni åt det?

– Det är en känd problematik och nu tar vi ett helhetsgrepp i frågan. I januari börjar arbetet med att ta fram riktlinjer för kvalitativa utemiljöer för förskolor och skolor i Stockholm. De ska vara klara under 2017, säger Lisa Klingwall.

Kartläggningen ska bilda underlag för tidigt barnfokus i nya stadsutvecklingsprojekt. Behovet av barnperspektiv är särskilt tydligt efter mindre lyckade exempel i till exempel Hagastaden där planerade förskolor har få gårdar och mycket lite solljus.

– Hagastaden blev inte jättebra ur barnens perspektiv, under etapp 1 och 2 fanns det inte ett lika tydligt barnfokus, men nu i etapp tre försöker vi göra det bättre. När vi bygger Skärholmen och Östberga gör vi en barnkonsekvensanalys och integrerar vår kartläggning tidigt, så att den inte kommer in för sent i processen.

Staden vill att besökarna fortsätter att lägga till lekplatser på webben och hur man vill att de ska förbättras. Mest uppskattade i utbudet är temaparkerna.

– Generellt sett är temalekplatser väldigt populära, som Uggleparken, Bryggaretäppan eller Vanadislunden. Till temalekplatser åker folk från hela staden för att besöka över dagen. Det bästa är nog ändå att det finns en väldigt stor variation av lekplatser och grönområden i Stockholm, säger Lisa Klingwall.

Jessica Ritzén jessica.ritzen@dn.se “

“Källa: Rapporten ”Här leker vi”, Spacescape. “

DN tisdag 3 januari 2017

“ Medicin kostar mer efter apoteksreformen

○ Receptfria läkemedel har blivit dyrare efter omregleringen av apoteksmarknaden. I vissa fall har priserna ökat med mer än 50 procent.

○ Utvecklingen går tvärtemot syftet med omregleringen.

○ I dag inleder DN en granskning av apoteksreformen.

Sju år har gått sedan det svenska apoteksmonopolet gick i graven. Reformen möjliggjorde för privata aktörer att öppna egna apotek. Dessutom kunde detaljhandeln börja sälja vissa receptfria läkemedel i butiker.

Målet med 2009 års reform var att öka tillgängligheten och servicen. Dessutom skulle medicinen få en fortsatt låg prislapp.

Men Dagens Nyheter kan i dag visa att priserna för receptfria läkemedel på apoteken tvärtom har ökat. I vissa fall rejält.

Jämförelsen bygger på snitt-priser från 2008 (alltså före omregleringen) och 2015 – produkt för produkt. Alla receptfria läkemedel ingår som har en årlig försäljning på minst hundra tusen förpackningar. Det handlar om totalt 105 produkter.

94 av dem har blivit dyrare sedan 2008, enligt DN:s granskning. 11 har blivit billigare.

För att jämförelsen ska bli rättvis har samtliga priser justerats för inflation till 2015 års prisnivå. Prisökningen är i flera fall kraftig:

○ Ögonsalvan Noviform kostade 59 kronor år 2008. Sju år senare är produkten nästan dubbelt så dyr, 116 kronor.

○ Hostmedicinen Theracough kostade 42 kronor år 2008. Sju år senare har priset ökat med 62 procent till 68 kronor.

○ Vanquin, medicin mot springmask, kostade 134 kronor år 2008. Sju år senare har priset ökat med 89 procent till 252 kronor.

Av de 94 läkemedel som blivit dyrare har 42 stycken ökat sitt försäljningspris med mer än 15 procent. Åtta har ökat mer än 50 procent.

Som referens har DN även studerat prisutvecklingen tillbaka till 2000, alltså före apoteksreformen. Just tiden för omregleringen utgör ett tydligt trendbrott. Det är då priserna sticker i väg uppåt.

Ändå var alltså prisfrågan central i det lagförslag som låg till grund för apoteksreformen. Den dåvarande regeringen skrev till exempel att omregleringen var ”ett medel” för att uppnå ”prispress på läkemedel genom att flera aktörer konkurrerar på marknaden”.

Att receptfria läkemedel tvärtom har blivit dyrare har varken branschen eller dåvarande regeringen kommunicerat utåt. De har i stället lyft en annan utveckling som förvisso är korrekt men som inte ger hela bilden. Myndigheten Tillväxtanalys presenterade 2013 ett regeringsuppdrag som visade att prisökningstakten för receptfria läkemedel i stort sett har följt konsumentprisindex. Men måttet blir missvisande. I det så kallade läkemedelsprisindexet ges vanliga värktabletter mycket stor betydelse eftersom de står för en mycket stor andel av apotekens receptfria försäljning. Storsäljarna Ipren och Alvedon är några av de få volymprodukter där prisutvecklingen har varit relativt stabil över tid. De har dessutom fått ökad konkurrens av lågprisprodukter med ämnena paracetamol eller ibuprofen. Till exempel säljs ”Alvedonkopiorna” Pamol och Panodil i allt större omfattning och det bidrar till en sammantaget billigare varukorg.

Läkemedel som inte säljer lika stora volymer som värktabletter har inte samma konkurrens. DN:s granskning visar att prisökningen över tid är större ju ovanligare läkemedlet är.

I detaljhandeln, som har tillstånd att sälja ett begränsat urval läkemedel, är priserna lägre än på apoteken. Här är utvecklingen över tid den motsatta. Av de 22 produkter som såldes i detaljhandeln, samtliga med stor volymhandel, hade 14 blivit billigare.

– Det finns ingen reglering av priserna för receptfria läkemedel. Prissättningen blir därför som på vilken produktmarknad som helst i samhället. Det är utbud och efterfrågan som styr. Läkemedelsbolagen har därför riktat in sig på produkter där det finns stora volymer, säger Leif Nordqvist, utredare på Konkurrensverket.

Dagens Nyheters granskning bygger på data från E-hälsomyndigheten dit apoteken själva rapporterar in försäljningsstatistik. Vi har jämfört exakt samma produkt, det vill säga läkemedel med samma styrka och storlek.

Lars Skutholm, marknadsdirektör och vice vd på statliga Apoteket AB, lyfter ökat inköpspris som det främsta skälet till att läkemedel blir dyrare.

– Leverantörerna brukar hänvisa till ökade råvarupriser, valutaförändringar och dyrare transporter. På läkemedel som vi köper av leverantörer har vår marginal förvisso förbättrats, men ökningen är marginell. Vi märker att det på varumärken där det inte finns speciellt mycket konkurrens på marknaden, så finns det en benägenhet att priserna går upp på dem mer än på mer konkurrensutsatta varumärken, säger Lars Skutholm.

Apoteket AB och branschföreningen Sveriges Apoteksförening lyfter samtidigt fram ökad internethandel som de tror på sikt kan leda till lägre läkemedelspriser i samhället.

Kristoffer Örstadius kristoffer.orstadius@dn.se “

“Sju år med den nya marknaden
År 2009 omreglerades den svenska apoteksmarknaden. Förändringen innebar att fler aktörer och apotek fick möjlighet att driva och äga apotek. Av Apoteket AB:s 946 apotek såldes 466 till fyra privata bolag. Dessutom fick vanliga butiker möjlighet att sälja ett begränsat antal receptfria produkter.

Regeringen hade framför allt tre syften med apoteksreformen: högre tillgänglighet, bättre service och fortsatt låga läkemedelspriser.

Det har gått sju år. DN granskar nu: Vad har omregleringen lett till? Har syftena med reformen uppfyllts?

Reportern
Kristoffer Örstadius arbetar med undersökande journalistik på Dagens Nyheter.

I dag: Del 1. Priserna på receptfritt
Läkemedelspriserna skulle bli fortsatt låga. Så löd ett av de viktigaste målen med omregleringen. Hur gick det med löftet?

Så gjordes granskningen.
Dagens Nyheter har granskat hur priserna på receptfria läkemedel har förändrats på apoteken. Vi har utgått från alla produkter med en försäljningsvolym på minst 100 000 förpackningar.

Vi har jämfört samma förpackningar, det vill säga samma styrka och storlek.

En del produkter såldes inte 2008 och ingår därför inte i studien. Att de inte såldes beror framför allt på att förpackningarna ändrats (exempelvis säljs Alvedon numera med 20 tabletter i stället för 30

tabletter). Att jämföra olika förpackningar skulle kunna bli missvisande. Därför har alltså endast samma artikel (så kallad NPLpackID) jämförts.

I DN:s undersökning ingår 105 produkter som säljs på apoteken. När vi jämfört över tid har vi justerat för inflation med hjälp av konsumentprisindex (konsumentprisindex har ökat med 4,28 procent mellan 2008 och 2015). Samtliga priser som anges är i 2015 års prisnivå.

Topp 10 som blivit dyrare.

2008/2015

Noviform, ögonsalva 5 %, 5 gram 59/116

Vanquin, dragerad tablett 50 mg, 32 styck 133/252

Xyloproct rektalsalva, 20 gram 60/103

Postafen, tablett 25 mg, 10 styck 41/68

Theracough, oral lösning, 20 mg/ml, 200 ml 42/68

Dulcolax, enterotablett, 5 mg, 30 tabletter 33/53

Behepan, filmdragerad tablett, 1 mg, 100 styck 65/104

Xylocain, salva 5 %, 10 gram 46/70

Bisolvon, tablett 8 mg, 320 tabletter 33/49

Panodil Zapp, filmdragerad tablett 500 mg, 20 styck 33/47

Topp 5 storsäljare
(endast de som fanns även 2008)

Ipren, filmdragerad tablett, 400 mg, 30 tabletter 53/56

Nasoferm, nässpray, lösning 1 mg/ml, 10 ml 30/31

Otrivin utan konserveringsmedel, nässpray, lösning 1 mg/ml, 10 ml 39/45

Otrivin Menthol (utan konserveringsmedel), nässpray, lösning 1 mg/ml, 10 ml 43/56

Nezeril, nässpray, lösning 0,5 mg/ml, 7,5 ml 39/45

Del 2. Ökad tillgänglighet
Apoteksmarknaden öppnades upp för konkurrens. Ledde det till fler apotek och bättre service? Och var i Sverige hamnade egentligen de nyöppnade apoteken?

Del 3. Investerarna
Hundratals apotek över hela Sverige såldes ut till fyra privata bolag. Prislappen var sex miljarder kronor. Vad hände sedan? “

DN tisdag 3 januari 2017

“ Få anmälningar tas till domstol av DO

Endast tre av 511 anmälningar om bristande tillgänglighet har tagits till domstol av diskrimineringsombudsmannen (DO). Myndigheten tycker att siffran är rimlig men Handikappförbunden kräver att fler ärenden drivs.

– Det behöver bli tydligare, så att man ser att det kan vara dyrt att inte göra tillgängligt, säger Handikappförbundens vice ordförande Pelle Kölhed.

Tillägget om bristande tillgänglighet i diskrimineringslagen infördes för två år sedan. Men eftersom att få anmälningar går vidare till domstol blir tillägget effektlöst.

– Det blir tandlöst för vi vet inte riktigt vad som gäller. Vår uppfattning är att DO borde driva det här hårdare. Det känns nästan som att de är nöjda när de når förlikning.

Tillägget, som bland annat tvingar butiksägare att underlätta för funktionshindrade, är enligt Handi-kappförbunden viktigt för att påskynda arbetet mot ett mer tillgängligt samhälle. Men eftersom att få ärenden drivs i domstol skapas inte de prejudikaten som krävs för att lagen ska utvecklas.

– Det är inte kul att inte kunna komma in där man vill. Det finns många hinder som lätt kan byggas bort med lite påtryckningar. Lagen är nödvändig för att få utvecklingen framåt, säger Pelle Kölhed.

2015 tog DO emot 300 anmälningar men inget fall drevs då till domstol. Under 2016 har något färre, 211, anmälningar tagits emot.

Lagen har beskrivits som teknisk och komplex. Clas Lundstedt, pressansvarig hos DO, tror det är en av anledningarna till att så få anmälningar går vidare till domstol.

– Komplexiteten och de nya fråge-ställningarna som kom med lagen har gjort att utredningarna har tagit lite längre tid, säger han.

Han påpekar dock att fler av de inkomna anmälningarna kan tas till domstol i framtiden.

– Sedan har vi utfärdat tillsynsbeslut i betydligt fler ärenden. Det gör vi betydligt mycket oftare än vad vi går till domstol, säger Lundstedt.

TT “

“ Fakta.
Med bristande tillgänglighet menas att en person med en funktionsnedsättning missgynnas genom att åtgärder för tillgänglighet inte har vidtagits för att personen ska komma i en jämförbar situation med personer utan funktionsnedsättning. “

DN tisdag 3 januari 2017

“ Varför fylls tablån med underhållningsvåld?

En måndagsmorgon nyligen jag läste tv-tablån i tidningen. Från klockan 21 fylldes kvällen av program som innehåller våld, död, kriminalitet, oetisk beteende, självförnedring och extrem grymhet: ”Tjockare än vatten”, ”Billions”, ”Naken”, ”Midnattssol”. För att veta vad jag pratar om har jag sett delar av dessa program, men stängt av för att de var så obehagliga.

Vi talar mycket om våld i samhället numera, och är bekymrade över det. Vi talar om ett dåligt klimat i det offentliga samtalet, vi talar om näthat och kränkningar. Vi talar om att kunskapsnivån sjunker. Men vi talar sällan om kopplingen.

Jag menar att en tv-tablå som denna – tack och lov ser den inte ut så varje kväll! – visar att vår public service-tv i alltför stor utsträckning fokuserar och förhärligar våld och utsatthet. Vad lär vi oss av sådant? Vem mår bra av det? Hur utvecklande är det att titta på sådana program?

Jag är långt ifrån missnöjd med allt. Det finns många bra program inom samhälle, politik, natur, medicin, vetenskap, kultur etcetera som jag har stor behållning av. Men det bekymrar mig att våldet i tv är så omfattande.

Reklam för kommande program saknar också balans. Hur många gånger som helst har jag sett grymma och dramatiska reklamsnuttar ut ”Midnattssol” och ”Tjockare än vatten” – man till och med lockar med våld – men väldigt få gånger har jag sett reklam för till exempel den otroligt intressanta och lärorika serien ”Ditt förutbestämda liv”. Har jag missat reklamen, eller ÄR den mindre omfattande?

Så här står det på SVT:s webbplats: ”För tv-avgiften får du program som är oberoende, opartiska och sakliga ... Vårt uppdrag är inte att tjäna pengar. Vi behöver inte göra program som lockar annonsörer.” Om man inte behöver locka annonsörer, så måste det väl vara oss tittare man vill locka? Med underhållningsvåld.

Jag hoppas att fler tycker som jag – att det grova våldet inte hör hemma i tv:n som finns i alla hem. Spänning går utmärkt att skapa utan våld, ond bråd död och kriminalitet. Tv-programmet ”Gokväll” bad nyligen oss tittare att skicka in önskemål och synpunkter till programchefen Jan Helin, som var gäst i programmet en tisdagskväll. Därför vet jag att det är fler än jag som har synpunkter på underhållningsvåldet. SVT gör klokt i att börja lyssna på oss.

Gi Byström, nyligen pensionerad beteendevetare “

DN ONSDAG 4 JANUARI 2017

“Vårda apoteksreformen

Under fyra decennier var de privata apoteken förbjudna i Sverige. Cigaretter och snus krängdes i varenda butik på hörnet, men bara staten fick sälja nikotintuggummi. Febernedsättande gick knappt att få tag på efter klockan 19. Inom EU var det bara danskarna som hade större besvär när de skulle hämta upp sina piller och salvor.

Folkhälsoargumenten var alltså svaga innan de till sist störtade i gruset med Apoteket AB:s tilltagande kommersialisering under monopolerans sista år. Ett statligt varumärke för smink var en besynnerlig idé.

Alliansregeringens omreglering var därför helt rätt. Dessutom var förändringen nödvändig. Dåvarande EG-domstolen underkände den svenska modellen 2005. Fyra år senare var det helstatliga systemets saga all.

Har vi därefter levt lyckliga i Göran Hägglunds apoteksutopi? Ingalunda. Borgerliga politiker ägnade sig till viss del åt önsketänkande om vad den nya, öppna marknaden skulle bli. Reformen hade åtskilliga mål som kunde kollidera med varandra: fler apotek med både längre öppettider och låga priser, och samtidigt bevarad läkemedelssäkerhet och hög kompetens bakom disken. Dessutom skulle medicinerna användas bättre och apoteken ge fler goda råd.

Hur hela denna komplicerade ekvation – med alltifrån närbutiker och nya öppenvårdsapotek till sjukhusens läkemedelsförsörjning – skulle gå ihop var knappast givet. Marknad är nästan alltid bättre än monopol, dock sällan någon mirakelmedicin. Särskilt inte inom sjukvården.

Resultaten av DN:s granskning av apoteksreformen går i detta sammanhang att läsa på olika sätt. En genomgång av ett antal populära receptfria varumärken tyder på att priserna har ökat (DN 3/1). Värst är Noviform, en vanlig ögonsalva vars pris nästan har fördubblats jämfört med under monopoltiden.

Storsäljare som Ipren avviker däremot inte nämnvärt från inflationen. Vad som samtidigt inte syns i en jämförelse över tid är att nya varumärken, med samma substans men ett lägre pris, har fått ett genomslag sedan 2009. Delvis därför betalar Snittsvensson inte mycket mer för sina receptfria mediciner än hon brukade göra.

Anledningen till att reformen måste ses som en betydande framgång är att apoteken, utan någon stor förändring av priserna, har blivit många fler. Över 400 har tillkommit på hela marknaden. Öppettiderna har förbättrats avsevärt. Tidigare var det 154 apotek i hela landet som höll söndagsöppet, nu finns över 500 att gå till på helgen.

Den dåliga tillgängligheten under monopolsystemet var framför allt en orättfärdig tidstjuv. Eftersom även sjukas tid är pengar var det också en dold skatt på krämpor och ohälsa. Vänstern tenderar att fnysa åt vinsterna med fler apotek och tillgången till receptfria läkemedel i livsmedelsbutiker, men den politiker som lyckas lösa sjuka människors problem har faktiskt ingen anledning att skämmas.

DN:s undersökning, som finns på nyhetsplats i onsdagens tidning, visar att många apotek har öppnat i storstäderna. Hälften av de nya har etablerats relativt nära ett befintligt apotek, medan ett dussintal startats på orter som tidigare inte hade något alls. Samtidigt uteblev apoteksdöden. De flesta men inte alla svenskar har alltså, som myndigheten Tillväxtanalys konstaterar, fått förbättrad tillgång till läkemedel.

Bland annat är det stödsystemen till aktörer som håller ställningarna i landet som den rödgröna regeringen nu låter en utredare se över. Andra bekymmer, som tillgången till mer sällsynta receptläkemedel, undersöks samtidigt.

Enligt statistiken får apotekskunderna sin medicin vid första besöket 95 procent av gångerna. Det är samma nivå som före reformen, fastän vissa patientgrupper uppger att de har fått större problem.

24-timmarsregeln, som säger att en efterfrågad medicin ska gå att få fram på ett dygn, följs inte alltid. En ytterligare faktor som inte tycks ha gått jämnt ut i omregleringsekvationen är rådgivningen och kompetensen på apoteken.

Problemen på apoteksmarknaden består både av bekymmer som har överlevt monopolet och biverkningar av själva omregleringen. I grunden var det en ofrånkomlig och god reform, som dock kräver noggrann eftervård även sju år senare. Sjukvårdsminister Gabriel Wikström (S) har alla förutsättningar att utveckla systemet.

DN 4/1 2017 “

DN ONSDAG 4 JANUARI 2017

“Vi måste prata om det

Trots att nästan alla säger sig vilja donera sina organ är bristen fortsatt stor. Ansvaret vilar på oss som individer. Över 800 svenskar väntade i oktober på att få nya organ. Det är långt ifrån ett unikt svenskt problem och i Europa är sammanlagt 86 000 personer i behov av transplantation. Varje dag beräknas 16 européer dö medan de väntar.

Att få fram fler organ för transplantation är en fråga om liv eller död, men hur man ska gå till väga är långt ifrån givet.

På söndagen trädde en ny lag i kraft i Frankrike som gör att alla antas vilja donera sina organ tills motsatsen bevisats. Den som inte vill donera måste registrera sig eller säga till sina anhöriga som vid dödsfallet då får skriva ett intyg på att den döda motsatte sig donation. Innan lagändringen var läkarna tvungna att fråga de anhöriga till personer som inte gjort sin vilja klar, och i en tredjedel av fallen sa de nej. Förhoppningen är nu att fler transplantationer ska kunna genomföras.

Wales införde ett liknande system i december 2015. Den som inte sagt nej till donation, är över 18 år, har bott mer än 12 månader i Wales och dör där antas ha sagt ja till donation. Om den döda inte registrerat sin vilja kommer familjen ändå att tillfrågas och om de säger nej blir det ingen donation.

Under det första halvåret transplanterades 60 organ i Wales, 32 av dem kom från människor vars ja hade antagits i brist på ett uttryckligt nej. De två åren innan lagändringen genomfördes 23 respektive 21 organdonationer, berättar Guardian.

I Sverige bygger reglerna på att varje människa har rätt att själv bestämma om man vill donera eller inte. Har man inte tagit ställning tillfrågas närstående och om de inte känner till ens vilja antas man vara positivt inställd. I praktiken genomförs dock alltid ett samtal med en möjlig organdonators närstående före donationen.

Av de 138 fall år 2015 där inställningen till donation var okänd sa de anhöriga nej i 25 procent av fallen, enligt Socialstyrelsen. Då en avliden kan donera organ till 8 personer betyder det att 272 personer teoretiskt sett gick miste om en transplantation.

Det finns i huvudsak tre sätt att göra sin inställning till organdonation känd. Man kan för det första gå in på Socialstyrelsens hemsida och skriva in sig i donationsregistret. Där går det att säga definitivt nej, säga ja till att donera både till transplantation och annat medicinskt ändamål (vanligen forskning) eller bara till transplantation. Det går också att välja om det är något särskilt organ man inte vill donera. Vårdnadshavare kan anmäla sina barn.

För det andra kan man fylla i ett donationskort att bära med sig i plånboken och det tredje sättet är att prata med sina närstående.

Alla sätt är lika giltiga och det är alltid den senaste uppgiften som gäller.

Resultaten av en rad undersökningar, bland annat från EU-kommissionen, har pekat mot att ungefär 80 procent av befolkningen är positivt inställd till att donera organ. Det placerar oss långt över genomsnittet i Europa. Trots det hade bara 1,5 miljoner personer, alltså knappt 15 procent av befolkningen, tagit sig de två minuter som krävs för att skriva in sig i donationsregistret, enligt Socialstyrelsens senaste siffror från oktober 2016.

Dessutom visste inte ens 40 procent av de tillfrågade i donationsutredningens undersökning från 2014 vad deras make/maka/sambo ville göra med sina organ. Den låga siffran var ändå dubbelt så hög som andelen med kunskap om föräldrarnas inställning till samma fråga.

Vad man vill ska hända med njurarna om man blir hjärndöd och hamnar i respirator är väl inte direkt vad man brukar diskutera på julmiddagen, eller någon annan gång heller. Det är obekvämt att bli påmind om döden, och att påminna andra om den.

Men om vi vill kunna få ett nytt hjärta om vårt eget lägger av, måste vi också ta ansvar för att andra ska kunna få vårt när vi inte längre behöver det. Den som inte vill bör göra det tydligt för att inte lägga över beslutet på anhöriga om det värsta skulle hända.

Det kräver två minuter på internet och ett obekvämt samtal med familjen.

Matilda Molander matilda.molander@dn.se Ledarskribent “

DN ONSDAG 4 JANUARI 2017

”Kraftfulla satsningar krävs mot ohälsan i arbetslivet”

“ Tre åtgärder föreslås. Andelen sjukskrivna av arbetsrelaterade orsaker har växt kraftigt och det är stressdiagnoserna som står för den stora ökningen. Regeringen har uppmärksammat problemen men det räcker inte. Det behövs kraftfullare satsningar, skriver forskare och företrädare för sju fackförbund och för tankesmedjan Arena idé.

Arbetsmiljöverkets senaste undersökning visar att drygt var femte sysselsatt, drygt en miljon människor, har arbetsrelaterade besvär av något slag. Särskilt snabbt växer den psykiska ohälsan. Bilden bekräftas i en mängd undersökningar vi själva gör för att ta reda på villkoren i dagens arbetsliv.

För att bättre förstå orsakerna till den växande ohälsan och diskutera vad som kan göras har vi, sju fackförbund från LO, TCO och Saco, i samarbete med tankesmedjan Arena idé genomfört ett antal kunskapsbyggande seminarier.

Den bild av arbetsmiljön på våra arbetsplatser som forskare och experter målar upp är dyster. Andelen sjukskrivna av arbetsrelaterade orsaker har växt kraftigt de senaste åren. Även om de senaste siffrorna visar på en inbromsning är det för tidigt att avgöra om det skett ett trendbrott. Även den nuvarande nivån är oacceptabelt hög.

De stressrelaterade diagnoserna står för den stora ökningen. Antalet personer som är sjukskrivna till följd av stress har ökat med över 70 procent mellan 2012 och 2014. Speciellt i de verksamheter där andelen kvinnor är stor har sjuktalen ökat kraftigt. Bland forskare och experter inom arbetsmiljöområdet råder enighet om att det inte är könssammansättningen som gör att sjuktalen växer. Även hos de män som arbetar i de här verksamheterna ökar sjukskrivningarna. Arbete i vård, skola och omsorg är särskilt sjukdomsskapande. Höga krav i kombination med låg egenkontroll, för lite resurser i förhållande till kraven och korta otrygga anställningar ligger sannolikt bakom de höga sjuktalen i dessa verksamheter.

Den fysiska arbetsmiljön har fortfarande stora brister i många verksamheter. Tunga jobb i ergonomiskt bristfälliga miljöer är fortfarande vanliga och i vissa branscher ett växande problem. Samtidigt skapar den ökande digitaliseringen nya former av stress när kraven på ständig uppkoppling ökar. I många yrken suddas gränsen mellan arbete och fritid ut alltmer.

Fortfarande dör mer än 40 personer varje år i arbetsplatsolyckor. Särskilt drabbade är medlemmarna i LO-förbunden. Den positiva utvecklingen med ett minskat antal döds-olyckor har brutits. Det behövs därför ytterligare åtgärder för att vi ska närma oss den nollvision regeringen proklamerat.

Både för individ och samhälle är kostnaden för ohälsan orimligt stor. Regeringen har uppmärksammat problemen och presenterade i början av 2016 en arbetsmiljöstrategi för de kommande åren. En del av förslagen har konkretiserats i statsbudgeten för 2017. Men det räcker inte. Det är för lite och det går för långsamt. Läget är nu så allvarligt

att vi anser att det behövs kraftfullare satsningar. Vi vill särskilt lyfta fram tre åtgärder:

1 Fler inspektioner och ökad kunskapsspridning
För att ge Arbetsmiljöverket möjlighet att utföra fler inspektioner räcker inte de 25 nya miljoner som finns i regeringens budget särskilt långt. Det motsvarar ungefär 25 nya inspektörstjänster. För att nå rekommendationen från Internationella arbetsorganisationen (ILO) om en inspektör per var tiotusende anställd behöver Arbetsmiljöverket anställa närmare 200 inspektörer till.

Återkommande i våra seminarier har varit att vi egentligen redan vet det mesta om vilka faktorer som skapar friska arbetsplatser med motiverade medarbetare. Dit hör till exempel att kraven i arbetet matchas av rimliga resurser. Dit hör inflytande över hur arbetet utförs och ett aktivt ledarskap där chefer ges tid och goda möjligheter att ta sitt arbetsmiljöansvar.

Kunskapen finns, men stannar ofta hos forskare och arbetsmiljöexperter. Ett stort ansvar för att omsätta kunskaperna till handling, till exempel genom att använda de arbetsplatsverktyg som redan finns, ligger på arbetsgivarna. Men det behövs också satsningar på ökad kunskapsspridning. Vi vill därför att det nationella centrum för kunskapsspridning och utvärdering av arbetsmiljö, som regeringen nu utreder, kommer i gång snabbt och med rejäla resurser för uppdraget.

Vi har också, som fackliga organisationer och tillsammans med våra motparter, förklarat oss villiga att satsa mer resurser på forsknings- och utvecklingsprojekt som ökar kunskapen om sjukfrånvarons orsaker.

2 Ett tydligt genusperspektiv måste in i lagar, föreskrifter och inspektioner
I våra seminarier har flera forskare pekat på att Arbetsmiljölagen har många förtjänster, men också brister. Dit hör att den är manligt kodad. När lagen utarbetades i början av 1970-talet och antogs 1977 dominerades arbetsmarknaden av verksamheter där männen var i klar majoritet. Den anställde som finns som en undertext i lagen är en man.

En utredning har fått uppdraget att under-söka hur arbetsmiljöreglerna svarar mot utvecklingen i dagens arbetsliv, där en växande andel osäkra anställningar och oklara ansvarsförhållanden vad gäller arbetsmiljön skapar nya problem. Vi vill att utredningen också får uppdraget att undersöka hur genusperspektivet ska kunna föras in i lag och föreskrifter.

Genusperspektivet måste dessutom få en större tyngd i inspektionerna. Arbetsmiljö-verket har på försök genomfört särskilda inspektioner med fokus på att fånga skillnader i mäns och kvinnors villkor i delar av kommunsektorn. Resultaten visar att det finns mycket att upptäcka. För varför ska till exempel hemtjänstens personal (kvinnor). som åker många mil i glesbygdskommuner, ofta i besvärliga väglag, ha små, mindre trafiksäkra bilar, medan man på teknisk förvaltning (män) kör färre mil i stora bilar?

3 Ge företagshälsovården en tydligare roll i arbetsmiljöarbetet
I dag är skillnaderna stora mellan olika sektorer och branscher. Det gäller både tillgång och kvalitet. Vi anser därför att Arbetsmiljöverket måste granska om alla arbetsgivare uppfyller arbetsmiljölagens krav på tillgång till en oberoende expertresurs som arbetar förebyggande och är ett stöd i det systematiska arbetsmiljöarbetet. Expertresurser

behövs inte minst med tanke på den nya föreskriften om organisatorisk och social arbetsmiljö som har siktet inställt på att minska den psykiska ohälsan.

Situationen på våra arbetsplatser är så allvarlig att det behövs handling nu. Ett arbetsliv som skapar sjukdom och långvariga hälsoproblem kan vi aldrig acceptera.

Heike Erkers, förbundsordförande, Akademiker-förbundet SSR,
Johan Lindholm, förbundsordförande, Byggnads,
Britta Lejon, förbundsordförande, Fackförbundet ST,
Anders Ferbe, förbundsordförande, IF Metall,
Tobias Baudin, förbundsordförande, Kommunal,
Martin Linder, förbundsordförande, Unionen,
Veronica Magnusson, förbundsordförande, Vision,
Boa Ruthström, chef, Arena idé,
Maria Steinberg, docent i arbetsmiljörätt, Örebro universitet “

DN ONSDAG 4 JANUARI 2017

“Hatvågen slog mot hela ön efter misstänkt gruppvåldtäkt

Gotlänningarna har varit särskilt duktiga på att ta emot flyktingar. Men en misstänkt gruppvåldtäkt på en handikappad kvinna har lett till hets från främlingsfientliga krafter. Även poliser, åklagare, politiker och Gotlands landshövding har drabbats av hot och hat.

Visby–Hemse–Burgsvik.
– Människorna här är snälla. Jag kan bara säga: tack för allt.

Khodadad Akbari är en av många flyktingar som under 2015 kom till Sverige.- I november samma år hamnade han i Burgsvik på södra Gotland.

Det var en stor omställning att under Sveriges ruggigaste höst-månad flytta till en sådan glesbygd.

Hans första känsla var att det var mörkt och folktomt.

– Jag tänkte att Gotland är konstigt, berättar han på den fullt begripliga svenska han lärt sig under det gångna året.

Khodadad är 18 år och kommer ursprungligen från Afghanistan. Men som många andra afghanska flyktingar har han växt upp i Iran.

Som ensamkommande från Afghanistan är det högst osäkert om Khodadad får stanna. Nästa vecka påbörjar Migrationsverket hans asylutredning.

På Gotland har det varit en stor utmaning att ta emot den stora mängden flyktingar, precis som i övriga Sverige. Hit till ön kom flyktingarna vid samma tid, i november–december 2015.

I Burgsvik med omnejd är befolkningen vintertid cirka tusen personer. Runt hundra nyanlända kom hit. Nu har flyktingboendet stängt. Khodadad och många andra flyktingar har hittat tillfälliga bostäder i tätorten Hemse, några mil norrut. De märks överallt i samhället och Högbyskolan i centrala Hemse har fått många nya elever.

– Jag tycker att det har gått väldigt bra. Visst har det ibland funnits personer som har varit irriterade. Men det har handlat om små saker, som att de har gått på fel sida av vägen och att de inte har burit reflexvästar i mörkret. Då ordnade vi det och lärde ut på vilken sida av vägen man ska gå, berättar Eva Hållsten.

Hon är glaskonstnär på södra Gotland och en av de volontärer som har arbetat allra mest för att flyktingmottagandet ska fungera. Just nu leder hon företaget Textil i exil där nyanlända kvinnor under DN:s besök är i full färd med att sy och brodera inför julmarknaderna.

Eva Hållsten är en av många eldsjälar som arbetat för att de nyanlända ska komma in i samhället. Allt verkade också rulla på. En stor del av flyktingarna har fått egna boenden och några har börjat arbeta.

Men i oktober i fjol blev situationen plötsligt mer spänd. En rullstolsburen kvinna i Visby anmälde att hon hade våldtagits av fem män. Även om männens identiteter är hemliga har det framgått att de misstänkta är nyanlända flyktingar.

Många blev upprörda över brottet, eller snarare det påstådda brottet. Det finns i dag ingen som vet exakt vad som har hänt och i så fall vilka som är skyldiga.

När åklagaren sedan beslutade att släppa de misstänkta i brist på bevis blev stämningen ännu mer upprörd. Utanför huset i Visby där övergreppet skulle ha skett samlades ett hundratal personer.

Khodadad känner ingen av de misstänkta männen. Han är lika upprörd som många andra.

– De, som gjorde det här måste vara galna, säger han.

Även han har demonstrerat i Visby. Både för att stödja kvinnan, men också mot att flyktingarna som grupp har pekats ut som skyldiga.

– Det finns flyktingar som inte är bra. Men alla är inte likadana, säger han.

I främlingsfientliga, så kallade alter-nativa medier, har den anmälda gruppvåldtäkten setts som en bekräftelse på vad alla där redan ansåg sig veta. Flyktingströmmen till Sverige har lett till en brottsvåg. Våldtäkter, särskilt gruppvåldtäkter, påstås ha blivit mycket vanliga. Många har dessutom ansett sig kunna koppla övergreppen till just muslimer.

På Facebook bildades en grupp som kallades Medborgargarde Gotland. Flera hundra gotlänningar anslöt sig för att visa sitt stöd för kvinnan. Men även här fanns många som ville lägga skulden på flyktingar och invandrare som grupp.

– Våldtäkterna började i somras. Vi har fått reda på att samtliga är invandrare, sade den unga kvinna som bildade Medborgargardet i en intervju med Sverigesdemokraternas tidning Samtiden.

Hon och flera andra har beskrivit det som att Gotland och hela Sverige har drabbats av en brottsvåg efter att flyktingarna kom. Det stämmer inte med fakta. Samtliga flyktingar kom till Gotland efter- -november 2015.

Antalet anmälningar om våldtäkt, misshandel, stölder och även skadegörelse varierar något mellan åren men pendlar runt samma nivåer (se stapeldiagrammen).

Brottsligheten på ön kan till stor del kopplas till de många besökarna under turistsäsongen. I somras kom några anmälningar om våldtäkt, men de flesta har lagts ner. Det finns både svenskar och utländska medborgare bland de misstänkta, men det är bara i den påstådda våldtäkten mot den handikappade kvinnan som flyktingar har pekats ut. Det är inte heller så att de misstänkta har samma religiösa bakgrund.

Inte heller i Sverige som helhet verkar den stora flyktingströmmen ha lett till någon märkbar ökning av brottsligheten.

Som DN berättat finns det kriminella gäng som rör sig över gränserna och ibland har de anklagats och dömts för sexualbrott. Gruppvåldtäkter, alltså med flera gärningsmän mot ett offer, är ett ovanligt brott som dessutom har minskat under senare år i Sverige.

Tidigare undersökningar visar att utländskt födda personer förekommer oftare i sexualbrott. Men eftersom det rör sig om få fall är det en liten bråkdel av personer med utländsk bakgrund som anklagas för den sortens brott.

På Gotland har högerextrema grupper riktat sin vrede emot åklagaren som släppte de misstänkta och mot ”muslimsk polis” på ön som anklagas ha bidragit till att våldtäktsmän går fria.

En som särskilt har utpekats som ansvarig är Gotlands landshövding Cecilia Schelin Seidegård. Hon var en av de drivande för att ta emot asylsökande till ön, när flyktingströmmarna var som störst under 2015.

”Ett förberett Gotland välkomnar flyktingar”, löd rubriken på en insändare i Gotlands Allehanda. Den skrev Cecilia Schelin Seidegård tillsammans med regionstyrelsens ordförande Björn Jansson och den publicerades strax innan flyktingarna kom i november.

Hon har inte ångrat sig sedan dess.

– Det blev väldigt bra. Gotland är en föreningsö och alla har hjälpts åt. Vi har fått beröm från Migrationsverket för hur bra mottagandet har fungerat, säger Cecilia Schelin Seidegård.

– Men, tillägger hon, det finns en liten grupp om inte håller med.

I höstas pekades hon ut i ett flygblad som ”den enskilda individ som bär det yttersta ansvaret” för en påstådd brottsvåg.

– Det känns inte så bra. Jag är inte så orolig för egen del, men det under-gräver demokratin om männi-skor tror på det här, säger Cecilia Schelin Seidegård.

Även folkvalda politiker har pekats ut som ansvariga för situationen, bland annat Sverigedemokraternas valda företrädare i region Gotland. Kaj Lundmark var en av leda-möterna för SD. Men han kritiserade medborgargardet.

– Folk i allmänhet förknippar ett medborgargarde med att ta lagen i egna händer. Jag tillhör det läger inom SD som tycker att man ska vara mer korrekt, säger Kaj Lundmark.

Hans uttalanden har lett till häftig kritik, bland annat på den främlingsfientliga sidan Avpixlat. Nu har han och en annan SD-ledamot -lämnat fullmäktige.

– Jag har inte blivit direkt hotad, men jag fick en massa hatmejl. Det bidrog till att jag hoppade av, berättar han.

Den anmälda våldtäkten har utnyttjats maximalt av nynazistiska och högerextrema grupper. Under helgerna har det kommit personer från fastlandet för att genomföra manifestationer i Visby.

I Hemse på södra Gotland märks nu inte något av den hätska stämningen.

Khodadad är orolig för att han ska avvisas från Sverige och kanske skickas direkt till Afghanistan där han inte har varit sedan han var ett litet barn.

Hassan Alarfi, 22 år från Syrien, har nyligen fått besked om uppehållstillstånd i 13 månader. Även han har lärt sig svenska bra och arbetar med att tolka och hjälpa flyktingbarnen på Högbyskolan i Hemse.

– Jag trodde det skulle vara tråkigt att bo här, men det har gått bra. Jag har spelat fotboll i laget och även varit domare. Nu vill jag tänka på framtiden. Jag skulle vilja bli lärare eller sjukskötare. Eller också vill jag bli snickare som min pappa, berättar han.

– Jag skulle gärna visa mitt land för alla svenskar som jag har lärt känna. Syrien är väldigt vackert. Men det är svårt just nu, när det är krig.

Stefan Lisinski stefan.lisinski@dn.se”

“ **Bakgrund. Utredningen**

Den 2 oktober 2016 anmälde en kvinna till polisen att hon hade blivit våldtagen av flera män. Polisen grep fem män. Efter några dagar framkom det att kvinnan är rullstolsburen.

Den 5 oktober beslutade kammar-åklagare Mats Wihlborg att släppa männen. Han bedömde att bevisen inte höll för en häktning. Åklagarens beslut ledde till ett ramaskri i alternativa medier. Under natten fick han påhälsning utanför sitt hem. En brottsutredning pågår om förgripelse mot tjänsteman.

Den 6 oktober skickade polisen extra personal från fastlandet för att säkerställa tryggheten och utreda brott.

Den 9 oktober genomförde inresta nynazister manifestationer i Visby.

3 januari 2017: Utredningen om våldtäkt mot den handikappade-kvinnan pågår fortfarande. Misstankarna är fortsatt svaga och -männen är fria.

Fakta. Brott på Gotland

Anmälningar till polisen:

Våldtäkter (fullbordade och försök). 2014: 34, 2015: 39, 2016: 37

Misshandel. 2014: 444, 2015: 461, 2016: 512

Stölder. 2014: 2183, 2015: 1954, 2016: 1 720

Skadegörelse. 2014: 1314, 2015: 718, 2016: 679 “

DN ONSDAG 4 JANUARI 2017

“ Dagen då Sveriges öde stod på spel

I april är det hundra år sedan Sverige stod och vägde mellan reform och revolution. Då var det en mans lugna agerande som pekade ut riktningen för svensk politik. – Jag kan inte tänka mig ett mer tillspetsat ögonblick i de senaste 200 årens svenska historia, säger författaren och journalisten Per T Ohlsson. Här är historien om kommissarie Kempe, hyllad i DN redan 1917.

Tanken är att de nio trappstegen upp till porten till östra riksdagshuset ska leda oss nästan ett sekel bakåt.

Författaren och Sydsvenskankolumnisten Per T Ohlsson stannar på översta avsatsen, och pekar på den öppna ytan framför Norrbro.

– Där var det alltså fullständigt fullsmockat den här dagen i april 1917. Atmosfären var oerhört laddad, med alla dessa hungrande, frihetstörstande människor, säger han.

Byggkonsulten Mats Kempe kastar en blick på riksdagshuset. Inskriften på fasaden avslöjar att byggnaden uppfördes 1895–1904.

– Jag tänker på de här stackarna som stod här. Ingen mat. Inga pengar. Och så bygger överheten sådana här palats, säger han.

Det hade varit en kall vinter 1917, en vinter när stora delar av Europa härjades av första världskriget, och livsmedelsbristen i Sverige var allt mer akut. I Västervik hade arbetarna gått samman i hungerdemonstrationer, och protesterna hade spridit sig över landet, i en våg av hungerkravaller. Det var brist på bröd, brist på potatis.

”Stockholms arbetare framföra till riksdagen tusentals medborgares krav i livsmedelsfrågan. Branting och Lindhagen tala till folkmassorna”, konstaterade Dagens Nyheter i rubriken om hungerprotesten den 21 april 1917.

Inne i riksdagshuset skulle den nya statsministern, högermannen Carl Swartz, redogöra för livsmedelssituationen. Men inga demonstranter släpptes in.

– Man kom fram till att det vore ett farligt prejudikat om folk gick direkt från gatan in i parlamentet. Så dörrarna låstes, berättar Per T Ohlsson.

Vi stannar på trappan, för det var precis där allting hände, den där lördagen i april 1917, när Sveriges historia stod och vägde mellan revolution och reform.

Här talade Per Albin Hansson, då andreredaktör för SocialDemokraten, senare svensk statsminister.

Och hit kom Stockholms konservative polismästare Tamm. Han började höja sina vita handskar i en signal till polisstyrkorna.

– Men det var då som min farfar grep in, säger Mats Kempe.

”Särskilt förtjänar poliskommissarien Kempe en eloge för sitt humana och säkra uppträdande”, stod det i DN:s referat av dramatiken på trappan. 1969 skulle Social-Demokratens utsände Nils Horney skriva sina memoarer och avslöja detaljerna.

När Tamm höjde sina vita handskar, fattade en annan och kraftigare näve tag i polismästarens arm och drog den nedåt. Kommissarie Anders Gustaf Kempe släpade in sin chef polismästaren i riksdagshuset.

– Kempe satte kanske inte livet på spel, men han riskerade sin karriär och sin familjeförsörjning. Man kan bara fundera över vad som hänt om han inte hade ingripit. Tänk tanken att vi hade haft femton döda arbetare på riksdagens trappa, säger författaren och mångårige DN-medarbetaren Ola Larsmo som lyft fram Kempes insats i dokumentärromanen ”Himmel och jord må brinna” 1993 och i en DN-artikel 2002.

Per T Ohlsson ger scenen på riksdagstrappan en framträdande plats i storverket ”Svensk politik” som kom 2014. Kanske var Sverige bara en hand från katastrofen.

– Jag kan inte tänka mig ett mer tillspetsat ögonblick i de senaste 200 årens svenska historia, säger han.

Vem var kommissarien, som med sitt resoluta ingripande förhindrade en katastrof utanför riksdagen?

Sonsonen Mats Kempe har tagit sig till trappan utanför östra riksdagshuset för att bistå med historieskrivningen.

– Farfar var en fattig bondpojke från sydöstra Dalarna. När stugan blev honom för trång, vandrade han ned till Stockholm, och sökte jobb hos polisen, berättar han.

Bondpojken gjorde karriär. 1907 utsågs Kempe till kommissarie och chef för centralavdelningen i Stockholm.

– Jag vet att han nästan fungerade som livvakt åt Branting under en period. De kom mycket bra överens, även om farfar var liberal, säger Mats Kempe.

1925 gick Anders Gustaf Kempe i pension. Han avled 1940, strax före 75-årsdagen. I dödsrunan i DN nämndes ingenting om hans insats under livsmedelsprotesterna.

Mats Kempe föddes 1943, och har fått lära känna sin farfar i efterhand, bland annat genom att läsa brevväxlingen mellan Anders Gustaf Kempe och en av döttrarna. Tonen är innerlig.

– Jag har också fått berättat för mig att farfar var en glad och positiv person, säger han.

1916–1919 svepte revolutionerna och inbördes-krigen genom Europa. I Sverige blev hunger-demonstrationerna ett steg på vägen mot demokrati.

Frågorna om bröd och frihet kopplades ihop.

– Sveriges regering hade ju misslyckats totalt med att komma tillrätta med livsmedelsbristen. Riksdagens verksamhetsfält var begränsat till framför allt försvar och lag och ordning, säger Gunnela Björk, historiker vid Örebro universitet.

Kvinnorna deltog i högsta grad i livsmedels-demonstrationerna, men hördes inte i den politiska debatten. Agitatorn Kata Dalström var i Norrbotten, dels för att övertala socialdemokrater att gå över till ett nytt vänsterparti, och dels för att agitera för rösträtten. Även de flesta vänsteroppositionella ville erövra makten med fredliga medel.

– På den här tiden bodde de flesta i Sverige på landet. De levde fattigt och eländigt och isolerat. För dem var det inte alls självklart att demokratin skulle kunna förändra livsvillkoren, säger Gunnela Björk.

Det fanns radikala krafter som ville se en revolution även i Sverige. Tidigare i april hade Lenin besökt Stockholm. Revolutionären fortsatte till Ryssland, samtidigt som den svenske social-demokraten och reformisten Hjalmar Branting åkte därifrån.

– Det är ett sådant fantastiskt ögonblick i historien, när de båda tågen möts i natten, säger Per T Ohlsson.

Gång på gång klarade kloka makthavare i Sverige att dämpa oroligheterna.

Demonstrationen utanför riksdagen i april 1917 avrundades med sång och hurrarop för framtiden. Fem minuter senare var planen tom. ”Den imponerande demonstrationen slutade värdigt, lugnt och allvarligt som den börjat”, skrev Dagens Nyheter.

I december 1918 togs beslutet att införa lika och allmän rösträtt i Sverige.

– Socialdemokraten Branting och liberalen Edén hade en exakt känsla för vad som rörde sig i tiden. Med beslutsamhet och några små taktiska eftergifter om till exempel rösträttsåldern tvingade de högern till reträtt och säkrade demokratins seger, säger Per T Ohlsson.

Kanske spelade det roll att Sverige var ett land med över 100 års tradition av fred. Möjligen hade det under århundradens lopp också vuxit fram en förhandlingskultur eftersom Sverige traditionellt varit ett land med många självägande bönder.

– Vi hade inte bara adel och kung i Sverige, vi hade också ett stort oberoende block i form av bönderna, säger Ola Larsmo.

Riksdagens plenisal ligger i dag i västra riksdagshuset. Men trappan till östra riksdagshuset fungerar fortfarande som entré vid högtidliga tillfällen.

Vi står där i en tid när nationalismen firar triumfer på båda sidor av Atlanten.

Hemma i Sverige har politiker lovprisat svenska värderingar. Somliga talar hellre om universella värderingar som Sverige varit ovanligt bra på att försvara – som frihet och jämlikhet.

Samtidigt diskuterar de politiska partierna hur de ska uppmärksamma minnet av demokratins genombrott i Sverige 1918–1921.

Kanske kan två diskussioner smälta samman i en.

– En del tror att vi har varit demokrater sedan stenåldern, men det har varit en utveckling i många försiktiga steg. Demonstrationen 1917 var ett ögonblick när det hade kunnat brista. Då fanns det en politisk kallblodighet som banade väg för författningsreformen. Det visar att det finns en pragmatisk väg till frihet och välstånd, säger Ola Larsmo.

Kommissarie Kempes hand är en påminnelse om vad som präglat svensk politik sedan demokratins genombrott i början av förra seklet.

– Det är inte det att det har saknats konflikter, men det har alltid funnits besinning. Och det har i sin tur besparat oss bitterhet och ineffektivitet, säger Per T Ohlsson.

I ”Svensk politik” beskriver han hur den lugnande handen gång på gång griper in i de svenska kriserna. Som i kohandeln 1933 eller i krispaketet 1992. Eller i S-MP-regeringens och alliansparti ernas uppgörelse om regler för minoritetsstyre hösten 2014.

– Decemberöverenskommelsen bygger på just den här reflexen i svensk politik. I praktiken gäller den ju fortfarande, säger Per T Ohlsson.

Han tycker att Sverige har all anledning att högtidlighålla kommissarie Kempes ideal.

– Vi lever i en tid när människor nästan känner en 30-talsskräck för allt som händer i världen. Då kan vi återvända till 1917 för att se att det finns en annan väg, där vi visar varandra ömsesidig respekt.

Trappan vid riksdagen, den dramatiska dagen i april 1917. I förgrunden Per Albin Hansson. Bakom honom syns kommissarie Kempe.

Karin Eriksson “

“ DN.Arkiv

Vill du veta mer?

Vill du läsa mer om demokratins genombrott i Sverige? Då kan du som är prenumerant gå till originalartiklarna i DN:s stora arkiv. Här hittar du alla tidningar mellan åren 1864 och 1992.

Rapporteringen om livsmedels-krisen fyller DN:s förstasida söndagen den 22 april 1917. Den som bläddrar vidare kan ta del av platsannonsernas efterlysningar: En ung och energisk automobilman sökes, liksom en kapitalist villig att investera i en nybyggd mekanisk verkstad på andra sidan Östersjön. På sidan 4 följer en lång

redogörelse av en riksdagsdebatt, med skarp kritik mot regeringen Hammarskjölds missgrepp och senkomna åtgärder.

Kanske är du mer nyfiken på ett annat datum i historien? Som DN-prenumerant har du tillgång till alla tidningssidor mellan 1864 och 1992. Det går att fördjupa sig via såväl sökord som tidsperiod.

Så här gör du!

Gå in på DN.se via din dator eller starta DN-appen i mobilen. Se till så att du är inloggad. Klicka på DN.Arkivet som finns ovanför DN-logotypen.

Detta hände också 1917

Sveriges kung är Gustav V. Folkmängden uppgår till 5,8 miljoner. I Stockholm bor 413 000 personer.

Kejsardömet i Ryssland kollapsade och den ryska revolutionen inleddes.

Sveriges socialdemokratiska arbetareparti splittrades, och föregångaren till dagens Vänsterpartiet såg dagens ljus.

Änglamakerskan Hilda Nilsson från Helsingborg dömdes till döden för att ha dränkt åtta av sina fosterbarn.

Sverige återinförde passtvång och införde visumtvång för utlänningar. Även körkortet infördes.

Finlands senat antog en självständighetsförklaring.

Nobels fredspris gick till internationella Röda korset.

Personer i texten

Då. 1917

Anders Gustaf Kempe, kommissarie i Stockholm.

Vilhelm Adolf Tamm, polismästare.

Carl Swartz, nytillträdd svensk statsminister.

Per Albin Hansson, andreredaktör för Social-Demokraten. Socialdemokratisk partiledare från 1925. Statsminister 1932–1936 samt 1936–1946.

Hjalmar Branting, socialdemokratisk partiledare och huvudredaktör för Social-Demokraten. Senare statsminister i flera omgångar från 1920 och fram till 1925.

Nils Edén, partiledare för Liberala samlingspartiet och liberal statsminister 1917–1920.

Nu. 2017

Per T Ohlsson, författare och kolumnist i Sydsvenskan.

Mats Kempe, byggkonsult och sonson till kommissarie Kempe.

Ola Larsmo, författare och mångårig DN-medarbetare.

Gunnela Björk, docent i historia vid Örebro universitet. “

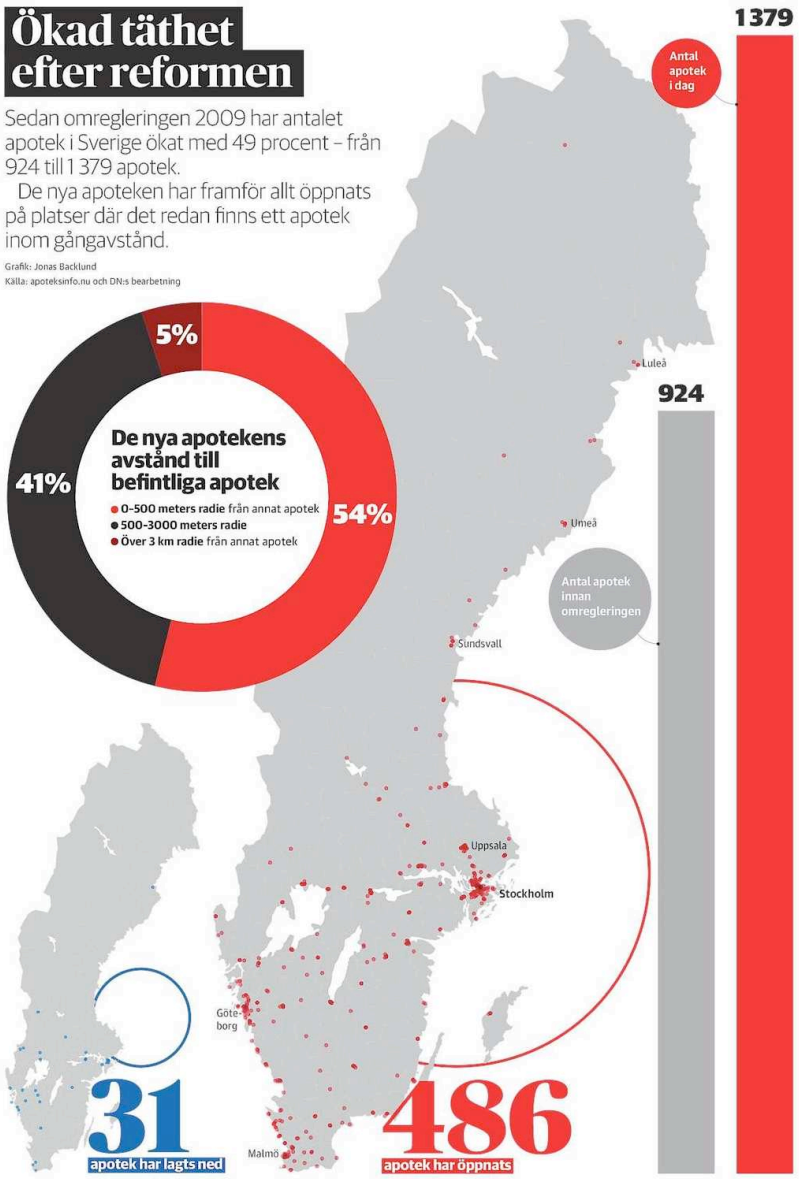

DN ONSDAG 4 JANUARI 2017

“Betydligt fler apotek – men framför allt i storstäderna

○ **Apoteken har blivit betydligt fler efter omregleringen. Dessutom har öppettiderna förbättrats.**

○ **Samtidigt visar DN:s granskning att över hälften av de nya apoteken har öppnats på platser där det redan fanns ett apotek inom en 500-metersradie.**

Fram till 2009 var Sverige det land som näst efter Danmark hade lägst apotekstäthet i Europa. Att öka tillgängligheten, det vill säga få fler apotek, var därför en bärande del i den stora apoteksreformen.

DN:s granskning visar att omregleringen i det avseendet har varit framgångsrik. Sedan 2009 har antalet apotek i Sverige ökat med 49 procent – från 924 till 1 379 apotek.

De nya apoteken har framför allt öppnats på platser där det redan finns ett apotek inom gångavstånd. Av de 486 apotek som har öppnats i Sverige hade över hälften (266 stycken) ett apotek sedan tidigare inom en 500-metersradie.

I shoppingcentrum finns det numera ofta inte bara ett apotek utan flera. Så många som 85 apotek öppnades inom en 100-metersradie från en annan verksamhet.

– Nyetableringen har varit koncentrerad till storstäder och större städer. Det är inte hela landet som har tagit del av den förbättrade tillgängligheten, säger Peter Malmsten, analytiker på Tillväxtanalys.

Sedan 2009 har tio apotek öppnats i Sverige på platser som inte tidigare hade något apotek, till exempel i Bua i Varbergs kommun, Väddö i Norrtälje kommun och Stora höga i Stenungsunds kommun.

Under samma period har 31 apotek lagts ned. Antalet apotek i glesbygdskommuner har varit oförändrat. Däremot har antalet apoteksombud, det vill säga utlämningsställen för läkemedel på mindre orter, minskat betydligt. År 2009 fanns det 850 apoteksombud i Sverige. I slutet av 2015 fanns 657 ombud.

DN:s granskning av apoteken bygger på data som webbsajten apoteksinfo.nu tagit fram över -koordinater på alla nuvarande och tidigare apotek. Datafilen har sedan analyserats av Dagens Nyheter med hjälp av ett kartprogram.

– På många platser och i stora delar av landet har tillgängligheten och valfriheten blivit betydligt bättre. Det gäller inte minst på mindre orter som ligger nära större städer och som tidigare inte har haft något apotek. På dessa platser är det en påtaglig förbättring, säger Peter Malmsten.

Branschorganisationen Sveriges apoteksförening bekräftar bilden av att en stor andel av de nya apoteken har öppnats i storstäderna. Men den tycker samtidigt att utvecklingen har varit naturlig och nödvändig. Enligt Johan Wallér, vd på Sveriges apoteksförening, var apotekstätheten tidigare mycket låg i Stockholm.

– Man kan tycka att man som stockholmare har många apotek att välja mellan, men man delar samtidigt dessa med väldigt många människor. Apoteken har etablerats där tillgängligheten var som sämst, säger Johan Wallér.

Efter omregleringen har öppettiderna på apoteken i Sverige förbättrats från i snitt 45 till 55 timmar i veckan. Antalet söndagsöppna apotek har ökat från 154 till 505 stycken, en ökning som motsvarar 228 procent.

I det avseendet har alltså servicen, som varit en annan bärande del i apoteksreformen, förbättrats avsevärt.

Men ökad tillgänglighet är inte enbart positivt. Några år efter omregleringen slog Giftinformationscentralen larm om att antalet förgiftningsfall av paracetamol ökat kraftigt. Läkemedelsverket kopplade utvecklingen till att det blivit alldeles för enkelt att få tag på värktabletter. Därför förbjöds försäljningen av paracetamol i tablettform i detaljhandeln, till exempel vanlig Alvedon.

Det är fortfarande ett bekymmer med att läkemedel inte finns tillgängliga i lager. Cirka 5 procent av alla läkemedel som efterfrågas på svenska apotek – alltså vart tjugonde – finns inte i lager.

Det har inte skett någon försämring över tid. Andelen låg på ungefär samma nivå före omregleringen.

– De 5 procenten utgör många miljoner kundbesök. Om vi har 78 miljoner receptrader som expedieras är 5 procent ganska många. Det

tar inte så lång tid förrän alla någon gång varit på ett apotek och inte fått sitt läkemedel, säger Johan Wallér.

Apoteken förklarar situationen med att de sista 5 procenten oftast handlar om läkemedel som är mycket ovanliga.

Kristoffer Örstadius kristoffer.orstadius@dn.se “

“Granskningen.

Del 1. Priserna på receptfritt

Läkemedelspriserna skulle bli fortsatt låga. Så löd ett av de viktigaste målen med omregleringen. Hur gick det med löftet?

I dag: Del 2. Ökad tillgänglighet

Apoteksmarknaden öppnades upp för konkurrens. Ledde det till fler apotek och bättre service? Och var i Sverige hamnade egentligen de nyöppnade apoteken?

Del 3. Investerarna

Hundratals apotek över hela Sverige såldes ut till fyra privata bolag. Prislappen var sex miljarder kronor. Vad hände sedan?

Sju år med den nya marknaden

År 2009 omreglerades den svenska apoteksmarknaden. Förändringen innebar att fler aktörer och apotek fick möjlighet att driva och äga apotek. Av Apoteket AB:s 946 apotek såldes 466 till fyra privata bolag. Dessutom fick vanliga butiker möjlighet att sälja ett begränsat antal receptfria produkter.

Regeringen hade framför allt tre syften med apoteksreformen: högre tillgänglighet, bättre service och fortsatt låga läkemedelspriser.

Det har gått sju år. DN granskar nu: Vad har omregleringen lett till? Har syftena med reformen uppfyllts?

Reportern

Kristoffer Örstadius arbetar med undersökande journalistik på Dagens Nyheter.

Så gjordes granskningen.

Dagens Nyheter har granskat tillgängligheten till apoteken genom att analysera försäljningsställena i ett kartprogram.

År 2009 sjösattes den stora apoteksreformen, men ingen myndighet fick ansvar att samla register över vilka apotek som fanns.

För att kunna jämföra apotek då och nu har DN använt sig av sajten apoteksinfo.nu som tagit fram data om koordinater för alla nuvarande och tidigare apotek. Webbsajtens data har tidigare använts av myndigheten Tillväxtanalys när tillgänglighetsfrågan har analyserats. Datafilen bedöms hålla hög kvalitet.

Datafilen över nuvarande apotek är sammanställd den 18 november 2016. “

DN ONSDAG 4 JANUARI 2017

“ Det kan inte ha varit poängen med omregleringen

Kommentar. Fler apotek, längre öppettider, ökat utbud av varor. Mycket har blivit bättre efter att monopolet på apoteksmarknaden skrotats. Men det kan knappast ha varit poängen att de flesta nya apotek öppnats inom gångavstånd från ett annat.

Jag är en av vinnarna på omregleringen av apoteksmarknaden i Sverige. Med det menar jag att för den som bor i en storstad, inte har några ovanliga läkemedel, har lätt att röra sig och är datorvan har det slopade apoteksmonopolet lett till många förbättringar. Det har öppnat många nya apotek, öppettiderna har blivit längre och det finns ett stort utbud av egenvård och smink på apoteken. Dessutom kan vi numera lätt kontrollera vilka apotek som har ett läkemedel i lager på nätet.

Men också personer med andra förutsättningar har rätt till läkemedel. Även om den fria etableringen har lett till en kraftig ökning av apotek i landet visar DN:s kartläggning att mer än hälften av de nya butikerna öppnat inom promenadavstånd från där det fanns ett apotek tidigare. Bara tio av de 486 nya apoteken har öppnats på orter som inte tidigare hade något. Alla i Sverige har alltså inte fått ta del av vinsterna med omregleringen.

Samtidigt är det en svår nöt att knäcka. Apoteken verkar numera på en konkurrensutsatt marknad. Om inte Apoteket AB under monopoltiden ansåg att det fanns kundunderlag för ett apotek på en ort lär inte ett vinstdrivande företag göra det.

Hur är det med tillgängligheten då? Det brukar upprepas som ett mantra av apoteksbranschens förening att 95 procent av alla läkemedel som efterfrågas av kunderna finns i lager på apoteken – lika hög andel som under monopoltiden. Ändå är det många patientgrupper som vittnar om att deras läke-medel allt oftare inte finns inne. Vad det beror på är oklart, är det ett upplevt eller ett verkligt problem? Det är också svårt att mäta hur många personer som lämnar apoteket med oförrättat ärende för att prova lyckan på ett annat apotek.

Apoteksmarknaden utreds nu på uppdrag av regeringen, för andra gången sedan omregleringen. Det är ett tecken på att politikerna anser att det finns problem att lösa.

Amina Manzoor amina.manzoor@dn.se “

DN ONSDAG 4 JANUARI 2017

“ Minister vill se över priser på receptfritt

S-ministern Gabriel Wikström (S) vill se över priserna för receptfria läkemedel. Det säger han efter DN:s granskning som visar att vanliga produkter stigit snabbare i pris än andra varor. Men den utredning som granskar avregleringen har inget uppdrag att granska prisutvecklingen.

Så sent som i december fick utredningen som granskar effekterna av avregleringen av apoteksmarknaden som skedde 2009 tilläggsdirektiv. Men något uppdrag att granska prisutvecklingen för receptfria läkemedel har inte regeringen gett.

– Det finns andra problem som varit mer akuta, förklarar folkhälso- och sjukvårdsminister Gabriel Wikström.

Han hoppas ändå att utredningen som ska presenteras senast den 28 februari kommer med förslag som kan komma att påverka prisutvecklingen av receptfria läkemedel som ögonsalvan Noviform som nästan blivit dubbelt så dyr sedan 2008, mätt i fast penningvärde.

– Det här är ett tydligt exempel på misslyckandena av avregleringen av apoteksmarknaden, säger han.

De vanligaste receptfria läkemedlen som värktabletten Ipren har dock legat i stort sett stilla i pris. Det visar att avregleringen har fungerat, menar Kristdemokraterna vars dåvarande partiledare Göran Hägglund som socialminister drev igenom avregleringen.

– Avregleringen hade som främsta syfte att komma åt att vi hade så vansinnigt dålig tillgänglighet till apoteksvaror. Det var vi, Nordkorea och Kuba som hade apoteksmonopol, säger Emma Henriksson (KD), ordförande riksdagens socialutskott.

Statliga Apoteket AB förklarar prisuppgången på ovanligare receptfria läkemedel med att råvarupriser ökat. Men i regeringskansliet tror man det kan finnas andra orsaker.

– Vi får se om vi behöver gå vidare och se särskilt på icke receptbelagda läkemedel eller om vi kommer åt detta genom att förbättra tillsynen, se över tillståndsgivningen och andra delar som utredningen har i sina direktiv, säger Gabriel Wikström.

Någon återreglering är det dock inte tal om.

– Vi är inte ute efter någon återgång till monopoltiden, säger han.

Mats J Larsson matsj.larsson@dn.se “

DN ONSDAG 4 JANUARI 2017

“ Flera storbränder den senaste veckan

Natten till tisdagen förstördes ett halvt kvarter i centrala Umeå i en kraftig brand. Det var den senaste i en rad omfattande bränder runt landet bara de senaste dagarna. – December och januari, om man ser på bostäder, sticker ut i statistiken säger Mikael Malmqvist på Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB).

Det var vid 18.30 på måndagskvällen som ett gårdshus i trä, på Storgatan mitt i Umeå, började brinna. Elden spred sig till taket via ventilationen och de följande timmarna vidare till Vattenfalls kontorslokaler i fastigheten bredvid. Den våldsamma branden bekämpades av räddningstjänst från fem olika brandstationer, men det var först på tisdagsmorgonen som de lyckades kontrollera den. Branden i Umeå var den senaste i en rad uppmärksammade bränder som härjat på flera platser i Sverige den senaste veckan. Den som drabbat flest privatpersoner blossade upp i ett femvåningshus med 42 lägenheter i Stockholmsförorten Husby den 30 december. Ingen skadades allvarligt där, och inte heller vid branden i Umeå tre dagar senare.

– Känslan jag har är att större bränder tack och lov inte är så vanliga. Men det här handlar om stora bränder på ganska kort tid, säger Mikael Malmqvist, statistikhandläggare på MSB.

Det är från mellandagarna och framåt som bränderna i Husby och Umeå inträffat, liksom de som totalförstörde en restaurang i Rålambshovsparken och en villa i Malmö. Ännu är brandorsakerna inte fastslagna.

På MSB förs statistik över alla räddningsinsatser till bränder i byggnader i Sverige sedan 1998.

– December och januari, om man ser på bostäder, sticker ut lite grann i statistiken. Levande ljus som brandorsak går självklart upp. Och folk eldar nog mer i villor när det är kallt, och då blir soteld van-ligare, säger Mikael Malmqvist.

Han betonar att det trots allt kan vara en slump att så många stora bränder härjat den senaste veckan. MSB:s statistikbas visar att antalet bränder i Sverige gått stadigt neråt de senaste åren (se faktaruta).

Mikael Malmqvist ser en orsak till det:

– Jag tror att användandet av brandvarnare går uppåt i takt med att det görs fler och fler kampanjer. Exempelvis den 1 december som vi kallar brandvarnardagen, då vi vill att folk ser över sin brandvarnare. Eller skaffar en om man inte redan har.

Det är ingen slump att den kampanjen infaller just den 1 december?

– Nej, det är självklart så att vi vet att bränder ökar något inför jul, säger Mikael Malmqvist.

På tisdagskvällen ryckte brandförsvaret ut till en brand i en lagerlokal i Brunna nordväst om Stockholm. Branden var kraftig, uppgav Stockholms brandförsvar för TT.

Sujay Dutt sujay.dutt@dn.se “

“Fakta.

Antal räddningsinsatser till bränder i byggnader

2010: 11 246

2011: 10 265

2012: 10 419

2013: 10 201

2014: 9 665

2015: 9 497

Källa: Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

Fakta.

28 december Landskrona: Flera butiker och en pizzeria i affärsfastighet förstörs. Misstankar om anlagd brand.

30 december Husby, Stockholm: Ett bostadshus med fem -våningar och 42 lägenheter. Översta våningen förstörd, resten av byggnaden brandskadad. Ingen person allvarligt skadad men några behövde syrgas.

31 december Malmö: En villa i Kvarnby förstörd. De boende var inte hemma, ingen skadad.

1 januari Stockholm: Restaurang Boulebar i Rålambshovsparken på Kungsholmen brinner ner till -grunden. Restaurangen var stängd för säsongen, ingen skadad.

3 januari Umeå: Ett halvt kvarter i centrala staden förstörs, dock mest kontor. Inga personskador. “

DN ONSDAG 4 JANUARI 2017

“Föräldrar varnas för söta barnfrukostar

Barn får i sig alldeles för mycket socker. För många startar problemen redan på morgonen. Nu varnas föräldrar för ohälsosamma frukostalternativ.

Sockrade flingor och söta fruktjuicer. Många barn får i sig för mycket socker redan på morgonen, samtidigt som föräldrarna i själva verket tror att de ger sina barn en hälsosam start på dagen.

Det visar en undersökning bland 200 föräldrar till barn i åldrarna fyra till tio år som Public Health England genomfört.

I genomsnitt åt barnen elva gram socker (motsvarande tre sockerbitar) till frukost. Det vill säga drygt 1 000 sockerbitar per år, bara i samband med dagens första mål mat.

Samtidigt visar undersökningen att hela 84 procent av föräldrarna trodde att de gav sina barn en hälsosam start på dagen.

”Barn äter alldeles för mycket socker, och en stor del av detta redan före den första lektionen”, säger Alison Tedstone, chefsnutritionist på Public Health England, i ett pressmeddelande.

Rapporten Skolbarns hälsovanor från Folkhälsomyndigheten visar att de allra flesta svenska skolbarn äter frukost, även om andelen -frukostätare minskar med stigande ålder. Men vad de äter framgår inte.

– Vi vet att många produkter som vänder sig till barn innehåller mycket socker, som fruktyoghurt och flingor, säger Åsa Brugård Konde, nutritionist på Livsmedelsverket.

Problemet med detta socker, säger hon, är att det ger ”tomma kalorier” och inga vitaminer eller mineraler.

– Om de äter mycket tomma kalorier finns en risk att de inte får i sig den näring de behöver, säger Brugård Konde.

Om de däremot äter en mer fiberrik mat är chansen större att de håller sig mätta längre, ända fram till lunch så att de inte blir hungriga och springer till kiosken dessför-innan, som i sin tur kanske gör att de inte äter lunch.

Hur skadligt är ett glas juice på morgonen?

– Juice innehåller mycket socker, men även vitaminer. Däremot är ju detta socker lika skadligt för tänderna som annat socker. En annan produkt som innehåller mycket socker är smaksatt yoghurt, som vanilj- eller fruktyoghurt. Men om barnet äter nyttigt i övrigt kan både juice och fruktyoghurt vara okej till frukost, säger Åsa Brugård Konde.

TT “

DN ONSDAG 4 JANUARI 2017

“ Djurförsäkringar blir allt hetare – men konkurrensen hårdnar

Marknaden för djurförsäkringar blir allt mer attraktiv i takt med att våra husdjur i dag betraktas som familjemedlemmar. Nu utmanas dominerande Agria när Ica tillsammans med Svedea ger sig in på marknaden.

Allt mer pengar läggs på våra sällskapsdjur och förklaringen ligger i att synen på djuren har förändrats. Det är inte ovanligt att hundägare lägger stora summor på vård, specialfoder och stimulans både mentalt och fysiskt för hunden ska må bra.

Johan Beck-Friis, chefredaktör för Svensk Veterinärtidning, säger att sällskapsdjuret i dag är som en familjemedlem som får lika mycket kärlek och omtanke som andra familjemedlemmar.

– I vissa fall kan djur vara den enda familj som djurägaren har, så det finns starka känslomässiga band som kopplar ihop djur och människa i dag, säger han.

Även om ägarens relation till sin hund har intensifierats så har framför allt synen på katten förändrats, menar Johan Beck-Friis.

– Förr sågs den som en förbrukningsvara. Om en katt, framför allt på landet, var sjuk så avlivade man den och skaffade en ny snarare än att lägga pengar på behandling, säger han.

Djurägarnas vilja att lägga pengar på sina djur har gjort marknaden för djurförsäkringar till en guldgruva. Efterfrågan på allt mer avancerade behandlingar har dessutom gjort att kostnaderna inom djurvården har stigit, vilket också har resulterat i dyrare försäkringar. I dag går det att teckna djurförsäkring hos flera av de stora försäkringsbolagen. Hundägare kan välja mellan ett 20-tal olika försäkringsbolag.

Dominerande Agria, som ägs av Länsförsäkringar har länge haft så mycket som 60 procent av marknaden för djurförsäkringar, enligt branschstatistik från Svensk Försäkring. I januari i år kommer försäkringsbolaget Svedea att börja samarbeta med Ica försäkring för att ge sig in på marknaden.

– Vi anser att det finns för få aktörer. Det här kan inte vara en konkurrens som fungerar fullt ut och därför vill vi göra något ganska radikalt. Vi har gått in med ambitionen att rita om kartan, säger Svedeas vd Pär Pettersson.

Djurägare har kunnat teckna försäkring hos Svedea sedan sommaren 2015, men genom samarbetet med Ica försäkring vill företaget nå ut till fler. Målet är att hitta en totallösning som upplevs enkel.

– Försäkring är för många svårt och tråkigt. Kan vi då gå in och hitta ett koncept som är lätt att förstå så är det där skillnaden är, säger Pär Pettersson

Marknadsföring och försäljning av en kattförsäkring och en hundförsäkring kommer att ske via Icas kanaler och gå under Ica försäkrings namn, medan produktion och skadereglering sköts av Svedea.

– Ica försäkring har som ambition att kunna erbjuda ett komplett sortiment av försäkringsprodukter till familjer i Sverige. Vi vet att många kunder till Ica har husdjur i hemmet så det känns naturligt att kunna erbjuda en husdjursförsäkring, säger Carl Farberger, vd Ica försäkring.

Birger Lövgren, vd på Agria, är inte förvånad över att fler aktörer ger sig in på marknaden. Han säger att Agria alltid strävar efter att vara ”jättebra” och ser positivt på ett ökat fokus på djurvärlden.

– Det är naturligt att det blir fler aktörer. Det har hänt mycket inom veterinärvården på senare år. Det visas ofta djurprogram på tv och det är många som skaffar djur, säger han.

Det finns en trend i stora delar av Europa, USA, Kanada och vissa asiatiska länder att försäkra framför allt sina hundar men Sverige anses vara det land som har flest försäkrade djur, enligt Birger Lövgren. Närmare 80 procent av hundarna och 40 procent av katterna är försäkrade.

– Människor mår bra av djur. I viss mån kan det vara ett välfärdsfenomen att ha möjlighet att utveckla sitt djurintresse, säger Birger Lövgren.

Bakom det stora intresset för djurförsäkringar ligger många gånger höga veterinärkostnader.

Johan Beck-Friis säger att detta beror på att vi har i princip samma möjligheter att vårda djuren på samma sätt som människor, där det går

att använda liknande teknik och kunskap. Skillnaden är att djurvården inte bekostas av några skattepengar.

– När det smäller till så täcker en försäkring inte allt men kostnaden blir mindre än om hunden eller katten skulle ha varit oförsäkrad. En försäkring kan vara en förutsättning för att ha råd att ge vård när det behövs, säger han.

Ida Yttergren ida.yttergren@dn.se “

“ **Fakta. Marknaden för djurförsäkringar i siffror**
Svedea, Agria, Svensk djursjukvård, Finansinspektionen

I vart tredje svenskt hushåll finns en hund eller katt.

Närmare 80 procent av hundarna och 40 procent av katterna är försäkrade.

Den svenska hunden är mest försäkrad i världen. I Danmark och Norge ligger försäkringsgraden på ungefär 25–35 procent.

Svensk djursjukvård omsatte drygt 3 miljarder kronor år 2015, vilket var en ökning med 7,7 procent jämfört med 2014. Ett genomsnittligt besök hos veterinären kostade 2 222 kronor, där runt hälften betalas av kunden och resterade täcks av försäkringen.

Premieinbetalningen för husdjur var under 2015 cirka 3,3 miljarder kronor. “

DN ONSDAG 4 JANUARI 2017

“ Höjd avgift trots färre arbetslösa

Hundratusentals a-kassemedlemmar får höjd avgift från årsskiftet. Avgifterna höjs trots att arbetslösheten gått ner bland medlemmarna.

Trots allmänt fallande arbetslöshet är det tre fackförbund som höjer a-kasseavgiften från årsskiftet.

LO:s största förbund Kommunal med över en halv miljon medlemmar höjer a-kasseavgiften med tio kronor till 102 kronor för dem som också är med i facket. Det är fortfarande en i jämförelse låg avgift. Icke medlemmar betalar en något högre avgift varje månad.

Ett annat av LO:s större förbund, Handels, höjer samtidigt avgiften med tolv kronor till 132 kronor i månaden.

Orsaken är den kraftigt höjda dagersättningen, från 680 till 910 kronor, de första hundra dagarna som regeringen beslutade om hösten 2015. I snitt fick de arbetslösa i Handels a-kassa cirka 695 kronor per dag 2016, upp från 618 kronor året före. Det påverkar a-kassornas ekonomi eftersom de medfinansierar den totala kostnaden.

– Därmed har vår avgift som vi ska betala in till staten höjts, säger Pernilla Nilsson, verksamhetschef på Handels a-kassa.

Samtidigt har arbetslösheten bland medlemmarna gått ner. Men det spelar mindre roll för avgiften än dagpenningens storlek, enligt Pernilla Nilsson.

Att höjningen kommer först nu förklarar hon med att kassan under året knaprat på besparingarna. Vid förra årsskiftet höjde var tredje a-kassa avgiften just till följd av den högre dagpenningen.

Journalistförbundet, vars medlemmar ständigt drabbas av nya varsel om uppsägningar, är det tredje förbundet som höjer, med en femma till 135 kronor.

Ett förbund går mot strömmen, Byggnads sänker sin medlemsavgift till a-kassan, från 121 till 110 kronor för dem som också är med i facket. Förra året fick byggfacket smisk av Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen (IAF). Dess a-kassa tog ut alldeles för höga avgifter av medlemmarna i förhållande till kassans ekonomiska muskler.

TT “

“ Fakta. A-kassornas avgifter

Medlemsavgift*, kr per månad, från 1 januari:

Akademikernas 100

Alfa 120

Byggnadsarbetarnas 119

Elektrikernas 100

Fastighets 115

Finans– och Försäkringsbransch. 85

GS 155

Hamnarbetarnas 145

Handelsanställdas 132

Hotell– och Restauranganställd. 130

IF Metalls 116

Journalisternas 135

Kommunalarbetarnas 105

Ledarnas 115

Livsmedelsarbetarnas 112

Lärarnas 110

Pappersindustriarbetarnas 129

Sekos 149

Skogs– och Lantbrukstjänstem. 120

Småföretagarnas 128

STs 100

Svensk Handels Arbetslöshetsk. 129

Sveriges arbetares 135

Sveriges Entreprenörers 119

Säljarnas 110

Transportarbetarnas 120

Unionens 112

Vision 115

*Vissa a–kassor har olika avgift beroende på om man också är med i facket eller ej.

Källa: IAF

DN ONSDAG 4 JANUARI 2017

”Rent vatten borde vara en rättighet för alla”

“Alla borde ha tillgång till rent vatten, som ju är grunden för allt liv – och en nyckelfråga för all produktion av mat och energi. Det är en av våra viktigaste miljöfrågor, säger Naturskyddsförningens nya generalsekreterare Karin Lexén.

Vi står på en brygga som leder ut i Drevviken i södra Stockholm. Så här års är vattnet kylslaget, även om isen inte lagt sig. Att ta sig ett dopp känns inte så lockande.

I Sverige reflekterar inte särskilt många över vattnets betydelse. Vi kan bada i de flesta sjöar och det är bara att öppna kranarna i kök eller badrum för att få tillgång till rent vatten.

– Vattenfrågan kommer att bli allt viktigare, såväl globalt som i Sverige. På en del håll uppstår det brist på vatten, på andra ökar risken för översvämningar. Kontroll över tillgången på vattenresurser kan leda till konflikter, men gemensam tillgång till vatten är också en källa till samverkan, säger Karin Lexén.

Hon arbetar i dag på organisationen Stockholm international water institute, och är bland annat ansvarig för den uppmärksammade Världsvattenveckan som arrangeras varje år.

I mars börjar Karin Lexén sitt nya jobb som generalsekreterare och högsta tjänsteman på Naturskyddsföreningen, som med drygt 200 000 medlemmar är en viktig aktör inom miljöområdet.

– Det ska bli otroligt spännande att få ta plats i ledningen för Sveriges största miljöorganisation. Där finns så mycket engagemang och kunskap. Jag vill att föreningen även framöver ska vara pådrivande på miljöområdet, säger Karin Lexén.

Hon är uppvuxen i Trollhättan i Västsverige. Föräldrarna var lärare och samhällsengagerade. Mamman arbetade med svenska för invandrare och hon bjöd ofta hem eleverna.

– Hela världen satt där vid köksbordet. Jag tyckte att det var spännande och roligt att höra berättelser från så många olika länder. De här mötena medförde att jag fick en förståelse för olika kulturer och sammanhang – och att jag nu i vuxen ålder blir upprörd över det som händer i till exempel Aleppo i Syrien, säger Karin Lexén.

Föräldrarna tog henne ofta med på skogsvandringar, och hon minns ännu tydligt sin första resa med familjen som tioåring till Padjelanta i Jokkmokks kommun, national-parken som är en del i världsarvsområdet Laponia.

– Vi satt där på högfjället och tittade på när solen gick ned. Pappa jämförde vilka olika färger som skapades vid solnedgången på sjön nedanför oss. Samma känsla kan jag i dag få vid havet, du ser nästan oändligt långt och upplever en frihetskänsla.

– Men jag uppskattar också lugnet och ron under en vandring i en vacker skog.

Men Karin Lexén är inte någon expert på djur, fåglar, bergarter och växter.

– Min mamma var väldigt duktig och försökte inspirera mig, men tålamodet att lära mig alla detaljer om naturen fanns nog inte riktigt där.

Karins engagemang för miljön växte fram under tonåren och i gymnasiet valde hon att plugga på den naturvetenskapliga linjen. Därefter blev det universitetsstudier i kemi och sedan arbete med analyser av miljögifter i en forskargrupp på Naturvårdsverket.

– När jag sysslat med miljöforskning ett tag kände jag att det jag höll på med ändå var lite för smalt för mig som person. I stället ville jag försöka engagera mig på ett bredare plan.

Karin Lexén tror att svenska folket i allmänhet har ett nära förhållande till naturen. Allemansrätten, att vi har rätt att fritt vandra i skog och mark, spelar nog en stor roll för detta.

Vad vill då hon då åstadkomma i Naturskyddsföreningen? Hon tvekar en stund och säger att hon ännu inte börjat sitt nya jobb och därför vill vänta med att svara detaljerat på frågan.

– Men klimatfrågan är självfallet viktig. Samtidigt måste den sättas in ett större sammanhang. Med en växande befolkning på jorden måste vi på allvar diskutera hur våra naturresurser ska fördelas på ett rättvist sätt inom de gränser som planeten jorden ”satt upp”.

Karin Lexén säger att miljöfrågorna i dag hänger intimt samman med hur vi kan skapa en socialt hållbar värld. Klimathot, mångfald, fördelningen av vattenresurser ... allt hör ihop.

– Jag menar att miljöfrågorna måste placeras i en större berättelse om hur vi ska kunna skapa en bättre jord för kommande generationer. Naturskyddsföreningen kan knyta ihop de frågor som kan bidra till att den berättelsen får ett bra slut.

Innan Karin Lexén började arbeta med vattenfrågor på Stockholm international water institute var hon bland annat på Naturvårdsverket, Miljödepartementet, Sveriges kristna råd och Svenska kyrkan.

Runt handleden bär hon en Frälsarkrans, som hon fått en av en dotter. Det är ett modernt radband som skapats av biskopen Martin Lönnebo för drygt tjugo år sedan.

– Jag växte upp i en kristen familj med starka värderingar om att bry sig om sin nästa. För mig är det fortfarande lika viktigt att bry sig om sina medmänniskor och hela vår planet.

Under resor runt om i världen har Karin Lexén mött politiker, företagsledare och företrädare för ideella organisationer. Ibland blir hon besviken när hon inser att de hon träffat inte i vare sig handling eller hur de är mot människor omkring dem lever upp till de fina ord de uttalar från talarstolen eller vid förhandlingsbordet.

– Desto gladare blir när jag möter framgångsrika och kunniga ledare liksom andra människor som trots motgångar och svårigheter fortsätter att kämpa för det som de tror på. Det är ofta människor som är ödmjuka och fortfarande har kvar sina fötter på marken.

Så säger Karin Lexén att i en mening är miljöfrågorna mer ”inne” i dag än i mitten av 1980-talet då hon själv började blir mer engagerad.

– Få skulle i dag hävda att miljöfrågorna är oviktiga, i stället har de flyttat in i salongerna. Med det menar jag att företagsledare, politiker från olika partier och myndighetsföreträdare inser att hållbarhetsfrågorna är fundamentala, grundläggande.

Ofta träffar Karin Lexén på personer i näringslivet som brinner för miljön och försöker se till att företagets verksamhet och produkter inte skadar naturen. Men vi måste nu våga och orka ta ännu fler steg framåt, säger hon.

– Jag var på den stora klimatkonferensen i Paris förra året och där klev till exempel en stor grupp borgmästare fram för att ta täten i klimatarbetet. Även olika företagsrepresentanter var på hugget.

Men, fortsätter Karin Lexén, det krävs fler skarpa förslag för att minska hoten mot miljön. Vi måste inse att det kostar något för att komma tillrätta med exempelvis klimathotet.

– Vi måste ta till vara alla goda lösningar som redan finns på bordet. Det är nödvändigt att styra bort från ohållbara system om alla på jorden ska kunna leva under drägliga villkor.

Under flera år var Karin Lexén ordförande i organisationen Fairtrade, en organisation som vill att all världshandel ska baseras på respekt för mänskliga rättigheter och omtanke om miljön. Det innebär till exempel att odlare och deras anställda ska få arbeta under schysta villkor.

– Det här är ett exempel på hur engagemanget för miljön och en socialt hållbar värld går hand i hand. Det handlar inte längre om att bara stoppa ett farligt utsläpp i ett vattendrag, utan om att ha ett helhetsperspektiv.

– Det blir en av mina viktigaste arbetsuppgifter på Naturskyddsföreningen, att visa att allt hänger ihop.

Thomas Lerner thomas.lerner@dn.se “

“Fakta. Karin Lexén

Ålder: 52 år.

Familj: Make och två döttrar.

Bor: Södra Stockholm.

Bakgrund: Utbildad analytisk kemist med analyser av miljögifter som specialitet. Har arbetat på Naturvårdsverket, på Miljödepartementet och inom Svenska kyrkans internationella arbete.

Gör: Är i dag chef för världsvattenveckan och internationella policyfrågor på Siwi, Stockholm international water institute. Där arbetar hon för att alla människor ska få tillgång till rent vatten och för att lyfta vattenfrågornas betydelse för hållbar utveckling och klimatarbetet.

Aktuell: Tillträder som Naturskyddsföreningens nye general-sekreterare i mars i år.

Fakta. Naturskyddsföreningen

En ideell förening som startade för över hundra år sedan av en grupp vetenskapsmän. Konstnärer som Anders Zorn och författare som Selma Lagerlöf anslöt sig.

Naturskyddsföreningen har 224 000 medlemmar och är Sveriges största miljöorganisation.

Arbetar med att påverka politiker, jaga miljöbovar och påverka lagstiftningen. Klimat, hav, skog, jordbruk och miljögifter är de viktigaste arbetsområden.

Samarbetar och stödjer över 60 miljöorganisationer över hela världen, tack vare pengar från Sida.

Står bakom miljömärkningen Bra Miljöval som hjälper konsumenter att hitta de produkter och tjänster som är minst skadliga för miljön.

Har räddat pilgrimsfalken från utrotning och påverkat industrin att tillverka miljövänligare papper. Bidragit till att få ett förbud mot två av världens farligaste ämnen; DDT och kvicksilver.

Källa: Naturskyddsföreningen “

DN ONSDAG 4 JANUARI 2017

“ När Sverige hämtade andan

I dag är det ett år sedan de obligatoriska id-kontrollerna mellan Danmark och Sverige infördes. Viktor Banke ser en tillfällig åtgärd förvandlas till en politisk helomvändning.

För ett år sedan infördes id-kontroller för dem som behöver ta sig från Danmark till Sverige med tåg, buss eller båt. Kontrollerna är i praktiken ett krav: den som inte kan uppvisa giltig id-handling får inte komma in i Sverige. Hindret utgjorde den första av en rad åtgärder för att det svenska flykting-mottagandet efter en kaotisk höst skulle få andrum. För det var det ord han använde, Stefan Löfven, där han stod på podiet den 24 november 2015 och presenterade åtgärder som skulle minska antalet asylsökande till Sverige och därmed lätta bördan något: *andrum*.

Id-kontrollerna gav omedelbar effekt. I januari sökte 4 166 männi-skor asyl i Sverige, i februari 2 730. Bara tre månader tidigare, i november året innan, hade siffran varit 36 726.

Men mer än någon svensk åtgärd har EU:s avtal med Turkiet spelat en avgörande roll. Det trädde i kraft den 20 mars, och har i praktiken inneburit ett slut för båtresorna mellan Turkiet och Grekland. Turkiet fick enligt avtalet 3 miljarder euro, bland annat för att ta emot avvisade asylsökande, trots att landet inte lämnar tillräckliga garantier om möjligheter till asyl. Sådana avvisningar skulle därför i normala fall betraktas som ett brott mot EU-rätten, men nu är det EU självt som står för övertrampet, så vem skulle stå i vägen?

Turkietavtalet och id-kontrollerna har helt ritat om spelplanen. De tusentals personer i veckan som sökte asyl i Sverige hösten 2015 krympte under våren och resten av året till drygt 2 000 per månad. Men regeringen var ändå inte nöjd. I det tilltagande andrummet har ytterligare en rad åtgärder genomförts såsom tillfälliga uppehållstillstånd och kraftigt beskurna möjligheter för de asylsökande att återförenas med sin familj i Sverige. De infördes med syftet att minska en flyktinginvandring som vid tillfället – juli 2016 – redan hade minskat sedan ett drygt halvår tillbaka, och som främst drabbade de som redan var här.

I andrummet lider flyktingar, asylsökande, våra klienter. De tillfälliga uppehållstillstånden gör människor i behov av trygghet otrygga. Den plötsliga lagändringen gäller nämligen även för de vuxna som sökt asyl långt tidigare, vilket skapar förvåning, förvirring och irritation. Överklagandena har blivit fler, osäkerheten och den psykiska ohälsan större.

Migrationsverket har dock så småningom kommit på fötter. Myndigheten fattade under 2016 rekordmånga beslut och minskade därmed antalet inskrivna i mottagningssystemet. Vid årets slut hade 111 979 personer fått beslut i sina asylärenden, nästan en fördubbling mot året innan. Samtidigt har antalet inskrivna i mottagningssystemet minskat från 181 890 till 122 708. (Till hösten 2017 kommer dock en mängd tillfälliga uppehållstillstånd att behöva prövas igen, när de 13 månader långa uppehållstillstånden löper ut.)

Men andrummet skapar också en distans till omvärlden. När tusentals asylsökande inte längre fyller våra nyhetssändningar eller tågperronger riktas blickarna inåt, mot Sverige, trots att lidandet pågår med oförminskad styrka i vårt absoluta närområde. Här har det under året uppstått debatter om svenska värderingar, om ordningen på badhus och bibliotek, om vilka kommuner som skulle slippa ta emot flyktingar och om vems fel det egentligen var att så många kom till Sverige under hösten 2015.

Många skyller på Fredrik Reinfeldt, och ett flertal högt uppsatta moderater tar nu avstånd från den tidigare asylpolitiken som har kommit att förknippas med honom. Att alliansen knappt har förändrat asylpolitiken eller att det är säkerhets-situationen i Mellanöstern och andra yttre faktorer som skapar flyktingsituationen är kunskap som inte tycks rymmas i debatten.

När statsminister Stefan Löfven höll sitt årliga jultal den 17 december stod till exempel striderna om den syriska miljonstaden Aleppo som mest intensivt. Liknande strider pågick om irakiska Mosul, som just då höll på att befrias från IS. Men omvärlden nämndes inte. Om flyktingsituationen konstaterade statsministern kort att han inte ångrade besluten som togs föregående höst.

Det är som det alltid har varit med det svenska flyktingmottagandet: en balans mellan att vilja det gränslöst humana, men dra gränsen vid vad som anses hållbart för Sverige.

Att andrummet var välbehövligt råder det ingen tvekan om, oavsett vad man anser om huruvida det var moraliskt riktigt. Hösten 2015 innebar en betydande ansträngning för det svenska mottagandet, och i viss mån är det fortfarande ansträngt nu när människor med uppehållstillstånd ska ut i samhället, och de utan ska lämna landet.

Men hur mycket mer ska asylinvandringen minska för att det svenska mottagandet ska anses vara återställt? I april sa Morgan Johansson till Svenska Dagbladet att Sverige skulle klara 60 000 asylsökande under 2016. Nu vet vi att endast 28 939 människor sökte asyl. Det skulle kunna initiera en diskussion om vad denna nyvunna kapacitet ska användas till, men en sådan politisk rörelse tycks långt borta.

I andrummets Sverige verkar i stället många vilja ha ännu mer andrum. Trots att antalet asylsökande har gått ned och Migrationsverket kommit på fötter är det för närvarande få makthavare som på allvar diskuterar en återgång till tidigare regler. Snarare används situationen under hösten 2015 som avskräckande exempel.

Frågan är hur länge detta nya -tillstånd ska vara innan det uppstår en politisk vilja till förändring, och om det fortgående mänskliga lidandet i Mellanöstern kan påverka i någon utsträckning. Den som verkligen lyssnar på det politiska samtalet i början av 2017 tvingas konstatera att en sådan återgång är långt borta.

Det som skulle vara ett tillfälligt andrum tycks i stället ha blivit en politisk helomvändning.

Viktor Banke är biträdande jurist. Hans bok ”Andrum: Om stölden av en flyktingkris och om de bestulna” kommer ut i april.

Viktor Banke “

DN ONSDAG 4 JANUARI 2017

”Svenskarna är coola och snälla”

För tre månader sedan såg Kamara Ndangwa ett äppelträd för första gången. Det var när han flyttade in i den före detta Hells Angelsvillan i Saltsjö-Boo med sin syster, hennes barn och deras syskonbarn. När Nacka kommun köpte villan protesterade närboende och ville hellre ha kvar Hells Angels. Nu kommer grannarna med blommor och vinterkläder.

I våras skrev några boende i området till kommunen att de föredrar motorcykelgänget Hells Angels som granne framför flyktingarna: ”Vi har under våra 10 år aldrig känt obehag eller rädsla för nuvarande hyresgästerna Hells Angels, snarare tvärtom. De har aldrig skrämt våra barn eller betett sig illa. Däremot nu, om det enligt rykten skall placeras 18 flyktingbarn, kommer våra barns spontanlek och öppna dörrar vara ett minne blott”, stod det i ett av mejlen, som SVT publicerat.

I höstas flyttade Kamara Ndangwa, hans syster Akiki Madelelenie Bongerize, hennes nio barn och Ami Elie Byensi, son till en annan syster, in i villan.

De flydde undan kriget i hemlandet Kongo och bodde åtta år i en stad i Uganda, en tid Kamara inte pratar länge om. Till Sverige och Nacka kom de, som kvotflyktingar, med hjälp av FN:s flyktingorgan UNHCR.

– Vi valde inte Sverige, vi visste ingenting om Sverige. Men vi gillade det när vi fick höra att vi skulle hit, säger Kamara.

De har inte alls haft några problem med grannarna, tvärtom. När de flyttade in kom de med välkomstblommor.

– Det finns ett väldigt starkt engagemang i civilsamhället här. Den verkliga integrationen sker när nyanlända blir vänner och bekanta i stället för främlingar, säger Anna Gezelius från kommunens etableringsgrupp för nyanlända.

– Det verkar ha lugnat ned sig väldigt mycket, säger volontären Michelle Malmgren.

– Folk blir nervösa över det de inte vet något om, säger Emilia Cole, också volontär.

Familjen flyttade in i ett hus med basmöblering: matbord och stolar, sängar och sängkläder. Volontärer har samlat ihop möbler, tofflor, varma kläder, tv och dator. I ett av källarrummen står många hyllmeter skor.

Etableringsgruppen har visat runt familjen och låtit dem bekanta sig med kollektivtrafiken. Kamara kallar Anna Gezelius för ”Miss Nacka”.

– Nu åker vi omkring överallt. Vi måste lära oss att hantera vädret, men när det blir kallare tar vi bara på oss fler jackor, säger han.

De vuxna går på SFI och samhällsorientering, barnen går i skola i närheten. Hemma i Kongo sysslade familjen med affärsverksamhet.

– Det är svårt att säga vad jag ska ägna mig åt här, det får framtiden utvisa. Svenska är inte så svårt, men betoningen är ett problem, den kan ändra allt, säger Kamara.

Anna Gezelius och etableringsgruppen hjälper till med myndighetskontakter och att bygga nätverk med samhället, exempelvis genom att koppla ihop nyanlända med volontärer från Volontär Nacka och Svenska kyrkan. Kamara och hela familjen är glada över volontärernas stöd, de tar med barnen på utflykter, skaffar sportkläder, bakar pepparkakshus.

Elie, som är son ett tredje syskon, har träffat nya vänner och lånar en bil av dem ibland.

– Om jag åker vilse? Inte så ofta, jag har en karta, säger han.

Han har sin fru och två små barn, sju och fem år, kvar i Uganda. Elies rum i villans källarvåning är tapetserat med bilder på familjen och han hoppas att de kan komma hit snart, de har en intervjutid bokad på svenska ambassaden i Kampala.

Volontären Elise Barb reagerar på att varken Ami Elie eller Kamara har någon byrå att lägga kläder i, och lovar att komma med en till kvällen.

– Jag använder den inte längre. Och ni behöver cyklar till våren, säger hon.

– Jag gillar det här landet. Svenskarna är coola och snälla, jag tänker stanna här, säger Elie.

Kamara steker ägg i köket, han har inga problem med utbudet i svenska snabbköp.

– Svensk mat är inte så annorlunda än maten i Afrika, sättet vi tillagar den på är den enda skillnaden, säger han.

Men äppelträd på tomten tycker han är lyxigt.

– Underbart, i Uganda fanns bara importerade äpplen. Jag ropade åt de andra – guys, kom och titta! Det var första gången jag såg äpplen hänga i ett träd – och de var delikata, säger Kamara.

Familjen har redan satt lökar med vårblommor, och ska odla grönsaker och örter till sommaren.

Fakta. 790 nya Nackabor

Under 2016 anvisades 321 personer till Nacka. 288 kunde tas emot under året, resten får flytta in under januari–februari 2017. I år kommer Nacka att anvisas ytterligare 469 personer.

Kommunen har hyrt bostäder från både kommersiella aktörer och privatpersoner, byggt modulhus, byggt om egna lokaler, köpt bostadsrätter och en villa. I Nacka erbjuds alla nyanlända att hyra en genomgångsbostad.

Källa: Nacka kommun “

DN ONSDAG 4 JANUARI 2017

“ Gamla telefoner tas in för att göra NKS patientsäkert

Ledningen för Karolinska universitetssjukhuset backar nu om den nya tekniken i det toppmoderna sjukhuset. Gamla tekniksystem från det befintliga sjukhuset, med bland annat fasta telefoner, installeras för att göra NKS patientsäkert.

Efter stora inkörsproblem med den trådlösa telefonin, it och patientlarm på Nya Karolinska Solna tar sjukhusledningen till gammal beprövad teknik för att klara patientsäkerheten. Den här veckan installeras fasta telefoner på flera avdelningar på sjukhuset, framför allt på intensivvårdsavdelningar, operation – och slutenvårdsavdelningar.

– Systemet är inte tillräckligt robust. Vi måste ha ett system som svarar upp mot de verksamhets-ansvariga, och för att säkerställa en patientsäkerhet som vi kan stå för. Patientsäkerheten är det viktigaste av allt, säger Stanley Holsteiner, chef för programkontoret vid Nya Karolinska.

Flera åtgärder vidtas. Mobiltelefoner som inte är knutna till växeln delas ut. Personsökarsystemet som finns i den gamla sjukhusdelen på Karolinska Solna kommer också att installeras på NKS. För att säkra när patienterna larmar på personalen installeras särskilda displayer i korridorerna på vissa avdelningar. Bemanningen i växeln ökas nattetid.

Förenklat är det den gamla tekniken som flyttar in i det nya toppmoderna sjukhuset.

– Ja, förenklat. Vi hade inte tänkt ha så många trådburna telefoner. Vi hade inte tänkt att ha ett personsökarsystem i det nya huset, men till dess att vi kommer tillrätta med störningarna måste vi se hur snabbt kan vi ansluta NKS till det befintliga personsökarsystemet. Det handlar om att förse Nya Karolinska med basteknologi, trådbunden teknik som fungerar.

Bara från sjukhusets öppnande den 21 november till i mitten av december har över 300 felanmälningar gjorts som rör telefonin, visar underlag från Karolinska. Personal har hört av sig till DN och vittnat om enorm stress, bland annat om hur de i akuta situationer inte kunnat nå varandra då varken mobiler eller trådlös uppkoppling fungerar, och varnat för risker för patientsäkerheten. Anställda har också vittnat om att de upplevt att de inte bli lyssnade på.

”Det stora problemet är att ledningen inte lyssnar, utan säger att ’det kommer att lösa sig’. Det är en tidsfråga innan en patient dör och då är det vi som får bära ansvaret”, sa en anonym läkare till DN i början av december.

När de nya larmpanelerna i det tekniskt mycket avancerade huset fallerat ledde det i mitten av december till en allvarlig incident med en hjärtpatient, vilket tvingat sjukhuset att dra ner på antalet hjärt-intensivvårdsplatser från 14 till tio i stället för att öppna fler. Sjukhuset har ännu inte fattat beslut om när vårdplatserna kan öppnas. Under nyårshelgen uppstod ytterligare störningar i larmsystemet och samtidigt har det varit svårt att ringa till vissa mobiltelefoner.

I går förmiddag skickade kommunikationsavdelningen på Karolinska universitetssjukhuset ut ett meddelande om de rådande problemen med tekniken, och planerade åtgärder.

– Man har säkert överskattat funktionaliteten. Jag blir väldigt oroad när jag slås av att man inte har kontroll, och saknar back up. Det är fruktansvärt att öppnandet av det nya sjukhuset ska få sådana här konsekvenser för alla hjärtsjuka och barnpatienter, säger Erika Ullberg (S), som också tycker att det är dags att den Moderatledda ledningen börjar utkräva ansvar.

– Sedan kan det handla om att förhandla om OPS-avtalet eller att kräva ansvar från leverantören. De styrande borde vända på varenda sten, säger Erika Ullberg.

Ansvarsfrågan är inte utredd. Enligt programkontoret för Nya Karolinska faller problemen med it och telefoni utanför OPS-avtalet som landstinget tecknat med byggherren Skanska och brittiska Innisfree.

Paul Lindquist (M), landstingsråd med ansvar för landstingets fastigheter:

– Jag är mycket bekymrad över att man inte lyckats få ordning på tekniken så att driften fungerar klanderfritt. Jag hade förväntat mig vissa driftstörningar, men jag hade förväntat mig att man hade haft det här på plats vid det här laget, säger Paul Lindquist.

Vem bär ansvaret?

– Nu är första prioritet att lösa problemet tillsammans. Sedan får vi reda ut vad som fallerade.

Att personalen inte fått tid att lära sig telefonerna framkom redan vid en stor övning i slutet av oktober. Då bokfördes inte mindre än 1 400 fel, varav många med it och telefoni.

”Det är irriterande att det inte är klart”, sade Stanley Holsteiner till DN då.

Ändå diskuterades aldrig på allvar att skjuta upp flyttdatumet, varken från sjukhusledningen eller den politiska ledningen i landstinget, trots

att kravet på en ny drifts-övning och senarelagd flytt restes, bland annat från Stockholms läkarförening.

Läkarföreningens ordförande Johan Styrud välkomnade i går de nya beskeden inte minst mot bakgrund av det hårda trycket mot övriga sjukhus i länet.

– Jag hade hemskt gärna velat att jag hade haft fel, men det här är ett topptekniskt sjukhus och då måste man veta att systemen fungerar. Nu är jag jätteglad för patientsäker-heten. Läget i Stockholmsjukvården är så krisigt och man måste få fram fler vårdplatser, och då måste man vara ärlig och dra i nödbromsen, säger Johan Styrud.

Anna Gustafsson anna.gustafsson@dn.se “

“ Fakta. Nya Karolinska

I slutet av oktober genomfördes en driftövning, ett slags general-repetition, med 1 000 deltagare, inför flytten in på Nya Karolinska. Vid övningen noterades 1 400 fel, bland annat många fel med larm, IT och telefoni. Krav restes på att flyttdatumet skulle flyttas.

Den 21 november flyttade den första patienten in på Nya Karolinska. I början av december gick systemet på hjärtintensiven ner under flera timmar.

I mitten av december inträffade en allvarlig incident med en hjärt-patient då nyinstallerade larmpaneler inte fungerade. Sjukhuset - beslutade att göra en lex Maria-anmälan.

Det nya telefoni- och IT-systemet har olika komponenter och leverantörer, som måste samverka för att patientlarm och telefoni ska fungera. “

DN TORSDAG 5 JANUARI 2017

”Tiggeriförbud är inget för Socialdemokraterna”

Testballong som flyger och far. Ett tiggeriförbud är principlös plakatpolitik. Möjligen skulle det påverka symtomet – tiggeriet. Men i relation till det verkliga problemet – fattigdomen – skulle det nog stjälpa mer än hjälpa. Denna dåliga idé bör i god tid före kongressen bytas ut mot en utvecklad reformagenda, skriver Ann-Sofie Hermansson (S).

I början av april är det partikongress. Jag ser fram emot att då välkomna hela partiet till Göteborg.

Det är ett välmående parti som ska kongressa. Sverige går som tåget. Tillväxten är god och arbetslösheten sjunker. Regeringsarbetet flyter på allt smidigare. Efter lite ringrostighet under första halvan av mandatperioden tuffar maskineriet nu på för fullt. Stefan Löfven går från klarhet till klarhet i sitt partiledarskap. Jag imponeras inte minst av hans varma engagemang i alla möten med vanligt folk.

Ändå finns det särskilt en sak som gör mig bekymrad: de ”testballonger” som under hösten skickats upp i debatten om ett eventuellt tiggeriförbud. Först meddelade Ardalan Shekarabi att han vill pröva om ett förbud bör införas. Sedan följde Stefan Löfven upp med att strax före jul lämna genuint tvetydiga besked i frågan. För tillfället är vi i ett oklart läge där dessa ballonger flyger och far.

Turerna skapar skarpa frågetecken. Jag ser nämligen inte mycket till socialdemokrati i de båda S-ministrarnas agerande.

När det gäller processen undrar jag om det ens hänt i partiets historia att S-ministrar försökt hantera en så central fråga i en ”kolla-vartåt-vinden-blåser”-manöver. Testballonger har inte varit aktuella. Det här är ett parti där vi efter rejäla diskussioner tar ställning och sedan kommunicerar vad vi tycker. I själva kommunikationen är det naturligtvis viktigt att se till att budskapet når fram, men att använda testballonger för att styra ett grundläggande ställningstagande är konstigt och olämpligt.

När det gäller sakfrågan skulle ett tiggeriförbud vara ett stort avsteg från den solidaritet och reformism som alltid utgjort partiets dna. Det här är ett parti där vi utifrån gedigna grundvärderingar skapar fungerande lösningar på viktiga samhällsproblem. Ett tiggeriförbud skulle gå i motsatt riktning. Det skulle handla om en rätt så principlös plakatpolitik som kanske skulle kunna påverka ett symtom, tiggeriet, men som i relation till det verkliga problemet, fattig-domen, nog skulle stjälpa mer än hjälpa.

Sakargumenten mot ett tiggeriförbud kan summeras i tre punkter:

1 Ett förbud vore oanständigt. Med ett definitivt förbud skulle det bli olagligt eller otillåtet för en människa i nöd att be en annan människa om hjälp. Med min förankring i socialdemokratiska värderingar är detta något som jag aldrig kan ställa upp på.

2 Ett förbud skulle inte lösa några problem. Fattigdomen kan inte bannas bort, utan måste motas tillbaka med en bred uppsättning insatser. Ett definitivt förbud skulle i själva verket kunna bli kontraproduktivt. Många aktörer som nu gör viktiga insatser skulle begränsas i sina aktiviteter. En öppen problematik skulle delvis bli dold och därmed svårare att komma åt.

Erfarenheterna från Köpenhamn, där ett äldre nationellt tiggeriförbud alltjämt gäller, är inte särskilt positiva. Norska forskningsinstitutet Fafo konstaterar – i en stor studie med fokus på utsatta rumänska medborgare – att tiggeriet syns mindre i Köpenhamn än i Oslo och Stockholm, men att det ändå existerar och att många i stället för gatutiggeri använder sig av mer dolda, och ibland ljusskygga, metoder för att skrapa ihop pengar. Atmosfären kring utsatta rumäner är klart hårdast i Köpenhamn.

3 Ett förbud skulle bli orimligt dyrt att implementera. Kostnaderna skulle sticka i väg. Det skulle behöva läggas stora resurser på att gripa, flytta, förhöra, dokumentera och lagföra människor som helt fredligt bett andra människor om hjälp. Det vore en allt annat än vettig budgetprioritering.

Vilken är då min lösning? Jag har ingen ”quick fix”. Frågan är komplicerad. Att den för svensk del involverar andra EU-länder gör det inte enklare. Men detta innebär inte att jag börjar snegla åt det populistiska hållet. Här är pragmatisk reformism, i klassisk S-tappning, den uppenbara vägen framåt: de problem som man inte kan lösa på kort sikt ser man till att med hårt arbete lösa på längre sikt.

Läget är långtifrån nattsvart. Mycket görs, och mycket mer kan göras, för de utsatta EU-medborgarna. Några exempel:

I EU finns inte de verktyg som krävs för att effektivt kunna agera mot medlemsländer där delar av befolkningen diskrimineras. Ett initiativ i den riktningen vore mycket önskvärt. Ändå finns det goda tendenser som bör förstärkas. Inom Europeiska planeringsterminen har länder som Rumänien och Bulgarien fått skarpa rekommendationer om att intensifiera fattigdomsbekämpningen samt underlätta skolgången och arbetsmarknadsintegrationen för romer. Sedan 2012 finns ett systematiskt EU-arbete med nationella strategier för romsk inkludering som bland annat handlar om att utöka anti-diskrimineringsinsatserna och se till att EU:s strukturfonder i större utsträckning kommer dessa grupper till del. Inom Fead, fonden för de sämst ställda, bedrivs nu lovande projekt i Sverige och andra länder för att förbättra utsatta EU-migranters situation.

Att svenska regeringen numera har strukturerade samarbeten med både Rumänien och Bulgarien om utsatta EU-medborgare är ett fall framåt. Det är också glädjande att flera svenska organisationer driver bra fattigdomsbekämpande verksamheter i dessa länder. Regeringens tillfällige samordnare i frågan, Martin Valfridsson, hann fram till sin slutrapport i februari göra en nyttig kunskapsöversikt. Det är viktigt att Länsstyrelsen i Stockholm och Socialstyrelsen gör de permanenta samordningsstrukturer som nu ska ta vid så effektiva och användbara som möjligt.

Lokalt börjar allt fler kommuner hitta rätt i sin allmänna hållning och i sina samarbeten med ett engagerat civilsamhälle. En av flera saker som kan vidareutvecklas är de utsatta EU-medborgarnas möjligheter att på schyssta villkor komma in i arbetslivet. Ett väl koordinerat lokalsamhälle borde kunna ta bättre vara på denna arbetskraft.

Många aktörer jobbar nu på ett betydligt mer medvetet och effektivt sätt än för bara något år sedan. Det finns en dagordning och ett ljus i tunneln. Det är positivt. Med ännu lite starkare insatser, på alla nivåer och på bred front, talar mycket för att fattigdomen och tiggeriet successivt kan minska.

Jag kan inte förstå mig på mitt partis manövrerande kring ett eventuellt tiggeriförbud. Testballonger och icke-lösningar har ingenting i socialdemokratin att göra. Jag hoppas att denna dåliga idé i god tid före kongressen kan bytas ut mot en utvecklad reformagenda i tiggerifrågan.

Socialdemokratin har alla förutsättningar att 2018 göra ett utmärkt val. Men då kan vi inte rea ut vår själ i ytlig populism. Då måste vi prestera mycket bättre än så.

AnnSofie Hermansson (S), kommunstyrelsens ordförande i Göteborg”

DN TORSDAG 5 JANUARI 2017

“ God affär för aktörerna som fick köpa apotek av staten

○ **Företagen som fick köpa apotek i samband med -omregleringen gjorde sannolikt mycket goda affärer.**
○ **Staten sålde ut apoteken för 5,9 miljarder kronor till fyra bolag. Några år senare var ett av bolagen värt nästan samma belopp.**

År 2009 gick det svenska apoteks-monopolet i graven. Fyra bolag fick köpa 465 av Apoteket AB:s totala bestånd om 955 apotek: Medstop, Apotek Hjärtat, Kronans Droghandel och Vårdapoteket.

Trots att det har gått sju år -sedan utförsäljningen är det fortfarande hemligstämplat hur mycket varje företag fick betala. Regeringskansliet lät det statliga bolaget Apoteket Omstrukturering AB, som inte omfattas av någon offentlighetsprincip, ta hand om försäljningen. Totalbeloppet är däremot känt: 5,9 miljarder kronor.

En av köparna var riskkapitalbolaget Altor Fund III, verksamt på skatte-paradisön Jersey, som startade företaget Apotek Hjärtat. I slutet av 2014 såldes apotekskoncernen till Ica för 5,7 miljarder kronor, alltså nästan samma pris som samtliga apotek såldes ut för några år tidigare.

Företaget hade förvisso expanderat sedan omregleringen och utvecklat verksamheten, men priset visar att bolag som fick köpa apotek av staten sannolikt har gjort mycket bra affärer. Altor uppgav vid försäljningen att man gjorde en god vinst och att värdet på Apotek Hjärtat ökat drygt två miljarder kronor -under fem års ägande.

Kritiker, bland annat den dåvarande oppositionen, ansåg redan år 2009 att apoteken såldes för billigt. Regeringen svarade med att de ansåg att prisbilden var rimlig.

Riksrevisionen riktade 2012 hård kritik mot regeringen för försäljningen av apoteken. Till exempel ansåg myndigheten att redovisningen av försäljningen varit ofullständig och att regeringen inte gjorde tillräckliga analyser i förväg.

I Sverige finns nu fem apotekskedjor, varav tre är dominerande: Apoteket AB, Apotek Hjärtat och Kronans apotek.

Apotek Hjärtat, som alltså ägs av Ica, är nu den största kedjan. Den omsatte 12,3 miljarder kronor år 2015 och gjorde en vinst på 417 miljoner kronor.

Apoteken har numera betydligt högre vinster och vinstmarginal än på Apoteket AB:s tid, men kedjorna sticker ändå inte ut jämfört med jämförbara branscher.

75 procent av apotekens omsättning är försäljningen av recept-belagda läkemedel, 10 procent är receptfria läkemedel. De resterande 15 procenten är försäljningen av andra varor än läkemedel, till exempel näringsdrycker och schampo.

Vd-lönerna för apoteksföretagen är betydligt högre i dag än före omregleringens tid, sannolikt en effekt av högre konkurrens:

År 2009 hade Apoteket AB:s dåvarande vd Stefan Carlsson en årslön inklusive förmåner på 3,0 miljoner kronor.

År 2015 hade Apoteket AB:s nuvarande vd Ann Carlsson en årslön inklusive förmåner på 4,6 miljoner kronor.

Ökningen motsvarar 52 procent.

En tydlig trend de senaste åren är att branschen allt mer går mot färre och allt mer dominerade kedjor.

År 2010 fanns det åtta kedjor – nu är de fem stycken.

– Branschen har gått in i en konsolideringsfas. Det är inte förvånande att det blir så när man avreglerar en marknad. Först kommer många nya in, sedan blir det uppköp och marknaden konsolideras efter några år, säger Leif Nordqvist, utredare på Konkurrensverket.

Är utvecklingen bra eller dålig?

– Pratar man konkurrensförhållanden så är det bättre att det finns flera aktörer. Å andra sidan kan det vara så att det finns stordriftsfördelar inom olika branscher, säger Leif Nordqvist.

Bland de som försvunnit är bland annat Medstop, Åhlens Apotek och Vårdapoteket.

Johan Wallér, vd på branschorganisationen Sveriges Apoteksförening, tror inte att fler apotek kommer köpas upp i närtid.

– Det fanns en farhåga inför omregleringen att vi nu kommer få det norska exemplet med en sorts oligopolmarknad. Men det tror jag inte kommer hända. Vi är nu i ett läge som är ganska stabilt. Jag tror att den stora ”konsolideringsvågen” är över. Riskkapitalbolagen har lämnat marknaden och nu har vi stabila och långsiktiga ägare.

Samtidigt har försäljningen av läkemedel på internet, exempelvis via nätkedjan Apotea.se, ökar kraftigt. Omsättningen är däremot fortfarande betydligt lägre än butiksförsäljningen.

Kristoffer Örstadius kristoffer.orstadius@dn.se “

“Del 1.
Priserna på receptfritt
Läkemedelspriserna skulle bli fortsatt låga. Så löd ett av de -viktigaste målen med -omregleringen. Hur gick det med löftet?
Del 2.
Ökad tillgänglighet
Apoteksmarknaden öppnades upp för konkurrens. Ledde det till fler apotek och bättre service? Och var i Sverige hamnade egentligen de nyöppnade apoteken?
I dag: Del 3.
Investerarna
Hundratals apotek över hela Sverige såldes ut till fyra privata bolag. Prislappen var sex miljarder kronor. Vad hände sedan?
Fakta. Så ser branschen ut i dag
Apotek Hjärtat
Bolag: Apotek Hjärtat.
Ägare: Ica.
Antal apotek: 395 apotek.
Omsättning: 12,3 miljarder kronor (2015).
Vinst: 417 miljoner kronor (2015).
Apoteket AB
Bolag: Apoteket AB.
Ägare: Staten.
Antal apotek: 374 apotek.
Omsättning: 19,6 miljarder kronor (2015).
Vinst: 643 miljoner kronor (2015).
Kronans Apotek
Bolag: Kronans Droghandel Apotek AB.
Ägare: Oriola-KD Corporation som är noterad på Helsingforsbörsen.
Antal apotek: 312.
Omsättning: 7,1 miljarder kronor (2015).
Vinst: 168 miljoner kronor (2015).
Lloyds Apotek
Bolag: Admenta -Sweden AB.
Ägare: Amerikanska McKesson Corporation.
Antal apotek: 80.
Omsättning: 1,4 miljarder kronor (2015-04-01–2016-03-31, brutet räkenskapsår).
Förlust: 56 miljoner kronor (2015-04-01 –2016-03-31, brutet räkenskapsår).
Apoteks-gruppen
Består av 173 apotek som drivs av lokala egenföretagare fast med gemensam service-organisation som ägs av staten.
Apotea.se
Apotek på internet som inte har någon -fysisk butik. Omsatte 586 miljoner kronor år 2015.
Andra aktörer
38 aktörer driver apotek i egen regi och tillhör inte någon stor koncern.
(Vinst = Resultat efter finansnetto)
Granskningen.

Sju år med nya marknaden
År 2009 omreglerades den svenska apoteksmarknaden. Förändringen innebar att fler aktörer och apotek fick möjlighet att driva och äga apotek. Av Apoteket AB:s 946 apotek såldes 466 till fyra privata bolag. Dessutom fick vanliga butiker möjlighet att sälja ett begränsat antal receptfria produkter.
Regeringen hade framför allt tre syften med apoteksreformen: högre tillgänglighet, bättre service och fortsatt låga läkemedelspriser.
Det har gått sju år. DN granskar nu: Vad har omregleringen lett till? Har syftena med reformen uppfyllts?
Så tipsar du DN
På tjänsten ”DN granskar” kan du tipsa oss om missförhållanden och lämna information som kan vara känslig. Adressen är dngranskar.dn.se. DN skyddar sina källor.
Reportern Kristoffer Örstadius arbetar med underökande -ournalistik på Dagens Nyheter. “

DN TORSDAG 5 JANUARI 2017

“ Enighet om att flytta 10 000 statliga jobb från Stockholm

Stockholmsområdet ska betala dubbelt för att landsbygden ska leva. Det anser samtliga åtta riksdagspartier i landsbygdskommittén som på onsdagen lade fram sitt slutbetänkande. Partierna är överens om att flytta ut 10 000 statliga jobb och att göra om reseavdraget. Det skulle innebära att många som kör bil till jobbet kring Stockholm går miste om avdraget.

– Om man tittar på var reseavdragen används är det främst i Stockholms kranskommuner. Det var inte själva tanken när de infördes, säger kommitténs ordförande Johan Persson.

Under inkomståret 2017 är det möjligt att i deklarationen dra av för kostnader med bil, inklusive trängselavgifter, som överstiger 11 000 kronor. Men det vill landsbygdskommittén sätta stopp för i framtiden. I stället ska reseavdraget vara avståndsbaserat, vilket enligt kommittén skulle spara 1,4 miljarder kronor till statskassan årligen.

– Om man har andra alternativa möjligheter att resa till arbetet ska man göra det. På landsbygden finns det inte ens en buss i många fall, säger Johan Persson.

Men Moderaterna i Stockholms län, vars partiledning står bakom kommitténs förslag, tycker att det är fel att ändra på dagens regler.

– Jag tycker att man ska ha kvar reseavdragen. Man kan inte åka kollektivtrafik överallt, säger Kjell Jansson (M), förbundsordförande i Stockholms län.

En halv miljard kronor av dessa pengar föreslår kommittén ska gå till 23 glesbygdskommuner, de flesta i Norrlands inland, där arbetsgivaravgifterna för företag ska sänkas och studielån ska skrivas av under en femårsperiod.

– Det är radikala förslag, konstaterar landsbygdsminister Sven-Erik Bucht (S).

Han vill ännu inte uttala sig om de totalt 75 förslag som framförs, men pekar på att regeringen under civilminister Ardalan Shekarabi (S) redan inlett ett arbete för att flytta ut myndighetsjobb från Stockholm. Alla åtta riksdagspartier vill nu se en utflyttning av 10 000 jobb från Stockholm.

– Vi tittar på fler utlokaliseringar, säger Sven-Erik Bucht.

Det beskedet tas emot med en suck av fackförbundet ST som företräder statligt anställda. Där pekar man på utvärderingar som visar att tidigare utflyttningar av Folkhälsoinstitutet till Östersund 2005 och Konsumentverket till Karlstad 2007 varit kostsamma.

– Det är få som flyttar med och det tar tid att rekrytera och få verksamheten på rull igen. Verksam-heten blir sämre under några år, säger ST:s ordförande Britta Leijon.

Men hon har alla partier från vänster till höger emot sig. I frågan om landsbygden har de tre rödgröna regeringspartierna, de fyra borgerliga oppositionspartierna och Sverigedemokraterna kunnat enas, med undantag för en reservation från Liberalerna som motsätter sig skapandet av en ny myndighet för att klara servicen i glesbygden.

– Det är fantastiskt att man har kunnat enas om 75 förslag. Det är unikt, säger Sven-Erik Bucht.

Pengar till bredband till alla före 2025 och ökad statlig närvaro genom samlad serviceorganisation för Försäkringskassan, Skatteverket och Pensionsmyndigheten är andra förslag. Men Centerpartiet hade gärna också sett en skattekompensation till glesbygdskommunerna för till exempel vattenkraft.

– Det fanns tyvärr inte stöd för det i utredningen, säger riksdagsledamoten Kristina Yngve (C), ledamot i kommittén.

Kommittén säger också nej till att försämra postservicen, något som föreslogs 2015 i en statlig utredning.

Förslagen ska nu ut på remiss. Några förslag från regeringen kan komma i år, men de viktigaste dröjer till valåret 2018.

Mats J Larsson matsj.larsson@dn.se “

“ Fakta. Stöd till kommuner
Den parlamentariska landsbygdskommittén vill ge särskilt stöd med sänkta arbetsgivaravgifter och avskrivning av studielån under fem år till 23 kommuner:

Pajala, Övertorneå, Överkalix, -Jokkmokk, Arjeplog, Arvidsjaur, Sorsele, Storuman, Malå, Norsjö, Lycksele, Vilhelmina, Dorotea, Åsele, Strömsund, Ragunda, Bräcke, Berg, Härjedalen, Älvdalen, -Malung/-Sälen, Vansbro och Torsby.

Källa: Landsbygskommittén “

DN TORSDAG 5 JANUARI 2017

”Ska jag utmana ödet – eller hålla fast vid min kärleksfulle särbo?”

Efter en jobbig relation träffade hon en ny man, som är varm och snäll. Men de har egentligen väldigt lite gemensamt. Nu har hon fått starka känslor för en annan man, som troligen inte är intresserad. Vad ska hon göra?
Fråga:

Jag är en 55-årig kvinna som lever ensam med min 16-åriga dotter efter en separation för cirka fem år sedan. Sedan några år har jag en ny relation med en man som betytt mycket för mig. Vi bor inte ihop men träffas ofta. Han är väldigt kärleksfull och snäll, vilket varit som balsam för mig efter den långa och såriga relationen med mitt ex. Han och min dotter kommer bra överens.

Men: Vi två är väldigt olika, på många områden. Vi är olika som personer. Vi har olika inställning till många saker – visserligen delar vi väl någon sorts grundvärderingar, men är olika när det gäller intressen, inställning till materiella saker, ekonomi, med mera. När vi pratar med varandra slocknar samtalet ganska snart.

Det här var tydligt redan från första början. Men hans värme och kärleken mellan oss har hela tiden vägt mer än mina tvivel. Under hela den här tiden har det funnits en annan man i utkanten av min bekantskapskrets, som jag då och då träffat i olika sammanhang. Han och jag har mycket gemensamt, och av och till har jag känt mig

intresserad av honom. Men jag har inte uppfattat att han varit intresserad av mig.

Jag har känt och tänkt att det beror på att jag inte är tillräckligt vacker och attraktiv för den här mannen. Mina kvaliteter ligger väl mer på det inre planet. Jag kan inte minnas att någon av mina partner har sagt något uppskattande om mitt utseende, förutom min första pojkvän i tonåren.

Och den här andre mannen ser ganska bra ut och vet om det. På olika sätt har han låtit förstå att han föredrar söta och snygga (och yngre) tjejer. Men han är också ett mysterium för de flesta i bekantskapskretsen. Han fokuserar fortfarande sin mesta energi på sina numera vuxna barn. Jag känner till flera kvinnor som försökt dejta honom, men han har avböjt det. Så jag vet att han är svår att komma inpå livet för alla.

Nu har det råkat bli så att jag och den här mannen hamnade i ett sammanhang där vi kom att tillbringa mycket tid tillsammans under en helg. Vi pratade i timtal, bara vi två, och det som jag redan visste, att vi har mycket gemensamt, blev bara ännu mer bekräftat. Allt det här som jag och min särbo inte delar och inte kan prata särskilt mycket om.

Under det här långa samtalet blev jag mot min vilja intresserad och började känna mer och mer för den här mannen. Han berättade också lite mer om sig själv, och att han undviker relationer för att han inte vill känna sig instängd igen. När vi skildes åt var jag rätt omtumlad. På vägen hem började jag gråta. Det stod plötsligt så klart att här är någon som jag tycker är jättefin och som det är jätteroligt och lätt att umgås och prata med. Men han vill inte ha mig. Medan min särbo, som jag inte har så mycket gemensamt med, älskar mig och alltid erbjuder en varm famn.

Jag känner mig så förvirrad och ledsen. Vad är rätt? Livet är så kort. Ska jag utmana ödet och ta initiativ med den här mannen? Allt talar för att jag kommer att bli avvisad, vilket- är det värsta jag vet. Att få bekräftat att jag inte duger. Men om jag inte provar kommer jag aldrig att få veta om det trots allt finns en liten chans att han känt detsamma som jag. Eller ska jag hålla mig till min snälla varma särbo? Och inse att drömmen om en relation som ett pågående samtal med en själsfrände bara är en dröm.

Och nej, jag kan inte göra både och. Det skulle vara att kränka min särbo att ta kontakt med den här mannen bakom ryggen på honom.

Svar:

Hej! Jag ska strax ge dig ett råd utifrån hur jag uppfattar ditt dilemma, som jag hoppas kan bli till hjälp för dig. Det jag kommer att föreslå dig ligger något vid sidan av dina egna överväganden, åtminstone som de framgår av ditt brev. Jag tar mig den rätten, i själva verket är det min roll som psykolog att ibland föreslå ett nytt sätt att se på ett problem. För att i nästa steg erbjuda en lösning som även den kanske överraskar, men som också kan kännas som en ny möjlighet. Och samtidigt är det förstås så att det är den andra, i det här fallet du, som avgör om mitt resonemang och mina förslag är något som verkar rimligt och går att använda.

Du frågar om du ska ”utmana ödet och ta initiativ” med mannen som du träffat. Mitt råd är att du inte gör det. Det du vet om den här mannen från andra, och det du skriver om ert möte och hans sätt att resonera om en nära relation med en kvinna, är för mig tyvärr en ganska tydlig berättelse om en man som vill hålla en distans och inte engagera sig, men som möjligen kan tänka sig lite ytligare relationer med ”söta, snygga, och yngre tjejer”. Och ganska definitivt inte en relation av det slag som jag tror mig förstå att du vill få.

Men det som hände den där dagen tycker jag att du ändå kan se som en viktig händelse, och låta bli till en vändpunkt. Men på ett annat sätt. För det som hände är att du blev väldigt berörd av ert möte, som bara var några timmar långt. Kanske du inte protesterar om jag beskriver det som att du närmast blev förälskad?

Visst, han var fysiskt attraktiv, men det som framför allt hände var att han var en man som du kände en närhet till, som det ”var lätt och roligt att umgås med”. Jag tror att det är detta som du ska ta fasta på – vad det berättar om din starka längtan efter en ”själsfrände”. Och efter att ha en relation till en man som erbjuder något mer än ”kärleksfullhet och snällhet”. Det verkar inte vara tillräckligt för dig längre. Det är möjligt att du inte håller med mig, men jag tror att ditt dilemma till största delen är att du, för att uttrycka mig rakt på sak, är allt mer trött på din särbo. Se, föreslår jag, det som hände med den här mannen snarare som en stark signal om hur du allt mer vantrivs i din särborelation än något annat.

Jag inser att det är svårt, och att det nästan inte känns tillåtet att ge plats för sådana tankar. För din särbo är en bra man på de flesta sätt, och jag anar att du har en stor tacksamhetsskuld till honom. Hans kärleksfullhet, och varma famn hjälpte dig igenom dina första ”såriga år”. Dessutom kommer han och din dotter bra överens, vilket är något du förstås är tacksam över, och förstår värdet av. Många berättar om relationer där frånskilda föräldrar fått ge upp för att barnen inte accepterar den nya partnern.

Jag tycker att du ska överväga att bryta med din särbo för att vara -ärlig mot honom och dig själv. Det är det som kan vara slutsatsen av det som hände. Livet förändras och vi med det, känslorna och våra -behov kan förändras och det är helt okej. Men som jag ser på det har vi en skyldighet att vara ärliga mot vår partner när detta händer. Din särbo har haft en viktig roll för dig och för detta kan du vara tacksam, och behandla honom med respekt, du skriver att du inte vill kränka honom. Men det verkar som om du inte längre älskar honom- och i dag behöver något -annat som han tyvärr inte kan ge dig.

Du riskerar otvivelaktigt att göra honom väldigt ledsen, och du kan bli kritiserad och ifrågasatt av din dotter, och även hamna i ett känslomässigt tomrum för ett tag. Men som du klokt skriver; ”Livet är så kort”. Kanske det är på det här sättet du trots allt ska ”utmana ödet”. Genom att göra dig fri och öppna upp dig för en ny framtida relation med en annan man som kan ge dig det du så uppenbart längtar efter.

Liria Ortiz “

DN FREDAG 6 JANUARI 2017

“ Mobiler och höga krav förstör de ungas sömn

Allt fler tonåringar söker professionell hjälp för sömnproblem. För höga krav och nya medievanor kan vara en del av förklaringen, tror forskare.

Sömnforskaren och överläkaren Lena Leissner vid Universitetssjukhuset i Örebro slår nu larm, skriver Nerikes Allehanda. Alltfler tonåringar söker hjälp för sömnproblem.

– Då handlar det inte om unga som sitter uppe och surfar på nätterna. De har vi inte kapacitet att ta emot. Jag pratar om tonåringar med sömnstörningar, sönderstressade av krav på att orka, duga, kunna. Föräldrar som också har den inställningen gör inte saken bättre. Vi smittar våra barn med våra olater så att säga, säger hon till tidningen.

Enligt Jan-Erik Broman, docent vid sömn- och andningscentrum på Akademiska sjukhuset i Uppsala, har ökningen pågått i flera år. Och ofta går andra problem, som ångest och depression, hand i hand med sömnproblematiken.

– Sömnproblemen hänger ofta ihop med hur man mår på dagen. Sömn och vakenhet, det är två sidor av samma mynt. Vad ökningen beror på kan vi bara spekulera i, men det verkar som om det är svårt att vara tonåring i dag, svårare än någonsin, säger Jan-Erik Broman.

En bidragande orsak kan vara de nya medievanorna.

Det visar flera studier av sömnforskaren Pernilla Garmy vid Lunds universitet. 16-åringar som skickar eller tar emot sms på natten har sämre sömnkvalitet, är tröttare och trivs sämre i skolan jämfört med tonåringar som inte messar på natten.

– Under en normal sömncykel brukar vi vakna till flera gånger per natt. Oftast minns vi det inte och vi somnar om, men i dag finns det så mycket spännande som händer i telefonen. Om man börjar titta på Facebook eller messa är det lätt att man hamnar i ett riskabelt beteende som kan trigga i gång en sömnstörning. Det gäller ju självfallet både barn och vuxna, säger hon.

En tonåring behöver i regel något mer sömn än vuxna. Runt nio timmar per natt, snarare än sju åtta timmar, vilket vuxna behöver.

– Jag brukar förespråka regelbundna uppstigningstider snarare än regelbundna läggtider. Att ställa klockan och gå upp en viss tid är lättare och då ökar sannolikheten att man blir trött och lägger sig i tid på kvällen, säger Pernilla Garmy.

TT “

“Fakta. Så får du bra sömn

Fyra tips till dig som sover för lite:
1 Mer sömn. Även om de individuella skillnaderna är stora behöver tonåringar oftast något mer sömn än vuxna: runt nio timmar per natt.

2 Regelbundna tider. Både tonåringar och vuxna bör undvika att sova för mycket. Det kan lätt leda till en dygnsförskjutning.

3 Varva ned. Ett par timmar före läggdags bör man dessutom varva ner och inte surfa på mobiler eller surfplattor över huvud taget.

4 Mörker. Håll rummet mörkt och svalt. Då sover man bättre. “

DN FREDAG 6 JANUARI 2017

“ Samtal och beröring – nycklar till livslång kärlek

Hur håller man kärleken vid liv och hur undviker man slentrian i sin parrelation efter många år tillsammans? Det finns råd som är viktigare än andra, medan en viss typ av beteenden innebär stor risk för att relationen ska spricka.

– Par som kommer till mig med sexuella problem har ofta stoppat för mycket i den känslomässiga avfallskvarnen och inte rensat ut. Överhuvudtaget är det viktigt att kunna lösa konflikter snabbt så att det inte ligger kvar saker och gror, säger Malena Ivarsson, socionom, auktoriserad klinisk sexolog och författare.

Hon pekar ut främst två viktiga komponenter för att hålla kärleken och lusten levande efter en lång tid tillsammans; tillit och att ge respons på partnerns känslor.

Malena Ivarsson rekommenderar att man talar med varandra – helst en gång i veckan – om sina drömmar, mål och planer.

Vikten av att samtala lyfts även fram i boken ”Guldbröllop: Om livslånga relationer” (Natur & Kultur 2013). Där har psykiatrikerna Clarence Crafoord och Gunnel Saxon Carfoord intervjuat 30 par som varit gifta i 50 år för att ta reda på vad som fått dem att hålla ihop.

– Det grundläggande är att hålla ett samtal i gång från första stund. Det är det viktigaste, säger Clarence Crafoord.

Han förklarar att det handlar om att ha en verklig dialog, där man visar intresse för varandra och bekräftar varandra. Det räcker alltså inte bara med vardagssamtal.

Inom vetenskapen finns inte särskilt mycket forskning kring vilka komponenter som kan bidra till den livslånga kärleken. Det var en anledning till att de båda psykiatrikerna skrev boken.

– Det finns väldigt litet skrivet om långa relationer på det här sättet. Vi skrev boken utifrån ett allmän-intresse, säger Clarence Crafoord.

Enligt guldbröllopsparen är kärleken något outsägligt och svårförklarat. De hade svårt att sätta ord på vad det är som gjort att relationerna hållit så länge. De uttryckte det ”hemliga receptet” lite oväntat som – tur. Den de hade blivit förälskad i visade sig vara en bra person när kärleken djupnade och vardagen tog vid.

Hälften av dem beskrev kärlek vid första ögonkastet som något mycket betydelsefullt. Känslan hade varat hela livet, även om den hade bytt gestalt när den himla-stormande förälskelsen avtagit.

Otrohet skadar tilliten, liksom att inte respektera varandra.

Kroppskontakt var ytterligare en viktig ingrediens som alla poängterade, även om sexualiteten förändrades med åren.

– Upphör kroppskontakten upphör resten av den äktenskapliga samvaron, säger Clarence Crafoord.

Partnerns egenheter, eller olater, som att inte fälla ner toalettlocket, rapa högt eller smaska, kan bli ett växande irritationsmoment. Men bland guldbröllopsparen hanterades detta med – humor.

– Det blir ritualer i samvaron som man får något slags humoristiskt överseende med, annars får man ett döende förhållande och en livlös relation, säger Clarence Crafoord.

Paren lyfte också fram vikten av vänskap och att både ha egna och gemensamma intressen. Det var betydelsefullt att arbeta tillsammans mot ett mål, som att planera ett större projekt, en längre utlandsvistelse eller sköta om en sommarstuga.

Den största faran i ett förhållande var otrohet. Tio av guldbröllopsparen svarade att de aldrig ens hade kommit på tanken att vara otrogna.

Också Malena Ivarsson framhåller trohet som betydelsefullt.

– Otrohet skadar tilliten, liksom att inte respektera varandra eller visa förakt som är den allvarligaste signalen på att förhållandet är destruktivt. Förakt underminerar partnerns självförtroende, säger Malena Ivarsson, och hänvisar till en studie av den amerikanska psykologen John Gottman.

Han har undersökt vad som får par att hålla ihop respektive bryta upp och har skrivit boken ”Sju gyllene regler för en lycklig kärleksrelation”.

Beteenden som kan förgöra relationen är kritik, förakt, fördömande och likgiltighet, medan humor, bekräftelse och öppenhet inför den andres åsikter gör den starkare.

Att projicera negativa känslor på sin partner är ytterligare en fara; som att komma hem och starta ett gräl när man har haft en dålig dag på jobbet. Något som Malena Ivarsson kallar känsloreglering.

– Alla översvämmas av svåra känslor ibland, men man har själv ansvar för hur man reagerar och kan inte lägga över det på en partner. Det är inte samma sak som att dela känslor eller att vara ledsen och behöva tröst, säger hon.

Större förändringar kan också hota en relation. Det kan vara tillfällen som när första barnet föds, under småbarnsåren eller när barnen flyttar hemifrån. Även pensionärslivet kan bli en påfrestning då man plötsligt ska vara hemma med varandra hela dagarna.

– Man får försöka att inte ha så mycket motstånd mot förändringar annars blir det smärtsamt. Livet ändrar sig hela tiden, säger Malena Ivarsson.

Hälsan är en riskfaktor som kan påverka förhållandet negativt, främst på äldre dagar. Men samlivet för dagens 70-plussare verkar bara bli bättre jämfört med tidigare generationer. Det visar statistik från den så kallade H70-studien om äldres hälsa och välbefinnande.

– Det är en väldigt frisk och pigg generation och det innebär att även relationerna blir bra, säger Ingmar Skoog, professor i psykiatri och föreståndare för Agecap, centrum för åldrande och hälsa vid Göteborgs universitet som genomfört studien.

I förra undersökningen av kvinnor och män födda 1930 uppgav en majoritet att de levde i mycket lyckliga äktenskap. Allt tyder på att de födda 1944 är ännu mer tillfreds med såväl sexliv som äktenskap, enligt Ingmar Skoog.

– Sexlivet när man är gammal påverkas av många faktorer, vilket inte är konstigt. Men den stora majoriteten är mer nöjd i dag än förut, säger han.

Även om lusten finns kvar sjunker den fysiska förmågan med åldern och kärleksakten kan kräva såväl förståelse som tålamod. Det är vanligt med erektionsproblem hos män och torra slemhinnor hos kvinnor, men mycket går att lösa med olika hjälpmedel och potensmedel som Viagra.

– Trygghet och tillit gynnar sexlivet; det måste inte bara vara nytt och spännande eller det vi förknippar med samlag. I stället kan det räcka med blickar, beröring, kyssar och att ligga nakna tillsammans. Vissa säger; ’det är inte sexet jag saknar utan ömheten, kramarna och hudkontakten’. Det är viktigt att tänka på, säger Malena Ivarsson.

Katarina Lagerwall katarina.lagerwall@dn.se “

“Bästa råden – så håller ni kärleken vid liv

1 Gemensamma intressen

Planera saker tillsammans och utveckla gemensamma intressen. Det är också viktigt att odla egna intressen som kan berika relationen.

2 Beröring

Sex är betydelsefullt för att kärleken ska hålla. Men glöm inte närheten i vardagen, som att ge varandra en puss innan ni går till jobbet på morgonen och att kramas ofta.

3 Rensa den känslomässiga avfallskvarnen

Låt inte gamla konflikter ligga och gro. Se till att prata ut ordentligt om det är något viktigt som stör.

4 Ta ansvar för dina känslor

Alla översvämmas av svåra känslor ibland, men man har själv ansvar för hur man reagerar och kan inte lägga över det på sin partner.

5 Återkoppla

Se de positiva sidorna hos din partner och ge respons på dennes känslor.

6 Var beredd på förändringar

Livet ändrar sig hela tiden. Försöka att inte ha så mycket motstånd mot förändringar för annars blir det smärtsamt.

7 Överraska

Låt inte livet som par bli förutsägbart. Överraska varandra med roliga saker och våga vara spontana.

8 Ha egen–tid med varandra

Tala med varandra helst en gång i veckan om era drömmar och mål.

9 Var romantiska

Bjud ut din partner på en dejt, laga hens favoritmat eller uppvakta med en bukett rosor på en trist måndag. Att göra saker som när ni var nykära håller romantiken vid liv.

10 Ha humor

Ha överseende med varandras egenheter och försök se dem från den humoristiska sidan.

11 Vårda er vänskap

Ni ska ha roligt och trivas ihop i många år.

Källa: Malena Ivarsson, ”Guldbröllop: Om livslånga relationer”, ”Sju gyllene regler för en lycklig kärleksrelation”.

Fakta. Äldres samliv i siffror

Den så kallade H70-studien vid centrum för åldrande och hälsa vid Göteborgs universitet, Agecap, startade 1971 och har sedan dess undersökt 70-åringar från olika födelseår. Materialet ger viktig information om sjukdom och hälsa, samt en möjlighet att identifiera riskfaktorer för exempelvis demens och därmed öka chansen för ett friskare åldrande.

Studien visar att dagens pensionärer reser mycket mer, är mer utåtriktade och har mer och bättre sex än tidigare generationer.

Andelen sexuellt aktiva 70-åringar ökar “

DN LÖRDAG 7 JANUARI 2017

”Stora brister i vården vid nydebuterad psykos”

“ Psykisk ohälsa växande problem. Den vård som är mest effektiv för förstagångs-insjuknade i psykos är väl beskriven. Trots det finns i Sverige endast ett fåtal mottagningar som är specialiserade på att ta emot nyinsjuknade i psykossjukdom. I övriga världen har man kommit betydligt längre, skriver fem psykiatriker och psykologer.

Sverige anses på många områden vara ett föregångsland. Detta gäller dock inte i vården av nydebuterad psykos, där vi halkat efter andra länder. Detta leder till att vården för dessa våra allra svårast psykiskt sjuka är otillräcklig!

Psykisk ohälsa hos unga är ett växande problem. Bland de svårast psykiskt sjuka är de patienter som drabbas av psykotiska symtom. En psykos innebär symtom i form av vanföreställningar och hallucinationer, men även nedsatt förmåga till känsloliv, motivation och engagemang vilket ytterligare försvårar återgång i arbete eller studier. En diagnos kan vara svår att ställa i det tidiga skedet och uteblir ibland av rädsla för stigmatisering av individen.

Psykossjukdom anses tillhöra de mest funktionshindrande diagnoserna, enligt WHO, eftersom den drabbar unga personer och utgör ett livslångt handikapp med social isolering och utanförskap. En känd riskfaktor för utveckling av psykos är migration och exponering för trauma. De senaste årens ökade invandring av unga

ensamkommande kan komma att innebära en ökning av psykosinsjuknandet i Sverige.

Risken för förtidig död är påtagligt ökad i gruppen psykossjuka. Dessa individer dör i genomsnitt 20–25 år tidigare än övriga befolkningen. Orsakerna är en ökad risk för självmord, men framförallt en ökad risk att dö i kroppsliga sjukdomar, oftast hjärt-kärlsjukdomar. Detta ställer krav på engagemang från den somatiska vården där dessa patienter anses ”svåra” att behandla, vilket resulterar i att den behandling de behöver inte blir av.

Förutom det påtagliga personliga lidandet för patienter med psykos och deras anhöriga innebär sjukdomen stora kostnader för samhället i form av läkemedel, psykiatrisk slutenvård, sjukersättning och arbetslöshetsersättning. Samhällskostnaderna för en individ med psykossjukdom har beräknats till cirka en halv miljon kronor per drabbad individ och år.

Den vård som har visat sig vara mest effektiv för förstagångsinsjuknade i psykos är väl beskriven i den internationella litteraturen och återfinns också i socialstyrelsens behandlingsrekommendationer för patientgruppen. Den präglas av snabbt omhändertagande i ett högspecialiserat multiprofessionellt team som genomför noggrann utredning, involverar familj och närstående och där även psykologiska insatser skall ingå.

Ett sådant omhändertagande har visat sig kunna minska både psykossymptom, behov av heldygnsvård och förbättra prognosen. Att införa de här behandlingsmetoderna i hälso- och sjukvården leder därför på sikt till minskade kostnader, men ger också minskat lidande och utanförskap och minskad börda för anhöriga.

I Sverige finns endast ett fåtal mottagningar som är specialiserade på att ta emot nyinsjuknade i psykossjukdom.

I övriga världen har man kommit betydligt längre. Australien har länge varit ett föregångsland och har under flera decennier haft rikstäckande mottagningar specialiserade på denna patientgrupp. Här har även vården utvecklats till att omfatta högriskgrupper för psykos, såsom unga med ångest, depression, missbruk och social isolering. Även i Storbritannien, Danmark och Norge är man långt framme. I våra grannländer Danmark och Norge är metoderna införda sedan flera år. I Danmark introducerades 1998 det så kallade Opus-projektet, och i Norge Tips-projektet för nyinsjuknade i psykos, vilket innebar en tidigare upptäckt av de drabbade och en dokumenterat bättre prognos enligt forskningen, som genom generösa bidrag kunnat utvärdera effekten. I USA har en stor satsning gjorts de senaste åren, där sammanlagt 100 miljoner dollar satsas för att bygga ut den här typen av högspecialiserad vård i hela landet. Även Brasilien planerar nu att starta upp motsvarande omhändertagande.

Insjuknandet i psykossjukdom är vanligast i åldern 18–30 år, men tidigare insjuknande förekommer. Med tanke på patientkategorins specifika behov skulle det vara önskvärt med ett förbättrat samarbete mellan barn- och ungdomspsykiatrin samt vuxenpsykiatrin, för att säkerställa att samma förutsättningar ges för ett adekvat omhändertagande. En åldersöver-gripande vård, som kan ta emot patienter redan från 15-16 års ålder, skulle innebära en förbättrad

kontinuitet över tid och därmed möjligheten till förbättrad långtidsprognos.

Den typen av högspecialiserad vård som krävs för ett fullgott omhändertagande vid -psykosinsjuknande är kostsam för vårdgivaren. Det faktum att den ur ett samhälleligt perspektiv både sparar pengar och minskar lidande har visat sig inte alltid vara tillräckligt för att motivera dess existens. Det är också väl belagt inom den internationella forskningen att de vinster som möjliggjorts av ett tidigt omhändertagande vid psykossjukdom försvinner då denna upphör. Det är därför angeläget att kontinuiteten garanteras, oavsett vårdgivare och politiskt klimat, och att de svårast psykiskt sjuka patienternas behov sätts i första rummet, inte kortsiktiga lösningar för att spara pengar.

Möjligheten till utveckling av vården drivs också av en väl fungerande klinisk forskning. Som det ser ut idag är det alltför få centra där den här typen av verksamhet kan studeras mer långsiktigt. Systematiserad identifiering av riskgrupper för psykos förekommer inte heller i Sverige, varför forskning inom detta område är än mer eftersatt.

Vi anser att alla unga med psykisk sjukdom i Sverige har rätt till god och likvärdig vård. Därför bör vården av de unga med allvarlig psykisk sjukdom skyddas och utvecklas.

Vi föreslår därför följande satsningar:

Att det befintliga vårdprogrammet för nyinsjuknade i psykos följs, med prioriterad tillsyn från Inspektionen för vård och omsorg, IVO.

Att vården för nyinsjuknade i psykos byggs ut till att omfatta hela landet.

Att möjligheter ges för att ta om hand unga med psykisk ohälsa på åldersöverskridande enheter, det vill säga gemensamma satsningar mellan barn- och ungdomspsykiatrin samt vuxenpsykiatrin

Att utveckling av vården görs så att mottagningar för högriskgrupper för psykossjukdom, liknade dem som finns i andra länder, etableras även i Sverige och att man etablerar samarbeten med Opus-projektet i Danmark och Tips-projektet i Norge.

Att vården av nyinsjuknade i psykos skyddas vid eventuella verksamhetsövergångar mellan olika vårdaktörer och att man satsar på organisatorisk stabilitet över tid.

Att satsning görs för att förbättra förutsättningar för långsiktig forskning inom området, att utvärderingar och forskning tidigt byggs in i projektet som utnyttjar redan befintlig forskning inom området i breda samarbeten.

Ingrid Agartz, psykiater, professor
Susanne Buchmayer, barnpsykiater, med dr, överläkare, Lotsa, Prima Vuxenpsykiatri
Karin Collste, psykiater, överläkare, Lotsa, Prima Vuxenpsykiatri
Helena Fatouros-Bergman, psykolog, fil dr
Lena Flyckt, psykiater, docent, vice ordförande i Psykiatrifonden “

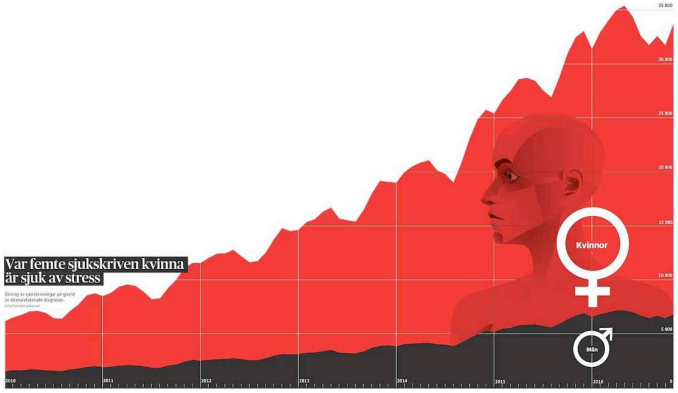

DN LÖRDAG 7 JANUARI 2017

“ Kvinnor drabbas värst av stressen

○ Sjukskrivningar kopplade till stress har ökat kraftigt de senaste åren. Enbart under januari till september 2016 var närmare 84 500 personer sjukskrivna någon gång och fick ersättning från Försäkringskassan för dessa diagnoser.

○ Var femte kvinna som är sjukskriven har en diagnos relaterad till stress, visar statistik som Försäkringskassan har tagit fram åt Dagens Nyheter.

○ I dag inleder DN en artikelserie som ur olika perspektiv tar upp ett av våra stora samhällsproblem.

Stressen i samhället har ett pris för allt fler. Sista september i fjol var cirka 33 800 personer sjukskrivna för reaktioner på svår stress och fick ersättning från Försäkringskassan.

När en person går in i väggen finns ingen diagnos som heter utbrändhet. Diagnosen som används för de allvarligaste fallen är utmattningssyndrom. Den vägledning som Socialstyrelsen ger för sjukskrivning är att arbetsförmågan i vissa fall kan vara nedsatt i upp till ett år eller längre.

För den som har blivit sjuk av stress gäller i de flesta fall diagnosen anpassningsstörningar och reaktioner på svår stress, och det är den statistiken som används här i artikeln. Det är ett samlingsnamn för psykiatriska diagnoser orsakade av yttre händelser. Här ingår bland annat utmattningssyndrom, anpassningsstörningar till följd av en belastande livssituation och akut stressreaktion på grund av traumatiska livshändelser.

– Vi har inte gjort någon djupanalys, men vi kan troligen anta att de allra flesta i den här gruppen är sjukskrivna på grund av stress i arbetslivet och privat. Den kraftiga ökning som syns kan inte förklaras av att fler personer skulle drabbas av tragiska händelser i familjen och som leder till sjukskrivning i dessa diagnoser, säger Ulrik Lidwall, analytiker på Försäkringskassan.

Vartannat sjukfall med psykiatrisk diagnos som startade under 2015 var anpassningsstörningar och stressreaktioner. De här diagnoserna är de som har ökat mest under de senaste åren.

För personer där stressen har orsakat en depression kan läkare även använda diagnosen depressiv episod, för en första depression, eller recidiverande depression, om den är återkommande.

– Utmattningssyndrom är en diagnos där det ofta förekommer en samsjuklighet med andra psykiatriska diagnoser, exempelvis depression och ångest. Det är viktigt att diagnosen blir rätt eftersom det krävs olika behandlingsinsatser för exempelvis utmattningssyndrom, depression eller utmattningssyndrom med samtidig depression, säger Regina Ylvén, utredare på Socialstyrelsens vägledning för hälso- och sjukvården.

De som får diagnosen depressiv episod eller recidiverande depression och där stressen är orsaken till sjukdomen syns inte i statistiken för stressrelaterade sjukdomar. Däremot finns de med i psykiatriska diagnoser, som sedan 2014 är den största gruppen bland samtliga sjukskrivningar. För kvinnor var psykiatriska diagnoser största gruppen redan 2011.

– Vi vet inte exakt hur många av de personer som vi betalar ut ersättning till som är sjukskrivna för stressrelaterade sjukdomar. I statistiken framgår inte den bakomliggande orsaken till sjukskrivningen, så det rör sig antagligen om ännu fler personer än de siffror som vi har tagit fram här. Stress leder också till fysiska sjukdomar, säger Ulrik Lidwall.

Försäkringskassans statistik visar dessutom inte den stora gruppen av sjukskrivningar som är högst två veckor långa, då arbetsgivaren betalar ut sjuklön.

De som blir sjukskrivna i stressrelaterade diagnoser är främst kvinnor. Ett annat tydligt mönster är att de som sjukskrivs i allt högre grad är personer som inte har varit sjukskrivna tidigare, det gäller framför allt gruppen 30–39-åringar.

– Den dubbla arbetsbördan som kvinnor ofta har, för hem och barn och för arbetet, ökar risken för sjukskrivning. Det har blivit svårare att kombinera arbete och familj. Dessutom har kvinnor oftare kontakt-yrken, inom exempelvis vården, omsorgen och socialtjänsten där man arbetar direkt med männis-kor, vilka är yrkesgrupper som ligger högst i sjukskrivningsstatistiken, säger Ulrik Lidwall.

Samtidigt vill Ulrik Lidwall understryka att stressrelaterade sjukskrivningar inte är ett kvinnoproblem.

– Det här är inte kopplat till kön, utan till bördan. Män i samma situation blir också sjukskrivna, och vi ser ju även att mäns sjukskrivningar i psykiska diagnoser, och framför allt de stressrelaterade, ökar.

De som sjukskrivs för stressrelaterade diagnoser, förutom utmattningssyndrom har, enligt Ulrik Lidwall, en god prognos att snart komma tillbaka till arbetslivet. Försäkringskassans databaser visar att dessa sjukskrivningar inte brukar bli så långa. I en analys från 2013 noteras att risken för nya sjukskrivningar inte var förhöjd bland dem som hade varit sjukskrivna i stressrelaterade diagnoser, till skillnad mot dem som hade haft diagnoser kopplade till depression.

Det som myndigheten kan slå fast, generellt för alla sjukskrivningar, är att den som tidigare har varit sjukskriven löper en högre risk för nya framtida sjukskrivningar.

– Sedan kan man också konstatera att vårt samhälle inte tycks ha lärt sig av historien. Under 1990-talet hade vi höga sjuktal som i hög grad handlade om stress. Det var samma branscher som drabbades då som nu, det vill säga främst skola, vård och omsorg. Efter det har arbetsplatser slimmats ännu mer, kraven ökar och vi är uppkopplade dygnet runt.

Kommer de stress-relaterade diagnoserna fortsätta att öka?

– Som det ser ut nu så mattas inflödet av nya sjukskrivningar sakta av, men psykisk ohälsa är fortsatt ett stort samhällsproblem, säger Ulrik Lidwall.

Annika Carlsson annika.carlsson@dn.se “

“ Fakta.

Källa: Försäkringskassan, Socialstyrelsen

Den sista september 2016 var 188 633 personer sjukskrivna med ersättning från Försäkringskassan.

124 824 var kvinnor och av dessa var 26 954 sjukskrivna för anpassningsstörningar och stressreaktioner.

Det gör att 21,6 procent av de sjukskrivna kvinnorna var det på grund av diagnoser kopplade till stress. För männen var andelen 10,7 procent.

Totalt var det 17,9 procent av samtliga sjukskrivna, med ersättning från Försäkringskassan, som var hemma på grund av diagnoser kopplade till stress.

Anpassningsstörningar och reaktioner på svår stress är samlingsnamn för psykiatriska diagnoser orsakade av yttre händelser. Här ingår exempelvis anpassningsstörning på grund av förändrade livsomständigheter eller av en belastande livssituation, utmattningssyndrom, akut stressreaktion till följd av traumatiska livshändelser och reaktion på svår stress.

Fakta.

Källa: Försäkringskassan

498 000 sjukfall med ersättning från Försäkringskassan startade under 2015, vilket var 98 000 fler än fem år tidigare. Av den ökningen stod psykiatriska diagnoser för 59 procent och i 73 procent av dessa fall var det kvinnor som hade fått diagnoserna.

Personer i åldrarna 30–49 år stod för halva ökningen av psykiatriska diagnoser.

66 procent av ökningen av psykiatriska diagnoser var kopplad till anpassningsstörningar och stressreaktioner. “

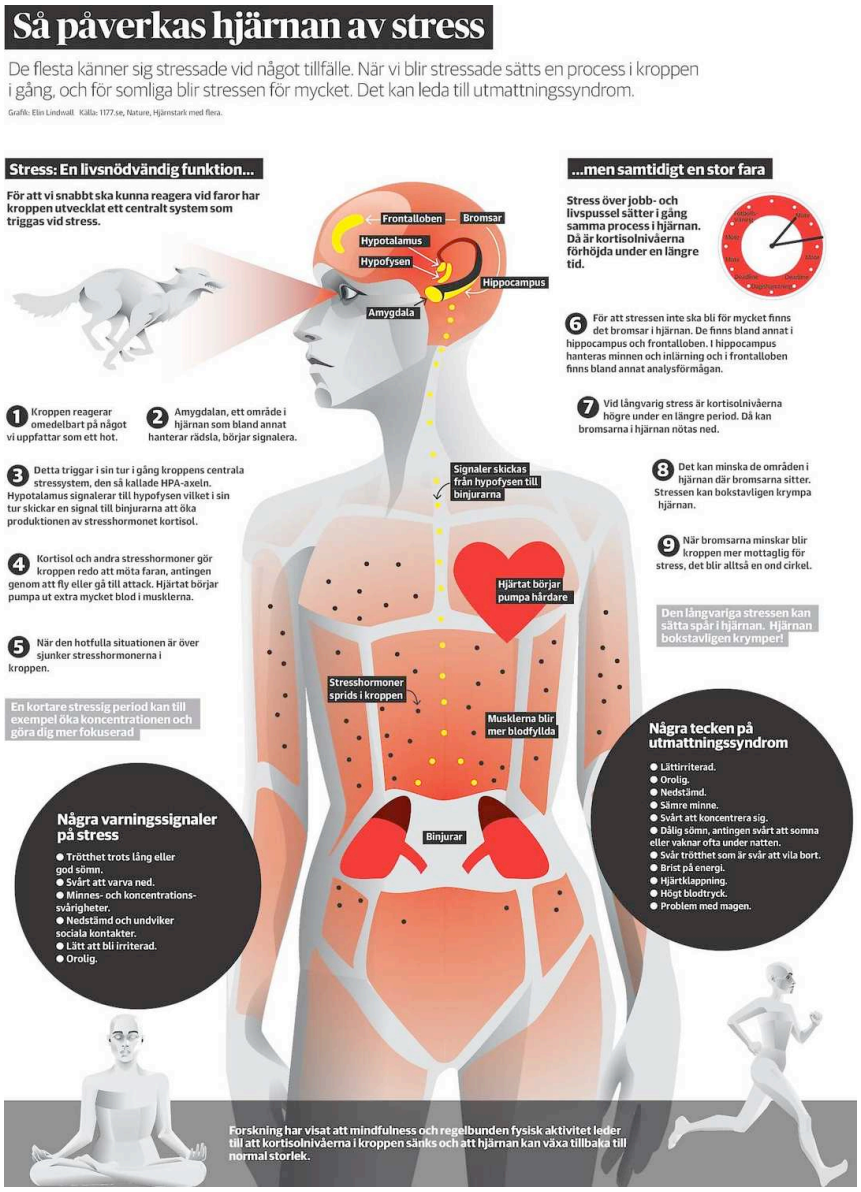

DN LÖRDAG 7 JANUARI 2017

“ Långvarig stress krymper din hjärna

Kroppen är gjord för att hantera kortare perioder av stress. Det kan till och med vara bra ibland och skärpa koncentrationen. Men den långvariga stressen som många av oss utsätts för i dag kan faktiskt få hjärnan att bokstavligen krympa, visar forskning.

Säg att du är ute och går i skogen och möter en lös, aggressiv hund. I samma stund som du upplever hotet sätter en process i hjärnan i gång. Amygdalan – ett mandelformat område djupt inne i hjärnan som hanterar bland annat rädsla – reagerar. Hotet triggar i sin tur i gång kroppens centrala stresssystem, den så kallade HPA-axeln. En process startar som i slutändan leder till att binjurarna släpper ut mer kortisol.

Kortisol är ett hormon som är livsnödvändigt för kroppen. Det är inblandat i en rad organ och processer, bland annat ämnesomsättning och immunförsvar. När kroppens nivåer av olika stresshormoner ökar börjar hjärtat pumpa hårt och snabbt för att musklerna ska bli mer blodfyllda och klara av att antingen gå till attack eller springa därifrån. Det här kallas fly- eller fäktaresponsen. När den stressiga situationen är över sjunker kortisolnivåerna i kroppen.

När du blir stressad över dagishämtningar, räntehöjningar eller allt du ska hinna med på jobbet sätter samma process i gång i hjärnan som när du möter den aggressiva hunden.

– Det här systemet har slipats av evolutionen under många miljoner år för att vi ska kunna reagera på akuta faror. Men i dagens samhälle har vi inte längre några akuta eller livshotande situationer, vi oroar oss för deadlines eller liknande i stället. Då är kortisolnivåerna förhöjda under

en längre tid och det är systemet inte byggt för, säger Anders Hansen, överläkare i psykiatri och författare till bland annat boken ”Hjärnstark”.

För att stresspåslaget inte ska stå på hela tiden finns det bromsar i systemet. De sitter i bland annat frontalloben och hippocampus i hjärnan. Det pågår hela tiden en gasa-bromsa-balans mellan rädslocenter i amygdala och bromsarna i frontalloben och hippocampus, inte bara under stressiga situationer. Men när kortisolnivåerna är höga under en lång period kan det bryta ned bromsarna och minska storleken på två områden, antyder studier:

Hippocampus, som bland annat hanterar minnet och inlärningsförmågan.

Frontalloben, som bland annat hanterar det komplexa tänkandet.

– Stressen bokstavligen krymper hjärnan. Men stress påverkar alla individuellt och det tar olika lång tid för detta att ske, säger han.

Det handlar om mycket små förändringar i hjärnan.

Men när bromsarna nöts ned uppstår också andra förändringar i hjärnan. Vår motståndskraft mot högt kortisol minskar, och det gör oss ännu mer känsliga för stress. Den långvariga stressen ökar i sin tur aktiviteten i rädslocentret amygdala, som också ökar aktiviteten i stressystemet. Det blir alltså en ond cirkel där olika processer samverkar där stress föder stress.

Om stressen fortsätter utan paus och återhämtning kan det leda till diagnosen utmattningssyndrom. Då har det blivit ett slags överbelastning av stressystemet. I studier har man kunnat se att personer med utmattningssyndrom har en lägre aktivitet i stressystemet HPA-axeln, men de är inte entydiga. Det har diskuterats om det skulle vara möjligt att mäta kortisolnivåerna i saliven för att se om en person ligger i riskzonen för eller redan har drabbats av utmattningssyndrom. Men i dagsläget mäts kortisol främst i forskningssyfte, det finns inga tester som läkaren tar. Vid långvarig stress är kortisolnivåerna inte lika höga som under akuta faror, men de är ändå förhöjda.

I stället får patienten berätta för läkaren om hur hen mår, och vad som kan ha orsakat problemen. Det brukar också göras tester för att utesluta andra sjukdomar, som till exempel någon binjure- eller sköldkörtelsjukdom.

Det finns ingen fast skala som avgör om en person är sjuk eller frisk, det varierar mellan individer. Utmattningssyndrom kan leda till både fysiska och psykiska symtom. Den som har utmattningssyndrom kan vara ledsen, känna ångest, ha minnes- och koncentrationssvårigheter, sömnproblem, känna sig mycket trött och ha hjärtklappning. Den som har en utmattningsdepression har utöver de vanliga symtomen också en depression.

I dagligt tal säger man ibland att någon blivit utbränd. Anders Hansen tycker inte att det är ett bra begrepp.

– Jag tycker att urladdad är bättre än utbränd. Det går att ladda upp systemet igen.

Det finns många varningssignaler innan stressen leder till utmattningssyndrom. Klassiska tecken är att vara onormalt trött även efter att man sovit länge eller att bli extra trött efter jobbet. Det innebär inte att alla som är trötta har utmattningssyndrom. Andra varningssignaler är sömnproblem, minnesstörningar och oro. I

hippocampus finns de delar som hanterar inlärning och minnet, därför kan den som stressar mycket under en längre tid glömma bort enkla saker som en portkod till sitt hem. Den kan också få svårare att lära sig nya saker som till exempel att komma ihåg namn. Det beror troligen på att hippocampus krympt.

Då gäller det att slå av på takten.

– De patienter jag möter har ofta haft många varningssignaler under en lång tid, ibland flera månader. Men de har fortsatt i samma tempo. Till slut orkar de inte längre. När de väl blir sjuka kan det bli akut, somliga kommer bokstavligen inte upp ur sängen.

Vid utmattningssyndrom eller utmattningsdepression måste man vila. Då kan det bli tal om sjukskrivning, men inte nödvändigtvis under heltid. Däremot behöver man förmodligen också ändra sin livsstil. Det kan vara svårt, berättar Anders Hansen.

– Det är ofta ambitiösa och plikttrogna människor som drabbas av utmattningssyndrom. Det är bra egenskaper, men i det här fallet står det dem dyrt.

Förutom att vila hjälper bland annat så kallad mindfulness och motion för återhämtning har studier visat. Under träningen ökar kortisolnivåerna i kroppen, men efteråt sjunker nivåerna och blir lägre än före träningen. Regelbunden fysisk aktivitet leder alltså till att kortisolnivåerna i kroppen sänks. Träning hjälper dessutom till att stärka både hippocampus och frontalloben, och då kan de växa tillbaka till normal storlek. Det är dock ingenting som sker över en natt. För den som har utmattningssyndrom gäller det att börja långsamt och försiktigt med träning, och trappa upp. Det är även väldigt viktigt att få ordning på sömnen eftersom det är då vår naturliga återhämtning sker.

Epidemiologiska studier visar att majoriteten av alla drabbade blir bra efter att de haft utmattningssyndrom eller utmattningsdepression, men vägen tillbaka kan vara lång. Förmodligen beror det på en ökad känslighet efter utmattningssyndrom, men det är inte helt klarlagt vad det beror på.

– Jag brukar säga till patienterna att isen är tunnare under fötterna. Det kanske känns normalt, och då vill de här ambitiösa personerna göra som vanligt. Men om man har haft utmattningssyndrom en gång är man känsligare. Man måste lära sig läxan och vara uppmärksam på tidiga symtom.

Det är lättare att förebygga än att komma tillbaka efter utmattningssyndrom. Därför är det viktigt att ha balans i livet. Anders Hansen vill slå ett slag för vad han kallar dagdrivarhjärnan, då man inte gör något särskilt och bara låter tankarna vandra.

– Vi är inte byggda för att gå omkring och vara exekutiva hela tiden. Det är helt okej, förmodligen till och med nyttigt, att inte göra något alls ibland.

Trots att många i samhället drabbas av utmattningssyndrom kan det vara stigmatiserat. Det har inget att göra med karaktärsbrister eller lathet hos de som drabbas.

– Det handlar inte om bristande moral. Det är lika naivt att säga till någon med utmattningssyndrom att ta sig samman som det är att säga det till en person med hjärt-infarkt, säger Anders Hansen.

Amina Manzoor amina.manzoor@dn.se “

DN LÖRDAG 7 JANUARI 2017

“ Perfektionism försvårar inte behandling

Jakten på det perfekta sägs försvåra möjligheterna till att behandlas mot ätstörningar. Men patienters självupplevda perfektionism spelar inte någon roll för resultatet av behandlingen, visar en kommande avhandling vid Lunds universitet.

– Det var lite förvånande, säger psykologen och doktoranden Suzanne Petersson, som i februari disputerar med sin avhandling.

När närmare 300 personer med ätstörningar studerades över en treårsperiod kunde Suzanne Petersson konstatera att egenskapen perfektionism inte stod i vägen för en framgångsrik behandling.

– Det fanns ingen skillnad mellan patienter som skattade sig som perfektionister och patienter som inte gjorde det. Lika många blev friska i de olika grupperna, säger hon.

Resultaten går tvärtemot tidigare forskning och Suzanne Peterssons egna antaganden. Hon har arbetat i 18 år med ätstörningspatienter.

– Kanske ska man inte lägga allt för stor vikt vid perfektionism i behandlingen. Samtidigt ska inte perfektionism förringas, den kan ställa till det om man går omkring med ångest och försöker överprestera.

TT “

DN LÖRDAG 7 JANUARI 2017

“ Barn ofta offer för människohandeln

Antalet fall av misstänkt människohandel som Migrationsverket upptäcker fortsätter öka – från 195 fall 2015 till 338 fall förra året. Nu fokuserar polisen på att kartlägga kopplingen mellan människohandel och människosmuggling.

Främst är det människor som kommer till Sverige för att söka asyl som utsätts. Många faller offer för människohandel på väg hit men väl framme fortsätter ofta handeln.

– De som blir utsatta är ofta i desperata situationer. Vi har ett samhälle med många människor i en situation där de inte kan skydda sig, säger Ninna Mörner, samordnare på Plattformen Civila Sverige mot människohandel.

Personerna som utsätts lever ofta under hot. Människohandlarna kan exempelvis hota att straffa offrets barn eller att sprida inspelat material från övergreppen i offrets hemby.

– En kvinna från Nigeria valde att vittna och då blev hennes son i Nigeria dödad. En kvinna från Bulgarien som trodde hon skulle få jobb blev i stället grovt våldtagen. Förövarna hotade med att visa filmen från övergreppet i kvinnans hemby, om hon inte samarbetade och sålde sig eller stal åt dem, säger Ninna Mörner.

Kajsa Törnqvist Netz, som samordnar Migrationsverkets arbete mot människohandel, tror att den stora ökningen beror på två saker.

– Jag bedömer att det beror på ökad kunskap hos vår personal, men också på att det kom så många under 2015, säger hon.

I majoriteten av de 338 fallen som Migrationsverket upptäckte förra året handlar det om att personerna blivit utsatta i Sverige, i de andra fallen handlar det om att de blivit utsatta på väg till Sverige eller i sitt ursprungsland.

– Tyvärr finns det fler och fler beröringspunkter mellan människosmuggling och människohandel. Kan du inte betala smugglarna får man betala på annat sätt, säger Kajsa Törnqvist Netz.

Få personer som misstänks för människosmuggling blir fällda men nyligen dömdes tre män från Stockholmsområdet efter att de organiserat smugglingen av minst 180 människor till Sverige.

Kopplingen mellan smugglingen och handeln är något som polisen uppmärksammat och valt att fokusera mer på.

– Vi vet att människor har fått betala sin resa till Sverige genom att låta sig utnyttjas i prostitution eller tiggeri. Och människosmugglarna fortsätter att utöva påtryckningar om betalning på dem här, säger Kajsa Wahlberg vid polisens nationella operativa avdelning.

Människohandeln består ofta av sexuell exploatering och nästan en tredjedel av de offer Migrationsverket upptäckte förra året var minderåriga. Men enligt Kajsa Wahlberg är det väldigt svårt att utreda de fallen eftersom att barnen ofta har en relation till förövarna.

– Barn är ibland lojala mot för-övare även om de är elaka mot dem. Ofta är förövarna de enda barnen har att förlita sig till och de vill bara att de ska sluta med övergreppen och har egentligen inget intresse av att de ska hamna i fängelse.

TT “

“ Fakta. Kraftig ökning av misstänkta fall

Antalet misstänkta fall av människohandel som upptäckts av Migrationsverket varje år sedan 2012:

Källa: Migrationsverket “

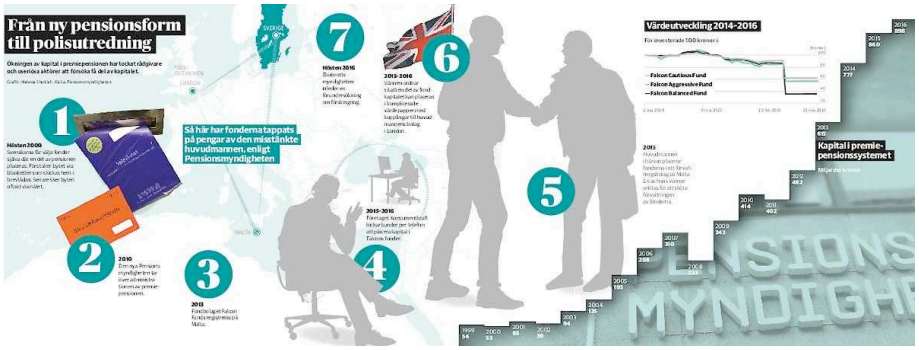

DN LÖRDAG 7 JANUARI 2017

“ Pensionsbluffen – så blev PPM en brottsplats

○ Drygt 22 000 svenskar har förlorat stora delar av sin premiepension i det som kan vara landets största ekonomiska brottshärva genom tiderna.
○ Över 1,2 miljarder kronor saknas i fondbolaget Falcon Funds fonder. Samtidigt har ytterligare två fonder kastats ut ur systemet.
○ Så här gick det till när PPM blev en brottsplats.

Premiepensionen

Pengarna kommer inte att räcka till våra pensioner. Vi lever längre och andelen äldre gör att systemet med folkpension och ATP inte är hållbart. Det är det politiska budskapet på 1990-talet och resultatet blir ett helt nytt pensionssystem.

En viktig del i det nya systemet är att svenskarna själva ska få ta ansvar för en del av sin pension genom att välja mellan olika fonder i premiepensionssystemet, eller PPM.

Hösten 2000 kommer systemet i gång i praktiken. Premiepensionsmyndigheten, PPM, som ska administrera systemet satsar 264 miljoner kronor på information med utomhuskampanjer, annonser i dagspress och reklam i radio och tv. Regissören Felix Herngren gör filmer där kändisar som Bert Karlsson, Emma Sjöberg och Henke Larsson ska få svenskar att välja fonder själva.

Rådgivarna

Med årliga insättningar strömmar miljarderna in i systemet. Det börjar snart dyka upp rådgivare som gärna vill ha en del av den växande kakan. Det är knappast omsorgen om spararnas framtida pension som de flesta av dem har för ögonen. Det är procenten som lockar.

En kapitalförvaltare tar en viss andel av kapitalet i betalt för att hantera spararnas pengar. En del av rådgivarna tar också ut en extra årlig avgift på ett antal hundralappar för sina tjänster.

Snart börjar rådgivarna bli ett problem för PPM och senare för den nya Pensionsmyndigheten som tar över administrationen av systemet 2010. Rådgivarna byter fonder åt spararna i stora mängder. Många rådgivare använder också aggressiv telefonförsäljning för att få in kundernas pengar. Än så länge har det inte handlat om brottslighet. Men det är telefonförsäljare som blir första steget i Falcon-härvan.

Fondbolaget

I november 2013 registreras bolaget Falcon Funds på Malta med tre fonder som svenska pensionssparare ska erbjudas att investera i. Dagen efter annandagen 2013 får bolaget stämpeln godkänd av Maltas finansmyndigheter, Malta financial service authority.

Några månader senare, i slutet av april 2014, ingår Pensionsmyndigheten och Falcon ett samarbets-avtal som gör att de tre fonderna kan registreras på fondtorget i PPM.

Det är företaget Konsumentkraft Norden med säljkontor i Stockholm, Örebro, Barcelona, Alicante och Gran Canaria som hösten 2015 inleder en kampanj genom att ringa tänkbara kunder och förmå dem att flytta sina pengar i premiepensionen till Falcons tre fonder.

Här är ett exempel på ett samtal som bandats och lämnats till Pensionsmyndigheten från februari 2016 där mottagaren får höra om fördelarna med Falcons fond:

”Detta är en säker fond som har ett snitt på 6– 7 procent i avkastning”, säger försäljaren som på Konsumentkrafts hemsida kallas för certifierad rådgivare.

”Fonden har en bra strategi för att inte förlora pengar”, är en annan fras från säljaren.

Falcon får också in pengar från en annan fond, Optimus high yield, som tidigare varit inblandad i märkliga turer med rådgivare. Totalt är de tre Falcon-fonderna värda 2,7 miljarder kronor som mest.

Varningsklockorna

I november 2015 kommer de första oroande signalerna hos Pensionsmyndigheten. Det handlar både om säljarnas metoder och om märkligheter i fondernas placeringar.

Hos myndighetens kundtjänst strömmar klagomålen om Konsumentkrafts samtal in. Det handlar om att säljarna utgett sig företräda Pensionsmyndigheten och att de bytte fonder utan kundens medgivande och ibland med hjälp av kundernas mobila bank-id. Pengarna hamnade i någon av de tre Falcon-fonder som senare ska tappas på pengar.

När det gäller fondernas placeringar visar det sig att Falcon investerat 300 miljoner kronor i ett finansiellt instrument med förkortningen ETI, ett slags specialbyggt börsnoterat papper.

”Ett konstruerat instrument av detta märkliga slag är mycket svårt att avyttra till någon annan, innefattar en mycket hög risk och kan i värsta fall vara helt värdelöst”, är Pensionsmyndighetens beskrivning av värdepappret.

ETI:erna ska också vara ett sätt för den person som pekas ut som nyckelperson i härvan, en 39-årig svensk affärsman, att plocka ut pengar ur fonderna. Bland annat har pengar lånats ut till olika bolag där provisioner hamnat i bolag med kopplingar till 39-åringen, enligt Pensionsmyndigheten.

Handeln stoppas

Efter varningssignalerna om att allt inte står rätt till införPensionsmyndigheten i slutet av februari ett stopp för att välja de tre fonderna. En åtgärd för att inte mer pengar ska komma in i systemet.

Några månader senare, i mitten på juni, säger Pensionsmyndigheten definitivt upp avtalet med Falcon Funds. Myndigheten kräver också att fondbolaget säljer tillgångarna i fonderna så att spararnas pengar kan placeras i andra fonder.

Vid den här tiden är det officiella värdet på fonderna 2,4 miljarder kronor. Men fondbolaget vägrar att sälja andelarna och inleder flera rättsliga tvister mot Pensionsmyndigheten. Enligt reglerna måste ett fondbolag sälja när en andelsägare önskar. Det är först efter att fondbolaget ålagts av den maltesiska Finans-inspektionen som en del pengar kommer tillbaka.

Men mycket saknas när Pensionsmyndigheten kallar till presskonferens torsdagen den 13 oktober. Chefsjuristen Mikael Westberg redo-gör för hur de anser att turerna i den svindlande härvan gått till. Förutom ETI:erna nämns SPV:er, också de en form av komplicerade finansiella instrument. I upplägget förekommer också kapitalströmmar till skatteparadis som St. Vincent och Grenadinerna.

Misstankarna pekar mot att det handlar om ekonomisk brottslighet och myndigheten gör en polis-anmälan. I samband med presskonferensen har 640 miljoner kronor kommit tillbaka till spararna. Senare ska ytterligare ett antal hundra miljoner komma in men i skrivande stund saknas fortfarande nästan 1,3 miljarder kronor. Polisen har startat en förundersökning där tre personer är misstänkta för förskingring, enligt Ekobrottsmyndigheten.

Rättstvisten

Falcon Funds har en annan version om vad som hänt. De menar att Pensionsmyndigheten inte haft befogenhet att stoppa fonderna och senare säga upp avtalet. Det är inte Pensionsmyndigheten som ska bedöma om de finansiella instrumenten i Falcons fonder är godkända. Det ska Maltas finansinspektion göra och de har godkänt dem, menar Falcon Funds. Falcon Funds har stämt Pensionsmyndigheten som svarat med samma mynt och tvisten ska upp i Stockholms tingsrätt.

Nyckelpersonen

Pensionsmyndigheten pekar ut en 39-årig svensk affärsman som nyckelperson i härvan. Svensken flyttade till Malta 2012 och har suttit som ledamot i flera bolag med kopplingar till turerna när pengar flyttats in i Falcons fonder. Han har också företrätt Falcon i samband med grundandet, enligt ett mejl till Falcons svenske advokat, menar myndigheten.

39-åringen har i e-post till DN uppgett att han inte haft någon roll i Falcon Funds eller kunnat påverka vad fonderna investerat i.

Hasse Eriksson hans.eriksson@dn.se

Helena Shutrick helena.shutrick@dn.se “

“ Konsekvenserna

För spararna. De 22 000 sparare som fått sina pengar placerade i Falcons tre fonder är de största förlorarna. Värdet på deras innehav har förlorat mellan 32 och 59 procent. Som en följd av händelsen kommer deras pension att påverkas negativt.

För ekobrottsmyndigheten. Kommer förmodligen att vara sysselsatt med den här utredningen under en lång tid.

För Pensionsmyndigheten. Har fått uppdrag av regeringen att se över riskerna och föreslå åtgärder för att minska riskerna. Förslagen ska läggas fram i juni 2017.

För premiepensionssystemet, PPM. Härvan är ett stort bakslag för säkerheten i systemet. “

DN LÖRDAG 7 JANUARI 2017

”Ett hot mot hela systemet”

Säkerhetsfrågorna i PPM måste hanteras snabbt och kraftfullt efter skandalen kring Falcon Funds. Det menar pensions-experten Johan Hellman. – Annars kan de bli ett hot mot hela premiepen-sionssystemet, säger han.

Johan Hellman, seniorrådgivare på Min Pension Sverige, var med från starten 1998 av Premiepensionsmyndigheten, PPM. Han hade olika ledande befattningar och var generaldirektör för myndigheten 2008–2009. 2010 slogs PPM och Försäkringskassans pensionsverksamhet ihop till Pensionsmyndigheten, som tog över administrationen av systemet.

I början fanns knappast inte frågan om risk för bedrägerier med i arbetet.

– När premiepensionen drog i gång såg EU annorlunda ut. Det var färre länder som var med och den finansiella tillsynen inom EU uppfattades som lika effektiv och väl fungerande som vår egen. Den här typen av hot och risker fanns inte riktigt med på världskartan på den tiden, säger Johan Hellman.

Han ser en förklaring till att riskerna ökat på senare år.

– I takt med att EU har utvidgats och det har kommit ny teknik har det möjliggjort för nya och bitvis ljusskygga aktörer att agera. Det är ett problem som gradvis kommit att växa sig allt starkare.

Efter Falcon-skandalen är det oerhört viktigt att hantera säkerhetsfrågan och ta det på största allvar, menar han.

– Annars innebär det en systemrisk och ett hot mot hela premiepensionssystemet, säger Johan Hellman.

Fredrik Nordström, vd på Fondbolagens förening, menar att avtalen som fondbolagen skriver med Pensionsmyndigheten har skärpts vilket bör göra det svårare för oseriösa aktörer.

Samtidigt pekar han på att det krävs att övervakningsmyndigheterna i EU-länderna har en gemensam standard i övervakningen.

– Det är en utmaning för den inre marknaden där många länder gärna vill bli finansiella centrum, men det får inte ske på spararnas bekostnad. Att det är något som inte stämmer i det här fallet är helt klart, säger han.

Regeringen har gett Pensionsmyndigheten ett uppdrag att se över riskerna i systemet och föreslå åtgärder för att reducera dem. Förslagen ska presenteras i juni 2017.

– Det kommer att handla om förslag på lag- och regeländringar samt utökade uppdrag och nya rutiner som krävs för att skyddet för spararna ska utökas, säger Mats Öberg, chef för fondenheten.

Hasse Eriksson hans.eriksson@dn.se “

DN LÖRDAG 7 JANUARI 2017

“ Ökade inbrott pressar glasmästarna

Allra flest inbrott görs under vinterhalvåret och förra året var det fler än på länge. De olaga intrången leder till en tung arbetsbörda för glasmästare och reparatörer som har svårt att hinna med.

Glassplitter ligger över hela golvet i den kalla lägenheten på bottenvåningen i Bredäng i Stockholm. Vinterkylan har tagit sig in genom hålrummet efter det före detta fönstret.

Andreas Brenner och Kevin Grelsson håller på och hackar ut skärvorna som är kvar i fönsterlisten. De arbetar som glastekniker på Ryds glas. När DN kommer till platsen får de precis veta att de ska reparera ett fönsterglas efter ett annat inbrott på Södermalm.

– Oftast tar de sig in genom altandörrar eller fönster som saknar lås på insidan. Det här fönstret hade tre millimeter tjockt så kallat floatglas och det är inte särskilt svårt att ha sönder, säger Andreas Brenner.

1 420 anmälningar om bostadsinbrott gjordes i Polisregion Stockholm under november 2016. Det är en ökning med 17 procent jämfört med samma period året innan.

– Oktober till december sker flest villainbrott, och värst är november. Lägenhetsinbrotten är lite jämnare utspridda över året, säger Stina Söder-man, statistiker på Brottsförebyggande rådet, Brå.

Över tid är ökningen ännu högre. Mellan 2006 och 2015 har antalet anmälda inbrott ökat med över 50 procent i Sverige, enligt Brå. I

Stockholm är villaförorter som Huddinge och Bromma de mest utsatta områdena.

– Det handlar framför allt om tre grupper: hitresta ligor, missbrukare och ungdomar. Vi lyckades nyligen gripa en liga från Sydamerika på bar gärning, säger Christer Johansson, chef för lokalpolisen i Huddinge.

Vad som stjäls har också förändrats med tiden. Då priserna för elektronikvaror har gått ner är det i allt högre grad smycken och antikviteter som är bytet för tjuvarna.

– Det är inga skrymmande saker som vi har i beslag. Jobbar man i den branschen så vet man nog vad man ska ta, berättar Christer Johansson.

Lägenheten i Bredäng råkade ut för inbrottet redan under nyårs-dagen och just den här gången hade den brottsutsatte tur. Marcus Johansson som bor i lägenheten hade precis beställt nytt möblemang och hade inga värdesaker hemma så det fanns inte särskilt mycket att stjäla.

– De nya möblerna skulle komma nu i dagarna, säger hans mor Erna Johansson som släppte in glasteknikerna.

Det var däremot inte första gången som någon brutit sig in i lägenheten. För fyra år sedan tog tjuvarna sig in genom att bryta upp den vanliga dörren. Då tog de både tv, dator och klocka.

– Min son vågar inte ha några värdesaker i lägenheten längre så i stället är mitt förråd fyllt. Jag tycker också att fastighetsägarna borde installera starkare glas. Det här är inte speciellt svårt att bryta sig igenom.

Erna Johansson menar att om-rådet där hennes son bor är särskilt utsatt för inbrott. Hon upplever att de boende inte bryr sig särskilt mycket om vad som händer i andras lägenheter.

– Polisen som jag pratade med sade att det hade skett ett liknande inbrott i närheten förra veckan. Det är inte klokt att de kan krossa glaset på det sättet när det rör sig så mycket människor häromkring.

Enligt Peter Aldebring, verksamhetschef på Ryds glas i Stockholm, har den senaste inbrottsvågen lett till en allt tyngre arbetsbörda.

– Så här mycket brukar det inte vara vid den här tiden. Det har varit väldigt mycket att göra.

Efter att glassplittret är bortstädat skär Andreas Brenner och Kevin Grelsson till en ny glasruta på arbetsbilens flak. Det här är ett standardjobb för dem. Vanligtvis brukar en jourhavande glastekniker åka till platsen och täcka för fönstret, antingen genom att limma glaset eller som den här gången, med en stor träplanka.

– Kommer beställningen under vanlig arbetstid brukar man kunna ta jobbet direkt, men polisens tekniker vill ofta ta sig en titt innan vi byter glaset, säger Andreas Brenner.

Har du sett några exceptionella inbrottsförsök?

– Vissa historier får man ta med en nypa salt. Om någon säger att det skett ett inbrott på femte våningen kan det finnas en annan förklaring. Då kanske någon har låst sig ute på balkongen men inte vill erkänna det.

John Falkirk john.falkirk@dn.se “

“Fakta. Så här skyddar du dig

1 Ha lås av god kvalitet. Många inbrottstjuvar tar sig in genom fönster och altandörrar och det är viktigt att ha lås på både och.

2 Inbrottstjuvar bryter sig gärna in där det är lite insyn så det är bra att inte ha några skymmande växter eller liknande kring altandörrar och fönster.

3 Om du har särskilt dyra föremål är det bra att märka dem på något sätt och fotografera dem. Då kan polisen enklare spåra dem ifall de får tag på stöldgodset.

4 Många inbrott sker när man är bortrest och det är därför viktigt att täcka spåren. Ha en timer på vissa lampor och be gärna en granne tömma posten. Meddela helst inte via sociala medier eller telefonsvararen att du är bortrest.

5 Bor du i villa är det bra att be en granne parkera bilen på din uppfart och klippa gräsmattan ifall du är borta en längre period.

6 Kontakta ditt försäkringsbolag och kontrollera vilka insatser som krävs om inbrott ska täckas av hemförsäkringen.

7 Alerta grannar är det bästa sättet att undvika inbrott. Med en fungerande grannsamverkan kommer man långt. Källa: Polisen

1 420 bostadsinbrott anmäldes i Stockholmsregionen i november, en ökning med 17 procent jämfört med samma månad 2015. “

DN LÖRDAG 7 JANUARI 2017

“Skolskjutsen havererade – staden sätter in krisplan

Hundratals barn, äldre och funktionsnedsatta vuxna blev utan skjuts i måndags när ett nytt bolag, Favura anbud AB, tog över körningarna. DN kan avslöja att företaget annonserade om 30-40 nya förare för bara en månad sedan – och slipper vite trots kaoset. Nu halveras bolagets uppdrag och en krisplan sätts in.

Färdtjänsten av barn och gamla med funktionsnedsättning har kantats av stora problem i åratal. Den 2 januari tillkom därför fyra nya aktörer, som tillsammans med den tidigare leverantören Samtrans, ska ha hand om persontransporten av de cirka 1 300 funktionsnedsatta elever och 3 000 äldre och vuxna med funktionshinder, som har rätt till skjuts till skolan respektive olika dagverksamheter.

Men när den nya verksamheten drog i gång i måndags stod runt 400 personer, som skulle ha åkt med Favura anbud AB, utan skjuts.

– Det är oerhört allvarligt. Det innebar att det var många äldre som blev sittande hemma i bostäder, inte kom till sin dagverksamhet och fick den mat de skulle ha fått. Vi fick snabbt kalla in extra hemtjänst som kunde gå hem till personerna så att de fick den hjälp och stöd de behövde, säger Christer Edfeldt, chef för serviceförvaltningen.

Flera föräldrar med funktionsnedsatta barn har hört av sig till DN och varit uppgivna över situationen:

– Vi trodde att det äntligen skulle fungera, men i stället blev det katastrof, säger en mamma som vill vara anonym.

Orsaken är enligt Favuras vd Hans Eriksson tekniska problem.

–Tyvärr har vi inte kunnat leverera enligt avtal, vi hade massiva tekniska problem, säger han.

Favura Anbud AB är ett nybildat bolag.

– Vi har känt oro över att vi inte ska klara det eftersom det var så kort om tid, men vi trodde ändå att det nog skulle gå. I måndags blev det uppenbart – det gick inte, säger Hans Eriksson.

Den 24 november i fjol, bara dagar efter att de tilldelats uppdraget av Stockholms stad, gick Favura ut med en jobbannons där de sökte 30–40 taxichaufförer. Knappt tio dagar senare undertecknades av-talet om skolskjutsen.

Har problemen berott på att ni inte har tillräckligt många förare?
– Det har inte varit något problem med produktionsflottan, med förare eller fordon. Problemet har varit i tidigare steg, våra planeringssystem. Resorna har inte tyvärr kommit ut till förarna. Men det är inte brist på förare.

Om att de så sent som för en månad sedan annonserade om 30–40 nya förare säger Hans Eriksson:

– Det var ett tips från Arbetsförmedlingen, att man ska skriva lite fler än man behöver. Vi behövde 8–10 förare då, men för att det ska komma 8–10 skriver man 30–40. Det var så det motiverades.

För att lösa den akuta situationen som uppstod i veckan togs bilar från Taxi Stockholm och Samtrans in.

Krismöten mellan Christer Edfeldt och Favuras vd hans Eriksson har nu resulterat i att bolagets uppdrag halveras från nästa vecka, och i stället tillfaller Samtrans.

Det kommer inte kosta staden extra att ändra avtalet med Favura, enligt Christer Edfeldt:

– I förhandlingen med Favura fick man göra klart för dem hur allvarligt det som inträffat är. De hade kunnat tjafsa emot men jag tror att de själva känner att detta är en bra lösning. Det är en åtgärd för att ge dem en chans att klara uppdraget och säkerställa att persontransporten sköts.

Christer Edfeldt kände till att Favura sökt fler förare:

– Favura försäkrade oss att de har kapacitet för detta och vi hade ingen anledning att misstro dem, och har inte heller i dag.

Flera har varit kritiska mot att Stockholms stad tecknat avtal med en helt ny aktör.

– Men taxibolagen har i princip inga egna taxichaufförer utan de är åkeriföretag som tecknar under-avtal med chaufförerna. De som kör för Favura är inga personer som plockats från gatan, utan personer som går runt mellan företagen, enligt Christer Edfeldt.

Christer Edfeldt arbetar på en ”plan B”, som innebär att andra aktörer kan gå in och täcka upp behovet, om Favura misslyckas med uppdraget även nästa vecka:

Men oavsett hur det går slipper Favura böter. Enligt avtalet, som DN tagit del av, utgår inte vite första månaden:

– Det är så av tradition, eftersom det kan vara struligt de första dagarna. Det är klart att man hade kunnat ha vite första månaden, men vi har inte det, säger Christer Edfeldt.

Marijana Dragic marijana.dragic@dn.se “

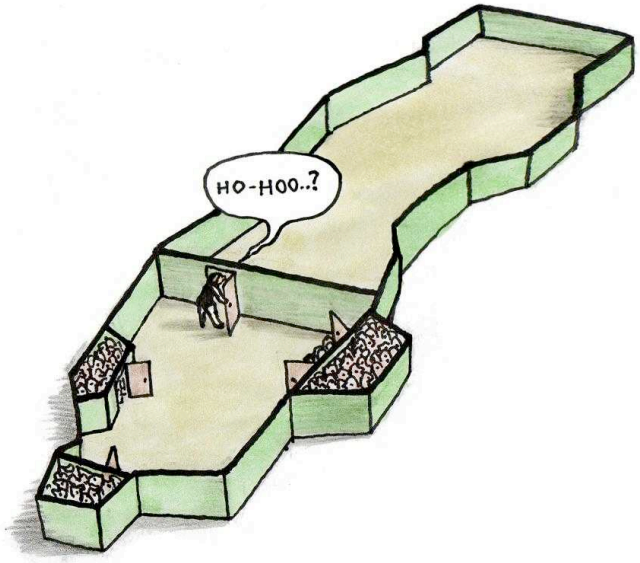

DN SÖNDAG 8 JANUARI 2017

“ Egen kaka större än statens

Det var en gång en sammanhållen enhetsstat i norr. Men sedan ungefär 30 år tillbaka har Sverige rört sig från en smått unikt jämlik regional struktur mot ett mer kluvet land.

Särskilt Stockholmsområdet drar ifrån ekonomiskt, även om urbaniseringen ses i hela landet. De unga flyr till residensstäder och högskoleorter och lämnar efter sig en allt glesare bygd med åldrande invånare och kommuner med en budget som visar röda siffror.

Till deras undsättning: den parlamentariska Landsbygdskommittén, som tillsattes 2015 och levererade sitt slutbetänkande i veckan. Den stora nyheten? 10 000 statliga jobb ska utrymmas från Stockholm.

Regeringen och civilminister Ardalan Shekarabi (S) har redan sjösatt flera utlokaliseringsprojekt och sagt att ytterligare kan bli av. Men det som nu ligger på bordet är något annat än den planerade flytten av 100 anställda på Ehälsomyndigheten till Kalmar.

Kommittén slår fast att ”staten som arbetsgivare måste ta ett större ansvar för landsbygdernas utveckling”. Att den statliga landsbygdspolitiken rycks upp är rätt. Men kommer verkligen gröna vågen för Myndighets-Sverige att bli räddningen? Vilka statliga funktioner tänker sig egentligen partierna kan förläggas i verklig landsbygd?

Det förbluffar att riksdagens alla partier har slutit upp bakom denna dunkla tanke. Och förslagets trovärdighet stärks inte av att det i utredningen påstås att det hela ska bli gratis. Erfarenheterna av det förra decenniets utlokaliseringsprojekt talar emot -illusionen. Det kostar att flytta.

Snarare än en flytt brukar det dessutom i praktiken bli nedläggning och nystart. Få anställda följer i regel med, så myndigheten får börja från noll. Från en halv till en miljon kronor per anställd brukar kostnaden bli.

En realistisk nota för 10 000 arbetstillfällen slutar alltså i miljardbelopp, och då tillkommer sådant som kompetenstapp och andra problem som dröjer sig kvar efter utlokaliseringen. 2000-talets flyttexperiment fick i flera fall rullas tillbaka, med nya kostnader för skattebetalarna.

Få är de kommunalråd som skulle tacka nej till nya statliga jobb på orten. Men utlokaliseringar kommer aldrig att bli något ”Sesam, öppna dig” för den svenska landsbygden. Staten står trots allt bara för 5 procent av den svenska arbetsmarknaden.

För sårbara orter är det inte heller ett starkare beroende av enstaka arbets-givare som på lång sikt stärker den lokala ekonomin. De statliga flyttmiljarderna borde därför kunna göra större nytta genom andra insatser.

Landsbygdskommittén har plockat fram totalt 75 förslag, de flesta till intet förpliktigande utkast där partierna bara har skrapat på ytan.

Nedsatta arbetsgivaravgifter och avskrivning av studieskulder för den som bosätter sig i 23 utvalda glesbygds-kommuner hör till det mer konkreta. Biverkningarna av den sortens politik är lätta att föreställa sig. Grannkommuner kan dräneras på företag och folk. Ändå är denna sorts ekonomiska glesbygdsgynnande mer hoppingivande än den gamla tanken om myndighetsflytt.

På förslagsmenyn står också ett knippe förenklingar av bland annat byggreglerna. Det är rätt riktning för landsbygdspoltiken. Nedlagda bruk och mjölkgårdar behöver ersättas av nya småföretag. Skogen och livsmedelsproduktionen är näringar som staden aldrig kommer att erövra. Men förvånande lite av det som partierna har tagit fram framstår som matnyttigt i det avseendet.

Den nya landsbygdspolitikens mål sägs vara ”likvärdiga förutsättningar för medborgarna att arbeta, bo och leva i landsbygderna”. En vacker tanke. Men verkligheten är ju en annan. Gles- och landsbygden har sina unika kvaliteter men också konkurrensnackdelar som inte låter sig önskas bort av en kommitté. Utbudet av kultur kan aldrig bli detsamma som i staden. Kunskapsekonomin drar dit den drar.

Hela Sverige kan inte leva på önsketänkande och prat om ”synergieffekter och en positiv utvecklingsspiral”. Vad Landsbygdskommittén borde ha gjort är att tydligare slå fast vilken grundläggande service som alla i hela landet ska garanteras.

Polisen måste komma när man ringer. Välfärden behöver finansieras på ett vettigt sätt. Tillgång till utbildning och ordentligt bredband – bara två av tio landsbygdshushåll har en snabb uppkoppling – är inte alls för mycket begärt. Livet i Sverige är inte lika för alla, men det måste vara värdigt.

DN 8/1 2017 “

DN SÖNDAG 8 JANUARI 2017

“ Civila myndigheter i Sverige tränas för krig

I största hemlighet utbildas hundratals svenska tjänstemän vid 46 civila myndigheter för krigsfara och krig. Syftet är att bygga upp ett nytt totalförsvar. På kurserna beskrivs Ryssland som hotfullt redan i fredstid och i ett krigsspel angrips Sverige.

DN kan i dag avslöja specialutbildningen som omges av sekretess och fram tills nu varit okänd, trots det stora antalet deltagare.

Sedan starten 2015 har 400 nyckelpersoner vid 46 olika civila myndigheter från alla sektorer i samhället kallats till utbildningarna. Även företrädare för kommuner i utsatta landsdelar har utbildats.

Det sker genom kurser som pågår under en hel arbetsvecka. De genomförs på skyddade platser, oftast inne på militärt område. På grund av risken för avlyssning måste deltagarna lämna sina mobiltelefoner utanför lokalerna.

– Huvudbudskapet är: ”Det är på riktigt nu. Det är på allvar. Vi lever under en hotbild”, berättar en av DN:s källor.

Kursdeltagarna får en omfattande genomgång av det försämrade säkerhetsläget. Detta ställer nya krav på både militärt och civilt försvar – ett nytt totalförsvar.

Under det kalla kriget hade Sverige ett sådant totalförsvar. Där ingick både militära och civila myndigheter. Ett omfattande

civilförsvar skulle skydda och hjälpa befolkningen men lades ner på 1990-talet. Men 2015 kom ett trendbrott. Det skedde i en sällan uppmärksammad passus i riksdagens försvarsbeslut.

”Totalförsvar är den verksamhet som behövs för att förbereda Sverige för krig. Totalförsvaret består av militärt och civilt försvar. Planeringen för totalförsvaret bör således återupptas och genomföras”, slog riksdagen fast.

I detta nya totalförsvar blir det civila försvarets uppgift är att säkra de viktigaste samhällsfunktionerna, värna civilbefolkningen och stödja Försvarsmakten. De hemliga kurserna är ett första steg i denna planering som ska vara färdig år 2020. Utbildningen bekostas av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB, som har ansvar för att samordna den civila beredskapen. Kurserna genomförs av Institutet för högre totalförsvarsutbildning, IHT, vid Försvarshögskolan.

IHT:s chef Lars Hedström bekräftar för DN att man organiserar dessa kurser och förklarar:

– Genom utbildningen höjer vi den grundläggande kunskapen om dagens hotbild och den säkerhetspolitiska utvecklingen, varför ett nytt totalförsvar behövs och hur vi kan arbeta på att utveckla det.

Varför är kurserna hemliga?

– Att vi bedriver kurser är ingen hemlighet. Men deltagare, innehåll samt uppgifter om vår förmåga och planering är sekretesskyddat. Det är en del av krigsplaneringen. Det finns ju en sekretess runt de civila försvarsfrågorna precis som med militära, det är en del av vårt totala försvar. Försvarsmakten har behov av stöd men i ett modernt krig är den civila infrastrukturen och verksamheten också viktiga mål för en angripare, säger Lars Hedström.

Kursdeltagarna är främst nyckelpersoner vid 25 så kallade bevakningsansvariga statliga myndigheter, exempelvis Polisen och Socialstyrelsen, samt hos de 21 länsstyrelserna.

Vid kurserna redovisar företrädare för försvars- och inrikesministrarna det nya säkerhetspolitiska läget och vad försvarsbeslutet innebär. Även Sveriges militära samarbete med EU, USA, Finland och Nato tas upp. Ett huvudtema är hur Ryssland sänkt tröskeln för att använda militärt våld, den ökade militära verksamheten i Östersjöområdet och närområdets ökade strategiska betydelse.

Gråzonen mellan fred och krig behandlas ingående. Öppna och dolda påtryckningar av politisk, psykologisk eller ekonomisk art kan användas för att underminera en stat. MSB talar om undergrävande påverkanskampanjer, framför allt från Ryssland med förfalskade brev och ”troll” på sociala medier.

Den militära underrättelse- och säkerhetstjänsten Must och säkerhetspolisen redovisar hur det mest intensiva spionaget mot Sverige bedrivs av Ryssland. Exempel ges på krigsförberedelser och hur ryska underrättelseofficerare agerar här under diplomatisk eller annan täckmantel. Deltagarna uppmanas fundera på vad inom deras egen verksamhet som är känsligt och måste skyddas.

Det är framför allt Ryssland som ni ser som problemet?

– Ja, det är det regeringen har pekat på. Det är den hotbilden som vi framför allt förbereder oss på. De som arbetar med det här måste förstå

hotet mot Sverige: vad, varför och hur? Där ingår också att förstå hur andra länder agerar i Sverige, säger Lars Hedström.

Till grund för planeringen av det civila försvaret finns hotbilder som utarbetats av Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI). Dessa hotbilder används i de krigsspel som genomförs under kurserna och där deltagarna själva agerar. Ofta används det svåraste scenariot med överraskande mot Sverige där viktiga delar av landet intas, se separat text.

Hotscenarierna är inte hemliga, däremot hur totalförsvaret ska möta hoten. Efter att ha varit med om krigsspelet erinras deltagarna om att på besatta områden så ska svenska myndigheter fortsätta motståndet.

För tjänstemän som inte själva upplevt kalla krigets beredskapsplaner innebär kurserna och krigsspelet en introduktion i en annan värld, nästan en kulturkrock.

– Många får en aha-upplevelse. Vi har levt i en period när totalförsvaret och de här frågorna inte uppmärksammats. Men det är en annan hotbild i dag och det kräver en förändring av tänkesätt och arbetssätt. Det viktiga är att få fram förståelse för att detta är på allvar, det är på riktigt. Inhämtning av information och påverkan som ytterst syftar till destabilisering förekommer redan i dag i Sverige, säger Lars Hedström.

Innan kursdeltagarna återvänder hem förmanas de att iaktta sekretess kring vad som sagts. Som varnande exempel berättas om den deltagare som skrev en statusuppdatering på Facebook:

”Nu ska jag åka på den där hemliga kursen!”.

Mikael Holmström mikael.holmstrom@dn.se “

“ Fakta. Riksdagens försvarsbeslut 2015

”Totalförsvar är den verksamhet som behövs för att förbereda Sverige för krig. Totalförsvaret består av militärt och civilt försvar. Planeringen för totalförsvaret bör således återupptas och genomföras utifrån de planeringsanvisningar som regeringen beslutat. Planeringen är ett första steg i återupptagandet av det civila försvaret. Statliga myndigheters förmåga på central och regional nivå att prioritera och fördela resurser vid höjd beredskap bör utvecklas.”

Källa: Regeringens proposition 2014/15:109

Fakta. Tränas i överraskande krigsspel

Planeringen av det nya totalförsvaret bygger på hotbilder som också används för utbildning genom krigsspel. Ett av dem är ”Typfall 4. Angrepp som omfattar landstigning och luftlandsättning mot viktiga områden i Sverige”.

I scenariot attackeras Sverige mycket överraskande. Angreppen sker från fjärran med 100–200 robotar samtidigt som sabotagegrupper slår till på svensk mark. Syftet är att hindra Sverige och andra länder att agera. Angriparen försöker lamslå rikets ledning och skapa kaos i el-, tele-, väg- och järnvägsförbindelser samtidigt som Försvarsmakten försöker mobilisera. Fientligt attackflyg sätts in under luftlandsättningar och landstigning på flera platser i Sverige.

Både militära och civila mål angrips vilket gör att civilbefolkningen flyr undan striderna. Olika delar av landet blir avskurna från varandra och där måste civilbefolkningen undsättas med sjukvård, el, värme, livs- och drivmedel.

Oftast är det Gotland som angrips i krigsspelen, men även andra områden som enligt regeringen har ”vital betydelse för rikets självständighet” eller särskilt militärt betydelsefulla kan beröras. Dessa är Stockholmsområdet, Östersjöinloppet (inklusive Göteborg) och Nordkalotten.

Svenska regeringen får tre dygn in i krigsspelet ett ultimatum av angriparen som uppmanar ”fredsälskande” svenskar att sluta upp på dess sida.

Fakta. Personal vid dessa myndigheter deltar
1 Affärsverkets svenska kraftnät
2 Elsäkerhetsverket
3 Finansinspektionen
4 Folkhälsomyndigheten
5 Försäkringskassan
6 Kustbevakningen
7 Livsmedelsverket
8 Luftfartsverket
9–29 Länsstyrelserna i samtliga 21 län
30 Migrationsverket
31 Myndigheten för samhällsskydd och beredskap
32 Pensionsmyndigheten
33 Polismyndigheten
34 Post- och telestyrelsen
35 Riksgäldskontoret
36 Sjöfartsverket
37 Skatteverket
38 Socialstyrelsen
39 Säkerhetspolisen
40 Statens jordbruksverk
41 Statens energimyndighet
42 Statens veterinärmedicinska anstalt
43 Strålsäkerhetsmyndigheten
44 Trafikverket
45 Transportstyrelsen
46 Tullverket

DN SÖNDAG 8 JANUARI 2017

“ Så hjälper du vilda djur att klara vintern

Älgar och harar reder sig hyfsat, men rådjur och fåglar har det tuffare att hitta föda när vinterkyla och snö drar in över landet. Då är en extra matbit mycket värd.

Risken att en art skulle dö ut under vintern är liten, konstaterar Svenska Jägareförbundet. Men på individnivå är det många som stryker med av svält och kyla.

Att stödutfodra minskar djurens lidande men det finns en del att tänka på innan man sätter igång.

– Det viktigaste är att välja någon form av foder som djuren verkligen uppskattar, säger Fredrik Widemo, forskningsansvarig på Jägareförbundet.

Rådjur och annat klövvilt gillar rotfrukter och spannmålskross. Den som vill satsa lite extra kan köpa en ensilagebal, men den kan väga flera hundra kilo och vara lite trixig att få på plats.

– Det absolut enklaste är att köpa pellets och kanske någon form av pelletsautomat som man kan sätta upp i ett träd.

I naturen är det den starkare som går före. Med flera utfodrings-platser en bit ifrån varandra kan även de svagare individerna få sig en bit.

Foderplatsen bör inte ligga för nära en väg och dessutom ligga öppet, så att rådjuren inte överraskas av rovdjur medan de mumsar i sig.

Klokt är också att välja en plats där det inte finns grödor man vill ha kvar.

Småfåglar kan matas med solrosfrö, hampfrö, osaltade jordnötter eller talg. De äter helst i lugn och ro i skydd av en risig buske.

Vete passar för fasaner och rapphöns. Och finns det någon trast kvar i faggorna kan man överraska den med en specialare: Havregryn indränkt i matolja.

TT “

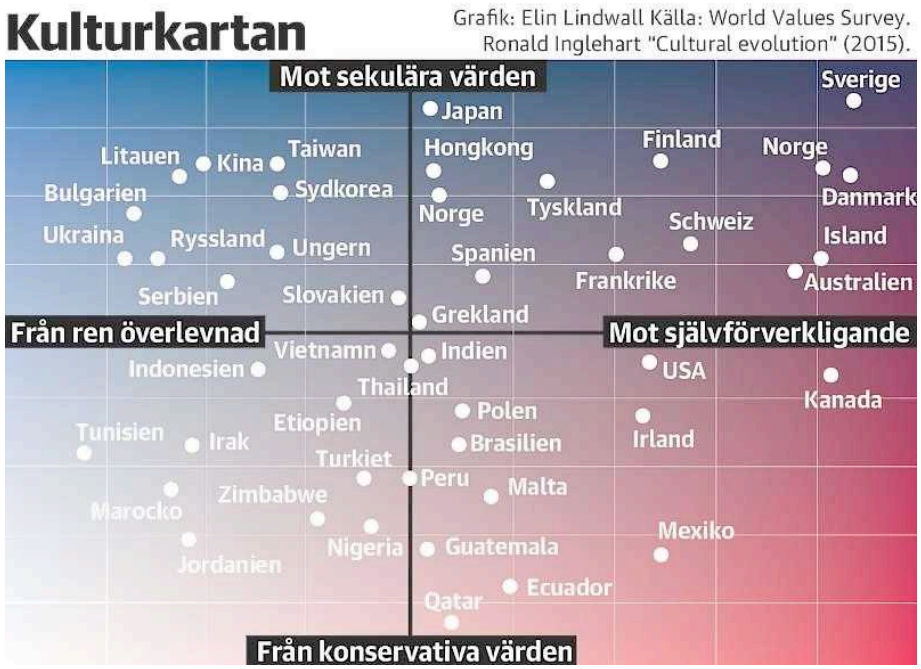

DN SÖNDAG 8 JANUARI 2017

”I slutet av 1990-talet brakade helvetet loss”

“1990-talets ekonomiska kris, höga krav, större ensamhet och brist på tid för återhämtning är några anledningar till det ökade antalet sjukskrivningar, menar stressforskaren Aleksander Perski.

– Jag har hamnat i direkt chock. Jag kan inte sova. Jag har varit i Italien ganska länge, och kom hit i veckan för en massa föreläsningar och möten. Nu känner jag mig som en av våra patienter, nästan.

Aleksander Perski sitter i samtalsrummet Solen på Stressmottagningen på Sankt Göransgatan i Stockholm. På väggen hänger en klocka med gloria och änglavingar, och decembersolen lyser in genom fönstret.

Fotografen Anette Nantell plockar bort ett paket pappersnäsdukar från bordet när hon ska ta bilder.

– Det känns som att man ska kunna gråta ut här. Eller kanske skratta, så tårarna rinner, säger hon.

– Det gör man, till slut. Men det kan ta en stund. Folk är helt slut när de kommer hit, säger Aleksander Perski.

Han har forskat om stress och stressrelaterade sjukdomar i nästan hela sitt yrkesliv.

– Jag har alltid varit intresserad av kropp och själ, och hur de funkar ihop med varandra. Först arbetade jag med hjärtsjukdomar, där man också får ett väldigt tydligt utslag i kroppen när man lever fel. Men med stress blev det ännu tydligare. Så för mig var det en spännande veten-skaplig fråga, säger han.

Aleksander Perski samarbetade länge med stressforskaren Lennart Levi.

– Han är en karismatisk man som drev den här forskningstraditionen i Sverige. Vi hade ett institut, och gjorde våra experiment. Och så, i slutet av 1990-talet, brakade helvetet loss över oss. Plötsligt blev det här med stress intressant, säger Aleksander Perski.

Den psykiska ohälsan i Sverige, som hade legat på i stort sett samma nivåer i flera decennier, började öka.

– Allting förändrade sig snabbt. På fem år, mellan 1995 och 2000, blev det dubbelt så många som klagade på sömnstörningar. I samma veva fördubblades antal trötta, antal ledsna, och ängsliga. Det gick fort, säger Aleksander Perski.

Vid sekelskiftet var han med och startade Stressmottagningen, och han var också dess chef i många år.

– Då höll vi hus i en liten stuga på Karolinska institutet. Men plötsligt kom det så många, så mycket folk. Ungdomarna som tog över när jag skulle sluta driva mottagningen sa: ”vi ska inte ha en stuga, nu ska vi vara på riktigt”. Och då flyttade vi hit, säger han.

Aleksander Perski är alltså just hemkommen till Stockholm, och när han visar oss runt på mottagningen är alla glada att se honom, och hälsar och kramar om honom.

Här finns fler än Aleksander Perski som älskar Italien. I den ursprungliga delen av mottagningen heter rummen Venedig, Florens, Rom, Capri. Men behoven var större än vad som rymdes i lokalerna, och under 2015 kunde mottagningen ta över hela våningsplanet och bli dubbelt så stor.

Först fick rummen i den nya delen namn efter svenska städer.

– Men jättemånga av patienterna sa: ”hur kan ni ha det, när de andra rummen heter Capri och Siena?” Så på ett personalmöte fick vi alla skriva lappar med tre saker som ger oss positiv energi, säger Stressmottagningens vd Madeleine Arfelt.

Från personalens lappar plockade de nya namn, och nu heter rummen Vänligheten, Skrattet, Trädgården, Musiken, Fullmånen, Solen.

– Det är mer positivt än Västerås, Göteborg och Uppsala, säger Madeleine Arfelt.

Det kan vara lite svårt att hitta till den anonyma mottagningen på Kungsholmen. Det kan också vara ett problem för patienterna, menar Aleksander Perski.

– De som kommer hit fungerar inte. De har ingen energi för att leva. Och på något sätt är de utslagna i huvudet. De har stora problem med minne, koncentration och att fatta beslut. Det kan också vara mer extrema saker, som att glömma bort hur man öppnar dörren när man ska kliva ur bilen. Det är väldigt farligt i den kultur vi lever i, där vi är så beroende av att huvudet fungerar. Det kräver ju en viss kognitiv funktion bara för att komma till mottagningen, säger han.

Och så har patienterna svårt att sova.

– Sömnstörningar är symtom nummer ett, trötthet nummer två, kognitiva störningar nummer tre, och så har de problem med kroppen. Det kan vara allt möjligt. Muskelspänning, problem med nacken och tarmen, huden, hjärtat, håret och immunsystemet, säger han.

Patienterna blir ofta mycket sjuka när de smittas av virus och bakterier.

– De är oskyddade i kroppen, säger Aleksander Perski.

De kan också ha psykiska reaktioner, som ledsenhet och nedstämdhet.

– Det är inte nödvändigtvis orsak till det hela, utan snarare en effekt. Man orkar inte, man mäktar inte med, säger Aleksander Perski.

En patient som får diagnosen utmattningssyndrom har de flesta av symtomen, som följd av yttre påfrestningar, på arbetet eller i privatlivet.

– Slutligen så finns också något vi kan kalla emotionell trötthet. Man mäktar inte med andra människor. Man orkar inte interagera med andra, ta ansvar, och så vidare, säger Aleksander Perski.

Behandlingen på Stressmottagningen pågår i sex månader, men de flesta kan komma tillbaka till livet och arbetet redan långt tidigare.

– Det går bra. Folk blir friska. Nu för tiden går det väldigt bra. När vi främst hade 40-talister som patienter tog det längre tid, runt två år. Men nu har vi att göra med unga människor, 35–45 åringar, och för dem går det väldigt bra att komma tillbaka. Om de får hjälp, säger Aleksander Perski.

Efter att ha behandlat fler än 2 000 patienter med utmattningssyndrom har personalen på Stressmottagningen kunskaper och erfarenheter om vad som fungerar.

Först får patienterna gå i gruppterapi.

– Man kan säga att vi börjar med sömnen. De flesta av våra patienter har sömnstörningar. Då hjälper både tabletter och gruppterapi. Och så arbetar vi med stresshantering i gruppen, säger Aleksander Perski.

Mot mitten av behandlingen börjar patienterna med sjukgymnastik. Fysioterapeuten Heli Ristiniemi visar oss salen där hon lär patienterna avslappning, aktivitet och andning.

– Heli lär folk att andas. Det är framför allt andningen som de har blockerat när de är spända och trötta och inte sover. Hon jobbar väldigt mycket med att få i gång den, och lära dem att andas djupt ner i magen, säger Aleksander Perski.

– Vi har skrivit en forsknings-artikel om det. Ju mer spänd man är, desto mer hyperventilerar man, och flyttar andningen uppåt. Man kan inte andas med diafragman, säger han.

Patienterna får också individuella samtal med samma psykolog som leder gruppen och träffa arbetsterapeuter. Behandlingens fokus är att de ska kunna gå tillbaka till arbetet.

– Vi arbetar med coachning tillbaka till ett bättre liv. Det innebär också någon form av förhandling, både med familjen och med arbetsgivaren, för att det ska fungera bättre, säger Aleksander Perski.

Men vad var det då som hände på 1990-talet?

– De tyngre psykiatriska sjukdomarna förändrades inte alls. Det är hela tiden samma andel av befolkningen. Men det som kallas för lätt psykiatri ökade väldigt mycket, säger Aleksander Perski.

Flera olika faktorer spelade in, men Aleksander Perski menar att den ekonomiska krisen i början av 1990-talet var avgörande.

– Jag är ingen samhällsforskare, jag kan inte göra vetenskaplig analys om vad som hände på den tiden. Men statens finanser kom i jätteobalans, och det påstods att det spenderades för mycket i offentlig sektor, säger han.

Den borgerliga regeringen och den socialdemokratiska som tillträdde 1994 hanterade krisen på sätt som också påverkade folkhälsan, menar Aleksander Perski.

– Man gjorde ett antal saker som blev väldigt betydelsefulla för vårt liv just nu. Offentlig sektor reducerades kraftigt. Ungefär 410 000 arbeten försvann. Alla undersköterskor och massvis av sjukhusplatser försvann. Vi har faktiskt nästan det lägsta antalet sjukhusplatser per capita i Europa i dag, trots att vi lever i en så fantastisk välfärdsstat, säger Aleksander Perski.

Samtidigt som stödsystemet i offentlig sektor togs bort försvann också 150 000 jobb i industrin.

– De återanställdes aldrig. Sedan dess har vi det som kallas utanförskap. Vi har mellan 15 och 20 procent vuxna i Sverige som inte är med. Och den gruppen genererar också mycket ohälsa och stress, säger Aleksander Perski.

Andra reformer som skedde samtidigt förvärrade situationen, menar han.

– För att sanera statens finanser så döljer man underskottet genom att flytta ansvar för sjukvård, omsorg och skola till kommuner och landsting.

Det drabbade framför allt kvinnors hälsa, menar Aleksander Perski.

– Staten hade en professionell styrning av de här organisationerna. Men i kommuner och landsting är det valda politiker som leder verksamheten. Det blev ett fruktansvärt oprofessionellt sätt att hantera sjukvård, omsorg och skola. Sedan dess har vi för få människor i offentliga delen av vården och omsorgen, och samtidigt en oerhört oprofessionell och politikerstyrd organisation, som förändras hela tiden, för att vi har nya politiker och nya idéer. Det lugnar sig aldrig.

Förändringarna slog hårdast mot lågutbildade kvinnor som arbetar i den offentliga sektorn.

– De är ganska dåligt betalda, och har dessutom oftast huvudansvar för hemmet. På det kan vi lägga höga ambitioner, och kraven som finns på hur vi ska se ut, hur vi ska fungera, vad barnen ska få och så vidare. Kvinnor betalar ett väldigt högt pris för alltihop, säger Aleksander Perski.

Men samhället har förändrats på fler sätt.

– Vi blev uppkopplade, på fem år, i princip. Det är ganska häftigt, men det betyder också att vi mycket snabbare får kontakt med vad som gäller, mode, hur man ska se ut, och vem man ska jämföra sig med, säger Aleksander Perski.

– Och så har vi bytt sysselsättning, från ett industriinriktat samhälle till ett tjänste- och informationssamhälle. Ryggar, nackar och smärta var industrisamhällets främsta skador, och huvudanledningen till sjukskrivning på 70- och 80-talet. Men någon gång i början av 2000-talet blev psykiska diagnoser dominerande.

Den samhällsförändring som fascinerar Aleksander Perski mest syns i studien World Value Survey, som undersöker värderingar i samhället systematiskt i över 60 länder. Ett diagram visar graden av sekularisering, alltså om människor tror på en högre makt eller inte, längs ena axeln. Den andra axeln visar var huvudfokus i människors liv ligger: i gruppen eller hos individen.

– Sverige ligger på totaltopp, på båda axlarna. Förändringen till ett sekulärt samhälle har skett under 100 år. Men förändringen till ett individualistiskt samhälle har skett på en generation. Vi har väldigt snabbt anammat den individualistiska kulturen, och dessutom överdrivit den, och det i ett land där det finns traditioner och 70 år av socialdemokrati, säger han.

Därför har vi också blivit mycket ensamma, menar Aleksander Perski.

– Det finns ingen där uppe som tröstar oss, och vi har inte lika stora och starka familjer som i Sydeuropa. Då blir man ganska ensam i den här kampen, säger han.

Alla dessa förändringar har lett till ett samhälle där många upplever att de inte klarar av alla nya krav.

– Jag tror att förändringen är lika stor som när Östeuropa gick från kommunism till kapitalism. Majoriteten klarar av det, men en del mäktar inte med och drabbas av trötthet, sömnstörningar, ångest, depression, och också väldigt mycket stress. I den vevan startade vi vår mottagning, 2001, och sedan dess kör vi på, säger Aleksander Perski.

Men inte alltid problemfritt. Efter en serie artiklar på DN:s ledarsida sommaren 2006, där Stresskliniken och Aleksander Perski personligen kritiserades, både för att tjäna pengar på verksamheten och för att inte låta patienterna ta ett eget ansvar för sin hälsa, hotades kliniken av nedläggning. Men landstinget räddade den, och verksamheten kunde fortsätta.

Aleksander Perski är inte så orolig över sina egna sömnproblem.

Men att sova dåligt under längre perioder är farligt.

– Våra patienter är unga, men när de kommer till oss ser de slitna ut. Håret och huden, allt åldras fortare. Du kan jämföra hur Barack Obama såg ut när han tillträdde och hur han ser ut nu. Nästan alla presidenter genomgår det. De åldras otroligt fort. Jag såg en intervju med Michelle Obama inför förra presidentvalet. Hon sa att om hon skulle ge ett råd till någon som tänker kampanja i två år så är det att behålla sin sömn, säger Aleksander Perski.

Hans teori är att kroppen inte får tid att återhämta sig och ersätta gamla celler med nya om vi inte får tillräckligt med sömn och annan vila.

– Jag var på Kungliga biblioteket och kollade hur mycket hälsoböcker det finns. Det fanns 17 000, och majoriteten handlar om tre teman: att äta vettigt och lite mindre, att röra på sig, och att inte missbruka för mycket, framför allt inte tobak. Men vad som saknas är det fjärde elementet, att vi inte ska störa vår återhämtning och regeneration. Alltså att vi måste måna om egentid, vila och sömn, säger han.

Aleksander Perski tror inte att vi kommer att komma tillbaka till hur samhället såg ut före 1990-talet.

– Det är inte ett systemfel. Det är nya tider. Men jag tror att vi kanske kan sansa oss lite i vårt levnadssätt och i alla dessa överdrifter.

Maria Gunther maria.gunther@dn.se “

“ Fakta. Stressmottagningen

Stressmottagningens startade i januari 2000.

Från början var det en forskningsmottagning, där patienter behandlades i olika forsknings-projekt med inriktning på diagnostik, sjukdomsmekanismer och metoder för rehabilitering.

Nu är Stressmottagningen inte längre enbart är en forsknings-mottagning utan också en klinik för rehabilitering, där personer med utmattningssyndrom får professionell hjälp tillbaka i arbete.

Stressmottagningen har hittills behandlat cirka 2 000 patienter.

Källa: Stressmottagningen “

DN SÖNDAG 8 JANUARI 2017

“Karin Bojs: Alla depressioner är lika mycket värda

Att ”gå in i väggen”. Att vara ”utbränd”. Att lida av ”stress-relaterad utmattning”. Det finns något hjältemodigt med själva uttrycken, som antyder att man har blivit sjuk just av att jobba hårt. Genom att uppoffra sig för andra.

Och så kan det säkert vara i många fall. Orimliga krav, oklara arbetsbeskrivningar, återkommande omorganisationer, olämpliga chefer, sömnbrist, anspråk på ständig tillgänglighet – det är definitivt stressfaktorer som kan utlösa depressioner och besläktade tillstånd. Precis som olyckor, separationer, arbetslöshet, dödsfall och andra trauman och förluster kan göra. Eller för den delen ensamhet och isolering.

Ibland är depressioner något som bara kommer, till synes utan någon yttre förklaring. En del människor är mer sårbara än andra, och den risken är i hög grad ärftlig. Oftast beror depressionen på en kombination av medfödd känslighet, upplevelser tidigare i livet och yttre påfrestning. Och denna yttre påfrestning kan vara av olika karaktär.

Just nu riktas särskild uppmärksamhet på påfrestningar som har med ”stress” och arbetslivets villkor att göra.

Det finns fördelar med ett sådant fokus. Förhoppningsvis kan arbetsgivare dra lärdomar och försöka undvika onödiga omorganisationer, dåliga chefer och orimliga krav på de anställda. Det

finns stora vinster att göra rent företagsekonomiskt när man sparar på personalens hälsa, förutom att det mänskliga lidandet minskar.

Privatpersoner kan – när sådan möjlighet finns – försöka bli bättre på att sätta sina egna gränser gentemot arbetsgivaren, hålla sin ambitionsnivå för arbete och fritid på rimlig nivå och prioritera vila, sömn och motion, som enligt forskning har skyddande effekt.

Men jag ser också problem med att ”stress-relaterad utmattning” ska utgöra en särskild fil.

En sökning i den stora medicinska databasen Medline ger ett 20-tal träffar på begreppet, med mycket stark slagsida för svenska forskare. Om svenska forskare ska hålla sig med egna definitioner, minskar möjligheten att deras resultat kvalitetssäkras och bekräftas av utländska forskares studier. (Det internationella diagnossystemet ICD-10 samlar allvarliga stressreaktioner under en särskild huvudrubrik, och den underrubrik som ligger närmast det svenska begreppet är ”other reactions to severe stress”.)

Dessutom finns ett moraliskt dilemma. Säkert kan diagnoser med mer hjältemodig klang minska något av den psykiska sjukdomens stigma. För dem som får en sådan diagnos.

I dag är psykiska sjukdomar i allmänhet och inte minst depression skamligt lågvärderade. En oproportionerligt liten andel av forskningens resurser går till denna typ av sjukdomar, räknat till hur mycket lidande de orsakar och vad de kostar rent samhällsekonomiskt.

Redan i dag hör depression till de vanligaste allvarliga sjukdomar som finns, räknat på hur många friska levnadsår som går förlorade. Enligt världshälsoorganisationens WHO:s beräkningar kommer depressioner inom några år att klättra om hjärt- och kärlsjukdomar och hamna på förstaplatsen i mänsklighetens samlade sjukdomsbörda. Dessutom är depression en av de allra farligaste sjukdomarna, och ligger bakom många självmord.

Det vi verkligen behöver komma åt är själva stigmat, den psykiska sjukdomens låga status. Om det ska krävas särskilda salivtest som mäter ”stresshormonet” kortisol, och särskilt hjältemodiga diagnoser för att patienter ska tas på allvar – då har vi missat något på vägen.

Karin Bojs vetenskap@dn.se “

DN SÖNDAG 8 JANUARI 2017

“ Politikernas ansvar att skydda pensioner mot oseriösa bolag

Kommentar. Premiepensionssparare har blivit av med mer än en miljard kronor för att fondbolaget inte betalar ut pengarna. Nu måste politikerna agera så att inte förtroendet för pensionssystemet minskar ännu mer.

Vid det här laget förstår de flesta svenskar att det finns både upp- och nedsidor med att placera sina pengar på börsen. Många har fondsparat under lång tid, varit med om ett eller flera börsras och sett kapitalet öka och minska.

Så att fondandelar kan sjunka i värde tror jag nog att i stort sett alla är medvetna om. Men jag tror däremot inte att någon är beredd på att pengarna kan försvinna för att fondbolaget inte betalar ut dem. Särskilt inte om pengarna är placerade i det statliga premie-pensionssystemet.

Ändå är det precis vad mer än 22 000 svenskar, som placerat premiepensionspengar hos Falcon Funds, råkat ut för. Sammantaget väntar de på 1,3 miljarder kronor och ingen vet om de kommer att få dem.

I går hade DN Ekonomi en stor fördjupning av turerna kring Falcon Funds. Den visar bland annat hur Falcon Funds byggde upp förmögenheterna i sina tre fonder. Sannolikt med god hjälp av rådgivningsföretaget Konsumentkraft Norden som rådde sina kunder att flytta sina premiepensionspengar till Falcons fonder.

Vintern 2016 satte Pensionsmyndigheten stopp för möjligheten att välja Falcons fonder och i juni sade myndigheten upp avtalet med bolaget. Myndigheten har också krävt att fondbolaget ska sälja tillgångarna i fonderna så att spararnas pengar kan placeras i andra fonder.

När avtalet sades upp var det officiella värdet på fonderna 2,4 miljarder kronor. Men fondbolaget vägrade att sälja andelarna och inledde flera rättsliga tvister mot Pensionsmyndigheten.

Det var först i oktober förra året när finansinspektionen på Malta, där fonderna är registrerade, ålade bolaget att betala som 640 miljoner kronor kom tillbaka till Sverige. Fortfarande saknas nästan 1,3 miljarder kronor.

Pensionsmyndigheten misstänker att det rör sig om brottslig verksamhet och har stämt Falcon Funds. Fondbolaget tillbakavisar anklagelserna och anser att myndigheten inte hade rätt att säga upp avtalet och har stämt Pensionsmyndigheten. Därför kommer saken att avgöras i domstol.

Men oavsett hur det går i rätten kommer förtroendet för premiepensionssystemet att ha fått sig en knäck.

Skulle det visa sig att brottsmisstankarna stämmer är det självfallet väldigt allvarligt. Men att sådant här över huvud taget förekommer i premiepensionssystemet är också mycket oroande.

Det är nämligen de enskilda spararna, inte staten, som får ta smällen när pengarna inte betalas ut. Därför kommer 22 000 sparare att ha mindre premiepensionspengar på sina konton, än de annars skulle ha haft, tills Falcon Funds betalat ut hela summan. När, och om det sker över huvud taget, är det ingen som vet.

Det verkar som om politikerna blev lika överraskade som spararna när problemen med fonderna drog i gång. Det dröjde i alla fall innan frågan kom upp på bordet.

Regeringen reagerade först i början av december förra året och efter att flera oroväckande händelser ägt rum under ett par års tid.

Pensionsmyndigheten började undersöka Falcon Funds hösten 2015 och avtalet sades upp i juni 2016. I höstas var det dags igen. Då köpstoppade myndigheten två and-ra bolag, Fondeum Mixed Fund samt GFG Global Medium Risk Fund, och strax före jul av-registrerades de.

Regeringens drag blev att ge Pensionsmyndigheten i uppdrag att ta fram åtgärder för att stoppa oseriösa fondbolag inom premiepensionssystemet. Uppdraget ska redovisas den 19 juni.

Då har det gått nästan två år sedan Pensionsmyndigheten började undersöka Falcon Funds. Och det kommer troligtvis att dröja ett bra tag innan de åtgärder som föreslås i juni är på plats.

Det är inte rimligt att det ska ta så lång tid att rätta till uppenbara luckor i premiepensionssystemet. Det är oerhört viktigt för hela samhället att svenskarna litar på pensionssystemet och haverier av det här slaget minskar förtroendet.

Premiepensionssystemet har debatterats ända sedan det infördes för snart två decennier sedan. Bromsen i pensionssystemet har sänkt pensionerna. Dessutom pågår det en diskussion om att pensionen inte räcker att leva på även för dem som arbetat i många år.

Förtroendet för pensionssystemet är alltså inte på topp. Därför borde det finnas ett stort intresse hos politikerna att undvika skandaler.

Ett argument mot Premie-pensionssystemet är att det är besvärligt att välja bland de nästan 800 fonderna. Med ledning av det är det svårt att tänka sig att svenskarna är intresserade av att personligen undersöka varje fondbolag i detalj för att ta reda på om det går att lita på.

Vi måste helt enkelt kunna vara säkra på att staten gör det jobbet åt oss.

Maria Crofts maria.crofts@dn.se Privatekonomisk krönikör “

“ Turerna kring Falcon Funds
November 2013. Falcon Funds registrerar tre fonder på Malta.

April 2014. Pensionsmyndigheten ingår ett avtal med Falcon Funds. De tre fonderna registrerar på premiepensionssystemets fondtorg.

November 2015. Pensionsmyndigheten börjar misstänka att allt inte står rätt till med Falcon Funds.

Februari 2016. Pensionsmyndigheten stoppar möjligheten att välja Falcons fonder.

Juni 2016. Pensionsmyndgheten säger upp avtalet med Falcon Funds och kräver att tillgångarna säljs så att spararna kan få tillbaka sina pengar. Fondkapitalet är då värt 2,4 miljarder kronor.

Oktober 2016. Falcon Funds betalar ut 640 miljoner kronor efter ett åläggande från Finansinspektionen på Malta där fonderna är registrerade. Det saknas fortfarande 1,3 miljarder kronor. “

DN SÖNDAG 8 JANUARI 2017

“ Han var Sveriges märkligaste invandrare

En dag i maj 1774 klev Aron Isak i land i Ystad. Då inleddes Sveriges förvandling till ett öppet samhälle där tro och ras fick vika för den moderna idén om medborgarskap. Nathan Shachar berättar om hans makalösa äventyr.

Aron Isak svingade sig upp ur nöd och betryck till välmåga och inflytande. Historien om den statslöse mångsysslaren som blev burgen och ansedd i det gustavianska Stockholm är en svindlande framgångssaga. Men det är inte för sin rekordartade yrkeskarriärs skull som stensnidaren från Brandenburg har ett eget kapitel i den svenska historien. Isaks kriterium på framgång var varken pengar eller personlig ära – fast han tog bägge delarna på stort allvar.

Isak hade, som det heter i dag, en vision, som han ruvade på i åratal innan han satte allt på ett kort och for från det svenska Stralsund till Ystad i slutet av maj 1774. Visionen var att vinna hemortsrätt i Sverige för sina rättslösa fränder. Han ville inte tjata eller muta sig till specialtillstånd, dispens eller skyddspass, som företagsamma judar gjort i decennier. Han ville bli bofast. För samtiden tedde sig denna tanke lika fantastisk som utsiktslös, och både hans familj och hans svenska bekanta ruskade på huvudet och fruktade för hans förstånd.

Blygsamhet hörde inte till Isaks egenskaper, och i minnena han skrev på gamla dar skildrar han sin insats i ett bibliskt skimmer. Liksom Abraham och Moses lett stammen ur Mesopotamien och Egypten hade han mot alla odds fört de sina ut ur den tyska jämmerdalen. Sverige flöt sannerligen inte av mjölk och honung, och även här väntade förödmjukelser och gemena angrepp. Men efterhand blev Sverige en allt tryggare hamn. När Isak väl utverkat bosättningsrätt för sig och sina närmaste 1775 vidtog en kamp som skulle pågå i ett sekel – kampen om oinskränkta medborgerliga rättigheter.

På kontinenten gav Napoleon judarna medborgarrätt – och besjöngs som en sekulär Messias av Heinrich Heine och andra tacksamma judar. I Sverige gick det långsammare, för de svenska judeförsamlingarnas grundartid sammanföll med dramatiska och plågsamma förvandlingar: ståndssamhällets övergång till medborgarstat, det religiösa monopolets gradvisa uppmjukning och näringslivets befrielse från skråväsendets tvångströja. På alla tre områdena: formell status, tro och ekonomi, blev judarna en probersten och pilotfall för Sverige.

Utan upplysningsidéerna och utan sina mäktiga gynnare, Gustav III och överståthållare Carl Sparre, hade den ensamme främlingen Isak inte fått mycket uträttat, det är givet. Men utan en yrkesskicklig, charmerande och rättskaffens jude att visa upp för fiender och skeptiker hade inga potentater i världen kunnat få med de renläriga svenskarna på den fantastiska idén att ”öppna landet för människor som förnekade herren Jesus Kristus”.

Att ge judarna hemortsrätt betydde att Sverige gick i förhandling om sitt innersta väsen, att det reviderade det vi numera kallar för ”identitet”. Att vara katolik i Sverige var svårt nog. Det förutsatte beskydd från främmande makt, oftast Frankrike, och hade först nyligen blivit möjligt. Under stormaktstiden hade blotta misstanken om katolska kontakter betytt tortyr och fästning.

Vi kan inte föreställa oss vilken sensation åsynen av icke-kristna människor var dåförtiden – och till på köpet människor som fromma lutheraner förknippade med historiens värsta illdåd. Under merkantilismens utbredning på 1600-talet hade nordtyska, holländska och danska furstar låtit spanska och portugisiska judar flytta in i sina handelsmetropoler. Cromwell hade försökt låta judar flytta tillbaka tre sekler efter att de drevs från England, men hantverkens och handelns män lyckades sätta stopp för planerna.

Sverige, vars folk och kungar slagits i alla väderstreck för den sanna trons utbredning, var inte lagt åt sådan pragmatism. När Gustav II Adolf ville sätta fart på Sveriges nya sjöfartsmetropol bjöd han in en brokig skara skeppsfolk och affärsidkare, skottar, holländare, tyskar och andra. Någon i rådet påpekade att danskarna släppt in affärskunniga sefarder i Aaltona och Glücksborg, och att kanske också Göteborg skulle kunna dra nytta av dessa den habsburgska arvfiendens fördrivna entreprenörer. Axel Oxenstierna skall ha då ha fällt den ryktbara repliken: ”Hellre än en rik och florerande handelsplats, som skyllde sitt uppsteg till Kristi namns hätske förföljare, föredrar jag en ringa och föraktad torparkoja.”

Det fanns bara ett land i Europa som var lika förstockat på detta område – Sveriges fiende under det trettioåriga kriget, det habsburgska Spanien. När hertigen av Olivares, Spaniens de facto-härskare på Gustav II Adolfs tid, ville låta de fördrivna judarnas ättlingar återvända och bedriva handel, sköt inkvisitionen tvärt planerna i sank.

Aron Isak föddes 1731 i Treuenbrietzen, en småstad nära Berlin. Han var begåvad i handel, hantverk och konst, men hans väg framåt var belamrad av hinder. Judar saknade oftast formell hemortsrätt och deras yrkesutövning omgavs av en snårskog av förbehåll, tillstånd och avgifter. I efterhand har en schablonbild uppstått av Tyskland som en förhållandevis öppen miljö för judar under seklerna före Hitler, en bild som korrigerades brutalt i Amos Elons skakande bok ”The pity of it all”, 2003.

När Isak flyttade till det lilla Bützow i Mecklenburg, inpå gränsen till det svenska Pommern, var han en driven sigill- och medaljgravör, glasslipare och stensnidare, och dessutom kunnig i pärlor och juveler. Efter Sveriges angrepp på Preussen 1756 kom en rad höga svenska herrar till Stralsund och dess omgivningar. Flera av dem beställde sina sigill hos Isak och han blev snart en favorit i de svenska staberna. En av gynnarna var musikern Arvid von Höpken, befälhavare i Stralsund och bror till Anders von Höpken, riksrådet som drog in Sverige i det olycksaliga kriget. Fröet till Isaks stora idé planterades av dessa uppdragsgivare, som berättade märkliga ting; att det varken fanns stensnidare eller judar i Sverige.

Efter flera års grubbel repade Isak mod och utverkade svenskt respass av sina mäktiga kunder. Men när Isak röjde planerna för sina närmaste utbröt gråt och jämmer. Hans bror stämplade honom som galning och från alla håll spåddes han ofärd i det avlägsna och okända landet. När han steg ombord på postbåten till Ystad i maj 1774 följdes han av kvinnornas samfällda klagorop, ”som om jag skulle ha farit till Amerika”.

Efter några veckor i Ystad tog sig Isak till Stockholm, där han blev väl mottagen. Kungen var gunstig och hovet med, visst kunde han få lov att stanna en tid. Men när Isak röjde sitt egentliga ärende, att få stanna för gott, med sin familj; att bli svensk och att grunda en församling –

så slog man ifrån sig: ”Men det är ju en omöjlig sak, ni är ju av den judiska religionen.” Så ogärna vill Sverige ha judar på sitt område, berättar rådmannen Samuel Flodin för Isak, att om läckande skutor med judar ombord söker svensk nödhamn, så släpps de före i kön och tas upp på slipen före andra fartyg, på det att judarna utan dröjsmål kan förfogas ur riket.

Isak får ett anbud att låta döpa sig i utbyte mot tio års uppehållstillstånd. Han svarar att han inte har några planer på att överge sin tro, för det är ”på den jag planerar att bli salig”. Isak sammanfattar judendomen med ”frukta herren och älska människorna”. ”Ja, det är som vi ”, säger Flodin, men varnar honom: ”Det kommer inte att fungera … man måste ha en frälsare för att bli frälst.”

Men över dessa ortodoxa lutheraner härskade Gustav III, en kung av en alldeles ny sort, vars Jerusalem var Versailles och vars katekes inte var Luthers utan Voltaires versepos om Henrik av Navarra, kungen som föll offer för religiösa fanatiker. När skalden Gustav Philip Creutz berättade för Voltaire att den unge svenske kronprinsen kunde Henriaden utantill grät filosofen av rörelse och vågade spådomen att med så upplysta regenter skulle alla fördomar vara utrotade i Europa om femtio år.

Gustav III:s mäktiga samtida, morbrodern Fredrik den store av Preussen och den habsburgska kejsarinnan Maria Teresia, avskydde judarna och gjorde allt för att plåga och förfölja dem. Honoré Mirabeau kallade Fredriks judereglemente ”värdigt kannibaler...” Den främste kännaren av Isaks insats, Hugo Valentin, menade att kungens motiv, då han under ett regeringsmöte på Ulriksdals slott den 2 maj 1775 gav Isak och hans närmaste bosättningsrätt, bottnade i ren och skär matnyttighet, och inte handlade om ”mänskliga rättigheter”.

Det är sant att kungen 1772, några månader före statsvälvningen, skrev till sin mor att det vore ”en mycket stor fördel för riket om ett så idogt folk som judarna kunde bosätta sig här”. Denna aspekt var förstås avgörande. Den lätt förutsedda indignationen över judisk invandring vore inte värd obehaget om projektet saknade ekonomisk bärkraft.

Men detta kan inte vara hela sanningen. Att etablera judiska församlingar i Sverige var ingen given vinstlott. De första svenska judarna var fattiga snarare än rika. De var provinsbor och landkrabbor, inte mångkulturella kosmopoliter som kunde koppla inhemska näringar till marknader i Nagasaki och Rio de Janeiro, som sefarderna i Amsterdam och Hamburg. De förhoppningar som eventuellt kunde knytas till Isak och hans följe var mycket långsiktiga. ”Judarna”, menade den kunglige chefsekonomen Josaias Carl Cederhielm, kunde ”lika lätt förvandla en vara till penningar som en penning till vara”; och de kunde ”göra den flitige arbetaren lika lycklig som den procentande kapitalisten”. Judarna gjorde sig efterhand nyttiga, men den allmänna uppfattningen var länge en helt annan, särskilt inom Stockholms borgerskap.

Det fanns en passion och en övertygelse bakom upplysningsmännens – med kungen i spetsen – agerande. Man kan inte läsa Voltaire, Mirabeau och John Locke – och älska dem – utan att ta intryck. Gustav III hade inte bara tillägnat sig franska manér, moden och stilar; han hade också gjort de nya franska och engelska filosofernas mest kontroversiella trosartikel, toleransen, till sitt rättesnöre. Dessutom tilltalade förstås det judiska projektet hans sinne för dramatik, exotism

och omväxling. Han var ingen demokrat, men hans tolerans var äkta. När Isak satte den på prov trädde Gustav III fram som den förste medborgarrättskämpen på Sveriges tron.

Beslutet i Ulriksdal betydde inte att judarnas sak var i hamn. Men de hade fått ett första brohuvud, bara ett år efter att Isak väckt horrör med sin oblyga begäran. Saken var så delikat att de ansvariga gjorde allt för att blanda bort korten och dölja för allmänheten vad som var på färde. Ståthållaren Carl Sparres agerande, där han först hjälpte Isak att formulera sina propåer, och sedan avslog dem, väl medveten om att kungen sedan skulle anta förslagen i konselj, är en operettintrig. Oscar Levertin, den främste kännaren av den gustavianska epoken, läste Isaks minnen och tecknade i novellen ”Kalonymus” den säregna relationen mellan den främmande juden och den åldrade livsnjutaren Sparre. Isak står där svag och obetydlig, som Josef inför Farao. Men hans rådighet och talförhet bevekar den mäktiges hjärta.

Makthavarna hade goda skäl att inte spela med öppna kort. Nyheten om familjen Isaks bosättning slog ned som en bomb i Stockholm. Den celebra tryckfrihetsförordningen var visserligen satt ur spel av kungen, men nu löpte det fria ordet amok. Isaks glädje kom av sig, han skymfades på gatorna och höll sig inomhus. Pressens rapportering var ett vilt hopkok av passioner och fantasier. En mörk framtid väntade de svenske i beslutets spår: ocker, tjuvgods gömmande, ruin och schackrande.

Inte ens kungen, som ”förorenat riket med judar”, gick fri från klander. Judarna var som iglar, när de sugit blodet ur sitt offer drar de vidare; de var som skadliga getter som gnager rent ljunghedens bete och de var hemliga bulvaner för svenskarnas utländska konkurrenter. Här och var förekom också inlägg till judarnas försvar, oftast från präster och teologer.

Kungen, bränd om inte skrämd av rabaldret, tog lärdom. När nästa milstolpe, förslaget om religionsfrihet, nåddes 1778, höll han sig i bakgrunden och lät saken drivas av den okuvlige frihetskämpen Anders Chydenius. Striden gällde nu inte längre Isak och hans närmaste, utan icke-kristen invandring och religionsutövning i allmänhet, ett veritabelt sprängstoff. Den invecklade bataljen, som bland annat utmynnade i 1782 års judereglemente, vore väl värd en egen studie.

Efter kungamordet 1792 följde ett par svåra decennier för judarna, där all energi ägnades åt att hålla ställningarna. Men så plötsligt, genom vår historias mest halsbrytande förveckling, fick Sverige ännu en voltairean på tronen. Karl XIV Johan var lika välvillig som Gustav III, men judefrågan förblev en het potatis. 1838, då kungen beslöt att upphäva Gustav III:s jude-reglemente och utöka judarnas rättigheter, höll han saken hemlig i det längsta.

När avsikten blev känd tog det eld. Kravaller rasade i Stockholm, med krossade fönster på Slottet och verklig revolutionsstämning. Under uppploppen spreds ett sårande rykte om kungen, som skulle dyka upp i smädesskrifter fram till hans död: Bakom hans prominenta näsa och mörklockiga kalufs dolde sig en jude! Rimsnillet och kvickhuvudet Magnus Jacob Crusenstolpe, som hävdade att kungen vanhelgade söndagen och iakttog sabbaten, sattes på Vaxholms fästning.

Aftonbladet skrev att judarna planerade att sätta upp en förgylld staty i sin synagoga av sin högste beskyddare, en ”person av israeliternas

egen extraktion”. Det nya kungahusets legitimitet var ännu inte inarbetad i det svenska folkmedvetandet och sladdret gjorde sitt. Karl XIV Johan fann det klokast att backa, och återinförde judereglementets mest kontroversiella paragraf, den som tvingade judar att bo i någon av de fyra ”judestäderna” Göteborg, Stockholm, Norrköping och Karlskrona.

Skrankorna i judarnas väg försvann efter hand, paradoxalt nog samtidigt som judarna i rask takt övergav sin särart och gifte in sig i adel och borgerskap. Också i de oblandade familjerna rämnade seklernas ordning: Under 1870-talet, då nära nog fullständig formell likställdhet uppnåddes, firade man i Oscar Levertin barndomshem jul: herrskapet åt julskinka i salongen medan farmor intog traditionell kost på sin kammare. De flesta av Aron Isaks ättlingar är i dag icke-judar.

I dag är det lätt att se att Sverige förr eller senare skulle ha blivit kapitalistiskt, demokratiskt och konfessionslöst också judarna förutan – fast ingen anade detta då det begav sig. Men om inte ödet fört samman två extraordinära och osannolika personligheter, Aron Isak och Gustav III, så hade Sveriges inträde i den nya tiden gått mycket annorlunda till.

Nathan Shachar, journalist på DN och författare, bosatt i Jerusalem. 2006 kom hans biografi ”Blodseld och nordisk längtan: Oscar Levertin och hans tid”. I höstas gav han ut ”Sin egen värsta fiende. Essäer om spanska inbördeskriget” (Albert Bonniers förlag).

Nathan Shachar naranjal@gmail.com “
“Aron Isak, 1730–1815, föddes i Treuenbritzen, Tyskland. Han var den förste juden som 1774 tilläts bosätta sig i Sverige, utan att konvertera till den lutherska läran. Han var främst verksam som köpman.

1779 gav riksdagen judar rätt att ha en synagoga i Stockholm. Tre år senare utfärdades Judereglementet, som reglerade vilka näringar de fick utöva och i vilka städer de fick bo.

1782 grundade Aron Isak Sveriges första mosaiska församling i Stockholm.

I slutet av sitt liv nedtecknade han sina minnen – en gripande tidsrapport, skriven på tyska men späckad med hebreiska fraser. Boken tran-skriberades och gavs ut 1932 av Hugo Valentin och Abraham Brody. ”Minnen. En judisk kulturbild från gustaviansk tid” finns gratis på Goethe-universitetets hemsida. En svensk översättning kom ut 2008.

Aron Isak bekostade själv en begravningsplats åt Stockholms judar, Aronsberg, som fortfarande kan besökas på Alströmergatan, Kungsholmen. “

DN MÅNDAG 9 JANUARI 2017

”Inrätta socialmedicinska team i utsatta områden”

“Stärkta polisresurser räcker inte. Många invånare i de utsatta områdena har problem med ekonomi, dålig hälsa och avstår ofta från att söka både sjukvård och tandvård. För att nå en ökad integration i utsatta områden är det nödvändigt att satsa på samverkande sociala och medicinska insatser, skriver förre socialläkaren Jan Halldin.

För att komma tillrätta med skjutningar, bilbränder och annan kriminalitet i utsatta områden i våra storstäder satsas i dag på förstärkta polisresurser. Det är i och för sig bra men det behövs också andra mer långsiktiga åtgärder för att komma åt bakomliggande sociala och medicinska problem. Utsatta områden kännetecknas av en stor andel utrikes födda. Arbetslösheten är hög inte minst bland ungdomar. Många invånare har problem med ekonomi, dålig hälsa och avstår ofta från att söka både sjukvård och tandvård.

För att nå en ökad integration i utsatta områden är det nödvändigt att satsa på samverkande sociala och medicinska insatser.

Här kan de socialläkarmottagningar som inrättades främst i en del storstadskommuner i Sverige från mitten av 1940-talet ses som förebilder. Socialläkarmottagningarna hade kommunerna som huvudmän men kom att successivt avvecklas från 1982 då en ny hälso- och sjukvårdslag trädde ikraft. Meningen var att primärvården då skulle ta över ansvaret för socialläkarnas tidigare verksamheter. I praktiken har det aldrig blivit så och kommer knappast att bli så med tanke på primärvårdens numera marknadsorientering med vårdval och privatiseringar.

Gunnar Inghe, sedermera professor i socialmedicin, fick 1944 i Stockholms stad anställning som Sveriges förste socialläkare. I huvudstaden fanns i början av 1980-talet elva öppna social-läkarmottagningar, oftast bestående av team med socialläkare, socialläkarassistent, sjuksköterska och kontorist.

Efter att ha utbildat mig till och arbetat som psykiater under 1960-talet var jag på 1970- och 1980-talen under knappt femton år socialläkare först i Sollentuna och sedan i Sundbybergs kommun.

I Sollentuna bestod socialläkateamet förutom av socialläkaren av två sjuksköterskor, två psykologer, en läkarsekreterare och en fältgrupp med en socialinspektör och fyra socialassistenter. Fältgruppen bedrev främst uppsökande verksamhet i kommunen på kvällstid.

Teamet i Sundbyberg var mindre och utgjordes av socialläkaren, två sjuksköterskor, en socialsekreterare och en läkarsekreterare.

I båda kommunerna bedrev vi alkoholpoliklinisk verksamhet. I Sollentuna hade social-läkaren det medicinska ansvaret för kommunens inackorderingshem för alkoholskadade.

Socialläkarteamet arbetade i nära samverkan med socialtjänsten. Hembesök gjordes till enskilda klienter och familjer ofta tillsammans med socialsekreterare. Det kunde röra sig om människor med

allvarliga psykiska och/eller missbruksproblem och vid några tillfällen fanns misstankar om att barn for illa. Dessa hem-besök gjorde att jag fick en ovärderlig inblick i den sociala hemsituationen. Jag hade då som läkare möjlighet att göra en mer allsidig bedömning av en enskild klients eller familjs socialmedicinska behov – en bedömning som jag tidigare som sjukhusläkare haft svårt att göra. Genom hembesöken lärde jag också känna kommunens bostadsområden och i vilka av dessa de sociala problemen var störst.

Ibland fick jag göra ställningstagande till psykiatrisk tvångsvård vilket kunde vara svårbedömt, tidsödande och hotfullt. Därför fick många gånger polis tillkallas.

Emellanåt åkte jag tillsammans med en socialsekreterare till en institution där kommunen hade placerat en klient för vård och rehabilitering. På så vis kunde den framtida eftervården på hemmaplan för klienten efter utskrivning från institutionen planeras.

Jag hade i båda kommunerna en bra kontakt med socialchefen och deltog också i Sociala centralnämndens sammanträden. Jag fick då lämna socialmedicinska synpunkter på bland annat frågor rörande framtida social planering i kommunen. På så vis knöts också värdefulla kontakter och samsyn mellan socialläkaren och kommunpolitiker.

I det förebyggande arbetet var jag med om att ta fram ett kommunalt handlingsprogram mot alkohol- och narkotikamissbruk i Sundbyberg.

Socialläkarteamet hade nära samverkan med främst socialtjänsten men hade också regelbundna sammanträden med försäkringskassa och arbetsförmedling rörande enskilda klienter. Dessutom samverkade teamet med polis, fritidsnämnd, skolor, landstingets psykiatriska mottagning och primärvårdsmottagningar samt med olika frivilligorganisationer såsom Länkarna.

Mina nära femton år som socialläkare var kanske det mest meningsfulla och omväxlande arbete jag haft under mitt yrkesverksamma liv som läkare. Jag har fortfarande en känsla av att vårt socialläkarteam ibland på ett positivt sätt kunde påverka både den medicinska och sociala situationen hos enskilda klienter och familjer vilket inte alltid är möjligt inom vården i övrigt.

För att få en ökad integration inom hälsans domäner i främst utsatta omtråden med olika invandrargrupper och ett ökat flyktingmottagande behöver vi i dag inrätta socialmedicinska team. Dessa team bör också arbeta med andra i dag utsatta grupper som hemlösa, miss-brukare, psykiskt sjuka och ensamma äldre, ofta fattigpensionärer.

Då ordet socialläkarmottagningar av en del kan uppfattas som stigmatiserande föredrar jag benämningen socialmedicinska team. De närmare skälen att inrätta sådana team i dag är att få:

- Ett sjukvårdsutbud som når utsatta områden och utsatta grupper.

- En förebyggande verksamhet i form av hälso-främjande insatser till befolkningen i utsatta områden.

- Utveckla klinisk forskning i utsatta områden. Kunskapen om hälsan i dessa områden i Stockholms län bygger på folkhälsoenkäter som

genomförs vart fjärde år. Bortfallet i enkäterna har varit stigande genom åren. I bortfallet, som i 2015 års undersökning var 57 procent, finns oftast de utsatta grupperna. Därför behövs folkhälsoenkäterna kompletteras med kliniska studier. Ett samarbete mellan de föreslagna -socialmedicinska teamen och den socialmedicinska enheten i Stockholm läns landsting rörande klinisk forskning/utvärdering blir då väsentlig för att vi ska få ökad kunskap om hälso-situationen i utsatta bostadsområden.

- Utveckla en utbildningsverksamhet för bland annat läkarstudenter med studiebesök och projektarbeten i utsatta områden.

- Ett närmare samarbete med främst socialtjänsten för att underlätta socialarbetarnas idag mycket ansträngda arbetssituation.

När det gäller personalsammansättningen i socialmedicinska team kan socialläkarteamen i Sollentuna respektive Sundbyberg stå som förebilder (se ovan). Jag tror att i de mest utsatta områdena med hög kriminalitet behövs en fältgrupp i det socialmedicinska teamet. Fältgruppen bör främst arbeta kvällstid och samverka med polismyndigheten.

Jan Halldin, läkare, med dr, tidigare bland annat socialläkare “

DN MÅNDAG 9 JANUARI 2017

“Kommunerna som har flest stressjukskrivna

Sjukskrivningar kopplade till stress har ökat kraftigt under senare år, men utvecklingen varierar mellan landets kommuner, visar Försäkringskassans siffror. Alingsås, Kungälv och Habo var några av kommunerna som hade relativt många invånare sjukskrivna i stressrelaterade diagnoser under 2015. I Stockholms län låg Värmdö högt på listan.

– Jag tror inte att Värmdös befolkning är mer stressad än personer som bor i andra kommuner. Att andelen med stressrelaterade diagnoser ligger ganska högt beror snarare på att vår vårdcentral är psykologtät. Vi har resurser och kompetens att göra noggrann evidensbaserad diagnostik inom psykisk ohälsa, säger distriktsläkaren Kersti Ejeby, verksamhetschef för Gustavsbergs vårdcentral.

Under 2010–2015 ökade andelen invånare sjukskrivna i psykiatriska diagnoser med drygt 73 procent i Värmdö. Kommunen toppade därmed ökningslistan i Stockholms län tillsammans med Nynäshamns kommun.

Kersti Ejeby tror att patienterna på hennes vårdcentral i högre grad är rätt diagnostiserade än på många andra vårdcentraler.

– Det är husläkarna som till största delen möter patienter som har stressrelaterade problem, men dessvärre bemannas inte vårdcentralerna

utifrån patienternas behov. Tyvärr har många husläkare mer kompetens på somatiska besvär, men det är ångest och depressioner som är stora folksjukdomar nu. Frågan är hur den här statistiken över landets kommuner skulle se ut om patienterna i högre grad möttes av en bred kompetens inom psykisk ohälsa, säger Kersti Ejeby.

Gunnar Sundqvist, utredare på SKL, Sveriges Kommuner och landsting, tror att den stora variationen mellan kommuner i stressrelaterade diagnoser till viss del kan bero på läkarna.

– Jag har förundrats över de kraftiga variationerna som finns i sjuktalen över tid utan att folkhälsan varierar på liknande sätt. Det är svårt att hitta förklaringar till varför det ser så olika ut. Det borde inte variera så här mycket. En orsak kan vara att läkare skriver olika diagnoser för symtom som ibland kan vara ganska likartade, de har ju inte så lång tid när de träffar patienten och ska ställa frågor och sätta diagnos.

I Habo, Jönköpings län, har kommunen reagerat på att antalet invånare som är sjukskrivna på grund av psykisk ohälsa har ökat.

– Det är verkligen bekymmersamt, säger Lena Hedin, folkhälsoutvecklare i Region Jönköpings län.

De som står bakom sjuktalen är i hög grad kvinnor och män i åldrarna 30–45 år.

– Generellt handlar det om kvinnor mitt i livet. Vårdcentralen bekräftar också att det ofta rör sig om högpresterande personer. Vi försöker nu nå ut till den här gruppen. Det gäller ju att vi pratar med målgruppen det handlar om, och inte bara om den, för att kunna arbeta förebyggande.

Kommunen har anordnat en öppen föreläsning med rubriken ”Bakom den perfekta fasaden”. Annat på listan är träffar där grupper samtalar om livspussel, om kraven på att vara lycklig och lyckad och om verktyg för att klara av vardagslivet.

– Habos sjuktal sticker ut i länet. Varför det är så är en komplex fråga som vi ännu saknar svar på. Det är en ung och blomstrande kommun, så statistiken för Habo borde inte vara annorlunda än i liknande kommuner, säger Lena Hedin.

En möjlig orsak till att sjuktalen i en viss kommun påverkas är, enligt Försäkringskassan, hur tillgången på olika slags vård ser ut.

– Det finns fler förklaringsmodeller, exempelvis hur demografin ser ut, om befolkningen till stor del är ung eller äldre. Dessutom kan sjuktalen påverkas av vilken arbetsgivare som är stor i kommunen, vi vet att sjukskrivningar är vanligast inom kontaktyrken inom vård och omsorg. Men det här är olika förklaringar, vi kan inte säga vilken som har störst betydelse, säger Christina Olsson-Bohlin, analytiker på Försäkringskassan.

Annika Carlsson annika.carlsson@dn.se “

“ Anpassningsstörningar och reaktioner
De sjukskrivningar som är kopplade till stress hör till diagnosgruppen anpassningsstörningar och reaktioner, vilket är ett samlingsnamn för psykiatriska diagnoser orsakade av yttre händelser. Här ingår exempelvis anpassningsstörning på grund av förändrade livsomständigheter eller av en belastande livssituation, utmattningssyndrom, akut stressreaktion till följd av traumatiska livshändelser, reaktion på svår stress och posttraumatiskt stressyndrom.

Källa: Socialstyrelsen

Se siffror för din kommun

På dn.se kan du se hur stor andel av invånarna i din kommun som var sjukskrivna för stressrelaterade diagnoser och fick ersättning från Försäkringskassan under 2015. Där visas också hur många som var sjukskrivna i psykiska diagnoser och hur mycket den här gruppen hade ökat.

Statistiken gäller bara sjukskrivningar som pågått i minst 14 dagar.

Kommuner med flest sjukfall med psykiatrisk diagnos/1 000 invånare

1 Hudiksvall 33,3
2 Skinnskatteberg 32,9
3 Gnesta 32,7
4 Kungälv 32,5
5 Kumla 31,6
6 Ockelbo 31,4
7 Bollebygd 31,1
8 Alingsås 30,4
9 Ale 30,4
10 Forshaga 29,8
11 Smedjebacken 29,7
12 Mora 29,6
13 Lerum 29,5
14 Sala 29,4
15 Borås 29,4
Kommuner med minst antal
1 Ödeshög 12,7
2 Danderyd 14,0
3 Hylte 14,0
4 Bjurholm 14,6
5 Haparanda 14,8
6 Valdemarsvik 15,3
7 Gnosjö 15,9
8 Pajala 16,0
9 Eda 16,1
10 Linköping 16,4
11 Sunne 16,4
12 Värnamo 16,6
13 Övertorneå 16,7
14 Örkelljunga 16,7
15 Boxholm 16,7
Kommuner med flest sjukfall med anpassningsstörningar/reaktion på svår stress/1 000 invånare
1 Sorsele 18,9
2 Kungälv 18,4
3 Oskarshamn 17,8
4 Alingsås 17,3
5 Lerum 17,2
6 Habo 17,2
7 Norsjö 16,9
8 Hudiksvall 16,7

9 Gnesta 16,4
10 Bollebygd 16,3
11 Bräcke 16,2
12 Älmhult 16,1
13 Strängnäs 16,0
14 Härryda 16,0
15 Smedjebacken 15,9
Kommuner med minst antal
1 Ödeshög 3,4
2 Haparanda 4,6
3 Boxholm 5,6
4 Valdemarsvik 5,6
5 Örkelljunga 6,0
6 Gnosjö 6,1
7 Kinda 6,2
8 Nordmaling 6,4
9 Kungsör 6,8
10 Sunne 6,8
11 Hylte 6,8
12 Värnamo 6,9
13 Finspång 7,2
14 Linköping 7,2
15 Pajala 7,2
Kommuner med störst ökning av psykiatriska diagnoser 2010–2015 (i procent)
1 Dorotea 243,9
2 Jokkmokk 207,2
3 Munkfors 182,9
4 Gnosjö 149,6
5 Ockelbo 149,5
6 Malå 149,2
7 Arjeplog 148,8
8 Sorsele 148,7
9 Säter 145,6
10 Forshaga 135,4
11 Åmål 131,6
12 Strömsund 130,9
13 Svenljunga 126,1
14 Torsby 125,3
15 Högsby 124,9
Kommuner med minst ökning
1 Storfors -1,1
2 Tidaholm 5,7
3 Vaxholm 11,5
4 Ljusnarsberg 14,2
5 Älvkarleby 15,1
6 Grästorp 15,4
7 Ödeshög 17,0
8 Ronneby 18,1
9 Dals-Ed 19,5
10 Salem 24,6
11 Sotenäs 25,5
12 Uddevalla 30,3
13 Sunne 30,4
14 Vallentuna 30,9
15 Strömstad 31,8 “

DN MÅNDAG 9 JANUARI 2017

“ Tidiga insatser ska få elever att stanna i skolan

Minst 1 700 grundskoleelever går inte till skolan. För eleverna kan det innebära ett vuxet liv i arbetslöshet och utanförskap – för föräldrarna stor stress och oro. Nu har en särskild utredare kartlagt frånvaron som regeringen vill vända till närvaro.

Vanliga orsaker till att elever stannar hemma från skolan är mobbning, för lite stöd eller föräldrar som inte bryr sig. Att stanna hemma från skolan kan innebära ett stort lidande för den unge och för familjen runtomkring. Frånvaron leder dessutom ofta till arbetslöshet och utanförskap om ingenting görs.

– Det är den klart största riskfaktorn, det finns ingenting som är så lönsamt som att satsa på barns framgång i skolan, säger Peter Friberg, psykolog och utbildningsansvarig på Akademi Magelungen som jobbar med hemmasittare.

Syftet med regeringens utredning är att säkerställa alla elevers rätt till likvärdig utbildning. Utredarens förslag presenteras på måndagen och Peter Friberg hoppas att utredningen kommer att svara på frågan om hur de nationella insatserna ser ut. Enligt honom är det viktigt att potentiella hemmassittarna upptäcks tidigt och att resurser för att motverka frånvaron sätts in direkt.

– Det finns varningstecken som man ofta upptäcker redan på förskolan.Att barnet har föräldrar som har svårt med sitt föräldraskap, att barnet har social ångest eller att förskolan har svårt att ge barnet rätt hjälp. Vi vet ofta vilka barnen är men vi måste sätta in åtgärder tidigare.

Men statistik över den nationella frånvaron förs inte kontinuerligt och det finns inga exakta siffror på hur många elever som är väldigt lite i skolan.

Skolinspektionen presenterade en rapport förra året som visade att omkring 1 700 grundskoleelever är borta i långa perioder. Men samtidigt visade en annan undersökning att det skulle kunna röra sig om betydligt många fler – 18 000 elever är borta mer än 20 procent.

Föräldranätverket Barn i behov arbetar för att ge barn med särskilda behov bättre tillgång till skolundervisning.

– Får du inte gå i skolan och inte går ut med betyg så har du inte en chans i samhället. Det har stressat mig fruktansvärt eftersom att mina barn är begåvade, ambitiösa och supersmarta men de sitter hemma och har fått väldigt lite hjälp, säger Jiang Millington från nätverket.

Hon håller med om att insatserna måste sättas in mycket tidigare men lyfter också fram vikten av en nationell samordning.

– Det är för stort ansvar på för små enheter. Rektorerna saknar de resurserna som de behöver för att göra de satsningar som behövs och då blir det en budgetfråga. Det här handlar om ett samhällsansvar, ska

vi ge alla medborgare samma rättigheter eller inte? Det kan inte hänga ihop med om skolan har för lite pengar en termin, säger hon.

Att ens barn stannar hemma får även stora effekter på familjen enligt Jiang Millington.

– Det kan slå sönder en hel familj. Man kan inte lämna barnet hemma helt själv och det finns ingen struktur för vad man ska göra. Antingen får man sjukskriva sig eller gå ner i arbetstid

TT “

“ Fakta. Frånvaron i siffror

Cirka 1 700 elever var frånvarande från skolan i minst fyra veckor i följd under hösten 2015.

Av dem var 194 borta i mer än ett läsår.

Ogiltig sammanhängande frånvaro är lika vanligt för flickor som för pojkar.

Det är vanligare bland högstadie- elever än bland låg- och mellanstadieelever.

18 000 elever hade samma period osammanhängande frånvaro, vilket kan leda till mer långvariga uppehåll från skolgången.

Källa: Skolinspektionen “

DN MÅNDAG 9 JANUARI 2017

“ Psykiatern som ”bröt hjärnan”

”Jag bröt hjärnan”, berättar Pia Dellson. Hon är läkare och psykiater, men förstod ändå inte varför hon drabbats av utmattning eller bränt ut sig. Nu talar Pia Dellson om att lyssna i tid på varningssignalerna.

Pia Dellson arbetade med rehabilitering av cancerpatienter och stortrivdes. Hon träffade patienter, skrev läroböcker, forskade och gjorde mycket annat att som var superspännande.

– Jag tyckte att jag alltid bara gjorde en massa roliga och positiva saker, men fattade inte att det också tar energi och kan leda till utmattning – trots mina läkarkunskaper.

En dag i slutet av 2012 klappade Pia Dellson ihop, som hon uttrycker det. Hon kom helt enkelt inte upp ur sängen. Under flera år innan dess hade en bra nattsömn räckt för att hon skulle återhämta sig, tror hon.

– Men efter att jag gjort en resa till USA, varit hemma några få dagar och sedan fortsatt till Australien fick jag ingen ordning på dygnsrytmen. Jag körde på tills det tog totalstopp.

När Pia kom hem till det höstdystra Lund igen sov hon allt sämre. Trots det åtog hon sig flera nya projekt – utan att ta bort andra arbetsuppgifter.

– Så kom det sig att jag bröt hjärnan, jag brukar uttrycka det så. Det var som om hjärnan gått sönder i en massa delar, den var i spillror. Associationsbanorna var söndertrasade, avbrutna på en massa håll, vilket innebar att jag slutade fungera normalt.

Forskning har visat att nerv-cellerna har kontaktytor, dendriter, som dras tillbaka vid utmattningssyndrom, säger Pia Dellson. På bilder kan vi se hur dessa ”tentakler” som gör att hjärnan fungerar som den ska, verkligen påverkas.

Professorn och psykiatrikern Marie Åsberg satte utmattnings-syndrom på forskningskartan i slutet av 1990-talet. Hon brukar jämföra utmattningssyndrom med ett benbrott.

– Det finns ingen medicin som hjälper när någon brutit benet. Men med stödjande gips och gradvis ökande träning kan vi underlätta läkningen och återhämtningen, säger Pia Dellson.

På samma sätt är det vid ett utmattningssyndrom, menar hon. Hjärnan har fått ett ”brott” där det inte finns någon medicin som hjälper, men där avlastning och återhämtning är A och O.

– När jag efter min utmattning tänkte tillbaka på vad som hänt insåg jag att den senaste gången jag känt mig i full swing var tjugo månader innan jag klappade ihop.

Pia Dellson hade varit ansvarig för en stor och lyckad konferens om cancerrehabilitering, men ännu nära två efter den kände hon sig inte utvilad.

– Jag var aldrig riktig pigg, inte ens efter att jag varit ledig och det är en verklig varningssignal. Men jag lyssnade inte på vad min kropp och min hjärna ville tala om för mig, utan körde bara på.

Så kom den där hektiska hösten med resorna till USA och Australien. Sömnen blev alltmer oregelbunden och ryckig och en morgon tog det alltså totalstopp.

– Hjärnan snurrade som en cyklon i mitt huvud, kämpade som ett djur för att upprätthålla alla funktioner och fungera som vanligt. Det gick under en tid, men till slut fanns inte energin längre där.

Pia Dellson vände sig till en distriktsläkare som konstaterade att hon led av utmattningssyndrom och sjukskrev henne. Den första tiden kom hon knappt ur sängen, sedan började en försiktig fas av återhämtning.

– Sömnen började stabiliseras med hjälp av sömnmedicin och långa sömnperioder var en nödvändighet för att kunna komma tillbaka. Sedan klarade jag av långsamma promenader i en miljö utan buller och trafik, där det helst inte ens fanns några cyklar.

Efter sju månader började Pia arbeta på kvartstid under tre månader och sedan på halvtid och trekvartstid lika länge. I dag arbetar hon åttio procent med rehabilitering av cancerpatienter. Resten av tiden ägnar hon åt att bland annat skriva artiklar, böcker och åt föreläsningar.

– Jag tänkte att jag inte kunde fortsätta att arbeta på samma sätt som tidigare, då var risken uppenbar att jag skulle bli sjuk igen. Därför valde jag att inte gå upp på heltid i mitt patientarbete för att också

hinna jobba med annat jag tycker är kul vid sidan om det. Jag jobbar hundra i stället för hundratjugo procent och det är mer hållbart i längden.

Varför blev du utmattad?

– Kroppen och själen hänger ihop, och utmattning kan drabba den som ansträngер sig för mycket fysiskt eller psykiskt. Hjärnan blir i båda fallen totalt energilös. I mitt fall gick jag in i arbetsuppgifter som jag älskade så mycket att jag till slut kraschade.

– Jag hade inte förstått att jag och min hjärna inte är samma sak. Vad jag vill är en sak och vad hjärnan orkar med är en annan sak. Trots min utbildning till läkare och psykoterapeut insåg jag inte detta samband, i dag är det en väldigt viktig insikt både för mig själv och i mitt arbete med utmattade patienter.

Varför tycks allt fler bli utmattade i dag, tror du?

– Fenomenet finns beskrivet tidigare i historien och tycks ofta hänga samman med stora teknikskiften. Som under 1800-talet när tåget och telegrafen förändrade tillvaron, svarar Pia Dellson.

Då kunde både nyheter och resenärer förflytta sig otroligt mycket snabbare än tidigare. En grupp som rapporterade om symtom liknande dagens var handelsresande. De började åka tåg på nätterna för att spara tid och fick ständigt nya telegram med besked om affärer de skulle göra.

Då handlade det inte om en folksjukdom som nu, påpekar Pia Dellson. Hon tror att den senaste tekniska utvecklingen, med it-revolutionen, spelar en stor roll för dagens situation.

– Människan är enkelt uttryckt skapad för att sitta på savannen och titta på djur och löv som hon känner igen – inte för att bombarderas med ny information dygnet runt. Vi har ännu inte utvecklat tillräckligt bra redskap för att skydda hjärnan från alla intryck.

Pia Dellson menar att problemen med det ökande antalet fall av utmattningssyndrom måste diskuteras på tre nivåer:

1 Hela samhället genomgår en snabb förändring där ny teknik möjliggjort att vi utsätts för otroliga mängder information dygnet runt.

2 Gränserna mellan arbete och privatliv är på väg att suddas ut. Vi ska ständigt vara nåbara, och svarar på mejl under kvällar och helger. Projektanställningarna ökar, vilket i sin tur ökar kraven på att hela tiden prestera på max.

3 Som individer har vi en dålig förmåga till självomhändertagande. Det talas redan i grund-skolan om riskfaktorer för ohälsa som rökning, droger, för lite motion och dålig kost – men vi får inga verktyg för hur vi ska förebygga stress och ta hand om våra hjärnor.

– Medvetenheten om att vi måste diskutera alla dessa tre nivåer ökar så sakta, fast ännu finns för få konkreta förslag för hur vi ska hantera det nya informationssamhället. Kunskapen omsätts inte i konkreta verktyg, menar Pia Dellson.

Utifrån egen erfarenhet vet hon hur viktig sömnen är för välbefinnandet. Alla borde fråga sig hur mycket de behöver sova samt var gränsen för vad de orkar med går.

– Det här skiljer sig mellan olika individer. Men det räcker inte alltid med att ha bra koll, ibland måste vi ändra vårt beteende och våra vanor. Helst då innan vi blir utmattade.

Pia Dellson kom tillbaka till sitt jobb efter sju månader, men har alltså ändrat sitt sätt att arbeta. Hon säger att det finns metoder som underlättar avslappning och återhämtning, men att de ofta används när någon redan blivit sjuk och det egentligen är för sent.

– Det handlar om en friskvårdande kunskap som alla borde ta del av. I väntan på att det sker mår allt fler dåligt, blir sjuka och lider.

I dag för Pia Dellson ständigt en dialog med sin hjärna. Hon frågar sig flera gånger dagligen vad den orkar med.

– Då spelar det ingen roll vad jag vill och vad jag tycker är roligt. Jag har fått lära mig att anpassa mitt beteende och mina vanor till hjärnans kapacitet och förmåga. Framför allt måste hjärnan få återhämta sig mellan alla aktiviteter.

– Jag vill aldrig mer uppleva att hjärnan beter sig som en sådan där leksakssnurra som barn leker med på golvet. Först snurrar den runt så man blir yr och utmattad. Sedan saktar den in långsamt, långsamt. Nu har vi hittat en jämn och stadig takt, hjärnan och jag.

Pia Dellson har skrivit boken ”Vägen – en utbränd psykiaters noteringar” (Natur & Kultur, 2015).

Thomas Lerner thomas.lerner@dn.se “

“Pia Dellsons tankar om utbrändhet

1 Att bara tänka att man borde ta det lugnare hjälper inte. Du måste ändra hur du faktiskt gör. Det är som med motion, att bara tänka på joggning ger inte bättre kondis.

2 Lär dig att känna av när hjärnan behöver en paus. Ta en paus.

3 Balansera allt tänkande med fysiska aktiviteter, gärna lite enformiga. Promenera, sticka, skotta snö, skala potatis.

4 Planera in vila. Under dygnet, under veckan, under året. Hitta en hållbar rytm.

5 Skydda hjärnan från för mycket intryck, särskilt timmarna innan du ska somna. Hitta en rutin för att natta hjärnan.

6 Hjärnan behöver mycket omsorg. Gör mysiga, lugnande saker för den. Tala tröstande till den när den stressar upp sig. Pyssla om den som ett älskat husdjur. “

DN MÅNDAG 9 JANUARI 2017

“ Catia Hultquist: Det sjukaste då var attityden till dem som arbetslivet slitit ut

90-talets arbetsmarknad skapade prestationsprinsessor och ”duktiga flickor”. Men attityderna förändras tack och lov.

Välkommen tillbaka till vardagen. Helgerna är över och den dagliga kampen att ta sig till och från jobbet, ofta kombinerat med hämtning-lämning och Tokyo-trängsel i trafiken, lägger grunden för den självklara lunchsnackisen – stress, hets och meningen med livet.

Hur stressen påverkar oss har de senaste dagarna också varit ämnet i ett antal DN-artiklar.

Den stressade människan är tydligen en kvinna. Ja, inte bara förstås, men fler kvinnor än män plågas av stress. Det finns flera teorier om varför.

Stressforskaren Aleksander Perski föreslår i DN att den svenska kulturen skulle vara extra gynnsam för de stressrelaterade sjukdomarna. Med starkt fokus på individen och liten tilltro till högre makter skulle då ansvaret landa extra tungt på den enskilde.

Men Perski slår an något när han pratar om nittiotalskrisen och hur den förändrade Sverige i grunden.

Min generation, som då kom ut på arbetsmarknaden, mötte något helt annat än våra föräldrar: stenhård konkurrens, ständiga projektanställningar och starta eget-filosofi.

Det var en tid som skapade prestationsprinsessor och Duktiga flickor – av båda könen – på löpande band. Men också stressjukdomar och begreppet ”utbrändhet”.

I början av 00-talet hade var och varannan kvinna i bekantskapskretsen drabbats av stressrelaterade sjukdomar. Många av dem hade också hunnit bli mammor. I bästa fall blev de sjukskrivna och fick för en stund lägga ner den galna jakten på jobbet så att de senare kunde återhämta sig och komma tillbaka.

I sämsta fall mötte de en Robinson-Åsa på vårdcentralen som berättade att de var bortskämda och inte behövde sjukskrivas.

För det sjukaste med den här epoken var ändå inte arbetsmarknaden som förändrades i allt snabbare takt. Det var snarare attityden till den som arbetslivet slitit ut. Kunskaperna om stressjukdomar och utmattningssyndrom var bristfälliga och många av de som drabbades anklagades för bluffmakeri och lättja.

I dag låter det som ett skämt, men den före detta dokusåpadeltagaren Åsa ”Robinson-Åsa” Vilbäck gjorde sig alltså ett namn som läkare efter ett antal kritiska krönikor i Dagens medicin. Hon menade att läkare sjukskrev för lättvindigt och beskrev hur hon plågades av alla dessa ”utträttade patienter” (ofta kvinnor, ofta trebarnsmammor) som kom och ville bli sjukskrivna på hennes vårdcentral, men att hon minsann stod emot deras vädjanden.

Hon kallade svenskarna ”en bortskämd befolkning”och sjukskrivningarna för en ”våldtäkt på Sveriges arbetsmoral”.

Av någon anledning gjorde detta Åsa Vilbäck, senare Dr Åsa, till ett nationellt orakel vad gäller sjukskrivningar. Hon lyftes upp av dåvarande Folkpartiet och fick skriva en upprörd artikel med Lars Leijonborg på DN Debatt om vådan av att sjukskriva människor. En inte särskilt långsiktig syn på arbetskraft, men dessa tankar har onekligen levt vidare inom borgerligheten i decennier.

Men attityderna förändras – tack och lov. Före jul lunchade jag med en chef i pr-branschen och vi kom att tala om ”duktiga flickor”. Han beskrev då sin mardrömsmedarbetare:

”De värsta är de här unga tjejerna som är noggranna, jobbar över och gör allt perfekt!”

”Värsta?” svarade jag. ”Du menar de bästa?”

”Nej, de värsta. Eftersom det aldrig dröjer särskilt länge innan de blir sjukskrivna för utbrändhet och försvinner.”

Catia Hultquist catia.hultquist@dn.se “

DN MÅNDAG 9 JANUARI 2017

“Den fartblinda kulturen dömd att göra misstag

Skandalerna på Karolinska institutet och Riksrevisionen har en gemensam nämnare: brådska. Louise Bringselius tar pulsen på den fartblinda svenska kulturen.

Många ser tid som något givet och tydligt. Något som lätt låter sig fångas, ungefär som man mäter upp mjöl eller måttar med en linjal. Men tid är också något vi skapar. Det blev uppenbart vid de två skandaler som utmärkte det gångna året, skandaler som präglades av *idén om brådska*. Fort skulle det gå och i strävan efter excellens tvekade inte ledningen för dessa båda flaggskepp – Karolinska institutet och Riksrevisionen – att runda lagar och regler.

Hur kunde idén om brådska få sådant fäste? Och vågar vi hoppas att ledare i förvaltningen ska ta lärdom och avsätta mer tid för eftertanke år 2017?

I fallet med Karolinska institutet uppdagades det att man hade låtit läkaren Paolo Macchiarini genomföra riskabla luftrörstransplantationer på patienter, trots att flera personer hade slagit larm om misstänkt forskningsfusk och falska meriter och trots att nödvändiga tillstånd saknades.

En utredning under ledning av Sten Heckscher visade att ledningen för Karolinska Institutet, men också Karolinska sjukhuset, hade valt att bortse från alla varningar och som närmast systematiskt bröt mot gällande regelverk. Utredningen talar om en utbredd ”nonchalans mot

regler – ibland med bas i grundlag – för hur myndigheter ska sköta sina angelägenheter" (sid. 181). Motivet var strävan efter excellens.

Att idén om brådska var central uppmärksammar även Ingrid Carlberg, en av ledamöterna i utredningen;

"Tidigt slog det mig att det fanns ett i sammanhanget oväntat inslag som förenade de olika processerna kring Macchiarini: Den ständigt närvarande brådskan." (DN Debatt, 6/9 2016)

Fartblindhet, brådska och excellens är centrala teman även i fallet med Riksrevisionen. På liknande sätt ledde det till nonchalans inför de lagar och andra regelverk, som ska skydda individer och garantera meritokrati och rättssäkerhet.

I fallet med Riksrevisionen gjordes en rad avslöjanden av DN sommaren 2016. Det handlade om hur riksrevisorer hade lovat bort tjänster innan utlysning och även på en rad andra sätt hade kringgått gällande lagstiftning. Vid en öppen utfrågning i Konstitutionsutskottet den 5 augusti förklarade riksrevisorerna att organisationen hade befunnit sig i mycket dåligt skick när de tog över, varför de var tvungna att *skyndsamt* genomföra en rad stora förändringar. Pragmatism hade därför fått gå före regelefterlevnad. Riksrevisor Susanne Ackum talade om sitt agerande som "formfel".

Ordet "fartblindhet" återkommer som förklaring även i det här fallet, exempelvis i en ledare av professor Lars Calmfors i DN (13 juli 2016)

En extern utredning av professor Hans-Gunnar Axberger, presenterad oktober 2016, talar om "en informell kultur, där egna överväganden och intern praxis går före rättsliga regler." (sid. 9). Axberger visar även hur larm från medarbetare och fackliga organisationer negligerades.

Såväl fallet Karolinska, som fallet Riksrevisionen, präglades således av en retorik eller en föreställning om att det var bråttom. Men mycket tyder på att det i realiteten fanns relativt gott om tid. Utredningen under ledning av Sten Heckscher slår fast:

"Vi konstaterar att det borde ha funnits gott om tid […], såväl i samband med rekryteringen som vid förlängningarna av Macchiarinis anställning. Ändå präglas processerna av tidspress och hafsighet. Det kan ha bidragit till en benägenhet att nonchalera inte bara upplysningar som talade mot de blivande besluten utan också regler och kloka rutiner." (sid 182)

Även de tre riksrevisorerna talade om tid som något som saknades, trots att de var förordnade på sju år vardera, trots att verksamheten knappast var konkurrensutsatt och trots att läget internt på myndigheten inte heller på något vis var akut. Ackum och Bengtsson inledde sina perioder sommaren 2015, medan Åberg tillträdde 2014.

Idén om brådska fick således ledningen på de båda myndigheterna att bortse från lagar och förordningar och negligera larm från medarbetare. Tillsammans med goda intentioner – strävan efter excellens – användes den här föreställningen för att legitimera agerande som innebar ett betydande risktagande. På Karolinska väntade mig sig banbrytande landvinningar inom forskningen. På Riksrevisionen väntade man sig en radikal kvalitetshöjning i granskningsarbetet.

Händelserna väcker misstankar om det skulle kunna vara en lika stor rättsröta på andra håll i förvaltningen. Det gäller i synnerhet när en sådan kultur kan uppstå bland tre synnerligen rutinerade förvaltningschefer i ledningen för den myndighet som ska vara

föredömet framför andra i förvaltningen, Riksrevisionen. Den väcker också frågor om hur idén om brådska kunde få sådant genomslag i ledningsgrupperna. Vad föranledde fartblindheten och hur kan man undvika den?

Idén om brådska kan användas som retorik, men det kan också vara så att de inblandade på såväl Karolinska institutet som Riksrevisionen faktiskt levde med den gemensamma perceptionen. En förklaring kan i så fall vara grupptänkande.

Grupptänkande är organisationsvärldens egen filterbubbla. Begreppet går tillbaka till forskning från 1970-talet. Grupptänkande, eller *group think*, innebär att individer i en grupp gradvis och omedvetet förlorar sin förmåga till självständigt och omdömesgillt tänkande. I stället anpassar de sig till de idéer som dominerar i gruppen, även om dessa idéer är olämpliga eller felaktiga.

Medan algoritmer sköter filtreringen i sociala medier, sköter människor således själva filtreringen i sociala grupper. De bekräftar varandra och rationaliserar sitt och varandras agerande för att undvika obehag eller konflikt. Ofta märker de inte att det sker. De skapar en gemensam världsbild, där idéer blir till sanningar. Det är ett djupt mänskligt beteende – men med betydande risker

Risken för grupptänkande är en viktig anledning till att man bör sträva efter mångfald och öppenhet i grupper samt motverka vänskapskorruption.

I ledningsgrupper präglade av grupptänkande kan man lätt förledas att tro att gruppen har såväl *moralisk som juridisk immunitet* – att man står över de regler och etikkrav som gäller andra.

Förvaltningen ska präglas av eftertanke, respekt för lagarna och lyhördhet inför synpunkter och varningar. Idén om brådska är därför ett problem. Att besluta i en tid av brådska är ett privilegium för få och för dessa individer kan adrenalinpåslag och självbekräftelse vara njutbara. Men kostnaden i termer av beslutskvalitet och medarbetarnas psykosociala miljö kan vara högt. Ytterst kan individers liv och hälsa stå på spel, såsom konkret var fallet i Macchiarini-affären.

Brådskan får också konsekvenser för hur man ser på excellens. När det är bråttom söker man snabba lösningar, till exempel i form av enskilda rekryteringar. Men excellens är flyktig och många individer är excellenta bara så länge de verkar under rätt förhållanden. Därför är ett långsiktigt och förtroendeskapande arbete med en motiverande organisationskultur och ett lyhört ledarskap den bästa vägen till bestående excellens. Men sådant kräver just – tid.

Idéer om tid är centrala i alla människors liv och vardag. Att *ha* tid, att *ta sig* tid eller att *få* tid. Men föreställningar om tid skiftar. Tiden kommer till oss eller den går ifrån oss. Vi jagar tiden eller vi tar emot den.

I organisationer är idén om tid lika central som den är i människors. Brådska används som retorik, internaliseras, blir till en sanning och något vi lär oss att acceptera. Men som de båda fallen här visar är tid inte något man *har*, utan något man *tar*. Vi ska inte okritiskt acceptera den som säger något annat. Idén om brådska stärker vissa och bygger momentum, men bryter ned andra och innebär risker.

Inför år 2017 bör vi hoppas på ett ledarskap i svensk förvaltning som i högre grad präglas av eftertanke.

Louise Bringselius “

DN MÅNDAG 9 JANUARI 2017

“Stockholmarnas oro: Var ska våra barn bo?

Över 12 000 stockholmare har hittills engagerat sig i den nya översiktsplanen för Stockholm. – En av de vanligaste synpunkterna är att det ska byggas fler billiga bostäder, säger Christoffer Carlander, projektledare.

Stockholms nya översiktsplan har varit ute på samrådsturné för att alla invånare ska få möjlighet att säga sitt om hur staden ska byggas. Hittills har man mött 12000 stockholmare och många har också lämnat synpunkter om planen och stadsutvecklingen.

– Vi har gjort en stor uppväxling och har varit på turné i alla 14 stadsdelsområden. Väldigt många är positivt överraskade över att vi är ute och informerar och att vi menar allvar med att vi vill ha in synpunkter, säger Christoffer Carlander, projektledare på stadsbyggnadskontoret.

Översiktsplanen ersätter den tidigare planen kallad Promenadstaden från 2010, och ska bli en mer detaljerad strategi för den politiska visionen 2040 – ett Stockholm för alla. Det hundrasidiga dokumentet beskriver utförligt var staden förslår ny stadsutveckling, förtätning av bostäder samt nya naturreservat och parker.

Under turnén i alla 14 stadsdelar har invånarna fått säga sitt via ett enkelt webbformulär.

– Många är intresserade av vad som händer i deras närmiljö. I Vasastan vill man diskutera nya Hagastaden och hur Citybanan kommer att påverka Odenplan, i Bromma handlar det mycket om trafiksituationen och planerad bebyggelse.

Den mest brännande frågan är inte oväntat bostadssituationen.

– Många ser behovet av att bygga mer bostäder, framför allt billiga hyresrätter. Föräldrar oroar sig redan för var deras barn ska bo i framtiden.

Kan ni lugna stockholmarna på den punkten?

– Lugna vet jag inte, men stadens mål är att det ska byggas lika mycket hyresrätter som bostadsrätter och det verkar många inte vara medvetna om. Det är inte så enkelt att bygga billigt, nyproduktion är alltid dyrt. Däremot är det är något vi tar in i arbetet för att förtydliga behovet av billiga bostäder.

Samrådet pågår till den tionde januari och synpunkterna från både allmänheten och remissinstanser ska därefter sammanställas. Till sommaren presenteras ett utställningsförslag och då är det fritt fram för nya synpunkter. I början av 2018 den nya översiktsplanen antas av kommunfullmäktige.

– Vi vill att alla ska ta chansen att tycka till nu, via webben. Det är tidigt i processen som man har störst möjlighet att påverka, säger Christoffer Carlander.

Jessica Ritzén jessica.ritzen@dn.se “

“ Fakta. Samråd om översiktsplanen

Så här stor andel av stockholmarna ville diskutera olika sakfrågor i översiktplanen:

Bostäder: 27 %

Trafik och mobilitet: 20 %

Socialt sammanhållen stad: 18 %

Grön och vattennära stad: 12 %

Stadens gestaltning: 11 %

Kulturliv, idrott och rekreation: 8 %

Näringsliv och kompetensutveckling: 6 %

Klimat, miljö, hälsa och säkerhet: 5 %

Teknisk försörjning: 3 %

Källa: Stockholms stad “

DN TISDAG 10 JANUARI 2017

“ MP kräver hårdare tag mot kriminaliteten

Miljöpartiet är lika hårt mot brottslighet som mot miljöförstöring. Det är budskapet från regeringspartiets språkrör Gustav Fridolin inför veckans partiledardebatt i riksdagen. Utbildningsministern vill ändra lagen för att tidigare stoppa skolk i skolan som kan leda till kriminalitet.

I morgon, onsdag, är det dags för årets första partiledardebatt i riksdagen. Debatten är viktig inte minst för det av svaga opinionssiffror sargade Miljöpartiet.

När opinionsinstitutet Sifo i somras undersökte hur väljarna rankade partierna kom Miljöpartiet högst i miljöfrågor, men lägst när det gäller lag och ordning.

Det tidigare språkröret Peter Eriksson, som numera är bostadsminister, krävde i höstas att parti-ledningen ska bli mer aktiv i den allmänpolitiska debatten utanför partiets ansvarsområden i rege-ringen som bland annat utbildning, miljö, klimat och bistånd.

Nu vill det nuvarande språkröret Gustav Fridolin höja tonläget inom ett område som framför allt rege-ringspartnern Socialdemokraterna, Moderaterna och Sverigedemokraterna profilerat sig inom de senaste åren.

– På samma sätt som vi är hårda mot miljöförstöring är vi hårda mot kriminalitet. Vi måste lämna debatten om att det finns en motsättning mellan att vara hård mot kriminalitetens orsaker och kriminalitet, säger Fridolin till DN.

På måndagen tog han i egenskap av utbildningsminister emot en utredning som visar att 20 000 elever i höstas hade långvarig, ogiltig frånvaro. Cirka 1 700 elever var frånvarande från skolan under minst fyra veckor i följd.

Ett av utredningens förslag är att skolk ska följas upp tidigare. Ministern vill nu ändra lagen.

– Vi behöver en starkare lagstiftning för att följa upp frånvaro. Då upptäcker vi de här killarna mycket tidigare än vi gör i dag, säger Gustav Fridolin.

Han betonar på mer traditionellt MP-manér det förebyggande arbetet i skola och på fritids. I höst-budgeten aviserades ett särskilt stöd till så kallade brobyggare som ansvarar för kontakter med polisen.

– Det handlar ofta om unga killar som gett upp eller som har lurats av idéer om status och snabba pengar och dras in i kriminalitet. Då måste samhället dra åt andra hållet och vi måste göra det i tid, säger Gustav Fridolin.

Men han vill också ändra bilden av Miljöpartiet genom att ställa sig bakom hårdare straff, som förslaget från S-ministrarna Anders Ygeman och Morgan Johansson i december om att elektronisk fotboja ska kunna utdömas till unga brottslingar som inte kan dömas till fängelse. Ett förslag om vilken ålder som fotboja ska kunna utdömas från ska läggas fram i juni.

– Det måste vara snabba och starka straff för till exempel attacker mot blåljuspersonal. Det måste vara så att polisen får möjlighet att bryta sönder gäng som vill kontrollera det offentliga, inte minst i utsatta förorter, säger Gustav Fridolin.

Sverigedemokraternas partiledare Jimmie Åkesson lägger en stor del av skulden på kriminaliteten i problemområden på den invandringspolitik som Miljöpartiet varit med om att styra sedan 2010. Men MP-språkröret håller inte med.

– Det handlar om klyftor. Ett samhälle som dras isär, där skillnaderna mellan människor blir större, får också svårare problem med kriminalitet, säger Fridolin.

Men är inte skapandet av utanförskapsområden roten till det onda?

– Jo, men om man ska komma åt det finns det ingen motsättning mellan att vara hård mot kriminalitetens orsaker och att vara hård mot kriminalitet. Om inte samhället drar åt andra hållet när det finns samvetslösa yrkeskriminella som försöker dra in unga i kriminalitet kommer de yrkeskriminella att vinna. Det tänker vi aldrig tillåta.

Mats J Larsson matsj.larsson@dn.se “

“Bakgrund. Miljöpartiet och brottsbekämpningen

I sitt sommartal i juni sade språkröret Gustav Fridolin att han vill införa så kallade brobyggartjänster – att skolor i utsatta områden ska få särskild personal som arbetar för att förebygga kriminalitet, skolk och ha kontakt med blåljuspersonal. En utredning ska till sommaren komma med ett förslag om hur en ny lag kan utformas. I sitt tal på partiets kommun- och landstingsdagar i november krävde Fridolin ”hårdare straff mot gängledare och narkotikahandel”. “

DN TISDAG 10 JANUARI 2017

“Ytterligare miljoner saknas för PPM-sparare

Fler sparare i PPM riskerar att förlora pengar på en fond med tveksamma innehav. Det handlar om cirka 5 000 sparare i GFG Global medium risk fund. – Vi kan inte garantera att allt kommer tillbaka, säger Per Brantemark på Pensionsmyndigheten.

DN har i flera artiklar skrivit om skandalen kring tre fonder i fondbolaget Falcon funds i premiepensionssystemet, som brukar kallas PPM. Där saknas fortfarande nästan 1,3 miljarder kronor.

De 22 000 spararna i fonderna har tappat mellan 32 och 59 procent av värdet på sina konton vilket slår mot deras pension.

I turerna efter Falconhärvan har ytterligare två fonder stoppats dagarna före jul. Det handlar om GFG Global medium risk fund och Fondeum mixed fund.

Enligt myndigheten ska det finnas tecken på intressekonflikter i investeringarna. Det vill säga att fonden kan ha investerat i värdepapper som gynnar personer med kopplingar till fonderna.

Dessutom ska fonderna enligt myndigheten ha skaffat nya sparare på olämpligt vis. Pensionsmyndigheten har krävt att tillgångarna i de två fonderna ska säljas så att pengarna kan placeras i andra fonder.

För Fondeum mixed fund har pengarna betalats tillbaka. Det handlar om cirka 150 miljoner kronor. I det fallet verkar de cirka 2 000 spararna inte ha förlorat kapital.

I GFG Global medium risk fund saknas däremot fortfarande cirka 325 miljoner kronor, cirka hälften av fondens tidigare värde.

– Där för vi en dialog om att resterande innehav ska avyttras på ett ordnat sätt som är till fördel för fondandelsägarna, säger Per Brantemark.

Men även om en del av kapitalet kommit tillbaka har myndigheten också upptäckt att det finns flera innehav i fonden som är svåra att sälja.

– Vi har sett att en del innehav är av tveksam karaktär när det gäller likviditeten. Vi kan inte garantera att allt kapital kommer tillbaka, säger Per Brantemark.

Enligt Pensionsmyndigheten består vissa av de tveksamma innehaven i fonden av ett slags obligationer som är noterade på mindre handelsplatser som exempelvis Caymanöarna.

Hur mycket pengar det kan handla om som spararna riskerar att förlora är oklart.

– Vi ser inte motsvarande hemska förlopp som i Falcon. Vår förhoppning är att vi får tillbaka majoriteten av fondförmögenheten inom några veckor, säger Per Brantemark.

En talesperson för fonden vill inte kommentera uppgifterna om att en del av fondens tillgångar är svåra att sälja. Han säger att man startat försäljningarna av fondens tillgångar och att för några innehav kan det ta längre tid.

Det är ännu inte klarlagt om det finns fler fonder med tveksamma innehav i Premiepensionssystemet som kan orsaka spararna förluster.

– Det går inte att utesluta något. Vi har ett projekt där vi går igenom alla fonder ur ett riskperspektiv och framåt sommaren ska vi ha tittat på alla fonder, säger Per Brantemark.

Hasse Eriksson hans.eriksson@dn.se “

“ Fakta. Premiepensionen

En del av den allmänna statliga pensionen där svenskarna själva kan bestämma hur deras pengar ska placeras i olika fonder.

Premiepensionssystemet administreras av Pensionsmyndigheten.

Fonderna som går att välja på finns på ett fondtorg.

De som inte gör något aktivt val eller föredrar att staten sköter förvaltningen får sina pengar placerade i det statliga alternativet AP7-Såfa. “

DN TISDAG 10 JANUARI 2017

“Skolorna som vinner elevkampen

Nacka har över 2 100 fler gymnasieelever i dag än för 20 år sedan. I Järfälla är de i stället nästan 1 000 färre och i Tyresö har elevantalet halverats. I 15 av Stockholms läns 26 kommuner har antalet gymnasieelever minskat.

– Det finns en stark dragningskraft in mot länets centrum. Det får naturligtvis stora konsekvenser, varje elev är en betydelsefull ekonomisk resurs, säger Håkan Forsberg, forskare i utbildningssociologi på Uppsala universitet.

Det är nyhetsbyrån Siren som har tagit fram gymnasiesiffrorna, med hjälp av statistik från Skolverket och Statistiska centralbyrån. Håkan Forsberg, som i fjol lade fram avhandlingen ”Kampen om eleverna” och särskilt har studerat framväxten av gymnasiemarknaden i Stockholms län, menar att bilden är komplicerad.

– Orsakerna till elevströmmarna är valfriheten och skolmarknadens utbredning. Boendesegregationen är en viktig faktor och en huvudpoäng är att marknaden är ojämnt fördelad, säger han.

Nya fristående gymnasier etablerar sig extremt starkt i Stockholms stad, påpekar Håkan Forsberg. I Liljeholmen finns exempelvis 15 stycken på ett område av en kvadratkilometer. Det är framför allt yrkesförberedande utbildningar.

Även i de mer välbärgade kommunerna norr om Stockholm finns en stor koncentration av fristående gymnasier, medan ytterst få friskolor har etablerat sig i södra delen av länet. Fram till 2011 hade bara ett par av de mer kommersiella skolföretagen etablerat sig där.

– Det är inte bara elever med goda betyg som lämnar socialt utsatta förorter, även elever med svaga resultat åker ganska långt. Det är centralt att skolan inte ligger i det område de bor i, och det har med stigmatisering att göra, säger Håkan Forsberg.

Alla elever i kranskommunerna åker inte nödvändigtvis hela vägen in till innerstaden men trenden är att man söker sig bort från den lokala skolan mot skolor belägna närmare centrum. Till Nacka – som har väldigt många fristående gymnasier – pendlar främst elever från södra länsdelen.

– De elever som bor i Nacka åker till mer prestigetunga skolor i innerstaden, eller går natur- eller samhällsvetenskaplig linje på Nacka gymnasium. De elever med goda betyg som väljer den lokala skolan har högskolan snarare än gymnasiet som mål.

Att Värmdö kommun har ökat sitt elevantal så mycket beror på att Värmdö gymnasium ligger vid Gullmarsplan i Stockholm, det är enligt Håkan Forsberg ett typexempel på den geografiska platsens betydelse. Salems starkt ökande elevantal beror på att Rönninge gymnasium startade så sent som 1994.

I södra länet delen av länet har vissa skolor förlorat hälften av sina elever, även om det i viss utsträckning täcks upp av elever utifrån.

– Det är en demokratisk fråga. S:t Botvids gymnasium i Botkyrka är en av de skolor som har drabbats mest av elevflykten. Men enligt min forskning är det omöjligt att lägga ner en gymnasieskola, det är en samhällsservice kommunen måste erbjuda, och det gäller ännu mer i utsatta områden, säger Håkan Forsberg.

Men det blir väldigt dyrt och får långtgående konsekvenser när skolorna förlorar resurser, menar han, kommuner måste exempelvis lägga ner yrkesutbildningar.

– Fristående skolor kan i princip etablera sig var de vill, och gör det i attraktiva områden nära innerstaden med goda kommunikationer. Men kommunala skolor som ligger i oattraktiva områden med en ökande boendesegregation får svårt att dra till sig elever. Skolan kan ju knappast flyttas, säger Håkan Forsberg.

Det är stor skillnad mellan hur skolorna marknadsför sig, enligt honom.

– Det kluster av elitskolor som finns i innerstaden, i huvudsak de gamla läroverken samt Viktor Rydberg, Enskilda gymnasiet och i viss mån Franska skolan gör väldigt lite för att marknadsföra sig. Att de är prestigeskolor är en ”tyst” kunskap.

Håkan Forsberg tror att skillnaden mellan skolorna kommer att öka – och att koncentrationen av elever som har mycket utbildningskapital med sig i bagaget hemifrån blir starkare.

– Det är inte säkert att koncentrationen in mot innerstaden fortsätter men det kommer inte att bli lättare för skolor i stigmatiserade områden, säger han.

Där, menar han, ligger problemen utanför skolorna, som ofta har mycket resurser och erfarenhet av att ta sig an elever som har haft det svårt i grundskolan. Men eleverna i området pendlar ut till en skola någon annanstans.

– Den rådande marknadslogiken gör det svårt för skolor att marknadsföra sig med ”Vi är bra på att ta hand om elever som har misslyckats”. Det bidrar till en ökad ojämlikhet, säger Håkan Forsberg.

Varför har du valt just

Nacka gymnasium?

Mia Tottmar mia.tottmar@dn.se “

Tillägg 15 januari 2017

DN SÖNDAG 15 JANUARI 2017

”Enfaldiga riktlinjer för behandling av depression”

“ Socialstyrelsens nya nationella riktlinjer för depression och ångest skulle ge sämre vård och kosta mer pengar. Förslaget innehåller i många stycken felaktiga tolkningar av aktuell forskning. Forskare med internationella och aktuella perspektiv på forskningsläget måste få i uppdrag att omarbeta riktlinjerna, skriver sjutton nordiska forskare.

Socialstyrelsen har nyligen presenterat ett förslag till nya nationella riktlinjer för behandling av depression och ångest. Man understryker vikten av psykologisk behandling för dessa tillstånd vilket vi uppfattar som mycket tillfredsställande och helt i linje med forskningen på området. Dessvärre innehåller förslaget i många stycken felaktiga tolkningar av aktuell forskning. Socialstyrelsens rekommendationer skiljer sig i avgörande avseenden från aktuella riktlinjer för dessa tillstånd i våra grannländer. Undertecknarna, som är psykoterapi-forskare i de nordiska länderna, föreslår att forskare med internationella och aktuella perspektiv på forskningsläget får i uppdrag att omarbeta riktlinjerna.

Här är några exempel på felaktigheterna:

För personer med allvarligare depression rekommenderar Socialstyrelsen endast biologiska behandlingar som antidepressiva läkemedel och ECT. Man nämner inte psykoterapi. Detta kan ställas i kontrast till de danska nationella riktlinjerna som kom 2016 och motsvarande tyska

från 2015. Där ges en stark rekommendation om att till dessa patienter ge psykoterapi i kombination med läkemedel. Faktaunderlaget bakom de danska riktlinjerna utgörs av sjutton välkontrollerade studier. Kombinationsbehandlingen var överlägsen avseende livskvalitet, tillfrisknande och återfall. Att Socialstyrelsen inte tar hänsyn till dessa forskningsresultat innebär att de svårast sjuka deprimerade i Sverige går miste om den mest effektiva behandlingen.

I Socialstyrelsens riktlinjer lyfter man fram vikten av psykologisk behandling vid lindrig till medelsvår depression och vid ångesttillstånd. Tyvärr väljer man att göra en ytterligt detaljerad prioritering av olika former av psykologisk behandling. Aktuell forskning ger inte stöd för den typen av gradering. Man kan jämföra med läkemedelsbehandling där det vore besynnerligt om man lade ner arbete på att prioritera mellan mediciner som är i princip likvärdiga. Man lyfter fram KBT som den bästa psykologiska behandlingen för de flesta diagnoser. Det är riktigt att KBT är en effektiv metod för dessa tillstånd men för depression och sannolikt för flera ångesttillstånd är både psykodynamisk psykoterapi (PDT) och interpersonell terapi (IPT) lika bra.

Förslaget har också stora brister när det gäller forskningsunderlaget för behandling av generaliserat ångestsyndrom hos vuxna, PTSD hos vuxna, paniksyndrom hos vuxna, social fobi hos vuxna samt för behandling av lindrig till medelsvår depression hos ungdomar. Anknytningsbaserad familjeterapi har stöd i forskning och man beaktar inte heller det forskningsstöd som finns för engagemang av familjen vid behandling av ungdomar.

I vår närmaste omvärld (Danmark, Norge, Finland och Tyskland) kom under 2015 och 2016 nationella riktlinjer för depressionsbehandling. I samtliga rekommenderas KBT, PDT och IPT i lika hög grad och man tydliggör att det saknas grund för att någon av dessa metoder skulle vara bättre än de andra. Aktuell psykoterapiforskning visar istället att faktorer som patientens önskemål och problembild, samarbetet mellan patient och terapeut och terapeutens relationsskapande förmåga har större betydelse än den specifika metoden.

Det är anmärkningsvärt att Socialstyrelsen inte på något sätt diskuterar de forskningsmässiga problem som randomiserade studier inom detta fält innebär. Reflektioner över faktorer som patientens, terapeutens och forskarens förväntningar, snäva inklusionskriterier eller svårigheter att ge de testade metoderna samma förutsättningar, saknas.

Både depression och ångest är breda kategorier av symtom och besvär som kan innebära en rad olika problem som skiljer sig från patient till patient trots samma diagnos. En person som diagnostiseras med depression kan uppleva oöverstigliga relationsproblem, en annan kan ha stor energilöshet och en tredje kan ha negativa tankar, ibland av självmordskaraktär. Generaliserad ångest kan för en person handla om orostankar som ständigt tränger sig på, för en annan om att allt känns ”jobbigt” utan att man förmår sortera mellan mer eller mindre rimliga känslor.

Det behövs olika behandlingsstrategier för att behandla så olika symtom och individer. Forskningen visar att flera systematiska och genomtänkta behandlingar ger effekt för en stor del av patienterna men olika patienter med samma diagnos kan föredra och ta till sig olika sorters behandling. Forskning visar att patienter som är påtagligt skeptiska till en viss psykologisk metod uppnår sämre behandlingsresultat om de endast erbjuds denna metod. Detta gäller alla metoder men man kan i detta sammanhang notera att stora, nyligen publicerade forsknings-

genomgångar visar att 35–40 procent av deprimerade patienter som erbjuds KBT hoppar av behandlingen i förtid. I en ny svensk studie fick vi samma bekymmersamma resultat.

En konsekvens av att Socialstyrelsen ensidigt lyfter fram KBT kan bli att den redan pågående omutbildningen av psykologer och psykoterapeuter till KBT kommer att fortsätta. Riksrevisionen har nyligen kritiserat det miljardslöseri som Rehabgarantins satsning på sådan omutbildning innebar. I det nya avtal mellan staten och SKL som ersätter Rehabgarantin, skriver man att professionen ska bedöma lämpliga behandlingsmetoder. Men i Socialstyrelsen remissförslag ber man nu regionerna att planera för att implementera de nya riktlinjerna. Professionen, alltså psykoterapiforskning och beprövad erfarenhet, ersätts av ett ensidigt, teknikfokuserat perspektiv.

Socialstyrelsens förslag innebär en radikal förändring i synen på psykoterapiutbildning. I Sverige har vi i tre decennier varit överens om att det har ett värde att utbildningen till legitimerad psykoterapeut kan ha olika inriktning. Men vem vill utbilda sig till psykodynamisk terapeut eller familjeterapeut om Socialstyrelsen avråder från att använda dessa terapimetoder för de vanligaste psykiatriska diagnoserna? Det är utmärkt att fler terapeuter får utbildning i KBT. Problemet är att enfald håller på att ersätta mångfald.

För att få en bättre vetenskaplig grund för riktlinjerna rekommenderar vi att de dras tillbaka för att i grunden omarbetas. Psykoterapi är komplicerad som profession och forskningsfält. De förenklingar som förslaget innebär gör att vården blir sämre, att fler riskerar att bli sjukskrivna eller inte återgå i arbete. Pengarna skulle komma till bättre nytta om de användes för att erbjuda individanpassad psykoterapi till fler patienter.

Helene Amundsen Nissen-Lie, första amanuens i psykologi, Oslo universitet

Anders Broberg, professor i klinisk psykologi, Göteborgs universitet

Per Gustafsson, professor i barn- och ungdomspsykiatri, Linköpings universitet

Stephan Hau, professor i klinisk psykologi, Stockholms universitet

Rolf Holmqvist, professor i klinisk psykologi, Linköpings universitet

Per Høglend, professor i psykiatri, Oslo universitet

Håkan Johansson, docent i klinisk psykologi, Lunds universitet

Carsten Rene Jørgensen, professor i klinisk psykologi, Aarhus universitet

Mikael Leiman, professor i psykologi, Östra Finlands universitet, tidigare president i den europeiska sektionen av Society for Psychotherapy Research (SPR)

Steinar Lorentzen, professor i psykiatri, Oslo universitet

Björn Philips, docent i klinisk psykologi, Stockholms universitet

Stig Poulsen, docent i klinisk psykologi, Köpenhamns universitet, president i den europeiska sektionen av SPR

Helge Rønnestad, professor i klinisk psykologi, Oslo universitet, ordförande för kommittén för utbildningsforskning, SPR

Christer Sandahl, professor i beteendevetenskap, Karolinska institutet

Rolf Sandell, professor i klinisk psykologi. Lunds universitet

Sverre Varvin, professor i psykiatri, Högskolan i Oslo och Akershus

Theresa Wilberg, professor i psykiatri, Oslo universitet “

DN SÖNDAG 15 JANUARI 2017

“ Sockerpiller för miljarder

Onödiga ingrepp och överkonsumtion är ett växande problem, globalt och i Sverige. Rätt vård är minst lika viktigt som rätten till vård.

Om en patient rullas in på operation och sövs men ingen kirurg dyker upp, hjälper behandlingen då? Rätt svar på denna medicinska tankenöt är i många fall definitivt nej. Hjärntumörer försvinner inte med tankens kraft. En patient med brusten aorta måste så fort som möjligt läggas på operationsbordet.

Men många insatser görs i en gråzon. Och som professor Ewa Roos berättade i ett inslag i förra helgens ”God morgon, världen” i P1 finns bevis för att låtsasingrepp fungerar lika bra som äkta kirurgi när det gäller en del diagnoser.

I en studie som hon har genomfört togs knäskadade patienter in för att genomgå ritualerna inför en meniskoperation. Därefter lottades de till två grupper. En del opererades enligt läkekonstens regler, medan andra fick ett symboliskt snitt i benet. Ingen fick veta hur slumpens skördar hade slagit, men bägge grupperna hjälptes i lika hög grad.

Av detta går det att dra olika slutsatser. En är att smärta ofta är ett svårbehandlat problem. Placeboeffekten är mäktig, även ett bamseplåster kan lindra och ge riktig tröst.

En annan är att behovet av sjukvård är omättligt. Få patienter rasar över att de fått för mycket vård. Likaså händer det sällan att läkare slår larm om att de utför omotiverade behandlingar. Trots att tusentals komplicerade och dyra insatser varje år sker i onödan, ibland med betydande risker för patienten, kallas det aldrig en vårdskandal när sjukhusens begränsade resurser slösas bort.

Medicintidskriften The Lancet ägnade i veckan ett helt specialnummer åt de globala problemen med över- och underkonsumtion av sjukvård. Beläggen är starkast i USA, etta i den internationella ligan över sjukvårdskostnader i relation till ekonomins storlek.

Vad gäller det offentligt finansierade systemet Medicare tyder kalkylerna på att uppemot en tredjedel av budgeten kastas bort på onödiga insatser. Det kan handla om alltifrån frosseri i tester och röntgen till behandlingar som visserligen är verksamma men som utförs alldeles för ofta. En sådan är hysterektomi, bortoperation av livmodern.

Fenomenet är globalt. Nationellt och regionalt mode tycks styra vilken vård som överkonsumeras. Varje år utförs till exempel över 6 miljoner opåkallade kejsarsnitt i världen, hälften av dem i Kina och Brasilien.

The Lancet konstaterar att såväl läkare och patienter som politiker bär skulden för att den onödiga vården breder ut sig. Det gäller även i Sverige. Regionala skillnader vittnar om att resurser används fel. Trots att stockholmarna knappast är sjukligare än andra svenskar går de oftare – sannolikt för ofta – till läkaren.

Särskilt i den psykiatriska vården spills pengar på ovissa behandlingar av lindriga besvär medan riktigt sjuka patienter löper risken att

försummas. Det som bland landstingspolitiker kallas ökad tillgänglighet är ofta liktydigt med att medicinska prioriteringar sätts ur spel. Röstsvaga patienter hamnar sist i kön.

Hur mycket av vårdens ökade resurser som kunde användas bättre går inte att säga exakt. Men ökade kostnader är ett faktum. Svensk hälso- och sjukvård är inte längre ett billigt system i ett internationellt perspektiv. Bara mellan åren 2009 och 2014 steg kostnaderna som andel av BNP från 9 procent till 11 procent. Ökningen motsvarar två hela försvarsbudgetar.

Kortare vårdköer i alla ära. Vem vill egentligen vänta på ett dyrt bamseplåster?

DN 15/1 2017 “

DN SÖNDAG 15 JANUARI 2017

”Det viktigaste vi kan göra är att prata om det”

“ Att prata om stress, depressioner och psykisk ohälsa i allmänhet kan minska stigmat och få fler att söka hjälp tidigare hoppas sjukvårdsminister Gabriel Wikström (S). Han anser också att staten kan göra mycket för att minska stressen i samhället, särskilt hos personer som arbetar inom välfärden.

– Det viktigaste vi kan göra är att prata om stress och psykisk ohälsa i allmänhet eftersom det fortfarande är så stigmatiserat. Det är fortfarande allt för många som skäms om att prata om det. När man inte pratar om det kan det leda till att många inte vågar söka hjälp och går onödigt länge med stress, depression eller något annat tills problemen förvärras, säger sjukvårds- och folkhälsominister Gabriel Wikström.

DN har den senaste veckan publicerat ett flertal artiklar ur olika per-spektiv på stress och utmattningssyndrom, som är ett stort samhällsproblem. Gabriel Wikström känner igen sig i många beskrivningar från artiklarna. När han var 22 år blev han sjukskriven på grund av stress och utmattning. Han läste dubbla kurser vid Uppsala universitet, hade flera politiska uppdrag vid sidan av studierna och skulle bli pappa.

– Jag var utsatt för stress både privat och professionellt. Det var upplagt för att bränna ut sig, men liksom många andra förstod jag inte vad symtomen berodde på, säger han och berättar att han sökte vård akut vid flera tillfällen för bröstsmärtor.

När inget fel på hjärtat hittades skickades han hem. Ingen funderade på om sömnproblemen, trycket över bröstet eller de andra besvären kunde bero på stress.

– Det här visar att medvetandegraden inte bara är låg hos allmänheten, utan även inom hälso- och sjukvården. Nu är det förvisso nio år sedan mina erfarenheter, men vi vet från studier och berättelser att det fortfarande ser ut så här. Psykisk ohälsa är inte bara en uppgift för den specialiserade psykiatrin, utan även andra delar av vården.

När han till slut kom i kontakt med en psykiater fick han rätt diagnos och behandling.

– Det var viktigt att någon såg mig och kunde sätta ord på de besvär och känslor jag haft under en lång tid. Det var skönt att ha en auktoritet som sa åt mig att jag måste prioritera min egen hälsa. Det kanske jag borde ha förstått själv, men det gör man inte när man är i den situationen. Fokus ligger på att klara alla de uppgifter man har, säger han.

Han blev sjukskriven i ungefär ett halvår, men sedan dröjde det ännu längre innan han kände att han var tillbaka på samma nivå som han var innan sjukskrivningen. Erfarenheterna av stress och utmattning har gett honom nya perspektiv om vad som är viktigt, vilket hjälpt honom som minister.

– Insikten av att allt inte är livsviktigt, att ständigt fundera på vad min roll är och lära mig delegera har jag haft väldigt stor nytta av som minister. Man kan vilja göra allt och tycka att man borde klara av hur mycket som helst, men jag har sett konsekvenserna av när man inte längre orkar. Förutom att man själv mår väldigt dåligt innebär det att man inte klarar av många uppgifter under en väldigt lång tid.

Gabriel Wikström är inte den enda politikern med den här erfarenheten. Bland annat har Sverige-demokraternas partiledare Jimmie Åkesson, Europaparlamentarikern Jakop Dalunde (MP) och SSU-ordföranden Philip Botström har berättat att de drabbats av stress och utmattningssyndrom. Men Gabriel Wikström anser inte att politiker är särskilt utsatta. Främst är det kvinnor inom vården, omsorgen eller andra välfärdsverksamheter som är utsatta för stress.

– Det visar att stressrelaterad sjukdom i stor utsträckning är ett samhällsproblem och inte ett individuellt problem. Samhället är ojämställt, kvinnor har fortfarande huvudansvaret för hem och familj vilket gör att man dubbelarbetar och har dubbelt ansvar.

Det finns också en uppfattning om att välfärdsyrken som till exempel lärare eller sjuksköterska ska ses som ett kall, vilket kan vara en del av problemet, anser Gabriel Wikström.

– Man förväntas göra mycket mer än vad kanske både lön och ansvarsbeskrivningar säger. Man förväntas också investera sig mer känslomässigt än i andra yrken. Det kan hända att det måste vara så, men då måste vi rigga en organisation som inte bränner ut människor. Eftersom det handlar om samhällsstrukturer blir det en politisk utmaning. Där kan staten göra en hel del, säger han och berättar att han under resten av mandatperioden kommer att fokusera på att snabba på omställningen av svensk hälso- och sjukvård.

Till hösten planeras den första av flera propositioner. Många av förslagen utgår från Göran Stiernstedts utredning om effektiv vård. Senare kommer förslag som bland annat handlar om bättre ledarskap inom hälso- och sjukvården och en moderniserad vårdgaranti.

– Förändringarna kommer att bidra till att resurser används mer effektivt, att patienter får bättre vård och att personalen får bättre förutsättningar att göra ett bra jobb. Det kommer förhoppningsvis även att minska stressen.

Men vården behöver också bli bättre på att hantera psykisk ohälsa. Många söker vård i primärvården, men bara en av fyra får hjälp, menar Gabriel Wikström.

– Jag skulle vilja påstå att det enda område där vi har en stabil struktur över landet för att jobba med -psykisk ohälsa i dag är den specialiserade psykiatrin. Men den kan inte göra sitt jobb fullt ut eftersom det är så stark tryck från patienter som borde ha fått hjälp i primärvården eller som aldrig ens borde ha blivit patienter om det förebyggande arbetet varit bättre. Det visar att vi behöver stärka vården för att kunna fokusera på tidiga insatser och före-byggande av psykisk ohälsa.

I Frankrike har politikerna gått ännu längre för att förebygga stress och psykisk ohälsa och lagstiftat för att arbetare ska slippa vara tillgängliga på mejlen även under ledighet. Gabriel Wikström tycker att den nya lagen är intressant, men är mer en fråga för arbetsmarknadsparter i Sverige.

– Den franska lagen sätter fingret på ett stort problem, att många människor känner stress och oro över att de arbetar för mycket. Samtidigt är andra oroliga över att de arbetar för lite eftersom de bara har deltidstjänster och visstidsanställningar. Ojämlikheten har stor betydelse för ohälsan.

Amina Manzoor amina.manzoor@dn.se “

“**DN:s artikelserie om stress.**
DN har den senaste veckan skrivit om problemen med stress och utmattning från många olika perspektiv i flera artiklar.

Läs bland annat om hur långvarig stress kan sätta spår i hjärnan, vilka kommuner som har flest sjukskrivna på grund av stressrelaterade- -orsaker, om psykiatern som missade- varningssignalerna och höjdhopparen som tvingades pausa karriären.

Alla artiklar i serien hittar du på dn.se/om/stress.

Fakta. Gabriel Wikström
Socialdemokratisk folkhälso-, sjukvårds- och idrottsminister.

Född 1985. Bor i Västerås och har ett barn.

Var ordförande i ungdoms-förbundet SSU mellan åren 2011 och 2014. Han blev den förste -sittande SSU-ordförande som blivit statsråd.

Som SSU-ordförande drev han frågan om en 90-dagarsgaranti för unga arbetslösa. Förslaget har blivit en av regeringens viktigaste reformförslag.

Wikström har även varit kommunalråd i Västerås. “

DN SÖNDAG 15 JANUARI 2017

“ Facket öppnar för kompromiss

Fackförbundet Kommunal öppnar för ett anpassat vinsttak i välfärden och kan tänka sig en överenskommelse som låter vinsterna i sjukvården vara. Men förbundets ordförande Tobias Baudin vill samtidigt skicka en signal till regeringen om att inte glömma äldreomsorgen.

I höstas presenterade den statliga utredningen av vinster i välfärden ett delbetänkande med ett förslag på en begränsning av vinsterna för välfärdsföretag till 7 procent plus statslåneräntan av så kallat operativt kapital. Förslaget ligger på remiss men har fått kritik av olika intresseorganisationer och oppositionspartierna har alla sagt nej till förslaget.

Kommunals ordförande Tobias Baudin kommenterade frågan i en intervju i Dagens industri på lördagen. Han tycker att regeringen kan lämna kravet på ett generellt vinsttak och i stället koncentrera sig på skolan och äldreomsorgen. Därmed öppnar förbundet för att, för tillfället, låta vinsterna för sjukvårdsföretag vara kvar som i dagens system.

Till DN betonar dock Tobias Baudin att man egentligen inte vill se någon vinstdrift inom välfärden, men för att få ett förslag genom riksdagen är man öppen för en kompromiss.

– Det är klart att man måste vara pragmatisk också och då skulle man kunna vänta med sjukvården och gå vidare med äldreomsorgen och skolan som ett första steg.

Tobias Baudin säger att de fått indikationer på att regeringen och Socialdemokraterna har funderat på att begränsa vinsttaket till att gälla skolan. Därför vill fackförbundet tydligt signalera att äldreomsorgen är minst lika viktig.

– Om regeringen och det socialdemokratiska partiet inför sin partikongress bara tänker gå vidare med skolan, då gör de en felbedömning. Det är minst lika akut inom äldreomsorgen, säger Tobias Baudin.

Anledningen till detta är att det är just inom äldreomsorgen de ser hur jakten på större marginaler påverkar deras medlemmar. Det beror enligt Tobias Baudin på att personalkostnaderna står för en större andel av företagens utgifter i äldreomsorgen, jämfört med sjukvården. Inom hemtjänsten till exempel säger han att personalkostnaderna står för 80 procent av utgifterna.

– Ska man då leverera en vinst då är det stor risk att man försämrar villkor och löner för de som jobbar där i syfte att göra den vinsten.

Enligt Kommunals uträkningar så tjänar en anställd vid ett privat äldre-omsorgsbolag i snitt 1 800 kronor mindre än en anställd i offentlig sektor. De ser också en större andel vissttids- och deltidsanställda inom den privata sektorn. Den skillnaden är inte lika tydlig inom sjukvården och därför tycker man inte att det är en lika akut fråga, men poängterar att man inte därför är för ett fritt vinstuttag inom sjukvården.

Civilminister Ardalan Shekarabi (S) skriver i en skriftlig kommentar till DN att regeringen för en dialog med parterna och noterar Kommunals hållning.

”Vi kommer att göra en helhetsbedömning när remisstiden har gått ut. Det här är en fråga vi tar på allvar och då är det viktigt att vi ser till helheten”, skriver Shekarabi.

Johannes Ledel johannes.ledel@dn.se “

“**Fakta. Omdebatterad fråga**
Huruvida privata företag ska kunna göra vinster inom välfärden har länge varit omdebatterat och opinionsundersökningar har visat att en majoritet av svenska folket är emot det. Enligt en opinionsundersökning av DN/Ipsos i oktober 2016 är över 60 procent emot vinstutdelningar inom skola och äldreomsorg.

Riksdagens politiker har inte varit lika övertygade och det har varit oklart hur en eventuell begränsning av företagens möjlighet att ta ut vinster ska utformas. Regeringen gav i mars 2015 före detta kommunalrådet Ilmar Reepalu i uppdrag att utreda och föreslå ett nytt regelverk för ”offentlig finansiering av privat utförda välfärdstjänster”.

Utredningen ”Ordning och reda i välfärden” presenterade i november ett delbetänkande med förslag på att företag inom offentlig välfärd endast skulle få ta ut sju procent plus statslåneräntan av så kallat operativt kapital i vinst. Förslaget ligger nu på remiss och remissvaren ska vara inne i slutet av februari. Utredaren ska presentera ett slutbetänkande i maj. “

DN SÖNDAG 15 JANUARI 2017

“ Läkarlarm om situationen på akuten

Läget på Sahlgrenska är utom kontroll anser personalen och läkare larmar om mycket långa väntetider på akuten och ohållbar personalsituation. – Situationen på akutmot-tagningarna runt om i landet är katastrofal, säger läkarförbundets vice ordförande Karin Båtelson.

Patientsäkerheten riskeras på Sahlgrenska universitetssjukhusets akutmottagning i Göteborg, anser läkaren Valeria Castro som arbetar på sjukhuset. ”Jag är förtvivlad och förbannad. Patienter väntar på akuten för att bli inlagda i 2–3 dygn och vårdplatser finns inte ens på intensivavdelningarna”, skriver hon i ett Facebookinlägg.

Det är en bild som även delas av Läkarförbundet.

– Det är orimliga prioriteringar, stor risk för fel och patienter får inte vård i tid. Det är en väldigt farlig och riskfylld situation, säger vice ordförande Karin Båtelson.

Men situationen på Sahlgrenska är långt ifrån unik, vilket även Båtelson vittnar om.

– Situationen på akutmottagningarna runt om i landet är mer eller mindre katastrofal.

På Södersjukhuset i Stockholm har patienter under årets första dagar fått tillbringa över 40 timmar på akutmottagningen. Sunderby sjukhus i Luleå har befunnit sig i stabsläge i två hela veckor. Och akutmottagningen på Helsingborgs lasarett beskrivs som värre än någonsin av sjuksköterskor. Läkaren Valeria Castro menar att det handlar om ett systemfel, men chefsläkare Görel Nergelius tillbakavisar kritiken.

– Vi har inga belägg för att den här ansträngda situationen har drabbat patientsäkerheten, säger hon till Dagens Medicin.

TT

DN SÖNDAG 15 JANUARI 2017

“ Blått laserljus förvandlar musen till ett rovdjur

En metod som styr nervceller med ljus har revolutionerat forskningen om hjärnan. Möss började jaga som rovdjur och försökte bita ihjäl leksaksinsekter, kapsyler och träpinnar när rätt hjärnceller aktiverades.

En liten mus springer efter en mekanisk insekt och försöker fånga den med framtassarna. När den väl får tag i leksaken biter den i den om och om igen, hårt och aggressivt, som om den försökte döda den.

– Normalt skulle mössen bara undvika sådana här rörliga leksaker, säger Ivan de Araujo, forskare i psykiatri vid Yaleuniversitetet i USA.

Han och hans medarbetare har lyckats slå på rovdjursbeteendet i mössen, och även fått dem att attackera kapsyler, träpinnar och andra orörliga saker.

– Ibland åt de till och med upp föremålen. Ingenting av detta skulle inträffa under normala förhållanden, säger Ivan de Araujo.

Metoden forskarna använder för att sätta i gång jaktbeteendet kallas optogenetik, och har på bara ett decennium helt revolutionerat forskningen om hjärnan.

– Tekniken tillåter oss att studera hjärnans funktion på helt nya sätt. Vi kan finjustera våra experiment och ställa frågor som det tidigare var omöjligt att få svar på, säger Mérab Kokaia, professor i neuro-ysiologi och föreståndare för epilepsicentrum vid Lunds universitet.

Med hjälp av ljuskänsliga proteiner från alger och bakterier kan forskarna slå av och på aktiviteten i utvalda hjärnceller med laserljus, och undersöka hur de styr olika beteenden. I en berömd film från ett av de första optogenetikexperimenten sitter en mus stilla i en bur och ser sig omkring. När forskarna slår på ljuset börjar den genast springa runt, runt i cirklar. Då ljuset stängs av igen stannar musen lika hastigt, och fortsätter att bete sig som tidigare, som om ingenting hade hänt.

Tekniken utvecklades av psykiatrikern och neurologen Karl Deisseroth vid Stanforduniversitetet i USA, som också hittade på namnet optogenetik. År 2005 presenterade han sina första resultat, och sedan dess har tekniken använts av hundratals forskargrupper runt om i världen för att undersöka olika beteenden, fobier, hur minnen skapas och kan ändras, hur hjärnan förändras vid olika sjukdomar, och liknande. Mérab Kokaia har själv länge samarbetat med Karl Deisseroth, och använder optogenetik för att studera epilepsi.

– Vi ser hur olika områden i hjärnan är inblandade när kramperna sätter i gång, och har också hittat nya sätt att hämma anfallen, säger han.

De senaste åren har Karl Deisseroth ofta nämnts i spekulationerna om vem som ska få Nobelpriset i fysiologi eller medicin.

– Om jag skulle bestämma så är han absolut värd Nobelpriset. Han har ju redan kammat hem alla möjliga vetenskapliga priser, säger Mérab Kokaia.

Än så länge har optogenetik bara använts i försöksdjur.

– I framtiden kan metoden användas i nya behandlingar mot till exempel epilepsi och Parkinsons sjukdom som kan bli skräddarsydda för patienten. Men först måste vi veta mera om potentiella biverkningar vid långsiktig exponering av de främmande ljuskänsliga proteinerna i hjärnan, säger Mérab Kokaia.

Målet för Ivan de Araujos forskargrupp var att förstå hur däggdjurshjärnan styr hela det komplexa beteendet som rovdjuren uppvisar när de jagar ett byte.

– Jaktbeteendet har varit avgörande för djurens överlevnad, och därför spelat en viktig roll för hur hjärnan utvecklats och utformats under evolutionen, säger Ivan de Araujo.

Forskarna använde bland annat optogenetik för att aktivera olika nervceller i amygdala, en del av hjärnan som styr känsloreaktioner som rädsla och aggressivitet. En grupp celler, som styr områden i hjärnan som har att göra med rörelse, avgjorde med vilken hastighet musen jagade ett rörligt föremål. En annan grupp, som kontrollerar musklerna i ansiktet och käken, verkade styra själva anfallet och bitandet.

– Det är två olika aspekter av jakten: att förfölja bytet och sedan fånga in det och döda det, säger Ivan de Araujo.

Resultaten publicerades i veckan i tidskriften Cell.

Niclas Kolm, professor i etologi vid Stockholms universitet, är imponerad av arbetet.

– Det är en snygg studie och en otroligt fin kartläggning med hög upplösning av hur amygdala styr rovdjursbeteendet, säger han.

Han studerar själv hjärnans evolution hos ryggradsdjuren, och tror att de nya resultaten kommer att inspirera till fler undersökningar.

– Det skulle vara väldigt spännande att jämföra djur som äter olika sorts föda, till exempel fiskar som äter alger och fiskar som jagar byten, säger han.

Ivan de Araujo ska nu bland annat ta reda på vad som avgör om ett djur väljer att jaga eller att fly i en viss situation.

Han tycker inte att det finns någon anledning att bli orolig över att de har förvandlat möss till rovdjur.

– Det här är naturliga beteenden hos de flesta djur, även hos gnagare. Vi har bara förstärkt dem lite. De första däggdjuren på jorden var insektsätare, så att kunna jaga insekter är ett uråldrigt kännetecken för oss. Hjärnstrukturen finns hos alla ryggradsdjur med käkar, säger Ivan de Araujo.

Maria Gunther maria.gunther@dn.se “

DN SÖNDAG 15 JANUARI 2017

“ Karin Bojs: Därför kan må bra-hormonet också få oss att vilja slåss mer

Man kan dansa pardans, gå på massage, amma sitt barn, ha sex med någon man gillar eller helt enkelt bara kramas. Då ökar halten av hormonet oxytocin.

Eller som det också kallas ”må-bra-hormonet”, ”kärleks-hormonet”, ”kram-hormonet”, ”en mirakelsubstans utan biverkningar” ...

Ett riktigt modehormon med största betydelse för vårt välbefinnande, effektivt mot både stress, utbrändhet och allmän olycklighet ¬– om man ska tro populära framställningar i tidningar, på nätet och i en och annan bok riktad till allmänheten.

Den senaste vetenskapliga forskningen ger dock en mer sammansatt bild.

Visst, det är väl belagt att oxytocin har betydelse för människans benägenhet att känna tillit.

Ämnet utsöndras i hjärnans hypo-talamus och fungerar både som ett signalämne i hjärnan och som hormon i blodet.

Det påverkar muskulaturen i livmodern under förlossning och får mjölken att rinna till vid amning. Halterna påverkas av samlag och orgasm.

En art av präriesork, där hanne och hona formar monogama par för livet, har högre halter av oxytocin än en närbesläktad art, där hannarna lever promiskuöst. Forskare har även kunnat ändra sorkarnas benägenhet för trohet genom att styra deras oxytocinhalt.

Mänskliga försökspersoner som får extra oxytocin via nässprej, har visat sig känna mer tillit och uppvisa bättre samarbetsförmåga.

Men all denna tillit har en baksida. Närhet och lojalitet ökar på bekostnad av empatin för De Andra.

Redan för sju år sedan kom en banbrytande studie i tidskriften Science som komplicerade bilden av ”kram-hormonet”. En grupp holländska psykologer testade försökspersoner som fick spela olika lagspel, antingen med nässprej med oxytocin eller med placebosprej.

Mycket riktigt – deltagare som hade fått en extra dos oxytocin blev mer samarbetsbenägna och självuppoffrande gentemot sina lagkamrater. Samtidigt blev de mer misstänksamma mot sina motståndare, måna om att försvara sig mot både verkliga och inbillade hot.

Nu i julas kom en studie som studerade samma fråga från en helt annan vinkel. Den publicerades i amerikanska vetenskapsakademiens tidskrift PNAS.

Liran Samuni och hennes medarbetare vid Max Planckinstitutet för evolutionär antropologi i Leipzig har studerat schimpanser som lever i nationalparken Taï i Elfenbenskusten. De har systematiskt samlat urin från schimpanserna och mätt halten av oxytocin i samband med olika beteenden.

Något som verkligen höjde halten av oxytocin var våld och konflikter gentemot andra grupper av schimpanser. Den gemensamma kampen mot motståndare verkar svetsa samman gruppen mer effektivt än något annat.

Både hannar och honor deltog i sådana gruppkonflikter, och halten av oxytocin ökade hos båda könen.

Att forskare intresserar sig så mycket för gruppkonflikter hos schimpanser beror på att de kan ses som ett embryo till de krig som mänskligheten fortfarande ägnar sig åt.

Schimpanserna är ju, vid sidan av den mer fredliga dvärgschimpansen, vår närmaste evolutionära släkting. Bara omkring fem miljoner år av utveckling skiljer våra linjer åt.

Och mer än 210 miljoner människor dog i krig och folkmord under 1900-talet, så de psykologiska och biokemiska mekanismerna vid gruppkonflikter kan vara bra att lära sig mer om.

En annan och fredligare metod för schimpanser att höja halterna av oxytocin och svetsa samman gruppen är att dela mat med varandra.

Kanske den mänskliga motsvarigheten skulle vara middagsbjudningar.

När schimpanserna plockar löss åt varandra ökar däremot inte oxytocinhalten på samma sätt. Trots att deras frekventa lus-plockande innebär så mycket fysisk närhet – ungefär som människornas - massage, pardans och kramar.

Karin Bojs vetenskap@dn.se “

Tillägg 16 januari 2017

DN MÅNDAG 16 JANUARI 2017

”Socialstyrelsen tar upp dialog med kritiker

Socialstyrelsen har inlett en dialog med de forskare som i söndagens DN Debatt kritiserade de nya riktlinjerna för behandling av depression. ”Enfaldiga och felaktiga”, skrev de om de nya rekommendationerna.

– Det är alltid så att det finns olika uppfattningar om vad som är de bästa metoderna inom alla sjukdomsområden. Kritiken som uttrycks i debattartikeln är en del av det som vi kommer att titta närmare på för att avgöra vad vi behöver justera för slutversionen, säger Socialstyrelsens enhetschef Arvid Widenlou Nordmark.

De sjutton forskarna som undertecknade debattartikeln kritiserar bland annat att psykoterapi inte nämns som behandlingsmetod för personer med allvarligare depressioner. De jämför med Danmarks nya riktlinjer som rekommenderar psykoterapi i kombination med läkemedel.

– För svåra depressioner har vi flera metoder i riktlinjerna elektrokonvulsiv behandling, antidepressiva läkemedel och magnetstimulering - som haft bäst effekt i de studier vi har granskat. Kritikerna lyfter fram andra studier. Vi har tittat på kombinationer av läkemedel och terapi i någon form, men vår slutsats är att det inte finns studier av tillräcklig kvalitet för att besvara frågan på ett bra sätt, säger Arvid Widenlou Nordmark.

Riktlinjerna presenterades i början av december och är på remiss till sista mars. Socialstyrelsen kommer under tiden att också närvara vid seminarier runtom i landet för att samla in synpunkter.

Slutversionen väntas vara klar under hösten 2017.

Ossi Carp ossi.carp@dn.se “

“Bakgrund.

De 17 nordiska psykoterapiforskare som undertecknade artikeln i söndagens DN Debatt är kritiska till Socialstyrelsens nya nationella riktlinjer för behandling av depression och ångest.

Exempelvis rekommenderar Socialstyrelsen enbart biologiska behandlingar som antidepressiva läke-medel och ECT (elektrokonvulsiv behandling) för personer med allvarligare depression. Underteck-narna jämför med danska och tyska riktlinjer som rekommenderar psykoterapi i kombination med läkemedel.

För behandling av lindrig till medelsvår depression och vid ångesttillstånd lyfter Socialstyrelsen fram kognitiv beteendeterapi, KBT, som den bästa psykologiska behandlingen för flertalet diagnoser. Även här säger forskarna ifrån och hävdar att för depression och flera ångesttillstånd är både psykodynamisk psykoterapi (PDT) och interpersonell terapi (IPT) lika bra. “

DN MÅNDAG 16 JANUARI 2017

“Oseriösa rekryteringstester kostar miljoner

Svenska myndigheter lägger miljontals kronor på att rekrytera rätt personal. Men DN:s granskning visar att personlighetstester som används i statliga rekryteringsprocesser många gånger är oseriösa och ovetenskapliga. – Det finns risk för att slumpen avgör vem som får ett jobb, säger forskaren Anders Sjöberg.

Tester som visar hur en person hanterar problem, stress och konflikter har blivit ett nyckelredskap när myndigheter och privata företag ska rekrytera ny personal.

Personalchefer på flera stora svenska myndigheter vittnar om att testerna blivit nödvändiga i takt med att kraven på snabba och effektiva processer ökat. I höstas tecknade Skatteverket, med över 10 000 anställda, ett nytt avtal för att kunna utföra personlighetstester vid rekryteringar.

DN har frågat 120 statliga myndigheter hur deras rekryteringsprocesser ser ut. Ett sextiotal av dem svarade att de använder personlighetstester vid nyanställningar. Framför allt när chefer och andra nyckelpersoner ska tillsättas.

Men flera av myndigheterna lutar sina beslut mot oseriösa och ökända personlighetstester som saknar vetenskaplig evidens.

– Det finns många dåliga tester på marknaden som är horoskoplik-nande och som inte bör användas för att fatta beslut i rekryteringspro-cesser, säger Mattias Elg, organisationspsykolog och konsult på Wecompose.

Han har tidigare arbetat med att sälja tester. I dag är han forskare vid Mittuniversitetet och arbetar som konsult med att göra rekryterings-processer mer vetenskapliga.

Ett test med många stora internationella kunder, bland annat Ikea, är ”Thomas personprofilsanalys”. Det används också av ett sjuttiotal svenska kommuner, ett tiotal länsstyrelser, landsting och statliga myndigheter, bland annat Jordbruksverket och Elsäkerhetsverket. På åtta minuter utlovar testet en korrekt bild av hur människor agerar på arbetet. Testet mäter dominans, inflytande, stabilitet och korrekthet. Men får ofta stark kritik av forskare.

– Det mäter väldigt få dimensioner och ger en ofullständig täckning av personligheten. Dessutom är det ovetenskapligt. Testet utgår från gamla idéer från 20-talet. Det finns ingen modern forskning som stöder detta, säger Lennart Sjöberg, professor emeritus vid Handelshögsko-lan i Stockholm.

Forskare som DN pratat med nämner honom som en av de som arbetat för att göra testbranschen mer vetenskapsbaserad. Nu arbetar han med att utveckla och sälja ett eget personlighetstest.

På sin hemsida skriver Thomas International, som står bakom testet, att det granskats av Stiftelsen för tillämpad psykologi, STP. Gransk-ningen genomfördes 2004 och ledde då till stark kritik. STP skrev bland annat att de saknade en vetenskaplig redogörelse som stödde testets olika tolkningar och slutsatser: ”Dessa brister avseende testets vetenskapliga förankring är oaccep-tabla och riskerar att kullkasta testets trovärdighet.”

Men kritiken nämns inte någonstans på hemsidan.

– Jag blir bedrövad. Trots att det finns så mycket välbefogad kritik mot Thomastestet används det i så stor omfattning. Svenska myndigheter är värda mer än att använda ett test som inte har något egentligt värde, säger Lennart Sjöberg.

Per Falck, vd på Thomas International i Sverige, anser att forskarna har en gammal och felaktig bild av bolagets personlighetstest. Han menar att testet fick betydligt bättre omdöme då det granskades av STP:s motsvarighet i Storbritannien, där testet också utvecklats.

– Det är tolv år sedan vi granskades i Sverige, det har hänt mycket sedan dess. Men STP:s granskning av vårt test är gjord på ungefär samma sätt som i England, och där fick vi betydligt bättre omdömen.

På hemsidan skriver ni att ni är granskade av STP, är det inte vilseledande att utelämna kritiken?

– Kritiken finns väl egentligen inte som jag ser det. Tittar man på testresultatet punkt för punkt så är det egentligen genomgående bra värderingar, på vissa punkter lite lägre. Och eftersom vi fick goda omdömen i England tycker jag inte att det är relevant att skriva om det

på hemsidan. Kunderna kan ju även begära ut rapporten från STP och läsa på om de vill.

Forskaren Lennart Sjöberg anser att testet saknar vetenskaplig grund.
– Jag har träffat Lennart Sjöberg ett antal gånger. Vilken fot han står på är helt kopplat till hans egna ekonomiska intressen, det är så jag ser det.

Ligger det inget i kritiken, menar du?
– Det finns vetenskaplig dokumentation bakom personlighetstestet i England. Ett tiotal psykologer arbetar med att utveckla testet där. Det är utvecklat utifrån teorier på 20-talet, det stämmer. Men det har inget med det moderna systemet att göra. Sjöberg anser att det ger en ofullständig täckning av personligheten, visst, men det gäller nog personlighetstester över lag. Det är därför man måste ställa kompletterande frågor.

Ett annat väletablerat – men starkt ifrågasatt – personlighetstest är Myers-Briggs. Testet utvecklades på 1940-talet av amerikanskan Katharine Cook Briggs och hennes dotter Isabel Briggs Myers. Ingen av dem var utbildad i psykologi och testet utgår från Carl Jungs numera avfärdade teorier om att alla människor kan delas in i 16 olika personlighetstyper. Det finns en uppsjö artiklar och böcker med kritik mot testet som anses vara ovetenskapligt. Testet ska inte användas för rekryteringar, men många använder det för internt utvecklingsarbete.

– Testet är en sällskapslek. Det är inget som är seriöst att använda under en rekrytering, ändå har det blivit en världsomfattande industri kring Myers-Briggs, säger Lennart Sjöberg.

Flera svenska myndigheter använder Myers-Briggs, men det är bara Sjunde AP-fonden som uppger att de använder testet för rekrytering.

Hur mycket pengar myndigheterna betalar för personlighetstester är svårt att få en exakt bild av. Ofta ingår kostnaden för testet – och analysen av resultatet – i arvodet till en rekryteringsfirma som sköter anställningsprocessen. Men som exempel uppger Regeringskansliet att det lagt 150 000 kronor på personlighetstester under 2016. Många myndigheter, bland annat Kriminalvården, med 11 000 anställda, kan heller inte ge ett rakt svar på vilka tester de använder eftersom rekryteringarna ofta sköts av externa företag.

Marknaden för personlighetstester har exploderat de senaste åren. Men även om många anses vara ovetenskapliga så finns det de som har stöd i vetenskapen.

– Det finns mycket forskning där man ser hur personlighetsdrag kan kopplas till arbetsprestation i olika sammanhang. Det finns många evidensbaserade personlighetstester, men de ska användas i kombination med andra metoder, exempelvis kognitiva tester eller strukturerade intervjuer. Och om man ska använda ett personlighetstest ska det vara granskat eller certifierat av oberoende experter, säger Mattias Elg.

Numera är det företaget Det norske veritas som granskar och certifierar personlighetstester. Hittills har företaget certifierat 16 tester. Men bara två av dem är certifierade – och därmed anpassade – för den svenska arbetsmarknaden.

– En anledning till att testerna ska anpassas för olika länder är att språkliga nyansers koppling till personlighet skiljer sig mellan olika kulturer. Testerna måste också vara uppdaterade eftersom vad som anses vara bra chefsegenskaper kan förändras över tid. Det är dock inte många svenska tester som hunnit bli certifierade än eftersom det norska företagets uppdrag är ganska nytt, säger Mattias Elg.

Ett tjugotal svenska myndigheter använder tester som varken är certifierade i Norge eller i Sverige, men bara för att testerna är certifierade behöver det inte betyda att de är bra.

– Men man kan ändå slå fast att företagen bakom de certifierade testerna är så pass seriösa att de har bemödat sig att skicka in en manual för kvalitetsgranskning. Tester där du blir en färg eller ett djur är inte seriösa. Alla tester med en indelning i olika typer av personer är naturligtvis en förenkling av mänskligt beteende, säger Anders Sjöberg, psykolog och forskare vid Stockholms universitet, som tidigare arbetat med att utveckla olika typer av tester, bland annat personlighetstester.

Mattias Elg tycker också att det är viktigt att granska hur testresultaten tolkas och används.

– Såväl den seriösa leverantören som användaren har ett ansvar för att användningsmetoderna ska vila på en vetenskaplig grund. Det är också viktigt att kontinuerligt utvärdera kvaliteten på sina urvals-processer, säger han.

Amina Manzoor amina.manzoor@dn.se
Josefin Sköld josefin.skold@dn.se “

“ Fakta. Personlighetstester

Ett personlighetstest är ett psykologiskt test som består av en uppsättning frågor för att mäta grundläggande personlighetsdrag.

I rekryteringssammanhang används testerna för att utifrån personligheten förutsäga hur individer sannolikt kommer att bete sig och prestera i den aktuella rollen.

Många av testerna som används i Sverige är baserade på den så kallade ”femfaktormodellen” eller ”big five-teorin”. Det innebär att en människas personlighet kan beskrivas utifrån fem olika dimensioner. I de testerna mäts öppenhet, samvetsgrannhet, utåtriktning, vänlighet och emotionell stabilitet.

Så gick granskningen till.

DN har frågat 120 slumpvis utvalda myndigheter, landsting- och länsstyrelser om vilka personlighetstester de använder vid rekrytering och hur de använder dem.

Kontakta reportrarna:

Har du erfarenhet av oseriösa personlighetstester? Eller har du blivit bortvald på grund av resultatet av ett personlighetstest?

Hör av dig till DN:s granskande reportrar amina.manzoor@dn.se eller josefin.skold@dn.se. “

DN MÅNDAG 16 JANUARI 2017

“ Myndigheter överväger att slopa kritiserade metoder

Ett tiotal myndigheter använder kritiserade och ifrågasatta personlighetstester – utan att veta om det. Flera av dem överväger nu att byta leverantör.

Länsstyrelser och landsting är flitiga användare av personlighetstestet Thomas personprofilsanalys. Resultatet används ofta som diskussionsunderlag för de kandidater som gått vidare till slutprocessen.

Thomastestet är inte certifierat av granskningsföretaget Det norske veritas, som granskar tester för användning på den svenska arbetsmarknaden. Företaget väntar dock på att en granskningsprocess ska inledas. Däremot granskades testet 2004 av Stiftelsen för tillämpad psykologi. Men kritiken testet fick då tycks inte ha nått användarna på länsstyrelser och landsting i Sverige. Av de myndigheter DN varit i kontakt med är det bara ett par som känner till den.

– Det här är helt ny information för mig. Jag blir faktiskt väldigt förvånad. Men vi har ju egentligen bara lyssnat på företagets argument, säger Elisabeth Edmark Lundgren, hr-ansvarig på Länstyrelsen Västernorrland.

Hon återkommer några dagar senare och skriver i ett mejl:
”Det ska bli intressant att ta del av den kritik som ni fått fram genom kontakter med olika forskare. Vi får därefter fundera vidare på hur vi ska förhålla oss till det.”

Hans-Peter Eriksson, hr-strateg på landstinget i Kalmar län, delar forskarnas bild av testet som ofullständigt. Men tycker att det fungerar bra som diskussionsunderlag.

– Jag vet inget test som ger en fullständig bild av en person, men vi tycker verkligen att det fungerar väl för att få en bild av hur olika personer agerar och reagerar på olika situationer i yrkeslivet. Min upplevelse är att alla inblandade har varit nöjda.

Kravet från landstingets sida är att personlighetstester som används ska vara prövade av oberoende experter.

– Jag blir väldigt förvånad när jag får höra om forskarnas kritik mot testet. I våra riktlinjer står det att testerna måste ha grund i modern forskning.

Hans-Peter Eriksson anser att leverantören gett en oriktig bild av testet.

– I marknadsföringen för testet framhåller de ju att testet granskats, att de utsatts för den prövningen. Men kritiken från forskningshåll borde vi så klart ha känt till. Det finns anledning att om-pröva beslutet.

Olof Borgeke, personalutvecklare på Länsstyrelsen Skåne berättar att de använt testet i många år. Men att han har hela tiden varit medveten om testets brister.

– Vi är helt på det klara med att man inte kan förlita sig på Thomastestet, att det ger en ofullständig bild av den sökandes personlighet.

Men varför lägger ni pengar på ett test som ni inte förlitar er på?

– Det kan man kanske undra ja. Vi använder det bara som ett diskussionsunderlag där vi är fria att fånga upp de områden vi vill ställa frågor om. Men vi får så klart se över det här.

Sjunde AP-fonden är den enda myndighet som använder kritiserade Myers-Briggs i rekryteringssammanhang.

– Myers-Briggs är ett stort och väletablerat test. Vi känner till att det finns olika åsikter kring det, men vi använder inte testet som urvalsinstrument utan som diskussionsunderlag och då fungerar det bra, säger Johan Florén, chef för kommunikation och ägarstyrning på Sjunde AP-fonden.

Josefin Sköld josefin.skold@dn.se “

DN MÅNDAG 16 JANUARI 2017

“Billigare och lika bra att bara dra lott om jobben

Kommentar. Människan har i alla tider försökt kvantifiera personligheter. Men ett ovetenskapligt test bör inte få avgöra vem som får ett jobb.

Min pappa, som skulle ha fyllt 95 år i år, blev som barn undersökt av frenologen Sten Frödin. Frödin mätte min fars skalle noga, och kom fram till att pojken på den västgötska bondgården borde bli läkare när han blev stor.

Det blev han inte. Han blev apotekare.

Frödin reste runt i hela Skandinavien och kom även till Jämtland, där min morfar bodde. Också han fick sin skalle undersökt. I ett långt protokoll, som vi fortfarande har kvar, beskriver frenologen morfar som en praktisk, handlingskraftig och inte så tålmodig person med hög moral: ”om du skulle bli kassör är det inte troligt att du rymmer med pengarna”.

Frenologin är sedan länge förpassad till vetenskapens sophög. Nu vet vi att skallens storlek, form och utseende inte har någonting att göra med vare sig talanger, begåvning eller personlighet.

Men Frödins beskrivningar av min far och min morfar var påfallande träffande. ”Han var nog helt enkelt en mycket bra personkännare”, konstaterade min mamma, många år senare.

Drömmen om att förstå och enkelt beskriva både vår egen och andra människors personlighet har funnits med oss i alla tider. Allt från antikens Grekland och Hippokrates lära om de fyra temperamenten som styrdes av kroppsvätskorna blod, slem, och gul och svart galla, till dagens Thomastest, som på åtta minuter ska avgöra hur beslutsam, ambitiös, anpassningsbar eller känslosam någon är.

Naturligtvis har mycket hänt sedan Hippokrates, och även sedan frenologins storhetstid på 1800-talet. Men alltför många av dagens tester står ändå på mycket skakig vetenskaplig grund.

Myers-Briggs, världens förmodligen mest populära personlighetstest, saknar helt stöd i forskningen. Det delar in människor i 16 personlighetstyper, utifrån om man är extrovert eller introvert, litar på intuition eller sinnesintryck, baserar beslut på känslor eller logik, och om man är planerande eller spontan.

Det utvecklades på 1940-talet av den amerikanska hemmafrun Isabel Myers och hennes mamma Katherine Briggs. Isabel Myers var mycket noga med att beskriva varje personlighet med enbart positiva ord, vilket troligen är den största anledningen till att testet är så populärt.

Oavsett resultat ger testet alltid en bekräftelse: det här är jag, och det är helt okej att vara som jag är.

Men precis som med morfars frenologiprotokoll: att jag känner igen mig i beskrivningen är inget som helst bevis för att metoden fungerar. Flera vetenskapliga studier har visat att så många som hälften av alla som tar ett Myers-Briggstest får en annan personlighet om de gör om testet bara fem veckor senare. Folk kan till och med få olika resultat vid olika tider på dagen.

Våra personligheter är helt enkelt mycket mer komplexa, och mer föränderliga, än vad som ryms i 16 typer.

Att myndigheter och företag använder personlighetstester när de ska anställa ny personal är fullt begripligt. De vill förstås att allt ska bli så bra som möjligt. Konsekvenserna av att anställa fel person kan bli ödesdigra, och dessutom mycket svåra att rätta till. Det är klart att rekryterare tar varje chans som erbjuds att försäkra sig om att det verkligen blir rätt man eller kvinna på rätt jobb.

Men även seriösa och godkända tester innehåller stora osäkerheter, och bör aldrig vara avgörande när någon ska anställas. Hur hon eller han kommer att bete sig på jobbet i en kritisk situation kan ingen personlighetstest i världen visa.

Och om myndigheter betalar för oseriösa personlighetstester för att kunna välja mellan kandidater är det inte bara slöseri med skattebetalarnas pengar. Viktiga beslut kommer också att fattas på felaktiga och helt godtyckliga grunder.

Då är lottdragning mellan kandidaterna ett bättre, och mycket billigare, alternativ.

Maria Gunther maria.gunther@dn.se “

DN MÅNDAG 16 JANUARI 2017

“ Sjuksköterskor har fått nog – säger upp sig

Inga toalettbesök, ont i magen, extrapass och personal som gråter på jobbet. På Danderyds sjukhus har antalet sjuksköterskor minskat med 17 procent på två år. Nu säger många upp sig efter helgernas akutkris.

Danderyd. Fredag eftermiddag på Danderyds sjukhus. Det är fullt i väntrummen på akuten, liksom i korridorerna. Vi står i kulverten på akuten, och plötsligt startar en väldig rörelse av patienter som flyttas i sina sängar, från akutens inre delar och ut i korridoren.

Saga Nybäck, ST-läkare på medicinkliniken, visar in oss på medicinakuten där sängar med patienter fyller korridorerna.

– Här går inte att komma fram snabbt med en patient, till exempel vid ett hjärtstopp, säger hon.

När det är fullt i akutens korridorer, vilket händer nu, rullas sängar ut i kulverten där skärmväggar hjälpligt skiljer patienterna åt. Många patienter är gamla och sköra och placeras här, långt från avskildhet och lugn.

– Här, där det passerar ambulanspersonal, anhöriga och städerskor står vi och byter blöjor! säger vårdkoordinatorn och ledningssjuksköterskan Camilla Wahlberg som också är förtroendevald på Vårdförbundet.

Kollegan Alejandra Manriquez:
– Jag blir så ledsen när det kommer in äldre för att få ett avslut, och tillbringar sina sista dagar på akuten eftersom det inte finns vårdplatser. I stället för att Agda får somna in i lugn och ro dör hon i korridoren.

Sköterskorna beskriver hemska situationer då patienter på avdelningarna rullas ut från salarna för att vårdas i korridoren, för att någon som är sjukare ska få salplats.

För flera av kollegorna har det nu blivit för mycket, och efter helgens akuta kris på vårdplatser och svårigheter att bemanna är det många som säger upp sig.

En sjuksköterska, som vill vara anonym eftersom hon ännu inte berättat för kollegorna, säger upp sig efter bara två år i yrket.

– Jag har verkligen försökt men inser att det inte går att jobba under det här trycket. Jag hinner inte äta. Jag har kissat på mig på jobbet, och jag gråter. Det är tungt att jobba när patienter rullas ut för att vårdas i korridoren. Det finns ingen värdighet i vården och det tär på en psykiskt, säger hon.

För henne blev det ingen sommarsemester. Sedan har hösten inneburit en allt tyngre arbetsbörda och sjuksköterskan berättar att hon, som aldrig hinner äta lunch eller gå på toaletten, har fått problem med magen och börjat medicinera för det.

– Förut visste man att det var perioder som var tuffa, men nu lugnade det aldrig ner sig. Jag kände mig konstant otillräcklig.

DN har tidigare berättat att årets lönerevision för sjuksköterskor inom landstinget gav ett generellt påslag på 1,5 procent. För extrapassen tvingas sjukhusen sedan betala dyrt.

– När jag nu hoppar in får jag 1 600 kronor för ett extrapass! Tänk om det i stället lagts på min lön.

Anna Berg, sjuksköterska på strokeavdelningen, har efter 30 år i landstinget beslutat sig för att ta steget till att arbeta privat.

– Jag trodde aldrig att det skulle bli så. Vi har haft god bemanning. Men nu kortar vi vårdtider och skriver ut väldigt många så att sjukare ska få plats – vi kan inte ge den vård patienterna har rätt att få. Och någonstans måste man vara rädd om sig själv, säger Anna Berg, som lämnar akutsjukvården för en bättre arbetsmiljö.

En kollega, med 30 års erfarenhet, säger upp sig på grund av arbetsmiljön.

– Det är absolut en risk för patienterna, för man har ingen koll och kan inte göra bedömningar. Det finns ingen tid för återhämtning – när man kommer hem ringer telefon direkt för det är brist personal!

Camilla Wahlberg säger att arbetsmiljön påverkar personalen fysiskt.

– De sjuksköterskor som började på akutmottagningen i oktober, nyutexaminerade, ser inte längre friska ut. Vissa av dem har gjort läkarundersökningar och provsvaren visar på svält, säger hon, och pekar på ett nytt fenomen:

– Många går ned i arbetstid för att orka. Då kan man inte bli befordrad. Sedan kan de tjäna extra genom att ta extrapass.

Liksom på de andra akutsjukhusen i länet har de gångna helgerna inneburit ett enormt tryck på akutmottagningarna, då 250 färre vårdplatser var öppna jämfört med förra året. Att influensan kommit extra tidigt är en förklaring – men inte hela.

Både läkare och sjuksköterskor som DN talar med vittnar om att de gångna helgerna har varit de värsta de upplevt. De pekar på att 85 procents beläggning är optimalt för att sjukhuset ska fungera med in- och utskrivning av patienter, nu ligger den på 117–125 procent sedan flera veckor.

– Vi är inne på fjärde veckan med den här höga belastningen. Mycket av det som händer nu ligger inte på sjukhusledningen. Det är en fråga för våra politiker, säger Joakim Bragd, överläkare på medicinkliniken och tillförordnad verksamhetschef under helgerna.

Men utgångsläget var också tufft. Sedan 2014 har antalet sjuksköterskor med tillsvidareanställning på Danderyds sjukhus minskat från 953 till dagens 792, en minskning med 17 procent, som till stor del beror på sjuksköterskebristen.

– Vi har ett problem med för få sjuksköterskor som gör att vi har för få vårdplatser öppna. Vi har budgeten och den fysiska platsen, säger Karin Malmqvist, chefläkare på Danderyds sjukhus.

Drygt 20 vårdplatser har varit stängda en längre tid. I mellandagarna har 35–40 platser ”nödöppnats” genom att personal kallats in från ledigheter, men exempelvis på medicinkliniken uppges beläggningen ha varit 125 procent.

Karin Malmqvist beskriver ett nödläge där läkare och annan personal från andra delar av sjukhuset ryckt in och jobbat på akuten.

– Det har varit sköterskebrist innan, och den har vi kunnat hantera. Jag har jobbat här i 30 år, och jag har aldrig sett något liknande. Även som chefläkare känner man sig maktlös. När det fattas vårdplatser, och är fullt inne på avdelningarna, i korridorerna på akuten och sedan i kulvertarna – var ska man placera patienterna då? Vi kan ju inte köra i väg dem, säger hon.

Karin Malmqvist säger att läget har varit ansträngt sedan i höstas, där snövädret i november följt av halka, flytten av Nya Karolinska samt en oväntad ökning av antalet patienter lagt sten på börda innan influensan slog till med betydligt fler sjuka patienter än vanligt.

– Jag tycker synd om personalen, och jag förstår att man kommer till en gräns när man inte orkar. Många har varslat om uppsägning, även om vi inte sett om det blir så.

När influensan når sin kulmen och trycket minskar något, måste sjukhuset följa upp krisen, genom extrastöd och företagshälsovård, anser hon.

– Det är viktigt att ge extrastöd för att få tillbaka krafterna. Akutsjukvården blir allt tyngre, och jag hoppas att frågorna kommer att lyftas mer.

Det gör också Saga Nybäck, som ska tillbaka till sitt arbetspass på medicinkliniken.

– Jag är förtvivlad över att så många av mina kollegor, duktiga sjuksköterskor säger upp sig. Det är som att befinna sig på Titanic som kört på isberget. Jag vill få politikerna att hörsamma situationen, och förstå, säger Saga Nybäck.

Anna Gustafsson anna.gustafsson@dn.se “

“Fakta. Danderyds sjukhus
Källa: Danderyds sjukhus

Personalomsättning
Antal sjuksköterskor, tillsvidareanställda:
Dec 2014: 953
Dec 2015: 858
Dec 2016: 792
Slutat 2015: 173
Slutat 2016: 147

Antal specialistläkare:
Dec 2014: 330
Dec 2015: 330
Dec 2016: 315
Slutat 2015: 24
Slutat 2016: 28

Antal ST-läkare:
Dec 2014: 116
Dec 2015: 126
Dec 2016: 124
Slutat 2015: 6
Slutat 2016: 12

Vistelsetid på akuten
Timmar, median
2015: 3 h 31 min
2016: 4 h 3 min

24–26/12
2015: 2h 58min
2016: 4 h

Totalt antal besökare:
2015: 239
2016: 253

Antal öppna vårdplatser
(hela SLL inom parentes)
Jul, nyår och trettonhelgen

2015:
Veckan före jul: 467 (3 050)
Julvecka: 458 (2 860)
Mellan jul och nyår: 413 (2 690)
Mellan nyår och trettonhelgen: 460 (2 780)

2016:
Veckan före jul: 441 (2 715)
Julvecka: 439 (2 649)
Mellan jul och nyår: 417 (2 366)
Mellan nyår och trettonhelgen: 424 (2 531) “

DN MÅNDAG 16 JANUARI 2017

“ Därför kommer Trumps politik bli mindre förfärande än han själv

Donald Trump är inte den förste oerfarne dumbom som tar plats i Vita huset – där allt händer samtidigt. Och det bästa han kan göra är att visa klokhet och realism i mötet med Ryssland och Kina, skriver journalisten Åke Ortmark.

Då och då ser man bilder i medierna av Natoplan som far fram över de baltiska staterna. Vad har de där att göra? Fattar USA att Vladimir Putin är en rädd makthavare, som lätt blir sur och orolig? För att lugna sig skickar han fler båtar med kanoner ut i Östersjön. Och det ivriga lilla Sverige svarar på den ryska utmaningen med att skicka tiotals soldater till Gotland. Så är kapprustningen igång.

Det gäller att undvika ett nytt kallt krig. Är det tänkbart att en man som Donald Trump har förståelse för det? Det har upprepats till förbannelse att han är okunnig och oerfaren. Säkert är det så. Alla amerikanska presidenter har levt sina tidigare liv i ett stort, självtillräckligt land. Omvärlden är liten och ligger, som regel, långt bort. Man slipper tänka på den och läsa om den. Det är först när den otränade makthavaren sitter i Ovala rummet som världen tränger sig på. Då är det sent. Sekunderna tickar. Vad folk inte förstår, sade Bill Clinton, är att ”i Vita huset händer allt *samtidigt”*.

Det kommer visserligen assistenter från Harvard som ska hjälpa till. Sådant folk har gått igenom litteraturen, men de förvandlas till

lismande ja-sägare på flyget mellan Boston och Washington DC. De intellektuella bekräftar fördomar i stället för att analysera dem.

Man kan inte läsa om – och konfronteras med – amerikanska presidenter utan att känna oro och sorg. Det är ingen förtroendeingivande samling som dominerat scenerna och som framträder i avslöjande skrifter, även om vi aldrig får glömma de amerikanska insatserna i kampen mot nazistiskt och kommunistiskt förtryck. Det är en bra idé att sluta varje afton vid sänggåendet med att tacka USA.

Nu är jag rädd. Jag tänker på Dean Acheson, utrikesminister under Truman (1949–1952) och en av huvudarkitekterna bakom Marshallplanen, det stödprogram som betydde så mycket för att tränga kommunismen tillbaka och säkra demokratin i Europa. Acheson var erfaren och påläst och hade sina rötter i den mest kyliga, självständiga delen av etablissemanget. Han har efterlämnat upprörande dokument.

Hans karakteristik av de amerikanska presidenterna är förödande. I ett brev 1965 till den brittiske premiärministern Anthony Eden skrev han att ”det tar mycket tid för våra presidenter att lära sig utrikespolitik”. Roosevelt fick ”aldrig den riktiga känslan”, Truman ”skaffade sig överblick ganska snabbt, kanske på arton månader”, Eisenhower ”lärde sig aldrig mycket om något över huvud taget”. Kennedy ”började fatta vad det var fråga om 1963”, alltså kort före sin död.

Det var lätt att fängslas av Kennedy, svårt att förstå att han kunde vara så dum. Hans rådgivare – *the best and the brightest* – begrep naturligtvis enkla, grundläggande tankar och resonemang, men de vågade inte säga något. Historikern Arthur J Schlesinger satt med vid bordet hos Kennedy. Schlesinger skrev att han under ”månaderna efter Grisbukten förebrådde mig själv bittert att jag hållit tyst i de kritiska diskussionerna”. Den framstående forskaren blev offer för ja-sägarmekanismerna och grupptrycket, de dynamiska processer som kväver den intellektuella ansträngningen. Man tiger, konstaterade psykologen Irving L Janis, som analyserat krissituationer. Varningssignalerna når inte fram till den ledare som behöver dem.

Robert McNamara var med i den beslutande kretsen runt Kennedy under fiaskot i Grisbukten. Han fick sedan tillfälle som försvarsminister att studera och delta i framväxten av katastrofen i Vietnam. Han är bittert självkritisk i sina memoarer: Jag kunde ingenting om Vietnam, säger han. ”Jag hade aldrig besökt Indokina och inte heller kunde jag förstå eller bedöma deras historia, språk, kultur eller värderingar.” Detsamma gällde Kennedy, Rusk, Bundy och de andra. ”När det gällde Vietnam gjorde vi upp planer på ett område som var okänd mark.”

McNamara beklagar också den vanliga, livsfarliga felbedömningen: Vi förstod inte Ho Chi Minh-rörelsen. ”Vi underskattade totalt den nationella aspekten … Vi såg honom först och främst som kommunist.” En ödesdiger felsyn som kostade hundratusentals liv. Och, kan man tillägga, som lade en obetalbar skuld på oss i väst, en skuld som vi bör tänka på när vi påstår att vi vill arbeta för demokrati och respekt för mänskliga rättigheter.

Men vi har befälet. Fast ingen vet hur Donald Trump kommer att hantera ensamheten och ångesten i Ovala rummet. En gissning är att hans politik blir mindre förfärande än han själv. Han kommer att möta krafter som i vissa avseenden är starka och goda och som kommer att hålla efter honom, till exempel i kongressen.

Trump läser tydligen inte mycket, men förhoppningen är att en assistent kommer att berätta för honom om George F Kennan. Det var en märklig man, historiker och diplomat, som försökte lägga grunden för den amerikanska säkerhetspolitiken efter andra världskriget. Han lyckades, men bara nästan, eftersom dumma, okunniga och oerfarna politiker bara förstod en del av hans budskap.

Kennan dog 2005. Han blev 101 år. Det var bra att han höll på länge, eftersom vi i väst behövde hans tankar. Det var Kennan som åren 1946–47 utvecklade idéerna om *containment*, ”uppdämning” eller ”tillbakahållande” av Sovjetunionen. Kennan talade om den ”instinktiva ryska känslan av otrygghet” och om att ryssarna såg sig omringade av kapitalistiska fiender. Sovjet ville ha trygghet och sökte den genom att utvidga sin inflytandesfär. Det gällde för USA att förhålla sig till detta och att motverka de sovjetiska planerna med intelligenta åtgärder.

Kennan föredrog ekonomiska och politiska metoder, som Marshallhjälpen, framför militära. Men det finns något i den tunga atmosfären i Vita huset och kongressen som driver fram aggressiva beteenden. Dessa strama, fyrkantiga generaler med sina av utmärkelser garnerade bröst. Somliga bär *the purple heart*. De har blivit sårade i strid. Många blir imponerade och gör som de säger.

Kennan skrev att ”mina tankar om uppdämning” förvanskades av dem som ”tolkade begreppet bara i militära termer”. Det ledde till ”den fyrtio år onödiga, förskräckligt dyra och förvirrande perioden av kallt krig”.

Och nu gäller det åter – för Trump, Stefan Löfven och andra inblandade – att lyssna till Kennans trötta vädjan om klokhet och realism i mötet med Ryssland. Putin vet att vi har flygplan som kan flyga och det är bara barnsligt att visa upp dem. Och troligen farligt.

Vågar vi, någonstans inom oss, känna en glimt av hopp när vi betänker att Trump i varje fall inte har börjat med att skälla på Putin? ”Vi måste tro på USA”, sade Karl Vennberg i ”Synfält”. ”Vad finns det annars att tro på?” Det är poeter som ger insikter och tröst.

Tyvärr kan vi inte hämta tröst från läkarvetenskapen; insikterna vi får från det hållet är hårresande. De makthavare som styr våra öden, de märkliga typer som söker fångenskapen i pyramidens topp, kan i bästa fall – som Truman – lära sig yrket på arton månader, men sedan blir de alltför ofta fysiskt och psykiskt sjuka, alkoholiserade och drogberoende.

I februari 1945 träffades Churchill, Roosevelt och Stalin vid Jaltakonferensen för att fatta beslut om mänsklighetens framtid. Churchills berömde läkare, lord Moran, berättar att den amerikanske presidenten ”satt med öppen mun och stirrade rakt fram, som om han inte förstod någonting… alla verkar överens om att presidenten har gått i bitar fysiskt… han deltog mycket litet i samtalen… jag tvivlar på att han är lämplig för sin uppgift här… han kommer nog bara att leva ett par månader till”.

Lord Moran fick rätt. Roosevelt dog några månader senare, i april, efter en misslyckad förhandlingsrunda, en västerländsk tragedi.

Varför är många av oss rädda för Donald Trump? Naturligtvis därför att vi tror att risken är att han blir ännu sämre än sina företrädare. Vi som är så kloka inser att det *går* att bli ännu svagare, dummare,

aggressivare. Låt oss sprida Kennans budskap. Han lever med oss i skrifterna. Det är bara att ta för sig.

Vad man hoppas är att Trump läser historia under sin bildningsgång, men det framgår av hans telefonsamtal med Taiwan att han tyvärr inte nått bokstaven P, ”Pingpong-diplomatin”, *Pingpang waijlao*. Det var den smidiga diplomati som Richard Nixon initierade vid början av 1970-talet. Resultatet blev fullständiga diplomatiska förbindelser mellan Kina och USA år 1979. Det kinesiska gensvaret var positivt och anpassat till den kultur och de umgängesformer som vuxit fram under tusentals år. Det blev tydligt när kineserna förlorade en ”ping-pong”-match i Washington DC. En av dem förklarade senare att ”vi kunde ju inte låta amerikanerna ’förlora ansiktet’ i sin hemstad”.

Det är viktigt att visa motståndaren respekt. Nixon sade i sina memoarer 1978 att ”om vi inte lär oss hantera Kina kommer vi en dag att konfronteras med den farligaste fiende som någonsin har existerat i världshistorien”.

Trump tänker tydligen inte så. Men han tänker nog. Det är troligen inte rätt att kalla honom alltigenom oberäknelig och impulsstyrd. Det framgår till exempel i New York Times att Taiwansamtalet var planerat på lägre nivå sedan månader.

Nu känns det farligt igen. En spontan provokation kan man möjligen förstå. Det blir svårare med en planerad provokation.

Är det meningen att vi ska börja sakna Richard Nixon? Och Henry Kissinger?

Åke Ortmark är journalist och författare.”